ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯେ

ଚରିଯାପିଟକ-ଅଟ୍ଠକଥା

ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା

ଚରିଯା ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ, ହିତା ଯସ୍ସ ମହେସିନୋ;

ଅଚିନ୍ତେଯ୍ଯାନୁଭାୱଂ ତଂ, ୱନ୍ଦେ ଲୋକଗ୍ଗନାଯକଂ।

ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନା, ଯେନ ନୀଯନ୍ତି ଲୋକତୋ;

ୱନ୍ଦେ ତମୁତ୍ତମଂ ଧମ୍ମଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପୂଜିତଂ।

ସୀଲାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ଠିତୋ ମଗ୍ଗଫଲେସୁ ଯୋ;

ୱନ୍ଦେ ଅରିଯସଙ୍ଘଂ ତଂ, ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ।

ୱନ୍ଦନାଜନିତଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ଇତି ଯଂ ରତନତ୍ତଯେ;

ହତନ୍ତରାଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ, ହୁତ୍ୱାହଂ ତସ୍ସ ତେଜସା।

ଇମସ୍ମିଂ ଭଦ୍ଦକପ୍ପସ୍ମିଂ, ସମ୍ଭତା ଯା ସୁଦୁକ୍କରା;

ଉକ୍କଂସପାରମିପ୍ପତ୍ତା, ଦାନପାରମିତାଦଯୋ।

ତାସଂ ସମ୍ବୋଧିଚରିଯାନଂ, ଆନୁଭାୱୱିଭାୱନଂ;

ସକ୍କେସୁ ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ, ୱସନ୍ତେନ ମହେସିନା।

ଯଂ ଧମ୍ମସେନାପତିନୋ, ସବ୍ବସାୱକକେତୁନୋ;

ଲୋକନାଥେନ ଚରିଯା-ପିଟକଂ ନାମ ଦେସିତଂ।

ଯଂ ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯସ୍ମିଂ, ସଙ୍ଗାଯିଂସୁ ମହେସଯୋ;

ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକା ସତ୍ଥୁ, ହେତୁସମ୍ପତ୍ତିଦୀପନଂ।

ତସ୍ସ ସମ୍ବୋଧିସମ୍ଭାର-ୱିଭାଗନଯଯୋଗତୋ;

କିଞ୍ଚାପି ଦୁକ୍କରା କାତୁଂ, ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନା ମଯା।

ସହ ସଂୱଣ୍ଣନଂ ଯସ୍ମା, ଧରତେ ସତ୍ଥୁ ସାସନଂ;

ପୁବ୍ବାଚରିଯସୀହାନଂ, ତିଟ୍ଠତେଓ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ତସ୍ମା ତଂ ଅୱଲମ୍ବିତ୍ୱା, ଓଗାହିତ୍ୱା ଚ ସବ୍ବସୋ;

ଜାତକାନୁପନିସ୍ସାଯ, ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାନଯଂ।

ନିସ୍ସିତଂ ୱାଚନାମଗ୍ଗଂ, ସୁୱିସୁଦ୍ଧମନାକୁଲଂ;

ମହାୱିହାରୱାସୀନଂ, ନିପୁଣଟ୍ଠୱିନିଚ୍ଛଯଂ।

ନୀତନେଯ୍ୟତ୍ଥଭେଦା ଚ, ପାରମୀ ପରିଦୀପଯଂ;

କରିସ୍ସାମି ତଂ ଚରିଯା-ପିଟକସ୍ସତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ।

ଇତି ଆକଙ୍ଖମାନସ୍ସ, ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିଂ;

ୱିଭଜନ୍ତସ୍ସ ତସ୍ସତ୍ଥଂ, ନିସାମଯଥ ସାଧୱୋତି।

ତତ୍ଥ ଚରିଯାପିଟକନ୍ତି କେନଟ୍ଠେନ ଚରିଯାପିଟକଂ? ଅତୀତାସୁ ଜାତୀସୁ ସତ୍ଥୁ ଚରିଯାନୁଭାୱପ୍ପକାସିନୀ ପରିଯତ୍ତୀତି କତ୍ୱା, ପରିଯତ୍ତିଅତ୍ଥୋ ହି ଅଯଂ ପିଟକସଦ୍ଦୋ, ''ମା ପିଟକସମ୍ପଦାନେନା''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୩।୬୬) ୱିଯ। ଅଥ ୱା ଯସ୍ମା ସା ପରିଯତ୍ତି ତସ୍ସେୱ ସତ୍ଥୁ ପୁରିମଜାତୀସୁ ଚରିଯାନଂ ଆନୁଭାୱପ୍ପକାସନେନ ଭାଜନଭୂତା, ତସ୍ମାପି ''ଚରିଯାପିଟକ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଭାଜନତ୍ଥୋପି ହି ପିଟକସଦ୍ଦୋ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ''ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କୁଦାଲପିଟକଂ ଆଦାଯା''ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୨୮; ଅ। ନି। ୩।୭୦) ୱିଯ। ତଂ ପନେତଂ ଚରିଯାପିଟକଂ ୱିନଯପିଟକଂ, ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ, ଅଭିଧମ୍ମପିଟକନ୍ତି ତୀସୁ ପିଟକେସୁ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକପରିଯାପନ୍ନଂ। ଦୀଘନିକାଯୋ, ମଜ୍ଝିମନିକାଯୋ, ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯୋ, ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ, ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯୋତି ପଞ୍ଚସୁ ନିକାଯେସୁ ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯପରିଯାପନ୍ନଂ। ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥା, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ୱେଦଲ୍ଲନ୍ତି ନୱସୁ ସାସନଙ୍ଗେସୁ ଗାଥାସଙ୍ଗହଂ।

''ଦ୍ୱାସୀତି ବୁଦ୍ଧତୋ ଗଣ୍ହିଂ, ଦ୍ୱେସହସ୍ସାନି ଭିକ୍ଖୁତୋ;

ଚତୁରାସୀତି ସହସ୍ସାନି, ଯେ ମେ ଧମ୍ମା ପୱତ୍ତିନୋ''ତି। (ଥେରଗା। ୧୦୨୭) –

ଏୱଂ ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକେନ ପଟିଞ୍ଞାତେସୁ ଚତୁରାସୀତିଯା ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସେସୁ କତିପଯଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହଂ। ୱଗ୍ଗତୋ ଅକିତ୍ତିୱଗ୍ଗୋ, ହତ୍ଥିନାଗୱଗ୍ଗୋ, ଯୁଧଞ୍ଜଯୱଗ୍ଗୋତି ୱଗ୍ଗତ୍ତଯସଙ୍ଗହଂ। ଚରିଯତୋ ଅକିତ୍ତିୱଗ୍ଗେ ଦସ, ହତ୍ଥିନାଗୱଗ୍ଗେ ଦସ, ଯୁଧଞ୍ଜଯୱଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚଦସାତି ପଞ୍ଚତିଂସଚରିଯାସଙ୍ଗହଂ। ତୀସୁ ୱଗ୍ଗେସୁ ଅକିତ୍ତିୱଗ୍ଗୋ ଆଦି, ଚରିଯାସୁ ଅକିତ୍ତିଚରିଯା। ତସ୍ସାପି –

''କପ୍ପେ ଚ ସତସହସ୍ସେ, ଚତୁରୋ ଚ ଅସଙ୍ଖିଯେ;

ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଯଂ ଚରିତଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ବୋଧିପାଚନ''ନ୍ତି। –

ଅଯଂ ଗାଥା ଆଦି। ତସ୍ସ ଇତୋ ପଭୁତି ଅନୁକ୍କମେନ ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନା ହୋତି।

ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଦାନକଥା

ସା ପନାଯଂ ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନା ଯସ୍ମା ଦୂରେନିଦାନଂ, ଅୱିଦୂରେନିଦାନଂ, ସନ୍ତିକେନିଦାନନ୍ତି ଇମାନି ତୀଣି ନିଦାନାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚମାନା ସୁଣନ୍ତେହି

ସମୁଦାଗମତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଞ୍ଞାତା ନାମ ହୋତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ନିଦାନାନଂ ଅୟଂ ୱିଭାଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଦୀପଙ୍କରଦସବଲସ୍ସ ପାଦମୂଲସ୍ମିଞ୍ହି କତାଭିନୀହାରସ୍ସ ମହାବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୟାୱ ତୁସିତଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତାୱ ପୱତ୍ତୋ କଥାମଗ୍ଗୋ ଦୂରେନିଦାନଂ ନାମ। ତୁସିତଭୱନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପ୍ପତ୍ତି, ତାୱ ପୱତ୍ତୋ କଥାମଗ୍ଗୋ ଅୱିଦୂରେନିଦାନଂ ନାମ। ମହାବୋଧିମଣ୍ଡତୋ ପନ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ, ତାୱ ପୱତ୍ତୋ କଥାମଗ୍ଗୋ ସନ୍ତିକେନିଦାନଂ ନାମ। ଇମେସୁ ତୀସୁ ନିଦାନେସୁ ୟସ୍ମା ଦୂରେନିଦାନଅୱିଦୂରେନିଦାନାନି ସବ୍ବସାଧାରଣାନି, ତସ୍ମା ତାନି ଜାତକଟ୍ଠକଥାୟଂ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଦୂରେନିଦାନକଥା) ୱିତ୍ଥାରିତନୟେନେୱ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ସନ୍ତିକେନିଦାନେ ପନ ଅତ୍ଥି ୱିସେସୋତି ତିଣ୍ଣମ୍ପି ନିଦାନାନଂ ଅୟମାଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସଙ୍ଖେପକଥା।

ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପାଦମୂଲେ କତାଭିନୀହାରୋ ବୋଧିସତ୍ତଭୂତୋ ଲୋକନାଥୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଭିନୀହାରାନୁରୂପଂ ସମତ୍ତିଂସପାରମିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସମ୍ଭାରଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା, ତୁସିତଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧଭାୱାୟ ଉପ୍ପତ୍ତିକାଲଂ ଆଗମୟମାନୋ, ତତ୍ଥ ୟାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ସକ୍ୟରାଜକୁଲେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନନ୍ତେନ ପରିହାରେନ ମହନ୍ତେନ ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ୱଡ୍ଢମାନୋ ଅନୁକ୍କମେନ ୟୋବ୍ବନଂ ପତ୍ୱା ଏକୂନତିଂସେ ୱୟସ୍ମିଂ କତମହାଭିନିକ୍ଖମନୋ, ଛବ୍ବସ୍ସାନି ମହାପଧାନଂ ପଦହିତ୍ୱା, ୱେସାଖପୁଣ୍ଣମାୟଂ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନୋ ସୂରିୟେ ଅନତ୍ଥଙ୍ଗମିତେୟେୱ ମାରବଲଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ପୁରିମୟାମେ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା, ମଜ୍ଝିମୟାମେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧେତ୍ୱା, ପଚ୍ଛିମୟାମେ ଦିୟଡ୍ଢକିଲେସସହସ୍ସଂ ଖେପେତ୍ୱା, ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିମଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝି।

ତତୋ ତତ୍ଥେୱ ସତ୍ତସତ୍ତାହେ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା, ଆସାଳ୍ହିପୁଣ୍ଣମାୟଂ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇସିପତନେ ମିଗଦାୟେ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞପ୍ପମୁଖା ଅଟ୍ଠାରସ ବ୍ରହ୍ମକୋଟିୟୋ ଧମ୍ମାମତଂ ପାୟେନ୍ତୋ, ଧମ୍ମଚକ୍କଂ (ସଂ। ନି। ୫।୧୦୮୧; ମହାୱ। ୧୩ ଆଦୟୋ; ପଟି। ମ। ୨।୩୦) ପୱତ୍ତେତ୍ୱା, ୟସାଦିକେ ୱେନେୟ୍ୟେ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା, ତେ ସବ୍ବେୱ ସଟ୍ଠି ଅରହନ୍ତେ ଲୋକାନୁଗ୍ଗହାୟ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା, ଉରୁୱେଲଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କପ୍ପାସିକୱନସଣ୍ଡେ ତିଂସ ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିୟେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲାଦୀସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା, ଉରୁୱେଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ପାଟିହାରିୟସହସ୍ସାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉରୁୱେଲକସ୍ସପାଦୟୋ ସହସ୍ସଜଟିଲପରିୱାରେ ତେଭାତିକଜଟିଲେ ୱିନେତ୍ୱା, ତେହି ପରିୱୁତୋ ରାଜଗହନଗରୂପଚାରେ ଲଟ୍ଠିୱନୁୟ୍ୟାନେ ନିସିନ୍ନୋ ବିମ୍ବିସାରପ୍ପମୁଖେ ଦ୍ୱାଦସନହୁତେ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେ ସାସନେ ଓତାରେତ୍ୱା, ମଗଧରାଜେନ କାରିତେ ୱେଳୁୱନୱିହାରେ ୱିହରତି।

ଅଥେୱଂ ଭଗୱତି ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତେ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେସୁ ଅଗ୍ଗସାୱକଟ୍ଠାନେ ଠପିତେସୁ ସାୱକସନ୍ନିପାତେ ଜାତେ, ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ‘‘ପୁତ୍ତୋ କିର ମେ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ଦୁକ୍କରକାରିକଂ ଚରିତ୍ୱା ପରମାଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତୱରଧମ୍ମଚକ୍କୋ ରାଜଗହଂ ନିସ୍ସାୟ ୱେଳୁୱନେ ୱିହରତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଦସପୁରିସସହସ୍ସପରିୱାରେ, ଅନୁକ୍କମେନ ଦସ ଅମଚ୍ଚେ ପେସେସି ‘‘ପୁତ୍ତଂ ମେ ଇଧାନେତ୍ୱା ଦସ୍ସେଥା’’ତି। ତେସୁ ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନାୟ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତେସୁ କାଳୁଦାୟିତ୍ଥେରେନ ରଞ୍ଞୋ ଅଧିପ୍ପାୟେ ଆରୋଚିତେ ଭଗୱା ୱୀସତିସହସ୍ସଖୀଣାସୱପରିୱୁତୋ ରାଜଗହତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସଟ୍ଠିୟୋଜନଂ କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ଦ୍ୱୀହି ମାସେହି ସମ୍ପାପୁଣି। ସକ୍ୟରାଜାନୋ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଞାତିସେଟ୍ଠଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧାରାମଂ ଭଗୱତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ୱସନୟୋଗ୍ଗଂ କାରେତ୍ୱା, ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦିହତ୍ଥା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା, ସତ୍ଥାରଂ ନିଗ୍ରୋଧାରାମଂ ପୱେସେସୁଂ। ତତ୍ର ଭଗୱା ୱୀସତିସହସ୍ସଖୀଣାସୱପରିୱୁତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦି। ସାକିୟା ମାନତ୍ଥଦ୍ଧା ସତ୍ଥୁ ପଣିପାତଂ ନାକଂସୁ। ଭଗୱା ତେସଂ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ମାନଂ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେ ଧମ୍ମଦେସନାୟ ଭାଜନେ କାତୁଂ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାୟ ଆକାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ସୀସେ ପାଦପଂସୁଂ ଓକିରମାନୋ ୱିୟ, କଣ୍ଡମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ କତପାଟିହାରିୟସଦିସଂ ୟମକପାଟିହାରିୟଂ ଅକାସି। ରାଜା ତଂ ଅଚ୍ଛରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲୋ’’ତି ୱନ୍ଦି। ରଞ୍ଞା ପନ ୱନ୍ଦିତେ ତେ ଠାତୁଂ ନାମ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ସବ୍ବେପି ସାକିୟା ୱନ୍ଦିଂସୁ।

ତଦା କିର ଭଗୱା ୟମକପାଟିହାରିୟଂ କରୋନ୍ତୋ ଲୋକୱିୱରଣପାଟିହାରିୟମ୍ପି ଅକାସି – ୟସ୍ମିଂ ୱତ୍ତମାନେ ମନୁସ୍ସା ମନୁସ୍ସଲୋକେ ୟଥାଠିତା ୟଥାନିସିନ୍ନାୱ ଚାତୁମହାରାଜିକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ଅକନିଟ୍ଠଭୱନା ସବ୍ବେ ଦେୱେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଭୱନେ କୀଳନ୍ତେ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱେନ ଜୋତନ୍ତେ ମହତିଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତେ ସନ୍ତାନି ସମାପତ୍ତିସୁଖାନି ଅନୁଭୱନ୍ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଧମ୍ମଂ ସାକଚ୍ଛନ୍ତେ ଚ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ଅତ୍ତନୋ ମଂସଚକ୍ଖୁନାୱ ପସ୍ସନ୍ତି। ତଥା ହେଟ୍ଠାପଥୱିୟଂ ଅଟ୍ଠସୁ ମହାନିରୟେସୁ, ସୋଳସସୁ ଚ ଉସ୍ସଦନିରୟେସୁ, ଲୋକନ୍ତରନିରୟେ ଚାତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱମାନେ ସତ୍ତେ ପସ୍ସନ୍ତି। ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁୟଂ ଦେୱା ମହଚ୍ଚଦେୱାନୁଭାୱେନ ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଚ୍ଛରିୟବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା ପଞ୍ଜଲିକା ନମସ୍ସମାନା ପୟିରୁପାସନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧଗୁଣପଟିସଂୟୁତ୍ତା ଗାଥାୟୋ ଉଦାହରନ୍ତା ଥୋମେନ୍ତି ଅପ୍ଫୋଟେନ୍ତି ହସନ୍ତି ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପୱେଦେନ୍ତି। ୟଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଭୁମ୍ମା ମହାରାଜିକା ତାୱତିଂସା, ଯାମା ଚ ଦେୱା ତୁସିତା ଚ ନିମ୍ମିତା;

ପରନିମ୍ମିତା ଯେପି ଚ ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା, ଆନନ୍ଦିତା ୱିପୁଲମକଂସୁ ଘୋସ’’ନ୍ତି। (ବୁ। ୱଂ। ୧।୬)

ତଦା ହି ଦସବଲୋ ‘‘ଅତୁଲଂ ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧବଲଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି ମହାକରୁଣାଯ ସମୁସ୍ସାହିତୋ ଆକାସେ ଦସସହସ୍ସିଚକ୍କୱାଳସମାଗମେ ଚଙ୍କମଂ ମାପେତ୍ୱା, ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନୱିତ୍ଥତେ ସବ୍ବରତନମଯେ ଚଙ୍କମେ ଠିତୋ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଦେୱମନୁସ୍ସନଯନୱିହଙ୍ଗାନଂ ଏକନିପାତଭୂତମଚ୍ଛରିଯଂ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମାଧିଞ୍ଞାଣାନୁଭାୱଦୀପନଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା, ପୁନ ତସ୍ମିଂ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ୱେନେଯ୍ୟାନଂ ଅଜ୍ଝାସଯାନୁରୂପଂ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟାନୁଭାୱାଯ ଅନୋପମାଯ ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ନ ହେତେ ଜାନନ୍ତି ସଦେୱମାନୁସା, ବୁଦ୍ଧୋ ଅଯଂ କୀଦିସକୋ ନରୁତ୍ତମୋ;

ଇଦ୍ଧିବଲଂ ପଞ୍ଞାବଲଞ୍ଚ କୀଦିସଂ, ବୁଦ୍ଧବଲଂ ଲୋକହିତସ୍ସ କୀଦିସଂ।

‘‘ନ ହେତେ ଜାନନ୍ତି ସଦେୱମାନୁସା, ବୁଦ୍ଧୋ ଅଯଂ ଏଦିସକୋ ନରୁତ୍ତମୋ;

ଇଦ୍ଧିବଲଂ ପଞ୍ଞାବଲଞ୍ଚ ଏଦିସଂ, ବୁଦ୍ଧବଲଂ ଲୋକହିତସ୍ସ ଏଦିସଂ।

‘‘ହନ୍ଦାହଂ ଦସ୍ସଯିସ୍ସାମି, ବୁଦ୍ଧବଲମନୁତ୍ତରଂ;

ଚଙ୍କମଂ ମାପଯିସ୍ସାମି, ନଭେ ରତନମଣ୍ଡିତ’’ନ୍ତି। (ବୁ। ୱଂ। ୧।୩-୫);

ଏୱଂ ତଥାଗତେ ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଦୀପନଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମସେନାପତି ସାରିପୁତ୍ତୋ ରାଜଗହେ ଗିଜ୍ଝକୂଟପବ୍ବତେ ଠିତୋ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସିତ୍ୱା, ତେନ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱସନ୍ଦସ୍ସନେନ ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତୋ ‘‘ହନ୍ଦାହଂ ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ଲୋକସ୍ସ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ସଞ୍ଜାତପରିୱିତକ୍କୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିୱାରଭୂତାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିଯା ଆକାସେନ ତାୱଦେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସପରିୱାରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲମଞ୍ଜଲିଂ ସିରସି ପଗ୍ଗଯ୍ହ ତଥାଗତସ୍ସ ମହାଭିନୀହାରଂ ପାରମିପରିପୂରଣଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛି। ଭଗୱା ତଂ କାଯସକ୍ଖିଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସନ୍ନିପତିତମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚେୱ ଦସସହସ୍ସିଚକ୍କୱାଳଦେୱବ୍ରହ୍ମାନଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ପରିଦୀପଯନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୱଂସଂ ଦେସେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ସାରିପୁତ୍ତୋ ମହାପଞ୍ଞୋ, ସମାଧିଜ୍ଝାନକୋୱିଦୋ;

ପଞ୍ଞାଯ ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋ, ପୁଚ୍ଛତି ଲୋକନାଯକଂ।

‘‘କୀଦିସୋ ତେ ମହାୱୀର, ଅଭିନୀହାରୋ ନରୁତ୍ତମ;

କମ୍ହି କାଲେ ତଯା ଧୀର, ପତ୍ଥିତା ବୋଧିମୁତ୍ତମା।

‘‘ଦାନଂ ସୀଲଞ୍ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ, ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯଞ୍ଚ କୀଦିସଂ;

ଖନ୍ତି ସଚ୍ଚମଧିଟ୍ଠାନଂ, ମେତ୍ତୁପେକ୍ଖା ଚ କୀଦିସା।

‘‘ଦସ ପାରମୀ ତଯା ଧୀର, କୀଦିସୀ ଲୋକନାଯକ;

କଥଂ ଉପପାରମୀ ପୁଣ୍ଣା, ପରମତ୍ଥପାରମୀ କଥଂ।

‘‘ତସ୍ସ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିଯାକାସି, କରୱୀକମଧୁରଗିରୋ;

ନିବ୍ବାପଯନ୍ତୋ ହଦଯଂ, ହାସଯନ୍ତୋ ସଦେୱକ''ନ୍ତି। (ବୁ॰ ୱଂ॰ ୧।୭୪-୭୮);

ଏୱଂ ଭଗୱତା ବୁଦ୍ଧୱଂସେ ଦେସିତେ ଆଯସ୍ମା ଧମ୍ମସେନାପତି ''ଅହୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ହେତୁସମ୍ପଦା, ଅହୋ ସମୁଦାଗମସମ୍ପତ୍ତି, ଅହୋ ମହାଭିନୀହାରସମିଦ୍ଧତା, ଦୁକ୍କରଂ ୱତ ଭଗୱତା କତଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଏୱଂ ପାରମିଯୋ ପୂରେନ୍ତେନ, ଏୱଂୱିଧସ୍ସ ବୋଧିସମ୍ଭାରସମ୍ଭରଣସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକମେୱ ଚେତଂ ଫଲଂ, ଯଦିଦଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତା ବଲେସୁ ଚ ୱସୀଭାୱୋ ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକତା ଏୱଂମହାନୁଭାୱତା''ତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣାରମ୍ମଣଂ ଞାଣଂ ପେସେସି। ସୋ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣଂ ଭଗୱତୋ ସୀଲଂ ସମାଧି ପଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ହିରିଓତ୍ତପ୍ପଂ ସଦ୍ଧାୱୀରିଯଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧି ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧି ସମଥୱିପସ୍ସନା ତୀଣି କୁସଲମୂଲାନି ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ତଯୋ ସମ୍ମାୱିତକ୍କା ତିସ୍ସୋ ଅନୱଜ୍ଜସଞ୍ଞାଯୋ ତିସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରି ଅରିଯଫଲାନି ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚତୁଯୋନିପରିଚ୍ଛେଦକଞାଣାନି ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯୱଂସା ଚତ୍ତାରି ୱେସାରଜ୍ଜଞାଣାନି ପଞ୍ଚ ପଧାନିଯଙ୍ଗାନି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକୋ ସମ୍ମାସମାଧି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ପଞ୍ଚ ନିସ୍ସରଣିଯା ଧାତୁଯୋ ପଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତାଯତନଞାଣାନି ପଞ୍ଚ ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀଯା ଧମ୍ମା ଛ ସାରଣୀଯା ଧମ୍ମା ଛ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନାନି ଛ ଗାରୱା ଛ ନିସ୍ସରଣିଯା ଧାତୁଯୋ ଛ ସତତୱିହାରା ଛ ଅନୁତ୍ତରିଯାନି ଛ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯା ସଞ୍ଞା ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ଛ ଅସାଧାରଣଞାଣାନି ସତ୍ତ ଅପରିହାନିଯା ଧମ୍ମା ସତ୍ତ ଅରିଯଧନାନି ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ସତ୍ତ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମା ସତ୍ତ ନିଦ୍ଦସୱତ୍ଥୂନି ସତ୍ତ ସଞ୍ଞା ସତ୍ତ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲଦେସନା ସତ୍ତ ଖୀଣାସୱବଲଦେସନା ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭହେତୁଦେସନା ଅଟ୍ଠ ସମ୍ମତ୍ତାନି ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମାତିକ୍କମା ଅଟ୍ଠ ଆରମ୍ଭୱତ୍ଥୂନି ଅଟ୍ଠ ଅକ୍ଖଣଦେସନା ଅଟ୍ଠ ମହାପୁରିସୱିତକ୍କା ଅଟ୍ଠ ଅଭିଭାଯତନଦେସନା ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖା ନୱ ଯୋନିସୋମନସିକାରମୂଲକା ଧମ୍ମା ନୱ ପାରିସୁଦ୍ଧିପଧାନିଯଙ୍ଗାନି ନୱ ସତ୍ତାୱାସଦେସନା ନୱ ଆଘାତପ୍ପଟିୱିନଯା ନୱ ପଞ୍ଞା ନୱ ନାନତ୍ତଦେସନା ନୱ ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରା ଦସ ନାଥକରଣା ଧମ୍ମା ଦସ କସିଣାଯତନାନି ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥା ଦସ ସମ୍ମତ୍ତାନି ଦସ ଅରିଯୱାସା ଦସ ଅସେକ୍ଖା ଧମ୍ମା ଦସ ରତନାନି ଦସ ତଥାଗତବଲାନି ଏକାଦସ ମେତ୍ତାନିସଂସା ଦ୍ୱାଦସ ଧମ୍ମଚକ୍କାକାରା ତେରସ ଧୁତଙ୍ଗଗୁଣା ଚୁଦ୍ଦସ ବୁଦ୍ଧଞାଣାନି ପଞ୍ଚଦସ ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀଯା ଧମ୍ମା ସୋଳସୱିଧା ଆନାପାନସ୍ସତୀ ସୋଳସ ଅପରମ୍ପରିଯା ଧମ୍ମା ଅଟ୍ଠାରସ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଏକୂନୱୀସତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣାନି ଚତୁଚତ୍ତାଲୀସ ଞାଣୱତ୍ଥୂନି ପଞ୍ଞାସ ଉଦଯବ୍ବଯଞାଣାନି ପରୋପଣ୍ଣାସ କୁସଲଧମ୍ମା ସତ୍ତସତ୍ତତି ଞାଣୱତ୍ଥୂନି ଚତୁୱୀସତିକୋଟିସତସହସ୍ସସମାପତ୍ତିସଞ୍ଚାରିତମହାୱଜିରଞାଣଂ ଅନନ୍ତନଯସମନ୍ତପଟ୍ଠାନପୱିଚଯପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଦେସନାଞାଣାନି ତଥା ଅନନ୍ତାସୁ ଲୋକଧାତୂସୁ ଅନନ୍ତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଆସଯାଦିୱିଭାୱନଞାଣାନି ଚାତି ଏୱମାଦିକେ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟାନୁଭାୱେ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ଧମ୍ମନ୍ୱଯତୋ ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ନେୱ ଅନ୍ତଂ, ନ ପମାଣଂ ପସ୍ସି। ଥେରୋ ହି ଅତ୍ତନୋପି ନାମ ଗୁଣାନଂ ଅନ୍ତଂ ୱା ପମାଣଂ ୱା ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନ ପସ୍ସତି, ସୋ ଭଗୱତୋ ଗୁଣାନଂ ପମାଣଂ କିଂ ପସ୍ସିସ୍ସତି? ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ହି ପଞ୍ଞା ମହତୀ ଞାଣଂ ୱିସଦଂ, ସୋ ସୋ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ମହନ୍ତତୋ ସଦ୍ଦହତି, ଇତି ଥେରୋ ଭଗୱତୋ ଗୁଣାନଂ ପମାଣଂ ୱା ପରିଚ୍ଛେଦଂ ୱା ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''ମାଦିସସ୍ସ ନାମ ସାୱକପାରମିଞାଣେ ଠିତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧଗୁଣା ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ପଗେୱ ଇତରେସଂ। ଅହୋ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟା ଅପରିମେଯ୍ୟଭେଦା ମହାନୁଭାୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁଗୁଣା, କେୱଲଂ ପନେତେ ଏକସ୍ସ ବୁଦ୍ଧଞାଣସ୍ସେୱ ସବ୍ବସୋ ଗୋଚରା, ନାଞ୍ଞେସଂ। କଥେତୁଂ ପନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେହିପି ୱିତ୍ଥାରତୋ ନ ସକ୍କାଯେୟା''ତି ନିଟ୍ଠମଗମାସି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ବୁଦ୍ଧୋପି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଣେଯ୍ୟ ୱଣ୍ଣଂ, କପ୍ପମ୍ପି ଚେ ଅଞ୍ଞମଭାସମାନୋ;

ଖୀଯେଥ କପ୍ପୋ ଚିରଦୀଘମନ୍ତରେ, ୱଣ୍ଣୋ ନ ଖୀଯେଥ ତଥାଗତସ୍ସା''ତି। (ଦୀ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧।୩୦୪; ୩।୧୪୧; ଉଦା॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୫୩);

ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଗୁଣମହନ୍ତତଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନବଲୱପୀତିସୋମନସ୍ସୋ ପୁନ ଚିନ୍ତେସି – ''ଏୱରୂପାନଂ ନାମ ବୁଦ୍ଧଗୁଣାନଂ ହେତୁଭୂତା ବୁଦ୍ଧକାରକା ଧମ୍ମା ପାରମିଯୋ ଅହୋ ମହାନୁଭାୱା। କତମାସୁ ନୁ ଖୋ ଜାତୀସୁ ପାରମିତା ପରିପାଚିତା, କଥଂ ୱା ପରିପାକଂ ଗତା, ହନ୍ଦାହଂ ଇମମତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମ୍ପି ସମୁଦାଗମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ଇମସ୍ସ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ପାକଟତରଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଅପୁଚ୍ଛି – ''କତମାସୁ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ , ଜାତୀସୁ ଇମେ ବୁଦ୍ଧକାରକା ଧମ୍ମା ପରିପାଚିତା, କଥଂ ୱା ପରିପାକଂ ଗତା''ତି? ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ତସ୍ମିଂ ରତନଚଙ୍କମେ ତିସନ୍ଧିପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଯୁଗନ୍ଧରପବ୍ବତେ ବାଲସୂରିଯୋ ୱିଯ ୱିରୋଚମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ''ସାରିପୁତ୍ତ, ମଯ୍ହଂ ବୁଦ୍ଧକାରକା ଧମ୍ମା ସମାଦାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିରନ୍ତରଂ ସକ୍କଚ୍ଚକାରିତାଯ ୱୀରିଯୂପତ୍ଥମ୍ଭେନ ଚ ସବ୍ବେସୁ କପ୍ପେସୁ ଭୱତୋ ଭୱଂ ଜାତିତୋ ଜାତିଂ ପରିପଚ୍ଚନ୍ତାଯେୱ ଅହେସୁଂ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ ଇମାସୁ ଜାତୀସୁ ତେ ପରିପକ୍କା ଜାତା''ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''କପ୍ପେ ଚ ସତସହସ୍ସେ''ତିଆଦିନା ଚରିଯାପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧାପଦାନିଯନ୍ତି ଦୁତିଯାଭିଧାନଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ଅଭାସି। ଅପରେ ପନ ''ରତନଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ଦେୱାତିଦେୱୋ ଦେୱବ୍ରହ୍ମାଦୀହି ପୂଜିଯମାନୋ ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ ଓତରିତ୍ୱା ୱୀସତିସହସ୍ସଖୀଣାସୱପରିୱୁତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ଭଗୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଆଯସ୍ମତା ସାରିପୁତ୍ତେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଚରିଯାପିଟକଂ ଦେସେସୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ଦୂରେନିଦାନଅୱିଦୂରେନିଦାନାନି ସଙ୍ଖେପତୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚରିଯାପିଟକସ୍ସ

ସନ୍ତିକେନିଦାନଂ ୱିଦୂରତୋ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଦୂରେନିଦାନଂ ପନ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟୱିଭାୱନାୟଂ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତୀତି।

୧। ଇଦାନି "କପ୍ପେ ଚ ସତସହସ୍ସେ"ତିଆଦିନୟପ୍ପୱତ୍ତାୟ ଚରିୟାପିଟକପାଠଇୟା ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନା ହୋତି। ତତ୍ରାୟଂ କପ୍ପ-ସଦ୍ଦୋ ସୌପସଗ୍ଗୋ ଅନୁପସଗ୍ଗୋ ଚ ୱିତକ୍କୱିଧାନପଟିଭାଗପଞ୍ଞତ୍ତିକାଲପରମାୟୁସମଣୱୋହାରସମନ୍ତଭାୱାଭିସଦ୍ଦହନ-ଛେଦନୱିନିଯୋଗୱିନୟକିରିୟାଲେସନ୍ତରକପ୍ପତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟକପ୍ପମହାକପ୍ପାଦୀସୁ ଦିସ୍ସତି। ତଥା ହେସ "ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପୋ ଅବ୍ୟାପାଦସଙ୍କପ୍ପୋ"ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୩।୧୩୭) ୱିତକ୍କେ ଆଗତୋ। "ଚୀୱରେ ୱିକପ୍ପଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟା"ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୬୪୨) ୱିଧାନେ, ଅଧିକୱିଧାନଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। "ସତ୍ଥୁକପ୍ପେନ ୱତ କିର, ଭୋ, ସାୱକେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତୟମାନା ନ ଜାନିମ୍ହା"ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୬୦) ପଟିଭାଗେ। ସତ୍ଥୁସଦିସେନାତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। "ଇଧାୟସ୍ମା, କପ୍ପୋ"ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୧୦୯୮) ପଞ୍ଞତ୍ତିୟଂ। "ଯେନ ସୁଦଂ ନିଚ୍ଚକପ୍ପଂ ୱିହରାମୀ"ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୩୮୭) କାଲେ। "ଆକଙ୍ଖମାନୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ କପ୍ପଂ ୱା ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ କପ୍ପାୱସେସଂ ୱା"ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୧୭୮; ଉଦା। ୫୧) ପରମାୟୁମ୍ହି। ଆୟୁକପ୍ପୋ ହି ଇଧ କପ୍ପୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। "ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ସମଣକପ୍ପେହି ଫଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁ"ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଚୂଳୱ। ୨୫୦) ସମଣୱୋହାରେ। "କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା"ତିଆଦୀସୁ (ଖୁ। ପା। ୫।୧; ସୁ। ନି। ମଙ୍ଗଲସୁତ୍ତ) ସମନ୍ତଭାୱେ। "ସଦ୍ଧା ସଦ୍ଦହନା ଓକପ୍ପନା ଅଭିପ୍ପସାଦୋ"ତିଆଦୀସୁ (ଧ। ସ। ୧୨) ଅଭିସଦ୍ଦହନେ, ସଦ୍ଧାୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। "ଅଲଙ୍କତୋ କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୂ"ତିଆଦୀସୁ (ୱି। ୱ। ୧୦୯୪; ଜା। ୨।୨୨।୧୩୬୮) ଛେଦନେ। "ଏୱମେୱ ଇତୋ ଦିନ୍ନଂ, ପେତାନଂ ଉପକପ୍ପତୀ"ତିଆଦୀସୁ (ଖୁ। ପା। ୭।୭; ପେ। ୱ। ୨୦) ୱିନିଯୋଗେ। "କପ୍ପକତେନ ଅକପ୍ପକତଂ ସଂସିବ୍ବିତଂ ହୋତୀ"ତିଆଦୀସୁ (ପାଚି। ୩୭୧) ୱିନୟକିରିୟାୟଂ। "ଅତ୍ଥି କପ୍ପୋ ନିପଜ୍ଜିତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ନିପଜ୍ଜାମୀ"ତିଆଦୀସୁ ଲେସେ। "ଆପାୟିକୋ ନେରୟିକୋ କପ୍ପଟ୍ଠୋ ସଙ୍ଘଭେଦକୋ...ପେ... କପ୍ପଂ ନିରୟମ୍ହି ପଚ୍ଚତୀ"ତି (ଇତିୱୁ। ୧୮; ଚୂଳୱ। ୩୫୪; କଥା। ୬୫୭, ୮୬୨) ଚ ଆଦୀସୁ ଅନ୍ତରକପ୍ପେ।

"ନ କପ୍ପୟନ୍ତି ନ ପୁରେକ୍ଖରୋନ୍ତି, ଧମ୍ମାପି ତେସଂ ନ ପଟିଚ୍ଛିତାସେ;

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୀଲୱତେନ ନେୟ୍ୟୋ, ପାରଙ୍ଗତୋ ନ ପଚ୍ଚେତି ତାଦୀ"ତି। –

ଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୮୦୯) ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀସୁ। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ନିଦ୍ଦେସେ "କପ୍ପାତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କପ୍ପା ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ"ତି (ମହାନି। ୨୮)। "ଅନେକେପି ସଂୱଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ୱିୱଟ୍ଟକପ୍ପେ"ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୪୪; ମ। ନି। ୧।୬୮) ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟକପ୍ପେ। "ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, କପ୍ପସ୍ସ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟାନୀ"ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୪।୧୫୬) ମହାକପ୍ପେ। ଇଧାପି ମହାକପ୍ପେଯେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୯; ୩। ୨୭୫; ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୧; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩।୧୨୮; ଖୁ। ପା। ଅଟ୍ଠ। ୫।ଏୱମିଚ୍ଚାଦିପାଠୱଣ୍ଣନା)।

ତତ୍ରାୟଂ ପଦସିଦ୍ଧି – କପ୍ପୀୟତୀତି କପ୍ପୋ, ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସାନୀତି ୱା ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତାନୀତି ୱା ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନୀତି ୱା ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନୀତି ୱା ସଂୱଚ୍ଛରୱସେନ ଗଣେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତ୍ତା କେୱଲଂ ସାସପରାସିଉପମାଦୀହି କପ୍ପେତବ୍ବୋ ପରିକପ୍ପେତବ୍ବପରିମାଣୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

"କୀୱ ଦୀଘୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, କପ୍ପୋତି? ଦୀଘୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, କପ୍ପୋ, ସୋ ନ ସୁକରୋ ସଙ୍ଖାତୁଂ 'ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସାନୀ'ତି ୱା 'ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତାନୀ'ତି ୱା 'ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନୀ'ତି ୱା 'ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନୀ'ତି ୱା। ସକ୍କା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଉପମଂ କାତୁନ୍ତି? 'ସକ୍କା, ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୁ, ଯୋଜନଂ ଆୟାମେନ ଯୋଜନଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଯୋଜନଂ ଉବ୍ବେଧେନ ମହାସାସପରାସି। ତତୋ ୱସ୍ସସତସ୍ସ ୱସ୍ସସହସ୍ସସ୍ସ ଅଚ୍ଚୟେନ ଏକମେକଂ ସାସପଂ ଉଦ୍ଧରେୟ୍ୟ, ଖିପ୍ପତରଂ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ମହାସାସପରାସି ଇମିନା ଉପକ୍କମେନ ପରିକ୍ଖୟଂ ପରିୟାଦାନଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ନ ତ୍ୱେୱ କପ୍ପୋ, ଏୱଂ ଦୀଘୋ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୁ, କପ୍ପୋ"ତି (ସଂ। ନି। ୨।୧୨୮)।

ସ୍ୱାୟଂ ମହାକପ୍ପୋ ସଂୱଟ୍ଟାଦିୱସେନ ଚତୁଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟକପ୍ପସଙ୍ଗହୋ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

"ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, କପ୍ପସ୍ସ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସଂୱଟ୍ଟୋ, ସଂୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟୀ, ୱିୱଟ୍ଟୋ, ୱିୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟୀ"ତି (ଅ। ନି। ୪।୧୫୬)।

ତତ୍ଥ ତୟୋ ସଂୱଟ୍ଟା – ତେଜୋସଂୱଟ୍ଟୋ, ଆପୋସଂୱଟ୍ଟୋ, ୱାୟୋସଂୱଟ୍ଟୋତି। ତିସ୍ସୋ ସଂୱଟ୍ଟସୀମା – ଆଭସ୍ସରା, ସୁଭକିଣ୍ହା, ୱେହପ୍ଫଲାତି। ଯଦା ହି କପ୍ପୋ ତେଜେନ ସଂୱଟ୍ଟତି, ଆଭସ୍ସରତୋ ହେଟ୍ଠା ଅଗ୍ଗିନା ଡୟ୍ହତି। ଯଦା ଆପେନ ସଂୱଟ୍ଟତି, ସୁଭକିଣ୍ହତୋ ହେଟ୍ଠା ଉଦକେନ ୱିଲୀୟତି। ଯଦା ୱାୟୁନା ସଂୱଟ୍ଟତି, ୱେହପ୍ଫଲତୋ ହେଟ୍ଠା ୱାତେନ ୱିଦ୍ଧଂସତି। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ କୋଟିସତସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଂ ୱିନସ୍ସତି, ଯଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆଣାକ୍ଖେତ୍ତନ୍ତି

ୱුଚ୍ଚତି। ତେସୁ ତୀସୁ ସଂୱଟ୍ଟେସୁ ଯଥାକ୍କମଂ କପ୍ପୱିନାସକମହାମେଘତୋ ଯାୱ ଜାଲାୟ ୱା ଉଦକସ୍ସ ୱା ୱାତସ୍ସ ୱା ଉପଚ୍ଛେଦୋ ଇଦଂ ଏକଂ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟଂ ସଂୱଟ୍ଟୋ ନାମ। କପ୍ପୱିନାସକଜାଲାଦିପଚ୍ଛେଦତୋ ଯାୱ କୋଟିସତସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳପରିପୂରକୋ ସମ୍ପତ୍ତିମହାମେଘୋ ଉଟ୍ଠହତି, ଇଦଂ ଦୁତିୟଂ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟଂ ସଂୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟୀ ନାମ।

ସମ୍ପତ୍ତିମହାମେଘତୋ ଯାୱ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟପାତୁଭାୱୋ, ଇଦଂ ତତିୟଂ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟଂ ୱିୱଟ୍ଟୋ ନାମ। ଚନ୍ଦିମସୂରିୟପାତୁଭାୱତୋ ଯାୱ ପୁନ କପ୍ପୱିନାସକମହାମେଘୋ, ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟଂ ୱିୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟୀ ନାମ। ଇମେସୁ ଚତୁସଟ୍ଠିଅନ୍ତରକପ୍ପସଙ୍ଗହଂ ୱିୱଟ୍ଟଟ୍ଠାୟୀ। ତେନ ସମାନକାଲପରିଚ୍ଛେଦା ୱିୱଟ୍ଟାଦୟୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ‘‘ୱୀସତିଅନ୍ତରକପ୍ପସଙ୍ଗହ’’ନ୍ତି ଏକେ। ଇତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟାନି ଏକୋ ମହାକପ୍ପୋ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସ୍ୱାୟଂ ମହାକପ୍ପୋ ସଂୱଟ୍ଟାଦିୱସେନ ଚତୁଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟକପ୍ପସଙ୍ଗହୋ’’ତି।

କପ୍ପେତି ଚ ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗୱସେନ ଉପଯୋଗବହୁୱଚନଂ। ସତସହସ୍ସେତି କପ୍ପସଦ୍ଦସମ୍ବନ୍ଧେନ ଚାୟଂ ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗନିଦ୍ଦେସୋ, ଇଧାପି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗୱସେନେୱ ବହୁୱଚନଂ। ସମାନାଧିକରଣଞ୍ହେତଂ ପଦଦ୍ୱୟଂ। ଚତୁରୋ ଚ ଅସଙ୍ଖିୟେତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ। କସ୍ସ ପନ ଅସଙ୍ଖିୟେତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା କପ୍ପସ୍ସ ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପକରଣତୋ କପ୍ପାନନ୍ତି ଅୟମତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାୟତେୱ। ନ ହି ୱୁତ୍ତଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅୱୁତ୍ତସ୍ସ କସ୍ସଚି ଗହଣଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି। ଚ-ସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ, ମହାକପ୍ପାନଂ ଚତୁରୋ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟେ ସତସହସ୍ସେ ଚ ମହାକପ୍ପେତି ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଅସଙ୍ଖିୟେତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖାତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଅସଙ୍ଖିୟା, ଗଣନଂ ଅତିକ୍କନ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟନ୍ତି ଏକୋ ଗଣନୱିସେସୋ’’ତି ଏକେ। ତେ ହି ଏକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମହାବଲକ୍ଖପରିୟୋସାନାନି ଏକୂନସଟ୍ଠିଟ୍ଠାନାନି ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦସମହାବଲକ୍ଖାନି ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟଂ ନାମ, ସଟ୍ଠିମଟ୍ଠାନନ୍ତରନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି, ସଙ୍ଖ୍ୟାଠାନନ୍ତରଂ ନାମ ଗଣନୱିସେସୋ, ତସ୍ସ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟଭାୱାଭାୱତୋ ଏକଂ ଠାନନ୍ତରଂ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟଞ୍ଚାତି ୱିରୁଦ୍ଧମେତଂ। ନନୁ ଚ ଅସଙ୍ଖ୍ୟଭାୱେନ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟତ୍ତେପି ତସ୍ସ ଚତୁବ୍ବିଧଭାୱୋ ନ ଯୁଜ୍ଜତୀତି? ନୋ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟଭାୱସ୍ସ ଇଚ୍ଛିତତ୍ତା। ତତ୍ରାୟମାଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱିଭାୱନା –

ଅତୀତେ କିର ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ତଣ୍ହଙ୍କରୋ ମେଧଙ୍କରୋ ସରଣଙ୍କରୋ ଦୀପଙ୍କରୋତି ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଅନୁକ୍କମେନ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ। ତେସୁ ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଅମରୱତୀ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ସୁମେଧୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଟିୱସତି ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚ, ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ ଯାୱ ସତ୍ତମା କୁଲପରିୱଟ୍ଟା ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନ, ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀୟୋ ପାସାଦିକୋ ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସୋ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସିପ୍ପମେୱ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ତସ୍ସ ଦହରକାଲେୟେୱ ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ରାସିୱଡ୍ଢକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଆୟପୋତ୍ଥକଂ ଆହରିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣରଜତମଣିମୁତ୍ତାଦିଭରିତେ ସାରଗବ୍ଭେ ୱିୱରିତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକଂ ତେ, କୁମାର, ମାତୁସନ୍ତକଂ, ଏତ୍ତକଂ ତେ ପିତୁସନ୍ତକଂ, ଏତ୍ତକଂ ତେ ଅୟ୍ୟକପୟ୍ୟକାନ’’ନ୍ତି ଯାୱ ସତ୍ତମା କୁଲପରିୱଟ୍ଟା ଧନଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ଏତଂ ଧନଂ ପଟିପଜ୍ଜାହୀ’’ତି ଆହ। ସୁମେଧପଣ୍ଡିତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମଂ ଏୱଂ ବହୁଂ ଧନଂ ସଂହରିତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ମାତାପିତାଦୟୋ ପରଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଏକକହାପଣମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ନ ଗତା, ମୟା ପନ ଗହେତ୍ୱା ଗମନକାରଣଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ତାହେନେୱ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ପଞ୍ଚ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିୱିହାରେହି ୱିହରତି।

ତସ୍ମିଞ୍ଚ କାଲେ ଦୀପଙ୍କରଦସବଲୋ ପରମାଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତୱରଧମ୍ମଚକ୍କୋ ଚତୂହି ଖୀଣାସୱସତସହସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ରମ୍ମୱତୀନଗରଂ ନାମ ପତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ସୁଦସ୍ସନମହାୱିହାରେ ପଟିୱସତି। ରମ୍ମୱତୀନଗରୱାସିନୋ ‘‘ସତ୍ଥା କିର ଅମ୍ହାକଂ ନଗରଂ ପତ୍ୱା ସୁଦସ୍ସନମହାୱିହାରେ ପଟିୱସତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ସ୍ୱାତନାୟ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କମିଂସୁ। ତେ ପୁନଦିୱସେ ମହାଦାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନଗରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ସୋଧେନ୍ତି।

ତସ୍ମିଞ୍ଚ କାଲେ ସୁମେଧତାପସୋ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତେ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠେ ମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ, କସ୍ସ ତୁମ୍ହେ ଇମଂ ମଗ୍ଗଂ ସୋଧେଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି? ତେହି ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ସୋଧେମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଅତୀତେସୁ ବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରତ୍ତା ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନପୀତିସୋମନସ୍ସୋ ତାୱଦେୱ ଆକାସତୋ ଓରୁୟ୍ହ ‘‘ମୟ୍ହମ୍ପି ଓକାସଂ ଦେଥ, ଅହମ୍ପି ସୋଧେସ୍ସାମୀ’’ତି ତେହି ଦସ୍ସିତଂ ଓକାସଂ ‘‘କିଞ୍ଚାପି ଅହଂ ଇମଂ ଇଦ୍ଧିୟା ସତ୍ତରତନୱିଚିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତୁଂ ପହୋମି, ଅଜ୍ଜ ପନ ମୟା କାୟୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, କାୟାରହଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତିଣକଚୱରାଦୟୋ ନୀହରିତ୍ୱା ପଂସୁଂ ଆହରିତ୍ୱା ସମଂ କରୋନ୍ତୋ ସୋଧେତି। ଅନିଟ୍ଠିତେୟେୱ ପନ ତସ୍ସ ପଦେସସ୍ସ ସୋଧନେ ଦୀପଙ୍କରୋ

ଭଗଵା ମହାନୁଭାଵାନଂ ଛଳଭିଞ୍ଞାନଂ ଖୀଣାସଵାନଂ ଚତୂହି ସତସହସ୍ସେହି ପରିଵୁତୋ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ସୁମେଧପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧସାଵକା ଚ ମା ଚିକ୍ଖଲ୍ଲଂ ଅକ୍କମନ୍ତୂ’’ତି ଅଭଉନୋ ଵାକଚୀରଞ୍ଚ ଚମ୍ମଖଣ୍ଡଞ୍ଚ ଜଟାକଲାପଞ୍ଚ ପସାରେତ୍ଵା ସଯଞ୍ଚ ଯେନ ଭଗଵା ତେନ ସୀସଂ କତ୍ଵା ଅଵକୁଜ୍ଜୋ ନିପଜ୍ଜି। ଏଵଞ୍ଚ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସଚାହଂ ଇଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ଇମସ୍ସ ଭଗଵତୋ ସାଵକୋ ହୁତ୍ଵା ଅଜ୍ଜେଵ କିଲେସେ ଘାତେସ୍ସାମି। କିଂ ମଯ୍ହଂ ଏକକେନେଵ ସଂସାରମହୋଘତୋ ନିତ୍ଥରଣେନ? ଯଂନୂନାହମ୍ପି ଏଵରୂପୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ଵା ସଦେଵକଂ ଲୋକଂ ସଂସାରମହଣ୍ଣଵତୋ ତାରେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି। ଇତି ସୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତମହାଭିନୀହାରଵସେନ ଚିତ୍ତଂ ପଣିଧେସି। ଅଥ ଭଗଵା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତସ୍ସ ଉସ୍ସୀସକେ ଠତ୍ଵା ଚିତ୍ତାଚାରଂ ସମିଜ୍ଝନଭାଵଞ୍ଚସ୍ସ ଞତ୍ଵା ‘‘ଅଯଂ ଇତୋ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନଂ ମତ୍ଥକେ ଗୋତମୋ ନାମ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ସଦ୍ଧିଂ ଇମଂ ଭଗଵତୋ ପଵତ୍ତିଂ ବ୍ଯାକରିତ୍ଵା ପକ୍କାମି।

ତତୋ ଅପରେପି କୋଣ୍ଡଞ୍ଞଭଗଵନ୍ତଂ ଆଦିଂ କତ୍ଵା ଅନୁକ୍କମେନ ଉପ୍ପନ୍ନା ଯାଵ କସ୍ସପଦସବଲପରିଯୋସାନା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ମହାସତ୍ତଂ ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ବ୍ଯାକରିଂସୁ। ଇତି ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପାରମିଯୋ ପୂରେନ୍ତସ୍ସେଵ ଚତୁଵୀସତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପନ୍ନା। ଯସ୍ମିଂ ପନ କପ୍ପେ ଦୀପଙ୍କରଦସବଲୋ ଉଦପାଦି, ତସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଞେପି ତଯୋ ବୁଦ୍ଧା ଅହେସୁଂ। ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ବ୍ଯାକରଣଂ ନାହୋସି, ତସ୍ମା ତେ ଇଧ ନ ଗହିତା। ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ତମ୍ହା କପ୍ପା ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ –

‘‘ତଣ୍ହଙ୍କରୋ ମେଧଙ୍କରୋ, ଅଥୋପି ସରଣଙ୍କରୋ;

ଦୀପଙ୍କରୋ ଚ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ଦ୍ଵିପଦୁତ୍ତମୋ।

‘‘ମଙ୍ଗଲୋ ଚ ସୁମନୋ ଚ, ରେଵତୋ ସୋଭିତୋ ମୁନି;

ଅନୋମଦସ୍ସୀ ପଦୁମୋ, ନାରଦୋ ପଦୁମୁତ୍ତରୋ।

‘‘ସୁମେଧୋ ଚ ସୁଜାତୋ ଚ, ପିଯଦସ୍ସୀ ମହାଯସୋ;

ଅତ୍ଥଦସ୍ସୀ ଧମ୍ମଦସ୍ସୀ, ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋ ଲୋକନାଯକୋ।

‘‘ତିସ୍ସୋ ଫୁସ୍ସୋ ଚ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଵିପସ୍ସୀ ସିଖି ଵେସ୍ସଭୂ;

କକୁସନ୍ଧୋ କୋଣାଗମନୋ, କସ୍ସପୋ ଚାପି ନାଯକୋ।

‘‘ଏତେ ଅହେସୁଂ ସମ୍ବୁଦ୍ଧା, ଵୀତରାଗା ସମାହିତା;

ସତରଂସୀଵ ଉପ୍ପନ୍ନା, ମହାତମଵିନୋଦନା;

ଜଲିତ୍ଵା ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧାଵ, ନିବ୍ବୁତା ତେ ସସାଵକା’’ତି। (ଜା॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧.ଦୂରେନିଦାନକଥା; ଅପ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧.ଦୂରେନିଦାନକଥା);

ତତ୍ଥ ଦୀପଙ୍କରଦସବଲସ୍ସ ଚ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞଦସବଲସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ମହାକପ୍ପାନଂ ଏକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ ଅହୋସି, ତଥା ଭଗଵତୋ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞସ୍ସ ଚ ଭଗଵତୋ ମଙ୍ଗଲସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ, ତଥା ଭଗଵତୋ ସୋଭିତସ୍ସ ଚ ଭଗଵତୋ ଅନୋମଦସ୍ସିସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ, ତଥା ଭଗଵତୋ ନାରଦସ୍ସ ଚ ଭଗଵତୋ ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ। ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ବୁଦ୍ଧଵଂସେ (ବୁ॰ ଵଂ॰ ୨୮.୩, ୪, ୬, ୯) –

‘‘ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ଭଗଵତୋ, କୋଣ୍ଡଞ୍ଞସ୍ସ ଚ ସତ୍ଥୁନୋ;

ଏତେସଂ ଅନ୍ତରା କପ୍ପା, ଗଣନାତୋ ଅସଙ୍ଖିଯା।

‘‘କୋଣ୍ଡଞ୍ଞସ୍ସ ଅପରେନ, ମଙ୍ଗଲୋ ନାମ ନାଯକୋ;

ତେସମ୍ପି ଅନ୍ତରା କପ୍ପା, ଗଣନାତୋ ଅସଙ୍ଖିୟା।

‘‘ସୋଭିତସ୍ସ ଅପରେନ, ଅନୋମଦସ୍ସୀ ମହାଯସୋ;

ତେସମ୍ପି ଅନ୍ତରା କପ୍ପା, ଗଣନାତୋ ଅସଙ୍ଖିୟା।

‘‘ନାରଦସ୍ସ ଭଗୱତୋ, ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ;

ତେସମ୍ପି ଅନ୍ତରା କପ୍ପା, ଗଣନାତୋ ଅସଙ୍ଖିୟା’’ତି।

ଏୱଂ ଗଣନାତୀତତାଯ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟତ୍ତେପି ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ମହାକପ୍ପାନଂ ଗଣନାତିକ୍କମେନ ‘‘ଚତୁରୋ ଚ ଅସଙ୍ଖିଯେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସଙ୍ଖ୍ୟାୱିସେସେନାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯସ୍ମା ପନ ପଦୁମୁତ୍ତରଦସବଲସ୍ସ ଚ ସୁମେଧଦସବଲସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ତିଂସକପ୍ପସହସ୍ସାନି, ସୁଜାତଦସବଲସ୍ସ ଚ ପିଯଦସ୍ସୀଦସବଲସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ନୱସହସ୍ସାଧିକାନଂ କପ୍ପାନଂ ସଟ୍ଠିସହସ୍ସାନି ଦ୍ୱାସୀତୁତ୍ତରାନି ଅଟ୍ଠ ଚ ସତାନି, ଧମ୍ମଦସ୍ସୀଦସବଲସ୍ସ ଚ ସିଦ୍ଧତ୍ଥଦସବଲସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ୱୀସତି କପ୍ପା, ସିଦ୍ଧତ୍ଥଦସବଲସ୍ସ ଚ ତିସ୍ସଦସବଲସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ଏକୋ କପ୍ପୋ , ଭଗୱତୋ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଚ ଭଗୱତୋ ସିଖିସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ସଟ୍ଠି କପ୍ପା, ଭଗୱତୋ ଚ ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଚ କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ତିଂସ କପ୍ପା, ଇତି ପଦୁମୁତ୍ତରଦସବଲସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନକପ୍ପତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହେଟ୍ଠା ତେସଂ ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନକପ୍ପେହି ଇମିନା ଚ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେନ ସଦ୍ଧିଂ ସତସହସ୍ସମହାକପ୍ପା। ତେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କପ୍ପେ ଚ ସତସହସ୍ସେ’’ତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନନ୍ତେ ୱିତ୍ଥାରିଯମାନେ ସବ୍ବଂ ବୁଦ୍ଧୱଂସପାଠଇଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବଂ ହୋତୀତି ଅତିୱିତ୍ଥାରଭୀରୁକସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତା ନ ୱିତ୍ଥାରଯିମ୍ହା ଅତ୍ଥିକେହି ବୁଦ୍ଧୱଂସତୋ (ବୁ। ୱଂ। ୧।୧ ଆଦଯୋ) ଗହେତବ୍ବୋ। ଯୋପି ଚେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବୋ କଥାମଗ୍ଗୋ, ସୋପି ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯା (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ସୁମେଧକଥା) ଧମ୍ମସଙ୍ଗହୱଣ୍ଣନାଯ ଜାତକଟ୍ଠକଥାଯ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଦୂରେନିଦାନକଥା) ଚ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏତ୍ଥନ୍ତରେତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତରସଦ୍ଦୋ –

‘‘ନଦୀତୀରେସୁ ସଣ୍ଠାନେ, ସଭାସୁ ରଥିଯାସୁ ଚ;

ଜନା ସଙ୍ଗମ୍ମ ମନ୍ତେନ୍ତି, ମଞ୍ଚ ତଞ୍ଚ କିମନ୍ତର’’ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୨୮) –

ଆଦୀସୁ କାରଣେ ଆଗତୋ। ‘‘ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତରା ଇତ୍ଥୀ ୱିଜ୍ଜନ୍ତରିକାଯ ଭାଜନଂ ଧୋୱନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୨।୧୪୯) ଖଣେ, ୱିଜ୍ଜୁନିଚ୍ଛରଣକ୍ଖଣେତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଯସ୍ସନ୍ତରତୋ ନ ସନ୍ତି କୋପା’’ତିଆଦୀସୁ (ଉଦା। ୨୦) ଚିତ୍ତେ। ‘‘ଅନ୍ତରା ଚ ଗଯଂ ଅନ୍ତରା ଚ ବୋଧି’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୮୫; ମହାୱ। ୧୧) ୱିୱରେ। ‘‘ନ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଭଣମାନସ୍ସ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥା ଓପାତେତବ୍ବା’’ତିଆଦୀସୁ (ମହାୱ। ୬୬) ୱେମଜ୍ଝେ। ଇଧାପି ୱେମଜ୍ଝେଯେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୪।୩୬), ତସ୍ମା ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ୱେମଜ୍ଝେତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯସ୍ମିଂ ମହାକପ୍ପେ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱା ସୁମେଧପଣ୍ଡିତୋ ହୁତ୍ୱା ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପାଦମୂଲେ –

‘‘ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଲିଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତି, ହେତୁ ସତ୍ଥାରଦସ୍ସନଂ;

ପବ୍ବଜ୍ଜା ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତି, ଅଧିକାରୋ ଚ ଛନ୍ଦତା’’ତି। (ବୁ। ୱଂ। ୨।୫୯) –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ଅଟ୍ଠହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ମହାଭିନୀହାରଂ ଅକାସି, ସମତିଂସ ପାରମିଯୋ ପୱିଚିନି ସମାଦିଯି, ସବ୍ବେପି ବୁଦ୍ଧକାରକେ ଧମ୍ମେ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ଆରଭି, ଯମ୍ହି ଚେତସ୍ମିଂ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ ସବ୍ବସୋ ପୂରିତପାରମୀ ହୁତ୍ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝି। ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମହାକପ୍ପାନଂ ଅନ୍ତରେ ଯଥାୱୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦେ କାଲୱିସେସେତି। କଥଂ ପନେତଂ ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି? ‘‘କପ୍ପେ ଚ ସତସହସ୍ସେ, ଚତୁରୋ ଚ ଅସଙ୍ଖିଯେ’’ତି ଇଦଞ୍ହି ମହାକପ୍ପାନଂ ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଅପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଚ ସଙ୍ଖ୍ୟାଦସ୍ସନଂ। ସା ଖୋ ପନାଯଂ ସଙ୍ଖ୍ୟା ସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟସ୍ସ ଆଦିପରିଯୋସାନଗ୍ଗହଣଂ ୱିନା ନ ସମ୍ଭୱତୀତି ଯତ୍ଥ ବୋଧିସମ୍ଭାରାନମାରମ୍ଭୋ ଯତ୍ଥ ଚ ତେ ପରିଯୋସିତା ତଦୁଭଯମ୍ପି ଅୱଧିଭାୱେନ ‘‘ଏତ୍ଥନ୍ତରେ’’ତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥତୋ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଯତି। ଅୱଧି ଚ ପନାଯଂ ଅଭିୱିଧିୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ନ ମରିଯାଦାୱସେନ, ଆରମ୍ଭୋସାନକପ୍ପାନଂ ଏକଦେସେନ ଅନ୍ତୋଗଧତ୍ତା। ନନୁ ଚ ନିପ୍ପଦେସେନ ତେସଂ

ଅପରିୟାଦାନତୋ ଅଭିୱିଧି ଚ ଇଧ ନ ସମ୍ଭୱତୀତି? ନ ଇଦମେୱଂ ତଦେକଦେସେପି ତବ୍ବୋହାରତୋ। ୟୋ ହି ତଦେକଦେସଭୂତୋ କପ୍ପୋ, ସୋ ନିପ୍ପଦେସତୋ ପରିୟାଦିନ୍ନୋତି।

ୟଂ ଚରିତଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ବୋଧିପାଚନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚରିତନ୍ତି ଚରିୟା, ସମତିଂସପାରମିସଙ୍ଗହା ଦାନସୀଲାଦିପଟିପତ୍ତି, ଞାତତ୍ଥଚରିୟାଲୋକତ୍ଥଚରିୟାବୁଦ୍ଧତ୍ଥଚରିୟାନଂ ତଦନ୍ତୋଗଧତ୍ତା। ତଥା ୟା ଚିମା ଅଟ୍ଠ ଚରିୟା, ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ପଣିଧିସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ ଇରିୟାପଥଚରିୟା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରାନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାୟତନେସୁ ଆୟତନଚରିୟା, ଅପ୍ପମାଦୱିହାରୀନଂ ଚତୂସୁ ସତିପଟ୍ଠାନେସୁ ସତିଚରିୟା, ଅଧିଚିତ୍ତମନୁୟୁତ୍ତାନଂ ଚତୂସୁ ଝାନେସୁ ସମାଧିଚରିୟା, ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଚତୂସୁ ଅରିୟସଚ୍ଚେସୁ ଞାଣଚରିୟା, ସମ୍ମା ପଟିପନ୍ନାନଂ ଚତୂସୁ ଅରିୟମଗ୍ଗେସୁ ମଗ୍ଗଚରିୟା, ଅଧିଗତଫଲାନଂ ଚତୂସୁ ସାମଞ୍ଞଫଲେସୁ ପତ୍ତିଚରିୟା, ତିଣ୍ଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ଲୋକତ୍ଥଚରିୟାତି। ତତ୍ଥ ପଦେସତୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧସାୱକାନଞ୍ଚ ଲୋକତ୍ଥଚରିୟା, ମହାବୋଧିସତ୍ତାନଂ ପନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ନିପ୍ପଦେସତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ନିଦ୍ଦେସେ (ଚୂଳନି। ଖଗ୍ଗୱିସାଣସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସ ୧୨୧; ପଟି। ମ। ୧।୧୯୭) "ଚରିୟାତି ଅଟ୍ଠ ଚରିୟାୟୋ ଇରିୟାପଥଚରିୟା ଆୟତନଚରିୟା"ତି ୱିତ୍ଥାରୋ। "ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ସଦ୍ଧାୟ ଚରତି, ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱୀରିୟେନ ଚରତି, ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସତିୟା ଚରତି, ଅୱିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ସମାଧିନା ଚରତି, ପଜାନନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୟ ଚରତି, ୱିଜାନନ୍ତୋ ୱିଞ୍ଞାଣେନ ଚରତି, ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ କୁସଲା ଧମ୍ମା ଆୟତନ୍ତୀତି ଆୟତନଚରିୟାୟ ଚରତି, ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତୀତି ୱିସେସଚରିୟାୟ ଚରତୀ"ତି ୟା ଇମା ଅପରାପି ଅଟ୍ଠ ଚରିୟା ୱୁତ୍ତା, ତାସଂ ସବ୍ବାସଂ ପାରମିତାସ୍ୱେୱ ସମୋରୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ଚରିତନ୍ତି ଚରିୟା, ସମତିଂସପାରମିସଙ୍ଗହା ଦାନସୀଲାଦିପଟିପତ୍ତୀ"ତି। ହେତୁଚରିୟାୟ ଏୱ ପନ ଇଧାଧିପ୍ପେତତ୍ତା ମଗ୍ଗଚରିୟାପତ୍ତିଚରିୟାନଂ ଇଧ ଅନୱରୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ସବ୍ବଂ ତଂ ବୋଧିପାଚନ"ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବ-ସଦ୍ଦୋ ସବ୍ବସବ୍ବଂ ଆୟତନସବ୍ବଂ ସକ୍କାୟସବ୍ବଂ ପଦେସସବ୍ବନ୍ତି ଚତୂସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଦିସ୍ସତି। ତଥା ହି "ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ସବ୍ବାକାରେନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଞାଣମୁଖେ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛନ୍ତୀ"ତିଆଦୀସୁ (ମହାନି। ୧୫୬; ଚୂଳନି। ମୋଘରାଜମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୮୫) ସବ୍ବସବ୍ବସ୍ମିଂ। "ସବ୍ବଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି ତଂ ସୁଣାଥ, କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବଂ ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚେୱ ରୂପା ଚ…ପେ… ମନୋ ଚେୱ ଧମ୍ମା ଚା"ତି (ସଂ। ନି। ୪।୨୩) ଏତ୍ଥ ଆୟତନସବ୍ବସ୍ମିଂ। "ସବ୍ବଂ ସବ୍ବତୋ ସଞ୍ଜାନାତୀ"ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୬) ସକ୍କାୟସବ୍ବସ୍ମିଂ। "ସବ୍ବେସମ୍ପି ୱୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସୁଭାସିତଂ ପରିୟାୟେନା"ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୩୪୫) ପଦେସସବ୍ବସ୍ମିଂ। ଇଧାପି ପଦେସସବ୍ବସ୍ମିଂ ଏୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ବୋଧିସମ୍ଭାରଭୂତସ୍ସ ଚରିତସ୍ସ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା।

ବୋଧୀତି ରୁକ୍ଖୋପି ଅରିୟମଗ୍ଗୋପି ନିବ୍ବାନମ୍ପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମ୍ପି। "ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ"ତି (ମହାୱ। ୧; ଉଦା। ୧) ଚ "ଅନ୍ତରା ଚ ଗୟଂ ଅନ୍ତରା ଚ ବୋଧି"ନ୍ତି (ମ। ନି। ୧।୨୮୫; ମହାୱ। ୧୧) ଚ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ବୁଜ୍ଝତି ଏତ୍ଥାତି ରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି। "ବୋଧି ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣ"ନ୍ତି (ଚୂଳନି। ଖଗ୍ଗୱିସାଣସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସ ୧୨୧) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଚତ୍ତାରି ଅରିୟସଚ୍ଚାନି ବୁଜ୍ଝତି ଏତେନାତି ଅରିୟମଗ୍ଗୋ ବୋଧି। "ପତ୍ୱାନ ବୋଧିଂ ଅମତଂ ଅସଙ୍ଖତ"ନ୍ତି ଆଗତଟ୍ଠାନେ ବୁଜ୍ଝତି ଏତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଭୂତେତି ନିବ୍ବାନଂ ବୋଧି। "ପପ୍ପୋତି ବୋଧିଂ ୱରଭୂରିମେଧସୋ"ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୨୧୭) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ସବ୍ବାକାରେନ ବୁଜ୍ଝତି ଏତେନାତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ବୋଧି। ଇଧାପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣାନି ୱା ଇଧ ବୋଧୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୧), ମହାବୋଧିୟା ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା ଭଗୱତୋ। ଆସୱକ୍ଖୟଞାଣପଦଟ୍ଠାନଞ୍ହି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପଦଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଆସୱକ୍ଖୟଞାଣଂ "ମହାବୋଧୀ"ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତ୍ଥାୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ୟଥାୱୁତ୍ତକାଲପରିଚ୍ଛେଦେ ୟଂ ମମ ଦାନାସୀଲାଦିପଟିପତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ଚରିତଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଅନୱସେସଂ ମହାବୋଧିୟା ପାଚନଂ ସାଧକଂ ନିବ୍ବତ୍ତକନ୍ତି। ଏତେନ ବୋଧିସମ୍ଭାରାନଂ ନିରନ୍ତରଭାୱନଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ୱା ସବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ୟଥାୱୁତ୍ତକାଲପରିଚ୍ଛେଦେ ୟଂ ଚରିତଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ସକଲମେୱ ଅନୱସେସଂ ବୋଧିସମ୍ଭାରଭୂତମେୱ। ଏତେନ ସବ୍ବସମ୍ଭାରଭାୱନଂ ଦସ୍ସେତି।

ତସ୍ସୋ ହି ବୋଧିସମ୍ଭାରେସୁଭାୱନା ସବ୍ବସମ୍ଭାରଭାୱନା ନିରନ୍ତରଭାୱନା ଚିରକାଲଭାୱନା ସକ୍କଚ୍ଚଭାୱନା ଚାତି। ତାସୁ "କପ୍ପେ ଚ ସତସହସ୍ସେ, ଚତୁରୋ ଚ ଅସଙ୍ଖିୟେ"ତି ଇମିନା ଚିରକାଲଭାୱନା ୱୁତ୍ତା। ୟୋ ଚେତ୍ଥ ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗୋ, ତେନ ପଠମେ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ସବ୍ବଗ୍ଗହଣେନ ଚ ନିରନ୍ତରଭାୱନା, ଦୁତିୟେ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ସବ୍ବଂ ଚରିତ"ନ୍ତି ଇମିନା ସବ୍ବସମ୍ଭାରଭାୱନା, ବୋଧିପାଚନ"ନ୍ତି ଇମିନା ସକ୍କଚ୍ଚଭାୱନା ୱୁତ୍ତା ହୋତି, ୟଥା ତଂ ଚରିତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପାଚେତି ଏୱଂଭୂତଭାୱଦୀପନତୋ। ତଥା ହି ତଂ "ବୋଧିପାଚନ"ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଅରହତି, ନ ଅଞ୍ଞଥାତି। କଥଂ ପନେତ୍ଥ ବୋଧିଚରିୟାୟ ନିରନ୍ତରଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ? ୟଦି ଚିତ୍ତନିରନ୍ତରତାୟ ତଂ ନ ୟୁଜ୍ଜତି, ନ ହି ମହାବୋଧିସତ୍ତାନଂ ମହାଭିନୀହାରତୋ ଉଦ୍ଧଂ ବୋଧିସମ୍ଭାରସମ୍ଭରଣଚିତ୍ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଚିତ୍ତଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଅଥ କିରିୟମୟଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ, ଏୱମ୍ପି ନ ୟୁଜ୍ଜତି, ନ ହି ସବ୍ବାନି ତେସଂ କିରିୟମୟଚିତ୍ତାନି ବୋଧିସମ୍ଭାରସମ୍ଭରଣୱସେନେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଏତେନେୱ ପୟୋଗନିରନ୍ତରତାପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ଜାତିନିରନ୍ତରତାଯ ପନ ନିରନ୍ତରଭାୱନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଯସ୍ମିଞ୍ହି ଜାତିଯଂ ମହାବୋଧିସତ୍ତେନ ମହାପଣିଧାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତଂ, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଚରିମତ୍ତଭାୱା ନ ସା ନାମ ଜାତି ଉପଲବ୍ଭତି, ଯା ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ବୋଧିସମ୍ଭାରସମ୍ଭୂତା ନ ସିଯା ଅନ୍ତମସୋ ଦାନପାରମିମତ୍ତଂ ଉପାଦାଯ। ଅଯଞ୍ହି ନିଯତିପତ୍ତିତାନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମତା। ଯାୱ ଚ ତେ କପ୍ପାଦୀସୁ ୱସୀଭାୱଂ ନ ପାପୁଣନ୍ତି, ତାୱ ସପ୍ପଦେସମ୍ପି ସମ୍ଭାରେସୁ ପଯୋଗମାପଜ୍ଜନ୍ତି। ଯଦା ପନ ସବ୍ବସୋ କପ୍ପାଦୀସୁ ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ଅଥ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିପ୍ପଦେସତୋ ଏୱ ବୋଧିସମ୍ଭାରେସୁ ସମୀହନଂ ସାତଚ୍ଚକିରିଯା ଚ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ସକ୍କଚ୍ଚକାରିତା ପନ ସବ୍ବକାଲଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଯେନ ଯେନ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ସମିଜ୍ଝନଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଏୱମେତାଯ ଗାଥାଯ ବୋଧିସମ୍ଭାରେସୁ ସବ୍ବସମ୍ଭାରଭାୱନା ଚିରକାଲଭାୱନା ନିରନ୍ତରଭାୱନା ସକ୍କଚ୍ଚଭାୱନା ଚାତି ଚତସ୍ସୋପି ଭାୱନା ପକାସିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ତତ୍ର ଯସ୍ମା ବୋଧିସତ୍ତଚରିତଂ ବୋଧିସମ୍ଭାରା ବୋଧିଚରିଯା ଅଗ୍ଗଯାନଂ ପାରମିଯୋତି ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନଂ, ଯସ୍ମା ଚ ପରତୋ ୱିଭାଗେନ ୱକ୍ଖମାନାନଂ ଦାନପାରମିଆଦୀନଂ ଚରିତନ୍ତି ଇଦଂ ଅୱିସେସୱଚନଂ, ତସ୍ମା ସବ୍ବବୋଧିସମ୍ଭାରେସୁ କୋସଲ୍ଲଜନନତ୍ଥଂ ପାରମିଯୋ ଇଧ ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବା। ତା ପରତୋ ପକିଣ୍ଣକକଥାଯଂ ସବ୍ବାକାରେନ ସଂୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ।

୨। ଇତି ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ବୋଧିସତ୍ତଭୂମିଯଂ ଚରିତଂ ଆରମ୍ଭତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ପରିଯୋସାନା ମହାବୋଧିଯା ପରିପାଚନମେୱାତି ଅୱିସେସତୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତସ୍ସ ପରମୁକ୍କଂସଗମନେନ ଅତିସଯତୋ ବୋଧିପରିପାଚନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମସ୍ମିଂ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ କତିପଯା ପୁବ୍ବଚରିଯା ୱିଭାଗତୋ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ‘‘ଅତୀତକପ୍ପେ’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଅତୀତକପ୍ପେତି ଇତୋ ପୁରିମେ ପୁରିମତରେ ୱା ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ଯଥାୱୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦେ ମହାକପ୍ପେ, କପ୍ପାନଂ ସତସହସ୍ସାଧିକେସୁ ଚତୂସୁ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଚରିତନ୍ତି ଚିଣ୍ଣଂ ଦାନାଦିପଟିପତ୍ତିଂ। ଠପଯିତ୍ୱାତି ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା, ଅୱତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୱାଭୱେତି ଭୱେ ଚ ଅଭୱେ ଚ, ‘‘ଇତିଭୱାଭୱକଥ’’ନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୧୭) ଏତ୍ଥ ହି ୱୁଦ୍ଧିହାନିଯୋ ଭୱାଭୱାତି ୱୁତ୍ତା। ‘‘ଇତିଭୱାଭୱତଞ୍ଚ ୱୀତିୱତ୍ତୋ’’ତି (ଉଦା। ୨୦) ଏତ୍ଥ ସମ୍ପତ୍ତିୱିପତ୍ତିୱୁଦ୍ଧିହାନିସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦପୁଞ୍ଞପାପାନିଭୱାଭୱାତି ଅଧିପ୍ପେତାନି। ‘‘ଇତିଭୱାଭୱହେତୁ ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୪।୯; ଇତିୱୁ। ୧୦୫) ଏତ୍ଥ ପନ ପଣୀତପଣୀତତରାନି ସପ୍ପିନୱନୀତାଦିଭେସଜ୍ଜାନି ଭୱାଭୱାତି ଅଧିପ୍ପେତାନି। ସମ୍ପତ୍ତିଭୱେସୁ ପଣୀତତରା ପଣୀତତମା ଭୱାଭୱାତିପି ୱଦନ୍ତି ଏୱ, ତସ୍ମା ଇଧାପି ସୋ ଏୱ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଖୁଦ୍ଦକେ ଚେୱ ମହନ୍ତେ ଚ ଭୱସ୍ମିନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇମମ୍ହି କପ୍ପେତି ଇମସ୍ମିଂ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ। ପୱକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି କଥଯିସ୍ସଂ। ସୁଣୋହୀତି ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ସୱନେ ନିଯୋଜେତି। ମେତି ମମ ସନ୍ତିକେ, ମମ ଭାସତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ନିଦାନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୧। ଅକିତ୍ତିୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅକିତ୍ତିଚରିୟାୱଣ୍ଣନା

୩। ଏୱଂ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସଦେୱମନୁସ୍ସାୟ ଚ ପରିସାୟ ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବଚରିୟାୟ ସୱନେ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେତ୍ୱା ଇଦାନି ତଂ ପୁବ୍ବଚରିତଂ ଭୱନ୍ତରପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ହତ୍ଥତଲେ ଆମଲକଂ ୱିୟ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ୟଦା ଅହଂ ବ୍ରହାରଞ୍ଞେ’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ୟଦାତି ୟସ୍ମିଂ କାଲେ। ବ୍ରହାରଞ୍ଞେତି ମହାଅରଞ୍ଞେ, ଅରଞ୍ଞାନିୟଂ, ମହନ୍ତେ ୱନେତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଞ୍ଞେତି ଜନୱିୱିତ୍ତେ। ୱିପିନକାନନେତି ୱିପିନଭୂତେ କାନନେ, ପଦଦ୍ୱୟେନାପି ତସ୍ସ ଅରଞ୍ଞସ୍ସ ଗହନଭାୱମେୱ ଦୀପେତି, ସବ୍ବମେତଂ କାରଦୀପଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱାତି ଅନୁପୱିସିତ୍ୱା। ୱିହରାମୀତି ଦିବ୍ବବ୍ରହ୍ମଅରିୟଆନେଞ୍ଜୱିହାରେହି ସମୁପ୍ପାଦିତସୁଖୱିସେସେନ ଇରିୟାପଥୱିହାରେନ ସରୀରଦୁକ୍ଖଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ହରାମି ଅତ୍ତଭାୱଂ ପୱତ୍ତେମି। ଅକିତ୍ତି ନାମ ତାପସୋତି ଏୱଂନାମକୋ ତାପସୋ ହୁତ୍ୱା ୟଦା ଅହଂ ତସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସତ୍ଥା ତଦା ଅତ୍ତନୋ ଅକିତ୍ତିତାପସଭାୱଂ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ ୱଦତି। ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା –

ଅତୀତେ କିର ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ନାମ ରାଜିନି ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲସ୍ସ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ଅକିତ୍ତୀ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତସ୍ସ ପଦସା ଗମନକାଲେ ଭଗିନୀପି ଜାୟି। ‘‘ୟସୱତୀ’’ତିସ୍ସା ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗମାସି। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ପେତକିଚ୍ଚାନି କାରେତ୍ୱା କତିପୟଦିୱସାତିକ୍କମେନ ରତନାୱଲୋକନଂ ଆୟୁତ୍ତକପୁରିସେହି କାରୟମାନୋ ‘‘ଏତ୍ତକଂ ମତ୍ତିକଂ, ଏତ୍ତକଂ ପେତ୍ତିକଂ, ଏତ୍ତକଂ ପିତାମହ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଧନମେୱ ପଞ୍ଞାୟତି, ନ ଧନସ୍ସ ସଂହାରକା, ସବ୍ବେ ଇମଂ ଧନଂ ପହାୟେୱ ଗତା, ଅହଂ ପନ ନଂ ଆଦାୟ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଭେରିଂ ଚରାପେସି – ‘‘ଧନେନ ଅତ୍ଥିକା ଅକିତ୍ତିପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗେହଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’’ତି।

ସୋ ସତ୍ତାହଂ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଧନେ ଅଖୀୟମାନେ ‘‘କିଂ ମେ ଇମାୟ ଧନକୀଳାୟ, ଅତ୍ଥିକା ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ନିୱେସନଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିଭରିତେ ସାରଗବ୍ଭେ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ‘‘ଦିନ୍ନଂୟେୱ ହରନ୍ତୂ’’ତି ଗେହଂ ପହାୟ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟସ୍ସ ପରିଦେୱନ୍ତସ୍ସ ଭଗିନିଂ ଗହେତ୍ୱା ବାରାଣସିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନଦିଂ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ତୀଣି ୟୋଜନାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ରମଣୀୟେ ଭୂମିଭାଗେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କରିତ୍ୱା ୱସତି। ୟେନ ପନ ଦ୍ୱାରେନ ତଦା ନିକ୍ଖମି, ତଂ ଅକିତ୍ତିଦ୍ୱାରଂ ନାମ ଜାତଂ। ୟେନ ତିତ୍ଥେନ ନଦିଂ ଓତିଣ୍ଣୋ, ତଂ ଅକିତ୍ତିତିତ୍ଥଂ ନାମ ଜାତଂ। ତସ୍ସ ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ବହୂ ମନୁସ୍ସା ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୱାସିନୋ ତସ୍ସ ଗୁଣେହି ଆକଡ୍ଢିୟମାନହଦୟା ଅନୁପବ୍ବଜିଂସୁ। ମହାପରିୱାରୋ ଅହୋସି, ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ନିବ୍ବତ୍ତି, ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଅୟଂ ଲାଭସକ୍କାରୋ ମହା, ପରିୱାରୋପି ମହନ୍ତୋ, କାୟୱିୱେକମତ୍ତମ୍ପି ଇଧ ନ ଲଭତି, ମୟା ଏକାକିନା ୱିହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପରମପ୍ପିଚ୍ଛଭାୱତୋ ୱିୱେକନିନ୍ନତାୟ ଚ କସ୍ସଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଦମିଳରଟ୍ଠଂ ପତ୍ୱା କାୱୀରପଟ୍ଟନସମୀପେ ଉୟ୍ୟାନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଝାନାଭିଞ୍ଞାୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ତତ୍ରାପିସ୍ସ ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ତଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା କାରଦୀପେ ଓତରି। ତଦା କାରଦୀପୋ ଅହିଦୀପୋ ନାମ। ସୋ ତତ୍ଥ ମହନ୍ତଂ କାରରୁକ୍ଖଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାୟ ପନ କତ୍ଥଚି ଅଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଫଲକାଲେ ଫଲାନି ଖାଦନ୍ତୋ ଫଲେ ଅସତି ପତ୍ତାନି ଉଦକସିତ୍ତାନି ଖାଦନ୍ତୋ ଝାନସମାପତ୍ତୀହି ୱୀତିନାମେସି।

ତସ୍ସ ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ମଂ ଇମମ୍ହା ଠାନା ଚାୱେତୁକାମୋ’’ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିମତ୍ଥଂ ନୁ ଖୋ ଅୟଂ ତାପସୋ ଏୱଂ ଦୁକ୍କରଂ ତପଂ ଚରତି, ସକ୍କତ୍ତଂ ନୁ ଖୋ ପତ୍ଥେତି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞଂ, ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ନଂ। ଅୟଞ୍ହି ସୁୱିସୁଦ୍ଧକାୟୱଚୀମନୋସମାଚାରୋ ଜୀୱିତେ ନିରପେକ୍ଖୋ ଉଦକସିତ୍ତାନି କାରପତ୍ତାନି ଖାଦତି, ସଚେ ସକ୍କତ୍ତଂ ପତ୍ଥେତି ଅତ୍ତନୋ ସିତ୍ତାନି କାରପତ୍ତାନି ମୟ୍ହଂ ଦସ୍ସତି, ନୋ ଚେ, ନ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣେନ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି । ବୋଧିସତ୍ତୋପି କାରପତ୍ତାନି ସେଦେତ୍ୱା ‘‘ସୀତଲୀଭୂତାନି ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ପୁରତୋ ସକ୍କୋ ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପେନ ଭିକ୍ଖାୟ ଅତ୍ଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ମେ ୟାଚକୋ ଦିଟ୍ଠୋ’’ତି ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମମ ମନୋରଥଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ପକ୍କଭାଜନେନେୱ ଆଦାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନପାରମିଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅସେସେତ୍ୱାୱ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖାଭାଜନେ ପକ୍ଖିପି। ସକ୍କୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାୟି। ମହାସତ୍ତୋପି ତସ୍ସ ଦତ୍ୱା ପୁନ ପରିୟେଟ୍ଠିଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତେନେୱ ପୀତିସୁଖେନ ୱୀତିନାମେସି।

ଦୁତିଯଦିୱସେ ପନ କାରପୱାନି ପଚିତ୍ୱା ‘‘ହିୟ୍ୟୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଂ ଅଲଭିଂ, ଅଜ୍ଜ ନୁ ଖୋ କଥ’’ନ୍ତି ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦି। ସକ୍କୋପି ତଥେୱ ଆଗମି। ମହାସତ୍ତୋ ପୁନପି ତଥେୱ ଦତ୍ୱା ୱୀତିନାମେସି। ତତିଯଦିୱସେ ଚ ତଥେୱ ଦତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ୱତ ମେ ଲାଭା, ବହୁଂ ୱତ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱାମି, ସଚାହଂ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଂ ଲଭେୟ୍ୟଂ, ଏୱମେୱ ମାସମ୍ପି ଦ୍ୱେମାସମ୍ପି ଦାନଂ ଦଦେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି। ତୀସୁପି ଦିୱସେସୁ ‘‘ତେନ ଦାନେନ ନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ନ ଚକ୍କୱତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଂ ନ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିଂ ନ ବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଂ ନ ସାୱକବୋଧିଂ ନ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ ପତ୍ଥେମି, ଅପି ଚ ଇଦଂ ମେ ଦାନଂ ସଵ୍ଵଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୂ’’ତି ଯଥାଧିକାରଂ ଚିତ୍ତଂ ଠପେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୪।

‘‘ତଦା ମଂ ତପତେଜେନ, ସନ୍ତତ୍ତୋ ତିଦିୱାଭିଭୂ;

ଧାରେନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣଂ, ଭିକ୍ଖାଯ ମଂ ଉପାଗମି।

୫।

‘‘ପୱନା ଆଭତଂ ପଣ୍ଣଂ, ଅତେଲଞ୍ଚ ଅଲୋଣିକଂ;

ମମ ଦ୍ୱାରେ ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା, ସକଟାହେନ ଆକିରିଂ।

୬।

‘‘ତସ୍ସ ଦତ୍ୱାନହଂ ପଣ୍ଣଂ, ନିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱାନ ଭାଜନଂ;

ପୁନେସନଂ ଜହିତ୍ୱାନ, ପାୱିସିଂ ପଣ୍ଣସାଲକଂ।

୭।

‘‘ଦୁତିଯମ୍ପି ତତିଯମ୍ପି, ଉପଗଞ୍ଛି ମମନ୍ତିକଂ;

ଅକମ୍ପିତୋ ଅନୋଲଗ୍ଗୋ, ଏୱମେୱମଦାସହଂ।

୮।

‘‘ନ ମେ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ଅତ୍ଥି, ସରୀରସ୍ମିଂ ୱିୱଣ୍ଣିଯଂ;

ପୀତିସୁଖେନ ରତିଯା, ୱୀତିନାମେମି ତଂ ଦିୱଂ।

୯।

‘‘ଯଦି ମାସମ୍ପି ଦ୍ୱେମାସଂ, ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଂ ୱରଂ ଲଭେ;

ଅକମ୍ପିତୋ ଅନୋଲୀନୋ, ଦଦେୟ୍ୟଂ ଦାନମୁତ୍ତମଂ।

୧୦।

‘‘ନ ତସ୍ସ ଦାନଂ ଦଦମାନୋ, ଯସଂ ଲାଭଞ୍ଚ ପତ୍ଥଯିଂ;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ଥୟାନୋ, ତାନି କମ୍ମାନି ଆଚରି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତଦାତି ଯଦା ଅହଂ ଅକିତ୍ତିନାମକୋ ତାପସୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଦୀପେ କାରାରଞ୍ଞେ ୱିହରାମି, ତଦା । ମନ୍ତି ମମ। ତପତେଜେନାତି ସୀଲପାରମିତାନୁଭାୱେନ। ସୀଲଞ୍ହି ଦୁଚ୍ଚରିତସଂକିଲେସସ୍ସ ତପନତୋ ‘‘ତପୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ନେକ୍ଖମ୍ମୱୀରିୟପାରମିତାନୁଭାୱେନ ୱା। ତାପି ହି ତଣ୍ହାସଂକିଲେସସ୍ସ କୋସଜ୍ଜସ୍ସ ଚ ତପନତୋ ‘‘ତପୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଉକ୍କଂସଗତା ଚ ତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେତି। ଖନ୍ତିସଂୱରସ୍ସ ଚାପି ପରମୁକ୍କଂସଗମନତୋ ‘‘ଖନ୍ତିପାରମିତାନୁଭାୱେନା’’ତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତେୱ। ‘‘ଖନ୍ତୀ ପରମଂ ତପୋ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୯୦; ଧ। ପ। ୧୮୪) ହି ୱୁତ୍ତଂ। ସନ୍ତତ୍ତୋତି ଯଥାୱୁତ୍ତଗୁଣାନୁଭାୱଜନିତେନ ଧମ୍ମତାସିଦ୍ଧେନ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନସ୍ସ ଉଣ୍ହାକାରେନ ସନ୍ତାପିତୋ। ତିଦିୱାଭିଭୂତି ଦେୱଲୋକାଧିପତି, ସକ୍କୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପଣ୍ଣସାଲାୟ ସମୀପେ ଗହିତମ୍ପି କାରପଣ୍ଣଂ ପଣ୍ଣସାଲାୟ ଅରଞ୍ଞମଜ୍ଝଗତତ୍ତା ‘‘ପୱନା ଆଭତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅତେଲଞ୍ଚ ଅଲୋଣିକନ୍ତି ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଳାରଭାୱେପି ଅଜ୍ଝାସୟସମ୍ପତ୍ତିୟା ଦାନଧମ୍ମସ୍ସ ମହାଜୁତିକଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମମ ଦ୍ୱାରେତି ମୟ୍ହଂ ପଣ୍ଣସାଲାୟ ଦ୍ୱାରେ। ସକଟାହେନ ଆକିରିନ୍ତି ଇମିନା ଅତ୍ତନୋ କିଞ୍ଚିପି ଅସେସେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

ପୁନେସନଂ ଜହିତ୍ୱାନାତି ‘‘ଏକଦିୱସଂ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଘାସେସନଂ ନ ସଲ୍ଲେଖ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦାନପୀତିୟା ତିତ୍ତୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ପୁନ ଆହାରପରିୟେଟ୍ଠିଂ ଅକତ୍ୱା।

ଅକମ୍ପିତୋତି ସୁଦୂରୱିକ୍ଖମ୍ଭିତତ୍ତା ମଚ୍ଛରିୟେନ ଅଚଲିତୋ ଦାନଜ୍ଝାସୟତୋ ଚଲନମତ୍ତମ୍ପି ଅକାରିତୋ। ଅନୋଲଗ୍ଗୋତି ଲୋଭୱସେନ ଈସକମ୍ପି ଅଲଗ୍ଗୋ। ତତିୟମ୍ପୀତି ପି-ସଦ୍ଦେନ ଦୁତିୟମ୍ପୀତି ଇମଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଏୱମେୱମଦାସହନ୍ତି ଯଥା ପଠମଂ, ଏୱମେୱଂ ଦୁତିୟମ୍ପି, ତତିୟମ୍ପି ଅଦାସିଂ ଅହଂ।

ନ ମେ ତପ୍ପଚ୍ଚୟାତି ଗାଥାୟ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ପାକଟଂ କରୋତି। ତତ୍ଥ ତପ୍ପଚ୍ଚୟାତି ଦାନପଚ୍ଚୟା ତୀସୁ ଦିୱସେସୁ ଛିନ୍ନାହାରତାୟ ସରୀରସ୍ମିଂ ଯେନ ୱେୱଣ୍ଣିୟେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତମ୍ପି ମେ ସରୀରସ୍ମିଂ ୱିୱଣ୍ଣିୟଂ ଦାନପଚ୍ଚୟାୟେୱ ନତ୍ଥି । କସ୍ମା? ଦାନୱିସୟେନ ପୀତିସୁଖେନ ଦାନୱିସୟାୟ ଏୱ ଚ ରତିୟା। ୱୀତିନାମେମି ତଂ ଦିୱନ୍ତି ତଂ ସକଲଂ ତିମତ୍ତଦିୱସଂ ୱୀତିନାମେମି, ନ କେୱଲଞ୍ଚ ତୀଣି ଏୱ ଦିୱସାନି, ଅଥ ଖୋ ମାସଦ୍ୱିମାସମତ୍ତମ୍ପି କାଲଂ, ଏୱମେୱ ଦାତୁଂ ପହୋମୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯଦି ମାସମ୍ପୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୋଲୀନୋତି ଅଲୀନଚିତ୍ତୋ, ଦାନେ ଅସଙ୍କୁଚିତଚିତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସାତି ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପେନ ଆଗତସ୍ସ ସକ୍କସ୍ସ। ଯସନ୍ତି କିତ୍ତିଂ, ପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱା। ଲାଭଞ୍ଚାତି ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ଚକ୍କୱତ୍ତିଆଦିଭାୱେନ ଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ଲାଭଂ ୱା ନ ପତ୍ଥୟିଂ। ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ଥୟାନୋ ଆକଙ୍ଖମାନୋ ତାନି ତୀସୁ ଦିୱସେସୁ ଅନେକୱାରଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ଦାନମୟାନି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନି ଦାନସ୍ସ ୱା ପରିୱାରଭୂତାନି କାୟସୁଚରିତାଦୀନି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନି ଆଚରିଂ ଅକାସିନ୍ତି।

ଇତି ଭଗୱା ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅତ୍ତନୋ ସୁଦୁକ୍କରଂ ପୁଞ୍ଞଚରିତମତ୍ତମେୱ ଇଧ ମହାଥେରସ୍ସ ପକାସେସି। ଜାତକଦେସନାୟଂ ପନ ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ସକ୍କସ୍ସ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସୟଜାନନଂ ୱରେନ ଉପନିମନ୍ତନା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱରସମ୍ପଟିଚ୍ଛନସୀସେନ ଧମ୍ମଦେସନା ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟାନଂ ପୁନ ସକ୍କସ୍ସ ଅନାଗମନସ୍ସ ଚ ଆକଙ୍ଖମାନତା ଚ ପକାସିତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ଅକିତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱାନ ସମ୍ମନ୍ତଂ, ସକ୍କୋ ଭୂତପତୀ ବ୍ରୱି;

କିଂ ପତ୍ଥୟଂ ମହାବ୍ରହ୍ମେ, ଏକୋ ସମ୍ମସି ଘମ୍ମନି।

‘‘ଦୁକ୍ଖୋ ପୁନବ୍ଭୱୋ ସକ୍କ, ସରୀରସ୍ସ ଚ ଭେଦନଂ;

ସମ୍ମୋହମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ତସ୍ମା ସମ୍ମାମି, ୱାସୱ।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ, ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ;

ୱରଂ କସ୍ସପ ତେ ଦମ୍ମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସି।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ଯେନ ପୁତ୍ତେ ଚ ଦାରେ ଚ, ଧନଧଞ୍ଞଂ ପିଯାନି ଚ;

ଲଦ୍ଧା ନରା ନ ତପ୍ପନ୍ତି, ସୋ ଲୋଭୋ ନ ମଯୀ ୱସେ।

ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ…ପେ… ମନସିଚ୍ଛସି।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ହିରଞ୍ଞଞ୍ଚ, ଗୱାସ୍ସଂ ଦାସପୋରିସଂ;

ଯେନ ଜାତେନ ଜୀଯନ୍ତି, ସୋ ଦୋସୋ ନ ମଯୀ ୱସେ।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ…ପେ… ମନସିଚ୍ଛସି।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ବାଲଂ ନ ପସ୍ସେ ନ ସୁଣେ, ନ ଚ ବାଲେନ ସଂୱସେ;

ବାଲେନଲ୍ଲାପସଲ୍ଲାପଂ, ନ କରେ ନ ଚ ରୋଚଯେ।

‘‘କିଂ ନୁ ତେ ଅକରଂ ବାଲୋ, ୱଦ କସ୍ସପ କାରଣଂ;

କେନ କସ୍ସପ ବାଲସ୍ସ, ଦସ୍ସନଂ ନାଭିକଙ୍ଖସି।

‘‘ଅନଯଂ ନଯତି ଦୁମ୍ମେଧୋ, ଅଧୁରାଯଂ ନିଯୁଞ୍ଜତି;

ଦୁନ୍ନଯୋ ସେଯ୍ଯସୋ ହୋତି, ସମ୍ମା ୱୁତ୍ତୋ ପକୁପ୍ପତି;

ୱିନଯଂ ସୋ ନ ଜାନାତି, ସାଧୁ ତସ୍ସ ଅଦସ୍ସନଂ।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ…ପେ… ମନସିଚ୍ଛସି।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ଧୀରଂ ପସ୍ସେ ସୁଣେ ଧୀରଂ, ଧୀରେନ ସହ ସଂୱସେ;

ଧୀରେନଲ୍ଲାପସଲ୍ଲାପଂ, ତଂ କରେ ତଞ୍ଚ ରୋଚଯେ।

‘‘କିଂ ନୁ ତେ ଅକରଂ ଧୀରୋ, ୱଦ କସ୍ସପ କାରଣଂ;

କେନ କସ୍ସପ ଧୀରସ୍ସ, ଦସ୍ସନଂ ଅଭିକଙ୍ଖସି।

‘‘ନଯଂ ନଯତି ମେଧାୱୀ, ଅଧୁରାଯଂ ନ ଯୁଞ୍ଜତି;

ସୁନଯୋ ସେଯ୍ଯସୋ ହୋତି, ସମ୍ମା ୱୁତ୍ତୋ ନ କୁପ୍ପତି;

ୱିନଯଂ ସୋ ପଜାନାତି, ସାଧୁ ତେନ ସମାଗମୋ।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ…ପେ… ମନସିଚ୍ଛସି।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ତତୋ ରତ୍ୟା ୱିୱସାନେ, ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନଂ ପତି;

ଦିବ୍ବା ଭକ୍ଖା ପାତୁଭୱେଯ୍ୟୁଂ, ସୀଲୱନ୍ତୋ ଚ ଯାଚକା।

‘‘ଦଦତୋ ମେ ନ ଖୀଯେଥ, ଦତ୍ୱା ନାନୁତପେଯ୍ୟହଂ;

ଦଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେଯ୍ୟଂ, ଏତଂ ସକ୍କ ୱରଂ ୱରେ।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ…ପେ… ମନସିଚ୍ଛସି।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ନ ମଂ ପୁନ ଉପେଯ୍ୟାସି, ଏତଂ ସକ୍କ ୱରଂ ୱରେ।

‘‘ବହୂହି ୱତଚରିଯାହି, ନରା ଚ ଅଥ ନାରିଯୋ;

ଦସ୍ସନଂ ଅଭିକଙ୍ଖନ୍ତି, କିଂ ନୁ ମେ ଦସ୍ସନେ ଭଯଂ।

‘‘ତଂ ତାଦିସଂ ଦେୱୱଣ୍ଣଂ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନଂ;

ଦିସ୍ୱା ତପୋ ପମଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଏତଂ ତେ ଦସ୍ସନେ ଭଯ’’ନ୍ତି। (ଜା॰ ୧।୧୩।୮୩-୧୦୩);

ଅଥ ସକ୍କୋ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ନ ତେ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ମହାସତ୍ତୋ ଯାୱଜୀୱଂ ତତ୍ଥେୱ ୱସନ୍ତୋ ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ତଦା ସକ୍କୋ ଅହୋସି, ଲୋକନାଥୋ ଅକିତ୍ତିପଣ୍ଡିତୋ।

ତସ୍ସ ମହାଭିନିକ୍ଖମନସଦିସଂ ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ। ସୁୱିସୁଦ୍ଧସୀଲାଚାରତାଯ ସୀଲପାରମୀ। କାମୱିତକ୍କାଦୀନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତତ୍ତା ୱୀରିଯପାରମୀ। ଖନ୍ତିସଂୱରସ୍ସ ପରମୁକ୍କଂସଗମନତୋ ଖନ୍ତିପାରମୀ। ପଟିଞ୍ଞାନୁରୂପଂ ପଟିପତ୍ତିଯା ସଚ୍ଚପାରମୀ। ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଚଲସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନେନ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ। ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ହିତଜ୍ଝାସଯେନ ମେତ୍ତାପାରମୀ। ସତ୍ତସଙ୍ଖାରକତୱିପ୍ପକାରେସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତଭାୱପ୍ପତ୍ତିଯା ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ। ତାସଂ ଉପକାରାନୁପକାରେ ଧମ୍ମେ ଜାନିତ୍ୱା ଅନୁପକାରେ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଉପକାରଧମ୍ମେସୁ ପୱତ୍ତାପନପୁରେଚରା ସହଜାତା ଚ ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଭୂତା ଅତିସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିସାଧନୀ ଚ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞାପାରମୀତି ଇମାପି ଦସ ପାରମିଯୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି।

ଦାନଜ୍ଝାସଯସ୍ସ ପନ ଅତିଉଳାରଭାୱେନ ଦାନମୁଖେନ ଦେସନା ପୱତ୍ତା। ତସ୍ମା ସବ୍ବତ୍ଥ ସମକା ମହାକରୁଣା, ଦ୍ୱେପି ପୁଞ୍ଞଞାଣସମ୍ଭାରା, କାଯସୁଚରିତାଦୀନି ତୀଣି ବୋଧିସତ୍ତସୁଚରିତାନି, ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନାଦୀନି ଚତ୍ତାରି ଅଧିଟ୍ଠାନାନି, ଉସ୍ସାହାଦଯୋ ଚତସ୍ସୋ ବୁଦ୍ଧଭୂମିଯୋ, ସଦ୍ଧାଦଯୋ ପଞ୍ଚ ମହାବୋଧିପରିପାଚନୀଯା ଧମ୍ମା, ଅଲୋଭଜ୍ଝାସଯାଦଯୋ ଛ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଅଜ୍ଝାସଯା, ତିଣ୍ଣୋ ତାରେସ୍ସାମୀତିଆଦଯୋ ସତ୍ତ ପଟିଞ୍ଞା ଧମ୍ମା, ଅପ୍ପିଚ୍ଛସ୍ସାଯଂ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ ମହିଚ୍ଛସ୍ସାତିଆଦଯୋ (ଦୀ॰ ନି॰ ୩।୩୫୮; ଅ॰ ନି॰ ୮।୩୦) ଅଟ୍ଠ ମହାପୁରିସୱିତକ୍କା (ଦୀ॰ ନି॰ ୩।୩୫୮), ନୱ ଯୋନିସୋମନସିକାରମୂଲକା ଧମ୍ମା, ଦାନଜ୍ଝାସଯାଦଯୋ ଦସ ମହାପୁରିସଜ୍ଝାସଯା, ଦାନସୀଲାଦଯୋ ଦସ ପୁଞ୍ଞକିରିଯୱତ୍ଥୂନୀତି ଏୱମାଦଯୋ

ଯେ ଅନେକସତଅନେକସହସ୍ସପ୍ପଭେଦା ବୋଧିସମ୍ଭାରଭୂତା ମହାବୋଧିସତ୍ତଗୁଣା। ତେ ସବ୍ବେପି ଯଥାରହଂ ଇଧ ନିଦ୍ଧାରେତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବା।

ଅପି ଚେତ୍ଥ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାଯ ମହାଭିନିକ୍ଖମନସଦିସଂ ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମନଂ, ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ବହୁଜନସମ୍ମତସ୍ସ ସତୋ ପରମପ୍ପିଚ୍ଛଭାୱେନ କୁଲେସୁ ଗଣେସୁ ଚ ଅଲଗ୍ଗତା, ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଜିଗୁଚ୍ଛା, ପୱିୱେକାଭିରତି, କାଯଜୀୱିତନିରପେକ୍ଖୋ ପରିଚ୍ଚାଗୋ, ଅନାହାରସ୍ସେୱ ସତୋ ଦିୱସତ୍ତଯମ୍ପି ଦାନପୀତିଯା ପରିତ୍ତୁଟ୍ଠସ୍ସ ନିଦ୍ଧିକାରସରୀରଯାପନଂ, ମାସଦ୍ୱିମାସମତ୍ତମ୍ପି କାଲଂ ଯାଚକେ ସତି ଆହାରଂ ତଥେୱ ଦତ୍ୱା ''ଦାନଗତେନେୱ ପୀତିସୁଖେନ ସରୀରଂ ଯାପେସ୍ସାମୀ''ତି ପରିଚ୍ଚାଗେ ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତିସାଧକୋ ଉଳାରୋ ଦାନଜ୍ଝାସଯୋ, ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପୁନ ଆହାରପରିଯେଟ୍ଠିଯା ଅକରଣହେତୁଭୂତା ପରମସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତୀତି ଏୱମାଦଯୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱେଦିତବ୍ବା। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

''ଏୱଂ ଅଚ୍ଛରିଯା ହେତେ, ଅବ୍ଭୁତା ଚ ମହେସିନୋ;

ମହାକାରୁଣିକା ଧୀରା, ସବ୍ବଲୋକେକବନ୍ଧୱା।

''ଅଚିନ୍ତେଯ୍ଯାନୁଭାୱା ଚ, ସଦା ସଦ୍ଧମ୍ମଗୋଚରା;

ବୋଧିସତ୍ତା ମହାସତ୍ତା, ସୁଚିସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିନୋ।

''ମହାୱାତସମୁଦ୍ଧତ-ୱୀଚିମାଲୋ ମହୋଦଧି;

ଅପି ଲଙ୍ଘେଯ୍ଯ ୱେଲନ୍ତଂ, ବୋଧିସତ୍ତା ନ ଧମ୍ମତଂ।

''ଲୋକେ ସଞ୍ଜାତୱଦ୍ଧାପି, ନ ତେ ଭାୱିତଭାୱିନୋ;

ଲିମ୍ପନ୍ତି ଲୋକଧମ୍ମେହି, ତୋଯେନ ପଦୁମଂ ଯଥା।

''ଯେସଂ ୱେ ଅତ୍ତନି ସ୍ନେହୋ, ନିହୀଯତି ଯଥା ଯଥା;

ସତ୍ତେସୁ କରୁଣାସ୍ନେହୋ, ୱଡ୍ଢତେୱ ତଥା ତଥା।

''ଯଥା ଚିତ୍ତଂ ୱସେ ହୋତି, ନ ଚ ଚିତ୍ତୱସାନୁଗା;

ତଥା କମ୍ମଂ ୱସେ ହୋତି, ନ ଚ କମ୍ମୱସାନୁଗା।

''ଦୋସେହି ନାଭିଭୂଯନ୍ତି, ସମୁଗ୍ଘାତେନ୍ତି ୱା ନ ତେ;

ଚରନ୍ତା ବୋଧିପରିଯେଟ୍ଠିଂ, ପୁରିସାଜାନିଯା ବୁଧା।

''ତେସୁ ଚିତ୍ତପ୍ପସାଦୋପି, ଦୁକ୍ଖତୋ ପରିମୋଚଯେ;

ପଗେୱାନୁକିରିଯା ତେସଂ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମତୋ''ତି।

ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯା ଚରିଯାପିଟକସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ଅକିତ୍ତିଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ସଙ୍ଖବ୍ରାହ୍ମଣଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୧୧-୧୨। ଦୁତିୟସ୍ମିଂ ପୁନାପରନ୍ତି ପୁନ ଅପରଂ, ନ କେୱଲମିଦଂ ଅକିଭିଚରିୟମେୱ, ଅଥ ଖୋ ପୁନ ଅପରଂ ଅଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଗଚରିୟମ୍ପି ପୱକ୍ଖିସ୍ସଂ, ସୁଣୋହୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଇତୋ ପରେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସଙ୍ଗସଙ୍ଖ୍ୟୋତି ସଙ୍ଗନାମୋ। ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ତରିତୁକାମୋତି ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଗନ୍ତୁଂ ନାୱାୟ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ତରିତୁକାମୋ। ଉପଗଚ୍ଛାମି ପଚ୍ଚନ୍ତି ତାମଲିତ୍ତିପଟ୍ଟନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗଚ୍ଛାମି। ସୟମ୍ଭୁଞ୍ଞାଣେନ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଯା ଅଧିଗତତ୍ତା ସୟମେୱ ଭୂତନ୍ତି ସୟମ୍ଭୁଂ। କିଲେସମାରାଦୀସୁ କେନଚିପି ନ ପରାଜିତନ୍ତି ଅପରାଜିତଂ, ତିଣ୍ଣଂ ମାରାନଂ ମତ୍ଥକଂ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ତାୟ କଠିନଭୂମିୟାତି ଘମ୍ମସନ୍ତାପେନ ସନ୍ତତ୍ତାୟ ସକ୍ଖରୱାଲୁକାନିଚିତତ୍ତା ଖରାୟ କକ୍ଖଳଆୟ ଭୂମିୟା ।

୧୩।ତନ୍ତି ତଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ। ଇମମତ୍ଥନ୍ତି ଇମଂ ଇଦାନି ୱକ୍ଖମାନଂ ''ଇଦଂ ଖେତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦିକଂ ଅତ୍ଥଂ। ୱିଚିନ୍ତୟିନ୍ତି ତଦା ସଙ୍ଖବ୍ରାହ୍ମଣଭୂତୋ ଚିନ୍ତେସିନ୍ତି ସତ୍ଥା ୱଦତି। ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା –

ଅତୀତେ ଅୟଂ ବାରାଣସୀ ମୋଳିଇନୀ ନାମ ଅହୋସି। ମୋଳିଇନୀନଗରେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସଙ୍ଖୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୁତ୍ୱା ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେତି ଛସୁ ଠାନେସୁ ଛ ଦାନସାଲାୟୋ କାରେତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ଛସତସହସ୍ସାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ କପଣଦ୍ଧିକାଦୀନଂ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅହଂ ଗେହେ ଧନେ ଖୀଣେ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଅପରିକ୍ଖୀଣେୟେୱ ଧନେ ନାୱାୟ ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧନଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ନାୱଂ ଭଣ୍ଡସ୍ସ ପୂରାପେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ୟାୱାହଂ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ତାୱ ମେ ଦାନଂ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତା ପୱତ୍ତେୟ୍ୟାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଦାସକମ୍ମକରପରିୱୁତୋ ଉପାହନଂ ଆରୁୟ୍ହ ଛତ୍ତେନ ଧାରିୟମାନେନ ପଟ୍ଟନଗାମାଭିମୁଖୋ ପାୟାସି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଗନ୍ଧମାଦନେ ଏକୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ସତ୍ତାହଂ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଧନାହରଣତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମହାପୁରିସୋ ଧନଂ ଆହରିତୁଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭୱିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ଅସ୍ସ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅନ୍ତରାୟୋ, ନୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ''ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ''ଏସ ମଂ ଦିସ୍ୱା ଛତ୍ତଞ୍ଚ ଉପାହନଞ୍ଚ ମୟ୍ହଂ ଦତ୍ୱା ଉପାହନଦାନନିସ୍ସନ୍ଦେନ ସମୁଦ୍ଦେ ଭିନ୍ନାୟ ନାୱାୟ ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭିସ୍ସତି, କରିସ୍ସାମିସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହ''ନ୍ତି ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଓତରିତ୍ୱା ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମୟେ ଚଣ୍ଡୱାତାତପେନ ଅଙ୍ଗାରସନ୍ଥତସଦିସଂ ଉଣ୍ହୱାଲୁକଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଭିମୁଖଂ ଆଗଞ୍ଛି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ''ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ମେ ଆଗତଂ, ଅଜ୍ଜ ମୟା ଏତ୍ଥ ବୀଜଂ ରୋପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ତମହଂ ପଟିପଥେ ଦିସ୍ୱା, ଇମମତ୍ଥଂ ୱିଚିନ୍ତୟି''ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଇଦଂ ଖେତ୍ତନ୍ତିଆଦି ଚିନ୍ତିତାକାରଦସ୍ସନଂ। ଖେତ୍ତନ୍ତି ଖିତ୍ତଂ ବୀଜଂ ମହପ୍ଫଲଭାୱକରଣେନ ତାୟତୀତି ଖେତ୍ତଂ, ପୁବ୍ବଣ୍ଣାପରଣ୍ଣୱିରୁହନଭୂମି। ଇଧ ପନ ଖେତ୍ତଂ ୱିୟାତି ଖେତ୍ତଂ, ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ। ତେନେୱାହ ''ପୁଞ୍ଞକାମସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋ''ତି।

୧୪।ମହାଗମନ୍ତି ୱିପୁଲଫଲାଗମଂ, ସସ୍ସସମ୍ପତ୍ତିଦାୟକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବୀଜଂ ନ ରୋପେତୀତି ବୀଜଂ ନ ୱପତି।

୧୫।

ଖେତ୍ତୱରୁତ୍ତମନ୍ତି ଖେତ୍ତୱରେସୁପି ଉତ୍ତମଂ। ସୀଲାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନା ହି ୱିସେସତୋ ଅରିୟସାୱକା ଖେତ୍ତୱରା, ତତୋପି ଅଗ୍ଗଭୂତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଖେତ୍ତୱରୁତ୍ତମୋ। କାରନ୍ତି ସକ୍କାରଂ। ଯଦି ନ କରୋମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଇଦମୀଦିସଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲଭିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୂଜାସକ୍କାରଂ ଯଦି ନ କରୋମି, ପୁଞ୍ଞେନ ଅତ୍ଥିକୋ ନାମାହଂ ନ ଭୱେୟ୍ୟନ୍ତି।

୧୬-୧୭।ୟଥା ଅମଚ୍ଚୋତିଆଦୀନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଗାଥାନଂ ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ୟଥା ନାମ ୟୋ କୋଚି ରଞ୍ଞା ମୁଦ୍ଦାଧିକାରେ ଠପିତୋ ଲଞ୍ଛନଧରୋ ଅମଚ୍ଚପୁରିସୋ ସେନାପତି ୱା ସୋ ଅନ୍ତେପୁରେ ଜନେ ବହିଦ୍ଧା ଚ ବଲକାୟାଦୀସୁ ରଞ୍ଞୋ ୟଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ନ ପଟିପଜ୍ଜତି ନ ତେସଂ ଧନଧଞ୍ଞଂ ଦେତି, ତଂ ତଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ୱତ୍ତଂ ପରିହାପେତି। ସୋ ମୁଦ୍ଦିତୋ ପରିହାୟତି ମୁଦ୍ଦାଧିକାରଲଦ୍ଧୱିଭୱତୋ ପରିଧଂସତି, ଏୱମେୱ ଅହମ୍ପି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ରତୋ ଲଦ୍ଧବ୍ବପୁଞ୍ଞଫଲସଙ୍ଖାତଂ ପୁଞ୍ଞକାମୋ ଦକ୍ଖିଣାୟ ୱିପୁଲଫଲଭାୱକରଣେନ ୱିପୁଲଂ ଦିସ୍ୱାନ ତଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଉଳଆରଂ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟଂ ଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦାନଂ ଯଦି ନ ଦଦାମି ପୁଞ୍ଞତୋ ଆୟତିଂ ପୁଞ୍ଞଫଲତୋ ଚ ପରିଧଂସାମି। ତସ୍ମା ଇଧ ମୟା ପୁଞ୍ଞଂ କାତବ୍ବମେୱାତି।

ଏୱଂ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହାପୁରିସୋ ଦୂରତୋୱ ଉପାହନା ଓରୋହିତ୍ୱା ୱେଗେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ମୟ୍ହଂ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥାୟ ଇମଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପଗଚ୍ଛଥା''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ତତ୍ଥ ୱାଲୁକଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା

ୱାସିତପରିସ୍ସାୱିତେନ ଉଦକେନ ତସ୍ସ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା, ଗନ୍ଧତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା, ଅତ୍ତନୋ ଉପାହନଂ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା, ଗନ୍ଧତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା, ତସ୍ସ ପାଦେ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ଉପାହନଂ ଆରୁଯ୍ହ, ଇମଂ ଛତ୍ତଂ ମତ୍ଥକେ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥା''ତି ଛତ୍ତୁପାହନଂ ଅଦାସି। ସୋପିସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥାଯ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପସାଦସଂୱଡ୍ଢନତ୍ଥଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ୱେହାସଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଦନଂ ଅଗମାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୮।

''ଏୱାହଂ ଚିନ୍ତଯିତ୍ୱାନ, ଓରୋହିତ୍ୱା ଉପାହନା;

ତସ୍ସ ପାଦାନି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ଅଦାସିଂ ଛତ୍ତୁପାହନ''ନ୍ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅତିୱିଯ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପଟ୍ଟନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାୱଂ ଅଭିରୁହି। ଅଥସ୍ସ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ତରନ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ନାୱା ୱିୱରମଦାସି। ଉଦକଂ ଉସ୍ସିଞ୍ଚିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ମହାଜନୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱତା ନମସ୍ସିତ୍ୱା ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକଂ ଉପଟ୍ଠାକଂ ଗହେତ୍ୱା ସକଲସରୀରଂ ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ସପ୍ପିନା ସଦ୍ଧିଂ ସକ୍ଖରଚୁଣ୍ଣାନି ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତମ୍ପି ଖାଦାପେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କୂପକଯଟ୍ଠିମତ୍ଥକଂ ଆରୁଯ୍ହ ''ଇମାଯ ଦିସାଯ ଅମ୍ହାକଂ ନଗର''ନ୍ତି ଦିସଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପପରିପନ୍ଥତୋ ଅତ୍ତାନଂ ସଙ୍ଗାଧିଟ୍ଠାନେନ ପମୋଚେନ୍ତୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉସଭମତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପତିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦଂ ତରିତୁଂ ଆରଭି। ମହାଜନୋ ପନ ତତ୍ଥେୱ ୱିନାସଂ ପାପୁଣି। ତସ୍ସ ତରନ୍ତସ୍ସେୱ ସତ୍ତ ଦିୱସା ଗତା। ସୋ ତସ୍ମିମ୍ପି କାଲେ ଲୋଣୋଦକେନ ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ଉପୋସଥିକୋ ଅହୋସିଯେୱ।

ତଦା ପନ ଇଦିସାନଂ ପୁରିସୱିସେସାନଂ ରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଚତୂହି ଲୋକପାଲେହି ଠପିତା ମଣିମେଖଲା ନାମ ଦେୱଧୀତା ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରିଯେନ ସତ୍ତାହଂ ପମଜ୍ଜିତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ସଚାଯଂ ଇଧ ମରିସ୍ସ, ଅତିୱିଯ ଗାରଯ୍ହା ଅଭୱିସ୍ସ''ନ୍ତି ସଂୱିଗ୍ଗହଦଯା ସୁୱଣ୍ଣପାତିଯା ଦିବ୍ବଭୋଜନସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଇଦଂ ଦିବ୍ବଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜା''ତି ଆହ। ସୋ ତଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ''ନାହଂ ଭୁଞ୍ଜାମି, ଉପୋସଥିକୋମ୍ହୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ –

''ଯଂ ତ୍ୱଂ ସୁଖେନାଭିସମେକ୍ଖସେ ମଂ, ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ ଭତ୍ତଂ ଇତି ମଂ ୱଦେସି;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ନାରି ମହାନୁଭାୱେ, ଦେୱୀ ନୁସି ତ୍ୱଂ ଉଦ ମାନୁସୀ ନୂ''ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୪୨) –

ଆହ। ସା ତସ୍ସ ପଟିୱଚନଂ ଦେନ୍ତୀ –

''ଦେୱୀ ଅହଂ ସଙ୍ଖ ମହାନୁଭାୱା, ଇଧାଗତା ସାଗରୱାରିମଜ୍ଝେ;

ଅନୁକମ୍ପିକା ନୋ ଚ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା, ତୱେୱ ଅତ୍ଥାଯ ଇଧାଗତାସ୍ମି।

''ଇଧନ୍ନପାନଂ ସଯନାସନଞ୍ଚ, ଯାନାନି ନାନାୱିୱିଧାନି ସଙ୍ଖ;

ସବ୍ବସ୍ସ ତ୍ୟାହଂ ପଟିପାଦଯାମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ତୁଯ୍ହଂ ମନସାଭିପତ୍ଥିତ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୪୩-୪୪) –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ''ଅଯଂ ଦେୱଧୀତା ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ମଯ୍ହଂ 'ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଦମ୍ମୀ'ତି ୱଦତି, ଯଞ୍ଚେସା ମଯ୍ହଂ ଦେତି, ତମ୍ପି ମମ ପୁଞ୍ଞେନେୱ, ତଂ ପନ ପୁଞ୍ଞଂ ଅଯଂ ଦେୱଧୀତା ଜାନାତି ନୁ ଖୋ, ଉଦାହୁ ନ ଜାନାତି, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ତାୱ ନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''ଯଂ କିଞ୍ଚି ଯିଟ୍ଠଞ୍ଚ ହୁତଞ୍ଚ ମଯ୍ହଂ, ସବ୍ବସ୍ସ ନୋ ଇସ୍ସରା ତ୍ୱଂ ସୁଗତ୍ତେ;

ସୁସ୍ସୋଣି ସୁବ୍ଭୁରୁ ୱିଲଗ୍ଗମଜ୍ଝେ, କିସ୍ସ ମେ କମ୍ମସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ''ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୪୫);

ତତ୍ଥ ଯିଟ୍ଠନ୍ତି ଦାନୱସେନ ଯଜିତଂ। ହୁତନ୍ତି ଆହୁନପାହୁନୱସେନ ଦିନ୍ନଂ। ସବ୍ବସ୍ସ ନୋ ଇସ୍ସରା ତ୍ୱନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଇସ୍ସରା, ''ଅଯଂ

ଇମସ୍ସ ୱିପାକୋ, ଅଯଂ ଇମସ୍ସା’’ତି ବ୍ଯାକରିତୁଂ ସମତ୍ଥା। ସୁସ୍ସୋଣୀତି ସୁନ୍ଦରଜଘନେ। ସୁବ୍ଭୂରୁତି ସୁନ୍ଦରେହି ଭମୁକେହି ଊରୂହି ଚ ସମନ୍ନାଗତେ। ୱିଲଗ୍ଗମଜ୍ଝେତି ୱିଲଗ୍ଗତନୁମଜ୍ଝେ। କିସ୍ସ ମେତି ମଯା କତକମ୍ମେସୁ କତରକମ୍ମସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ, ଯେନାହଂ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠେ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଜ୍ଜ ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱଧୀତା ‘‘ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘ଯଂ ଅତ୍ତନା କୁସଲକମ୍ମଂ କତଂ, ତଂ କମ୍ମଂ ନ ଜାନାତୀ’ତି ସଞ୍ଞାଯ ପୁଚ୍ଛତି ମଞ୍ଞେ, କଥେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ନାୱାଭିରୁହନଦିୱସେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଛତ୍ତୁପାହନଦାନପୁଞ୍ଞମେୱ ତସ୍ସ କାରଣନ୍ତି କଥେନ୍ତୀ –

‘‘ଘମ୍ମେ ପଥେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏକଭିକ୍ଖୁଂ, ଉଗ୍ଘଟ୍ଟପାଦଂ ତସିତଂ କିଲନ୍ତଂ;

ପଟିପାଦଯୀ ସଙ୍ଖ ଉପାହନାନି, ସା ଦକ୍ଖିଣା କାମଦୁହା ତୱଜ୍ଜା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୪୬) –

ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ଏକଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ଏକଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଉଗ୍ଘଟ୍ଟପାଦନ୍ତି ଉଣ୍ହୱାଲୁକାଯ ଘଟ୍ଟପାଦଂ, ୱିବାଧିତପାଦନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତସିତନ୍ତି ପିପାସିତଂ। ପଟିପାଦଯୀତି ପଟିପାଦେସି ଯୋଜେସି। କାମଦୁହାତି ସବ୍ବକାମଦାଯିକା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଏୱରୂପେପି ନାମ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠେ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ମଯା ଦିନ୍ନଂ ଛତ୍ତୁପାହନଦାନଂ ମମ ସବ୍ବକାମଦଦଂ ଜାତଂ ଅହୋ ସୁଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ –

‘‘ସା ହୋତୁ ନାୱା ଫଲକୂପପନ୍ନା, ଅନୱସ୍ସୁତା ଏରକୱାତଯୁତ୍ତା;

ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ନ ହେତ୍ଥ ଭୂମି, ଅଜ୍ଜେୱ ମଂ ମୋଳିନିଂ ପାପଯସ୍ସୂ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୪୭) –

ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ଫଲକୂପପନ୍ନାତି ମହାନାୱତାଯ ବହୂହି ଫଲକେହି ଉପେତା। ଉଦକପ୍ପୱେସନାଭାୱେନ ଅନୱସ୍ସୁତା। ସମ୍ମା ଗହେତ୍ୱା ଗମନକୱାତେନ ଏରକୱାତଯୁତ୍ତା।

ଦେୱଧୀତା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠା ଦୀଘତୋ ଅଟ୍ଠୋସଭଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚତୁଉସଭଂ ଗମ୍ଭୀରତୋ ୱୀସତିଯଟ୍ଠିକଂ ସତ୍ତରତନମଯଂ ନାୱଂ ମାପେତ୍ୱା କୂପଫିଯାରିତ୍ତଯୁତ୍ତାନି ଇନ୍ଦନୀଲରଜତସୁୱଣ୍ଣମଯାଦୀନି ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ସତ୍ତନ୍ନଂ ରତନାନଂ ପୂରେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ନାୱଂ ଆରୋପେସି, ଉପଟ୍ଠାକଂ ପନସ୍ସ ନ ଓଲୋକେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ତନା କତକଲ୍ଯାଣତୋ ତସ୍ସ ପତ୍ତିଂ ଅଦାସି, ସୋ ଅନୁମୋଦି। ଅଥ ଦେୱଧୀତା ତମ୍ପି ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ନାୱାଯ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତଂ ନାୱଂ ମୋଳିନୀନଗରଂ ନେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଘରେ ଧନଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମାସି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ସା ତତ୍ଥ ୱିତ୍ତା ସୁମନା ପତୀତା, ନାୱଂ ସୁଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା;

ଆଦାଯ ସଙ୍ଖଂ ପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ, ଉପାନଯୀ ନଗରଂ ସାଧୁରମ୍ମ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୪୮);

ମହାପୁରିସସ୍ସ ହି ଚିତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚ ନିରୋଧତୋ ୱୁଟ୍ଠିତଭାୱେନ ସତ୍ତସୁ ଚେତନାସୁ ଆଦିଚେତନା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯା ଅତିଉଳାରଫଲା ଚ ଜାତା। ଇଦମ୍ପି ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତଫଲନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅପରିମାଣଫଲଞ୍ହି ତଂ ଦାନଂ ବୋଧିସମ୍ଭାରଭୂତଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୯।

‘‘ତେନେୱାହଂ ସତଗୁଣତୋ, ସୁଖୁମାଲୋ ସୁଖେଧିତୋ;

ଅପି ଚ ଦାନଂ ପରିପୂରେନ୍ତୋ, ଏୱଂ ତସ୍ସ ଅଦାସହ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତେନାତି ତତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧତୋ, ସତଗୁଣତୋତି ସତଗୁଣେନ ଅହଂ ତଦା ସଙ୍ଖଭୂତୋ ସୁଖୁମାଲୋ, ତସ୍ମା ସୁଖେଧିତୋ ସୁଖସଂୱଡ୍ଢୋ, ଅପି ଚ ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଦାନଂ ପରିପୂରେନ୍ତୋ, ଏୱଂ ମଯ୍ହଂ ଦାନପାରମୀ ପରିପୂରେତୂତି ତସ୍ସ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଦୁକ୍ଖଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଛତ୍ତୁପାହନଂ ଅଦାସିନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଦାନଜ୍ଝାସଯସ୍ସ ଉଳାରଭାୱଂ ସତ୍ଥା ପୱେଦେସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯାୱଜୀୱଂ ଅମିତଧନଗେହଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଦାନାନି ଦତ୍ୱା ସୀଲାନି ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ସପରିସୋ ଦେୱନଗରଂ ପୂରେସି।

ତଦା ଦେୱଧୀତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଅହୋସି, ପୁରିସୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ, ଲୋକନାଥୋ ସଙ୍ଖବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

ତସ୍ସ ସୁଓିସୁଦ୍ଧନିଚ୍ଚସୀଲୋପୋସଥସୀଲାଦିୱସେନ ସୀଲପାରମୀ ଦାନସୀଲାଦୀନଂ ପଟିପକ୍ଖତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା କୁସଲଧମ୍ମୱସେନ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ, ଦାନାଦିନିପ୍ଫାଦନତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୁସ୍ସହନୱସେନ ତଥା ମହାସମୁଦ୍ଦତରଣୱାଯାମୱସେନ ଚ ୱୀରିଯପାରମୀ, ତଦତ୍ଥଂ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିୱସେନ ଖନ୍ତିପାରମୀ, ପଟିଞ୍ଞାନୁରୂପପଟିପତ୍ତିଯା ସଚ୍ଚପାରମୀ, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଚଲସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ, ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ହିତଜ୍ଝାସଯୱସେନ ମେତ୍ତାପାରମୀ, ସତ୍ତସଙ୍ଖାରକତୱିପ୍ପକାରେସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତଭାୱପ୍ପତ୍ତିଯା ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ, ସବ୍ବପାରମୀନଂ ଉପକାରାନୁପକାରେ ଧମ୍ମେ ଜାନିତ୍ୱା ଅନୁପକାରେ ଧମ୍ମେ ପହାଯ ଉପକାରଧମ୍ମେସୁ ପୱତ୍ତାପନପୁରେଚରା ସହଜାତା ଚ ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଭୂତା ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞାପାରମୀତି ଇମାପି ପାରମିଯୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି।

ଦାନଜ୍ଝାସଯସ୍ସ ପନ ଅତିଉଳାରଭାୱେନ ଦାନପାରମୀୱସେନ ଦେସନା ପୱତ୍ତା। ଯସ୍ମା ଚେତ୍ଥ ଦସ ପାରମିଯୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି, ତସ୍ମା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତା ମହାକରୁଣାଦଯୋ ବୋଧିସତ୍ତଗୁଣା ଇଧାପି ଯଥାରହଂ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଅତ୍ତନୋ ଭୋଗସୁଖଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ମହାକରୁଣାଯ ‘‘ଦାନପାରମିଂ ପୂରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଦାନସମ୍ଭାରସଂହରଣତ୍ଥଂ ସମୁଦ୍ଦତରଣଂ, ତତ୍ଥ ଚ ସମୁଦ୍ଦପତିତସ୍ସପି ଉପୋସଥାଧିଟ୍ଠାନଂ, ସୀଲଖଣ୍ଡଭଯେନ ଦେୱଧୀତାଯପି ଉପଗତାଯ ଆହାରାନାହରଣନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣା ୱେଦିତବ୍ବା। ଇଦାନି ୱକ୍ଖମାନେସୁ ସେସଚରିତେସୁ ଇମିନାୱ ନଯେନ ଗୁଣନିଦ୍ଧାରଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ । ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିସେସମତ୍ତମେୱ ୱକ୍ଖାମ। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ଏୱଂ ଅଚ୍ଛରିଯା ହେତେ, ଅବ୍ଭୁତା ଚ ମହେସିନୋ…ପେ…;

ପଗେୱାନୁକିରିଯା ତେସଂ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମତୋ’’ତି।

ସଙ୍ଖବ୍ରାହ୍ମଣଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। କୁରୁରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୨୦।

ତତିଯେ ଇନ୍ଦପତ୍ଥେ ପୁରୁତ୍ତମେତି ଇନ୍ଦପତ୍ଥନାମକେ କୁରୁରଟ୍ଠସ୍ସ ପୁରୱରେ ଉତ୍ତମନଗରେ। ରାଜାତି ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ପରିସଂ ରଞ୍ଜେତୀତି ରାଜା। କୁସଲେ ଦସହୁପାଗତୋତି କୁସଲେହି ଦସହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ଦାନାଦୀହି ଦସହି ପୁଞ୍ଞକିରିଯୱତ୍ଥୂହି, ଦସହି କୁସଲକମ୍ମପଥେହି ୱା ଯୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୧।କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠୱିସଯାତି କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠସଙ୍ଖାତୱିସଯା। ବ୍ରାହ୍ମଣା ଉପଗଞ୍ଛୁ ମନ୍ତି କଲିଙ୍ଗରାଜେନ ଉଯ୍ୟୋଜିତା ଅଟ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣା ମଂ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ। ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଚ ପନ ଆଯାଚୁଂ ମଂ ହତ୍ଥିନାଗନ୍ତି ହତ୍ଥିଭୂତଂ ମହାନାଗଂ ମଂ ଆଯାଚିଂସୁ। ଧଞ୍ଞନ୍ତି ଧନାଯିତବ୍ବସିରିସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ। ମଙ୍ଗଲସମ୍ମତନ୍ତି ତାଯଯେୱ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ମଙ୍ଗଲଂ ଅଭିୱୁଡ୍ଢିକାରଣନ୍ତି ଅଭିସମ୍ମତଂ ଜନେହି।

୨୨।ଅୱୁଟ୍ଠିକୋତି ୱସ୍ସରହିତୋ। ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖୋତି ଦୁଲ୍ଲଭଭୋଜନୋ। ଛାତକୋ ମହାତି ମହତୀ ଜିଘଚ୍ଛାବାଧା ୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦଦାହୀତି ଦେହି। ନୀଲନ୍ତି ନୀଲୱଣ୍ଣଂ। ଅଞ୍ଜନସୱ୍ହଯନ୍ତି ଅଞ୍ଜନସଦ୍ଦେନ ଅୱ୍ହାତବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଜନନାମକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅମ୍ହାକଂ କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠଂ ଅୱୁଟ୍ଠିକଂ, ତେନ

ଇଦାନି ମହାଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ତତ୍ଥ ମହନ୍ତଂ ଛାତକଭୟଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ୱୂପସମତ୍ଥାୟ ଇମଂ ଅଞ୍ଜନଗିରିସଙ୍କାସଂ ତୁମ୍ହଂ ଅଞ୍ଜନନାମକଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଦେହି, ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ତତ୍ଥ ନୀତେ ଦେୱୋ ୱସ୍ସିସ୍ସତି, ତେନ ତଂ ସବ୍ବଭୟଂ ୱୂପସମ୍ମିସ୍ସତୀତି। ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା –

ଅତୀତେ କୁରୁରଟ୍ଠେ ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କୁରୁରାଜସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ, ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯୋଗୱିହିତାନି ସିପ୍ପାୟତନାନି ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନାନି ଚ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗତୋ ପିତରା ଉପରଜ୍ଜେ ଠପିତୋ, ଅପରଭାଗେ ପିତୁ ଅଚ୍ଚୟେନ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ୱା ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେନ୍ତୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି ଧନଞ୍ଜୟୋ ନାମ ନାମେନ। ସୋ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେତି ଛ ଦାନସାଲାୟୋ କାରେତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ଛସତସହସ୍ସଂ ଧନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ଦାନଂ ଅଦାସି। ତସ୍ସ ଦାନଜ୍ଝାସୟତା ଦାନାଭିରତି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ପତ୍ଥରି।

ତସ୍ମିଂ କାଲେ କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଭୟଂ ଛାତକଭୟଂ ରୋଗଭୟନ୍ତି ତୀଣି ଭୟାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ। ସକଲରଟ୍ଠୱାସିନୋ ଦନ୍ତପୁରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଭୱନଦ୍ୱାରେ ଉକ୍କୁଟ୍ଠିମକଂସୁ ''ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେହି ଦେୱା''ତି। ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ୱା ''କିଂକାରଣା ଏତେ ୱିରୱନ୍ତୀ''ତି ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛି। ଅମଚ୍ଚା ରଞ୍ଞୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ପୋରାଣକରାଜାନୋ ଦେୱେ ଅୱସ୍ସନ୍ତେ କିଂ କରୋନ୍ତୀତି। ''ଦେୱୋ ୱସ୍ସତୂ''ତି ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାୟ ସମାଦିନ୍ନସୀଲା ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦବ୍ବସନ୍ଥରେ ସତ୍ତାହଂ ନିପଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ଦେୱୋ ନ ୱସ୍ସି, ଏୱଂ ରାଜା ଅହଂ ମୟା କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଅକାସିଂ, ଦେୱୋ ନ ୱସ୍ସତି, କିନ୍ତି କରୋମାତି। ଦେୱ, ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରେ ଧନଞ୍ଜୟସ୍ସ ନାମ କୁରୁରାଜସ୍ସ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିମ୍ହି ଆନୀତେ ଦେୱୋ ୱସ୍ସିସ୍ସତୀତି । ସୋ ରାଜା ବଲୱାହନସମ୍ପନ୍ନୋ ଦୁପ୍ପସହୋ, କଥମସ୍ସ ହତ୍ଥିଂ ଆନେସ୍ସାମାତି। ମହାରାଜ, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଦାନଜ୍ଝାସୟୋ ସୋ ରାଜା ଦାନାଭିରତୋ ଯାଚିତୋ ସମାନୋ ଅଲଙ୍କତସୀସମ୍ପି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପସାଦସମ୍ପନ୍ନାନି ଅକ୍ଖୀନିପି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ସକଲରଜ୍ଜମ୍ପି ନିୟ୍ୟାତେତ୍ୱା ଦଦେୟ୍ୟ, ହତ୍ଥିମ୍ହି ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି, ଅୱସ୍ସଂ ଯାଚିତୋ ସମାନୋ ଦସ୍ସତୀତି। କେ ପନ ଯାଚିତୁଂ ସମତ୍ଥାତି? ବ୍ରାହ୍ମଣା, ମହାରାଜାତି। ରାଜା ଅଟ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କତ୍ୱା ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ହତ୍ଥିୟାଚନତ୍ଥଂ ପେସେସି। ତେ ସବ୍ବତ୍ଥ ଏକରତ୍ତିୱାସେନ ତୁରିତଗମନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କତିପାହଂ ନଗରଦ୍ୱାରେ ଦାନସାଲାସୁ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ସରୀରଂ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦାନଗ୍ଗଂ ଆଗମନପଥେ କାଲଂ ଆଗମୟମାନା ପାଚୀନଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ପାତୋୱ ନ୍ହାତାନୁଲିତ୍ତୋ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ଅଲଙ୍କତୱରୱାରଣଖନ୍ଧଗତୋ ମହନ୍ତେନ ରାଜାନୁଭାୱେନ ଦାନସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ସତ୍ତଟ୍ଠଜନାନଂ ସହତ୍ଥେନ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ''ଇମିନାୱ ନୀହାରେନ ଦେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ହତ୍ଥିଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ପାଚୀନଦ୍ୱାରେ ଆରକ୍ଖସ୍ସ ବଲୱତାୟ ଓକାସଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଉଲ୍ଲୋକୟମାନା ଦ୍ୱାରତୋ ନାତିଦୂରେ ଉନ୍ନତଟ୍ଠାନେ ଠିତା ସମ୍ପତ୍ତଂ ରାଜାନଂ ହତ୍ଥେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଜୟାପେସୁଂ। ରାଜା ୱଜିରଙ୍କୁସେନ ୱାରଣଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ''କିଂ ଇଚ୍ଛଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ''କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠଂ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଭୟେନ ଛାତକଭୟେନ ରୋଗଭୟେନ ଚ ଉପଦ୍ଦୁତଂ। ସୋ ଉପଦ୍ଦୱୋ ଇମସ୍ମିଂ ତୱ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିମ୍ହି ନୀତେ ୱୂପସମ୍ମିସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଇମଂ ଅଞ୍ଜନୱଣ୍ଣଂ ନାଗଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେହୀ''ତି ଆହଂସୁ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ ''କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠୱିସୟା…ପେ… ଅଞ୍ଜନସୱ୍ହୟ''ନ୍ତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ ଏୱ।

ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ନ ମେତଂ ପତିରୂପଂ, ଯଂ ମେ ଯାଚକାନଂ ମନୋରଥୱିଘାତୋ ସିୟା, ମୟ୍ହଞ୍ଚ ସମାଦାନଭେଦୋ ସିୟା''ତି ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧତୋ ଓତରିତ୍ୱା ''ସଚେ ଅନଲଙ୍କତଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ଥି, ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ''ତି ସମନ୍ତତୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅନଲଙ୍କତଟ୍ଠାନଂ ଅଦିସ୍ୱା ସୋଣ୍ଡାୟ ନଂ ଗହେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ହତ୍ଥେସୁ ଠପେତ୍ୱା ରତନଭିଙ୍ଗାରେନ ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧୱାସିତଂ ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ଅଦାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୨୩।

''ନ ମେ ଯାଚକମନୁପ୍ପତ୍ତେ, ପଟିକ୍ଖେପୋ ଅନୁଚ୍ଛୱୋ;

ମା ମେ ଭିଜ୍ଜି ସମାଦାନଂ, ଦସ୍ସାମି ୱିପୁଲଂ ଗଜଂ।

୨୪।

''ନାଗଂ ଗହେତ୍ୱା ସୋଣ୍ଡାୟ, ଭିଙ୍ଗାରେ ରତନାମୟେ;

ଜଲଂ ହତ୍ଥେ ଆକିରିତ୍ୱା, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅଦଂ ଗଜ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯାଚକମନୁପ୍ପତ୍ତେତି ଯାଚକେ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ। ଅନୁଚ୍ଛଵୋତି ଅନୁଚ୍ଛଵିକୋ ପତିରୂପୋ। ମା ମେ ଭିଜ୍ଜି ସମାଦାନନ୍ତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣତ୍ଥାଯ ସବ୍ବସ୍ସ ଯାଚକସ୍ସ ସବ୍ବଂ ଅନଵଜ୍ଜଂ ଇଚ୍ଛିତଂ ଦଦନ୍ତୋ ଦାନପାରମିଂ ପୂରେସ୍ସାମୀତି ଯଂ ମଯ୍ହଂ ସମାଦାନଂ, ତଂ ମା ଭିଜ୍ଜି। ତସ୍ମା ଦସ୍ସାମି ଵିପୁଲଂ ଗଜନ୍ତି ମହନ୍ତଂ ଇମଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଦସ୍ସାମୀତି। ଅଦନ୍ତି ଅଦାସିଂ।

୨୫।

ତସ୍ମିଂ ପନ ହତ୍ଥିମ୍ହି ଦିନ୍ନେ ଅମଚ୍ଚା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଏତଦଵୋଚୁଂ – ''କସ୍ମା, ମହାରାଜ, ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଦଦତ୍ଥ, ନନୁ ଅଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥୀ ଦାତବ୍ବୋ, ରଞ୍ଞୋ ନାମ ଏଵରୂପୋ ଓପଵୟ୍ହୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥୀ ଇସ୍ସରିଯଂ ଅଭିଵିଜଯଞ୍ଚ ଆକଙ୍ଖନ୍ତେନ ନ ଦାତବ୍ବୋ''ତି । ମହାସତ୍ତୋ ଯଂ ମଂ ଯାଚକା ଯାଚନ୍ତି, ତଦେଵ ମଯା ଦାତବ୍ବଂ, ସଚେ ପନ ମଂ ରଜ୍ଜଂ ଯାଚେୟ୍ୟୁଂ, ରଜ୍ଜମ୍ପି ତେସଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ, ମଯ୍ହଂ ରଜ୍ଜତୋପି ଜୀଵିତତୋପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମେଵ ପିଯତରଂ, ତସ୍ମା ତଂ ହତ୍ଥିଂ ଅଦାସିନ୍ତି ଆହ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ''ତସ୍ସ ନାଗେ ପଦିନ୍ନମ୍ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ତେନ, ତସ୍ମିଂ ନାଗେ ହତ୍ଥିମ୍ହି ଦିନ୍ନେ।

୨୬।ମଙ୍ଗଲସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ମଙ୍ଗଲଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ସଙ୍ଗାମଵିଜଯୁତ୍ତମନ୍ତି ସଙ୍ଗାମଵିଜଯା ଉତ୍ତମଂ, ସଙ୍ଗାମଵିଜଯେ ଵା ଉତ୍ତମଂ ପଧାନଂ ପଵରଂ ନାଗଂ। କିଂ ତେ ରଜ୍ଜଂକରିସ୍ସତୀତି ତସ୍ମିଂ ନାଗେ ଅପଗତେ ତଵ ରଜ୍ଜଂ କିଂ କରିସ୍ସତି, ରଜ୍ଜକିଚ୍ଚଂ ନ କରିସ୍ସତି, ରଜ୍ଜମ୍ପି ଅପଗତମେଵାତି ଦସ୍ସେତି।

୨୭।ରଜ୍ଜମ୍ପି ମେ ଦଦେ ସବ୍ବନ୍ତି ତିଟ୍ଠତୁ ନାଗୋ ତିରଚ୍ଛାନଗତୋ, ଇଦଂ ମେ ସବ୍ବଂ କୁରୁରଟ୍ଠମ୍ପି ଯାଚକାନଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ। ସରୀରଂ ଦଜ୍ଜମତ୍ତନୋତି ରଜ୍ଜେପି ଵା କିଂ ଵତ୍ତବ୍ବଂ, ଅତ୍ତନୋ ସରୀରମ୍ପି ଯାଚକାନଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ, ସବ୍ବୋପି ହି ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରୋ ପରିଗ୍ଗହୋ ଲୋକହିତତ୍ଥମେଵ ମଯା ପରିଚ୍ଚତ୍ତୋ। ଯସ୍ମା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପିଯଂ ମଯ୍ହଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତା ଚ ଦାନପାରମିଂ ଆଦିଂ କତ୍ଵା ସବ୍ବପାରମିଯୋ ଅପୂରେନ୍ତେନ ନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ, ତସ୍ମା ନାଗଂ ଅଦାସିଂ ଅହନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଏଵମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ନାଗେ ଆନୀତେ କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ଦେଵୋ ନ ଵସ୍ସତେଵ। କଲିଙ୍ଗରାଜା ''ଇଦାନିପି ନ ଵସ୍ସତି, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ''କୁରୁରାଜା ଗରୁଧମ୍ମେ ରକ୍ଖତି, ତେନସ୍ସ ରଟ୍ଠେ ଅନ୍ଵଦ୍ଧମାସଂ ଅନୁଦସାହଂ ଦେଵୋ ଵସ୍ସତି, ରଞ୍ଞୋ ଗୁଣାନୁଭାଵୋ ଏସ, ନ ଇମସ୍ସ ତିରଚ୍ଛାନଗତସ୍ସା''ତି ଜାନିତ୍ଵା ''ମଯମ୍ପି ଗରୁଧମ୍ମେ ରକ୍ଖିସ୍ସାମ, ଗଚ୍ଛଥ ଧନଞ୍ଚଯକୋରବ୍ୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତେ ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଲିଖାପେତ୍ଵା ଆନେଥା''ତି ଅମଚ୍ଚେ ପେସେସି। ଗରୁଧମ୍ମା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି, ତାନି ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁପରିସୁଦ୍ଧାନି କତ୍ଵା ରକ୍ଖତି, ଯଥା ଚ ବୋଧିସତ୍ତୋ। ଏଵମସ୍ସ ମାତା ଅଗ୍ଗମହେସୀ, କନିଟ୍ଠଭାତା ଉପରାଜା, ପୁରୋହିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ରଜ୍ଜୁଗ୍ଗାହକୋ ଅମଚ୍ଚୋ, ସାରଥି ସେଟ୍ଠି, ଦୋଣମାପକୋ ଦୋଵାରିକୋ, ନଗରସୋଭିନୀ ଵଣ୍ଣଦାସୀତି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ –

''ରାଜା ମାତା ମହେସୀ ଚ, ଉପରାଜା ପୁରୋହିତୋ;

ରଜ୍ଜୁଗ୍ଗାହୋ ସାରଥୀ ସେଟ୍ଠି, ଦୋଣୋ ଦୋଵାରିକୋ ତଥା;

ଗଣିକା ତେ ଏକାଦସ, ଗରୁଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତା''ତି।

ତେ ଅମଚ୍ଚା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ମହାସତ୍ତୋ ''ମଯ୍ହଂ ଗରୁଧମ୍ମେ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି, ମାତା ପନ ମେ ସୁରକ୍ଖିତଂ ରକ୍ଖତି, ତସ୍ସା ସନ୍ତିକେ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଵତ୍ଵା ତେହି ''ମହାରାଜ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ନାମ ସିକ୍ଖାକାମସ୍ସ ସଲ୍ଲେଖଵୁତ୍ତିନୋ ହୋତି, ଦେଥ ନୋ''ତି ଯାଚିତୋ ''ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ, ଅଦିନ୍ନଂ ନ ଆଦାତବ୍ବଂ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରୋ ନ ଚରିତବ୍ବୋ, ମୁସା ନ ଭଣିତବ୍ବଂ, ମଜ୍ଜଂ ନ ପାତବ୍ବ''ନ୍ତି ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଲିଖାପେତ୍ଵା ''ଏଵଂ ସନ୍ତେପି ମାତୁ ସନ୍ତିକେ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଆହ।

ଦୂତା ରାଜାନଂ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ''ଦେଵି, ତୁମ୍ହେ କିର ଗରୁଧମ୍ମଂ ରକ୍ଖଥ, ତଂ ନୋ ଦେଥା''ତି ଵଦିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତାପି ତଥେଵ ଅତ୍ତନୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥିଭାଵଂ ଵତ୍ଵାଵ ତେହି ଯାଚିତା ଅଦାସି। ତଥା ମହେସିଆଦଯୋପି। ତେ ସବ୍ବେସମ୍ପି ସନ୍ତିକେ ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଗରୁଧମ୍ମେ ଲିଖାପେତ୍ଵା ଦନ୍ତପୁରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା କଲିଙ୍ଗରଞ୍ଞୋ ଦତ୍ଵା ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋପି ରାଜା ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଵତ୍ତମାନୋ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ପୂରେସି। ତତୋ ସକଲକଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ଦେଵୋ ଵସ୍ସି। ତୀଣି ଭଯାନି ଵୂପସନ୍ତାନି। ରଟ୍ଠଂ ଖେମଂ ସୁଭିକ୍ଖଂ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯାଵଜୀଵଂ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ଵା ସପରିସୋ ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି।

ତଦା ଗଣିକାଦଯୋ ଉପ୍ପଲଓଣ୍ଣାଦଯୋ ଅହେସୁଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ଗଣିକା ଉପ୍ପଲଓଣ୍ଣା, ପୁଣ୍ଣୋ ଦୋୱାରିକୋ ତଦା;

ରଜ୍ଜୁଗ୍ଗାହୋ ଚ କଚ୍ଚାନୋ, ଦୋଣମାପକୋ ଚ କୋଲିତୋ।

‘‘ସାରିପୁତ୍ତୋ ତଦା ସେଟ୍ଠି, ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଚ ସାରଥି;

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କସ୍ସପୋ ଥେରୋ, ଉପରାଜାନନ୍ଦପଣ୍ଡିତୋ।

‘‘ମହେସୀ ରାହୁଲମାତା, ମାଯାଦେୱୀ ଜନେତ୍ତିକା;

କୁରୁରାଜା ବୋଧିସତ୍ତୋ, ଏୱଂ ଧାରେଥ ଜାତକ’’ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୬୧ ହଂସଘାତକଭିକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁ);

ଇଧାପି ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଆଦଯୋ ସେସଧମ୍ମା ଚ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବାତି।

କୁରୁରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ମହାସୁଦସ୍ସନଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୨୮। ଚତୁତ୍ଥେ କୁସାୱତିମ୍ହି ନଗରେତି କୁସାୱତୀନାମକେ ନଗରେ, ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଏତରହି କୁସିନାରା ନିୱିଟ୍ଠା। ମହୀପତୀତି ଖତ୍ତିଯୋ, ନାମେନ ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ନାମ। ଚକ୍କୱତ୍ତୀତି ଚକ୍କରତନଂ ୱତ୍ତେତି ଚତୂହି ୱା ସମ୍ପତ୍ତିଚକ୍କେହି ୱତ୍ତତି, ତେହି ଚ ପରଂ ପୱତ୍ତେତି, ପରହିତାଯ ଚ ଇରିଯାପଥଚକ୍କାନଂ ୱତ୍ତୋ ଏତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୀତିପି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ। ଅଥ ୱା ଚତୂହି ଅଚ୍ଛରିଯଧମ୍ମେହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଚ ସମନ୍ନାଗତେନ, ପରେହି ଅନଭିଭୱନୀଯସ୍ସ ଅନତିକ୍କମନୀଯସ୍ସ ଆଣାସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଚକ୍କସ୍ସ ୱତ୍ତୋ ଏତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୀତିପି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ। ପରିଣାଯକରତନପୁବ୍ବଙ୍ଗମେନ ହତ୍ଥିରତନାଦିପମୁଖେନ ମହାବଲକାଯେନ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱନିବ୍ବତ୍ତେନ କାଯବଲେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମହବ୍ବଲୋ। ଯଦା ଆସିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା –

ଅତୀତେ କିର ମହାପୁରିସୋ ସୁଦସ୍ସନଉଭାୱତୋ ତତିଯେ ଅତ୍ତଭାୱେ ଗହପତିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଧରମାନକସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ ଏକଂ ଥେରଂ ଅରଞ୍ଞୱାସଂ ୱସନ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଧ ମଯା ଅଯ୍ୟସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ ପହାଯ ଦବ୍ବସମ୍ଭାରଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିୱାସଯୋଗ୍ଗଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଯୋଜେତ୍ୱା କଟ୍ଠତ୍ଥରଣଂ କତ୍ୱା ‘‘କରିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ପରିଭୋଗଂ, ନ ନୁ ଖୋ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ଏକମନ୍ତେ ନିସୀଦି। ଥେରୋ ଅନ୍ତୋଗାମତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା କଟ୍ଠତ୍ଥରଣେ ନିସୀଦି। ମହାସତ୍ତୋପି ନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଫାସୁକା, ଭନ୍ତେ, ପଣ୍ଣସାଲା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଫାସୁକା, ଭଦ୍ଦମୁଖ, ପବ୍ବଜିତସାରୁପ୍ପାତି। ୱସିସ୍ସଥ, ଭନ୍ତେ, ଇଧାତି? ଆମ, ଉପାସକାତି। ସୋ ଅଧିୱାସନାକାରେନେୱ ‘‘ୱସିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ନିବଦ୍ଧଂ ମଯ୍ହଂ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଆଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପଟିଜାନାପେତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ତନୋ ଘରେଯେୱ ଭତ୍ତୱିସ୍ସଗ୍ଗଂ କାରାପେସି। ସୋ ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ କଟସାରକଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠଂ ପଞ୍ଞପେସି, ଅପସ୍ସେନଂ ନିକ୍ଖିପି, ପାଦକଠଲିକଂ ଠପେସି, ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣି, ଚଙ୍କମଂ କତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ଓକିରି, ପରିସ୍ସଯୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ କଣ୍ଟକୱତିଯା ପରିକ୍ଖିପି, ତଥା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଚଙ୍କମଞ୍ଚ। ତେସଂ ଅନ୍ତୋୱତିପରିଯନ୍ତେ ତାଲପନ୍ତିଯୋ ରୋପେସି। ଏୱମାଦିନା ଆୱାସଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ତିଚୀୱରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ସମଣପରିକ୍ଖାରଂ ଅଦାସି। ଥେରସ୍ସ ହି ତଦା ବୋଧିସତ୍ତେନ ତିଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତପତ୍ତଥାଲକପରିସ୍ସାୱନଧମକରଣପରିଭୋଗଭାଜନଛତ୍ତୁପାହନୌଦକତୁମ୍ବସୂଚିକତ୍ତର-ଯଟ୍ଠିଆରକଣ୍ଟକପିପ୍ଫଲିନଖଚ୍ଛେଦନପଦୀପେଯ୍ୟାଦି ପବ୍ବଜିତାନଂ ପରିଭୋଗଜାତଂ ଅଦିନ୍ନଂ ନାମ ନାହୋସି। ସୋ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତୋ ଯାୱଜୀୱଂ ଥେରଂ ଉପଟ୍ଠହି। ଥେରୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯି।

୨୯। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯାୱତାଯୁକଂ ପୁଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କୁସାୱତିଯା ରାଜଧାନିଯା ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ନାମ ରାଜା ଅହୋସି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ। ତସ୍ସିସ୍ସରିଯାନୁଭାୱୋ ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଆନନ୍ଦ, ରାଜା ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ନାମ ଅହୋସି ଖତ୍ତିଯୋ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତୋ’’ତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୨।୨୪୨) ନଯେନ ସୁତ୍ତେ ଆଗତୋ ଏୱ। ତସ୍ସ କିର ଚତୁରାସୀତି ନଗରସହସ୍ସାନି

କୁସାୱତୀରାଜଧାନିପ୍ପମୁଖାନି, ଚତୁରାସୀତି ପାସାଦସହସ୍ସାନି ଧମ୍ମପାସାଦପ୍ପମୁଖାନି, ଚତୁରାସୀତି କୂଟାଗାରସହସ୍ସାନି ମହାବ୍ୟୂହକୂଟାଗାରପ୍ପମୁଖାନି, ତାନି ସବ୍ବାନି ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ କତାୟ ଏକିସ୍ସା ପଣ୍ଣସାଲାୟ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି, ଚତୁରାସୀତି ପଲ୍ଲଙ୍କସହସ୍ସାନି ନାଗସହସ୍ସାନି ଅସ୍ସସହସ୍ସାନି ରଥସହସ୍ସାନି ତସ୍ସ ଦିନ୍ନସ୍ସ ମଞ୍ଚପୀଠସ୍ସ, ଚତୁରାସୀତି ମଣିସହସ୍ସାନି ତସ୍ସ ଦିନ୍ନସ୍ସ ପଦୀପସ୍ସ, ଚତୁରାସୀତି ପୋକ୍ଖରଣିସହସ୍ସାନି ଏକପୋକ୍ଖରଣିୟା, ଚତୁରାସୀତି ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନି ପୁତ୍ତସହସ୍ସାନି ଗହପତିସହସ୍ସାନି ଚ ପତ୍ତଥାଲକାଦିପରିଭୋଗାରହସ୍ସ ପଟ୍ଟଜିତପରିକ୍ଖାରଦାନସ୍ସ, ଚତୁରାସୀତି ଧେନୁସହସ୍ସାନି ପଞ୍ଚଗୋରସଦାନସ୍ସ, ଚତୁରାସୀତି ୱତ୍ଥକୋଟିସହସ୍ସାନି ନିୱାସନପାରୁପନଦାନସ୍ସ, ଚତୁରାସୀତି ଥାଲିପାକସହସ୍ସାନି ଭୋଜନଦାନସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି। ସୋ ସତ୍ତହି ରତନେହି ଚତୂହି ଇଦ୍ଧୀହି ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ ରାଜାଧିରାଜା ହୁତ୍ୱା ସକଲଂ ସାଗରପରିୟନ୍ତଂ ପଥୱିମଣ୍ଡଲଂ ଧମ୍ମେନ ଅଭିୱିଜିୟ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ ଅନେକସତେସୁ ଠାନେସୁ ଦାନସାଲାୟୋ କାରେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପଟ୍ଟପେସି। ଦିୱସସ୍ସ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି "ଯୋ ଯଂ ଇଚ୍ଛତି, ସୋ ଦାନସାଲାସୁ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଗଣ୍ହାତୂ"ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ତଥାହଂ ଦିୱସେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ, ଘୋସାପେମି ତହିଂ ତହି"ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ନଗରେ। "ତଦାହ"ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ତସ୍ସ ତଦା ଅହଂ, ମହାସୁଦସ୍ସନକାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ତହିଂ ତହିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପାକାରସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। କୋ କିଂ ଇଚ୍ଛତୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣାଦୀସୁ ଯୋ କୋଚି ସତ୍ତୋ ଅନ୍ନାଦୀସୁ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମେସୁ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଇଚ୍ଛତି। ପଦ୍ଦେତୀତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। କସ୍ସ କିଂ ଦୀୟତୁ ଧନନ୍ତି ଅନେକୱାରଂ ପରିୟାୟନ୍ତରେହି ଚ ଦାନଘୋସନାୟ ପୱତ୍ତିତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଏତେନ ଦାନପାରମିୟା ସରୂପଂ ଦସ୍ସେତି। ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକୱିକପ୍ପରହିତା ହି ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଦାନପାରମୀତି।

୩୦। ଇଦାନି ଦାନଘୋସନାୟ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକପୁଗ୍ଗଲପରିକିତ୍ତନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ "କୋ ଛାତକୋ"ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଛାତକୋତି ଜିଘଚ୍ଛିତୋ। ତସିତୋତି ପିପାସିତୋ। କୋ ମାଲଂ କୋ ୱିଲେପନନ୍ତିପି "ଇଚ୍ଛତୀ"ତି ପଦଂ ଆନେତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ନଗ୍ଗୋତି ୱତ୍ଥୱିକଲୋ, ୱତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥିକୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ପରିଦହିସ୍ସତୀତି ନିୱାସିସ୍ସତି।

୩୧ ।କୋ ପଥେ ଛତ୍ତମାଦେତୀତି କୋ ପଥିକୋ ପଥେ ମଗ୍ଗେ ଅତ୍ତନୋ ୱସ୍ସୱାତାତପରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଛତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି, ଛତ୍ତେନ ଅତ୍ଥିକୋତି ଅତ୍ଥୋ। କୋପାହନା ମୁଦୂ ସୁଭାତି ଦସ୍ସନୀୟତାୟ ସୁଭା ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସତାୟ ମୁଦୂ ଉପାହନା ଅତ୍ତନୋ ପାଦାନଂ ଚକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ। କୋ ଆଦେତୀତି କୋ ତାହି ଅତ୍ଥିକୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସାୟଞ୍ଚ ପାତୋ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚ-ସଦ୍ଦେନ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ଚାତି ଆହରିତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ। "ଦିୱସେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଘୋସାପେମୀ"ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ।

୩୨ ।ନ ତଂ ଦସସୁ ଠାନେସୁପି ତଂ ଦାନଂ ନ ଦସସୁ ଠାନେସୁ ପଟିୟତ୍ତନ୍ତି ଯୋଜନା। ନପି ଠାନସତେସୁ ୱା ପଟିୟତ୍ତଂ, ଅପି ଚ ଖୋ ଅନେକସତେସୁ ଠାନେସୁ ପଟିୟତ୍ତଂ। ଯାଚକେ ଧନନ୍ତି ଯାଚକେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଧନଂ ପଟିୟତ୍ତଂ ଉପକ୍ଖଟଂ। ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାୟାମେ ହି ନଗରେ ସତ୍ତଯୋଜନୱିତ୍ଥତେ ସତ୍ତସୁ ପାକାରନ୍ତରେସୁ ସତ୍ତ ତାଲପନ୍ତିପରିକ୍ଖେପା, ତାସୁ ତାଲପନ୍ତୀସୁ ଚତୁରାସୀତି ପୋକ୍ଖରଣିସହସ୍ସାନି ପାଟିଯେକ୍କଂ ପୋକ୍ଖରଣିତୀରେ ମହାଦାନଂ ପଟ୍ଟପିତଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

"ପଟ୍ଟପେସି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ରାଜା ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ତାସଂ ପୋକ୍ଖରଣୀନଂ ତୀରେ ଏୱରୂପଂ ଦାନଂ ଅନ୍ନଂ ଅନ୍ନତ୍ଥିକସ୍ସ, ପାନଂ ପାନତ୍ଥିକସ୍ସ, ୱତ୍ଥଂ ୱତ୍ଥତ୍ଥିକସ୍ସ, ଯାନଂ ଯାନତ୍ଥିକସ୍ସ, ସୟନଂ ସୟନତ୍ଥିକସ୍ସ, ଇତ୍ଥିଂ ଇତ୍ଥିତ୍ଥିକସ୍ସ, ହିରଞ୍ଞଂ ହିରଞ୍ଞତ୍ଥିକସ୍ସ, ସୁୱଣ୍ଣଂ ସୁୱଣ୍ଣତ୍ଥିକସ୍ସା"ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୨୫୪)।

୩୩। ତତ୍ଥାୟଂ ଦାନସ୍ସ ପୱତ୍ତିତାକାରୋ – ମହାପୁରିସୋ ହି ଇତ୍ଥୀନଞ୍ଚ ପୁରିସାନଞ୍ଚ ଅନୁଚ୍ଛୱିକେ ଅଲଙ୍କାରେ କାରେତ୍ୱା ଇତ୍ଥିମତ୍ତମେୱ ତତ୍ଥ ପରିଚାରୱସେନ ସେସଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ପରିଚ୍ଚାଗୱସେନ ଠପେତ୍ୱା "ରାଜା ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ଦାନଂ ଦେତି, ତଂ ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା"ତି ଭେରିଂ ଚରାପେସି। ମହାଜନା ପୋକ୍ଖରଣିତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ୱତ୍ଥାଦୀନି ନିୱାସେତ୍ୱା ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ଯେସଂ ତାଦିସାନି ଅତ୍ଥି, ତେ ପହାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତି । ଯେସଂ ନତ୍ଥି, ତେ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯେ ହତ୍ଥିଯାନାଦୀସୁପି ନିସୀଦିତ୍ୱା ଯଥାସୁଖଂ ୱିଚରିତ୍ୱା ୱରସୟନେସୁପି ସୟିତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ଇତ୍ଥୀହିପି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ସତ୍ତୱିଧରତନପସାଧନାନି ପସାଧେତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ଯଂ ଯଂ ଅତ୍ଥିକା, ତଂ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନତ୍ଥିକା ଓହାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତମ୍ପି ଦାନଂ ଉଟ୍ଠାୟ ସମୁଟ୍ଠାୟ ଦେୱସିକଂ ଦୀୟତେୱ। ତଦା ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସୀନଂ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ଦାନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ନ ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ କାଲପରିଚ୍ଛେଦୋ ଅହୋସି। ରତ୍ତିଞ୍ଚାପି ଦିୱାପି ଯଦା ଯଦା ଅତ୍ଥିକା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତଦା ତଦା ଦୀୟତେୱ। ଏୱଂ ମହାପୁରିସୋ ଯାୱଜୀୱଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ଦିୱା ୱା ଯଦି ୱା ରତ୍ତିଂ, ଯଦି ଏତି ୱନିବ୍ବକୋ"ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଦିୱା ୱା ଯଦି ୱା ରତ୍ତିଂ, ଯଦି ଏତୀତି ଏତେନସ୍ସ ଯଥାକାଲଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସେତି। ଯାଚକାନଞ୍ହି ଲାଭାସାୟ ଉପସଙ୍କମନକାଲୋ ଏୱ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଦାନସ୍ସ କାଲୋ ନାମ। ୱନିବ୍ବକୋତି ଯାଚକୋ। ଲଦ୍ଧା ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଭୋଗନ୍ତି ଏତେନ ଯଥାଭିରୁଚିତଂ ଦାନଂ। ଯୋ ଯୋ ହି ଯାଚକୋ ଯଂ ଯଂ

ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଂ ଇଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ତଂତଦେୱ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦେତି। ନ ତସ୍ସ ମହଗ୍ଘଦୁଲ୍ଲଭାଦିଭାୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପରୋଧଂ ଚିନ୍ତେସି। ପୂରହତ୍ଥୋୱ ଗଚ୍ଛତୀତି ଏତେନ ଯାୱଦିଚ୍ଛକଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସେତି, ଯତ୍ତକଞ୍ହି ଯାଚକା ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତତ୍ତକଂ ଅପରିହାପେତ୍ୱାୱ ମହାସତ୍ତୋ ଦେତି ଉଳାରଜ୍ଝାସଯତାଯ ଚ ମହିଦ୍ଧିକତାଯ ଚ।

୩୪।‘‘ଯାୱଜୀୱିକ’’ନ୍ତି ଏତେନ ଦାନସ୍ସ କାଲପରିଯନ୍ତାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ସମାଦାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ମହାସତ୍ତା ଯାୱପାରିପୂରି ୱେମଜ୍ଝେ ନ କାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ କରୋନ୍ତି, ବୋଧିସମ୍ଭାରସମ୍ଭରଣେ ସଙ୍କୋଚାଭାୱେନ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଅୱୋସାନାପତ୍ତିତୋ ମରଣେନପି ଅନୁପଚ୍ଛେଦୋ ଏୱ, ତତୋ ପରମ୍ପି ତଥେୱ ପଟିପଜ୍ଜନତୋ, ‘‘ଯାୱଜୀୱିକ’’ନ୍ତି ପନ ମହାସୁଦସ୍ସନଚରିତସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନପାହଂ ଦେସ୍ସଂ ଧନଂ ଦମ୍ମୀତି ଇଦଂ ଧନଂ ନାମ ମଯ୍ହଂ ନ ଦେସ୍ସଂ ଅମନାପନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ମହାଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ଗେହତୋ ଚ ଧନଂ ନୀହରାପେମି। ନପି ନତ୍ଥି ନିଚଯୋ ମଯୀତି ମମ ସମୀପେ ଧନନିଚଯୋ ଧନସଙ୍ଗହୋ ନାପି ନତ୍ଥି, ସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିସମଣୋ ୱିଯ ଅସଙ୍ଗହୋପି ନ ହୋମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ଯେନ ଅଜ୍ଝାସଯେନ ତସ୍ମିଦଂ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତିତଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୩୫। ଇଦାନି ତଂ ଉପମାଯ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘ଯଥାପି ଆତୁରୋ ନାମା’’ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସିଦଂ ଉପମାସଂସନ୍ଦନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ଥଦସ୍ସନଂ – ଯଥା ନାମ ଆତୁରୋ ରୋଗାଭିଭୂତୋ ପୁରିସୋ ରୋଗତୋ ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚେତୁକାମୋ ଧନେନ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିନା ୱେଜ୍ଜଂ ତିକିଚ୍ଛକଂ ତପ୍ପେତ୍ୱା ଆରାଧେତ୍ୱା ଯଥାୱିଧି ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୋ ତତୋ ରୋଗତୋ ୱିମୁଚ୍ଚତି।

୩୬।ତଥେୱ ଏୱମେୱ ଅହମ୍ପି ଅଚ୍ଚଭୂତଂ ସକଲଲୋକଂ କିଲେସରୋଗତୋ ସକଲସଂସାରଦୁକ୍ଖରୋଗତୋ ଚ ପରିମୋଚେତୁକାମୋ ତସ୍ସ ତତୋ ପରିମୋଚନସ୍ସ ଅଯଂ ସବ୍ବସାପତେଯ୍ଯପରିଚ୍ଚାଗୋ ଦାନପାରମିଉପାଯୋତି ଜାନମାନୋ ବୁଜ୍ଝମାନୋ ଅସେସତୋ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗାହକାନଞ୍ଚ ୱସେନ ଅନୱସେସତୋ ମହାଦାନସ୍ସ ୱସେନ ସତ୍ତାନଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ପରିପୂରେତୁଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ନ ମଯ୍ହଂ ଦାନପାରମୀ ପରିପୁଣ୍ଣା, ତସ୍ମା ଊନମନନ୍ତି ପୱତ୍ତଂ ଊନଂ ମନଂ ପୂରଯିତୁଂ ପୱତ୍ତଯିତୁଂ ୱନିବ୍ବକେ ଯାଚକେ ଅଦାସିଂ ତଂ ଦାନଂ ଏୱରୂପଂ ମହାଦାନଂ ଦଦାମି, ତଞ୍ଚ ଖୋ ତସ୍ମିଂ ଦାନଧମ୍ମେ ତସ୍ସ ଚ ଫଲେ ନିରାଲଯୋ ଅନପେକ୍ଖୋ ଅପଚ୍ଚାସୋ କିଞ୍ଚିପି ଅପଚ୍ଚାସୀସମାନୋ କେୱଲଂ ସମ୍ବୋଧିମନୁପତ୍ତିଯା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମେୱ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଦେମୀତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱନିବ୍ବତ୍ତଂ ଧମ୍ମପାସାଦଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ମହାବ୍ଯୂହକୂଟାଗାରଦ୍ୱାରେ ଏୱ କାମୱିତକ୍କାଦଯୋ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସୋୱଣ୍ଣମଯେ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ କୂଟାଗାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ରଜତମଯେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଝାନସମାପତ୍ତୀହି ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ମରଣସମଯେ ଦସ୍ସନାଯ ଉପଗତାନଂ ସୁଭଦ୍ଦାଦେୱୀପମୁଖାନଂ ଚତୁରାସୀତିଯା ଇତ୍ଥାଗାରସହସ୍ସାନଂ ଅମଚ୍ଚପାରିସଜ୍ଜାଦୀନଞ୍ଚ –

‘‘ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରା, ଉପ୍ପାଦୱଯଧମ୍ମିନୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତେସଂ ୱୂପସମୋ ସୁଖୋ’’ତି। (ଦୀ। ନି। ୨।୨୨୧, ୨୭୨; ସଂ। ନି। ୧।୧୮୬; ୨।୧୪୩) –

ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଓୱଦିତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯନୋ ଅହୋସି।

ତଦା ସୁଭଦ୍ଦାଦେୱୀ ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ପରିଣାଯକରତନଂ ରାହୁଲୋ, ସେସପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ପନ ଲୋକନାଥୋ।

ଇଧାପି ଦସ ପାରମିଯୋ ସରୂପତୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି ଏୱ, ଦାନଜ୍ଝାସଯସ୍ସ ପନ ଉଳାରତାଯ ଦାନପାରମୀ ଏୱ ପାଳିଇଯଂ ଆଗତା। ସେସଧମ୍ମା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯା ଏୱ। ତଥା ଉଳାରେ ସତ୍ତରତନସମୁଜ୍ଜଲେ ଚତୁଦୀପିସ୍ସରିଯେପି ଠିତସ୍ସ ତାଦିସଂ ଭୋଗସୁଖଂ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା କାମୱିତକ୍କାଦଯୋ ଦୂରତୋ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ତଥାରୂପେ ମହାଦାନେ ପୱତ୍ତେନ୍ତସ୍ସେୱ ଚତୁରାସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ସମାପତ୍ତୀହି ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଅନିଚ୍ଚତାଦିପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତ୍ୱାପି ୱିପସ୍ସନାଯ ଅନୁସ୍ସୁକ୍କନଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନିସ୍ସଙ୍ଗତାତି ଏୱମାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବାତି।

ମହାସୁଦସ୍ସନଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ମହାଗୋୱିନ୍ଦଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

ପଞ୍ଚମେ ସତ୍ତରାଜପୁରୋହିତୋତି ସତ୍ତଭୂଆଦୀନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ସଵ୍ଵକିଚ୍ଚାନୁସାସକପୁରୋହିତୋ। ପୂଜିତୋ ନରଦେଵେହୀତି ତେହି ଏଵ ଅଞ୍ଞେହି ଚ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ସଵ୍ଵେହେଵ ଖତ୍ତିଯେହି ଚତୁପଚ୍ଚଯପୂଜାଯ ସକ୍କାରସମ୍ମାନେନ ଚ ପୂଜିତୋ। ମହାଗୋଵିନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ମହାନୁଭାଵତାଯ ଗୋଵିନ୍ଦସ୍ସାଭିସେକେନ ଅଭିସିତ୍ତତାଯ ଚ ''ମହାଗୋଵିନ୍ଦୋ''ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଅଭିସିତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଯଂ ସମଞ୍ଞା ଜାତା, ନାମେନ ପନ ଜୋତିପାଲୋ ନାମ। ତସ୍ସ କିର ଜାତଦିଵସେ ସଵ୍ଵାଵୁଧାନି ଜୋତିଂସୁ। ରାଜାପି ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଅତ୍ତନୋ ମଙ୍ଗଲାଵୁଧଂ ପଜ୍ଜଲିତଂ ଦିସ୍ଵା ଭୀତୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁରୋହିତଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପିତରଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ''ମା ଭାଯି, ମହାରାଜ, ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ, ତସ୍ସାନୁଭାଵେନ ନ କେଵଲଂ ରାଜଗେହେଯେଵ, ସକଲନଗରେପି ଆଵୁଧାନି ପଜ୍ଜଲିଂସୁ, ନ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ତୁୟ୍ହଂ ଅନ୍ତରାଯୋ ଅତ୍ଥି, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ପନ ପଞ୍ଞାଯ ତେନ ସମୋ ନ ଭଵିସ୍ସତି, ତସ୍ସେତଂ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତ''ନ୍ତି ପୁରୋହିତେନ ସମସ୍ସାସିତୋ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ''କୁମାରସ୍ସ ଖୀରମୂଲଂ ହୋତୂ''ତି ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ଵା ''ଵଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ମୟ୍ହଂ ଦସ୍ସେଥା''ତି ଆହ। ସୋ ଵୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତୋ ଅପରଭାଗେ ଅଲମତ୍ଥଦସ୍ସୋ ସତ୍ତନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ସଵ୍ଵକିଚ୍ଚାନୁସାସକୋ ହୁତ୍ଵା ପଵ୍ଵଜିତ୍ଵା ଚ ସତ୍ତେ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକେହି ଅନତ୍ଥେହି ପାଲେତ୍ଵା ଅତ୍ଥେହି ନିଯୋଜେସି। ଇତି ଜୋତିତତ୍ତା ପାଲନସମତ୍ଥତାଯ ଚ ''ଜୋତିପାଲୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ''ନାମେନ ଜୋତିପାଲୋ ନାମା''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୩୦୪)।

ତତ୍ଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦିସମ୍ପତିସ୍ସ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତସ୍ସ ଗୋଵିନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ପିତୁ ତସ୍ସ ଚ ରଞ୍ଞୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ରେଣୁ, ସହାଯା ଚସ୍ସ ସତ୍ତଭୂ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ, ଵେସ୍ସଭୂ , ଭରତୋ, ଦ୍ଵେ ଚ ଧତରଟ୍ଠାତି ଇମେ ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ଯଥା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନ ଵିଵଦନ୍ତି। ଏଵଂ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ଵା ତେସଂ ଅତ୍ଥଧମ୍ମେ ଅନୁସାସନ୍ତୋ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ସଵ୍ଵେସଂ ରାଜୂନଂ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଦେଵନାଗଗହପତିକାନଂ ସକ୍କତୋ ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ଉତ୍ତମଂ ଗାରଵଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଧମ୍ମେସୁ କୁସଲତାଯ ''ମହାଗୋଵିନ୍ଦୋ''ତ୍ଵେଵ ସମଞ୍ଞା ଉଦପାଦି। ଯଥାହ ''ଗୋଵିନ୍ଦୋ ଵତ, ଭୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ମହାଗୋଵିନ୍ଦୋ ଵତ, ଭୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତି (ଦୀ। ନି। ୨। ୩୦୫)। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ –

୩୭।

''ପୁନାପରଂ ଯଦା ହୋମି, ସତ୍ତରାଜପୁରୋହିତୋ;

ପୂଜିତୋ ନରଦେଵେହି, ମହାଗୋଵିନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତି।

ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାଵସମୁସ୍ସାହିତେହି ରାଜୂହି ତେସଂ ଅନୁଯୁତ୍ତେହି ଖତ୍ତିଯେହି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକେହି ନେଗମଜାନପଦେହି ଚ ଉପରୂପରି ଉପନୀତୋ ସମନ୍ତତୋ ମହୋଘୋ ଵିଯ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରମାନୋ ଅପରିମେଯ୍ୟୋ ଉଳାରୋ ଲାଭସକ୍କାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଯଥା ତଂ ଅପରିମାଣାସୁ ଜାତୀସୁ ଉପଚିତଵିପୁଲପୁଞ୍ଞସଞ୍ଚଯସ୍ସ ଉଳାରାଭିଜାତସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲାଚାରସ୍ସ ପେସଲସ୍ସ ପରିଯୋଦାତସଵ୍ଵସିପ୍ପସ୍ସ ସଵ୍ଵସତ୍ତେସୁ ପୁତ୍ତସଦିସମହାକରୁଣାଵିପ୍ଫାରସିନିଦ୍ଧମୁଦୁହଦଯସ୍ସ। ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଏତରହି ଖୋ ମୟ୍ହଂ ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ, ଯଂନୂନାହଂ ଇମିନା ସଵ୍ଵସତ୍ତେ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ଵା ଦାନପାରମିଂ ପରିପୂରେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ସୋ ନଗରସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଚତୂସୁ ଦ୍ଵାରେସୁ ଅତ୍ତନୋ ନିଵେସନଦ୍ଵାରେତି ଛ ଦାନସାଲାଯୋ କାରେତ୍ଵା ଦେଵସିକଂ ଅପରିମିତଧନପରିଚ୍ଚାଗେନ ମହାଦାନଂ ପଵତ୍ତେସି। ଯଂ ଯଂ ଉପାଯନଂ ଆନୀଯତି, ଯଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଅଭିସଙ୍ଖରୀଯତି, ସଵ୍ଵଂ ତଂ ଦାନସାଲାସୁ ଏଵ ପେସେସି। ଏଵଂ ଦିଵସେ ଦିଵସେ ମହାପରିଚ୍ଚାଗଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଚସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ତିତ୍ତି ଵା ସନ୍ତୋସୋ ଵା ନାହୋସି, କୁତୋ ପନ ସଙ୍କୋଚୋ। ଦାନଗ୍ଗଞ୍ଚସ୍ସ ଲାଭାସାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଗହେତ୍ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ଚ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଚ ଗୁଣଵିସେସେ କିତ୍ତଯନ୍ତେହି ମହାଜନକାଯେହି ଅନ୍ତୋନଗରଂ ବହିନଗରଞ୍ଚ ସମନ୍ତତୋ ଏକୋଘଭୂତଂ କପ୍ପଵୁଟ୍ଠାନମହାଵାଯୁସଙ୍ଘଟ୍ଟପରିବ୍ଭମିତଂ ଵିଯ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଏକକୋଲାହଲଂ ଏକନିନ୍ନାଦଂ ଅହୋସି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ –

୩୮।

''ତଦାହଂ ସତ୍ତରଜ୍ଜେସୁ, ଯଂ ମେ ଆସି ଉପାଯନଂ;

ତେନ ଦେମି ମହାଦାନଂ, ଅକ୍ଖୋଭଂ ସାଗରୂପମ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତଦାହନ୍ତି ଯଦା ସତ୍ତରାଜପୁରୋହିତୋ ମହାଗୋଵିନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋମି, ତଦା ଅହଂ। ସତ୍ତରଜ୍ଜେସୂତି ରେଣୁଆଦୀନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ରଜ୍ଜେସୁ।

ଅକ୍ଖୋଭନ୍ତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେହି ଚ ବାହିରେହି ଚ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେହି ଅପ୍ପଟିସେଧନୀୟତାୟ କେନଚି ଅକ୍ଖୋଭନୀୟଂ। ''ଅକ୍ଖୁବ୍ଭ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଅତିପୁଣ୍ଣଦାନଜ୍ଝାସୟସ୍ସ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ଉଳାରଭାୱେନ ୱିପୁଲଭାୱେନ ଚ ଅତିୱିୟ ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସାଗରୂପମନ୍ତି ସାଗରସଦିସଂ, ୟଥା ସାଗରେ ଉଦକଂ ସକଲେନପି ଲୋକେନ ହରନ୍ତେନ ଖେପେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଏୱଂ ତସ୍ସ ଦାନଗ୍ଗେ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମନ୍ତି।

୩୯। ଓସାନଗାଥାୟ ୱରଂ ଧନନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ ଇଚ୍ଛିତଂ ୱା ଧନଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ପଠମକପ୍ପିକମହାମେଘୋ ୱିୟ ମହାୱସ୍ସଂ ଅୱିଭାଗେନ ମହନ୍ତଂ ଦାନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପେନ୍ତୋ ଦାନବ୍ୟାୱଟୋ ହୁତ୍ୱାପି ସେସଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ଅତ୍ଥଧମ୍ମେ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଅନୁସାସତି। ସତ୍ତ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲେ ୱିଜ୍ଜାସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପେତି, ସତ୍ତ ଚ ନ୍ହାତକସତାନି ମନ୍ତେ ୱାଚେତି। ତସ୍ସ ଅପରେନ ସମୟେନ ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ ''ସକ୍ଖି ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ପସ୍ସତି, ସକ୍ଖି ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମୁନା ସାକଚ୍ଛେତି ସଲ୍ଲପତି ମନ୍ତେତୀ''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୩୧୨)। ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଏତରହି ଖୋ ମୟ୍ହଂ ଅୟଂ ଅଭୂତୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ 'ବ୍ରହ୍ମାନଂ ପସ୍ସତି, ସକ୍ଖି ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମୁନା ସାକଚ୍ଛେତି ସଲ୍ଲପତି ମନ୍ତେତୀ'ତି, ୟଂନୂନାହଂ ଇମଂ ଭୂତଂ ଏୱ କରେୟ୍ୟ''ନ୍ତି। ସୋ ''ତେ ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ସତ୍ତ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲେ ସତ୍ତ ଚ ନ୍ହାତକସତାନି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାରଞ୍ଚ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମାନଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ପଣିଧାୟ ୱସ୍ସିକେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରଭାୱନମନୁୟୁଞ୍ଜି। ତସ୍ସ ଚେତସା ଚେତୋପରିୱିତକ୍କମଞ୍ଞାୟ ବ୍ରହ୍ମା ସନଙ୍କୁମାରୋ ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାପୁରିସୋ ପୁଚ୍ଛି –

''ୱଣ୍ଣୱା ୟସୱା ସିରିମା, କୋ ନୁ ତ୍ୱମସି ମାରିସ;

ଅଜାନନ୍ତା ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମୟ''ନ୍ତି। (ଦୀ। ନି। ୨।୩୧୮);

ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମା ଅତ୍ତାନଂ ଜାନାପେନ୍ତୋ –

''ମଂ ୱେ କୁମାରଂ ଜାନନ୍ତି, ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ସନନ୍ତନଂ;

ସବ୍ବେ ଜାନନ୍ତି ମଂ ଦେୱା, ଏୱଂ ଗୋୱିନ୍ଦ ଜାନାହୀ''ତି। (ଦୀ। ନି। ୨।୩୧୮) –

ୱତ୍ୱା ତେନ –

''ଆସନଂ ଉଦକଂ ପଜ୍ଜଂ, ମଧୁସାକଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ;

ଅଗ୍ଘେ ଭୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ଅଗ୍ଘଂ କୁରୁତୁ ନୋ ଭୱ''ନ୍ତି। (ଦୀ। ନି। ୨।୩୧୮) –

ଉପନୀତଂ ଅତିଥିସକ୍କାରଂ ଅନତ୍ଥିକୋପି ବ୍ରହ୍ମା ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସମ୍ପହଂସନତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସାସକରଣତ୍ଥଞ୍ଚ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମ ତେ ଅଗ୍ଘଂ, ୟଂ, ତ୍ୱଂ ଗୋୱିନ୍ଦ, ଭାସସୀ''ତି। ୱତ୍ୱା ଓକାସଦାନତ୍ଥଂ –

''ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମହିତତ୍ଥାୟ, ସମ୍ପରାୟସୁଖାୟ ଚ;

କତାୱକାସୋ ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ, ୟଂକିଞ୍ଚି ଅଭିପତ୍ଥିତ''ନ୍ତି। (ଦୀ। ନି। ୨।୩୧୮) –

ଓକାସମକାସି।

ଅଥ ନଂ ମହାପୁରିସୋ ସମ୍ପରାୟିକଂ ଏୱ ଅତ୍ଥଂ –

''ପୁଚ୍ଛାମି ବ୍ରହ୍ମାନଂ ସନଙ୍କୁମାରଂ, କଙ୍ଖୀ ଅକଙ୍ଖିଂ ପରୱେଦିୟେସୁ;

କତ୍ଥଟ୍ଠିତୋ କିମ୍ହି ଚ ସିକ୍ଖମାନୋ, ପପ୍ପୋତି ମଚ୍ଚୋ ଅମତଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ''ନ୍ତି। (ଦୀ। ନି। ୨।୩୧୯) –

ପୁଚ୍ଛି।

ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମା ବ୍ଯାକରୋନ୍ତୋ –

‘‘ହିତ୍ୱା ମମତ୍ତଂ ମନୁଜେସୁ ବ୍ରହ୍ମେ, ଏକୋଦିଭୂତୋ କରୁଣେଧିମୁତ୍ତୋ;

ନିରାମଗନ୍ଧୋ ୱିରତୋ ମେଥୁନସ୍ମା, ଏତ୍ଥଟ୍ଠିତୋ ଏତ୍ଥ ଚ ସିକ୍ଖମାନୋ;

ପପ୍ପୋତି ମଚ୍ଚୋ ଅମତଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ’’ନ୍ତି। (ଦୀ। ନି। ୨।୩୧୯) –

ବ୍ରହ୍ମଲୋକଗାମିମଗ୍ଗଂ କଥେସି।

ତତ୍ଥ ମଂ ୱେ କୁମାରଂ ଜାନନ୍ତୀତି ୱେ ଏକଂସେନ ମଂ ‘‘କୁମାରୋ’’ତି ଜାନନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମଲୋକେତି ସେଟ୍ଠଲୋକେ। ସନନ୍ତନନ୍ତି ଚିରତନଂ ପୋରାଣଂ। ଏୱଂ, ଗୋୱିନ୍ଦ, ଜାନାହୀତି, ଗୋୱିନ୍ଦ, ଏୱଂ ମଂ ଧାରେହି।

ଆସନନ୍ତି ଇଦଂ ଭୋତୋ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ନିସୀଦନତ୍ଥାଯ ଆସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ଇଦଂ ଉଦକଂ ପରିଭୋଜନୀଯଂ ପାଦାନଂ ଧୋୱନତ୍ଥଂ ପାନୀଯଂ ପିପାସହରଣତ୍ଥାଯ। ଇଦଂ ପଜ୍ଜଂ ପରିସ୍ସମୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ପାଦବ୍ଭଞ୍ଜନତେଲଂ। ଇଦଂ ମଧୁସାକଂ ଅତକ୍କଂ ଅଲୋଣିକଂ ଅଧିପନଂ ଉଦକେନ ସେଦିତଂ ସାକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ତଦା ହି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ତଂ ଚତୁମାସଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଭିସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିପରମୁକ୍କଟ୍ଠଂ ଅହୋସି। ତସ୍ମିମେ ସବ୍ବେ ଅଗ୍ଘେ କତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛାମ, ତଯିଦଂ ଅଗ୍ଘଂ କୁରୁତୁ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ନୋ ଭୱଂ ଇଦଂ ଅଗ୍ଘନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇତି ମହାପୁରିସୋ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ନେସଂ ଅପରିଭୁଞ୍ଜନଂ ଜାନନ୍ତୋପି ୱତ୍ତସୀସେ ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଚିଣ୍ଣଂ ଅତିଥିପୂଜନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ବ୍ରହ୍ମାପିସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଜାନନ୍ତୋ ‘‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମ ତେ ଅଗ୍ଘଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ, ଗୋୱିନ୍ଦ, ଭାସସୀ’’ତି ଆହ।

ତତ୍ଥ ତସ୍ସ ତେ ଆସନେ ମଯଂ ନିସିନ୍ନା ନାମ ହୋମ, ପାଦୋଦକେନ ପାଦା ଧୋତା ନାମ ହୋନ୍ତୁ, ପାନୀଯଂ ପୀତା ନାମ ହୋମ, ପାଦବ୍ଭଞ୍ଜନେନ ପାଦା ମକ୍ଖିତା ନାମ ହୋନ୍ତୁ, ଉଦକସାକମ୍ପି ପରିଭୁତ୍ତଂ ନାମ ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

କଙ୍ଖୀ ଅକଙ୍ଖିଂ ପରୱେଦିଯେସୂତି ଅହଂ ସୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ପରେନ ସଯଂ ଅଭିସଙ୍ଖତତ୍ତା ପରସ୍ସ ପାକଟେସୁ ପରୱେଦିଯେସୁ ପଞ୍ହେସୁ ନିବ୍ବିଚିକିଚ୍ଛଂ।

ହିତ୍ୱା ମମତ୍ତନ୍ତି ‘‘ଇଦଂ ମମ, ଇଦଂ ମମା’’ତି ପୱତ୍ତନକଂ ଉପକରଣତଣ୍ହଂ ଚଜିତ୍ୱା। ମନୁଜେସୂତି ସତ୍ତେସୁ। ବ୍ରହ୍ମେତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆଲପତି। ଏକୋଦିଭୂତୋତି ଏକୋ ଉଦେତି ପୱତ୍ତତୀତି ଏକୋଦିଭୂତୋ ଏକୀଭୂତୋ, ଏକେନ କାଯୱିୱେକଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ୱା ଏକୋ ଉଦେତୀତି ଏକୋଦି, ସମାଧି। ତଂ ଭୂତୋ ପତ୍ତୋତି ଏକୋଦିଭୂତୋ, ଉପଚାରପ୍ପନାସମାଧୀହି ସମାହିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତଂ ଏକୋଦିଭାୱଂ କରୁଣାବ୍ରହ୍ମୱିହାରୱସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘କରୁଣେଧିମୁତ୍ତୋ’’ତି ଆହ। କରୁଣଜ୍ଝାନେ ଅଧିମୁତ୍ତୋ, ତଂ ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ନିରାମଗନ୍ଧୋତି କିଲେସସଙ୍ଖାତୱିସ୍ସଗନ୍ଧରହିତୋ। ଏତ୍ଥଟ୍ଠିତୋତି ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଠିତୋ, ଏତେ ଧମ୍ମେ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା। ଏତ୍ଥ ଚ ସିକ୍ଖମାନୋତି ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସିକ୍ଖମାନୋ , ଏତଂ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରଭାୱନଂ ଭାୱେନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ପାଳିଯଂ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୯୩ ଆଦଯୋ) ଆଗତୋଯେୱାତି।

ଅଥ ମହାପୁରିସୋ ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଆମଗନ୍ଧେ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ଇଦାନେୱାହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ବ୍ରହ୍ମାପି ‘‘ସାଧୁ, ମହାପୁରିସ, ପବ୍ବଜସ୍ସୁ। ଏୱଂ ସତି ମଯ୍ହମ୍ପି ତୱ ସନ୍ତିକେ ଆଗମନଂ ସ୍ୱାଗମନମେୱ ଭୱିସ୍ସତି, ତ୍ୱଂ, ତାତ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଗ୍ଗପୁରିସୋ ପଠମୱଯେ ଠିତୋ, ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ ନାମ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଇସ୍ସରିଯଞ୍ଚ ପହାଯ ପବ୍ବଜନଂ ନାମ ଗନ୍ଧହତ୍ଥିନୋ ଅଯୋବନ୍ଧନଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱନଗମନଂ ୱିଯ ଅତିଉଳାରଂ, ବୁଦ୍ଧତନ୍ତି ନାମେସା’’ତି ମହାବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଦଳ୍ହୀକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକମେୱ ଗତୋ। ମହାସତ୍ତୋପି ‘‘ମମ ଇତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜନଂ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଅହଂ ରାଜକୁଲାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଅନୁସାସାମି, ତସ୍ମା ତେସଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ସଚେ ତେପି ପବ୍ବଜନ୍ତି ସୁନ୍ଦରମେୱ, ନୋ ଚେ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ନିଯ୍ୟାତେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରେଣୁସ୍ସ ତାୱ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତେନ ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ କାମେହି ନିମନ୍ତିଯମାନୋ ଅତ୍ତନୋ ସଂୱେଗହେତୁଂ ଏକନ୍ତେନ ପବ୍ବଜିତୁକାମତଞ୍ଚସ୍ସ ନିୱେଦେତ୍ୱା ତେନ ‘‘ଯଦି ଏୱଂ ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଏତେନେୱ ନଯେନ

ସତ୍ତଭୂଆଦଯୋ ଛ ଖତ୍ତିଯେ, ସତ୍ତ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲେ, ସତ୍ତ ଚ ନ୍ହାତକସତାନି, ଅତ୍ତନୋ ଭରିଯାଯୋ ଚ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସତ୍ତାହମତ୍ତମେୱ ତେସଂ ଚିତ୍ତାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଠତ୍ୱା ମହାଭିନିକ୍ଖମନସଦିସଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜି।

ତସ୍ସ ତେ ସତ୍ତରାଜାନୋ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ଅନୁପବ୍ବଜିଂସୁ। ସା ଅହୋସି ମହତୀ ପରିସା। ଅନେକଯୋଜନୱିତ୍ଥାରାଯ ପରିସାଯ ପରିୱୁତୋ ମହାପୁରିସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଗାମନିଗମଜନପଦରାଜଧାନୀସୁ ଚାରିକଂ ଚରତି, ମହାଜନଂ ପୁଞ୍ଞେ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲଂ ୱିଯ ହୋତି। ମନୁସ୍ସା ''ଗୋୱିନ୍ଦପଣ୍ଡିତୋ କିର ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ପୁରେତରମେୱ ମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ତଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ମଣ୍ଡପଂ ପୱେସେତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନେନ ପତିମାନେନ୍ତି। ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ମହୋଘୋ ୱିଯ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ମହାପୁରିସୋ ମହାଜନଂ ପୁଞ୍ଞେ ପତିଟ୍ଠାପେସି ସୀଲସମ୍ପଦାଯ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରେ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାଯ ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗେ କସିଣପରିକମ୍ମେ ଝାନେସୁ ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତୀସୁ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେସୂତି। ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ପାରମିଯୋ ପୂରେନ୍ତୋ ସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଫୀତଞ୍ଚ ୱିତ୍ଥାରିକଂ ବାହୁଜଞ୍ଞଂ ପୁଥୁଭୂତଂ ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତଂ ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ପୱତ୍ତିତ୍ଥ। ତସ୍ସ ଯେ ସାସନଂ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଆଜାନିଂସୁ, ତେ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପରଂ ମରଣା ସୁଗତିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ। ଯେ ନ ଆଜାନିଂସୁ, ତେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ନିମ୍ମାନରତୀନଂ…ପେ… ତୁସିତାନଂ ଯାମାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ଦେୱାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜିଂସୁ। ଯେ ସବ୍ବନିହୀନା, ତେ ଗନ୍ଧବ୍ବକାଯଂ ପରିପୂରେସୁଂ। ଇତି ମହାଜନୋ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ସଗ୍ଗୂପଗୋ ଚ ଅହୋସି। ତସ୍ମା ଦେୱବ୍ରହ୍ମଲୋକା ପରିପୂରିଂସୁ। ଚତ୍ତାରୋ ଅପାଯା ସୁଞ୍ଞା ୱିଯ ଅହେସୁଂ।

ଇଧାପି ଅକିତ୍ତିଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୩।୮୩ ଆଦଯୋ) ୱିଯ ବୋଧିସମ୍ଭାରନିଦ୍ଧାରଣା ୱେଦିତବ୍ବା – ତଦା ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ମହାଥେରା ଅହେସୁଂ, ସେସପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ ଲୋକନାଥୋ। ତଥା ରେଣୁଆଦୀନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞାୱିରୋଧେନ ଯଥା ସକରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପନଂ, ତଥା ମହତି ସତ୍ତୱିଧେ ରଜ୍ଜେ ତେସଂ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସାସନେ ଅପ୍ପମାଦୋ, ''ବ୍ରହ୍ମୁନାପି ସାକଚ୍ଛଂ ସମାପଜ୍ଜତୀ''ତି ପୱତ୍ତସମ୍ଭାୱନଂ ଯଥାଭୂତଂ କାତୁଂ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପରମୁକ୍କଂସଗତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋ। ତେନ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଅତ୍ତନି ସମାପଜ୍ଜନଂ, ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସତ୍ତହି ରାଜୂହି ସକଲେନ ଚ ଲୋକେନ ଉପନୀତଂ ଲାଭସକ୍କାରଂ ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ୱିଯ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅପରିମାଣାଯ ଖତ୍ତିଯବ୍ରାହ୍ମଣାଦିପରିସାଯ ଅନୁପବ୍ବଜାନିମିତ୍ତାଯ ପବ୍ବଜାଯ ଅନୁଟ୍ଠାନଂ, ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନସ୍ସ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ସାସନସ୍ସ ଚିରକାଲାନୁପ୍ପବନ୍ଧୋତି ଏୱମାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ମହାଗୋୱିନ୍ଦଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ନିମିରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୪୦। ଛଟ୍ଠେ ମିଥିଲାଯଂ ପୁରୁତ୍ତମେତି ମିଥିଲାନାମକେ ୱିଦେହାନଂ ଉତ୍ତମନଗରେ। ନିମି ନାମ ମହାରାଜାତି ନେମିଂ ଘଟେନ୍ତୋ ୱିଯ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ''ନିମୀ''ତି ଲଦ୍ଧନାମୋ, ମହନ୍ତେହି ଦାନସୀଲାଦିଗୁଣୱିସେସେହି ମହତା ଚ ରାଜାନୁଭାୱେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମହନ୍ତୋ ରାଜାତି ମହାରାଜା। ପଣ୍ଡିତୋ କୁସଲତ୍ଥିକୋତି ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକୋ।

ଅତୀତେ କିର ୱିଦେହରଟ୍ଠେ ମିଥିଲାନଗରେ ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମଘଦେୱୋ ନାମ ରାଜା ଅହୋସି। ସୋ ଚତୁରାସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି କୁମାରକୀଳଂ କୀଳିତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଉପରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ''ଯଦା ମେ ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତାନି ପସ୍ସେଯ୍ୟାସି, ତଦା ମେ ଆରୋଚେଯ୍ୟାସୀ''ତି କପ୍ପକସ୍ସ ୱତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ତେନ ପଲିତାନି ଦିସ୍ୱା ଆରୋଚିତେ ସୁୱଣ୍ଣସଣ୍ଡାସେନ ଉଦ୍ଧରାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପଲିତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ପାତୁଭୂତୋ ଖୋ ମଯ୍ହଂ ଦେୱଦୂତୋ''ତି ସଂୱେଗଜାତୋ ''ଇଦାନି ମଯା ପବ୍ବଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକଂ ଗାମୱରଂ କପ୍ପକସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠକୁମାରଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ –

''ଉତ୍ତମଙ୍ଗରୁହା ମଯ୍ହଂ, ଇମେ ଜାତା ୱଯୋହରା;

ପାତୁଭୂତା ଦେୱଦୂତା, ପବ୍ବଜ୍ଜାସମଯୋ ମମା''ତି। (ଜା। ୧।୧।୯) –

ୱତ୍ୱା ସାଧୁକଂ ରଜ୍ଜେ ସମନୁସାସିତ୍ୱା ଯଦିପି ଅତ୍ତନୋ ଅଞ୍ଞାନିପି ଚତୁରାସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆୟୁ ଅତ୍ଥି, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ମଚ୍ଚୁନୋ ସନ୍ତିକେ ଠିତଂ ୱିଯ ଅତ୍ତାନଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ସଂୱିଗ୍ଗହଦଯୋ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ରୋଚେତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତଂ ଦିସ୍ୱା, ମଘଦେୱୋ ଦିସମ୍ପତି;

ସଂୱେଗଂ ଅଲଭୀ ଧୀରୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚଯୀ’’ତି। (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୦୯);

ସୋ ପୁତ୍ତଂ ‘‘ଇମିନାୱ ନୀହାରେନ ୱତ୍ତେଯ୍ୟାସି ଯଥା ମଯା ପଟିପନ୍ନଂ, ମା ଖୋ ତ୍ୱଂ ଅନ୍ତିମପୁରିସୋ ଅହୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ଭିକ୍ଖୁପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଝାନସମାପତ୍ତୀହି ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯନୋ ଅହୋସି। ପୁତ୍ତୋପିସ୍ସ ବହୂନି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ତେନେୱ ଉପାଯେନ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯନୋ ଅହୋସି। ତଥା ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ, ତଥା ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋତି ଏୱଂ ଦ୍ୱୀହି ଊନାନି ଚତୁରାସୀତି ଖତ୍ତିଯସହସ୍ସାନି ସୀସେ ପଲିତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ପବ୍ବଜିତାନି। ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତୋୱ ‘‘ପୱତ୍ତତି ନୁ ଖୋ ମଯା ମନୁସ୍ସଲୋକେ କତଂ କଲ୍ଯାଣଂ ନ ପୱତ୍ତତୀ’’ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ‘‘ଏତ୍ତକଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ପୱତ୍ତଂ, ଇଦାନି ନପ୍ପୱତ୍ତିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ନ ଖୋ ପନାହଂ ମଯ୍ହଂ ପୱେଣିଯା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜିତୁଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱଂସେ ଜାତରଞ୍ଞୋ ଏୱ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱଂସସ୍ସ ନେମିଂ ଘଟେନ୍ତୋ ୱିଯ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନେମିଂ ଘଟେନ୍ତୋ ୱିଯ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ନିମୀତି ଲଦ୍ଧନାମୋ’’ତି।

ତସ୍ସ ହି ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ପିତରା ଆନୀତା ଲକ୍ଖଣପାଠକା। ଲକ୍ଖଣାନି ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଅଯଂ କୁମାରୋ ତୁମ୍ହାକଂ ୱଂସଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ପିତୁପିତାମହେହିପି ମହାନୁଭାୱୋ ମହାପୁଞ୍ଞୋ’’ତି ବ୍ଯାକରିଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଯଥାୱୁତ୍ତେନତ୍ଥେନ ‘‘ନିମୀ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକାସି, ସୋ ଦହରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୀଲେ ଉପୋସଥକମ୍ମେ ଚ ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ପୁରିମନଯେନେୱ ପଲିତଂ ଦିସ୍ୱା କପ୍ପକସ୍ସ ଗାମୱରଂ ଦତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ରଜ୍ଜେ ସମନୁସାସିତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯନୋ ଅହୋସି।

ନିମିରାଜା ପନ ଦାନଜ୍ଝାସଯତାଯ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ଚାତି ପଞ୍ଚ ଦାନସାଲାଯୋ କାରେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ଏକେକାଯ ଦାନସାଲାଯ ସତସହସ୍ସଂ ସତସହସ୍ସଂ କତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ପଞ୍ଚସତସହସ୍ସାନି ପରିଚ୍ଚଜି, ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖି, ପକ୍ଖଦିୱସେସୁ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ସମାଦିଯି , ମହାଜନମ୍ପି ଦାନାଦୀସୁ ପୁଞ୍ଞେସୁ ସମାଦପେସି, ସଗ୍ଗମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖି, ନିରଯଭଯେନ ତଜ୍ଜେସି, ପାପତୋ ନିୱାରେସି। ତସ୍ସ ୱୋୱାଦେ ଠତ୍ୱା ମହାଜନୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଦେୱଲୋକୋ ପରିପୂରି, ନିରଯୋ ତୁଚ୍ଛୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ତଦା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଦାନଜ୍ଝାସଯସ୍ସ ଉଳାରଭାୱଂ ସୱିସେସଂ ଦାନପାରମିଯା ପୂରିତଭାୱଞ୍ଚ ପୱେଦେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା –

୪୧।

‘‘ତଦାହଂ ମାପଯିତ୍ୱାନ, ଚତୁସ୍ସାଲଂ ଚତୁମ୍ମୁଖଂ;

ତତ୍ଥ ଦାନଂ ପୱତ୍ତେସିଂ, ମିଗପକ୍ଖିନରାଦିନ’’ନ୍ତି। – ଆଦିମାହ;

ତତ୍ଥ ତଦାତି ତସ୍ମିଂ ନିମିରାଜକାଲେ। ମାପଯିତ୍ୱାନାତି କାରାପେତ୍ୱା। ଚତୁସ୍ସାଲନ୍ତି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ସମ୍ବନ୍ଧସାଲଂ। ଚତୁମ୍ମୁଖନ୍ତି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଚତୂହି ଦ୍ୱାରେହି ଯୁତ୍ତଂ। ଦାନସାଲାଯ ହି ମହନ୍ତଭାୱତୋ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମସ୍ସ ଯାଚକଜନସ୍ସ ଚ ବହୁଭାୱତୋ ନ ସକ୍କା ଏକେନେୱ ଦ୍ୱାରେନ ଦାନଧମ୍ମଂ ପରିଯନ୍ତଂ କାତୁଂ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଞ୍ଚ ପରିଯୋସାପେତୁନ୍ତି ସାଲାଯ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଚତ୍ତାରି ମହାଦ୍ୱାରାନି କାରାପେସି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ କୋଣା ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମୋ ରାସିକତୋ ତିଟ୍ଠତି। ଅରୁଣୁଗ୍ଗଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ପକତିଯା ସଂୱେସନକାଲୋ, ତାୱ ଦାନଂ ପୱତ୍ତେତି। ଇତରସ୍ମିମ୍ପି କାଲେ ଅନେକସତା ପଦୀପା ଝାଯନ୍ତି। ଯଦା ଯଦା ଅତ୍ଥିକା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତଦା ତଦା ଦୀଯତେୱ। ତଞ୍ଚ ଦାନଂ ନ କପଣଦ୍ଧିକୱନିବ୍ବକଯାଚକାନଞ୍ଞେୱ , ଅଥ ଖୋ ଅଡ୍ଢାନଂ ମହାଭୋଗାନମ୍ପି ଉପକପ୍ପନୱସେନ ମହାସୁଦସ୍ସନଦାନସଦିସଂ ଉଳାରତରପଣୀତତରାନଂ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମାନଂ ପରିଚ୍ଚଜନତୋ ସକେପି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିନୋ ମନୁସ୍ସା ପଟିଗ୍ଗହେସୁଞ୍ଚେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ ଚ। ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଞ୍ହି ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ମହାପୁରିସୋ ତଦା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ଯଥା ଚ ମନୁସ୍ସାନଂ, ଏୱଂ ମିଗପକ୍ଖିକେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ତିରଚ୍ଛାନଗତାନମ୍ପି ଦାନସାଲାଯ ବହି ଏକମନ୍ତେ ତେସଂ ଉପକପ୍ପନୱସେନ ଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତତ୍ଥ ଦାନଂ ପୱତ୍ତେସିଂ, ମିଗପକ୍ଖିନରାଦିନ’’ନ୍ତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ତିରଚ୍ଛାନାନମେୱ, ପେତାନମ୍ପି ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପତ୍ତିଂ ଦାପେସି। ଯଥା ଚ ଏକିସ୍ସା ଦାନସାଲାଯ, ଏୱଂ ପଞ୍ଚସୁପି ଦାନସାଲାସୁ ଦାନଂ ପୱତ୍ତିତ୍ଥ। ପାଠଇଯଂ ପନ ‘‘ତଦାହଂ ମାପଯିତ୍ୱାନ, ଚତୁସ୍ସାଲଂ ଚତୁମ୍ମୁଖ’’ନ୍ତି ଏକଂ ୱିଯ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନଗରମଜ୍ଝେ ଦାନସାଲଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

୪୨। ଇଦାନି ତତ୍ଥ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଂ ଏକଦେସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଅଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ସଯନଂ, ଅନ୍ନଂ ପାନଞ୍ଚ ଭୋଜନ’’ନ୍ତି ଆହ।

ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଛାଦନନ୍ତି ଖୋମସୁଖୁମାଦିନାନାୱିଧନିୱାସନପାରୁପନଂ। ସଯନନ୍ତି ମଞ୍ଚପଲ୍ଲଙ୍କାଦିଞ୍ଚେୱ ଗୋନକଚିତ୍ତକାଦିଞ୍ଚ ଅନେକୱିଧଂ ସଯିତବ୍ବକଂ, ଆସନମ୍ପି ଚେତ୍ଥ ସଯନଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅନ୍ନଂ ପାନଞ୍ଚ ଭୋଜନନ୍ତି ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଯଥାଭିରୁଚିତଂ ନାନଗ୍ଗରସଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚେୱ ପାନଞ୍ଚ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ନାନାୱିଧଭୋଜନୱିକତିଞ୍ଚ। ଅବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ କରିତ୍ୱାନାତି ଆରମ୍ଭତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଆଯୁପରିଯୋସାନା ଅହୋରତ୍ତଂ ଅୱିଚ୍ଛିନ୍ନଂ କତ୍ୱା।

୪୩-୪। ଇଦାନି ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଆରବ୍ଭ ଦାନପାରମିଭାୱେନ ପୱତ୍ତିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଯଥା ତଦା ଅତ୍ତନୋ ଅଜ୍ଝାସଯୋ ପୱତ୍ତୋ, ତଂ ଉପମାଯ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯଥାପି ସେୱକୋ’’ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା ନାମ ସେୱକପୁରିସୋ ଅତ୍ତନୋ ସାମିକଂ କାଲାନୁକାଲଂ ସେୱନୱସେନ ଉପଗତୋ ଲଦ୍ଧବ୍ବଧନହେତୁ କାଯେନ ୱାଚାଯ ମନସା ସବ୍ବଥାପି କାଯୱଚୀମନୋକମ୍ମେହି ଯଥା ସୋ ଆରାଧିତୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଆରାଧନୀଯଂ ଆରାଧନମେୱ ଏସତି ଗୱେସତି, ତଥା ଅହମ୍ପି ବୋଧିସତ୍ତଭୂତୋ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସାମିଭୂତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ସେୱେତୁକାମୋ ତସ୍ସ ଆରାଧନତ୍ଥଂ ସବ୍ବଭୱେ ସବ୍ବସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତଭୱେ ଦାନପାରମିପରିପୂରଣୱସେନ ଦାନେନ ସବ୍ବସତ୍ତେ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ବୋଧିସଙ୍ଖାତତୋ ଅରିଯମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣତୋ ଜାତତ୍ତା ‘‘ବୋଧିଜ’’ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପରତୋ ସବ୍ବଥା ନାନୁପାଯେହି ଏସିସ୍ସାମି ଗୱେସିସ୍ସାମି, ତଂ ଉତ୍ତମଂ ବୋଧିଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗାଦିଂ ଯଂକିଞ୍ଚି କତ୍ୱା ଇଚ୍ଛାମି ଅଭିପତ୍ଥେମୀତି।

ଏୱମିଧ ଦାନଜ୍ଝାସଯସ୍ସ ଉଳାରଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଦାନପାରମିୱସେନେୱ ଦେସନା କତା। ଜାତକଦେସନାଯଂ ପନସ୍ସ ସୀଲପାରମିଆଦୀନମ୍ପି ପରିପୂରଣଂ ୱିଭାୱିତମେୱ, ତଥା ହିସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସୀଲାଦିଗୁଣେହି ଅତ୍ତାନଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ମହାଜନଂ ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତସ୍ସ ୱୱାଦେ ଠତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତା ସୁଧମ୍ମାଯଂ ଦେୱସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା ‘‘ଅହୋ ଅମ୍ହାକଂ ନିମିରାଜାନଂ ନିସ୍ସାଯ ମଯଂ ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତା, ଏୱରୂପାପି ନାମ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ମହାଜନସ୍ସ ବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚଂ ସାଧଯମାନା ଅଚ୍ଛରିଯମନୁସ୍ସା ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି ମହାପୁରିସସ୍ସ ଗୁଣେ ୱଣ୍ଣେନ୍ତା ଅଭିତ୍ଥୱିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଅଚ୍ଛେରଂ ୱତ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ୱିଚକ୍ଖଣା;

ଯଦା ଅହୁ ନିମିରାଜା, ପଣ୍ଡିତୋ କୁସଲତ୍ଥିକୋ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୪୨୧) –

ଆଦି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କଂ ଦେୱାନମିନ୍ଦଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଦେୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ଅହେସୁଂ। ଅଥେକଦିୱସଂ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଉପୋସଥିକସ୍ସ ଉପରିପାସାଦୱରଗତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଯାମେ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଏୱଂ ଚେତସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି ‘‘ଦାନଂ ନୁ ଖୋ ୱରଂ, ଉଦାହୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ’’ନ୍ତି। ସୋ ତଂ ଅତ୍ତନୋ କଙ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ତଂ କାରଣଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ତଥା ୱିତକ୍କେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ହନ୍ଦସ୍ସ ୱିତକ୍କଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରତୋ ଠିତୋ ତେନ ‘‘କୋସି ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱରାଜଭାୱଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ମହାରାଜ, ଚିନ୍ତେସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସକ୍କୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମେୱ ଉତ୍ତମଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

‘‘ହୀନେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ, ଖତ୍ତିଯେ ଉପପଜ୍ଜତି;

ମଜ୍ଝିମେନ ଚ ଦେୱତ୍ତଂ, ଉତ୍ତମେନ ୱିସୁଜ୍ଝତି।

‘‘ନ ହେତେ ସୁଲଭା କାଯା, ଯାଚଯୋଗେନ କେନଚି;

ଯେ କାଯେ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅନଗାରା ତପସ୍ସିନୋ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୪୨୯-୪୩୦) –

ଆହ।

ତତ୍ଥ ପୁଥୁତିତ୍ଥାଯତନେସୁ ମେଥୁନୱିରତିମତ୍ତଂ ହୀନଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନାମ, ତେନ ଖତ୍ତିଯକୁଲେ ଉପପଜ୍ଜତି। ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରମତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ ନାମ, ତେନ

ଦେୱତ୍ତଂ ଉପପଜ୍ଜତି। ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତନଂ ପନ ଉତ୍ତମଂ ନାମ, ତେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ତଞ୍ହି ବାହିରକା ‘‘ନିବ୍ବାନ’’ନ୍ତି କଥେନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ୱିସୁଜ୍ଝତୀ’’ତି। ସାସନେ ପନ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଚେତନା ହୀନତାଯ ହୀନଂ ନାମ, ତେନ ଯଥାପତ୍ଥିତେ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତନଂ ମଜ୍ଝିମଂ ନାମ, ତେନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ପନ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତି ଉତ୍ତମଂ ନାମ, ତେନ ୱିସୁଜ୍ଝତୀତି। ଇତି ସକ୍କୋ ‘‘ମହାରାଜ, ଦାନତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସୋୱ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ମହପ୍ଫଲୋ’’ତି ୱଣ୍ଣେସି। କାଯାତି ବ୍ରହ୍ମଗଣା। ଯାଚଯୋଗେନାତି ଯାଚନଯୁତ୍ତେନ। ‘‘ଯାଜଯୋଗେନା’’ତିପି ପାଠୋ, ଯଜନଯୁତ୍ତେନ, ଦାନଯୁତ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତପସ୍ସିନୋତି ତପନିସ୍ସିତକା। ଇମାଯପି ଗାଥାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସସ୍ସେୱ ମହାନୁଭାୱତଂ ଦୀପେତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘କିଞ୍ଚାପି, ମହାରାଜ, ଦାନତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯମେୱ ମହପ୍ଫଲଂ, ଦ୍ୱେପି ପନେତେ ମହାପୁରିସକତ୍ତବ୍ବାୱ । ଦ୍ୱୀସୁପି ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଦାନଞ୍ଚ ଦେହି ସୀଲଞ୍ଚ ରକ୍ଖାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ଅଥ ନଂ ଦେୱଗଣୋ ‘‘ମହାରାଜ, କୁହିଂ ଗତତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ସକ୍କୋ ‘‘ମିଥିଲାଯଂ ନିମିରଞ୍ଞୋ କଙ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁ’’ନ୍ତି ତମତ୍ଥଂ ପକାସେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱଣ୍ଣେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱା ‘‘ମହାରାଜ, ମଯ୍ହଂ ନିମିରାଜାନଂ ଦଟ୍ଠୁକାମମ୍ହା, ସାଧୁ ନଂ ପକ୍କୋସାପେହୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ସକ୍କୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ମାତଲିଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଗଚ୍ଛ ନିମିରାଜାନଂ ୱେଜଯନ୍ତଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଆନେହୀ’’ତି । ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ରଥେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମହାସତ୍ତଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଯଥାକମ୍ମଂ ପାପକମ୍ମୀନଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମୀନଞ୍ଚ ଠାନାନି ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ଦେୱଲୋକଂ ନେସି । ଦେୱାପି ଖୋ ‘‘ନିମିରାଜା ଆଗତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧୱାସପୁପ୍ଫହତ୍ଥା ଯାୱ ଚିତ୍ତକୂଟଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଦିବ୍ବଗନ୍ଧାଦୀହି ପୂଜେନ୍ତା ସୁଧମ୍ମଂ ଦେୱସଭଂ ଆନଯିଂସୁ। ରାଜା ରଥା ଓତରିତ୍ୱା ଦେୱସଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସକ୍କେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତେନ ଦିବ୍ବେହି କାମେହି ନିମନ୍ତିଯମାନୋ ‘‘ଅଲଂ, ମହାରାଜ, ମଯ୍ହଂ ଇମେହି ଯାଚିତକୂପମେହି କାମେହୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଗଣନାଯ ସତ୍ତାହମେୱ ଠତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛାମହଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ, ତତ୍ଥ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସକ୍କୋ ‘‘ନିମିରାଜାନଂ ମିଥିଲଂ ନେହୀ’’ତି ମାତଲିଂ ଆଣାପେସି। ସୋ ତଂ ୱେଜଯନ୍ତରଥଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପାଚୀନଦିସାଭାଗେନ ମିଥିଲଂ ପାପୁଣି। ମହାଜନୋ ଦିବ୍ବରଥଂ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ଅକାସି। ମାତଲି ସୀହପଞ୍ଜରେ ମହାସତ୍ତଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ମହାଜନୋପି ରାଜାନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ‘‘କୀଦିସୋ, ଦେୱ, ଦେୱଲୋକୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ରାଜା ଦେୱଲୋକସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେପି ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋଥ, ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସଥା’’ତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସୋ ଅପରଭାଗେ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ପଲିତଂ ଦିସ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା କାମେ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ତଦା ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି। ମାତଲି ଆନନ୍ଦୋ। ଚତୁରାସୀତି ରାଜସହସ୍ସାନି ବୁଦ୍ଧପରିସା। ନିମିରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ବୋଧିସମ୍ଭାରା ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ବ୍ରହ୍ମଲୋକସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାଯ ପୁବ୍ବେ ଅତ୍ତନା ପଣ୍ଡିତଂ କଲ୍ଯାଣୱତ୍ତଂ ଅନୁପ୍ପବନ୍ଧେସ୍ସାମୀତି ମହାକରୁଣାଯ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତନଂ, ଉଳାରୋ ଦାନଜ୍ଝାସଯୋ, ତଦନୁରୂପା ଦାନାଦୀସୁ ପଟିପତ୍ତି, ମହାଜନସ୍ସ ଚ ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠାପନଂ, ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ପତ୍ଥଟଯସତା, ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ ଉପସଙ୍କମନେ ଅତିୱିମ୍ହଯତା, ତେନ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଯା ନିମନ୍ତିଯମାନୋପି ତଂ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞସମ୍ଭାରପରିବ୍ରୂହନତ୍ଥଂ ପୁନ ମନୁସ୍ସୱାସୂପଗମନଂ, ଲାଭସମ୍ପତ୍ତୀସୁ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଲଗ୍ଗଭାୱୋତି ଏୱମାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବାତି।

ନିମିରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଚନ୍ଦକୁମାରଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୪୫। ସତ୍ତମେ ଏକରାଜସ୍ସ ଅତ୍ରଜୋତି ଏକରାଜସ୍ସ ନାମ କାସିରଞ୍ଞୋ ଓରସପୁତ୍ତୋ। ନଗରେ ପୁପ୍ଫୱତିଯାତି ପୁପ୍ଫୱତିନାମକେ ନଗରେ। ଚନ୍ଦସୱ୍ହଯୋତି ଚନ୍ଦସଦ୍ଦେନ ଅୱ୍ହାତବ୍ବୋ, ଚନ୍ଦନାମୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅତୀତେ କିର ଅଯଂ ବାରାଣସୀ ପୁପ୍ଫୱତୀ ନାମ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ୱସୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ଏକରାଜା ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଗୋତମିଯା ନାମ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ‘‘ଚନ୍ଦକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମମକଂସୁ। ତସ୍ସ ପଦସା ଗମନକାଲେ ଅପରୋପି ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ସ ‘‘ସୂରିଯକୁମାରୋ’’ତି ନାମମକଂସୁ। ତସ୍ସ ପଦସା ଗମନକାଲେ ଏକା ଧୀତା ଉପ୍ପନ୍ନା, ‘‘ସେଲା’’ତିସ୍ସା ନାମମକଂସୁ। ୱେମାତିକା ଚ ନେସଂ ଭଦ୍ଦସେନୋ ସୂରୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ଭାତରୋ ଅହେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତୋ ସିପ୍ପେସୁ ଚ ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନେସୁ ଚ ପାରଂ ଅଗମାସି।

ତସ୍ସ ରାଜା ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଚନ୍ଦଂ ନାମ ରାଜଧୀତରଂ ଆନେତ୍ୱା ଉପରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ସ ''ୱାସୁଲୋ''ତି ନାମମକଂସୁ। ତସ୍ସ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଖଣ୍ଡହାଲୋ ନାମ ପୁରୋହିତୋ, ତଂ ରାଜା ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଠପେସି। ସୋ ଲଞ୍ଜୱିତ୍ତକୋ ହୁତ୍ୱା ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଅସ୍ସାମିକେ ସାମିକେ କରୋତି, ସାମିକେ ଚ ଅସ୍ସାମିକେ କରୋତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଅଡ୍ଡପରାଜିତୋ ଏକୋ ପୁରିସୋ ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନେ ଉପକ୍କୋସେନ୍ତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ପାଦେସୁ ନିପତିତ୍ୱା ''ସାମି ଖଣ୍ଡହାଲୋ ୱିନିଚ୍ଛୟେ ୱିଲୋପଂ ଖାଦତି, ଅହଂ ତେନ ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ପରାଜୟଂ ପାପିତୋ''ତି ଅଡ୍ଡସ୍ସରମକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ମା ଭାୟୀ''ତି ତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ନେତ୍ୱା ସାମିକମେୱ ସାମିକଂ ଅକାସି। ମହାଜନୋ ମହାସଦ୍ଦେନ ସାଧୁକାରମଦାସି।

ରାଜା ''ବୋଧିସତ୍ତେନ କିର ଅଡ୍ଡୋ ସୁୱିନିଚ୍ଛିତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ତାତ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତ୍ୱମେୱ ଅଡ୍ଡକରଣେ ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ୱିନିଚ୍ଛିନାହୀ''ତି ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଦାସି। ଖଣ୍ଡହାଲସ୍ସ ଆୟୋ ପଚ୍ଛିଜ୍ଜି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ବୋଧିସତ୍ତେ ଆଘାତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓତାରାପେକ୍ଖୋ ୱିଚରି। ସୋ ପନ ରାଜା ମୁଧପ୍ପସନ୍ନୋ। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ସୁପିନନ୍ତେନ ଦେୱଲୋକଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ''ପୁରୋହିତଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଗାମିମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖା''ତି ଆହ। ସୋ ''ଅତିଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋ ସବ୍ବଚତୁକ୍କେନ ୟଞ୍ଞଂ ୟଜନ୍ତ୍ୱ''ତି ୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ''କିଂ ଅତିଦାନ''ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୋ ''ଅତ୍ତନୋ ପିୟପୁତ୍ତା ପିୟଭରିୟା ପିୟଧୀତରୋ ମହାୱିଭୱସେଟ୍ଠିନୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୟୋତି ଏତେ ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ କତ୍ୱା ଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦେ ୟଞ୍ଞତ୍ଥାୟ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ତେସଂ ଗଲଲୋହିତେନ ୟଜନଂ ଅତିଦାନଂ ନାମା''ତି ସଞ୍ଞାପେସି। ଇତି ସୋ ''ସଗ୍ଗମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ନିରୟମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖି।

ରାଜାପି ତସ୍ମିଂ ପଣ୍ଡିତସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ''ତେନ ୱୁତ୍ତୱିଧି ସଗ୍ଗମଗ୍ଗୋ''ତି ସଞ୍ଞାୟ ତଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁକାମୋ ମହନ୍ତଂ ୟଞ୍ଞାୱାଟଂ କାରାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ବୋଧିସତ୍ତାଦିକେ ଚତ୍ତାରୋ ରାଜକୁମାରେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଖଣ୍ଡହାଲେନ ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ ଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦଂ ୟଞ୍ଞପସୁତଟ୍ଠାନେ ନେଥାତି ଆଣାପେସି। ସବ୍ବଞ୍ଚ ୟଞ୍ଞସମ୍ଭାରଂ ଉପକ୍ଖଟଂ ଅହୋସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାଜନୋ ମହନ୍ତଂ କୋଲାହଲଂ ଅକାସି। ରାଜା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ଖଣ୍ଡହାଲେନ ଉପତ୍ଥମ୍ଭିତୋ ପୁନପି ତଥା ତଂ ଆଣାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଖଣ୍ଡହାଲେନ ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ମୟି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମମେୱ ମରଣଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ ମହାଜନସ୍ସ ଅନୟବ୍ୟସନଂ ଉପ୍ପାଦିତ''ନ୍ତି ଜାନିତ୍ୱା ନାନାୱିଧେହି ଉପାୟେହି ରାଜାନଂ ତତୋ ଦୁଗ୍ଗହିତଗ୍ଗାହତୋ ୱିୱେଚେତୁଂ ୱାୟମିତ୍ୱାପି ନାସକ୍ଖି। ମହାଜନୋ ପରିଦେୱି, ମହନ୍ତଂ କାରୁଞ୍ଞମକାସି। ମହାଜନସ୍ସ ପରିଦେୱନ୍ତସ୍ସେୱ ୟଞ୍ଞାୱାଟେ ସବ୍ବକମ୍ମାନି ନିଟ୍ଠାପେସି। ରାଜପୁତ୍ତଂ ନେତ୍ୱା ଗୀୱାୟ ନାମେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେସୁଂ। ଖଣ୍ଡହାଲୋ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ଉପନାମେତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ଆଦାୟ ''ତସ୍ସ ଗୀୱଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚନ୍ଦା ନାମ ରାଜପୁତ୍ତସ୍ସ ଦେୱୀ ''ଅଞ୍ଞଂ ମେ ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ତନୋ ସଚ୍ଚବଲେନ ସାମିକସ୍ସ ସୋତ୍ଥିଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ପରିସାୟ ଅନ୍ତରେ ୱିଚରନ୍ତୀ ''ଇଦଂ ଏକନ୍ତେନେୱ ପାପକମ୍ମଂ, ୟଂ ଖଣ୍ଡହାଲୋ ସଗ୍ଗମଗ୍ଗୋତି କରୋତି। ଇମିନା ମୟ୍ହଂ ସଚ୍ଚୱଚନେନ ମମ ସାମିକସ୍ସ ସୋତ୍ଥି ହୋତୁ।

''ୟା ଦେୱତା ଇଧ ଲୋକେ, ସବ୍ବା ତା ସରଣଂ ଗତା;

ଅନାଥଂ ତାୟଥ ମମଂ, ୟଥାହଂ ପତିମା ସିୟ''ନ୍ତି। –

ସଚ୍ଚକିରିୟମକାସି। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ତସ୍ସା ପରିଦେୱନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ଜଲିତଂ ଅୟୋକୂଟଂ ଆଦାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ତାସେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି। ସକ୍କୋପି ତଦା ଅତ୍ତନୋ ଦିବ୍ବରୂପଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ସଜୋତିଭୂତଂ ୱଜିରଂ ପରିବ୍ଭମନ୍ତୋ ''ଅରେ, ପାପରାଜ କାଠଅକଣ୍ଣି, କଦା ତୟା ପାଣାତିପାତେନ ସୁଗତିଗମନଂ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ, ଚନ୍ଦକୁମାରଂ ସବ୍ବଞ୍ଚ ଇମଂ ଜନଂ ବନ୍ଧନତୋ ମୋଚେହି, ନୋ ଚେ ମୋଚେସ୍ସସି, ଏତ୍ଥେୱ ତେ ଇମସ୍ସ ଚ ଦୁଟ୍ଠବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସୀସଂ ଫାଲେସ୍ସାମୀ''ତି ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଅଚ୍ଛରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚ ସୀଘଂ ସବ୍ବେ ବନ୍ଧନା ମୋଚେସୁଂ।

ଅଥ ମହାଜନୋ ଏକକୋଲାହଲଂ କତ୍ୱା ସହସା ୟଞ୍ଞାୱାଟଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଖଣ୍ଡହାଲସ୍ସ ଏକେକଂ ଲେଡ୍ଡୁପ୍ପହାରଂ ଦେନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ରାଜାନମ୍ପି ମାରେତୁଂ ଆରଭି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁରେତରମେୱ ପିତରଂ ପଲିସ୍ସଜିତ୍ୱା ଠିତୋ ମାରେତୁଂ ନ ଅଦାସି। ମହାଜନୋ ''ଜୀୱିତଂ ତାୱସ୍ସ ପାପରଞ୍ଞୋ ଦେମ, ଛତ୍ତଂ ପନସ୍ସ ନ ଦସ୍ସାମ, ନଗରେ ୱାସଂ ୱା ନ ଦସ୍ସାମ, ତଂ ଚଣ୍ଡାଲଂ କତ୍ୱା ବହିନଗରେ ୱାସାପେସ୍ସାମା''ତି ରାଜୱେସଂ ହାରେତ୍ୱା କାସାୱଂ ନିୱାସାପେତ୍ୱା ହଲିଦ୍ଦିପିଲୋତିକାୟ ସୀସଂ ୱେଠେତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲଂ କତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲଗାମଂ ପହିଣିଂସୁ। ୟେ ପନ ତଂ ପସୁଘାତୟଞ୍ଞଂ ୟଜିଂସୁ ଚେୱ ୟଜାପେସୁଞ୍ଚ ଅନୁମୋଦିଂସୁ ଚ, ସବ୍ବେ ତେ ନିରୟପରାୟନା ଅହେସୁଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ସବ୍ବେ ପତିଟ୍ଠା ନିରୟଂ, ୟଥା ତଂ ପାପକଂ କରିତ୍ୱାନ;

ନ ହି ପାପକମ୍ମଂ କତ୍ୱା, ଲବ୍ଭା ସୁଗତିଂ ଇତୋ ଗନ୍ତୁ''ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୧୧୪୩);

ଅଥ ସବ୍ବାପି ରାଜପରିସା ନାଗରା ଚେୱ ଜାନପଦା ଚ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ରଜ୍ଜେ ଅଭିସିଞ୍ଚିଂସୁ। ସୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତୋ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ମହାଜନସ୍ସ ଚ ଅକାରଣେନେୱ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ସଂୱେଗଜାତୋ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାସୁ ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଉସ୍ସାହଜାତୋ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି, ସୀଲାନି ରକ୍ଖି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ସମାଦିଯି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୪୬।

‘‘ତଦାହଂ ଯଜନା ମୁତ୍ତୋ, ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଯଞ୍ଞୱାଟତୋ;

ସଂୱେଗଂ ଜନଯିତ୍ୱାନ, ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତଯି’’ନ୍ତି। – ଆଦି;

ତତ୍ଥ ଯଜନା ମୁତ୍ତୋତି ଖଣ୍ଡହାଲେନ ୱିହିତଯଞ୍ଞୱିଧିତୋ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଘାତେତବ୍ବତୋ ମୁତ୍ତୋ। ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଯଞ୍ଞୱାଟତୋତି ଅଭିସେକକରଣତ୍ଥାଯ ଉସ୍ସାହଜାତେନ ମହାଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ତତୋ ଯଞ୍ଞଭୂମିତୋ ନିଗ୍ଗତୋ। ସଂୱେଗଂ ଜନଯିତ୍ୱାନାତି ଏୱଂ ‘‘ବହୁଅନ୍ତରାଯୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ’’ତି ଅତିୱିଯ ସଂୱେଗଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା। ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତଯିନ୍ତି ଛ ଦାନସାଲାଯୋ କାରାପେତ୍ୱା ମହତା ଧନପରିଚ୍ଚାଗେନ ୱେସ୍ସନ୍ତରଦାନସଦିସଂ ମହାଦାନମଦାସିଂ। ଏତେନ ଅଭିସେକକରଣତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତସ୍ସ ମହାଦାନସ୍ସ ପୱତ୍ତିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୭।ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେ ଅଦତ୍ୱାନାତି ଦକ୍ଖିଣାରହେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଅପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା। ଅପି ଛପ୍ପଞ୍ଚ ରତ୍ତିଯୋତି ଅପ୍ପେକଦା ଛପି ପଞ୍ଚପି ରତ୍ତିଯୋ ଅତ୍ତନୋ ପିୱନଖାଦନଭୁଞ୍ଜନାନି ନ କରୋମୀତି ଦସ୍ସେତି।

ତଦା କିର ବୋଧିସତ୍ତୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ମହାମେଘୋ ୱିଯ ଅଭିୱସ୍ସନ୍ତୋ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଦାନସାଲାସୁ ଅନ୍ନପାନାଦିଉଳାରୁଳାରପଣୀତପଣୀତମେୱ ଯାଚକାନଂ ଯଥାରୁଚିତଂ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଦୀଯତି, ତଥାପି ଅତ୍ତନୋ ସଜ୍ଜିତଂ ଆହାରଂ ରାଜାରହଭୋଜନମ୍ପି ଯାଚକାନଂ ଅଦତ୍ୱା ନ ଭୁଞ୍ଜତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନାହଂ ପିୱାମୀ’’ତିଆଦି।

୪୮। ଇଦାନି ତଥା ଯାଚକାନଂ ଦାନେ କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଉପମଂ ତାୱ ଆହରତି ‘‘ଯଥାପି ୱାଣିଜୋ ନାମା’’ତିଆଦିନା। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା ନାମ ୱାଣିଜୋ ଭଣ୍ଡପ୍ପଂ ଗହେତ୍ୱା ଅପ୍ପେନ ପାଭତେନ ବହୁଂ ଭଣ୍ଡଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ୱିପୁଲଂ ଭଣ୍ଡସନ୍ନିଚଯଂ କତ୍ୱା ଦେସକାଲଂ ଜାନନ୍ତୋ ଯତ୍ଥସ୍ସ ଲାଭୋ ଉଦଯୋ ମହା ହୋତି, ତତ୍ଥ ଦେସେ କାଲେ ୱା ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ହରତି ଉପନେତି ୱିକ୍କିଣାତି।

୪୯।ସକଭୁତ୍ତାପୀତି ସକଭୁତ୍ତତୋପି ଅତ୍ତନା ପରିଭୁତ୍ତତୋପି। ‘‘ସକପରିଭୁତ୍ତାପୀ’’ତିପି ପାଠୋ। ପରେତି ପରସ୍ମିଂ ପଟିଗ୍ଗାହକପୁଗ୍ଗଲେ। ସତଭାଗୋତି ଅନେକସତଭାଗୋ ଆଯତିଂ ଭୱିସ୍ସତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ୱାଣିଜେନ କୀତଭଣ୍ଡଂ ତତ୍ଥେୱ ଅୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ତଥାରୂପେ ଦେସେ କାଲେ ଚ ୱିକ୍କିଣିଯମାନଂ ବହୁଂ ଉଦଯଂ ୱିପୁଲଂ ଫଲଂ ହୋତି, ତଥେୱ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ଅତ୍ତନା ଅନୁପଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପରସ୍ମିଂ ପଟିଗ୍ଗାହକପୁଗ୍ଗଲେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ଅନେକସତଭାଗୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନା ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାପି ପରସ୍ସ ଦାତବ୍ବମେୱାତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ତିରଚ୍ଛାନଗତେ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସତଗୁଣା ଦକ୍ଖିଣା ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବା। ପୁଥୁଜ୍ଜନଦୁସ୍ସୀଲେ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସହସ୍ସଗୁଣା’’ତି (ମ। ନି। ୩।୩୭୯) ୱିତ୍ଥାରୋ। ଅପରମ୍ପି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଏୱଂ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ଜାନେଯ୍ୟୁଂ ଦାନସଂୱିଭାଗସ୍ସ ୱିପାକଂ, ଯଥାହଂ ଜାନାମି, ନ ଅଦତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ନ ଚ ନେସଂ ମଚ୍ଛେରମଲଂ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ। ଯୋପି ନେସଂ ଅସ୍ସ ଚରିମୋ ଆଲୋପୋ ଚରିମଂ କବଳଂ, ତତୋପି ନ ଅସଂୱିଭଜିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତିଆଦି (ଇତିୱୁ। ୨୬)।

୫୦।ଏତମତ୍ଥୱସଂ ଞତ୍ୱାତି ଏତଂ ଦାନସ୍ସ ମହପ୍ଫଲଭାୱସଙ୍ଖାତଞ୍ଚେୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯା ପଚ୍ଚଯଭାୱସଙ୍ଖାତଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୱସଂ କାରଣଂ ଜାନିତ୍ୱା। ନ ପଟିକ୍କମାମି ଦାନତୋତି ଦାନପାରମିତୋ ଈସକମ୍ପି ନ ନିୱତ୍ତାମି ଅଭିକ୍କମାମି ଏୱ। କିମତ୍ଥଂ? ସମ୍ବୋଧିମନୁପତ୍ତିଯାତି ସମ୍ବୋଧିଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଯତ୍ଥଂ, ଅଧିଗନ୍ତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ମହାଜନେନ ପିତରି ଚଣ୍ଡାଲଗାମଂ ପୱେସିତେ ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ପରିବ୍ବଯଂ ଦାପେସି ନିୱାସନାନି ପାରୁପନାନି ଚ। ସୋପି ନଗରଂ ପୱିସିତୁଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତେ ଉଯ୍ୟାନକୀଳଆଦିଅତ୍ଥଂ ବହିଗତେ ଉପସଙ୍କମତି, ପୁତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ପନ ନ ୱନ୍ଦତି, ନ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ କରୋତି, ‘‘ଚିରଂ ଜୀୱ, ସାମୀ’’ତି ୱଦତି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଦିଟ୍ଠଦିୱସେ ଅତିରେକସମ୍ମାନଂ କରୋତି। ସୋ ଏୱଂ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ସପରିସୋ ଦେୱଲୋକଂ ପୂରେସି।

ତଦା ଖଣ୍ଡହାଲୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଗୋତମୀ ଦେୱୀ ମହାମାଯା, ଚନ୍ଦା ରାଜଧୀତା ରାହୁଲମାତା, ୱାସୁଲୋ ରାହୁଲୋ, ସେଲା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ସୂରୋ ମହାକସ୍ସପୋ, ଭଦ୍ଦସେନୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ସୂରିଯକୁମାରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଚନ୍ଦରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯଥାରହଂ ସେସପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଦା ଖଣ୍ଡହାଲସ୍ସ କକ୍ଖଳଫରୁସଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋପି ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଅଟ୍ଟସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ, ଅତ୍ତାନଂ ମାରେତୁକାମସ୍ସେୱ ଖଣ୍ଡହାଲସ୍ସ ତଥା ଯଞ୍ଞତ୍ତୱିଧାନଂ ଜାନିତ୍ୱାପି ତସ୍ସ ଉପରି ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପାଭାୱୋ, ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ପିତୁ ସତ୍ତୁ ଭୱିତୁଂ ସମତ୍ଥୋପି ''ମାଦିସସ୍ସ ନାମ ଗରୂହି ୱିରୋଧୋ ନ ଯୁତ୍ତୋ''ତି ଅତ୍ତାନଂ ପୁରିସପସୁଂ କତ୍ୱା ଘାତାପେତୁକାମସ୍ସ ପିତୁ ଆଣାଯଂ ଅୱଟ୍ଠାନଂ, କୋସିଯା ଅସିଂ ଗହେତ୍ୱା ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଉପକ୍କମନ୍ତେ ପୁରୋହିତେ ଅତ୍ତନୋ ପିତରି ପୁତ୍ତେ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ଚ ମେତ୍ତାଫରଣେନ ସମଚିତ୍ତତା, ମହାଜନେ ପିତରଂ ମାରେତୁଂ ଉପକ୍କମନ୍ତେ ସଯଂ ପଲିସ୍ସଜିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଜୀୱିତଦାନଞ୍ଚ, ଦିୱସେ ଦିୱସେ ୱେସ୍ସନ୍ତରଦାନସଦିସଂ ମହାଦାନଂ ଦଦତୋପି ଦାନେନ ଅତିତ୍ତଭାୱୋ, ମହାଜନେନ ଚଣ୍ଡାଲେସୁ ୱାସାପିତସ୍ସ ପିତୁ ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଦତ୍ୱା ପୋସନଂ, ମହାଜନଂ ପୁଞ୍ଞକିରିଯାସୁ ପତିଟ୍ଠାପନନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବାତି।

ଚନ୍ଦକୁମାରଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ସିୱିରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୫୧। ଅଟ୍ଠମେ ଅରିଟ୍ଠସୱ୍ହଯେ ନଗରେତି ଅରିଟ୍ଠପୁରନାମକେ ନଗରେ। ସିୱି ନାମାସି ଖତ୍ତିଯୋତି ସିୱୀତି ଗୋତ୍ତତୋ ଏୱଂନାମକୋ ରାଜା ଅହୋସି।

ଅତୀତେ କିର ସିୱିରଟ୍ଠେ ଅରିଟ୍ଠପୁରନଗରେ ସିୱିରାଜେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ''ସିୱିକୁମାରୋ''ତିସ୍ସ ନାମମକଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପିତୁ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉପରଜ୍ଜଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ଅଗତିଗମନଂ ପହାଯ ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ନଗରସ୍ସ ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେତି ଛ ଦାନସାଲାଯୋ କାରେତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ଛସତସହସ୍ସପରିଚ୍ଚାଗେନ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ଅଟ୍ଠମୀଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀସୁ ସଯଂ ଦାନସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେତି।

ସୋ ଏକଦା ପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ପାତୋୱ ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ତନା ଦିନ୍ନଦାନଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ବାହିରୱତ୍ଥୁଂ ଅତ୍ତନା ଅଦିନ୍ନଂ ନାମ ଅଦିସ୍ୱା ''ନ ମେ ବାହିରକଦାନଂ ତଥା ଚିତ୍ତଂ ତୋସେତି, ଯଥା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଦାନଂ, ଅହୋ ୱତ ମମ ଦାନସାଲଂ ଗତକାଲେ କୋଚି ଯାଚକୋ ବାହିରୱତ୍ଥୁଂ ଅଯାଚିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକମେୱ ଯାଚେଯ୍ୟ, ସଚେ ହି ମେ କୋଚି ସରୀରେ ମଂସଂ ୱା ଲୋହିତଂ ୱା ସୀସଂ ୱା ହଦଯମଂସଂ ୱା ଅକ୍ଖୀନି ୱା ଉପଡ୍ଢସରୀରଂ ୱା ସକଲମେୱ ୱା ଅତ୍ତଭାୱଂ ଦାସଭାୱେନ ଯାଚେଯ୍ୟ, ତଂତଦେୱସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ପୂରେନ୍ତୋ ଦାତୁଂ ସକ୍କୋମୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ପାଠଇଯଂ ପନ ଅକ୍ଖୀନଂ ଏୱ ୱସେନ ଆଗତା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ନିସଜ୍ଜ ପାସାଦୱରେ, ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସହଂ ତଦା''।

୫୨।

''ଯଂକିଞ୍ଚି ମାନୁସଂ ଦାନଂ, ଅଦିନ୍ନଂ ମେ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଯୋପି ଯାଚେଯ୍ୟ ମଂ ଚକ୍ଖୁଂ, ଦଦେଯ୍ୟଂ ଅୱିକମ୍ପିତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ମାନୁସଂ ଦାନନ୍ତି ପକତିମନୁସ୍ସେହି ଦାତବ୍ବଦାନଂ ଅନ୍ନପାନାଦି। ଏୱଂ ପନ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଉଳାରେ ଦାନଜ୍ଝାସଯେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସକ୍କସ୍ସ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ତସ୍ସ କାରଣଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଦିସ୍ୱା ''ସିୱିରାଜା ଅଜ୍ଜ ସମ୍ପତ୍ତଯାଚକା ଚକ୍ଖୂନି ଚେ ଯାଚନ୍ତି, ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ନେସଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେସୀ''ତି ସକ୍କୋ ଦେୱପରିସାଯ ୱତ୍ୱା ''ସୋ ସକ୍ଖିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ତଂ ଦାତୁଂ, ଉଦାହୁ ନୋତି ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ତାୱ ନ''ନ୍ତି ବୋଧିସତ୍ତେ ସୋଳସହି ଗନ୍ଧୋଦକଘଟେହି ନ୍ହତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେହି ପଟିମଣ୍ଡିତେ ଅଲଙ୍କତହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତେ ଦାନଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଜରାଜିଣ୍ଣୋ ଅନ୍ଧବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଚକ୍ଖୁପଥେ ଏକସ୍ମିଂ ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସେ ଉଭୋ ହତ୍ଥେ ପସାରେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଜଯାପେତ୍ୱା ଠିତୋ

ବୋଧିସତ୍ତେନ ତଦଭିମୁଖଂ ୱାରଣଂ ପେସେତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିଂ ଇଚ୍ଛସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ‘‘ତୱ ଦାନଜ୍ଝାସଯଂ ନିସ୍ସାଯ ସମୁଗ୍ଗତେନ କିତ୍ତିଘୋସେନ ସକଲଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟୋ, ଅହଞ୍ଚ ଅନ୍ଧୋ, ତସ୍ମା ତଂ ଯାଚାମୀ’’ତି ଉପଚାରୱସେନ ଏକଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଯାଚି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୫୩।

‘‘ମମ ସଙ୍କପ୍ପମଞ୍ଞାଯ, ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିସ୍ସରୋ;

ନିସିନ୍ନୋ ଦେୱପରିସାଯ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱି।

୫୪।

‘‘ନିସଜ୍ଜ ପାସାଦୱରେ, ସିୱିରାଜା ମହିଦ୍ଧିକୋ;

ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ୱିୱିଧଂ ଦାନଂ, ଅଦେଯ୍ୟଂ ସୋ ନ ପସ୍ସତି।

୫୫।

‘‘ତଥଂ ନୁ ୱିତଥଂ ନେତଂ, ହନ୍ଦ ୱୀମଂସଯାମି ତଂ;

ମୁହୁତ୍ତଂ ଆଗମେଯ୍ୟାଥ, ଯାୱ ଜାନାମି ତଂ ମନଂ।

୫୬।

‘‘ପୱେଧମାନୋ ପଲିତସିରୋ, ୱଲିଗତ୍ତୋ ଜରାତୁରୋ;

ଅନ୍ଧୱଣ୍ଣୋୱ ହୁତ୍ୱାନ, ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମି।

୫୭।

‘‘ସୋ ତଦା ପଗ୍ଗହେତ୍ୱାନ, ୱାମଂ ଦକ୍ଖିଣବାହୁ ଚ;

ସିରସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱି।

୫୮।

‘‘‘ଯାଚାମି ତଂ ମହାରାଜ, ଧମ୍ମିକ ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନ;

ତୱ ଦାନରତା କିତ୍ତି, ଉଗ୍ଗତା ଦେୱମାନୁସେ।

୫୯।

‘‘‘ଉଭୋପି ନେତ୍ତା ନଯନା, ଅନ୍ଧା ଉପହତା ମମ;

ଏକଂ ମେ ନଯନଂ ଦେହି, ତ୍ୱମ୍ପି ଏକେନ ଯାପଯା’’’ତି।

ତତ୍ଥ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ୱିୱିଧଂ ଦାନନ୍ତି ଅତ୍ତନା ଦିନ୍ନଂ ୱିୱିଧଂ ଦାନଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ, ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଦାନଂ ୱା ଅତ୍ତନା ଦିନ୍ନଂ ୱିୱିଧଂ ବାହିରଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ। ଅଦେଯ୍ୟଂ ସୋ ନ ପସ୍ସତୀତି ବାହିରଂ ୱିଯ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକୱତ୍ଥୁମ୍ପି ଅଦେଯ୍ୟଂ ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ ନ ପସ୍ସତି, ‘‘ଚକ୍ଖୂନିପି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ’’ତି

ଚିନ୍ତେସୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଥଂ ନୁ ୱିତଥଂ ନେତନ୍ତି ଏତଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକୱତ୍ଥୁନୋପି ଅଦେଯ୍ୟସ୍ସ ଅଦସ୍ସନଂ ଦେଯ୍ୟଭାୱେନେୱ ଦସ୍ସନଂ ଚିନ୍ତନଂ ସଚ୍ଚଂ ନୁ ଖୋ, ଉଦାହୁ, ଅସଚ୍ଚନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ତଦା ପଗ୍ଗହେତ୍ୱାନ, ୱାମଂ ଦକ୍ଖିଣବାହୁ ଚାତି ୱାମବାହୁଂ ଦକ୍ଖିଣବାହୁଞ୍ଚ ତଦା ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା, ଉଭୋ ବାହୂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନାତି ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢୀକର। ତ୍ୱମ୍ପି ଏକେନ ଯାପଯାତି ଏକେନ ଚକ୍ଖୁନା ସମୱିସମଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ସକଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ତ୍ୱଂ ଯାପେହି, ଅହମ୍ପି ଭୱତୋ ଲଦ୍ଧେନ ଏକେନ ଯାପେମୀତି ଦସ୍ସେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ‘‘ଇଦାନେୱାହଂ ପାସାଦେ ନିସିନ୍ନୋ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆଗତୋ, ଅଯଞ୍ଚ ମେ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ୱିଯ ଚକ୍ଖୁଂ ଯାଚତି, ଅହୋ ୱତ ମେ ଲାଭା, ଅଜ୍ଜ ମେ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ ୱତ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଉସ୍ସାହଜାତୋ ଅହୋସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୬୦।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ହଟ୍ଠୋ ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ;

କତଞ୍ଜଲୀ ୱେଦଜାତୋ, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱିଂ।

୬୧।

‘‘‘ଇଦାନାହଂ ଚିନ୍ତଯିତ୍ୱାନ, ପାସାଦତୋ ଇଧାଗତୋ;

ତ୍ୱଂ ମମ ଚିତ୍ତମଞ୍ଞାଯ, ନେତ୍ତଂ ଯାଚିତୁମାଗତୋ।

୬୨।

‘‘‘ଅହୋ ମେ ମାନସଂ ସିଦ୍ଧଂ, ସଙ୍କପ୍ପୋ ପରିପୂରିତୋ;

ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ ଦାନୱରଂ, ଅଜ୍ଜ ଦସ୍ସାମି ଯାଚକେ’’’ତି।

ତତ୍ଥ ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପଧରସ୍ସ ସକ୍କସ୍ସ। ହଟ୍ଠୋତି ତୁଟ୍ଠୋ। ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋତି ମମ ଚିତ୍ତଂ ଜାନିତ୍ୱା ୱିଯ ଇମିନା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଚକ୍ଖୁ ଯାଚିତଂ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଏୱଂ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପମଜ୍ଜିତୋ ୱତମ୍ହୀତି ସଂୱିଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ। ୱେଦଜାତୋତି ଜାତପୀତିପାମୋଜ୍ଜୋ। ଅବ୍ରୱିନ୍ତି ଅଭାସିଂ। ମାନସନ୍ତି ମନସି ଭୱଂ ମାନସଂ, ଦାନଜ୍ଝାସଯୋ, ‘‘ଚକ୍ଖୁଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନଦାନଜ୍ଝାସଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍କପ୍ପୋତି ମନୋରଥୋ। ପରିପୂରିତୋତି ପରିପୁଣ୍ଣୋ।

ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମମ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ୱିଯ ଦୁଚ୍ଚଜମ୍ପି ଚକ୍ଖୁଂ ମଂ ଯାଚତି, ସିଯା ନୁ ଖୋ କାଯଚି ଦେୱତାଯ ଅନୁସିଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତି, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ତାୱ ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପୁଚ୍ଛି। ତେନାହ ଭଗୱା ଜାତକଦେସନାଯଂ –

‘‘କେନାନୁସିଟ୍ଠୋ ଇଧମାଗତୋସି, ୱନିବ୍ବକ ଚକ୍ଖୁପଥାନି ଯାଚିତୁଂ;

ସୁଦୁଚ୍ଚଜଂ ଯାଚସି ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂ, ଯମାହୁ ନେତ୍ତଂ ପୁରିସେନ ଦୁଚ୍ଚଜ’’ନ୍ତି।(ଜା। ୧।୧୫।୫୩);

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପଧରୋ ସକ୍କୋ ଆହ –

‘‘ଯମାହୁ ଦେୱେସୁ ସୁଜମ୍ପତୀତି, ମଘୱାତି ନଂ ଆହୁ ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ତେନାନୁସିଟ୍ଠୋ ଇଧମାଗତୋସ୍ମି, ୱନିବ୍ବକୋ ଚକ୍ଖୁପଥାନି ଯାଚିତୁଂ।

‘‘ୱନିବ୍ବତୋ ମଯ୍ହଂ ୱନିଂ ଅନୁତ୍ତରଂ, ଦଦାହି ତେ ଚକ୍ଖୁପଥାନି ଯାଚିତୋ;

ଦଦାହି ମେ ଚକ୍ଖୁପଥଂ ଅନୁତ୍ତରଂ, ଯମାହୁ ନେତ୍ତଂ ପୁରିସେନ ଦୁଚ୍ଚଜ’’ନ୍ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୫୪-୫୫);

ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

‘‘ଯେନ ଅତ୍ଥେନ ଆଗଚ୍ଛି, ଯମତ୍ଥମଭିପତ୍ଥଯଂ;

ତେ ତେ ଇଜ୍ଝନ୍ତୁ ସଙ୍କପ୍ପା, ଲଭ ଚକ୍ଖୂନି ବ୍ରାହ୍ମଣ।

‘‘ଏକଂ ତେ ଯାଚମାନସ୍ସ, ଉଭଯାନି ଦଦାମହଂ;

ସ ଚକ୍ଖୁମା ଗଚ୍ଛ ଜନସ୍ସ ପେକ୍ଖତୋ,

ଯଦିଚ୍ଛସେ ତ୍ୱଂ ତଦ ତେ ସମିଜ୍ଝତୂ’’ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୫୬-୫୭);

ତତ୍ଥ ୱନିବ୍ବକାତି ତଂ ଆଲପତି। ଚକ୍ଖୁପଥାନୀତି ଦସ୍ସନସ୍ସ ପଥଭାୱତୋ ଚକ୍ଖୂନମେୱେତଂ ନାମଂ। ଯମାହୂତି ଯଂ ଲୋକେ ‘‘ଦୁଚ୍ଚଜ’’ନ୍ତି କଥେନ୍ତି। ୱନିବ୍ବତୋତି ଯାଚନ୍ତସ୍ସ। ୱନିନ୍ତି ଯାଚନଂ। ତେ ତେତି ତେ ତୱ ତସ୍ସ ଅନ୍ଧସ୍ସ ସଙ୍କପ୍ପା। ସ ଚକ୍ଖୁମାତି ସୋ ତ୍ୱଂ ମମ ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା ହୁତ୍ୱା। ତଦ ତେ ସମିଜ୍ଝତୂତି ଯଂ ତ୍ୱଂ ମମ ସନ୍ତିକା ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ତେ ସମିଜ୍ଝତୂତି।

ରାଜା ଏତ୍ତକଂ କଥେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସକ୍କେନ ଅନୁସିଟ୍ଠୋ ଇଧାଗତୋସ୍ମୀତି ଭଣତି, ନୂନ ଇମସ୍ସ ଇମିନା ଉପାଯେନ ଚକ୍ଖୁ ସମ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ଇଧେୱ ମଯା ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଦାତୁଂ ଅସାରୁପ୍ପ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆଦାଯ ଅନ୍ତେପୁରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସିୱକଂ ନାମ ୱେଜ୍ଜଂ ପକ୍କୋସାପେସି। ଅଥ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ କିର ରାଜା ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାତୁକାମୋ’’ତି ସକଲନଗରେ ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ରଞ୍ଞୋ ଞାତିସେନାପତିଆଦଯୋ ରାଜୱଲ୍ଲଭା ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ନାଗରା ଓରୋଧା ଚ ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ନାନାଉପାଯେହି ନିୱାରେସୁଂ। ରାଜାପି ନେ ଅନୁୱାରେସି ତେନାହ –

‘‘ମା ନୋ ଦେୱ ଅଦା ଚକ୍ଖୁଂ, ମା ନୋ ସବ୍ବେ ପରାକରି;

ଧନଂ ଦେହି ମହାରାଜ, ମୁତ୍ତା ୱେଳୁରିଯା ବହୂ।

‘‘ଯୁତ୍ତେ ଦେୱ ରଥେ ଦେହି, ଆଜାନୀଯେ ଚଲଙ୍କତେ;

ନାଗେ ଦେହି ମହାରାଜ, ହେମକପ୍ପନୱାସସେ।

‘‘ଯଥା ତଂ ସିୱଯୋ ସବ୍ବେ, ସଯୋଗ୍ଗା ସରଥା ସଦା;

ସମନ୍ତା ପରିକିରେଯ୍ୟୁଂ, ଏୱଂ ଦେହି ରଥେସଭା’’ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୫୮-୬୦);

ଅଥ ରାଜା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

‘‘ଯୋ ୱେ ଦସ୍ସନ୍ତି ୱତ୍ୱାନ, ଅଦାନେ କୁରୁତେ ମନୋ;

ଭୂମ୍ୟଂ ସୋ ପତିତଂ ପାସଂ, ଗୀୱାଯଂ ପଟିମୁଞ୍ଚତି।

‘‘ଯୋ ୱେ ଦସ୍ସନ୍ତି ୱତ୍ୱାନ, ଅଦାନେ କୁରୁତେ ମନୋ;

ପାପା ପାପତରୋ ହୋତି, ସମ୍ପତ୍ତୋ ଯମସାଧନଂ।

‘‘ଯଞ୍ହି ଯାଚେ ତଞ୍ହି ଦଦେ, ଯଂ ନ ଯାଚେ ନ ତଂ ଦଦେ;

ସ୍ୱାହଂ ତମେୱ ଦସ୍ସାମି, ଯଂ ମଂ ଯାଚତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୬୧-୬୩);

ତତ୍ଥ ମା ନୋ, ଦେୱାତି ନୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଦେୱ, ମା ଚକ୍ଖୁଂ ଅଦାସି। ମା ନୋ ସବ୍ବେ ପରାକରୀତି ଅମ୍ହେ ସବ୍ବେ ମା ପରିଚ୍ଚଜି। ଅକ୍ଖୀସୁ ହି ଦିନ୍ନେସୁ ତ୍ୱଂ ରଜ୍ଜଂ ନ କରିସ୍ସସି, ଏୱଂ ତଯା ମଯଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ନାମ ଭୱିସ୍ସାମାତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଏୱମାହଂସୁ। ପରିକିରେଯ୍ୟୁନ୍ତି ପରିୱାରେଯ୍ୟୁଂ। ଏୱଂ ଦେହୀତି ଯଥା ତଂ ଅୱିକଲଚକ୍ଖୁଂ ସିୱଯୋ ଚିରଂ ପରିୱାରେଯ୍ୟୁଂ, ଏୱଂ ଦେହି ଧନମେୱସ୍ସ ଦେହି, ମା ଅକ୍ଖୀନି, ଅକ୍ଖୀସୁ ହି ଦିନ୍ନେସୁ ନ ତଂ ସିୱଯୋ ପରିୱାରେସ୍ସନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପଟିମୁଞ୍ଚତୀତି ପଟିପଜ୍ଜେସେତି। ପାପା ପାପତରୋ ହୋତୀତି ଲାମକା ଲାମକତରୋ ନାମ ହୋତି। ସମ୍ପତ୍ତୋ ଯମସାଧନନ୍ତି ଯମସ୍ସ ଆଣାପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ ଉସ୍ସଦନିରଯଂ ଏସ ପତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ଯଞ୍ହି ଯାଚେତି ଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଯାଚକୋ ଯାଚତି, ଦାଯକୋପି ତଦେୱ ଦଦେଯ୍ୟ, ନ ଅଯାଚିତଂ, ଅଯଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚକ୍ଖୁଂ ମଂ ଯାଚତି, ନ ମୁତ୍ତାଦିକଂ ଧନଂ, ତଂ ଦସ୍ସାମୀତି ୱଦତି।

ଅଥ ନଂ ‘‘ଆଯୁଆଦୀସୁ କିଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଚକ୍ଖୂନି ଦେସି ଦେୱା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ମହାପୁରିସୋ ‘‘ନାହଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ସମ୍ପରାଯିକଂ ୱା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଦେମି, ଅପି ଚ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଆଚିଣ୍ଣସମାଚିଣ୍ଣୋ ପୋରାଣକମଗ୍ଗୋ ଏସ, ଯଦିଦଂ ଦାନପାରମିପୂରଣଂ ନାମା’’ତି ଆହ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଆଯୁଂ ନୁ ୱଣ୍ଣଂ ନୁ ସୁଖଂ ବଲଂ ନୁ, କିଂ ପତ୍ଥଯାନୋ ନୁ ଜନିନ୍ଦ ଦେସି;

କଥଞ୍ହି ରାଜା ସିୱିନଂ ଅନୁତ୍ତରୋ, ଚକ୍ଖୂନି ଦଜ୍ଜା ପରଲୋକହେତୁ।

‘‘ନ ୱାହମେତଂ ଯସସା ଦଦାମି, ନ ପୁତ୍ତମିଚ୍ଛେ ନ ଧନଂ ନ ରଟ୍ଠଂ;

ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ଚରିତୋ ପୁରାଣୋ, ଇଚ୍ଚେୱ ଦାନେ ରମତେ ମନୋ ମମା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୬୪-୬୫);

ତତ୍ଥ ପରଲୋକହେତୂତି, ମହାରାଜ, କଥଂ ନାମ ତୁମ୍ହାଦିସୋ ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିସଦିସଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ପହାଯ ପରଲୋକହେତୁ ଚକ୍ଖୂନି ଦଦେଯ୍ୟାତି।

ନ ୱାହନ୍ତି ନ ୱେ ଅହଂ। ଯସସାତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା ଇସ୍ସରିଯସ୍ସ କାରଣା, ଅପିଚ ସତଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମୋ ବୁଦ୍ଧକାରକୋ ଚରିତୋ ଆଚରିତୋ ଆଚିଣ୍ଣୋ ପୁରାତନୋ ଇଚ୍ଚେୱ ଇମିନା କାରଣେନ ଦାନେଯେୱ ଈଦିସୋ ମମ ମନୋ ନିରତୋତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ରାଜା ଅମଚ୍ଚେ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ସିୱକଂ ୱେଜ୍ଜଂ ଆଣାପେସି – ‘‘ଏହି, ସିୱକ, ମମ ଉଭୋପି ଅକ୍ଖୀନି ଇମସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାତୁଂ ସୀଘଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ପତିଟ୍ଠପେହୀ’’ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୩।

‘‘ଏହି ସିୱକ ଉଟ୍ଠେହି, ମା ଦନ୍ଧଯି ମା ପୱେଧଯି;

ଉଭୋପି ନଯନଂ ଦେହି, ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ୱନିବ୍ବକେ।

୬୪।

‘‘ତତୋ ସୋ ଚୋଦିତୋ ମଯ୍ହଂ, ସିୱକୋ ୱଚନଂକରୋ;

ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱାନ ପାଦାସି, ତାଲମିଞ୍ଜଂୱ ଯାଚକେ’’ତି।

ତଞ୍ଚ ଉଟ୍ଠେହୀତି ଉଟ୍ଠାନଓ୍ୱୀରିଯଂ କରୋହି। ଇମସ୍ମିଂ ମମ ଚକ୍ଖୁଦାନେ ସହାଯକିଚ୍ଚଂ କରୋହୀତି ଦସ୍ସେତି। ମା ଦନ୍ତଯୀତି ମା ଚିରାଯି। ଅଯଞ୍ହି ଅତିଦୁଲ୍ଲଭୋ ଚିରକାଲଂ ପଞ୍ଚିତୋ ମଯା ଉତ୍ତମୋ ଦାନକ୍ଖଣୋ ପଟିଲଦ୍ଧୋ, ସୋ ମା ୱିରଜ୍ଝୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ମା ପଓ୍ୱେଧଯୀତି ''ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପାଟେମୀ''ତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସଓ୍ୱସେନ ମା ୱେଧଯି ସରୀରକମ୍ପଂ ମା ଆପଜ୍ଜି। ଉଭୋପିନଯନନ୍ତି ଉଭୋପି ନଯନେ। ୱନିବ୍ବକେତି ଯାଚକସ୍ସ ମଯ୍ହନ୍ତି ମଯା। ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱାନ ପାଦାସୀତି ସୋ ୱେଜ୍ଜୋ ରଞ୍ଞୋ ଅକ୍ଖିକୂପତୋ ଉଭୋପି ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥେ ଅଦାସି।

ଦେନ୍ତୋ ଚ ନ ସତ୍ଥକେନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ହି ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଯୁତ୍ତଂ ମାଦିସସ୍ସ ସୁସିକ୍ଖିତୱେଜ୍ଜସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅକ୍ଖୀସୁ ସତ୍ଥପାତନ''ନ୍ତି ଭେସଜ୍ଜାନି ଘଂସେତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜଚୁଣ୍ଣେନ ନୀଲୁପ୍ପଲଂ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖିଂ ଉପସିଙ୍ଘାପେସି, ଅକ୍ଖି ପରିୱତ୍ତି, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ପୁନପି ଉପସିଙ୍ଘାପେସି, ଅକ୍ଖି ଅକ୍ଖିକୂପତୋ ମୁଚ୍ଚି, ବଲୱତରା ୱେଦନା ଉଦପାଦି, ତତିଯୱାରେ ଖରତରଂ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ଉପନାମେସି, ଅକ୍ଖି ଓସଧବଲେନ ପରିବ୍ଭମିତ୍ୱା ଅକ୍ଖିକୂପତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନ୍ହାରୁସୁତ୍ତକେନ ଓଲମ୍ବମାନଂ ଅଟ୍ଠାସି, ଅଧିମତ୍ତା ୱେଦନା ଉଦପାଦି, ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରି, ନିୱତ୍ଥସାଟକାପି ଲୋହିତେନ ତେମିଂସୁ। ଓରୋଧା ଚ ଅମଚ୍ଚା ଚ ରଞ୍ଞୋ ପାଦମୂଲେ ପତିତ୍ୱା ''ଦେୱ, ଅକ୍ଖୀନି ମା ଦେହି, ଦେୱ, ଅକ୍ଖୀନି ମା ଦେହୀ''ତି ମହାପରିଦେୱଂ ପରିଦେୱିଂସୁ।

ରାଜା ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ''ତାତ, ମା ପପଞ୍ଚଂ କରୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୁ, ଦେୱା''ତି ୱାମହତ୍ଥେନ ଅକ୍ଖିଂ ଧାରେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ସତ୍ଥକଂ ଆଦାଯ ଅକ୍ଖିସୁତ୍ତକଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅକ୍ଖିଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ସୋ ୱାମକ୍ଖିନା ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପରିଚ୍ଚାଗପୀତିଯା ଅଭିଭୁଯ୍ଯମାନଂ ଦୁକ୍ଖୱେଦନଂ ୱେଦେନ୍ତୋ ''ଏହି, ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ମମ ଇତୋ ଚକ୍ଖୁତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁମେୱ ପିଯତରଂ, ତସ୍ସ ମେ ଇଦଂ ଅକ୍ଖିଦାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୂ''ତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅକ୍ଖିଂ ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଠପେସି, ତଂ ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ୱିକସିତନୀଲୁପ୍ପଲଂ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ୱାମକ୍ଖିନା ତସ୍ସ ତଂ ଅକ୍ଖିଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅହୋ ସୁଦିନ୍ନଂ ମଯା ଅକ୍ଖୀ''ତି ଅନ୍ତୋସମୁଗ୍ଗତାଯ ପୀତିଯା ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟସରୀରୋ ହୁତ୍ୱା ଅପରମ୍ପି ଅଦାସି। ସକ୍କୋପି ତଂ ତଥେୱ କତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସେୱ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ।

ରଞ୍ଞୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅକ୍ଖୀନି ଆୱାଟଭାୱଂ ଅପ୍ପତ୍ତାନି କମ୍ବଲଗେଣ୍ଡୁକଂ ୱିଯ ଉଗ୍ଗତେନ ମଂସପିଣ୍ଡେନ ପୂରେତ୍ୱା ଚିତ୍ତକମ୍ମରୂପସ୍ସ ୱିଯ ରୁହିଂସୁ, ୱେଦନା ପଚ୍ଛିଜ୍ଜି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ କତିପାହଂ ପାସାଦେ ୱସିତ୍ୱା ''କିଂ ଅନ୍ଧସ୍ସ ରଜ୍ଜେନାତି ଅମଚ୍ଚାନଂ ରଜ୍ଜଂ ନିଯ୍ଯାତେତ୍ୱା ଉଯ୍ଯାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚାନଂ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ମୁଖଧୋୱନାଦିଦାଯକୋ ଏକୋ ପୁରିସୋ ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତିକେ ହୋତୁ, ସରୀରକିଚ୍ଚଟ୍ଠାନେସୁପି ମେ ରଜ୍ଜୁକଂ ବନ୍ଧଥା''ତି ୱତ୍ୱା ସିୱିକାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣିତୀରେ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦି। ଅମଚ୍ଚାପି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିକ୍କମିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ଦାନଂ ଆୱଜ୍ଜେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ଆସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମହାରାଜସ୍ସ ୱରଂ ଦତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ପଟିପାକତିକଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଦସଦ୍ଦମକାସି। ମହାସତ୍ତେନ ଚ ''କୋ ଏସୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ –

''ସକ୍କୋହମସ୍ମି ଦେୱିନ୍ଦୋ, ଆଗତୋସ୍ମି ତୱନ୍ତିକେ;

ୱରଂ ୱରସ୍ସୁ ରାଜୀସି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସୀ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୭୧) –

ୱତ୍ୱା ତେନ –

''ପହୂତଂ ମେ ଧନଂ ସକ୍କ, ବଲଂ କୋସୋ ଚନପ୍ପକୋ;

ଅନ୍ଧସ୍ସ ମେ ସତୋ ଦାନି, ମରଣଞ୍ଞେୱ ରୁଚ୍ଚତୀ''ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୭୨) –

ୱୁତ୍ତେ ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ଆହ – ''ସିୱିରାଜ, କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ମରିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ମରଣଂ ରୋଚେସି, ଉଦାହୁ ଅନ୍ଧଭାୱେନା''ତି। ଅନ୍ଧଭାୱେନ, ଦେୱାତି। ''ମହାରାଜ, ଦାନଂ ନାମ ନ କେୱଲଂ ସମ୍ପରାଯତ୍ଥମେୱ ଦିଯ୍ଯତି, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମତ୍ଥାଯପି ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ତୱ ଦାନପୁଞ୍ଞମେୱ ନିସ୍ସାଯ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରୋହି, ତସ୍ସ ବଲେନେୱ ତେ ଚକ୍ଖୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତେନ ହି ମଯା ମହାଦାନଂ ସୁଦିନ୍ନ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରୋନ୍ତୋ –

''ଯେ ମଂ ଯାଚିତୁମାଯନ୍ତି, ନାନାଗୋତ୍ତା ୱନିବ୍ବକା;

ଯୋପି ମଂ ଯାଚତେ ତତ୍ଥ, ସୋପି ମେ ମନସୋ ପିୟୋ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ଚକ୍ଖୁ ମେ ଉପପଜ୍ଜଥା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୭୪) –

ଆହ।

ତତ୍ଥ ଯେ ମନ୍ତି ଯେ ମଂ ଯାଚିତୁମାଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସୁପି ଆଗତେସୁ ଯୋ ଇମଂ ନାମ ଦେହୀତି ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୋ ମଂ ଯାଚତେ, ସୋପି ମେ ମନସୋ ପିୟୋ। ଏତେନାତି ସଚେ ମୟ୍ହଂ ସବ୍ବେପି ଯାଚକା ପିୟା, ସଚ୍ଚମେୱେତଂ ମୟା ୱୁତ୍ତଂ, ଏତେନ ମେ ସଚ୍ଚୱଚନେନ ଏକଂ ଚକ୍ଖୁ ଉପପଜ୍ଜଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୂତି।

ଅଥସ୍ସ ୱଚନସମନନ୍ତରମେୱ ପଠମଂ ଚକ୍ଖୁ ଉଦପାଦି। ତତୋ ଦୁତିୟସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତ୍ଥାୟ –

‘‘ୟଂ ମଂ ସୋ ଯାଚିତୁଂ ଆଗା, ଦେହି ଚକ୍ଖୁନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ତସ୍ସ ଚକ୍ଖୂନି ପାଦାସିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱନିବ୍ବତୋ।

‘‘ଭିୟ୍ୟୋ ମଂ ଆୱିସୀ ପୀତି, ସୋମନସ୍ସଞ୍ଚନପ୍ପକଂ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ଦୁତିୟଂ ମେ ଉପପଜ୍ଜଥା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୭୫-୭୬) –

ଆହ।

ତତ୍ଥ ୟଂ ମନ୍ତି ଯୋ ମଂ। ସୋତି ସୋ ଚକ୍ଖୁଯାଚକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ଆଗାତି ଆଗତୋ। ୱନିବ୍ବତୋତି ଯାଚନ୍ତସ୍ସ। ମଂ ଆୱିସୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚକ୍ଖୂନି ଦତ୍ୱା ଅନ୍ଧକାଲେପି ତଥାରୂପଂ ୱେଦନଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ସୁଦିନ୍ନଂ ମେ ଦାନ’’ନ୍ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତଂ ମଂ ଭିୟ୍ୟୋ ଅତିରେକତରା ପୀତି ଆୱିସି। ସୋମନସ୍ସଞ୍ଚନପ୍ପକନ୍ତି ଅପରିମାଣଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଏତେନାତି ସଚେ ତଦା ମମ ଅନପ୍ପକଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ସଚ୍ଚମେୱେତଂ ମୟା ୱୁତ୍ତଂ, ଏତେନ ମେ ସଚ୍ଚୱଚନେନ ଦୁତିୟମ୍ପି ଚକ୍ଖୁ ଉପପଜ୍ଜତୂତି।

ତଂଖଣଞ୍ଞେୱ ଦୁତିୟମ୍ପି ଚକ୍ଖୁ ଉଦପାଦି। ତାନି ପନସ୍ସ ଚକ୍ଖୂନି ନେୱ ପାକତିକାନି, ନ ଦିବ୍ବାନି। ସକ୍କବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ହି ଦିନ୍ନଂ ଚକ୍ଖୁଂ ପୁନ ପାକତିକଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଉପହତଚକ୍ଖୁନୋ ଚ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ନାମ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ୱୁତ୍ତନୟେନ ପନସ୍ସ ଆଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନେସୁ ଅୱିପରୀତଂ ଅତ୍ତନୋ ଦାନପୀତିଂ ଉପାଦାୟ ପୀତିଫରଣୱସେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି ‘‘ସଚ୍ଚପାରମିତାଚକ୍ଖୂନୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚାନି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୫।

‘‘ଦଦମାନସ୍ସ ଦେନ୍ତସ୍ସ, ଦିନ୍ନଦାନସ୍ସ ମେ ସତୋ;

ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥା ନତ୍ଥି, ବୋଧିୟାୟେୱ କାରଣା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦଦମାନସ୍ସାତି ଚକ୍ଖୂନି ଦାତୁଂ ୱେଜ୍ଜେନ ଉପ୍ପାଟେନ୍ତସ୍ସ। ଦେନ୍ତସ୍ସାତି ଉପ୍ପାଟିତାନି ତାନି ସକ୍କବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେନ୍ତସ୍ସ। ଦିନ୍ନଦାନସ୍ସାତି ଚକ୍ଖୁଦାନଂ ଦିନ୍ନୱତୋ। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥାତି ଦାନଜ୍ଝାସୟସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋ। ବୋଧିୟାୟେୱ କାରଣାତି ତଞ୍ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସେୱ ହେତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୬। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସୁଦୁଲ୍ଲଭତାୟ ଏୱଂ ସୁଦୁକ୍କରଂ ମୟା କତନ୍ତି ନ ଚକ୍ଖୂନଂ ନ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସପି ଅପ୍ପିୟତାୟାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ନ ମେ ଦେସ୍ସା’’ତି ଓସାନଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତା ନ ମେ ନ ଦେସ୍ସିୟୋତି ପଠମୋ ନ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋ। ଅତ୍ତା ନ ମେ କୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, ନ ଅପ୍ପିୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅତ୍ତାନଂ ମେ ନ ଦେସ୍ସିୟ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମେ ଅତ୍ତାନଂ ଅହଂ ନ ଦେସ୍ସିୟଂ ନ କୁଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ ନ କୁଚ୍ଛିତୁଂ ଅରହାମି ନ ସୋ ମୟା କୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି। ‘‘ଅତ୍ତାପି ମେ ନ ଦେସ୍ସିୟୋ’’ତିପି ପଠନ୍ତି। ଅଦାସହନ୍ତି ଅଦାସିଂ ଅହଂ। ‘‘ଅଦାସିହ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ।

ତଦା ପନ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ଚକ୍ଖୂସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ସକ୍କାନୁଭାୱେନ ସଜ୍ଜା ରାଜପରିସା ସନ୍ନିପତିତାୱ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ସକ୍କୋ ମହାଜନମଜ୍ଝେ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା –

''ଧମ୍ମେନ ଭାସିତା ଗାଥା, ସିୱୀନଂ ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନ;

ଏତାନି ତୱ ନେତ୍ତାନି, ଦିବ୍ବାନି ପଟିଦିସ୍ସରେ।

''ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋସେଲଂ, ସମତିଗ୍ଗୟ୍ହ ପବ୍ବତଂ;

ସମନ୍ତା ଯୋଜନସତଂ, ଦସ୍ସନଂ ଅନୁଭୋନ୍ତୁ ତେ''ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୭୭-୭୮) –

ଇମାହି ଗାଥାହି ଥୁତିଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ମହାଜନପରିୱୁତୋ ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜଗେହଦ୍ୱାରେ ସୁସଜ୍ଜିତେ ମହାମଣ୍ଡପେ ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭେନ ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠପମୁଦିତାନଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଆଗତାନଂ ନାଗରାନଂ ଜାନପଦାନଂ ରାଜପରିସାଯ ଚ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ –

''କୋ ନୀଧ ୱିତ୍ତଂ ନ ଦଦେୟ୍ୟ ଯାଚିତୋ, ଅପି ୱିସିଟ୍ଠଂ ସୁପିୟମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ;

ତଦିଙ୍ଘ ସବ୍ବେ ସିୱଯୋ ସମାଗତା, ଦିବ୍ବାନି ନେତ୍ତାନି ମମଜ୍ଜ ପସ୍ସଥ।

''ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋସେଲଂ, ସମତିଗ୍ଗୟ୍ହ ପବ୍ବତଂ;

ସମନ୍ତା ଯୋଜନସତଂ, ଦସ୍ସନଂ ଅନୁଭୋନ୍ତି ମେ।

''ନ ଚାଗମତ୍ତା ପରମତ୍ଥି କିଞ୍ଚି, ମଚ୍ଚାନଂ ଇଧ ଜୀୱିତେ;

ଦତ୍ୱାନ ମାନୁସଂ ଚକ୍ଖୁଂ, ଲଦ୍ଧଂ ମେ ଚକ୍ଖୁ ଅମାନୁସଂ।

''ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ସିୱଯୋ, ଦେଥ ଦାନାନି ଭୁଞ୍ଜଥ;

ଦତ୍ୱା ଚ ଭୁତ୍ୱା ଚ ଯଥାନୁଭାୱଂ, ଅନିନ୍ଦିତା ସଗ୍ଗମୁପେଥ ଠାନ''ନ୍ତି। (ଜା॰ ୧।୧୫।୭୯-୮୨) –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମେନ ଭାସିତାତି, ମହାରାଜ, ଇମା ତେ ଗାଥା ଧମ୍ମେନ ସଭାୱେନେୱ ଭାସିତା। ଦିବ୍ବାନୀତି ଦିବ୍ବାନୁଭାୱଯୁତ୍ତାନି। ପଟିଦିସ୍ସରେତି ପଟିଦିସ୍ସନ୍ତି। ତିରୋକୁଟ୍ଟନ୍ତି ପରକୁଟ୍ଟଂ। ତିରୋସେଲନ୍ତି ପରସେଲଂ। ସମତିଗ୍ଗୟ୍ହାତି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା। ସମନ୍ତା ଦସଦିସା ଯୋଜନସତଂ ରୂପଦସ୍ସନଂ ଅନୁଭୋନ୍ତୁ ସାଧେନ୍ତୁ।

କୋ ନୀଧାତି କୋ ନୁ ଇଧ। ଅପି ୱିସିଟ୍ଠନ୍ତି ଉତ୍ତମମ୍ପି ସମାନଂ। ନ ଚାଗମତ୍ତାତି ଚାଗପ୍ପମାଣତୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱରଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଇଧ ଜୀୱିତେତି ଇମସ୍ମିଂ ଜୀୱଲୋକେ। ''ଇଧ ଜୀୱତ''ନ୍ତିପି ପଠନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଜୀୱମାନାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅମାନୁସନ୍ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ମଯା ଲଦ୍ଧଂ, ଇମିନା କାରଣେନ ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ ''ଚାଗତୋ ଉତ୍ତମଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି। ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାତି ଏତଂ ମଯା ଲଦ୍ଧଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱାପି।

ଇତି ଇମାହି ଚତୂହି ଗାଥାହି ନ କେୱଲଂ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଖଣେ, ଅଥ ଖୋ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସମ୍ପି ଉପୋସଥେ ମହାଜନଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାଜନୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକପରାଯନୋ ଅହୋସି।

ତଦା ୱେଜ୍ଜୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଅହୋସି, ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ, ସେସପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ସିୱିରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯଥାରହଂ ପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଯଥା ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ ବାହିରଦେୟ୍ୟଧମ୍ମୱତ୍ଥୁ ନ ହୋତି, ଏୱଂ

ଅପରିମିତଂ ମହାଦାନଂ ପଓ୍ୱେନ୍ତସ୍ସ ତେନ ଅପରିତୁଟ୍ଠସ୍ସ କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଓ୍ୱତ୍ଥୁକଂ ଦାନଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ, କଦା ନୁ ଖୋ ମଂ କୋଚି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଂ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଂ ଯାଚେୟ୍ୟ, ସଚେ ହି କୋଚି ଯାଚକୋ ମେ ହଦଯମଂସସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, କଣଯେନ ନଂ ନୀହରିତ୍ୱା ପସନ୍ନୋଦକତୋ ସନାଳଅଂ ପଦୁମଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ୱିଯ ଲୋହିତବିନ୍ଦୂନି ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ହଦଯଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସାମି। ସଚେ ସରୀରମଂସସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ଅଓ୍ୱଲେଖନେନ ତାଲଗୁଳଅପଟଲଂ ଉପ୍ପାଟେନ୍ତୋ ୱିଯ ସରୀରମଂସଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମି। ସଚେ ଲୋହିତସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ଅସିନା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଯନ୍ତମୁଖେ ୱା ପତିତ୍ୱା ଉପନୀତଂ ଭାଜନଂ ପୂରେତ୍ୱା ଲୋହିତଂ ଦସ୍ସାମି। ସଚେ ପନ କୋଚି ‘‘ଗେହେ ମେ କମ୍ମଂ ନପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତତି, ତତ୍ଥ ମେ ଦାସକମ୍ମଂ କରୋହୀ’’ତି ୱଦେୟ୍ୟ, ରାଜଓ୍ୱେସଂ ଅପନେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂ ସାଓ୍ୱେତ୍ୱା ଦାସକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି। ସଚେ ୱା ପନ କୋଚି ଅକ୍ଖୀନଂ ନାମଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ତାଲମିଞ୍ଜଂ ନୀହରନ୍ତୋ ୱିଯ ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀତି ଏଓ୍ୱଂ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣଓ୍ୱସୀଭାଓ୍ୱପ୍ପତ୍ତାନଂ ମହାବୋଧିସତ୍ତାନଂଯେଓ୍ୱ ଆଓ୍ୱେଣିକା ଉଳାରତରା ପରିୱିତକ୍କୁପ୍ପତ୍ତି, ଚକ୍ଖୁଯାଚକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚପାରିସଜ୍ଜାଦୀହି ନିୱାରିଯମାନସ୍ସାପି ତେସଂ ୱଚନଂ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିୱିତକ୍କାନୁରୂପଂ ପଟିପତ୍ତିଯା ଚ ପରମା ପୀତିପଟିସଂୱେଦନା, ତସ୍ସା ପୀତିମନତାଯ ଅୱିତଥଭାଓ୍ୱଂ ନିସ୍ସାଯ ସକ୍କସ୍ସ ପୁରତୋ ସଚ୍ଚକିରିଯାକରଣଂ, ତେନ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଚକ୍ଖୂନଂ ପଟିପାକତିକଭାଓ୍ୱୋ, ତେସଞ୍ଚ ଦିବ୍ବାନୁଭାଓ୍ୱତାତି ଏଓ୍ୱମାଦଯୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱେଦିତବ୍ବାତି।

ସିୱିରାଜଚରିଯାଓ୍ୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ୱେସ୍ସନ୍ତରଚରିଯାଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୬୭। ନଓ୍ୱମେ ଯା ମେ ଅହୋସି ଜନିକାତି ଏତ୍ଥ ମେତି ୱେସ୍ସନ୍ତରଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ଧାଯ ସତ୍ଥା ୱଦତି। ତେନେୱାହ – ‘‘ଫୁସ୍ସତୀ ନାମ ଖତ୍ତିଯା’’ତି। ତଦା ହିସ୍ସ ମାତା ‘‘ଫୁସ୍ସତୀ’’ତି ଏଓ୍ୱଂନାମିକା ଖତ୍ତିଯାନୀ ଅହୋସି। ସା ଅତୀତାସୁ ଜାତୀସୂତି ସା ତତୋ ଅନନ୍ତରାତୀତଜାତିଯଂ। ଏକତ୍ଥେ ହି ଏତଂ ବହୁଓ୍ୱଚନଂ। ସକ୍କସ୍ସ ମହେସୀ ପିଯା ଅହୋସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ ୱା ଯା ମେ ଅହୋସି ଜନିକା ଇମସ୍ମିଂ ଚରିମତ୍ତଭାଓ୍ୱେ, ସା ଅତୀତାସୁ ଜାତୀସୁ ଫୁସ୍ସତୀ ନାମ, ତତ୍ଥ ଅତୀତାଯ ଜାତିଯା ଖତ୍ତିଯା, ଯତ୍ଥାହଂ ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତିଂ, ତତୋ ଅନନ୍ତରାତୀତାଯ ସକ୍କସ୍ସ ମହେସୀ ପିଯା ଅହୋସୀତି। ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା –

ଇତୋ ହି ଏକନଓ୍ୱୁତେ କପ୍ପେ ୱିପସ୍ସୀ ନାମ ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଉଦପାଦି। ତସ୍ମିଂ ବନ୍ଧୁମତୀନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଖେମେ ମିଗଦାଯେ ୱିହରନ୍ତେ ବନ୍ଧୁମା ରାଜା କେନଚି ରଞ୍ଞା ପେସିତଂ ମହଗ୍ଘଂ ଚନ୍ଦନସାରଂ ଅତ୍ତନୋ ଜେଟ୍ଠଧୀତାଯ ଅଦାସି। ସା ତେନ ସୁଖୁମଂ ଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣଂ କାରେତ୍ୱା ସମୁଗ୍ଗଂ ପୂରେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣଓ୍ୱଣ୍ଣଂ ସରୀରଂ ପୂଜେତ୍ୱା ସେସଚୁଣ୍ଣାନି ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ୱିକିରିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅନାଗତେ ତୁମ୍ହାଦିସସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ମାତା ଭଓ୍ୱେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି। ସା ତତୋ ଚୁତା ତସ୍ସା ଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣପୂଜାଯ ଫଲେନ ରତ୍ତଚନ୍ଦନପରିପ୍ପୋସିତେନ ୱିଯ ସରୀରେନ ଦେଓ୍ୱେସୁ ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ସଂସରନ୍ତୀ ତାଓ୍ୱତିଂସଭଓ୍ୱନେ ସକ୍କସ୍ସ ଦେଓ୍ୱରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥସ୍ସା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ସକ୍କୋ ଦେଓ୍ୱରାଜା ତସ୍ସା ପରିକ୍ଖୀଣାଯୁକତଂ ଞତ୍ୱା ତସ୍ସା ଅନୁକମ୍ପାଯ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଫୁସ୍ସତି ଦସ ତେ ୱରେ ଦମ୍ମି, ତେ ଗଣ୍ହସ୍ସୂ’’ତି ଆହ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୮।

‘‘ତସ୍ସା ଆଯୁକ୍ଖଯଂ ଞତ୍ୱା, ଦେୱିନ୍ଦୋ ଏତଦବ୍ରୱି;

‘ଦଦାମି ତେ ଦସ ୱରେ, ୱର ଭଦ୍ଦେ ଯଦିଚ୍ଛସୀ’’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱରାତି ୱରସ୍ସୁ ୱରଂ ଗଣ୍ହ। ଭଦ୍ଦେ, ଯଦିଚ୍ଛସୀତି, ଭଦ୍ଦେ, ଫୁସ୍ସତି ଯଂ ଇଚ୍ଛସି ଯଂ ତଓ୍ୱ ପିଯଂ, ତଂ ଦସହି କୋଟ୍ଠାସେହି ‘‘ୱରଂ ୱରସ୍ସୁ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ୱଦତି।

୬୯।ପୁନିଦମବ୍ରୱୀତି ପୁନ ଇଦଂ ସା ଅତ୍ତନୋ ଚଓ୍ୱନଧମ୍ମତଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ‘‘କିଂ ନୁ ମେ ଅପରାଧତ୍ଥୀ’’ତିଆଦିକଂ ଅଭାସି। ସା ହି ପମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଯୁକ୍ଖଯଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ଅଯଂ ‘‘ୱରଂ ଗଣ୍ହ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ‘‘କତ୍ଥଚି ମମ ଉପ୍ପଜ୍ଜନଂ ଇଚ୍ଛତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ଏଓ୍ୱମାହ। ତତ୍ଥ ଅପରାଧତ୍ଥୀତି ଅପରାଧୋ ଅତ୍ଥି। କିଂ ନୁ ଦେସ୍ସା ଅହଂ ତୱାତି କିଂ କାରଣଂ ଅହଂ ତଓ୍ୱ ଦେସ୍ସା କୁଜ୍ଝିତବ୍ବା ଅପ୍ପିଯା ଜାତା। ରମ୍ମା ଚାୱେସି ମଂ ଠାନାତି ରମଣୀଯା ଇମସ୍ମା ଠାନା ଚାୱେସି। ୱାତୋୱ ଧରଣୀରୁହନ୍ତି ଯେନ ବଲୱା ମାଲୁତୋ ୱିଯ ରୁକ୍ଖଂ ଉମ୍ମୂଲେନ୍ତୋ ଇମମ୍ହା ଦେୱଲୋକା ଚାୱେତୁକାମୋସି କିଂ ନୁ କାରଣନ୍ତି ତଂ ପୁଚ୍ଛତି।

୭୦।ତସ୍ସିଦନ୍ତି ତସ୍ସା ଇଦଂ। ନ ଚେୱ ତେ କତଂ ପାପନ୍ତି ନ ଚେୱ ତୟା କିଞ୍ଚି ପାପଂ କତଂ ଯେନ ତେ ଅପରାଧୋ ସିୟା। ନ ଚ ମେ ତ୍ୱଂସି ଅପ୍ପିୟାତି ମମ ତ୍ୱଂ ନ ଚାପି ଅପ୍ପିୟା, ଯେନ ଦେସ୍ସା ନାମ ମମ ଅପ୍ପିୟାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୭୧। ଇଦାନି ଯେନ ଅଧିପ୍ପାଯେନ ୱରେ ଦାତୁକାମୋ, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଏତ୍ତକଂଯେୱ ତେ ଆୟୁ, ଚୱନକାଲୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ୱରେ ଗଣ୍ହାପେନ୍ତୋ ''ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହ ମୟା ଦିନ୍ନେ, ୱରେ ଦସ ୱରୁତ୍ତମେ''ତି ଆହ।

ତତ୍ଥ ୱରୁତ୍ତମେତି ୱରେସୁ ଉତ୍ତମେ ଅଗ୍ଗୱରେ।

୭୨।ଦିନ୍ନୱରାତି ''ୱରେ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ପଟିଞ୍ଞାଦାନୱସେନ ଦିନ୍ନୱରା। ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠାତି ଇଚ୍ଛିତଲାଭପରିତୋସେନ ତୁଟ୍ଠା ଚେୱ ତସ୍ସ ଚ ସିଖାପ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନେନ ହାସୱସେନ ହଟ୍ଠା ଚ। ପମୋଦିତାତି ବଲୱପାମୋଜ୍ଜେନ ପମୁଦିତା। ମମଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ କତ୍ୱାତି ତେସୁ ୱରେସୁ ମଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ କରିତ୍ୱା। ଦସ ୱରେ ୱରୀତି ସା ଅତ୍ତନୋ ଖୀଣାୟୁକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସକ୍କେନ ୱରଦାନତ୍ଥଂ କତୋକାସା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପତଲଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ସିୱିରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଭାୱୋ ନୀଲନେତ୍ତତା ନୀଲଭମୁକତା ଫୁସ୍ସତୀତିନାମଂ ଗୁଣୱିସେସଯୁତ୍ତପୁତ୍ତପଟିଲାଭୋ ଅନୁନ୍ନତକୁଚ୍ଛିଭାୱୋ ଅଲମ୍ବଥନତା ଅପଲିତଭାୱୋ ସୁଖୁମଚ୍ଛୱିତା ୱଜ୍ଝଜନାନଂ ମୋଚନସମତ୍ଥତା ଚାତି ଇମେ ଦସ ୱରେ ଗଣ୍ହି।

ଇତି ସା ଦସ ୱରେ ଗହେତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତା ମଦ୍ଦରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି। ଜାୟମାନା ଚ ସା ଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣପରିପ୍ଫୋସିତେନ ୱିୟ ସରୀରେନ ଜାତା। ତେନସ୍ସା ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ''ଫୁସ୍ସତୀ'' ତ୍ୱେୱ ନାମଂ କରିଂସୁ। ସା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ଉତ୍ତମରୂପଧରା ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ଜେତୁତ୍ତରନଗରେ ସିୱିମହାରାଜା ପୁତ୍ତସ୍ସ ସଞ୍ଜୟକୁମାରସ୍ସତ୍ଥାୟ ଆନେତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ତଂ ସୋଳସନ୍ନଂ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ଜେଟ୍ଠିକଂ କତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୭୩।

''ତତୋ ଚୁତା ସା ଫୁସ୍ସତୀ, ଖତ୍ତିଯେ ଉପପଜ୍ଜଥ;

ଜେତୁତ୍ତରମ୍ହି ନଗରେ, ସଞ୍ଜୟେନ ସମାଗମୀ''ତି।

ସା ସଞ୍ଜୟରଞ୍ଞୋ ପିୟା ଅହୋସି ମନାପା। ଅଥ ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ''ମୟା ଫୁସ୍ସତିୟା ଦିନ୍ନୱରେସୁ ନୱ ୱରା ସମିଦ୍ଧା''ତି ଦିସ୍ୱା ''ପୁତ୍ତୱରୋ ନ ସମିଦ୍ଧୋ, ତମ୍ପିସ୍ସା ସମିଜ୍ଝାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ତଦା ତାୱତିଂସଦେୱଲୋକେ ଖୀଣାୟୁକଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ମାରିସ, ତୟା ମନୁସ୍ସଲୋକେ ସିୱିସଞ୍ଜୟରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ତସ୍ସ ଚେୱ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଚୱନଧମ୍ମାନଂ ସଟ୍ଠିସହସ୍ସାନଂ ଦେୱପୁତ୍ତାନଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ମହାସତ୍ତୋପି ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତତ୍ଥୁପପନ୍ନୋ। ସେସା ଦେୱପୁତ୍ତାପି ସଟ୍ଠିସହସ୍ସାନଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ଗେହେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ମହାସତ୍ତେ କୁଚ୍ଛିଗତେ ଫୁସ୍ସତିଦେୱୀ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେତି ଛ ଦାନସାଲାୟୋ କାରେତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ଛସତସହସ୍ସାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦାତୁଂ ଦୋହଳିନୀ ଅହୋସି। ରାଜା ତସ୍ସା ଦୋହଳଂ ସୁତ୍ୱା ନେମିତ୍ତକେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଦେୱିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଦାନାଭିରତୋ ଉଳାରୋ ସତ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ଦାନେନ ତିତ୍ତିଂ ନ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଦାନଂ ପଟ୍ଠପେସି। ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣଜିଣ୍ଣାତୁରକପଣଦ୍ଧିକୱନିବ୍ବକଯାଚକେ ସନ୍ତପ୍ପେସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ ରଞ୍ଞୋ ଆୟସ୍ସ ପମାଣଂ ନାହୋସି। ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜାନୋ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପହିଣନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୭୪।

''ଯଦାହଂ ଫୁସ୍ସତିୟା କୁଚ୍ଛିଂ, ଓକ୍କନ୍ତୋ ପିୟମାତୁୟା;

ମମ ତେଜେନ ମେ ମାତା, ତଦା ଦାନରତା ଅହୁ।

୭୫।

‘‘ଅଧନେ ଆତୁରେ ଜିଣ୍ଣେ, ଯାଚକେ ଅଦ୍ଧିକେ ଜନେ;

ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଖୀଣେ, ଦେତି ଦାନଂ ଅକିଞ୍ଚନେ’’ତି;

ତତ୍ଥ ମମ ତେଜେନାତି ମମ ଦାନଜ୍ଝାସଯାନୁଭାୱେନ। ଖୀଣେତି ଭୋଗାଦୀହି ପରିକ୍ଖୀଣେ ପାରିଜୁଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତେ। ଅକିଞ୍ଚନେତି ଅପରିଗ୍ଗହେ। ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିସଯେ ଭୁମ୍ମଂ। ଅଧନାଦଯୋ ହି ଦାନଧମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିଯା ୱିସଯୋ।

ଦେୱୀ ମହନ୍ତେନ ପରିହାରେନ ଗବ୍ଭଂ ଧାରେନ୍ତୀ ଦସମାସେ ପରିପୁଣ୍ଣେ ନଗରଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ହୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ଦେୱନଗରଂ ୱିଯ ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ଦେୱିଂ ରଥୱରଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କାରେସି। ତସ୍ସା ୱେସ୍ସୱୀଥିଯା ମଜ୍ଝପ୍ପତ୍ତକାଲେ କମ୍ମଜୱାତା ଚଲିଂସୁ। ଅମଚ୍ଚା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ୱେସ୍ସୱୀଥିଯଂଯେୱସ୍ସା ସୂତିଘରଂ କାରେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହାପେସି। ସା ତତ୍ଥ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ତେନାହ –

୭୬।

‘‘ଦସମାସେ ଧାରଯିତ୍ୱାନ, କରୋନ୍ତେ ପୁରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ;

ୱେସ୍ସାନଂ ୱୀଥିଯା ମଜ୍ଝେ, ଜନେସି ଫୁସ୍ସତୀ ମମଂ।

୭୭। ‘‘ନ ମଯ୍ହଂ ମତ୍ତିକଂ ନାମଂ, ନାପି ପେତ୍ତିକସମ୍ଭୱଂ।

ଜାତେତ୍ଥ ୱେସ୍ସୱୀଥିଯଂ, ତସ୍ମା ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ ଅହୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ କରୋନ୍ତେ ପୁରଂ ପଦକ୍ଖିଣନ୍ତି ଦେୱିଂ ଗହେତ୍ୱା ସଞ୍ଜଯମହାରାଜେ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କୁରୁମାନେ। ୱେସ୍ସାନନ୍ତି ୱାଣିଜାନଂ।

ନ ମତ୍ତିକଂ ନାମନ୍ତି ନ ମାତୁଆଗତଂ ମାତାମହାଦୀନଂ ନାମଂ। ପେତ୍ତିକସମ୍ଭୱନ୍ତି ପିତୁ ଇଦନ୍ତି ପେତ୍ତିକଂ , ସମ୍ଭୱତି ଏତସ୍ମାତି ସମ୍ଭୱୋ, ତଂ ପେତ୍ତିକଂ ସମ୍ଭୱୋ ଏତସ୍ସାତି ପେତ୍ତିକସମ୍ଭୱଂ, ନାମଂ। ମାତାପିତୁସମ୍ବନ୍ଧୱସେନ ନ କତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଜାତେତ୍ଥାତି ଜାତୋ ଏତ୍ଥ। ‘‘ଜାତୋମ୍ହି’’ତିପି ପାଠୋ। ତସ୍ମା ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ ଅହୂତି ଯସ୍ମା ତଦା ୱେସ୍ସୱୀଥିଯଂ ଜାତୋ, ତସ୍ମା ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ ନାମ ଅହୋସି, ୱେସ୍ସନ୍ତରୋତି ନାମଂ ଅକଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ମହାସତ୍ତୋ ମାତୁ କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ୱିସଦୋ ହୁତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱାୱ ନିକ୍ଖମି। ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତେ ଏୱ ମାତୁ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ଅତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’’ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ମାତା ‘‘ତାତ, ଯଥାଜ୍ଝାସଯଂ ଦାନଂ ଦେହୀ’’ତି ହତ୍ଥସମୀପେ ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ଠପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ହି ଉମ୍ମଙ୍ଗଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୫୯୦ ଆଦଯୋ) ଇମସ୍ମିଂ ଜାତକେ ପଚ୍ଛିମତ୍ତଭାୱେତି ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଜାତମତ୍ତୋୱ କଥେସି। ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅତିଦୀଘାଦିଦୋସୱିୱଜ୍ଜିତା ମଧୁରଖୀରା ଚତୁସଟ୍ଠିଧାତିଯୋ ଉପଟ୍ଠାପେସି। ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜାତାନଂ ସଟ୍ଠିଯା ଦାରକସହସ୍ସାନମ୍ପି ଧାତିଯୋ ଦାପେସି। ସୋ ସଟ୍ଠିଦାରକସହସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ୱଡ୍ଢତି। ତସ୍ସ ରାଜା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ କୁମାରପିଳନ୍ଧନଂ କାରାପେତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ଚତୁପଞ୍ଚୱସ୍ସିକକାଲେ ତଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଧାତୀନଂ ଦତ୍ୱା ପୁନ ତାହି ଦୀଯମାନଂ ନ ଗଣ୍ହାତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ମମ ପୁତ୍ତେନ ଦିନ୍ନଂ ସୁଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅପରମ୍ପି କାରେସି। ତମ୍ପି ଦେତି। ଦାରକକାଲେଯେୱ ଧାତୀନଂ ନୱୱାରେ ପିଳନ୍ଧନଂ ଅଦାସି।

ଅଟ୍ଠୱସ୍ସିକକାଲେ ପନ ସଯନପୀଠେ ନିସିନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅହଂ ବାହିରକଦାନଂ ଦେମି, ନ ତଂ ମଂ ପରିତୋସେତି, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଦାନଂ ଦାତୁକାମୋମ୍ହି। ସଚେ ହି ମଂ କୋଚି ହଦଯଂ ଯାଚେଯ୍ଯ, ହଦଯଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଦଦେଯ୍ଯଂ। ସଚେ ଅକ୍ଖୀନି ଯାଚେଯ୍ଯ, ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଦଦେଯ୍ଯଂ। ସଚେ ସକଲସରୀରେ ମଂସଂ ରୁଧିରମ୍ପି ୱା ଯାଚେଯ୍ଯ, ସକଲସରୀରତୋ ମଂସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ରୁଧିରମ୍ପି ଅସିନା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦଦେଯ୍ଯଂ। ଅଥାପି କୋଚି ‘ଦାସୋ ମେ ହୋହୀ’ତି ୱଦେଯ୍ଯ, ଅତ୍ତାନଂ ତସ୍ସ ସାୱେତ୍ୱା ଦଦେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି। ତସ୍ସେୱଂ ସଭାୱଂ ସରସଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତସ୍ସ ଚତୁନହୁତାଧିକଦ୍ୱିଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲା ଅଯଂ ମହାପଥୱୀ ଉଦକପରିଯନ୍ତଂ କତ୍ୱା କମ୍ପି। ସିନେରୁପବ୍ବତରାଜା ଓନମିତ୍ୱା ଜେତୁତ୍ତରନଗରାଭିମୁଖୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୭୮।

‘‘ଯଦାହଂ ଦାରକୋ ହୋମି, ଜାତିଯା ଅଟ୍ଠୱସ୍ସିକୋ;

ତଦା ନିସଜ୍ଜ ପାସାଦେ, ଦାନଂ ଦାତୁଂ ୱିଚିନ୍ତୟିଂ।

୭୯।

‘‘ହଦୟଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ ଚକ୍ଖୁଂ, ମଂସମ୍ପି ରୁଧିରମ୍ପି ଚ;

ଦଦେୟ୍ୟଂ କାୟଂ ସାୱେତ୍ୱା, ଯଦି କୋଚି ଯାଚୟେ ମମଂ।

୮୦।

‘‘ସଭାୱଂ ଚିନ୍ତୟନ୍ତସ୍ସ, ଅକମ୍ପିତମସଣ୍ଠିତଂ;

ଅକମ୍ପି ତତ୍ଥ ପଥୱୀ, ସିନେରୁୱନୱଟଂସକା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସାୱେତ୍ୱାତି ‘‘ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାୟ ଅହଂ ଇମସ୍ସ ଦାସୋ’’ତି ଦାସଭାୱଂ ସାୱେତ୍ୱା। ଯଦି କୋଚି ଯାଚୟେ ମମନ୍ତି କୋଚି ମଂ ଯଦି ଯାଚେୟ୍ୟ। ସଭାୱଂ ଚିନ୍ତୟନ୍ତସ୍ସାତି ଅୱିପରୀତଂ ଅତ୍ତନୋ ଯଥାଭୂତଂ ସଭାୱଂ ଅତିତ୍ତିମଂ ଯଥାଜ୍ଝାସୟଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତସ୍ସ ମମ, ମୟି ଚିନ୍ତେନ୍ତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକମ୍ପିତନ୍ତି କମ୍ପିତରହିତଂ। ଅସଣ୍ଠିତନ୍ତି ସଙ୍କୋଚରହିତଂ। ଯେନ ହି ଲୋଭାଦିନା ଅବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଚକ୍ଖାଦିଦାନେ ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସସଙ୍ଖାତଂ କମ୍ପିତଂ ସଙ୍କୋଚସଙ୍ଖାତଂ ସଣ୍ଠିତଞ୍ଚ ସିୟା, ତେନ ୱିନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକମ୍ପୀତି ଅଚଲି। ସିନେରୁୱନୱଟଂସକାତି ସିନେରୁମ୍ହି ଉଟ୍ଠିତନନ୍ଦନୱନଫାରୁସକୱନମିସ୍ସକୱନଚିତ୍ତଲତାୱନାଦିକପ୍ପକତରୁୱନଂ ସିନେରୁୱନଂ। ଅଥ ୱା ସିନେରୁ ଚ ଜମ୍ବୁଦୀପାଦୀସୁ ରମଣୀୟୱନଞ୍ଚ ସିନେରୁୱନଂ , ତଂ ୱନଂ ୱଟଂସକଂ ଏତିସ୍ସାତି ସିନେରୁୱନୱଟଂସକା।

ଏୱଞ୍ଚ ପଥୱିକମ୍ପନେ ୱତ୍ତମାନେ ମଧୁରଗମ୍ଭୀରଦେୱୋ ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ ଖଣିକୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସି, ୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛରିଂସୁ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଉବ୍ଭିଜ୍ଜି, ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଅପ୍ଫୋଟେସି, ମହାବ୍ରହ୍ମା ସାଧୁକାରମଦାସି, ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେୟେୱ ସବ୍ବସିପ୍ପାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପାପୁଣି। ତସ୍ସ ପିତା ରଜ୍ଜଂ ଦାତୁକାମୋ ମାତରା ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ମଦ୍ଦରାଜକୁଲତୋ ମାତୁଲଧୀତରଂ ମଦ୍ଦିଂ ନାମ ରାଜକଞ୍ଞଂ ଆନେତ୍ୱା ସୋଳସନ୍ନଂ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ଜେଟ୍ଠିକଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ରଜ୍ଜେ ଅଭିସିଞ୍ଚି। ମହାସତ୍ତୋ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦେୱସିକଂ ଛସତସହସ୍ସାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୋ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ଦାନଂ ଓଲୋକେତୁଂ ଉପସଙ୍କମତି। ଅପରଭାଗେ ମଦ୍ଦିଦେୱୀ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟି। ତଂ କଞ୍ଚନଜାଲେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ, ତେନସ୍ସ ‘‘ଜାଲିକୁମାରୋ’’ତ୍ୱେୱ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତସ୍ସ ପଦସା ଗମନକାଲେ ସା ଧୀତରଂ ୱିଜାୟି। ତଂ କଣ୍ହାଜିନେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ, ତେନସ୍ସା ‘‘କଣ୍ହାଜିନା’’ତ୍ୱେୱ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୮୧।

‘‘ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସେ ପନ୍ନରସେ, ପୁଣ୍ଣମାସେ ଉପୋସଥେ;

ପଚ୍ଚୟଂ ନାଗମାରୁୟ୍ହ, ଦାନଂ ଦାତୁଂ ଉପାଗମି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସେତି ଅନୁଅଦ୍ଧମାସେ, ଅଦ୍ଧମାସେ ଅଦ୍ଧମାସେତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁଣ୍ଣମାସେତି ପୁଣ୍ଣମାସିୟଂ, ମାସପରିପୂରିୟା ଚନ୍ଦପରିପୂରିୟା ଚ ସମନ୍ନାଗତେ ପନ୍ନରସେ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ଉପାଗମିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ରାୟଂ ଯୋଜନା – ପଚ୍ଚୟଂ ନାଗମାରୁୟ୍ହ ଅଦ୍ଧମାସେ ଅଦ୍ଧମାସେ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ଦାନସାଲଂ ଉପାଗମିଂ, ଏୱଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚ ଯଦା ଏକସ୍ମିଂ ପନ୍ନରସେ ପୁଣ୍ଣମାସିଉପୋସଥେ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ଉପାଗମିଂ, ତଦା କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠୱାସିନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଉପଗଞ୍ଛୁମନ୍ତି ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚୟଂ ନାଗନ୍ତି ପଚ୍ଚୟନାମକଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ହି ଜାତଦିୱସେ ଏକା ଆକାସଚାରିନୀ କରେଣୁକା ଅଭିମଙ୍ଗଲସମ୍ମତଂ ସବ୍ବସେତହତ୍ଥିପୋତକଂ ଆନେତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତସ୍ସ ମହାସତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୟଂ କତ୍ୱା ଲଦ୍ଧତ୍ତା ‘‘ପଚ୍ଚୟୋ’’ତ୍ୱେୱ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତଂ ପଚ୍ଚୟନାମକଂ ଓପୱୟ୍ହଂ ହତ୍ଥିନାଗଂ ଆରୁୟ୍ହ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ଉପାଗମିନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୮୨।

‘‘କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠୱିସଯା, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଉପଗଞ୍ଛୁ ମଂ;

ଅଯାଚୁଂ ମଂ ହତ୍ଥିନାଗଂ, ଧଞ୍ଞଂ ମଙ୍ଗଲସମ୍ମତଂ।

୮୩।

‘‘ଅୱୁଟ୍ଠିକୋ ଜନପଦୋ, ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖୋ ଛାତକୋ ମହା;

ଦଦାହି ପୱରଂ ନାଗଂ, ସବ୍ବସେତଂ ଗଜୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ‘‘କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠୱିସଯା’’ତିଆଦିଗାଥା ହେଟ୍ଠା କୁରୁରାଜଚରିତେପି (ଚରିଯା। ୧।୨୧-୨୨) ଆଗତା ଏୱ, ତସ୍ମା ତାସଂ ଅତ୍ଥୋ କଥାମଗ୍ଗୋ ଚ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଧ ପନ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିନୋ ସେତତ୍ତା ‘‘ସବ୍ବସେତଂ ଗଜୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତୋ –

୮୪।

‘‘ଦଦାମି ନ ୱିକମ୍ପାମି, ଯଂ ମଂ ଯାଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ସନ୍ତଂ ନପ୍ପଟିଗୂହାମି, ଦାନେ ମେ ରମତେ ମନୋ’’ତି। –

ଅତ୍ତନୋ ଦାନାଭିରତିଂ ପୱେଦେନ୍ତୋ –

୮୫।

‘‘ନ ମେ ଯାଚକମନୁପ୍ପତ୍ତେ, ପଟିକ୍ଖେପୋ ଅନୁଚ୍ଛୱୋ;

ମା ମେ ଭିଜ୍ଜି ସମାଦାନଂ, ଦସ୍ସାମି ୱିପୁଲଂ ଗଜ’’ନ୍ତି। (ଚରିଯା। ୧।୨୩) –

ପଟିଜାନିତ୍ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧତୋ ଓରୁଯ୍ହ ଅନଲଙ୍କତଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକନତ୍ଥଂ ଅନୁପରିଯାଯିତ୍ୱା ଅନଲଙ୍କତଟ୍ଠାନଂ ଅଦିସ୍ୱା କୁସୁମମିସ୍ସଗନ୍ଧୋଦକଭରିତଂ ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍ଗାରଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଭୋନ୍ତୋ ଇତୋ ଏଥା’’ତି ଅଲଙ୍କତରଜତଦାମସଦିସଂ ହତ୍ଥିସୋଣ୍ଡଂ ତେସଂ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତୱାରଣଂ ଅଦାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୮୬।

‘‘ନାଗଂ ଗହେତ୍ୱା ସୋଣ୍ଡାଯ, ଭିଙ୍ଗାରେ ରତନାମଯେ;

ଜଲଂ ହତ୍ଥେ ଆକିରିତ୍ୱା, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅଦଂ ଗଜ’’ନ୍ତି। (ଚରିଯା। ୧।୨୪);

ତତ୍ଥ ସନ୍ତନ୍ତି ୱିଜ୍ଜମାନଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ। ନପ୍ପଟିଗୂହାମୀତି ନ ପଟିଚ୍ଛାଦେମି। ଯୋ ହି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ‘‘ମଯ୍ହମେୱ ହୋତୂ’’ତି ଚିନ୍ତେତି, ଯାଚିତୋ ୱା ପଟିକ୍ଖିପତି, ସୋ ଯାଚକାନଂ ଅଭିମୁଖେ ଠିତମ୍ପି ଅତ୍ଥତୋ ପଟିଚ୍ଛାଦେତି ନାମ। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ସୀସଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଦାନଂ ଦାତୁକାମୋୱ, କଥଂ ବାହିରଂ ପଟିକ୍ଖିପତି, ତସ୍ମା ଆହ ‘‘ସନ୍ତଂ ନପ୍ପଟିଗୂହାମୀ’’ତି। ତେନେୱାହ ‘‘ଦାନେ ମେ ରମତେ ମନୋ’’ତି। ସେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ।

ତସ୍ସ ପନ ହତ୍ଥିନୋ ଚତୂସୁ ପାଦେସୁ ଅଲଙ୍କାରା ଚତ୍ତାରି ସତସହସ୍ସାନି ଅଗ୍ଘନ୍ତି, ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଅଲଙ୍କାରା ଦ୍ୱେ ସତସହସ୍ସାନି, ହେଟ୍ଠା ଉଦରେ କମ୍ବଲଂ ସତସହସ୍ସଂ, ପିଟ୍ଠିଯଂ ମୁତ୍ତାଜାଲଂ ମଣିଜାଲଂ କଞ୍ଚନଜାଲନ୍ତି ତୀଣି ଜାଲାନି ତୀଣି ସତସହସ୍ସାନି, ଉଭୋ କଣ୍ଣାଲଙ୍କାରା ଦ୍ୱେ ସତସହସ୍ସାନି, ପିଟ୍ଠିଯଂ ଅତ୍ଥତକମ୍ବଲଂ ସତସହସ୍ସଂ, କୁମ୍ଭାଲଙ୍କାରୋ ସତସହସ୍ସଂ, ତଯୋ ୱଟଂସକା ତୀଣି ସତସହସ୍ସାନି, କଣ୍ଣଚୂଳାଲଙ୍କାରୋ ସତସହସ୍ସଂ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ

ଦନ୍ତାନଂ ଅଲଙ୍କାରା ଦ୍ୱେ ସତସହସ୍ସାନି, ସୋଣ୍ଡାଯ ସୋଓ୍ୱଣ୍ଣିକାଲଙ୍କାରୋ ସତସହସ୍ସଂ, ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠାଲଙ୍କାରୋ ସତସହସ୍ସଂ, ଆରୋହଣନିସ୍ସେଣି ସତସହସ୍ସଂ, ଭୁଞ୍ଜନକଟାହଂ ସତସହସ୍ସଂ, ଠପେତ୍ୱା ଅନଗ୍ଘଭଣ୍ଡଂ ଇଦଂ ତାଓ୍ୱ ଏତ୍ତକଂ ଚତୁଓ୍ୱୀସତି ସତସହସ୍ସାନି ଅଗ୍ଘତି। ଛତ୍ତପିଣ୍ଡିଯଂ ପନ ମଣି, ଚୂଳାମଣି, ମୁତ୍ତାହାରେ ମଣି, ଅଙ୍କୁସେ ମଣି, ହତ୍ଥିକଣ୍ଠଓ୍ୱେଠନମୁତ୍ତାହାରେ ମଣି, ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭେ ମଣୀତି ଇମାନି ଛ ଅନଗ୍ଘାନି, ହତ୍ଥୀପି ଅନଗ୍ଘୋ ଏଓ୍ୱାତି ହତ୍ଥିନା ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତ ଅନଗ୍ଘାନି, ତାନି ସବ୍ବାନି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅଦାସି। ତଥା ହତ୍ଥିନୋ ପରିଚାରକାନି ପଞ୍ଚ କୁଲସତାନି ହତ୍ଥିମେଣ୍ଡହତ୍ଥିଗୋପକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଦାସି। ସହ ଦାନେନ ପନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଓ୍ୱୁତ୍ତନଯେନେଓ୍ୱ ଭୂମିକମ୍ପାଦଯୋ ଅହେସୁଂ। ତେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ –

୮୭।

‘‘ପୁନାପରଂ ଦଦନ୍ତସ୍ସ, ସବ୍ବସେତଂ ଗଜୁତ୍ତମଂ;

ତଦାପି ପଥଓ୍ୱୀ କମ୍ପି, ସିନେରୁଓ୍ୱନଓ୍ୱଟଂସକା’’ତି।

ଜାତକେପି (ଜା। ୨।୨୨।୧୬୭୩) ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ତଦାସି ଯଂ ଭିଂସନକଂ, ତଦାସି ଲୋମହଂସନଂ;

ହତ୍ଥିନାଗେ ପଦିନ୍ନମ୍ହି, ମେଦନୀ ସମ୍ପକମ୍ପଥା’’ତି।

୮୮।ତସ୍ସନାଗସ୍ସ ଦାନେନାତି ଛହି ଅନଗ୍ଘେହି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁଓ୍ୱୀସତିସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକଅଲଙ୍କାରଭଣ୍ଡସହିତସ୍ସ ତସ୍ସ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିସ୍ସ ପରିଚ୍ଚାଗେନ। ସିଓ୍ୱଯୋତି ସିଓ୍ୱିରାଜକୁମାରା ଚେଓ୍ୱ ସିଓ୍ୱିରଟ୍ଠଓ୍ୱାସିନୋ ଚ। ‘‘ସିଓ୍ୱଯୋ’’ତି ଚ ଦେସନାସୀସମେତଂ। ତତ୍ଥ ହି ଅମଚ୍ଚା ପାରିସଜ୍ଜା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ନେଗମଜାନପଦା ନାଗରା ସକଲରଟ୍ଠଓ୍ୱାସିନୋ ଚ ସଞ୍ଜଯମହାରାଜଂ ଫୁସ୍ସତିଦେଓ୍ୱିଂ ମଦ୍ଦିଦେଓ୍ୱିଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଏଓ୍ୱ। କୁଦ୍ଧାତି ଦେଓ୍ୱତାଓ୍ୱତ୍ତନେନ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କୁଦ୍ଧା। ସମାଗତାତି ସନ୍ନିପତିତା। ତେ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣା ହତ୍ଥିଂ ଲଭିତ୍ୱା ତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ମହାଦ୍ୱାରେନ ପଓ୍ୱିସିତ୍ୱା ନଗରମଜ୍ଝେନ ପାଯିଂସୁ। ମହାଜନେନ ଚ ‘‘ଅମ୍ଭୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଅମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥୀ କୁତୋ ଅଭିରୁଳ୍ହୋ’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଓ୍ୱେସ୍ସନ୍ତରମହାରାଜେନ ନୋ ହତ୍ଥୀ ଦିନ୍ନୋ, କେ ତୁମ୍ହେ’’ତି ହତ୍ଥଓ୍ୱିକାରାଦୀହି ଘଟ୍ଟେନ୍ତା ଅଗମଂସୁ। ଅଥ ଅମଚ୍ଚେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ମହାଜନା ରାଜଦ୍ୱାରେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ରଞ୍ଞା ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଧନଂ ଓ୍ୱା ଧଞ୍ଞଂ ଓ୍ୱା ଖେତ୍ତଂ ଓ୍ୱା ଓ୍ୱତ୍ଥୁ ଓ୍ୱା ଦାସିଦାସପରିଚାରିକା ଓ୍ୱା ଦାତବ୍ବା ସିଯା, କଥଞ୍ହି ନାମାଯଂ ଓ୍ୱେସ୍ସନ୍ତରମହାରାଜା ରାଜାରହଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଦସ୍ସତି, ନ ଇଦାନି ଏଓ୍ୱଂ ରଜ୍ଜଂ ଓ୍ୱିନାସେତୁଂ ଦସ୍ସାମା’’ତି ଉଜ୍ଝାଯିତ୍ୱା ସଞ୍ଜଯମହାରାଜସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତେନ ଅନୁନୀଯମାନା ଅନନୁଯନ୍ତା ଅଗମଂସୁ। କେଓ୍ୱଲଂ ପନ –

‘‘ମା ନଂ ଦଣ୍ଡେନ ସତ୍ଥେନ, ନ ହି ସୋ ବନ୍ଧନାରହୋ;

ପବ୍ବାଜେହି ଚ ନଂ ରଟ୍ଠା, ଓ୍ୱଙ୍କେ ଓ୍ୱସତୁ ପବ୍ବତେ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୧୬୮୭) –

ଓ୍ୱଦିଂସୁ। ତେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ପବ୍ବାଜେସୁଂ ସକା ରଟ୍ଠା, ଓ୍ୱଙ୍କଂ ଗଚ୍ଛତୁ ପବ୍ବତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପବ୍ବାଜେସୁନ୍ତି ରଜ୍ଜତୋ ବହି ଓ୍ୱାସତ୍ଥାଯ ଉସ୍ସୁକ୍କମକଂସୁ; –

ରାଜାପି ‘‘ମହା ଖୋ ଅଯଂ ପଟିପକ୍ଖୋ, ହନ୍ଦ ମମ ପୁତ୍ତୋ କତିପାହଂ ରଜ୍ଜତୋ ବହି ଓ୍ୱସତୂ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା –

‘‘ଏସୋ ଚେ ସିଓ୍ୱୀନଂ ଛନ୍ଦୋ, ଛନ୍ଦଂ ନପ୍ପନୁଦାମସେ;

ଇମଂ ସୋ ଓ୍ୱସତୁ ରତ୍ତିଂ, କାମେ ଚ ପରିଭୁଞ୍ଜତୁ।

‘‘ତତୋ ରତ୍ୟା ଓ୍ୱିଓ୍ୱସାନେ, ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନଂ ପତି;

ସମଗ୍ଗା ସିଓଯୋ ହୁତ୍ୱା, ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜଯନ୍ତୁ ନ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୧୬୮୮-୧୬୮୯) –

ୱତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କତ୍ତାରଂ ପେସେସି ‘‘ଇମଂ ପୱତ୍ତିଂ ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେହୀ’’ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି।

ମହାସତ୍ତୋପି ତଂ ସୁତ୍ୱା –

‘‘କିସ୍ମିଂ ମେ ସିଓଯୋ କୁଦ୍ଧା, ନାହଂ ପସ୍ସାମି ଦୁକ୍କଟଂ;

ତଂ ମେ କତ୍ତେ ୱିଯାଚିକ୍ଖ, କସ୍ମା ପବ୍ବାଜଯନ୍ତି ମ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୧୭୦୧) –

କାରଣଂ ପୁଚ୍ଛି। ତେନ ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥିଦାନେନା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା –

‘‘ହଦଯଂ ଚକ୍ଖୁମ୍ପହଂ ଦଜ୍ଜଂ, କିଂ ମେ ବାହିରକଂ ଧନଂ;

ହିରଞ୍ଞଂ ୱା ସୁୱଣ୍ଣଂ ୱା, ମୁତ୍ତା ୱେଳୁରିଯା ମଣି।

‘‘ଦକ୍ଖିଣଂ ୱାପହଂ ବାହୁଂ, ଦିସ୍ୱା ଯାଚକମାଗତେ;

ଦଦେଯ୍ୟଂ ନ ୱିକମ୍ପେଯ୍ୟଂ, ଦାନେ ମେ ରମତେ ମନୋ।

‘‘କାମଂ ମଂ ସିଓଯୋ ସବ୍ବେ, ପବ୍ବାଜେନ୍ତୁ ହନନ୍ତୁ ୱା;

ନେୱ ଦାନା ୱିରମିସ୍ସଂ, କାମଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୁ ସତ୍ତଧା’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୧୭୦୩-୧୭୦୫) –

ୱତ୍ୱା ‘‘ନାଗରା ମେ ଏକଦିୱସଂ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ଓକାସଂ ଦେନ୍ତୁ, ସ୍ୱେ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ତତିଯଦିୱସେ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା କତ୍ତାରଂ ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ପେସେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ସ୍ୱେ ସତ୍ତସତକଂ ନାମ ମହାଦାନଂ ଦସ୍ସାମି , ସତ୍ତହତ୍ଥିସତାନି ସତ୍ତଅସ୍ସସତାନି ସତ୍ତରଥସତାନି ସତ୍ତିତ୍ଥିସତାନି ସତ୍ତଦାସସତାନି ସତ୍ତଦାସିସତାନି ସତ୍ତଧେନୁସତାନି ପଟିଯାଦେହି, ନାନପ୍ପକାରଞ୍ଚ ଅନ୍ନପାନାଦିଂ ସବ୍ବଂ ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଉପଟ୍ଠପେହୀ’’ତି ସବ୍ବକମ୍ମିକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ମଦ୍ଦିଦେୱିଯା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ ମଦ୍ଦି, ଅନୁଗାମିକନିଧିଂ ନିଦହମାନା, ସୀଲୱନ୍ତେସୁ ଦଦେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ତମ୍ପି ଦାନେ ନିଯୋଜେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଅତ୍ତନୋ ଗମନକାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ୱନଂ ୱସନତ୍ଥାଯ ଗମିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ଇଧେୱ ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତା ୱସାହୀ’’ତି ଆହ। ସା ‘‘ନାହଂ, ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେହି ୱିନା ଏକଦିୱସମ୍ପି ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ।

ଦୁତିଯଦିୱସେ ସତ୍ତସତକଂ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ତସ୍ସ ସତ୍ତସତକଂ ଦାନଂ ଦେନ୍ତସ୍ସେୱ ସାଯଂ ଅହୋସି। ଅଲଙ୍କତରଥେନ ମାତାପିତୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ସ୍ୱେ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ତେ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅକାମକାନଂ ତେସଂ ଅସ୍ସୁମୁଖାନଂ ରୋଦନ୍ତାନଂଯେୱ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସଂ ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ‘‘ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ପାସାଦତୋ ଓତରି। ମଦ୍ଦିଦେୱୀ ସସ୍ସୁସସୁରେହି ନାନାନଯେହି ଯାଚିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିଯମାନାପି ତେସଂ ୱଚନଂ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ତେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ସେସିତ୍ଥିଯୋ ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତେ ଆଦାଯ ୱେସ୍ସନ୍ତରସ୍ସ ପଠମତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଥେ ଅଟ୍ଠାସି।

ମହାପୁରିସୋ ରଥଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ରଥେ ଠିତୋ ମହାଜନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋଥା’’ତି ଓୱାଦମସ୍ସ ଦତ୍ୱା ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତା ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ ଦାନୱିତ୍ତକୋ ଦାନଂ ଦେତୂ’’ତି ଆଭରଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତରତନପୂରାନି ସକଟାନି ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ପେସେସି। ସୋପି ଅତ୍ତନୋ କାଯାରୁଳ୍ହମେୱ ଆଭରଣଭଣ୍ଡଂ ସମ୍ପତ୍ତଯାଚକାନଂ ଅଟ୍ଠାରସ ୱାରେ ଦତ୍ୱା ସେସଂ ସବ୍ବମଦାସି। ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାୱ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ରଥପ୍ପମାଣେ ଠାନେ ମହାପଥୱୀ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ରଥଂ ନଗରାଭିମୁଖଂ ଅକାସି। ସୋ ମାତାପିତୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକେସି। ତେନ କାରୁଞ୍ଞେନ ପଥୱିକମ୍ପୋ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତେସଂ ନିଚ୍ଛୁଭମାନାନ’’ନ୍ତିଆଦି।

୮୯-୯୦। ତତ୍ଥ ନିଚ୍ଛୁଭମାନାନନ୍ତି ତେସୁ ସିୱୀସୁ ନିକ୍କଡ୍ଢନ୍ତେସୁ, ପବ୍ବାଜେନ୍ତେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସଂ ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତାନଂ। ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତୁନ୍ତି

ସତ୍ତସତକମହାଦାନଂ ଦାତୁଂ। ଆଯାଚିସ୍ସନ୍ତି ଯାଚିଂ। ସାୱଯିତ୍ୱାତି ଘୋସାପେତ୍ୱା। କଣ୍ଡଭେରିନ୍ତି ଯୁଗଲମହାଭେରିଂ। ଦଦାମହନ୍ତି ଦଦାମି ଅହଂ।

୯୧।ଅଥେତ୍ଥାତି ଅଥେୱଂ ଦାନେ ଦୀଯମାନେ ଏତସ୍ମିଂ ଦାନଗ୍ଗେ। ତୁମୂଲୋତି ଏକକୋଲାହଲୀଭୂତୋ। ଭେରୱୋତି ଭଯାୱହୋ। ମହାସଭ୍ଭୁ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ସୋ ଭଯଂ ଜନେତି, ତସ୍ସ ଭଯଜନନାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ। ''ଦାନେନିମ''ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମଂ ୱେସ୍ସନ୍ତରମହାରାଜାନଂ ଦାନେନ ହେତୁନା ସିୱଯୋ ରଟ୍ଠତୋ ନୀହରନ୍ତି ପବ୍ବାଜେନ୍ତି, ତଥାପି ପୁନ ଚ ଏୱରୂପଂ ଦାନଂ ଦେତି ଅଯନ୍ତି।

୯୨-୯୪। ଇଦାନି ତଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ହତ୍ଥି''ନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଗୱନ୍ତି ଧେନୁଂ। ଚତୁୱାହିଂ ରଥଂ ଦତ୍ୱାତି ୱହନ୍ତୀତି ୱାହିନୋ, ଅସ୍ସା, ଚତୁରୋ ଆଜଞ୍ଞସିନ୍ଧୱେ ରଥଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଦତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାସତ୍ତୋ ହି ତଥା ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ସହଜାତେ ସଟ୍ଠିସହସ୍ସେ ଅମଚ୍ଚେ ସେସଜନଞ୍ଚ ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣମୁଖଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ରଥଂ ପାଜେନ୍ତୋ ମଦ୍ଦିଂ ଆହ – ''ସଚେ, ଭଦ୍ଦେ, ପଚ୍ଛତୋ ଯାଚକା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପଧାରେଯ୍ୟାସୀ''ତି। ସା ଓଲୋକେନ୍ତୀ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ତସତକମହାଦାନଂ ଗମନକାଲେ କତଦାନଞ୍ଚ ସମ୍ପାପୁଣିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ କୁହି''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ରଥେନ ଗତୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅସ୍ସେ ଯାଚିସ୍ସାମା''ତି ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ମଦ୍ଦୀ ତେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ''ଯାଚକା, ଦେୱା''ତି ଆରୋଚେସି। ମହାସତ୍ତୋ ରଥଂ ଠପେସି। ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସେ ଯାଚିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ଅସ୍ସେ ଅଦାସି। ତେ ତେ ଗହେତ୍ୱା ଗତା। ଅସ୍ସେସୁ ପନ ଦିନ୍ନେସୁ ରଥଧୁରଂ ଆକାସେଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଚତ୍ତାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତା ରୋହିତମିଗୱଣ୍ଣେନାଗନ୍ତ୍ୱା ରଥଧୁରଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ତେସଂ ଦେୱପୁତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା –

''ଇଙ୍ଘ ମଦ୍ଦି ନିସାମେହି, ଚିତ୍ତରୂପଂୱ ଦିସ୍ସତି;

ମିଗରୋହିଚ୍ଚୱଣ୍ଣେନ, ଦକ୍ଖିଣସ୍ସା ୱହନ୍ତି ମ''ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୧୮୬୪) –

ମଦ୍ଦିଯା ଆହ।

ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତରୂପଂୱାତି ଅଚ୍ଛରିଯରୂପଂ ୱିଯ। ଦକ୍ଖିଣସ୍ସାତି ସୁସିକ୍ଖିତଅସ୍ସା ୱିଯ ମଂ ୱହନ୍ତି।

ଅଥ ନଂ ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅପରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଥଂ ଯାଚି। ମହାସତ୍ତୋ ପୁତ୍ତଦାରଂ ଓତାରେତ୍ୱା ରଥଂ ଅଦାସି। ରଥେ ପନ ଦିନ୍ନେ ଦେୱପୁତ୍ତା ଅନ୍ତରଧାଯିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ସବ୍ବେପି ପତ୍ତିକାୱ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ''ମଦ୍ଦି, ତ୍ୱଂ କଣ୍ହାଜିନଂ ଗଣ୍ହାହି, ଅହଂ ଜାଲିକୁମାରଂ ଗଣ୍ହାମୀ''ତି ଉଭୋପି ଦ୍ୱେ ଦାରକେ ଅଙ୍କେନାଦାଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିଯସଲ୍ଲାପା ପଟିପଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ମନୁସ୍ସେ ୱଙ୍କପବ୍ବତସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ସଯମେୱ ଓନତେସୁ ଫଲରୁକ୍ଖେସୁ ଫଲାନି ଦାରକାନଂ ଦଦନ୍ତା ଅତ୍ଥକାମାହି ଦେୱତାହି ମଗ୍ଗସ୍ସ ସଙ୍ଖିପିତତ୍ତା ତଦହେୱ ଚେତରଟ୍ଠଂ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଚତୁୱାହିଂ ରଥଂ ଦତ୍ୱା''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ଚାତୁମ୍ମହାପଥେତି ଅତ୍ତନୋ ଗମନମଗ୍ଗେନ ପସ୍ସତୋ ଆଗତେନ ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଆଗତମଗ୍ଗେନ ଚ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗତଟ୍ଠାନତ୍ତା ଚତୁକ୍କସଙ୍ଖାତେ ଚତୁମହାପଥେ ଠତ୍ୱା ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ରଥଂ ଦତ୍ୱା। ଏକାକିଯୋତି ଅମଚ୍ଚସେୱକାଦିସହାଯାଭାୱେନ ଏକକୋ। ତେନେୱାହ ''ଅଦୁତିଯୋ''ତି। ମଦ୍ଦିଦେୱିଂ ଇଦମବ୍ରୱୀତି ମଦ୍ଦିଦେୱିଂ ଇଦଂ ଅଭାସି।

୯୬-୯୯।ପଦୁମଂ ପୁଣ୍ଡରୀକଂୱାତି ପଦୁମଂ ୱିଯ, ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ୱିଯ ଚ। କଣ୍ହାଜିନଗ୍ଗହୀତି କଣ୍ହାଜିନଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଅଭିଜାତାତି ଜାତିସମ୍ପନ୍ନା। ୱିସମଂ ସମନ୍ତି ୱିସମଂ ସମଞ୍ଚ ଭୂମିପ୍ପଦେସଂ। ଏନ୍ତୀତି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅନୁମଗ୍ଗେ ପଟିପ୍ପଥେତି ଅନୁମଗ୍ଗେ ୱା ପଟିପଥେ ୱାତି ୱା-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। କରୁଣନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ, କରୁଣାଯିତତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁକ୍ଖଂ ତେ ପଟିୱେଦେନ୍ତୀତି ଇମେ ଏୱଂ ସୁଖୁମାଲା ପଦସା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଦୂରେୱ ଇତୋ ୱଙ୍କପବ୍ବତୋତି ତେ ତଦା ଅମ୍ହେସୁ କାରୁଞ୍ଞୱସେନ ଅତ୍ତନା ଦୁକ୍ଖଂ ପଟିଲଭନ୍ତି, ତଥା ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପନ୍ନଦୁକ୍ଖଂ ପଟିୱେଦେନ୍ତି ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୦୦-୧।ପୱନେତି ମହାୱନେ। ଫଲିନେତି ଫଲୱନ୍ତେ। ଉବ୍ବିଦ୍ଧାତି ଉଦ୍ଧଂ ଉଗ୍ଗତା ଉଚ୍ଚା। ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି ଦାରକେତି ଯଥା ଫଲାନି ଦାରକାନଂ ହତ୍ଥୂପଗଯ୍ହକାନି ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ରୁକ୍ଖା ସଯମେୱ ସାଖାହି ଓନମିତ୍ୱା ଦାରକେ ଉପେନ୍ତି।

୧୦୨।ଅଚ୍ଛରିଯନ୍ତି ଅଚ୍ଛରାଯୋଗ୍ଗଂ, ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ। ଅଭୂତପୁବ୍ବଂ ଭୂତନ୍ତି ଅବ୍ଭୁତଂ। ଲୋମାନଂ ହଂସନସମତ୍ଥତାଯ ଲୋମହଂସନଂ। ସାହୁକାରନ୍ତି ସାଧୁକାରଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଇତ୍ଥିରତନଭାୱେନ ସବ୍ବେହି ଅଙ୍ଗେହି ଅୱଯୱେହି ସୋଭତୀତି ସବ୍ବଙ୍ଗସୋଭନା।

୧୦୩-୪।ଅଚ୍ଛେରଂ ୱତାତି ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ। ୱେସ୍ସନ୍ତରସ୍ସ ତେଜେନାତି ୱେସ୍ସନ୍ତରସ୍ସ ପୁଞ୍ଞଞାନୁଭାୱେନ। ସଙ୍ଖିପିଂସୁ ପଥଂ ଯକ୍ଖାତି ଦେୱତା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞତେଜେନ ଚୋଦିତା ତଂ ମଗ୍ଗଂ ପରିକ୍ଖଯଂ ପାପେସୁଂ, ଅପ୍ପକଂ ଅକଂସୁ, ତଂ ପନ ଦାରକେସୁ କରୁଣାଯ କତଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ''ଅନୁକମ୍ପାଯ ଦାରକେ''ତି। ଜେତୁତ୍ତରନଗରତୋ ହି ସୁୱଣ୍ଣଗିରିତାଲୋ ନାମ ପବ୍ବତୋ ପଞ୍ଚ ଯୋଜନାନି, ତତୋ କୋନ୍ତିମାରା ନାମ ନଦୀ ପଞ୍ଚ ଯୋଜନାନି, ତତୋ ମାରଞ୍ଜନାଗିରି ନାମ ପବ୍ବତୋ ପଞ୍ଚ ଯୋଜନାନି, ତତୋ ଦଣ୍ଡବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ ନାମ ପଞ୍ଚ ଯୋଜନାନି, ତତୋ ମାତୁଲନଗରଂ ଦସ ଯୋଜନାନି, ଇତି ତଂ ରଟ୍ଠଂ ଜେତୁତ୍ତରନଗରତୋ ତିଂସ ଯୋଜନାନି ହୋତି। ଦେୱତା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞତେଜେନ ଚୋଦିତା ମଗ୍ଗଂ ପରିକ୍ଖଯଂ ପାପେସୁଂ। ତଂ ସବ୍ବଂ ଏକାହେନେୱ ଅତିକ୍କମିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ନିକ୍ଖନ୍ତଦିୱସେନେୱ, ଚେତରଟ୍ଠମୁପାଗମୁ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ଚେତରଟ୍ଠେ ମାତୁଲନଗରଂ ପତ୍ୱା ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ଦ୍ୱାରସମୀପେ ସାଲାଯଂ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ମଦ୍ଦିଦେୱୀ ପାଦେସୁ ରଜଂ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପାଦେ ସମ୍ବାହିତ୍ୱା ''ୱେସ୍ସନ୍ତରସ୍ସ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେସ୍ସାମୀ''ତି ସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଚକ୍ଖୁପଥେ ସାଲଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତିଯୋ ଚ ନିକ୍ଖମନ୍ତିଯୋ ଚ ଇତ୍ଥିଯୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପରିୱାରେସୁଂ। ମହାଜନୋ ତଞ୍ଚ ୱେସ୍ସନ୍ତରଞ୍ଚ ପୁତ୍ତେ ଚସ୍ସ ତଥା ଆଗତେ ଦିସ୍ୱା ରାଜୂନଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସଟ୍ଠିସହସ୍ସା ରାଜାନୋ ରୋଦନ୍ତା ପରିଦେୱନ୍ତା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଗ୍ଗପରିସ୍ସମଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ତଥା ଆଗମନକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ।

ମହାସତ୍ତୋ ହତ୍ଥିଦାନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ତେ ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜେନ ନିମନ୍ତଯିଂସୁ। ମହାପୁରିସୋ ''ମଯା ତୁମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ ହୋତୁ, ରାଜା ପନ ମଂ ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜେତି, ତସ୍ମା ୱଙ୍କପବ୍ବତମେୱ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ନାନପ୍ପକାରଂ ତତ୍ଥ ୱାସଂ ଯାଚିଯମାନୋପି ତଂ ଅନଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତେହି ଗହିତାରକ୍ଖୋ ତଂ ରତ୍ତିଂ ସାଲାଯମେୱ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପାତୋୱ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତେହି ପରିୱୁତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପନ୍ନରସଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ତେ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପୁରତୋ ପନ୍ନରସଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ତେହି ଆଚିକ୍ଖିତନିଯାମେନେୱ ଅଗମାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୦୫।

''ସଟ୍ଠିରାଜସହସ୍ସାନି, ତଦା ୱସନ୍ତି ମାତୁଲେ;

ସବ୍ବେ ପଞ୍ଜଲିକା ହୁତ୍ୱା, ରୋଦମାନା ଉପାଗମୁଂ।

୧୦୬।

''ତତ୍ଥ ୱତ୍ତେତ୍ୱା ସଲ୍ଲାପଂ, ଚେତେହି ଚେତପୁତ୍ତେହି;

ତେ ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାନ, ୱଙ୍କଂ ଅଗମୁ ପବ୍ବତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱତ୍ତେତ୍ୱା ସଲ୍ଲାପନ୍ତି ତତ୍ଥ ତେହି ରାଜୂହି ସମାଗମେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସମ୍ମୋଦମାନା କଥଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା। ଚେତପୁତ୍ତେହୀତି ଚେତରାଜପୁତ୍ତେହି। ତେ ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାନାତି ତେ ରାଜାନୋ ତତୋ ୱନଦ୍ୱାରଟ୍ଠାନେ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା। ୱଙ୍କଂ ଅଗମୁ ପବ୍ବତନ୍ତି ଅମ୍ହେ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ୱଙ୍କପବ୍ବତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅଗମମ୍ହା।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ତେହି ଆଚିକ୍ଖିତମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗନ୍ଧମାଦନପବ୍ବତଂ ପତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସଂ ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ତତୋ ଉତ୍ତରଦିସାଭିମୁଖୋ ୱେପୁଲ୍ଲପବ୍ବତପାଦେନ ଗନ୍ତ୍ୱା କେତୁମତୀନଦୀତୀରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱନଚରକେନ ଦିନ୍ନଂ ମଧୁମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣସୂଚିଂ ଦତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଦରଥୋ ନଦିଂ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ସାନୁପବ୍ବତସିଖରେ ଠିତସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସ ମୂଲେ ଥୋକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନାଳିକପବ୍ବତଂ ପରିହରନ୍ତୋ ମୁଚଲିନ୍ଦସରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସରତୀରେନ ପୁବ୍ବୁତ୍ତରକଣ୍ଣଂ ପତ୍ୱା ଏକପଦିକମଗ୍ଗେନେୱ ୱନଘଟଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଗିରିୱିଦୁଗ୍ଗାନଂ ନଦୀପଭୱାନଂ ପୁରତୋ ଚତୁରସ୍ସପୋକ୍ଖରଣିଂ ପାପୁଣି।

୧୦୭। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ''ମହାସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ପେସେସି – ''ଗଚ୍ଛ ୱଙ୍କପବ୍ବତକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ରମଣୀଯେ ଠାନେ ଅସ୍ସମପଦଂ ମାପେହୀ''ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ପଣ୍ଣସାଲାଯୋ ଦ୍ୱେ ଚଙ୍କମେ ଦ୍ୱେ ଚ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାନି

ମାପେତ୍ୱା ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ନାନାପୁପ୍ଫଫଲିତେ ରୁକ୍ଖେ ଫଲିତେ ରୁକ୍ଖେ ପୁପ୍ଫଗଚ୍ଛେ କଦଲିୱନାଦୀନି ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଙ୍କେ ପଙ୍କଜିତପରିକ୍ଖାରେ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ''ଯେକେଚି ପବ୍ବଜିତୁକାମା, ତେ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ''ତି ଅକ୍ଖରାନି ଲିଖିତ୍ୱା ଅମନୁସ୍ସେ ଚ ଭେରଵସଦ୍ଦେ ମିଗପକ୍ଖିନୋ ଚ ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ମହାସତ୍ତୋ ଏକପଦିକମଗ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା ''ପବ୍ବଜିତାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ମଦ୍ଦିଞ୍ଚ ପୁତ୍ତେ ଚ ତତ୍ଥେୱ ଠପେତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅକ୍ଖରାନି ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ସକ୍କେନ ଦିନ୍ନୋସ୍ମୀ''ତି ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ପୱିଟ୍ଠୋ ଖଗ୍ଗଞ୍ଚ ଧନୁଞ୍ଚ ଅପନେତ୍ୱା ସାଟକେ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଇସିୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା କତ୍ତରଦଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସଦିସେନ ଉପସମେନ ଦାରକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ମଦ୍ଦିଦେୱୀପି ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଅସ୍ସମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇସିୱେସଂ ଗଣ୍ହି। ପଚ୍ଛା ପୁତ୍ତେପି ତାପସକୁମାରକେ କରିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ମଦ୍ଦିଂ ୱରଂ ଯାଚି ''ମଯଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପବ୍ବଜିତା ନାମ, ଇତ୍ଥୀ ଚ ନାମ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ମଲଂ, ମା ଦାନି ଅକାଲେ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛା''ତି। ସା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତମ୍ପି ୱରଂ ଯାଚି ''ଦେୱ, ତୁମ୍ହେ ପୁତ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା ଇଧେୱ ହୋଥ, ଅହଂ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅରଞ୍ଞତୋ ଫଲାଫଲାନି ଆହରିତ୍ୱା ତଯୋ ଜନେ ପଟିଜଗ୍ଗି। ଇତି ଚତ୍ତାରୋ ଖତ୍ତିଯା ୱଙ୍କପବ୍ବତକୁଚ୍ଛିଯଂ ସତ୍ତମାସମତ୍ତଂ ୱସିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଆମନ୍ତଯିତ୍ୱା ଦେୱିନ୍ଦୋ, ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ମହିଦ୍ଧିକ''ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଆମନ୍ତଯିତ୍ୱାତି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା। ମହିଦ୍ଧିକନ୍ତି ମହତିଯା ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ସମନ୍ନାଗତଂ। ଅସ୍ସମଂ ସୁକତନ୍ତି ଅସ୍ସମପଦଂ ସୁକତଂ କତ୍ୱା। ରମ୍ମଂ ୱେସ୍ସନ୍ତରସ୍ସ ୱସନାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ। ସୁମାପଯାତି ସୁଟ୍ଠୁ ମାପଯ। ଆଣାପେସୀତି ୱଚନସେସୋ। ସୁମାପଯୀତି ସମ୍ମା ମାପେସି।

୧୧୧।ଅସୁଞ୍ଞୋତି ଯଥା ସୋ ଅସ୍ସମୋ ଅସୁଞ୍ଞୋ ହୋତି, ଏୱଂ ତସ୍ସ ଅସୁଞ୍ଞଭାୱକରଣେନ ଅସୁଞ୍ଞୋ ହୋମି। ''ଅସୁଞ୍ଞେ''ତି ୱା ପାଠୋ, ମମ ୱସନେନେୱ ଅସୁଞ୍ଞେ ଅସ୍ସମେ ଦାରକେ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ୱସାମି ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠାମି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମେତ୍ତାନୁଭାୱେନ ସମନ୍ତା ତିଯୋଜନେ ସଙ୍କେ ତିରଚ୍ଛାନାପି ମେତ୍ତଂ ପଟିଲଭିଂସୁ।

ଏୱଂ ତେସୁ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତେସୁ କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠୱାସୀ ଜୂଜକୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅମିତ୍ତତାପନାଯ ନାମ ଭରିଯାଯ ''ନାହଂ ତେ ନିଚ୍ଚଂ ଧଞ୍ଞକୋଟ୍ଟନୋଦକାହରଣଯାଗୁଭତ୍ତପଚନାଦୀନି କାତୁଂ ସକ୍କୋମି, ପରିଚାରକଂ ମେ ଦାସଂ ୱା ଦାସିଂ ୱା ଆନେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କୁତୋହଂ ତେ ଭୋତି ଦୁଗ୍ଗତୋ ଦାସଂ ୱା ଦାସିଂ ୱା ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତାଯ ''ଏସ ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ ରାଜା ୱଙ୍କପବ୍ବତେ ୱସତି। ତସ୍ସ ପୁତ୍ତେ ମଯ୍ହଂ ପରିଚାରକେ ଯାଚିତ୍ୱା ଆନେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ କିଲେସୱସେନ ତସ୍ସା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତତାଯ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପାଥେଯ୍ୟଂ ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଜେତୁତ୍ତରନଗରଂ ପତ୍ୱା ''କୁହିଂ ୱେସ୍ସନ୍ତରମହାରାଜା''ତି ପୁଚ୍ଛି।

ମହାଜନୋ ''ଇମେସଂ ଯାଚକାନଂ ଅତିଦାନେନ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜିତୋ, ଏୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜାନଂ ନାସେତ୍ୱା ପୁନପି ଇଧେୱ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡାଦିହତ୍ଥୋ ଉପକ୍କୋସନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅନୁବନ୍ଧି। ସୋ ଦେୱତାୱିଗ୍ଗହିତୋ ହୁତ୍ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱଙ୍କପବ୍ବତଗାମିମଗ୍ଗଂ ଅଭିରୁଳ୍ହୋ ଅନୁକ୍କମେନ ୱନଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ୱା ମହାୱନଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତୋ ତେହି ରାଜୂହି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଠପିତେନ ଚେତପୁତ୍ତେନ ସମାଗଞ୍ଛି। ତେନ ''କହଂ, ଭୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗଚ୍ଛସୀ''ତି ପୁଟ୍ଠୋ ''ୱେସ୍ସନ୍ତରମହାରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅଦ୍ଧା ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତେ ୱା ଦେୱିଂ ୱା ଯାଚିତୁଂ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ମା ଖୋ, ତ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତତ୍ଥ ଗଞ୍ଛି, ସଚେ ଗଚ୍ଛସି, ଏତ୍ଥେୱ ତେ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ସୁନଖାନଂ ଘାସଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ତେନ ସନ୍ତଜ୍ଜିତୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ''ଅହମସ୍ସ ପିତରା ପେସିତୋ ଦୂତୋ, 'ତଂ ଆନେସ୍ସାମୀ'ତି ଆଗତୋ''ତି ମୁସାୱାଦଂ ଅଭାସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଚେତପୁତ୍ତୋ ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କତ୍ୱା ୱଙ୍କପବ୍ବତଗାମିମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ତତୋ ପରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଅଚ୍ଚୁତେନ ନାମ ତାପସେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ତମ୍ପି ମଗ୍ଗଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେନାପି ମଗ୍ଗେ ଆଚିକ୍ଖିତେ ତେନ ଆଚିକ୍ଖିତସଞ୍ଞାଯ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅସ୍ସମପଦଟ୍ଠାନସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଦ୍ଦିଦେୱିଯା ଫଲାଫଲତ୍ଥଂ ଗତକାଲେ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଉଭୋ ଦାରକେ ଯାଚି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୧୨।

''ପୱନେ ୱସମାନସ୍ସ, ଅଦ୍ଧିକୋ ମଂ ଉପାଗମି;

ଅଯାଚି ପୁତ୍ତକେ ମଯ୍ହଂ, ଜାଲିଂ କଣ୍ହାଜିନଂ ଚୁଭୋ''ତି।

ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଦାରକେସୁ ଯାଚିତେସୁ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ମେ ଯାଚକୋ ଅଧିଗତୋ, ଅଜ୍ଜାହଂ ଅନୱସେସତୋ ଦାନପାରମିଂ ପୂରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ପସାରିତହତ୍ଥେ ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ଠପେନ୍ତୋ ୱିୟ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିତୋସେନ୍ତୋ ସକଲଞ୍ଚ ତଂ ପବ୍ବତକୁଚ୍ଛିଂ ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ‘‘ଦଦାମି ତୱ ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତକେ, ଅପି ଚ ମଦ୍ଦିଦେୱୀ ପନ ପାତୋୱ ଫଲାଫଲତ୍ଥାୟ ୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାୟଂ ଆଗମିସ୍ସତି, ତାୟ ଆଗତାୟ ତେ ପୁତ୍ତକେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତ୍ୱଞ୍ଚ ମୂଲଫଲାଫଲଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଏକରତ୍ତିଂ ୱସିତ୍ୱା ୱିଗତପରିସ୍ସମୋ ପାତୋୱ ଗମିସ୍ସସୀ’’ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘କାମଞ୍ଚେସ ଉଳାରଜ୍ଝାସୟତାୟ ପୁତ୍ତକେ ଦଦାତି, ମାତା ପନ ୱଚ୍ଛଗିଦ୍ଧା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟମ୍ପି କରେୟ୍ୟ, ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ନିପ୍ପୀଳେତ୍ୱା ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜେୱ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ପୁତ୍ତା ଚେ ତେ ମୟ୍ହଂ ଦିନ୍ନା, କିଂ ଦାନି ମାତରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପେସିତେହି, ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜେୱ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ସଚେ, ତ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ରାଜପୁତ୍ତିଂ ମାତରଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ଇଚ୍ଛସି, ଇମେ ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ଜେତୁତ୍ତରନଗରଂ ଗଚ୍ଛ, ତତ୍ଥ ସଞ୍ଜୟମହାରାଜା ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ତେ ଧନଂ ଦସ୍ସତି, ତେନ ଦାସଦାସିୟୋ ଗଣ୍ହିସ୍ସସି, ସୁଖଞ୍ଚ ଜୀୱିସ୍ସସି, ଅଞ୍ଞଥା ଇମେ ସୁଖୁମାଲା ରାଜଦାରକା, କିଂ ତେ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଆହ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ଏୱମ୍ପି ମୟା ନ ସକ୍କା କାତୁଂ, ରାଜଦଣ୍ଡତୋ ଭାୟାମି, ମୟ୍ହମେୱ ଗାମଂ ନେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଇମଂ ତେସଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ ସୁତ୍ୱା ଦାରକା ‘‘ପିତା ନୋ ଖୋ ଅମ୍ହେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାତୁକାମୋ’’ତି ପକ୍କମିତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଦୁମିନିଗଚ୍ଛେ ନିଲୀୟିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେ ଅଦିସ୍ୱାୱ ‘‘ତ୍ୱଂ ‘ଦାରକେ ଦଦାମୀ’ତି ୱତ୍ୱା ତେ ଅପକ୍କମାପେସି, ଏସୋ ତେ ସାଧୁଭାୱୋ’’ତି ଆହ। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ସହସାୱ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଦାରକେ ଗୱେସନ୍ତୋ ପଦୁମିନିଗଚ୍ଛେ ନିଲୀନେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏଥ, ତାତା, ମା ମୟ୍ହଂ ଦାନପାରମିୟା ଅନ୍ତରାୟଂ ଅକତ୍ଥ, ମମ ଦାନଜ୍ଝାସୟଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେଥ, ଅୟଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତୁମ୍ହେ ଗହେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଅୟ୍ୟକସ୍ସ ସଞ୍ଜୟମହାରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସତି , ତାତ ଜାଲି, ତ୍ୱଂ ଭୁଜିସ୍ସୋ ହୋତୁକାମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିକ୍ଖସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ଭୁଜିସ୍ସୋ ଭୱେୟ୍ୟାସି, କଣ୍ହାଜିନେ ତ୍ୱଂ ଦାସସତଂ ଦାସିସତଂ ହତ୍ଥିସତଂ ଅସ୍ସସତଂ ଉସଭସତଂ ନିକ୍ଖସତନ୍ତି ସବ୍ବସତଂ ଦତ୍ୱା ଭୁଜିସ୍ସା ଭୱେୟ୍ୟାସୀ’’ତି କୁମାରେ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କମଣ୍ଡଲୁନା ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଚ୍ଚୟଂ କତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ଅତିୱିୟ ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତୋ ହୁତ୍ୱା ପଥୱିଂ ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ପିୟପୁତ୍ତଦାନଂ ଅଦାସି। ଇଧାପି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ପଥୱିକମ୍ପାଦୟୋ ଅହେସୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୧୩।

‘‘ଯାଚକଂ ଉପଗତଂ ଦିସ୍ୱା, ହାସୋ ମେ ଉପପଜ୍ଜଥ;

ଉଭୋ ପୁତ୍ତେ ଗହେତ୍ୱାନ, ଅଦାସିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ତଦା।

୧୧୪।

‘‘ସକେ ପୁତ୍ତେ ଚଜନ୍ତସ୍ସ, ଜୂଜକେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଯଦା;

ତଦାପି ପଥୱୀ କମ୍ପି, ସିନେରୁୱନୱଟଂସକା’’ତି।

ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦାରକେ ଅଗନ୍ତୁକାମେ ଲତାୟ ହତ୍ଥେସୁ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢି। ତେସଂ ବନ୍ଧଟ୍ଠାନେ ଛୱିଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରି। ସୋ ଲତାଦଣ୍ଡେନ ପହରନ୍ତୋ ଆକଡ୍ଢି। ତେ ପିତରଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା।

‘‘ଅମ୍ମା ଚ ତାତ ନିକ୍ଖନ୍ତା, ତ୍ୱଞ୍ଚ ନୋ ତାତ ଦସ୍ସସି;

ମା ନୋ ତ୍ୱଂ ତାତ ଅଦଦା, ଯାୱ ଅମ୍ମାପି ଏତୁ ନୋ;

ତଦାୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କାମଂ, ୱିକ୍କିଣାତୁ ହନାତୁ ୱା’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୧୨୬) –

ୱତ୍ୱା ପୁନପି ଅୟଂ ଏୱରୂପୋ ଘୋରଦସ୍ସନୋ କୁରୂରକମ୍ମନ୍ତୋ –

‘‘ମନୁସ୍ସୋ ଉଦାହୁ ଯକ୍ଖୋ, ମଂସଲୋହିତଭୋଜନୋ;

ଗାମା ଅରଞ୍ଞମାଗମ୍ମ, ଧନଂ ତଂ ତାତ ଯାଚତି;

ନୀଯମାନେ ପିସାଚେନ, କିଂ ନୁ ତାତ ଉଦିକ୍ଖସୀ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୧୩୦-୨୧୩୧) –

ଆଦୀନି ୱଦନ୍ତା ପରିଦେୱିଂସୁ। ତତ୍ଥ ଧନନ୍ତି ପୁତ୍ତଧନଂ।

ଜୂଜକୋ ଦାରକେ ତଥା ପରିଦେୱନ୍ତେଯେୱ ପୋଥେନ୍ତୋୱ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଦାରକାନଂ କରୁଣଂ ପରିଦେୱିତେନ ତସ୍ସ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅକାରୁଞ୍ଞଭାୱେନ ବଲୱସୋକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଚ ଉଦପାଦି। ସୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ପୱେଣିଂ ଅନୁସ୍ସରି। ‘‘ସବ୍ବେୱ ହି ବୋଧିସତ୍ତା ପଞ୍ଚ ମହାପରିଚ୍ଚାଗେ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଅହମ୍ପି ତେସଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋ, ପୁତ୍ତଦାନଞ୍ଚ ମହାପରିଚ୍ଚାଗାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ, ତସ୍ମା ୱେସ୍ସନ୍ତର ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛାନୁତାପୋ ନ ତେ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ’’ତି ଅତ୍ତାନଂ ପରିଭାସେତ୍ୱା ‘‘ଦିନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମମ ତେ ନ କିଞ୍ଚି ହୋନ୍ତୀ’’ତି ଅତ୍ତାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତ୍ୱା ଦଳ୍ହସମାଦାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ପାସାଣଫଲକେ କଞ୍ଚନପଟିମା ୱିଯ ନିସୀଦି।

ଅଥ ମଦ୍ଦିଦେୱୀ ଅରଞ୍ଞତୋ ଫଲାଫଲଂ ଗହେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତନ୍ତୀ ‘‘ମା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଦାନନ୍ତରାଯୋ ହୋତୂ’’ତି ୱାଳମିଗରୂପଧରାହି ଦେୱତାହି ଉପରୁଦ୍ଧମଗ୍ଗା ତେସୁ ଅପଗତେସୁ ଚିରେନ ଅସ୍ସମଂ ପତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମେ ଦୁସ୍ସୁପିନଂ ଦିଟ୍ଠଂ, ଦୁନ୍ନିମିତ୍ତାନି ଚ ଉପ୍ପନ୍ନାନି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୀ ଅସ୍ସମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପୁତ୍ତକେ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ନ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତକେ ପସ୍ସାମି, କୁହିଂ ତେ ଗତା’’ତି ଆହ। ସୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ସା ପୁତ୍ତକେ ଉପଧାରେନ୍ତୀ ତହିଂ ତହିଂ ଉପଧାୱିତ୍ୱା ଗୱେସନ୍ତୀ ଅଦିସ୍ୱା ପୁନପି ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘କକ୍ଖଳକଥାଯ ନଂ ପୁତ୍ତସୋକଂ ଜହାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା –

‘‘ନୂନ ମଦ୍ଦୀ ୱରାରୋହା, ରାଜପୁତ୍ତୀ ଯସସ୍ସିନୀ;

ପାତୋ ଗତାସି ଉଞ୍ଛାଯ, କିମିଦଂ ସାଯମାଗତା’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୨୨୫) –

ୱତ୍ୱା ତାଯ ଚିରାଯନକାରଣେ କଥିତେ ପୁନପି ଦାରକେ ସନ୍ଧାଯ ନ କିଞ୍ଚି ଆହ। ସା ପୁତ୍ତସୋକେନ ତେ ଉପଧାରେନ୍ତୀ ପୁନପି ୱାତୱେଗେନ ୱନାନି ୱିଚରି। ତାଯ ଏକରତ୍ତିଯଂ ୱିଚରିତଟ୍ଠାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ପନ୍ନରସଯୋଜନମତ୍ତଂ ଅହୋସି। ଅଥ ୱିଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଠିତା ଦାରକାନଂ ଅଦସ୍ସନେନ ବଲୱସୋକାଭିଭୂତା ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଛିନ୍ନକଦଲୀ ୱିଯ ଭୂମିଯଂ ୱିସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ପତି। ସୋ ‘‘ମତା’’ତି ସଞ୍ଞାଯ କମ୍ପମାନୋ ଉପ୍ପନ୍ନବଲୱସୋକୋପି ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଜାନିସ୍ସାମି ତାୱ ଜୀୱତି, ନ ଜୀୱତୀ’’ତି ସତ୍ତମାସେ କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ଅନାପନ୍ନପୁବ୍ବୋପି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଭାୱେନ ତସ୍ସା ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଊରୂସୁ ଠପେତ୍ୱା ଉଦକେନ ପରିପ୍ଫୋସିତ୍ୱା ଉରଞ୍ଚ ମୁଖଞ୍ଚ ହଦଯଞ୍ଚ ପରିମଜ୍ଜି। ମଦ୍ଦୀପି ଖୋ ଥୋକଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଦାରକା ତେ କୁହିଂ ଗତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଆହ – ‘‘ଦେୱି, ଏକସ୍ସ ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଆଗତସ୍ସ ଦାସତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନା’’ତି ୱତ୍ୱା ତାଯ ‘‘କସ୍ମା, ଦେୱ, ପୁତ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦତ୍ୱା ମମ ସଦ୍ଧରତ୍ତିଂ ପରିଦେୱିତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତିଯା ନାଚିକ୍ଖୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ପଠମମେୱ ୱୁତ୍ତେ ତୱ ଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖଂ ବହୁ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦାନି ପନ ସରୀରଦୁକ୍ଖେନ ତନୁକଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା –

‘‘ମଂ ପସ୍ସ ମଦ୍ଦି ମା ପୁତ୍ତେ, ମା ବାଳ୍ହଂ ପରିଦେୱସି;

ଲଚ୍ଛାମ ପୁତ୍ତେ ଜୀୱନ୍ତା, ଅରୋଗା ଚ ଭୱାମସେ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୨୬୦) –

ସୋ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପୁନ –

‘‘ପୁତ୍ତେ ପସୁଞ୍ଚ ଧଞ୍ଞଞ୍ଚ, ଯଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞଂ ଘରେ ଧନଂ;

ଦଜ୍ଜା ସପ୍ପୁରିସୋ ଦାନଂ, ଦିସ୍ୱା ଯାଚକମାଗତଂ;

ଅନୁମୋଦାହି ମେ ମଦ୍ଦି, ପୁତ୍ତକେ ଦାନମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୨୬୧) –

ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାନଂ ତଂ ଅନୁମୋଦାପେସି।

ସାପି –

‘‘ଅନୁମୋଦାମି ତେ ଦେୱ, ପୁତ୍ତକେ ଦାନମୁତ୍ତମଂ;

ଦତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେହି, ଭିୟ୍ୟୋ ଦାନଂ ଦଦୋ ଭୱା’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୨୬୨) –

ୱତ୍ୱା ଅନୁମୋଦି।

ଏୱଂ ତେସୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ କଥେନ୍ତେସୁ ସକ୍କୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମହାପୁରିସୋ ହିୟ୍ୟୋ ଜୂଜକସ୍ସ ପଥୱିଂ ଉନ୍ନାଦେତ୍ୱା ଦାରକେ ଅଦାସି। ଇଦାନି ନଂ କୋଚି ହୀନପୁରିସୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଦ୍ଦିଦେୱିଂ ୟାଚିତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ତତୋ ରାଜା ନିପ୍ପଚ୍ଚୟୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ହନ୍ଦାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣେନ ନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଦ୍ଦିଂ ୟାଚିତ୍ୱା ପାରମିକୂଟଂ ଗାହାପେତ୍ୱା କସ୍ସଚି ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିୟଂ କତ୍ୱା ପୁନ ନଂ ତସ୍ସେୱ ଦତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନୱେଲାୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣେନ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାପୁରିସୋ ‘‘ଅତିଥି ନୋ ଆଗତୋ’’ତି ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, କେନତ୍ଥେନ ଇଧାଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ମଦ୍ଦିଦେୱିଂ ୟାଚି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୧୫।

‘‘ପୁନଦେୱ ସକ୍କୋ ଓରୁୟ୍ହ, ହୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସନ୍ନିଭୋ;

ଅୟାଚି ମଂ ମଦ୍ଦିଦେୱିଂ, ସୀଲୱନ୍ତିଂ ପତିବ୍ବତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପୁନଦେୱାତି ଦାରକେ ଦିନ୍ନଦିୱସତୋ ପଚ୍ଛା ଏୱ। ତଦନନ୍ତରମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଓରୁୟ୍ହାତି ଦେୱଲୋକତୋ ଓତରିତ୍ୱା। ବ୍ରାହ୍ମଣସନ୍ନିଭୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣସମାନୱଣ୍ଣୋ।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ହିୟ୍ୟୋ ମେ ଦ୍ୱେପି ଦାରକେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦିନ୍ନା, ଅହମ୍ପି ଅରଞ୍ଞେ ଏକକୋୱ, କଥଂ ତେ ମଦ୍ଦିଂ ସୀଲୱନ୍ତିଂ ପତିବ୍ବତଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଅୱତ୍ୱାୱ ପସାରିତହତ୍ଥେ ଅନଗ୍ଘରତନଂ ଠପେନ୍ତୋ ୱିୟ ଅସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅବଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅନୋଲୀନମାନସୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ମେ ଦାନପାରମୀ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ’’ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ଗିରିଂ ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ୱିୟ –

‘‘ଦଦାମି ନ ୱିକମ୍ପାମି, ୟଂ ମଂ ୟାଚସି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ସନ୍ତଂ ନପ୍ପଟିଗୂହାମି, ଦାନେ ମେ ରମତୀ ମନୋ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୨୭୮) –

ୱତ୍ୱା ସୀଘମେୱ କମଣ୍ଡଲୁନା ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ଭରିୟମଦାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୧୬।

‘‘ମଦ୍ଦିଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱାନ, ଉଦକଞ୍ଜଲି ପୂରିୟ;

ପସନ୍ନମନସଙ୍କପ୍ପୋ, ତସ୍ସ ମଦ୍ଦିଂ ଅଦାସହ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଉଦକଞ୍ଜଲୀତି ଉଦକଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ, ‘‘ଉଦକ’’ନ୍ତି ଚ କରଣତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ, ଉଦକେନ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପସାରିତହତ୍ଥତଲଂ ପୂରେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପସନ୍ନମନସଙ୍କପ୍ପୋତି ‘‘ଅଦ୍ଧା ଇମିନା ପରିଚ୍ଚାଗେନ ଦାନପାରମିଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଧିଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପନ୍ନସଦ୍ଧାପସାଦେନ ପସନ୍ନଚିତ୍ତସଙ୍କପ୍ପୋ। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାନି ସବ୍ବପାଟିହାରିୟାନି ପାତୁରହେସୁଂ। ‘‘ଇଦାନିସ୍ସ ନ ଦୂରେ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧୀ’’ତି ଦେୱଗଣା ବ୍ରହ୍ମଗଣା ଅତିୱିୟ ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ଅହେସୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୧୭.

‘‘ମଦ୍ଦିୟା ଦୀୟମାନାୟ, ଗଗନେ ଦେୱା ପମୋଦିତା;

ତଦାପି ପଥୱୀ କମ୍ପି, ସିନେରୁୱନୱଟଂସକା’’ତି.

ତତୋ ପନ ଦୀୟମାନାୟ ମଦ୍ଦିୟା ଦେୱିୟା ରୁଣ୍ଣଂ ୱା ଦୁମ୍ମୁଖଂ ୱା ଭାକୁଟିମତ୍ତଂ ୱା ନାହୋସି, ଏୱଂ ଚସ୍ସା ଅହୋସି ‘‘ଯଂ ଦେୱୋ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ କରୋତୂ’’ତି.

‘‘କୋମାରୀ ଯସ୍ସାହଂ ଭରିୟା, ସାମିକୋ ମମ ଇସ୍ସରୋ;

ଯସ୍ସିଚ୍ଛେ ତସ୍ସ ମଂ ଦଜ୍ଜା, ୱିକ୍କିଣେଯ୍ୟ ହନେଯ୍ୟ ୱା’’ତି. (ଜା. ୨.୨୨.୨୨୮୨) –

ଆହ.

ମହାପୁରିସୋପି ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଦ୍ଦିତୋ ମେ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମେୱ ପିୟତରଂ, ଇଦଂ ମେ ଦାନଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପ୍ପଟିୱେଧସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଦାସି. ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୧୮.

‘‘ଜାଲିଂ କଣ୍ହାଜିନଂ ଧୀତଂ, ମଦ୍ଦିଦେୱିଂ ପତିବ୍ବତଂ;

ଚଜମାନୋ ନ ଚିନ୍ତେସିଂ, ବୋଧିୟାୟେୱ କାରଣା.

୧୧୯.

ନ ମେ ଦେସ୍ସା ଉଭୋ ପୁତ୍ତା, ମଦ୍ଦିଦେୱୀ ନ ଦେସ୍ସିୟା;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପିୟଂ ମୟ୍ହଂ, ତସ୍ମା ପିୟେ ଅଦାସହ’’ନ୍ତି.

ତତ୍ଥ ଚଜମାନୋ ନ ଚିନ୍ତେସିନ୍ତି ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୋ ସନ୍ତାପୱସେନ ନ ଚିନ୍ତେସିଂ, ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ପରିଚ୍ଚଜିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ.

ଏତ୍ଥାହ – କସ୍ମା ପନାୟଂ ମହାପୁରିସୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାରେ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନେ ଖତ୍ତିୟେ ପରସ୍ସ ଦାସଭାୱେନ ପରିଚ୍ଚଜି, ନ ହି ଯେସଂ କେସଞ୍ଚିପି ଭୁଜିସ୍ସାନଂ ଅଭୁଜିସ୍ସଭାୱକରଣଂ ସାଧୁଧମ୍ମୋତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ଅନୁଧମ୍ମଭାୱତୋ. ଅୟଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧକାରକେ ଧମ୍ମେ ଅନୁଗତଧମ୍ମତା, ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସ୍ସ ଅତ୍ତନିୟସ୍ସ ମମନ୍ତି ପରିଗ୍ଗହିତୱତ୍ଥୁନୋ ଅନୱସେସପରିଚ୍ଚାଗୋ, ନ ହି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକୱିକପ୍ପରହିତଂ ଦାନପାରମିଂ ପରିପୂରେତୁଂ ଉସ୍ସୁକ୍କମାପନ୍ନାନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ମମନ୍ତି ପରିଗ୍ଗହିତୱତ୍ଥୁଂ ଯାଚନ୍ତସ୍ସ ଯାଚକସ୍ସ ନ ପରିଚ୍ଚଜିତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ପୋରାଣୋପି ଚାୟମନୁଧମ୍ମୋ. ସବ୍ବେସଞ୍ହି ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଅୟଂ ଆଚିଣ୍ଣସମାଚିଣ୍ଣଧମ୍ମୋ କୁଲୱଂସୋ କୁଲପ୍ପୱେଣୀ, ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସ୍ସ ପରିଚ୍ଚାଗୋ. ତତ୍ଥ ଚ ୱିସେସତୋ ପିୟତରୱତ୍ଥୁପରିଚ୍ଚାଗୋ, ନ ହି କେଚି ବୋଧିସତ୍ତା ୱଂସାନୁଗତଂ ରଜ୍ଜିସ୍ସରିୟାଦିଧନପରିଚ୍ଚାଗଂ, ଅତ୍ତନୋ ସୀସନୟନାଦିଅଙ୍ଗପରିଚ୍ଚାଗଂ, ପିୟଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗଂ, କୁଲୱଂସପତିଟ୍ଠାପକପିୟପୁତ୍ତପରିଚ୍ଚାଗଂ, ମନାପଚାରିନୀପିୟଭରିୟାପରିଚ୍ଚାଗନ୍ତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ମହାପରିଚ୍ଚାଗେ ଅପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଭୂତପୁବ୍ବା ଅତ୍ଥି. ତଥା ହି ମଙ୍ଗଲେ ଭଗୱତି ବୋଧିସତ୍ତଭୂତେ ବୋଧିପରିୟେସନଂ ଚରମାନେ ଚ ଚରିମତ୍ତଭାୱତୋ ତତିୟେ ଅତ୍ତଭାୱେ ସପୁତ୍ତଦାରେ ଏକସ୍ମିଂ ପବ୍ବତେ ୱସନ୍ତେ ଖରଦାଠିକୋ ନାମ ଯକ୍ଖୋ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦାନଜ୍ଝାସୟତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଦ୍ୱେ ଦାରକେ ଯାଚି.

ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଦଦାମି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୁତ୍ତକେ’’ତି ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋ ଉଦକପରିୟନ୍ତଂ ପଥୱିଂ କମ୍ପେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେପି ଦାରକେ ଅଦାସି. ଯକ୍ଖୋ ଚଙ୍କମନକୋଟିୟଂ ଆଲମ୍ବନଫଲକଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ମୂଳାଲକଲାପଂ ୱିୟ ଦ୍ୱେ ଦାରକେ ଖାଦି. ଅଗ୍ଗିଜାଲଂ ୱିୟ ଲୋହିତଧାରଂ ଉଗ୍ଗିରମାନଂ

ଯକ୍ଖସ୍ସ ମୁଖଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ‘‘ଓଞ୍ଚେସି ଓତ ମଂ ଯକ୍ଖୋ’’ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦସ୍ସ ଓକାସଂ ଅଦେନ୍ତସ୍ସ ଉପାଯକୋସଲ୍ଲସ୍ସ ସୁଭାଓିତତ୍ତା ଅତୀତଧମ୍ମାନଂ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିସଭାଓତୋ ଅନିଚ୍ଚାଦିଓସେନ ସଙ୍ଖାରାନଂ ସୁପରିମଦ୍ଦିତଭାଓତୋ ଚ ଏଓଂ ଇତ୍ତରଟ୍ଠିତିକେନ ପଭଙ୍ଗୁନା ଅସାରେନ ସଙ୍ଖାରକଲାପେନ ‘‘ପୂରିତା ଓତ ମେ ଦାନପାରମୀ, ମହନ୍ତଂ ଓତ ମେ ଅତ୍ଥଂ ସାଧେତ୍ୱା ଇଦଂ ଅଧିଗତ’’ନ୍ତି ସୋମନସ୍ସମେଓ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ଇଦଂ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣଂ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଅନାଗତେ ଇମିନାଓ ନୀହାରେନ ସରୀରତୋ ରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୂ’’ତି ପତ୍ଥନମକାସି। ତସ୍ସ ତଂ ପତ୍ଥନଂ ନିସ୍ସାଯ ବୁଦ୍ଧଭୂତସ୍ସ ସରୀରପ୍ପଭା ନିଚ୍ଚମେଓ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା)। ଏଓଂ ଅଞ୍ଞେପି ବୋଧିସତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ପିଯତରଂ ପୁତ୍ତଦାରଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଓିଜ୍ଝିଂସୁ।

ଅପି ଚ ଯଥା ନାମ କୋଚି ପୁରିସୋ କସ୍ସଚି ସନ୍ତିକେ ଗାମଂ ଓା ଜନପଦଂ ଓା କେଣିଯା ଗହେତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ତେଓାସିକାନଂ ଓା ପମାଦେନ ପୂତିଭୂତଂ ଧନଂ ଧାରେଯ୍ଯ, ତମେନଂ ସୋ ଗାହାପେତ୍ୱା ବନ୍ଧନାଗାରଂ ପଓେସେଯ୍ଯ। ତସ୍ସ ଏଓମସ୍ସ ‘‘ଅହଂ ଖୋ ଇମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଏତ୍ତକଂ ନାମ ଧନଂ ଧାରେମି, ତେନାହଂ ରଞ୍ଞା ବନ୍ଧନାଗାରେ ପଓେସିତୋ, ସଚାହଂ ଇଧେଓ ହୋମି, ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ଜୀଯେଯ୍ଯ, ପୁତ୍ତଦାରକମ୍ମକରପୋରିସା ଚ ମେ ଜୀଓିକାପଗତା ମହନ୍ତଂ ଅନଯବ୍ଯସନଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ଓା କନିଟ୍ଠଭାତରଂ ଓା ଇଧ ଠପେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମେଯ୍ଯଂ । ଏଓାହଂ ଇତୋ ବନ୍ଧନତୋ ମୁତ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେଓ ଯଥାମିତ୍ତଂ ଯଥାସନ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଧନଂ ସଂହରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦତ୍ୱା ତମ୍ପି ବନ୍ଧନତୋ ମୋଚେମି, ଅପ୍ପମତ୍ତୋଓ ହୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାନବଲେନ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଟିପାକତିକଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତଥା କରେଯ୍ଯ। ଏଓଂ ସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତତ୍ରିଦଂ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ – ରାଜା ଓିଯ କମ୍ମଂ, ବନ୍ଧନାଗାରୋ ଓିଯ ସଂସାରୋ, ରଞ୍ଞା ବନ୍ଧନାଗାରେ ଠପିତପୁରିସୋ ଓିଯ କମ୍ମଓସେନ ସଂସାରଚାରକେ ଠିତୋ ମହାପୁରିସୋ, ତସ୍ସ ବନ୍ଧନାଗାରେ ଠିତପୁରିସସ୍ସ ତତ୍ଥ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଓା ଭାତୁନୋ ଓା ପରାଧୀନଭାଓକରଣେନ ତେସଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ଦୁକ୍ଖପ୍ପମୋଚନଂ ଓିଯ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତାଦିକେ ପରେସଂ ଦତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପ୍ପଟିଲାଭେନ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଓଟ୍ଟଦୁକ୍ଖପ୍ପମୋଚନଂ, ତସ୍ସ ଓିଗତଦୁକ୍ଖସ୍ସ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯଥାଧିପ୍ପେତସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ପତିଟ୍ଠାନଂ ଓିଯ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଅପଗତଓଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ବୁଦ୍ଧଭାଓେନ ଦସବଲାଦିସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସମ୍ପତ୍ତିସମନ୍ନାଗମୋ ଅତ୍ତନୋ ଓଚନକାରକାନଂ ଓିଜ୍ଜତ୍ତଯାଦିସମ୍ପତ୍ତିସମନ୍ନାଗମୋ ଚାତି ଏଓଂ ଅନଓଜ୍ଜସଭାଓୋ ଏଓ ମହାପୁରିସାନଂ ପୁତ୍ତଦାରପରିଚ୍ଚାଗୋ। ଏତେନେଓ ନଯେନ ନେସଂ ଅଙ୍ଗଜୀଓିତପରିଚ୍ଚାଗେ ଯା ଚୋଦନା, ସାପି ଓିସୋଧିତାତି ଓେଦିତବ୍ବାତି।

ଏଓଂ ପନ ମହାସତ୍ତେନ ମଦ୍ଦିଦେଓିଯା ଦିନ୍ନାଯ ସକ୍କୋ ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତୋ ହୁତ୍ୱା –

‘‘ସବ୍ବେ ଜିତା ତେ ପଚ୍ଚୂହା, ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସା;

ନିନ୍ନାଦିତା ତେ ପଥଓୀ, ସଦ୍ଦୋ ତେ ତିଦିଓଂ ଗତୋ। (ଜା। ୨।୨୨।୨୨୮୩-୨୨୮୪);

‘‘ଦୁଦ୍ଦଦଂ ଦଦମାନାନଂ, ଦୁକ୍କରଂ କମ୍ମ କୁବ୍ବତଂ;

ଅସନ୍ତୋ ନାନୁକୁବ୍ବନ୍ତି, ସତଂ ଧମ୍ମୋ ଦୁରନ୍ନଯୋ।

‘‘ତସ୍ମା ସତଞ୍ଚ ଅସତଂ, ନାନା ହୋତି ଇତୋ ଗତି;

ଅସନ୍ତୋ ନିରଯଂ ଯନ୍ତି, ସନ୍ତୋ ସଗ୍ଗପରାଯନା’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୨୮୬-୨୨୮୭) –

ଆଦିନା ନଯେନ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦାନାନୁମୋଦନଓସେନ ଥୁତିଂ ଅକାସି।

ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚୂହାତି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ଦିବ୍ବାତି ଦିବ୍ବଯସପଟିବାହକା। ମାନୁସାତି ମନୁସ୍ସଯସପଟିବାହକା। କେ ପନ ତେତି? ମଚ୍ଛରିଯଧମ୍ମା, ତେ ସବ୍ବେ ପୁତ୍ତଦାରଂ ଦେନ୍ତେନ ମହାସତ୍ତେନ ଜିତାତି ଦସ୍ସେତି। ଦୁଦ୍ଦଦନ୍ତି ପୁତ୍ତଦାରାଦିଦୁଦ୍ଦଦଂ ଦଦମାନାନଂ ତମେଓ ଦୁକ୍କରଂ କୁବ୍ବତଂ ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ କମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞେ ସାଓକପଚ୍ଚେକବୋଧିସତ୍ତା ନାନୁକୁବ୍ବନ୍ତି, ପଗେଓ ଅସନ୍ତୋ ମଚ୍ଛରିନୋ। ତସ୍ମା ସତଂ ଧମ୍ମୋ ଦୁରନ୍ନଯୋ ସାଧୂନଂ ମହାବୋଧିସତ୍ତାନଂ ପଟିପତ୍ତିଧମ୍ମୋ ଅଞ୍ଞେହି ଦୁରନୁଗମୋ।

ଏୱଂ ସକ୍କୋ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଅନୁମୋଦନୱସେନ ଥୁତିଂ କତ୍ୱା ମଦ୍ଦିଦେୱିଂ ନିୟ୍ୟାତେନ୍ତୋ –

‘‘ଦଦାମି ଭୋତୋ ଭରିୟଂ, ମଦ୍ଦିଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସୋଭନଂ;

ତ୍ୱଞ୍ଚେୱ ମଦ୍ଦିୟା ଛନ୍ନୋ, ମଦ୍ଦୀ ଚ ପତିନୋ ତୱା’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୨୮୯) –

ୱତ୍ୱା ତଂ ମଦ୍ଦିଂ ପଟିଦତ୍ୱା ଦିବ୍ବଭାୱେନ ଜଲନ୍ତୋ ତରୁଣସୂରିୟୋ ୱିୟ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ –

‘‘ସକ୍କୋହମସ୍ମି ଦେୱିନ୍ଦୋ, ଆଗତୋସ୍ମି ତୱନ୍ତିକେ;

ୱରଂ ୱରସ୍ସୁ ରାଜିସି, ୱରେ ଅଟ୍ଠ ଦଦାମି ତେ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୨୯୨) –

ୱତ୍ୱା ୱରେହି ନିମନ୍ତେସି। ମହାସତ୍ତୋପି ‘‘ପିତା ମଂ ପୁନଦେୱ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେତୁ, ୱଜ୍ଝପ୍ପତ୍ତଂ ୱଧତୋ ମୋଚେୟ୍ୟଂ, ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅୱସ୍ସୟୋ ଭୱେୟ୍ୟଂ, ପରଦାରଂ ନ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, ଇତ୍ଥୀନଂ ୱସଂ ନ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, ପୁତ୍ତୋ ମେ ଦୀଘାୟୁକୋ ସିୟା, ଅନ୍ନପାନାଦିଦେୟ୍ୟଧମ୍ମୋ ବହୁକୋ ସିୟା, ତଞ୍ଚ ଅପରିକ୍ଖୟଂ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଦଦେୟ୍ୟଂ, ଏୱଂ ମହାଦାନାନି ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦେୱଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତୋ ଇଧାଗତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଇମେ ଅଟ୍ଠ ୱରେ ୟାଚି। ସକ୍କୋ ‘‘ନଚିରସ୍ସେୱ ପିତା ସଞ୍ଜୟମହାରାଜା ଇଧେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସତି, ଇତରୋ ଚ ସବ୍ବୋ ତେ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ମା ଚିନ୍ତୟି, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚ ମଦ୍ଦିଦେୱୀ ଚ ସମ୍ମୋଦମାନା ସକ୍କଦତ୍ତିୟେ ଅସ୍ସମେ ୱସିଂସୁ।

ଜୂଜକୋପି କୁମାରେ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦେୱତା ଆରକ୍ଖମକଂସୁ। ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଏକା ଦେୱଧୀତା ରତ୍ତିଭାଗେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଦ୍ଦିୱଣ୍ଣେନ କୁମାରେ ପଟିଜଗ୍ଗି। ସୋ ଦେୱତାୱିଗ୍ଗହିତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଡ୍ଢମାସେନ ଜେତୁତ୍ତରନଗରମେୱ ସମ୍ପାପୁଣି। ରାଜା ୱିନିଚ୍ଛୟେ ନିସିନ୍ନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦାରକେ ରାଜଙ୍ଗଣେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତେନ କଥିତନିୟାମେନେୱ ଧନଂ ଦତ୍ୱା କୁମାରେ କିଣିତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତେ କତ୍ୱା ରାଜା ଦାରକଂ ଫୁସ୍ସତିଦେୱୀ ଦାରିକଂ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ କତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ରାଜପୁତ୍ତିୟା ଚ ପୱତ୍ତିଂ ସୁଣିଂସୁ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଭୂନହଚ୍ଚଂ ୱତ ମୟା କତ’’ନ୍ତି ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ ତାୱଦେୱ ଦ୍ୱାଦସଅକ୍ଖୋଭଣୀପରିମାଣଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ୱଙ୍କପବ୍ବତାଭିମୁଖୋ ପାୟାସି ସଦ୍ଧିଂ ଫୁସ୍ସତିଦେୱିୟା ଚେୱ ଦାରକେହି ଚ। ଅନୁକ୍କମେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତେନ ଚ ସୁଣିସାୟ ଚ ସମାଗଞ୍ଛି। ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ ପିୟପୁତ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱିସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପତି, ତଥା ମଦ୍ଦୀ ମାତାପିତରୋ ସହଜାତା ସଟ୍ଠିସହସ୍ସା ଚ ଅମଚ୍ଚା। ତଂ କାରୁଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତେସୁ ଏକୋପି ସକଭାୱେନ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ସକଲଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ୟୁଗନ୍ଧରୱାତପମଦ୍ଦିତଂ ୱିୟ ସାଲୱନଂ ଅହୋସି। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ତେସଂ ୱିସଞ୍ଞିଭାୱୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ପୋକ୍ଖରୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପେସି, ତେମେତୁକାମା ତେମେନ୍ତି, ପୋକ୍ଖରେ ପତିତୱସ୍ସଂ ୱିୟ ୱିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଉଦକଂ ଗଚ୍ଛତି। ସବ୍ବେ ସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭିଂସୁ। ତଦାପି ପଥୱିକମ୍ପାଦୟୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରା ଅଚ୍ଛରିୟା ପାତୁରହେସୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୨୦।

‘‘ପୁନାପରଂ ବ୍ରହାରଞ୍ଞେ, ମାତାପିତୁସମାଗମେ;

କରୁଣଂ ପରିଦେୱନ୍ତେ, ସଲ୍ଲପନ୍ତେ ସୁଖଂ ଦୁଖଂ।

୧୨୧।

‘‘ହିରୋତ୍ତପ୍ପେନ ଗରୁନା, ଉଭିନ୍ନଂ ଉପସଙ୍କମି;

ତଦାପି ପଥୱୀ କମ୍ପି, ସିନେରୁୱନୱଟଂସକା’’ତି।

ତତ୍ଥ କରୁଣଂ ପରିଦେୱନ୍ତେତି ମାତାପିତରୋ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଆଗତଜନେ କରୁଣଂ ପରିଦେୱମାନେ। ସଲ୍ଲପନ୍ତେ ସୁଖଂ ଦୁଖନ୍ତି ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରୱସେନ ଆଲାପସଲ୍ଲାପଂ କରୋନ୍ତେ। ହିରୋତ୍ତପ୍ପେନ ଗରୁନା ଉଭିନ୍ନନ୍ତି ଇମେ ସିୱୀନଂ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଦୂସକଂ ଧମ୍ମେ ଠିତଂ ମଂ ପବ୍ବାଜୟିଂସୂତି ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପଂ ଅକତ୍ୱା ଉଭୋସୁ ଏତେସୁ ମାତାପିତୂସୁ ଧମ୍ମଗାରୱସମୁସ୍ସିତେନ ହିରୋତ୍ତପ୍ପେନେୱ ଯଥାରୂପେ ଉପସଙ୍କମି। ତେନ ମେ ଧମ୍ମତେଜେନ ତଦାପି ପଥୱୀ କମ୍ପି।

ଅଥ ସଞ୍ଜୟମହାରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଖମାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ କେସମସ୍ସୁକମ୍ମାଦୀନି କାରାପେତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ସବ୍ବାଭରଣୱିଭୂସିତଂ ଦେୱରାଜାନମିୱ ୱିରୋଚମାନଂ ସହ ମଦ୍ଦିଦେୱିୟା ରଜ୍ଜେ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ଚ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦ୍ୱାଦସଅକ୍ଖୋଭନୀପରିମାଣାୟ ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ ଚ ପୁତ୍ତଂ ପରିୱାରୟିତ୍ୱା ୱଙ୍କପବ୍ବତତୋ ଯାୱ ଜେତୁତ୍ତରନଗରା ସଟ୍ଠିଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ମାସେହି ସୁଖେନେୱ ନଗରଂ ପୱେସେସି। ମହାଜନୋ ଉଳାରଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦେସି। ଚେଲୁକ୍ଖେପାଦୟୋ ପୱତ୍ତିଂସୁ। ନଗରେ ଚ ନନ୍ଦିଭେରିଂ ଚରାପେସୁଂ। ଅନ୍ତମସୋ ବିଳାରେ ଉପାଦାୟ ସବ୍ବେସଂ ବନ୍ଧନେ ଠିତାନଂ ବନ୍ଧନମୋକ୍ଖୋ ଅହୋସି। ସୋ ନଗରଂ ପୱିଟ୍ଠଦିୱସେଯେୱ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଚିନ୍ତେସି – ''ସ୍ୱେ ୱିଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା ମମାଗତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ଯାଚକା ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି, ତେସାହଂ କିଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ଆସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ରାଜନିୱେସନସ୍ସ ପୁରିମୱତ୍ଥୁଂ ପଚ୍ଛିମୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ କଟିପ୍ପମାଣଂ ପୂରେନ୍ତୋ ଘନମେଘୋ ୱିୟ ସତ୍ତରତନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପେସି। ସକଲନଗରେ ଜଣ୍ଣୁପ୍ପମାଣଂ ୱସ୍ସାପେସୀତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୨୨।

''ପୁନାପରଂ ବ୍ରହାରଞ୍ଞା, ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତିଭି;

ପୱିସାମି ପୁରଂ ରମ୍ମଂ, ଜେତୁତ୍ତରଂ ପୁରୁତ୍ତମଂ।

୧୨୩।

''ରତନାନି ସତ୍ତ ୱସ୍ସିଂସୁ, ମହାମେଘୋ ପୱସ୍ସଥ;

ତଦାପି ପଥୱୀ କମ୍ପି, ସିନେରୁୱନୱଟଂସକା।

୧୨୪।

''ଅଚେତନାୟଂ ପଥୱୀ, ଅୱିଞ୍ଞାୟ ସୁଖଂ ଦୁଖଂ;

ସାପି ଦାନବଲା ମୟ୍ହଂ, ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପକମ୍ପଥା''ତି।

ଏୱଂ ସତ୍ତରତନୱସ୍ସେ ୱୁଟ୍ଠେ ପୁନଦିୱସେ ମହାସତ୍ତୋ ''ଯେସଂ କୁଲାନଂ ପୁରିମପଚ୍ଛିମୱତ୍ଥୂସୁ ୱୁଟ୍ଠଧନଂ, ତେସଞ୍ଞେୱ ହୋତୂ''ତି ଦାପେତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗେହୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଧନେନ ସଦ୍ଧିଂ କୋଟ୍ଠାଗାରେସୁ ଓକିରାପେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ଅଚେତନାୟଂ ପଥୱୀତି ଚେତନାରହିତା ଅୟଂ ମହାଭୂତା ପଥୱୀ, ଦେୱତା ପନ ଚେତନାସହିତା। ଅୱିଞ୍ଞାୟ ସୁଖଂ ଦୁଖନ୍ତି ଅଚେତନତ୍ତା ଏୱ ସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଜାନିତ୍ୱା। ସତିପି ସୁଖଦୁକ୍ଖପଚ୍ଚୟସଂଯୋଗେ ତଂ ନାନୁଭୱନ୍ତୀ। ସାପି ଦାନବଲା ମୟ୍ହନ୍ତି ଏୱଂଭୂତାପି ସା ମହାପଥୱୀ ମମ ଦାନପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱହେତୁ। ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପକମ୍ପଥାତି ଅଟ୍ଠୱସ୍ସିକକାଲେ ହଦୟମଂସାଦୀନିପି ଯାଚକାନଂ ଦଦେୟ୍ୟନ୍ତି ଦାନଜ୍ଝାସୟୁପ୍ପାଦେ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଦାନେ ପବ୍ବାଜନକାଲେ ପୱତ୍ତିତମହାଦାନେ ପୁତ୍ତଦାନେ ଭରିୟାଦାନେ ୱଙ୍କପବ୍ବତେ ଞାତିସମାଗମେ ନଗରଂ ପୱିଟ୍ଠଦିୱସେ ରତନୱସ୍ସକାଲେତି ଇମେସୁ ଠାନେସୁ ସତ୍ତୱାରଂ ଅକମ୍ପିତ୍ଥ। ଏୱଂ ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ମହାପଥୱିକମ୍ପନାଦିଅଚ୍ଛରିୟପାତୁଭାୱହେତୁଭୂତାନି ଯାୱତାୟୁକଂ ମହାଦାନାନି ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଆୟୁପରିୟୋସାନେ ତୁସିତପୁରେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ତତୋ ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ ରାଜା, ଦାନଂ ଦତ୍ୱାନ ଖତ୍ତିୟୋ;

କାୟସ୍ସ ଭେଦା ସପ୍ପଞ୍ଞୋ, ସଗ୍ଗଂ ସୋ ଉପପଜ୍ଜଥା''ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୪୪୦);

ତଦା ଜୂଜକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଅମିତ୍ତତାପନା ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକା , ଚେତପୁତ୍ତୋ ଛନ୍ନୋ, ଅଚ୍ଚୁତତାପସୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ, ମଦ୍ଦୀ ରାହୁଲମାତା, ଜାଲିକୁମାରୋ ରାହୁଲୋ, କଣ୍ହାଜିନା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି, ସେସପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ ରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ଇଧାପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯଥାରହଂ ସେସପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ମହାସତ୍ତେ କୁଚ୍ଛିଗତେ ମାତୁ ଦେୱସିକଂ ଛସତସହସ୍ସାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦାତୁକାମତାଦୋହଳଓ, ତଥା ଦୀଯମାନେପି ଧନସ୍ସ ପରିକ୍ଖଯାଭାୱୋ, ଜାତକ୍ଖଣେ ଏୱ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ‘‘ଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ଅତ୍ଥି କିଞ୍ଚୀ’’ତି ୱାଚାନିଚ୍ଛାରଣଂ, ଚତୁପଞ୍ଚୱସ୍ସିକକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ଅଲଙ୍କାରସ୍ସ ଧାତୀନଂ ହତ୍ଥଗତସ୍ସ ପୁନ ଅଗ୍ଗହେତୁକାମତା, ଅଟ୍ଠୱସ୍ସିକକାଲେ ହଦଯମଂସାଦିକସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରାୱଯୱସ୍ସ ଦାତୁକାମତାତି ଏୱମାଦିକା ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ମହାପଥୱିକମ୍ପନାଦିଅନେକଚ୍ଛରିଯପାତୁଭାୱହେତୁଭୂତା ଇଧ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବା। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ଏୱଂ ଅଚ୍ଛରିଯା ହେତେ, ଅବ୍ଭୁତା ଚ ମହେସିନୋ…ପେ…;

ତେସୁ ଚିତ୍ତପ୍ପସାଦୋପି, ଦୁକ୍ଖତୋ ପରିମୋଚଯେ;

ପଗେୱାନୁକିରିଯା ତେସଂ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମତୋ’’ତି।

ୱେସ୍ସନ୍ତରଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସସପଣ୍ଡିତଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୧୨୫-୬। ଦସମେ ଯଦା ହୋମି, ସସକୋତି ଅହଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ବୋଧିପରିଯେସନଂ ଚରମାନୋ ଯଦା ସସପଣ୍ଡିତୋ ହୋମି। ବୋଧିସତ୍ତା ହି କମ୍ମୱସିପ୍ପତ୍ତାପି ତାଦିସାନଂ ତିରଚ୍ଛାନାନଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥଂ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ପୱନଚାରକୋତି ମହାୱନଚାରୀ। ଦବ୍ବାଦିତିଣାନି ରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛେସୁ ପଣ୍ଣାନି ଯଂକିଞ୍ଚି ସାକଂ ରୁକ୍ଖତୋ ପତିତଫଲାନି ଚ ଭକ୍ଖୋ ଏତସ୍ସାତି ତିଣପଣ୍ଣସାକଫଲଭକ୍ଖୋ। ପରହେଠନୱିୱଜ୍ଜିତୋତି ପରପୀଳାୱିରହିତୋ। ସୁତ୍ତପୋତୋ ଚାତି ଉଦ୍ଦପୋତୋ ଚ। ଅହଂ ତଦାତି ଯଦାହଂ ସସକୋ ହୋମି, ତଦା ଏତେ ମକ୍କଟାଦଯୋ ତଯୋ ସହାଯେ ଓୱଦାମି।

୧୨୭।କିରିଯେ କଲ୍ୟାଣପାପକେତି କୁସଲେ ଚେୱ ଅକୁସଲେ ଚ କମ୍ମେ। ପାପାନୀତି ଅନୁସାସନାକାରଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ପାପାନିପରିୱଜ୍ଜେଥାତି ପାଣାତିପାତୋ…ପେ… ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ଇମାନି ପାପାନି ପରିୱଜ୍ଜେଥ। କଲ୍ୟାଣେ ଅଭିନିୱିସ୍ସଥାତି ଦାନଂ ସୀଲଂ…ପେ… ଦିଟ୍ଠୁଜୁକମ୍ମନ୍ତି ଇଦଂ କଲ୍ୟାଣଂ, ଇମସ୍ମିଂ କଲ୍ୟାଣେ ଅତ୍ତନୋ କାଯୱାଚାଚିତ୍ତାନି ଅଭିମୁଖଭାୱେନ ନିୱିସ୍ସଥ, ଇମଂ କଲ୍ୟାଣପଟିପତ୍ତିଂ ପଟିପଜ୍ଜଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋପି ଞାଣସମ୍ପନ୍ନତାଯ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ତେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ଜନାନଂ କାଲେନ କାଲଂ ଉପଗତାନଂ ଓୱାଦୱସେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତେ ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱସନ୍ତି। ଏୱଂ କାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆକାସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚନ୍ଦପାରିପୂରିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋଥା’’ତି ଓୱଦି। ତେନାହ –

୧୨୮।

‘‘ଉପୋସଥମ୍ହି ଦିୱସେ, ଚନ୍ଦଂ ଦିସ୍ୱାନ ପୂରିତଂ;

ଏତେସଂ ତତ୍ଥ ଆଚିକ୍ଖିଂ, ଦିୱସୋ ଅଜ୍ଜୁପୋସଥୋ।

୧୨୯।

‘‘ଦାନାନି ପଟିଯାଦେଥ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟସ୍ସ ଦାତୱେ;

ଦତ୍ୱା ଦାନଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେ, ଉପୱସ୍ସଥୁପୋସଥ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଚନ୍ଦଂ ଦିସ୍ୱା ନ ପୂରିତନ୍ତି ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖଚାତୁଦ୍ଦସିଯଂ ଇସକଂ ଅପରିପୁଣ୍ଣଭାୱେନ ଚନ୍ଦଂ ନ ପରିପୂରିତଂ ଦିସ୍ୱା ତତୋ ୱିଭାତାଯ ରତ୍ତିଯା ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନୱେଲାଯମେୱ ଉପୋସଥମ୍ପି ଦିୱସେ ପନ୍ନରସେ ଏତେସଂ ମକ୍କଟାଦୀନଂ ମଯ୍ହଂ ସହାଯାନଂ ଦିୱସୋ ଅଜ୍ଜୁପୋସଥୋ। ତସ୍ମା ‘‘ଦାନାନି ପଟିଯାଦେଥା’’ତିଆଦିନା ତତ୍ଥ ଉପୋସଥଦିୱସେ ପଟିପତ୍ତିୱିଧାନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଦାନାନୀତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ। ପଟିଯାଦେଥାତି ଯଥାସତ୍ତି ଯଥାବଲଂ ସଜ୍ଜେଥ। ଦାତୱେତି ଦାତୁଂ। ଉପୱସ୍ସଥାତି ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋଥ, ଉପୋସଥସୀଲାନି ରକ୍ଖଥ, ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଦିନ୍ନଦାନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଯାଚକେ ସମ୍ପତ୍ତେ ତୁମ୍ହେହି ଖାଦିତବ୍ବାହାରତୋ ଦତ୍ୱା ଖାଦେଯ୍ୟାଥାତି ଦସ୍ସେତି।

ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠହିଂସୁ। ତେସୁ ଉଦ୍ଦପୋତୋ ପାତୋୱ ‘‘ଗୋଚରଂ ପରିଯେସିସ୍ସାମୀ’’ତି ନଦୀତୀରଂ ଗତୋ। ଅଥେକୋ ବାଳିସିକୋ ସତ୍ତ ରୋହିତମଚ୍ଛେ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱଲ୍ଲିଯା ଆୱୁଣିତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ୱାଲୁକାଯ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ମଚ୍ଛେ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନଦିଯା ଅଧୋ ସୋତଂ ଭସ୍ସି। ଉଦ୍ଦୋ ମଚ୍ଛଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ୱିଯୂହିତ୍ୱା ମଚ୍ଛେ ଦିସ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏତେସଂ ସାମିକୋ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଘୋସେତ୍ୱା ସାମିକଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ୱଲ୍ଲିଯଂ ଡଂସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଗୁମ୍ବେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ୱେଲାଯମେୱ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ସିଙ୍ଗାଲୋପି ଗୋଚରଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ଏକସ୍ସ ଖେତ୍ତଗୋପକସ୍ସ କୁଟିଯଂ ଦ୍ୱେ ମଂସସୂଲାନି ଏକଂ ଗୋଧଂ ଏକଞ୍ଚ ଦଧିୱାରକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଏତେସଂ ସାମିକୋ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଘୋସେତ୍ୱା ସାମିକଂ ଅଦିସ୍ୱା ଦଧିୱାରକସ୍ସ ଉଗ୍ଗହଣରଜ୍ଜୁକଂ ଗୀୱାଯଂ ପୱେସେତ୍ୱା ମଂସସୂଲେ ଚ ଗୋଧଞ୍ଚ ମୁଖେନ ଡଂସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଗୁମ୍ବେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ୱେଲାଯମେୱ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ମକ୍କଟୋପି ୱନସଣ୍ଡଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅମ୍ବପିଣ୍ଡଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଗୁମ୍ବେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ୱେଲାଯମେୱ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ତିଣ୍ଣମ୍ପି ‘‘ଅହୋ ଇଧ ନୂନ ଯାଚକୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟା’’ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୩୦।

‘‘ତେ ମେ ସାଧୂତି ୱତ୍୍ୱାନ, ଯଥାସତ୍ତି ଯଥାବଲଂ;

ଦାନାନି ପଟିଯାଦେତ୍ୱା, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ଗୱେସିସୁ’’ନ୍ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ‘‘ୱେଲାଯମେୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦବ୍ବାଦିତିଣାନି ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଗୁମ୍ବେଯେୱ ନିସିନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତାନଂ ଯାଚକାନଂ ତିଣାନି ଖାଦିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତିଲତଣ୍ଡୁଲାଦଯୋପି ମଯ୍ହଂ ନତ୍ଥି, ସଚେ ମେ ସନ୍ତିକଂ ଯାଚକୋ ଆଗମିସ୍ସତି, ଅହଂ ତିଣେନ ଯାପେମି, ଅତ୍ତନୋ ସରୀରମଂସଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେନାହ ଭଗୱା –

୧୩୧।

‘‘ଅହଂ ନିସଜ୍ଜ ଚିନ୍ତେସିଂ, ଦାନଂ ଦକ୍ଖିଣନୁଚ୍ଛୱଂ;

ଯଦିହଂ ଲଭେ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ, କିଂ ମେ ଦାନଂ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୩୨।

‘‘ନ ମେ ଅତ୍ଥି ତିଲା ମୁଗ୍ଗା, ମାସା ୱା ତଣ୍ଡୁଲା ଘତଂ;

ଅହଂ ତିଣେନ ଯାପେମି, ନ ସକ୍କା ତିଣ ଦାତୱେ।

୧୩୩।

‘‘ଯଦି କୋଚି ଏତି ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ, ଭିକ୍ଖାଯ ମମ ସନ୍ତିକେ;

ଦଜ୍ଜାହଂ ସକମତ୍ତାନଂ, ନ ସୋ ତୁଚ୍ଛୋ ଗମିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦାନଂ ଦକ୍ଖିଣନ୍ତୁଚ୍ଛନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣାଭାଵେନ ଅନୁଚ୍ଛଵିକଂ ଦାନଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟସ୍ସ ଦାତଙ୍କଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଚିନ୍ତେସିଂ। ଯଦିହଂ ଲଭେତି ଯଦି ଅହଂ କିଞ୍ଚି ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ଅଜ୍ଜ ଲଭେଯ୍ୟଂ। କିଂ ମେ ଦାନଂ ଭଵିସ୍ସତୀତି କିଂ ମମ ଦାତଙ୍କଂ ଭଵିସ୍ସତି। ନ ସକ୍କା ତିଣ ଦାତଵେତି ଯଦି ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟସ୍ସ ଦାତୁଂ ତିଲମୁଗ୍ଗାଦିକଂ ମୟ୍ହଂ ନତ୍ଥି, ଯଂ ପନ ମମ ଆହାରଭୂତଂ, ତଂ ନ ସକ୍କା ତିଣଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟସ୍ସ ଦାତୁଂ। ଦଜ୍ଜାହଂ ସକମତ୍ତାନନ୍ତି କିଂ ଵା ମୟ୍ହଂ ଏତାଯ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଚିନ୍ତାଯ, ନନୁ ଇଦମେଵ ମୟ୍ହଂ ଅନଵଜ୍ଜଂ ଅପରାଧୀନତାଯ ସୁଲଭଂ ପରେସଞ୍ଚ ପରିଭୋଗାରହଂ ସରୀରଂ ସଚେ କୋଚି ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ତଯିଦଂ ସକମତ୍ତାନଂ ତସ୍ସ ଦଜ୍ଜାମହଂ। ଏଵଂ ସନ୍ତେ ନ ସୋ ତୁଚ୍ଛୋ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ ଅରିତ୍ତହତ୍ଥୋ ହୁତ୍ୱା ଗମିସ୍ସତୀତି।

ଏଵଂ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଯଥାଭୂତସଭାଵଂ ପରିଵିତକ୍କେନ୍ତସ୍ସ ପରିଵିତକ୍କାନୁଭାଵେନ ସକ୍କସ୍ସ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ଆଵଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଇମଂ କାରଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସସରାଜଂ ଵୀମଂସିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଠମଂ ଉଦ୍ଦସ୍ସ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଵେସେନ ଅଟ୍ଠାସି। ତେନ ‘‘କିମତ୍ଥଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଠିତୋସୀ’’ତି ଚ ଵୁତ୍ତେ ସଚେ କଞ୍ଚି ଆହାରଂ ଲଭେଯ୍ୟଂ, ଉପୋସଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରେଯ୍ୟନ୍ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂତି ତେ ଆହାରଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ –

‘‘ସତ୍ତ ମେ ରୋହିତା ମଚ୍ଛା, ଉଦକା ଥଲମୁବ୍ଭତା;

ଇଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମେ ଅତ୍ଥି, ଏତଂ ଭୁତ୍ୱା ଵନେ ଵସା’’ତି। (ଜା। ୧।୪।୬୧);

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ପଗେଵ ତାଵ ହୋତୁ, ପଚ୍ଛା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଥେଵ ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ମକ୍କଟସ୍ସ ଚ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେହିପି ଅତ୍ତନୋ ଵିଜ୍ଜମାନେହି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେହି ନିମନ୍ତିତୋ ‘‘ପଗେଵ ତାଵ ହୋତୁ, ପଚ୍ଛା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ –

‘‘ଦୁସ୍ସ ମେ ଖେତ୍ତପାଲସ୍ସ, ରତ୍ତିଭତ୍ତଂ ଅପାଭତଂ;

ମଂସସୂଲା ଚ ଦ୍ୱେ ଗୋଧା, ଏକଞ୍ଚ ଦଧିଵାରକଂ;

ଇଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମେ ଅତ୍ଥି, ଏତଂ ଭୁତ୍ୱା ଵନେ ଵସା’’ତି।

‘‘ଅମ୍ବପକ୍କଂ ଦକଂ ସୀତଂ, ସୀତଚ୍ଛାୟା ମନୋରମା;

ଇଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମେ ଅତ୍ଥି, ଏତଂ ଭୁତ୍ୱା ଵନେ ଵସା’’ତି। (ଜା। ୧।୪।୬୨-୬୩);

ତତ୍ଥ ଦୁସ୍ସାତି ଅମୁସ୍ସ। ରତ୍ତିଭତ୍ତଂ ଅପାଭତନ୍ତି ରତ୍ତିଭୋଜନତୋ ଅପନୀତଂ। ମଂସସୂଲା ଚ ଦ୍ୱେ ଗୋଧାତି ଅଙ୍ଗାରପକ୍କାନି ଦ୍ୱେ ମଂସସୂଲାନି ଏକା ଚ ଗୋଧା। ଦଧିଵାରକନ୍ତି ଦଧିଵାରକୋ।

୧୩୪। ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସସପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ତେନାପି ‘‘କିମତ୍ଥମାଗତୋସୀ’’ତି ଵୁତ୍ତେ ତଥେଵାହ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ମମ ସଙ୍କପ୍ପମଞ୍ଞାୟା’’ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ମମ ସଙ୍କପ୍ପମଞ୍ଞାୟାତି ପୁବ୍ବେ ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ପରିଵିତକ୍କଂ ଜାନିତ୍ୱା। ବ୍ରାହ୍ମଣଵଣ୍ଣିନାତି ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପଵତା ଅତ୍ତଭାଵେନ। ଆସଯନ୍ତି ଵସନଗୁମ୍ବଂ।

୧୩୫-୭।ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋତି ସମଂ ସଳଭାଗେନେଵ ତୁଟ୍ଠୋ। ଘାସହେତୁତି ଆହାରହେତୁ। ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବନ୍ତି ଯେହି କେହିଚି ଅବୋଧିସତ୍ତେହି ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ। ଦାନଵରନ୍ତି ଉତ୍ତମଦାନଂ। ‘‘ଅଜ୍ଜ ଦସ୍ସାମି ତେ ଅହ’’ନ୍ତି ଵତ୍ୱା ତୁଣ୍ହଂ ସୀଲଗୁଣୂପେତୋ, ଅଯୁତ୍ତଂ ତେ ପରହେଠନନ୍ତି ତଂ ପାଣାତିପାତତୋ ଅପନେତ୍ୱା ଇଦାନି ତସ୍ସ ପରିଭୋଗଯୋଗ୍ଗଂ ଅତ୍ତାନଂ କତ୍ୱା ଦାତୁଂ ‘‘ଏହି ଅଗ୍ଗିଂ ପଦୀପେହୀ’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଅହଂ ପଚିସ୍ସମତ୍ତାନନ୍ତି ତଯା କତେ ଅଙ୍ଗାରଗବ୍ଭେ ଅହମେଵ ପତିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ପଚିସ୍ସଂ। ପକ୍କଂ ତ୍ୱଂ ଭକ୍ଖଯିସ୍ସସୀତି ତଥା ପନ ପକ୍କଂ ତ୍ୱଂ ଖାଦିସ୍ସସି।

୧୩୮-୯।ନାନାକଟ୍ଠେସମାନଯୀତି ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଵେସଧାରୀ ସକ୍କୋ ନାନାଦାରୂନି ସମାନେନ୍ତୋ ଵିଯ ଅହୋସି। ମହନ୍ତଂ ଅକାସି ଚିତକଂ, କତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରଗବ୍ଭକନ୍ତି ଵୀତଚ୍ଚିକଂ ଵିଗତଧୂମଂ ଅଙ୍ଗାରଭରିତଗବ୍ଭନ୍ତରଂ ସମନ୍ତତୋ ଜଲମାନଂ ମମ ସରୀରସ୍ସ ନିମୁଜ୍ଜନପ୍ପହୋନକଂ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେଵ ମହନ୍ତଂ

ଚିତକଂ ଅକାସି, ସହସା ଇଦ୍ଧିଯା ଅଭିନିମ୍ମିନୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନାହ ‘‘ଅଗ୍ଗିଂ ତତ୍ଥ ପଦୀପେସି, ଯଥା ସୋ ଖ୍ପ୍ପଂ ମହାଭଵେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୋତି ସୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ସୀଘଂ ମହନ୍ତୋ ଯଥା ଭଵେଯ୍ୟ, ତଥା ପଦୀପେସି। ଫୋଟେତ୍ୱା ରଜଗତେ ଗଢେତି ‘‘ସଚେ ଲୋମନ୍ତରେସୁ ପାଣକା ଅତ୍ଥି, ତେ ମା ମରିଂସୂ’’ତି ପଂସୁଗତେ ମମ ଗଢେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଓିଧୁନିତ୍ୱା। ଏକମନ୍ତଂ ଉପାଓିସିନ୍ତି ନ ତାଓ କଟ୍ଠାନି ଆଦିତ୍ତାନୀତି ତେସଂ ଆଦୀପନଂ ଉଦିକ୍ଖନ୍ତୋ ଥୋକଂ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂ।

୧୪୦।ଯଦା ମହାକଟ୍ଠପୁଞ୍ଜୋ, ଆଦିତ୍ତୋ ଧମଧମାଯତୀତି ଯଦା ପନ ସୋ ଦାରୁରାସି ସମନ୍ତତୋ ଆଦିତ୍ତୋ ଓାଯୁଓେଗସମୁଦ୍ଧଟାନଂ ଜାଲସିଖାନଂ ଓସେନ ‘‘ଧମଧମା’’ତି ଏଓଂ କରୋତି। ତଦୁପ୍ପତିତ୍ୱା ପତତି, ମଜ୍ଝେ ଜାଲସିଖନ୍ତରେତି ତଦା ତସ୍ମିଂ କାଲେ ‘‘ମମ ସରୀରସ୍ସ ଝାପନସମତ୍ଥୋ ଅଯଂ ଅଙ୍ଗାରରାସୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ଜାଲସିଖାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଭୂତେ ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗାରରାସିସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ପଦୁମପୁଞ୍ଜେ ରାଜହଂସୋ ଓିଯ ପମୁଦିତଚିତ୍ତୋ ସକଲସରୀରଂ ଦାନମୁଖେ ଦତ୍ୱା ପତତି।

୧୪୧-୨।ପଓିଟ୍ଠଂ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚୀତି ଯଥା ଘମ୍ମକାଲେ ସୀତଲଂ ଉଦକଂ ଯେନ କେନଚି ପଓିଟ୍ଠଂ ତସ୍ସ ଦରଥପରିଳାହଂ ଓୂପସମେତି, ଅସ୍ସାଦଂ ପୀତିଞ୍ଚ ଉପ୍ପାଦେତି। ତଥେଓ ଜଲିତଂ ଅଗ୍ଗିନ୍ତି ଏଓଂ ତଥା ପଜ୍ଜଲିତଂ ଅଙ୍ଗାରରାସି ତଦା ମମ ପଓିଟ୍ଠସ୍ସ ଉସୁମମତ୍ତମ୍ପି ନାହୋସି। ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଦାନପୀତିଯା ସଙ୍ଦରଥପରିଳାହଓୂପସମୋ ଏଓ ଅହୋସି। ଚିରସ୍ସଂ ଓତ ମେ ଛଓିଚମ୍ମାଦିକୋ ସଙ୍ଘୋ ସରୀରାଓଯଓୋ ଦାନମୁଖେ ଜୁହିତଙ୍ବତଂ ଉପଗତୋ ଅଭିପତ୍ଥିତୋ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋତି। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ –

୧୪୩।

‘‘ଛଓିଂ ଚମ୍ମଂ ମଂସଂ ନ୍ହାରୁଂ, ଅଟ୍ଠିଂ ହଦଯବନ୍ଧନଂ;

କେଓଲଂ ସକଲଂ କାଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଦାସହ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ହଦଯବନ୍ଧନନ୍ତି ହଦଯମଂସପେସି। ତଞ୍ହି ହଦଯଓତ୍ଥୁଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓିଯ ଠିତତ୍ତା ‘‘ହଦଯବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି ଓୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ଓା ହଦଯବନ୍ଧନନ୍ତି ହଦଯଞ୍ଚ ବନ୍ଧନଞ୍ଚ, ହଦଯମଂସଞ୍ଚେଓ ତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓିଯ ଠିତଯକନମଂସଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। କେଓଲଂ ସକଲଂ କାଯନ୍ତି ଅନଓସେସଂ ସଙ୍ଘଂ ସରୀରଂ।

ଏଓଂ ତସ୍ମିଂ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ଅତ୍ତନୋ ସରୀରେ ଲୋମକୂପମତ୍ତମ୍ପି ଉଣ୍ହଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋପି ହିମଗଙ୍ଭଂ ପଓିଟ୍ଠୋ ଓିଯ ହୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପଧରଂ ସକ୍କଂ ଏଓମାହ – ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଯା କତୋ ଅଗ୍ଗି ଅତିସୀତଲୋ, କିଂ ନାମେତ’’ନ୍ତି? ପଣ୍ଡିତ, ନାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ସକ୍କୋହମସ୍ମି, ତଓ ଓୀମଂସନତ୍ଥଂ ଆଗତୋ ଏଓମକାସିନ୍ତି। ‘‘ସକ୍କ, ତ୍ୱଂ ତାଓ ତିଟ୍ଠତୁ, ସକଲୋପି ଚେ ଲୋକୋ ମଂ ଦାନେନ ଓୀମଂସେଯ୍ୟ, ନେଓ ମେ ଅଦାତୁକାମତଂ କଥଞ୍ଚିପି ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ ପସ୍ସେଥ ନ’’ନ୍ତି ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୀହନାଦଂ ନଦି।

ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ‘‘ସସପଣ୍ଡିତ, ତଓ ଗୁଣା ସକଲକପ୍ପମ୍ପି ପାକଟା ହୋନ୍ତୂ’’ତି ପଙ୍ବତଂ ପୀଳେତ୍ୱା ପଙ୍ବତରସଂ ଆଦାଯ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲେ ସସଲକ୍ଖଣଂ ଆଲିଖିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ତସ୍ମିଂ ଓନସଣ୍ଡେ ତତ୍ଥେଓ ଓନଗୁମ୍ବେ ତରୁଣଦଙ୍ବତିଣପୀଠେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦେଓଲୋକମେଓ ଗତୋ। ତେପି ଚତ୍ତାରୋ ପଣ୍ଡିତା ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ନିଚ୍ଚସୀଲଂ ଉପୋସଥସୀଲଞ୍ଚ ପୂରେତ୍ୱା ଯଥାରହଂ ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତା।

ତଦା ଉଦ୍ଦୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ସିଙ୍ଗାଲୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ମକ୍କଟୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସସପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ସୀଲାଦିପାରମିଯୋ ହେଟ୍ଠା ଓୁତ୍ତନଯେନେଓ ଯଥାରହଂ ନିଦ୍ଧାରେତଙ୍ବା। ତଥା ସତିପି ତିରଚ୍ଛାନୁପପତ୍ତିଯଂ କୁସଲାଦିଧମ୍ମେ କୁସଲାଦିତୋ ଯଥାଭୂତାଓବୋଧୋ, ତେସୁ ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ଓଜ୍ଜଂ ଭଯତୋ ଦିସ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଅକୁସଲତୋ ଓରମଣଂ, ସମ୍ମଦେଓ ଚ କୁସଲଧମ୍ମେସୁ ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠାପନଂ, ପରେସଞ୍ଚ ‘‘ଇମେ ନାମ ପାପଧମ୍ମା ତେ ଏଓଂ ଗହିତା ଏଓଂ ପରାମଟ୍ଠା ଏଓଂଗତିକା ଭଓନ୍ତି ଏଓଂଅଭିସମ୍ପରାଯା’’ତି ଆଦୀନଓଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତତୋ ଓିରମଣେ ନିଯୋଜନଂ, ଇଦଂ ଦାନଂ ନାମ, ଇଦଂ ସୀଲଂ ନାମ, ଇଦଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ନାମ, ଏତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତାନଂ ଦେଓମନୁସ୍ସସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ହତ୍ଥଗତା ଏଓାତିଆଦିନା ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେସୁ ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାପନଂ, ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଜୀଓିତନିରପେକ୍ଖଂ, ପରେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନଂ, ଉଳାରୋ ଚ ଦାନଜ୍ଝାସଯୋତି ଏଓମାଦଯୋ ଇଧ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାଓା ଓିଭାଓେତଙ୍ବା। ତେନେତଂ ଓୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଏଓଂ ଅଚ୍ଛରିଯା ହେତେ…ପେ… ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମତୋ’’ତି।

ସସପଣ୍ଡିତଚରିୟାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇଦାନି ‘‘ଅକିତ୍ତିବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତିଆଦିନା ୟଥାୱୁତ୍ତେ ଦସପି ଚରିୟାୱିସେସେ ଉଦାନେତ୍ୱା ନିଗମେତି। ତତ୍ଥ ଅହମେୱ ତଦା ଆସିଂ, ୟୋ ତେ ଦାନୱରେ ଅଦାସି ୟୋ ତାନି ଉତ୍ତମଦାନାନି ଅଦାସି, ସୋ ଅକିତ୍ତିବ୍ରାହଣାଦିକୋ ଅହମେୱ ତଦା ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଅହୋସିଂ, ନ ଅଞ୍ଞୋତି। ଇତି ତେସୁ ଅତ୍ତଭାୱେସୁ ସତିପି ସୀଲାଦିପାରମୀନଂ ୟଥାରହଂ ପୂରିତଭାୱେ ଅତ୍ତନୋ ପନ ତଦା ଦାନଜ୍ଝାସୟସ୍ସ ଅତିୱିୟ ଉଳାରଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟ ଦାନପାରମିୱସେନେୱ ଦେସନଂ ଆରୋପେସି। ଏତେ ଦାନପରିକ୍ଖାରା, ଏତେ ଦାନସ୍ସ ପାରମୀତି ୟେ ଇମେ ଅକିତ୍ତିଜାତକାଦୀସୁ (ଜା॰ ୧।୧୩। ୮୩ ଆଦୟୋ) ଅନେକାକାରୱୋକାରା ମୟା ପୱତ୍ତିତା ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମପରିଚ୍ଚାଗା ମମ ସରୀରାୱୟୱପୁତ୍ତଦାରପରିଚ୍ଚାଗା ପରମକୋଟିକା, କିଞ୍ଚାପି ତେ କରୁଣୂପାୟକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମେୱ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପୱତ୍ତିତତ୍ତା ଦାନସ୍ସ ପରମୁକ୍କଂସଗମନେନ ଦାନପାରମୀ ଏୱ, ତଥାପି ମମ ଦାନସ୍ସ ପରମତ୍ଥପାରମିଭୂତସ୍ସ ପରିକ୍ଖରଣତୋସନ୍ତାନସ୍ସ ପରିଭାୱନାୱସେନ ଅଭିସଙ୍ଖରଣତୋ ଏତେ ଦାନପରିକ୍ଖାରା ନାମ। ୟସ୍ସ ପନେତେ ପରିକ୍ଖାରା, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଜୀୱିତଂ ୟାଚକେ ଦତ୍ୱା, ଇମଂ ପାରମି ପୂରୟି’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ହି ଠପେତ୍ୱା ସସପଣ୍ଡିତଚରିୟଂ ସେସାସୁ ନୱସୁ ଚରିୟାସୁ ୟଥାରହଂ ଦାନପାରମିଦାନୌପପାରମିୟୋ ୱେଦିତବ୍ବା, ସସପଣ୍ଡିତଚରିୟେ (ଚରିୟା॰ ୧।୧୨୫ ଆଦୟୋ) ପନ ଦାନପରମତ୍ଥପାରମୀ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଭିକ୍ଖାୟ ଉପଗତଂ ଦିସ୍ୱା, ସକତ୍ତାନଂ ପରିଚ୍ଚଜିଂ;

ଦାନେନ ମେ ସମୋ ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ଦାନପାରମୀ’’ତି। (ଚରିୟା॰ ୧।ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନ);

କିଞ୍ଚାପି ହି ମହାପୁରିସସ୍ସ ୟଥାୱୁତ୍ତେ ଅକିତ୍ତିବ୍ରାହ୍ମଣାଦିକାଲେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଞ୍ଚ ମହାଜନକମହାସୁତସୋମାଦିକାଲେ ଦାନପାରମିୟା ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତଥାପି ଏକନ୍ତେନେୱ ସସପଣ୍ଡିତକାଲେ ଦାନପାରମିୟା ପରମତ୍ଥପାରମିଭାୱୋ ୱିଭାୱେତବ୍ବୋତି।

ପରମତ୍ଥଦୀପନିୟା ଚରିୟାପିଟକସଂୱଣ୍ଣନାୟ

ଦସୱିଧଚରିୟାସଙ୍ଗହସ୍ସ ୱିସେସତୋ

ଦାନପାରମିୱିଭାୱନସ୍ସ

ପଠମୱଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ହତ୍ଥିନାଗୱଗ୍ଗୋ

୧। ମାତୁପୋସକଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୧। ଦୁତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ କୁଞ୍ଜରୋତି ହତ୍ଥୀ। ମାତୁପୋସକୋତି ଅନ୍ଧାଯ ଜରାଜିଣ୍ଣାଯ ମାତୁଯା ପଟିଜଗ୍ଗନକୋ। ମହିଯାତି ଭୂମିଯଂ। ଗୁଣେନାତି ସୀଲଗୁଣେନ, ତଦା ମମ ସଦିସୋ ନତ୍ଥି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ହି ତଦା ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ହତ୍ଥିଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ସବ୍ବସେତୋ ଅଭିରୂପୋ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ମହାହତ୍ଥୀ ଅନେକହତ୍ଥିସତସହସ୍ସପରିୱାରୋ ଅହୋସି। ମାତା ପନସ୍ସ ଅନ୍ଧା। ସୋ ମଧୁରଫଲାଫଲାନି ହତ୍ଥୀନଂ ହତ୍ଥେସୁ ଦତ୍ୱା ମାତୁ ପେସେତି। ହତ୍ଥିନୋ ତସ୍ସା ଅଦତ୍ୱା ସଯଂ ଖାଦନ୍ତି। ସୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ''ଯୂଥଂ ପହାଯ ମାତରମେୱ ପୋସେସ୍ସାମୀ''ତି ରତ୍ତିଭାଗେ ଅଞ୍ଞେସଂ ହତ୍ଥୀନଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ମାତରଂ ଗହେତ୍ୱା ଚଣ୍ଡୋରଣପବ୍ବତପାଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ନଳିନିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଠିତାଯ ପବ୍ବତଗୁହାଯ ମାତରଂ ଠପେତ୍ୱା ପୋସେସି।

୨-୩।ପୱନେ ଦିସ୍ୱା ୱନଚରୋତି ଏକୋ ୱନଚରକୋ ପୁରିସୋ ତସ୍ମିଂ ମହାୱନେ ୱିଚରନ୍ତୋ ମଂ ଦିସ୍ୱା। ରଞ୍ଞୋ ମଂ ପଟିୱେଦଯୀତି ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ମଂ ଆରୋଚେସି।

ସୋ ହି ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋ ଦିସଂ ୱୱତ୍ଥପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମହନ୍ତେନ ସଦ୍ଦେନ ପରିଦେୱି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅଯଂ ପୁରିସୋ ଅନାଥୋ, ନ ଖୋ ପନେତଂ ପତିରୂପଂ, ଯଂ ଏସ ମଯି ଠିତେ ଇଧ ୱିନସ୍ସେଯ୍ୟା''ତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଭଯେନ ପଲାଯନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ନତ୍ଥି ତେ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଭଯଂ, ମା ପଲାଯି, କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ୱିଚରସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସାମି, ଅହଂ ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋ ଅଜ୍ଜ ମେ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଭୋ ପୁରିସ, ମା ଭାଯି, ଅହଂ ତଂ ମନୁସ୍ସପଥେ ଠପେସ୍ସାମୀ''ତି ତଂ ଅତ୍ତନୋ ପିଟ୍ଠିଯଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ସୋପି ପାପୋ ''ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ରୁକ୍ଖସଞ୍ଞଂ ପବ୍ବତସଞ୍ଞଞ୍ଚ କରୋନ୍ତୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥୀ ମତୋ । ସୋ ପୁରିସୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମହାପୁରିସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠଭାୱଂ ଆରୋଚେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ତୱାନୁଚ୍ଛୱୋ, ମହାରାଜ, ଗଜୋ ୱସତି କାନନେ''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ତୱାନୁଚ୍ଛୱୋତି ତୱ ଓପୱୟ୍ହଂ କାତୁଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ ଯୁତ୍ତୋ। ନ ତସ୍ସ ପରିକ୍ଖାଯତ୍ଥୋତି ତସ୍ସ ଗହଣେ ଗମନୁପଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ସମନ୍ତତୋ ଖଣିତବ୍ବପରିକ୍ଖାଯ ୱା କରେଣୁଯା କଣ୍ଡପୁଟେନ ଅତ୍ତାନଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଖିତ୍ତପାସରଜ୍ଜୁଯା ବନ୍ଧିତବ୍ବଆଳଅକସଙ୍ଖାତଆଲାନେନ ୱା ଯତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠୋ କତ୍ଥଚି ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତାଦିସୱଞ୍ଜନକାସୁଯା ୱା ଅତ୍ଥୋ ପଯୋଜନଂ ନତ୍ଥି। ସହଗହିତେତି ଗହଣସମକାଲଂ ଏୱ। ଏହିତୀତି ଆଗମିସ୍ସତି।

ରାଜା ଇମଂ ମଗ୍ଗଦେସକଂ କତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଇମିନା ୱୁତ୍ତଂ ହତ୍ଥିନାଗଂ ଆନେହୀ''ତି ହତ୍ଥାଚରିଯଂ ସହ ପରିୱାରେନ ପେସେସି। ସୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ନଳିନିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ପସ୍ସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୪।

''ତସ୍ସ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ରାଜାପି ତୁଟ୍ଠମାନସୋ;

ପେସେସି ହତ୍ଥିଦମକଂ, ଛେକାଚରିଯଂ ସୁସିକ୍ଖିତଂ।

୫।

''ଗନ୍ତ୍ୱା ସୋ ହତ୍ଥିଦମକୋ, ଅଦ୍ଦସ ପଦୁମସ୍ସରେ;

ଭିସମୁଳାଆଲଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତଂ, ଯାପନତ୍ଥାଯ ମାତୁଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ଛେକାଚରିଯନ୍ତି ହତ୍ଥିବନ୍ଧନାଦିୱିଧିମ୍ହି କୁସଲଂ ହତ୍ଥାଚରିଯଂ। ସୁସିକ୍ଖିତନ୍ତି ହତ୍ଥୀନଂ ସିକ୍ଖାପନୱିଜାଯ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗମନେନ ସୁଟ୍ଠୁ ସିକ୍ଖିତଂ।

୬।ୱିଞ୍ଞାଯ ମେ ସୀଲଗୁଣନ୍ତି ''ଭଦ୍ଦୋ ଅଯଂ ହତ୍ଥାଜାନୀଯୋ ନ ମନ୍ଦୋ, ନ ଚଣ୍ଡୋ, ନ ୱୋମିସ୍ସସୀଲୋ ୱା''ତି ମମ ସୀଲଗୁଣଂ ଜାନିତ୍ୱା। କଥଂ? ଲକ୍ଖଣଂଉପଧାରଯୀତି ସୁସିକ୍ଖିତହତ୍ଥିସିପ୍ପତ୍ତା ମମ ଲକ୍ଖଣଂ ସମନ୍ତତୋ ଉପଧାରେସି। ତେନ ସୋ ଏହି ପୁତ୍ତାତି ୱତ୍ୱାନ, ମମ ସୋଣ୍ଡାଯ ଅଗ୍ଗହି।

୭। ବୋଧିସତ୍ତୋ ହତ୍ଥାଚରିଯଂ ଦିସ୍ୱା – ''ଇଦଂ ଭଯଂ ମଯ୍ହଂ ଏତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ଅହଂ ଖୋ ପନ ମହାବଲୋ ହତ୍ଥିସହସ୍ସମ୍ପି ୱିଦ୍ଧଂସେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ପହୋମି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ସରଟ୍ଠକଂ ସେନାୱାହନଂ ନାସେତୁଂ, ସଚେ ପନ କୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି, ସୀଲଂ ମେ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ସତ୍ତୀହି କୋଟ୍ଟିଯମାନୋପି ନ କୁଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ସୀସଂ ଓନାମେତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅଟ୍ଠାସି। ତେନାହ ଭଗୱା ''ଯଂ ମେ ତଦା ପାକତିକଂ, ସରୀରାନୁଗତଂ ବଲ''ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ପାକତିକନ୍ତି ସଭାୱସିଦ୍ଧଂ। ସରୀରାନୁଗତନ୍ତି ସରୀରମେୱ ଅନୁଗତଂ କାଯବଲଂ, ନ ଉପାଯକୁସଲତାସଙ୍ଖାତଞ୍ଞାଣାନୁଗତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଜ୍ଜ ନାଗସହସ୍ସାନନ୍ତି ଅଜ୍ଜକାଲେ ଅନେକେସଂ ହତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ସମୁଦିତାନଂ। ବଲେନ ସମସାଦିସନ୍ତି ତେସଂ ସରୀରବଲେନ ସମସମମେୱ ହୁତ୍ୱା ସଦିସଂ, ନ ଉପମାମତ୍ତେନ। ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିକୁଲେ ହି ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି।

୮।ଯଦିହଂ ତେସଂ ପକୁପ୍ପେଯ୍ୟନ୍ତି ମଂ ଗହଣାଯ ଉପଗତାନଂ ତେସଂ ଅହଂ ଯଦି କୁଜ୍ଝେଯ୍ୟଂ, ତେସଂ ଜୀୱିତମଦ୍ଦନେ ପଟିବଲୋ ଭୱେଯ୍ୟଂ। ନ କେୱଲଂ ତେସଞ୍ଞେୱ, ଅଥ ଖୋ ଯାୱ ରଜ୍ଜମ୍ପି ମାନୁସନ୍ତି ଯତୋ ରଜ୍ଜତୋ ତେସଂ ଆଗତାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ସବ୍ବମ୍ପି ରଜ୍ଜଂ ପୋଥେତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କରେଯ୍ୟଂ।

୯।ଅପି ଚାହଂ ସୀଲରକ୍ଖାଯାତି ଏୱଂ ସମତ୍ଥୋପି ଚ ଅହଂ ଅତ୍ତନି ପତିଟ୍ଠିତାଯ ସୀଲରକ୍ଖାଯ ସୀଲଗୁତ୍ତିଯା ଗୁତ୍ତୋ ବନ୍ଧୋ ୱିଯ। ନ କରୋମି ଚିତ୍ତେ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତନ୍ତି ତସ୍ସ ସୀଲସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଭୂତଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ପୋଥନାଦିୱିଧିଂ ମଯ୍ହଂ ଚିତ୍ତେ ନ କରୋମି, ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେମି। ପକ୍ଖିପନ୍ତଂ ମମାଠଅକେତି ଆଲାନତ୍ଥମ୍ଭେ ପକ୍ଖିପନ୍ତଂ, ''ଦିସ୍ୱାପୀ''ତି ୱଚନସେସୋ। କସ୍ମାତି ଚେ, ସୀଲପାରମିପୂରିଯା ଇଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ସୀଲଂ ଅଖଣ୍ଡେନ୍ତସ୍ସ ମେ ନଚିରସ୍ସେୱ ସୀଲପାରମୀ ପରିପୂରେସ୍ସତୀତି ସୀଲପାରମିପରିପୂରଣତ୍ଥଂ ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଚିତ୍ତେ ନ କରୋମୀତି ଯୋଜନା।

୧୦।''ଯଦି ତେ ମ''ନ୍ତି ଗାଥାଯପି ସୀଲରକ୍ଖାଯ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ସୀଲସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠିତଭାୱମେୱ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ କୋଟ୍ଟେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟୁଂ। ସୀଲଖଣ୍ଡଭଯା ମମାତି ମମ ସୀଲସ୍ସ ଖଣ୍ଡନଭଯେନ।

ଏୱଂ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତେ ନିଚ୍ଚଲେ ଠିତେ ହତ୍ଥାଚରିଯୋ ପଦୁମସରଂ ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏହି ପୁତ୍ତା''ତି ରଜତଦାମସଦିସାଯ ସୋଣ୍ଡାଯ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ବାରାଣସିଂ ପାପୁଣି। ସୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱତ୍ତମାନୋୱ ରଞ୍ଞୋ ସାସନଂ ପେସେସି। ରାଜା ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେସି। ହତ୍ଥାଚରିଯୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ କତଗନ୍ଧପରିଭଣ୍ଡଂ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ହତ୍ଥିସାଲଂ ନେତ୍ୱା ୱିଚିତ୍ରସାଣିଯା ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଦାପେସି। ସୋ ''ମାତରଂ ୱିନା ଗୋଚରଂ ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ପିଣ୍ଡଂ ନ ଗଣ୍ହି। ଯାଚିତୋପି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା –

''ସା ନୂନସା କପଣିକା, ଅନ୍ଧା ଅପରିଣାଯିକା;

ଖାଣୁଂ ପାଦେନ ଘଟ୍ଟେତି, ଗିରିଂ ଚଣ୍ଡୋରଣଂ ପତୀ''ତି। –

ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା –

''କା ନୁ ତେ ସା ମହାନାଗ, ଅନ୍ଧା ଅପରିଣାଯିକା;

ଖାଣୁଂ ପାଦେନ ଘଟ୍ଟେତି, ଗିରିଂ ଚଣ୍ଡୋରଣଂ ପତୀ''ତି। – ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା –

''ମାତା ମେ ସା ମହାରାଜ, ଅନ୍ଧା ଅପରିଣାଯିକା;

ଖାଣୁଂ ପାଦେନ ଘଟ୍ଟେତି, ଗିରିଂ ଚଣ୍ଡୋରଣଂ ପତୀ''ତି। –

ୱୁତ୍ତେ ଅଜ୍ଜ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ ‘‘ମାତା ମେ ଗୋଚରଂ ନ ଲଭିସ୍ସା’’ତି ୱଦତୋ ଇମସ୍ସ ଗୋଚରଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ। ତସ୍ମା –

‘‘ମୁଞ୍ଚଥେତଂ ମହାନାଗଂ, ଯୋଯଂ ଭରତି ମାତରଂ;

ସମେତୁ ମାତରା ନାଗୋ, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭୀ’’ତି। – ୱତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚାପେସି –

‘‘ମୁତ୍ତୋ ଚ ବନ୍ଧନା ନାଗୋ, ମୁତ୍ତଦାମାଯ କୁଞ୍ଜରୋ;

ମୁହୁତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସଯିତ୍ୱା, ଅଗମା ଯେନ ପବ୍ବତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କପଣିକାତି ୱରାକା। ଖାଣୁଂ ପାଦେନ ଘଟ୍ଟେତୀତି ଅନ୍ଧତାଯ ପୁତ୍ତୱିଯୋଗଦୁକ୍ଖେନ ଚ ପରିଦେୱମାନା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ରୁକ୍ଖକଳିଙ୍ଗରେ ପାଦେନ ଘଟ୍ଟେତି। ଚଣ୍ଡୋରଣଂ ପତୀତି ଚଣ୍ଡୋରଣପବ୍ବତାଭିମୁଖୀ, ତସ୍ମିଂ ପବ୍ବତପାଦେ ପରିବ୍ଭମମାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଗମା ଯେନ ପବ୍ବତୋତି ସୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ବନ୍ଧନା ମୁତ୍ତୋ ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସରାଜଧମ୍ମଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି, ମହାରାଜା’’ତି ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ମହାଜନେନ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜିଯମାନୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଦହେୱ ମାତରା ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସା ତୁଟ୍ଠମାନସା –

‘‘ଚିରଂ ଜୀୱତୁ ସୋ ରାଜା, କାସୀନଂ ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନୋ;

ଯୋ ମେ ପୁତ୍ତଂ ପମୋଚେସି, ସଦା ୱୁଦ୍ଧାପଚାଯିକ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୧।୧୨) –

ରଞ୍ଞୋ ଅନୁମୋଦନଂ ଅକାସି। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେ ପସୀଦିତ୍ୱା ନଳିନିଯା ଅୱିଦୂରେ ଗାମଂ ମାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତୁ ଚସ୍ସ ନିବଦ୍ଧଂ ୱତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି । ଅପରଭାଗେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମାତରି ମତାଯ ତସ୍ସା ସରୀରପରିହାରଂ କତ୍ୱା କୁରଣ୍ଡକଅସ୍ସମପଦଂ ନାମ ଗତୋ। ତସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ହିମୱନ୍ତତୋ ଓତରିତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତା ଇସଯୋ ୱସିଂସୁ। ତଂ ୱତ୍ତଂ ତେସଂ ଦତ୍ୱା ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସମାନରୂପଂ ସିଲାପଟିମଂ କାରେତ୍ୱା ମହାସକ୍କାରଂ ପୱତ୍ତେସି। ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିନୋ ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ହତ୍ଥିମହଂ ନାମ କରିଂସୁ।

ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ହତ୍ଥିନୀ ମହାମାଯା, ୱନଚରକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ମାତୁପୋସକହତ୍ଥିନାଗୋ ଲୋକନାଥୋ।

ଇଧାପି ଦାନପାରମିଆଦଯୋ ଯଥାରହଂ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ସୀଲପାରମୀ ପନ ଅତିସଯୱତୀତି ସା ଏୱ ଦେସନଂ ଆରୁଳ୍ହା। ତଥା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋପି ବ୍ରହ୍ମପୁବ୍ବଦେୱପୁବ୍ବାଚରିଯଆହୁନେଯ୍ୟାଦିଭାୱେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧେନପି ପସତ୍ଥଭାୱାନୁରୂପଂ ମାତୁଯା ଗରୁଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ‘‘ମାତା ନାମେସା ପୁତ୍ତସ୍ସ ବହୂପକାରା, ତସ୍ମା ମାତୁପଟ୍ଠାନଂ ନାମ ପଣ୍ଡିତେନ ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି ମନସି କତ୍ୱା ଅନେକେସଂ ହତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ଇସ୍ସରାଧିପତି ମହାନୁଭାୱୋ ଯୂଥପତି ହୁତ୍ୱା ତେହି ଅନୁୱତ୍ତିଯମାନୋ ଏକକୱିହାରେ ଅନ୍ତରାଯଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ଯୂଥଂ ପହାଯ ଏକକୋ ହୁତ୍ୱା ଉପକାରିଖେତ୍ତଂ ପୂଜେସ୍ସାମୀତି ମାତୁପୋସନଂ, ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ଅନୁକମ୍ପାଯ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଗୋଚରସମ୍ପାପନଂ, ତେନ ଚ କତାପରାଧସହନଂ , ହତ୍ଥାଚରିଯପ୍ପମୁଖାନଂ ଅତ୍ତାନଂ ବନ୍ଧିତୁଂ ଆଗତପୁରିସାନଂ ସମତ୍ଥୋପି ସମାନୋ ସନ୍ତାସନମତ୍ତେନପି ତେସଂ ପୀଳଅନା ଭୱିସ୍ସତି, ମଯ୍ହଞ୍ଚ ସୀଲସ୍ସ ଖଣ୍ଡାଦିଭାୱୋତି ତଥା ଅକତ୍ୱା ସୁଦନ୍ତେନ ଓପୱଯ୍ହୋ ୱିଯ ସୁଖେନେୱ ଗହଣୂପଗମନଂ, ମାତରଂ ୱିନା ନ କଞ୍ଚି ଅଜ୍ଝୋହରିସ୍ସାମୀତି ସତ୍ତାହମ୍ପି ଅନାହାରତା, ଇମିନାପାହଂ ବନ୍ଧାପିତୋତି ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମେତ୍ତାଯ ଫରଣଂ, ତସ୍ସ ଚ ନାନାନଯେହି ଧମ୍ମଦେସନାତି ଏୱମାଦଯୋ ଇଧ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଏୱଂ ଅଚ୍ଛରିଯା ଏତେ, ଅବ୍ଭୁତା ଚ ମହେସିନୋ…ପେ… ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମତୋ’’ତି।

ମାତୁପୋସକଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଭୂରିଦତ୍ତଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୧୧। ଦୁତିଯେ ଭୂରିଦତ୍ତୋତି ଭୂରିସମଦତ୍ତୋ। ଦତ୍ତୋତି ହି ତଦା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତୂହି କତଂ ନାମଂ। ଯସ୍ମା ପନେସୋ ନାଗଭୱନେ ୱିରୂପକ୍ଖମହାରାଜଭୱନେ ତାୱତିଂସଭୱନେ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପଞ୍ହେ ସମ୍ମଦେୱ ୱିନିଚ୍ଛିନାତି, ଏକଦିୱସଞ୍ଚ ୱିରୂପକ୍ଖମହାରାଜେ ନାଗପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ତିଦସପୁରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସକ୍କଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେ ଦେୱାନମନ୍ତରେ ପଞ୍ହୋ ସମୁଟ୍ଠାସି। ତଂ କୋଚି କଥେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ସକ୍କେନ ପନ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ

ପଲ୍ଲଙ୍କୱରଗତୋ ହୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋୱ କଥେସି। ଅଥ ନଂ ଦେୱରାଜା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ''ଦତ୍ତ, ତ୍ୱଂ ପଥୱିସମାୟ ୱିପୁଲାୟ ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭୂରିଦତ୍ତୋ ନାମା''ତି ଆହ। ଭୂରୀତି ହି ପଥୱିୟା ନାମଂ, ତସ୍ମା ଭୂରିସମତାୟ ଭୂତେ ଅତ୍ଥେ ରମତୀତି ଚ ଭୂରିସଙ୍ଖାତାୟ ମହତିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମହାସତ୍ତୋ ''ଭୂରିଦତ୍ତୋ''ତି ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ। ମହତିୟା ପନ ନାଗିଦ୍ଧିୟା ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମହିଦ୍ଧିକୋ ଚାତି।

ଅତୀତେ ହି ଇମସ୍ମିଂୟେୱ କପ୍ପେ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ପିତରା ରଟ୍ଠତୋ ପବ୍ବାଜିତୋ ୱନେ ୱସନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରାୟ ନାଗମାଣୱିକାୟ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସି। ତେସଂ ସଂୱାସମନ୍ୱାୟ ଦ୍ୱେ ଦାରକା ଜାୟିଂସୁ – ପୁତ୍ତୋ ଚ ଧୀତା ଚ। ପୁତ୍ତସ୍ସ ''ସାଗରବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ''ତି ନାମଂ କରିଂସୁ ଧୀତାୟ ''ସମୁଦ୍ଦଜା''ତି। ସୋ ଅପରଭାଗେ ପିତୁ ଅଚ୍ଚୟେନ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ଅଥ ଧତରଟ୍ଠୋ ନାମ ନାଗରାଜା ପଞ୍ଚୟୋଜନସତିକେ ନାଗଭୱନେ ନାଗରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ତଂ ଅଭୂତୱାଦିକେନ ଚିତ୍ତଚୂଳଏନ ନାମ କଚ୍ଛପେନ ''ବାରାଣସିରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରଂ ତୁମ୍ହଂ ଦାତୁକାମୋ, ସା ଖୋ ପନ ରାଜଧୀତା ସମୁଦ୍ଦଜା ନାମ ଅଭିରୂପା ଦସ୍ସନୀୟା ପାସାଦିକା ଚା''ତି କଥିତଂ ସୁତ୍ୱା ଧତରଟ୍ଠୋ ଚତ୍ତାରୋ ନାଗମାଣୱକେ ପେସେତ୍ୱା ତଂ ଦାତୁଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତଂ ନାଗୱିଭିଂସିକାୟ ଭିଂସାପେତ୍ୱା ''ଦମ୍ମୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ମହନ୍ତଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେତ୍ୱା ମହତିୟା ନାଗିଦ୍ଧିୟା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତସ୍ସ ଧୀତରଂ ନାଗଭୱନଂ ନେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେସି।

ସା ଅପରଭାଗେ ଧତରଟ୍ଠଂ ପଟିଚ୍ଚ ସୁଦସ୍ସନୋ, ଦତ୍ତୋ, ସୁଭୋଗୋ, ଅରିଟ୍ଠୋତି ଚତ୍ତାରୋ ପୁତ୍ତେ ପଟିଲଭି। ତେସୁ ଦତ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ, ସୋ ପୁନ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ସକ୍କେନ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତେନ ''ଭୂରିଦତ୍ତୋ''ତି ଗହିତନାମତ୍ତା ''ଭୂରିଦତ୍ତୋ''ତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ। ଅଥ ନେସଂ ପିତା ୟୋଜନସତିକଂ ୟୋଜନସତିକଂ ରଜ୍ଜଂ ଭାଜେତ୍ୱା ଅଦାସି। ମହନ୍ତୋ ୟସୋ ଅହୋସି। ସୋଳସସୋଳସନାଗକଞ୍ଞାସହସ୍ସାନି ପରିୱାରୟିଂସୁ। ପିତୁପି ଏକୟୋଜନସତମେୱ ରଜ୍ଜଂ ଅହୋସି। ତୟୋ ପୁତ୍ତା ମାସେ ମାସେ ମାତାପିତରୋ ପସ୍ସିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ଅନ୍ୱଡ୍ଢମାସଂ ଆଗଚ୍ଛତି।

ସୋ ଏକଦିୱସଂ ୱିରୂପକ୍ଖମହାରାଜେନ ସଦ୍ଧିଂ ସକ୍କସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ ୱେଜୟନ୍ତପାସାଦଂ ସୁଧମ୍ମଦେୱସଭଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକକୋୱିଳାରଂ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଦେୱଚ୍ଛରାପରିୱାରଂ ଅତିମନୋହରଂ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏତ୍ତକମତ୍ତମ୍ପି ନାଗତ୍ତଭାୱେ ଠିତସ୍ସ ଦୁଲ୍ଲଭଂ, କୁତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧୀ''ତି ନାଗତ୍ତଭାୱଂ ଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ନାଗଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସିତ୍ୱା ସୀଲମେୱ ପଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ତଂ ବୋଧିପରିପାଚନଂ ହୋତି, ଇମସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପତ୍ତିକାରଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନାଗଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଆହ – ''ଅମ୍ମତାତା, ଅହଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ତେହି ''ଇଧେୱ ଉପୋସଥଂ ଉପୱସାହି, ବହିଗତାନଂ ନାଗାନଂ ମହନ୍ତଂ ଭୟ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଏକୱାରଂ ତଥା କତ୍ୱା ନାଗକଞ୍ଞାହି ଉପଦ୍ଦୁତୋ ପୁନୱାରେ ମାତାପିତୂନଂ ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭରିୟଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ଅହଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୟମୁନାତୀରେ ମହାନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଭୋଗେ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଉପୋସଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାୟ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ''ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ନାଗଭୱନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଥା କରୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ୱିରୂପକ୍ଖେନ ମହାରଞ୍ଞା, ଦେୱଲୋକମଗଞ୍ଛହ''ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ୱିରୂପକ୍ଖେନ ମହାରଞ୍ଞାତି ୱିରୂପକ୍ଖେନ ନାମ ନାଗାଧିପତିମହାରାଜେନ। ଦେୱଲୋକନ୍ତି ତାୱତିଂସଦେୱଲୋକଂ। ଅଗଞ୍ଛହନ୍ତି ଅଗଞ୍ଛିଂ, ଉପସଙ୍କମିଂ ଅହଂ।

୧୨।ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ। ପସ୍ସିଂ ୱାହନ୍ତି ଅଦ୍ଦକ୍ଖିଂ ଅହଂ ତୁ-ସଦ୍ଦୋ ନିପାତମତ୍ତୋ। ଏକନ୍ତଂ ସୁଖସମପ୍ପିତେତି ଏକନ୍ତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ ସୁଖେନ ସମଙ୍ଗୀଭୂତେ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ୟନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛ ଫସ୍ସାୟତନିକା ନାମ ସଗ୍ଗା। ୟାୱଞ୍ଚିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ସୁକରଂ ଅକ୍ଖାନେନ ପାପୁଣିତୁଂ ୟାୱ ସୁଖା ସଗ୍ଗା''ତି (ମ। ନି। ୩।୨୫୫) ଚ। ତଂସଗ୍ଗଗମନତ୍ଥାୟାତି ତସ୍ମିଂ ସଗ୍ଗସ୍ମିଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଗମନତ୍ଥାୟ। ସୀଲବ୍ବତନ୍ତି ସୀଲସଙ୍ଖାତଂ ୱତଂ। ଅଥ ୱା ସୀଲବ୍ବତନ୍ତି ଉପୋସଥସୀଲଞ୍ଚେୱ ''ମମ ଚମ୍ମଂ ଚମ୍ମତ୍ଥିକା ହରନ୍ତୁ''ତିଆଦିନା ଅତ୍ତନୋ ସରୀରାୱୟୱପରିଚ୍ଚାଗସମାଦିୟନସଙ୍ଖାତଂ ୱତଞ୍ଚ।

୧୩।ସରୀରକିଚ୍ଚନ୍ତି ମୁଖଧୋୱନାଦିସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ। ଭୁତ୍ୱା ୟାପନମତ୍ତକନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ନିବ୍ବିସେୱନାନି କାତୁଂ ସରୀରଟ୍ଠିତିମତ୍ତକଂ ଆହାରଂ ଆହରିତ୍ୱା। ଚତୁରୋ ଅଙ୍ଗେତି ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି। ଅଧିଟ୍ଠାୟାତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା। ସେମୀତି ସୟାମି।

୧୪।ଛୱିୟାତିଆଦି ତେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅଙ୍ଗାନଂ ଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ଚ ଛୱିଚମ୍ମାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଏକଂ ଅଙ୍ଗଂ, ସେସାନି ଏକେକମେୱ, ମଂସଗ୍ଗହଣେନେୱ ଚେତ୍ଥ ରୁଧିରମ୍ପି ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତେନାତି ଏତେହି । ହରାତୁ ସୋତି ୟସ୍ସ ଏତେହି ଛୱିଆଦୀହି କରଣୀୟଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ମୟା ଦିନ୍ନମେୱେତଂ। ସବ୍ବଂ ସୋ ହରତୂତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅନପେକ୍ଖପୱାରଣଂ ପୱାରେତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଇମିନା ନିଯାମେନେୱ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଦୀଘୋ ଅଦ୍ଧା ୱୀତିୱତ୍ତୋ। ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଏକଦିୱସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ନେସାଦବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୋମଦତ୍ତେନ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତେନ ସହ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନସମଯେ ନାଗକଞ୍ଞାହି ପରିୱାରିଯମାନଂ ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତାୱଦେୱ ନାଗକଞ୍ଞାଯୋ ପଥୱିଯଂ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ନାଗଭୱନମେୱ ଗତା। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହାସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ଦେୱୋ ୱା ଯକ୍ଖୋ ୱା ନାଗୋ ୱା’’ତି? ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱି କତ୍ୱା ସଚାଯଂ ଇତୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଇଧ ମେ ୱାସଂ ମହାଜନସ୍ସ ପାକଟଂ କରେଯ୍ଯ, ତେନ ମେ ଉପୋସଥୱାସସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋପି ସିଯା। ଯଂନୂନାହଂ ଇତୋ ଇମଂ ନାଗଭୱନଂ ନେତ୍ୱା ମହତିଯା ସମ୍ପତ୍ତିଯା ଯୋଜେଯ୍ଯଂ। ଏୱାଯଂ ତତ୍ଥେୱ ଅଭିରମିସ୍ସତି, ତେନ ମେ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ସିଯାତି। ଅଥ ନଂ ଆହ – ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମହନ୍ତଂ ତେ ଯସଂ ଦସ୍ସାମି, ରମଣୀଯଂ ନାଗଭୱନଂ, ଏହି ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ସାମି, ପୁତ୍ତୋ ମେ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଆଗମିସ୍ସାମୀତି। ଗଚ୍ଛ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁତ୍ତଂ ଆନେହୀତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତଂ ଆନେସି। ମହାସତ୍ତୋ ତେ ଉଭୋପି ଆଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ନାଗଭୱନଂ ଆନେସି। ତେସଂ ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ପାତୁଭୱି। ଅଥ ତେସଂ ମହାସତ୍ତୋ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ଚତ୍ତାରି ନାଗକଞ୍ଞାସତାନି ଅଦାସି। ତେ ମହତିଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋତି। ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ମାତାପିତୂନଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତ୍ୱା ତତୋ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଗ୍ଯଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଯେନ ତେ ଅତ୍ଥୋ, ତଂ ୱଦେଯ୍ଯାସୀ’’ତି ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅନୁକ୍କଣ୍ଠମାନୋ ଅଭିରମା’’ତି ୱତ୍ୱା ସୋମଦତ୍ତେନପି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନଂ ଗଚ୍ଛତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଂୱଚ୍ଛରଂ ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ମନ୍ଦପୁଞ୍ଞତାଯ ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା ଅନିଚ୍ଛମାନମ୍ପି ପୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେନ ଦୀଯମାନଂ ବହୁଂ ଧନଂ ସବ୍ବକାମଦଦଂ ମଣିରତନମ୍ପି ଅଲକ୍ଖିକତାଯ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ‘‘ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ମହାସତ୍ତୋ ନାଗମାଣୱକେ ଆଣାପେତ୍ୱା ତଂ ସପୁତ୍ତକଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ପାପେସି। ତେ ଉଭୋପି ଦିବ୍ବାଭରଣାନି ଦିବ୍ବୱତ୍ଥାନି ଚ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତୁଂ ଏକଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିଂସୁ, ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ତାନି ଅନ୍ତରଧାଯିତ୍ୱା ନାଗଭୱନମେୱ ଅଗମଂସୁ। ଅଥ ପଠମନିୱତ୍ଥକାସାୱପିଲୋତିକାୱ ସରୀରେ ପଟିମୁଞ୍ଚି, ଧନୁସରସତ୍ତିଯୋ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମିଗେ ୱଧିତ୍ୱା ପୁରିମନିଯାମେନେୱ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସୁଂ।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ତାପସୋ ସୁପଣ୍ଣରାଜତୋ ଲଦ୍ଧଂ ଅଲମ୍ପାଯନମନ୍ତଂ ତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକାନି ଓସଧାନି ମନ୍ତୂପଚାରଞ୍ଚ ଅତ୍ତାନଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ‘‘ଲଦ୍ଧୋ ମେ ଜୀୱିକୂପାଯୋ’’ତି କତିପାହଂ ୱସିତ୍ୱା ତାପସଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପକ୍କମନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଯମୁନାତୀରଂ ପତ୍ୱା ତଂ ମନ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ମହାମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଭୱନତୋ ତସ୍ସ ପରିଚାରିକା ନାଗମାଣୱିକା ତଂ ସବ୍ବକାମଦଦଂ ମଣିରତନଂ ଆଦାଯ ଯମୁନାତୀରେ ୱାଲୁକାରାସିମତ୍ଥକେ ଠପେତ୍ୱା ତସ୍ସୋଭାସେନ ରତ୍ତିଯଂ କୀଠଇତ୍ୱା ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମନ୍ତସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସୁପଣ୍ଣୋ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଭଯତଜ୍ଜିତା ମଣିରତନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଥୱିଯଂ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ନାଗଭୱନଂ ଅଗମଂସୁ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ମଣିରତନଂ ଆଦାଯ ପାଯାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସୋ ନେସାଦବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିଗୱଧାଯ ଅରଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ତଂ ମଣିରତନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଭୂରିଦତ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବକାମଦଦଂ ମଣିରତନ’’ନ୍ତି ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ତଂ ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଲ୍ଲାପସଲ୍ଲାପଂ କତ୍ୱା ମନ୍ତୱାଦିଭାୱଂ ଜାନିତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ସଚେ ମେ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ମଣିରତନଂ ଦସ୍ସସି, ଏୱାହଂ ତେ ମହାନୁଭାୱଂ ନାଗଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମି, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଗହେତ୍ୱା ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଯୋ ଚରନ୍ତୋ ବହୁଧନଂ ଲଚ୍ଛସୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ଆଦାଯ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପୋସଥକରଣଟ୍ଠାନେ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଭୋଗେ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିପନ୍ନଂ ଅୱିଦୂରେ ଠିତୋ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି।

ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ନେସାଦଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ଉପୋସଥସ୍ସ ମେ ଅନ୍ତରାଯଂ କରେଯ୍ଯାତି ନାଗଭୱନଂ ନେତ୍ୱା ମହାସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ପତିଟ୍ଠାପିତୋପି ନ ଇଚ୍ଛି। ତତୋ ଅପକ୍କମିତ୍ୱା ସଯଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ମଯା ଦୀଯମାନମ୍ପି ମଣିରତନଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛି। ଇଦାନି ପନ ଅହିଗୁଣ୍ଠିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତି। ସଚାହଂ ଇମସ୍ସ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିନୋ କୁଜ୍ଝେଯ୍ଯଂ, ସୀଲଂ ମେ ଖଣ୍ଡଂ ଭୱିସ୍ସତି। ମଯା ଖୋ ପନ ପଠମଂଯେୱ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଉପୋସଥୋ ଅଧିଟ୍ଠିତୋ, ସୋ ଯଥାଧିଟ୍ଠିତୋୱ ହୋତୁ। ଅଲମ୍ପାଯନୋ ମଂ ଛିନ୍ଦତୁ ୱା ମା ୱା, ନେୱସ୍ସ କୁଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ନିମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା ଭୋଗନ୍ତରେ ସୀସଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲୋୱ ହୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ନେସାଦବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ‘‘ଭୋ ଅଲମ୍ପାଯନ, ଇମଂ ନାଗଂ ଗଣ୍ହ, ମଣିଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ଅଲମ୍ପାଯନୋ ନାଗଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋ ମଣିଂ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଅଗଣେତ୍ୱା ‘‘ଗଣ୍ହ, ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି ହତ୍ଥେ ଖିପି। ସୋ ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ପଥୱିଯଂ ପତିତମତ୍ତୋୱ ପଥୱିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନାଗଭୱନମେୱ ଗତୋ। ନେସାଦବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଣିରତନତୋ ଭୂରିଦତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱତୋ ଚ ପରିହାଯିତ୍ୱା ନିପ୍ପଚ୍ଚଯୋୱ ପକ୍କନ୍ତୋ।

୧୫। ଅଲମ୍ପାଯନୋପି ମହାନୁଭାୱେହି ଓସଧେହି ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଥୋକଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଖେଳଂ ଅତ୍ତନୋ କାଯସ୍ମିଂ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ଦିବ୍ବମନ୍ତଂ ଜପ୍ପନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ସୀସେ ଦଳ୍ହଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ମୁଖମସ୍ସ ୱିୱରିତ୍ୱା ଓସଧଂ ଖାଦିତ୍ୱା ମୁଖେ ସହଖେଳଂ ଓସିଞ୍ଚି। ସୁଚିଜାତିକୋ ମହାସତ୍ତୋ ସୀଲଭେଦଭଯେନ ଅକୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ନ ଉମ୍ମୀଲେସି। ଅଥ ନଂ ଓସଧମନ୍ତବଲେନ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ସୀସଂ କତ୍ୱା ସଞ୍ଚାଲେତ୍ୱା ଗହିତଗୋଚରଂ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଦୀଘସୋ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ମସୂରକଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ ହତ୍ଥେହି ପରିମଦ୍ଦି। ଅଟ୍ଠୀନି ଚୁଣ୍ଣିଯମାନାନି ୱିଯ ଅହେସୁଂ।

ପୁନ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ଦୁସ୍ସଂ ପୋଥେନ୍ତୋ ୱିଯ ପୋଥେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋନ୍ତୋପି ନେୱ କୁଜ୍ଝିତ୍ଥ। ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲମେୱ ଆୱଜ୍ଜେସି। ଇତି ସୋ ମହାସତ୍ତଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ୱଲ୍ଲୀହି ପେଳଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ପକ୍ଖିପି। ସରୀରଂ ପନସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ତତ୍ଥ ନ ପୱିସତି। ଅଥ ନଂ ପଣ୍ହିଯା କୋଟ୍ଟେନ୍ତୋ ପୱେସେତ୍ୱା ପେଳଂ ଆଦାଯ ଏକଂ ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗାମମଜ୍ଝେ ଓତାରେତ୍ୱା ‘‘ନାଗସ୍ସ ନଚ୍ଚଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’’ତି ସଦ୍ଦମକାସି। ସକଲଗାମୱାସିନୋ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅଲମ୍ପାଯନୋ ‘‘ନିକ୍ଖମ ମହାନାଗା’’ତି ଆହ। ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯା ପରିସଂ ତୋସେନ୍ତେନ କୀଳିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ଅଲମ୍ପାଯନୋ ବହୁଧନଂ ଲଭିତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋ ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସତି, ଯଂ ଯଂ ଏସ ମଂ କାରେତି, ତଂ ତଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ସୋ ପେଳତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ‘‘ମହା ହୋହୀ’’ତି ଆହ, ସୋ ମହା ଅହୋସି। ‘‘ଖୁଦ୍ଦକୋ ୱଟ୍ଟୋ ୱିଫଣୋ ଏକଫଣୋ ଦ୍ୱିଫଣୋ ଯାୱ ସହସ୍ସଫଣୋ ଉଚ୍ଚୋ ନୀଚୋ ଦିସ୍ସମାନକାଯୋ ଅଦିସ୍ସମାନକାଯୋ ଦିସ୍ସମାନୋପଡ୍ଢକାଯୋ ନୀଲୋ ପୀତୋ ଲୋହିତୋ ଓଦାତୋ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠୋ ହୋହି, ଧୂମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି, ଜାଲସିଖଂ ଉଦକଞ୍ଚ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ତଂ ତଂ ଆକାରଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ନଚ୍ଚଂ ଦସ୍ସେସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତା ବହୁଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରାଦିଂ ଅଦଂସୁ। ଇତି ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ସତସହସ୍ସମତ୍ତଂ ଲଭି। ସୋ କିଞ୍ଚାପି ମହାସତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ‘‘ସହସ୍ସଂ ଲଭିତ୍ୱା ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ତଂ ପନ ଧନଂ ଲଭିତ୍ୱା ‘‘ଗାମକେପି ତାୱ ମଯା ଏତ୍ତକଂ ଧନଂ ଲଦ୍ଧଂ, ନଗରେ କିର ବହୁଧନଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଧନଲୋଭେନ ନ ମୁଞ୍ଚି।

ସୋ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ରତନମଯଂ ପେଳଂ କାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମହାସତ୍ତଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୁଖଯାନକଂ ଆରୁଯ୍ହ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ତଂ କୀଳାପେତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ପାପୁଣି, ନାଗରାଜସ୍ସ ମଧୁଲାଜଂ ଦେତି, ଅବଦ୍ଧସତ୍ତୁଞ୍ଚ ଦେତି। ସୋ ଗୋଚରଂ ନ ଗଣ୍ହି ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜନଭଯେନ। ଗୋଚରଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତମ୍ପି ଚ ନଂ ଚତ୍ତାରୋ ନଗରଦ୍ୱାରେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମାସମତ୍ତଂ କୀଳାପେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସଂସିତୋ ଅକତଞ୍ଞୁନା’’ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ସଂସିତୋତି ଏସୋ ନାଗୋ ଅମୁକସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖସ୍ସ ସମୀପେ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ସଯିତୋତି ଏୱଂ ଠାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କଥିତୋ। ଅକତଞ୍ଞୁନାତି ଅତ୍ତନା କତଂ ଉପକାରଂ ଅଜାନନ୍ତେନ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିନା ନେସାଦବ୍ରାହ୍ମଣେନାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଲମ୍ପାଯନୋତି ଅଲମ୍ପାଯନୱିଜ୍ଜାପରିଜପ୍ପନେନ ‘‘ଅଲମ୍ପାଯନୋ’’ତି ଏୱଂ ଲଦ୍ଧନାମୋ ଅହିତୁଣ୍ଡିକବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ମମଗ୍ଗହୀତି ମଂ ଅଗ୍ଗହେସି। କୀଳେତି ମଂ ତହିଂ ତହିନ୍ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିକତ୍ଥଂ ମଂ କୀଳାପେତି।

୧୭।ତିଣତୋପି ଲହୁକୋ ମମାତି ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗୋ ତିଣସଲାକପରିଚ୍ଚାଗତୋପି ଲହୁକୋ ହୁତ୍ୱା ମମ ଉପଟ୍ଠାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଥୱୀଉପ୍ପତନଂ ୱିଯାତି ସୀଲୱୀତିକ୍କମୋ ପନ ଚତୁନହୁତାଧିକଦ୍ୱିଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲାଯ ମହାପଥୱିଯା ପରିୱତ୍ତନଂ ୱିଯ ତତୋପି ତଂ ଭାରିଯତରଂ ହୁତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ଉପଟ୍ଠାତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୧୮ ।ନିରନ୍ତରଂ ଜାତିସତନ୍ତି ମମ ଜାତୀନଂ ଅନେକସତମ୍ପି ଅନେକସତାସୁପି ଜାତୀସୁ ନିରନ୍ତରମେୱ ସୀଲସ୍ସ ଅୱୀତିକ୍କମନହେତୁ। ମମ ଜୀୱିତଂ ଚଜେଯ୍ଯଂ ଚଜିତୁଂ ସକ୍କୋମି। ନେୱ ସୀଲଂ ପଭିନ୍ଦେଯ୍ଯନ୍ତି ସୀଲଂ ପନ ସମାଦିନ୍ନଂ ଏକମ୍ପି ନେୱ ଭିନ୍ଦେଯ୍ଯଂ ନ ୱିନାସେଯ୍ଯଂ। ଚତୁଦ୍ଦୀପାନ ହେତୂତି ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜସିରିଯାପି କାରଣାତି ଦସ୍ସେତି।

୧୯। ଇଦାନି ଯଦତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତମ୍ପି ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ତଦା ସୀଲମେୱ ରକ୍ଖିତଂ, ତାଯ ଚ ସୀଲରକ୍ଖାଯ ତଥା ଅନତ୍ଥକାରକେସୁ ନେସାଦଅଲମ୍ପାଯନବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ନ କତଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅପି ଚା’’ତି ଓସାନଗାଥମାହ। ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ।

ଏୱଂ ପନ ମହାସତ୍ତେ ଅହିତୁଣ୍ଡିକହତ୍ଥଗତେ ତସ୍ସ ମାତା ଦୁସ୍ସୁପିନଂ ଦିସ୍ୱା ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ସୋକାଭିଭୂତା ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସା ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ

ସୁଦସ୍ସନୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ସୁଭୋଗଂ “ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ମହାନଦୀସୁ ସତ୍ତସୁ ମହାସରେସୁ ଭୂରିଦତ୍ତଂ ଉପଧାରେତ୍ୱା ଏହୀ”ତି ପହିଣି। କାଣାରିଟ୍ଠଂ “ଦେୱଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଚେ ଦେୱତାହି ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମାହି ଭୂରିଦତ୍ତୋ ତତ୍ଥ ନୀତୋ, ତତୋ ନଂ ଆନେହୀ”ତି ପହିଣି। ସୟଂ ପନ “ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଗୱେସିସ୍ସାମୀ”ତି ତାପସୱେସେନ ନାଗଭୱନତୋ ନିକ୍ଖମି। ଅଚ୍ଚିମୁଖୀ ନାମସ୍ସ ୱେମାତିକା ଭଗିନୀ ବୋଧିସତ୍ତେ ଅଧିମତ୍ତସିନେହା ତଂ ଅନୁବନ୍ଧି। ତଂ ମଣ୍ଡୂକଚ୍ଛାପିଂ କତ୍ୱା ଜଟନ୍ତରେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଉପୋସଥକରଣଟ୍ଠାନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବତ୍ଥ ଗୱେସନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ତଦା ଅଲମ୍ପାୟନୋ ରାଜଙ୍ଗଣେ ମହାଜନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ରଞ୍ଞୋ ଭୂରିଦତ୍ତସ୍ସ କୀଳଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପେଳଂ ୱିୱରିତ୍ୱା “ଏହି ମହାନାଗା”ତି ସଞ୍ଞମଦାସି।

ମହାସତ୍ତୋ ସୀସଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଜେଟ୍ଠଭାତିକଂ ଦିସ୍ୱା ପେଳତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ତଦଭିମୁଖୋ ପାୟାସି। ମହାଜନୋ ଭୀତୋ ପଟିକ୍କମି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପେଳମେୱ ପାୱିସି। ଅଲମ୍ପାୟନୋ “ଇମିନା ଅୟଂ ତାପସୋ ଦଟ୍ଠୋ”ତି ସଞ୍ଞାୟ “ମା ଭାୟି, ମା ଭାୟୀ”ତି ଆହ। ସୁଦସ୍ସନୋ “ଅୟଂ ନାଗୋ ମୟ୍ହଂ କିଂ କରିସ୍ସତି, ମୟା ସଦିସୋ ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ”ତି ତେନ ୱାଦପଟିୱାଦଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା “ତ୍ୱଂ ଇମଂ ନାଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଜ୍ଜସି, ଅହଂ ତଂ ଇମାୟ ମଣ୍ଡୂକଚ୍ଛାପିୟା ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ନାସୟିସ୍ସାମୀ”ତି ଭଗିନିଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି। ସା ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଜଟନ୍ତରେ ନିପନ୍ନା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ମଣ୍ଡୂକୱସ୍ସିତଂ ୱସ୍ସିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଂସକୂଟେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ତସ୍ସ ହତ୍ଥତଲେ ତୀଣି ୱିସବିନ୍ଦୂନି ପାତେତ୍ୱା ପୁନ ତସ୍ସ ଜଟନ୍ତରମେୱ ପାୱିସି।

ସୁଦସ୍ସନୋ ୱିସବିନ୍ଦୁଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା “ଇଦଂ ବିନ୍ଦୁଂ ସଚେ ପଥୱିୟଂ ପାତେସ୍ସତି, ଓସଧିତିଣୱନପ୍ପତୟୋ ସବ୍ବେ ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି। ସଚେ ଆକାସେ ଖିପିସ୍ସତି, ସତ୍ତୱସ୍ସାନି ଦେୱୋ ନ ୱସ୍ସିସ୍ସତି। ସଚେ ଉଦକେ ପାତେସ୍ସତି, ୟାୱତା ତତ୍ଥ ଉଦକଜାତା ପାଣା ସବ୍ବେ ମରେୟ୍ୟୁ”ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ରାଜାନଂ ସଦ୍ଦହାପେତୁଂ ତୟୋ ଆୱାଟେ ଖଣାପେତ୍ୱା ଏକଂ ନାନାଭେସଜ୍ଜାନଂ ପୂରେସି, ଦୁତିୟଂ ଗୋମୟସ୍ସ, ତତିୟଂ ଦିବ୍ବୋସଧାନଞ୍ଞେୱ ପୂରେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଆୱାଟେ ୱିସବିନ୍ଦୁଂ ପକ୍ଖିପି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଧୂମାୟିତ୍ୱା ଜାଲା ଉଟ୍ଠହି। ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ଗୋମୟାୱାଟଂ ଗଣ୍ହି। ତତୋପି ଜାଲା ଉଟ୍ଠାୟ ଦିବ୍ବୋସଧପୁଣ୍ଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଦିବ୍ବୋସଧାନି ଝାପେତ୍ୱା ନିବ୍ବାୟି। ଅଲମ୍ପାୟନଂ ତତ୍ଥ ଆୱାଟସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଠିତଂ ଉସୁମା ଫରିତ୍ୱା ସରୀରଚ୍ଛୱିଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଗତା। ସେତକୁଟ୍ଠୀ ଅହୋସି। ସୋ ଭୟତଜ୍ଜିତୋ “ନାଗରାଜାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେମୀ”ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ରତନପେଳାୟ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ଦେୱଲୀଳାୟ ଠିତୋ। ସୁଦସ୍ସନୋ ଚ ଅଚ୍ଚିମୁଖୀ ଚ ତଥେୱ ଅଟ୍ଠଂସୁ।

ତତୋ ସୁଦସ୍ସନୋ ଅତ୍ତନୋ ଭାଗିନେୟ୍ୟଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତେ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ସୀସେ ଚୁମ୍ବିତ୍ୱା ଅନ୍ତେପୁରଂ ନେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କତ୍ୱା ଭୂରିଦତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୋ “ତାତ, ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱଂ ତଂ ଅଲମ୍ପାୟନୋ କଥଂ ଗଣ୍ହୀ”ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରେନ କଥେତ୍ୱା “ମହାରାଜ, ରଞ୍ଞା ନାମ ଇମିନା ନିୟାମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ”ତି ମାତୁଲସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଅଥ ସୁଦସ୍ସନୋ “ମାତୁଲ, ମମ ମାତା ଭୂରିଦତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ କିଲମତି, ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ଇଧ ପପଞ୍ଚଂ କାତୁ”ନ୍ତି ମାତୁଲଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଭୂରିଦତ୍ତଅଚ୍ଚିମୁଖୀହି ସଦ୍ଧିଂ ନାଗଭୱନମେୱ ଗତୋ।

ଅଥ ତତ୍ଥ ମହାପୁରିସୋ ଗିଲାନସେୟ୍ୟାୟ ନିପନ୍ନୋ ଗିଲାନପୁଚ୍ଛନତ୍ଥଂ ଆଗତାୟ ମହତିୟା ନାଗପରିସାୟ ୱେଦେ ଚ ୟଞ୍ଞେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଚ ସମ୍ଭାୱେତ୍ୱା କାଣାରିଟ୍ଠେ କଥେନ୍ତେ ତଂ ୱାଦଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନାନାନୟେହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ସୀଲସମ୍ପଦାୟ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦାୟ ଚ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୟାୱଜୀୱଂ ସୀଲାନି ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଆୟୁପରିୟୋସାନେ ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି।

ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି ଅହେସୁଂ। ନେସାଦବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ସୋମଦତ୍ତୋ ଆନନ୍ଦୋ, ଅଚ୍ଚିମୁଖୀ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ସୁଦସ୍ସନୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସୁଭୋଗୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, କାଣାରିଟ୍ଠୋ ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ, ଭୂରିଦତ୍ତୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ସେସପାରମିୟୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ଇଧାପି ୟୋଜନସତିକେ ଅତ୍ତନୋ ନାଗଭୱନଟ୍ଠାନେ ସୋଳସହି ନାଗକଞ୍ଞାସହସ୍ସେହି ଚିତ୍ତରୂପଂ ୱିୟ ପରିଚାରିୟମାନୋ ଦେୱଲୋକସମ୍ପତ୍ତିସଦିସେ ନାଗଲୋକିସ୍ସରିୟେ ଠିତୋପି ଇସ୍ସରିୟମଦଂ ଅକତ୍ୱା ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ମାତାପିତୁଉପଟ୍ଠାନଂ, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାୟନଂ, ସକଲାୟ ନାଗପରିସାୟ ଚାତୁମହାରାଜିକପରିସାୟ ତାୱତିଂସପରିସାୟ ଚ ସମୁଟ୍ଠିତପଞ୍ହାନଂ ତଂତଂପରିସମଜ୍ଝେ କୁମୁଦନାଲକଲାପଂ ୱିୟ ସୁନିସିତସତ୍ଥେନ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞାସତ୍ଥେନ ତାୱଦେୱ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତେସଂ ଚିତ୍ତାନୁକୂଲଧମ୍ମଦେସନା, ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଭୋଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାୟ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଜୀୱିତନିରପେକ୍ଖଂ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଉପୋସଥାଧିଟ୍ଠାନଂ, ତତ୍ଥ ଚ ପଟିଞ୍ଞାୟ ୱିସଂୱାଦନଭୟେନ ଅହିତୁଣ୍ଡିକହତ୍ଥଗମନଂ, ତସ୍ମିଞ୍ଚ ମୁଖେ ୱିସମିସ୍ସଖେଳପାତନଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ଆୱିଞ୍ଛନଂ କଡ୍ଢନଂ ଭୂମିୟଂ ଘଂସନଂ ମଦ୍ଦନଂ ପୋଥନନ୍ତି ଏୱମାଦିଂ ନାନପ୍ପକାରୱିପ୍ପକାରଂ କରୋନ୍ତେପି ଏୱରୂପଂ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱତୋପି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଓଲୋକନମତ୍ତେନ ତଂ

ଛାରିକଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସାପି ସୀଲପାରମିଂ ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୀଲଖଣ୍ଡନଭଯେନ ଈସକମ୍ପି ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିକାରାଭାୱୋ, ଧନଂ ଲଭାପେମୀତି ୱା ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନୁୱତ୍ତନଂ, ସୁଭୋଗେନ ପୁନାନୀତସ୍ସ ଅକତଞ୍ଞୁନୋ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିସ୍ସ ନେସାଦବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସୀଲଂ ଅନଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱାପି ଅକୁଜ୍ଝନଂ, କାଣାରିଟ୍ଠେନ କଥିତଂ ମିଚ୍ଛାୱାଦଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମଂ ଭାସିତ୍ୱା ନାଗପରିସାଯ ସୀଲେସୁ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯଞ୍ଚ ପତିଟ୍ଠାପନନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବା। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ଏୱଂ ଅଚ୍ଛରିଯା ହେତେ…ପେ… ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମତୋ’’ତି।

ଭୂରିଦତ୍ତଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଚମ୍ପେଯ୍ୟନାଗଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୨୦। ତତିଯେ ଚମ୍ପେଯ୍ୟକୋତି ଅଙ୍ଗମଗଧରଟ୍ଠାନଂ ଅନ୍ତରେ ଚମ୍ପା ନାମ ନଦୀ, ତସ୍ସା ହେଟ୍ଠା ନାଗଭୱନମ୍ପି ଅୱିଦୂରଭୱତ୍ତା ଚମ୍ପା ନାମ, ତତ୍ଥ ଜାତୋ ନାଗରାଜା ଚମ୍ପେଯ୍ୟକୋ। ତଦାପି ଧମ୍ମିକୋ ଆସିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ଚମ୍ପେଯ୍ୟନାଗରାଜକାଲେପି ଅହଂ ଧମ୍ମଚାରୀ ଅହୋସିଂ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ହି ତଦା ଚମ୍ପାନାଗଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଚମ୍ପେଯ୍ୟୋ ନାମ ନାଗରାଜା ଅହୋସି, ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ। ସୋ ତତ୍ଥ ନାଗରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଦେୱରାଜଭୋଗସମ୍ପତ୍ତିସଦିସୈସ୍ସରିଯସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ପାରମିପୂରଣସ୍ସ ଅନୋକାସଭାୱତୋ ‘‘କିଂ ମେ ଇମାଯ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯା, ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସିତ୍ୱା ଇତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ସମ୍ମଦେୱ ପାରମିଯୋ ପୂରେସ୍ସାମୀ’’ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ପାସାଦେଯେୱ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋତି। ଅଲଙ୍କତନାଗମାଣୱିକା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ‘‘ଇଧ ମେ ସୀଲସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପାସାଦତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ନିସୀଦତି। ତତ୍ରାପି ତା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇଧ ମେ ସୀଲସ୍ସ ସଂକିଲେସୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇତୋ ନାଗଭୱନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପୋସଥଦିୱସେସୁ ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ମଗ୍ଗସମୀପେ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ‘‘ମମ ଚମ୍ମାଦୀହି ଅତ୍ଥିକା ଚମ୍ମାଦୀନି ଗଣ୍ହନ୍ତୁ, କୀଳାପନକଂ କାତୁକାମା କୀଳାପନକଂ କରୋନ୍ତୂ’’ତି ସରୀରଂ ଦାନମୁଖେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭୋଗେ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସତି ଚାତୁଦ୍ଦସିଯଂ ପଞ୍ଚଦସିଯଞ୍ଚ, ପାଟିପଦେ ନାଗଭୱନଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସେୱଂ ଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଦୀଘୋ ଅଦ୍ଧା ୱୀତିୱତ୍ତୋ।

ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସୁମନାଯ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା ‘‘ଦେୱ, ତ୍ୱଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ ଉପୱସସି, ସୋ ଚ ସାସଙ୍କୋ ସପ୍ପଟିଭଯୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ମଙ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣିତୀରେ ଠତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ମଂ, ଭଦ୍ଦେ, କୋଚି ପହରିତ୍ୱା କିଲମେସ୍ସତି, ଇମିସ୍ସା ପୋକ୍ଖରଣିଯା ଉଦକଂ ଆୱିଲଂ ଭୱିସ୍ସତି। ସଚେ ସୁପଣ୍ଣୋ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ଉଦକଂ ପକ୍କୁଥିସ୍ସତି। ସଚେ ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ଉଦକଂ ଲୋହିତୱଣ୍ଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତୀଣି ନିମିତ୍ତାନି ତସ୍ସା ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଚାତୁଦ୍ଦସୀଉପୋସଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ନିପଜ୍ଜି ସରୀରସୋଭାଯ ୱମ୍ମିକଂ ସୋଭଯମାନୋ। ସରୀରଞ୍ହିସ୍ସ ରଜତଦାମଂ ୱିଯ ସେତଂ ଅହୋସି, ମତ୍ଥକୋ ରତ୍ତକମ୍ବଲଗେଣ୍ଡୁକୋ ୱିଯ, ସରୀରଂ ନଙ୍ଗଲସୀସପ୍ପମାଣଂ ଭୂରିଦତ୍ତକାଲେ (ଜା। ୨।୨୨।୭୮୪ ଆଦଯୋ) ପନ ଊରୁପ୍ପମାଣଂ, ସଙ୍ଖପାଲକାଲେ (ଜା। ୨।୧୭।୧୪୩ ଆଦଯୋ) ଏକଦୋଣିକନାୱପ୍ପମାଣଂ।

ତଦା ଏକୋ ବାରାଣସିମାଣୱୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲମ୍ପାଯନମନ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତେନ ମଗ୍ଗେନ ଅତ୍ତନୋ ଗାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ମେ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥେନ ଗାମଂ ଗନ୍ତୁଂ, ଇମଂ ନାଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ କୀଳାପେନ୍ତୋ ଧନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱାୱ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦିବ୍ବୋସଧାନି ଗହେତ୍ୱା ଦିବ୍ବମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଦିବ୍ବମନ୍ତଂ ସୁତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମହାସତ୍ତସ୍ସ କଣ୍ଣେସୁ ତତ୍ତସଲାକାପୱେସନକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି, ମତ୍ଥକେ ସିଖରେନ ଅଭିମନ୍ଥିଯମାନୋ ୱିଯ। ସୋ ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଏସୋ’’ତି ଭୋଗନ୍ତରତୋ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅହିତୁଣ୍ଡିକଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମମ ୱିସଂ ଉଗ୍ଗତେଜଂ, ସଚାହଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ନାସାୱାତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମି, ଏତସ୍ସ ସରୀରଂ ଭସ୍ମମୁଟ୍ଠି ୱିଯ ୱିପ୍ପକିରିସ୍ସତି, ଅଥ ମେ ସୀଲଂ ଖଣ୍ଡଂ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ନଂ ଓଲୋକେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଅକ୍ଖୀନି ନିମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ସୀସଂ ଭୋଗନ୍ତରେ ଠପେସି। ଅହିତୁଣ୍ଡିକବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଓସଧଂ ଖାଦିତ୍ୱା ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଖେଳଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସରୀରେ ଓସିଞ୍ଚି। ଓସଧାନଞ୍ଚ ମନ୍ତସ୍ସ ଚ ଆନୁଭାୱେନ ଖେଳେନ ଫୁଟ୍ଠଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ଫୋଟାନଂ ଉଟ୍ଠାନକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି।

ଅଥ ସୋ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଦୀଘସୋ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅଜପଦେନ ଦଣ୍ଡେନ ଉପ୍ପୀଳେତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ସୀସଂ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ନିପ୍ପୀଳେସି। ମହାସତ୍ତୋ ମୁଖଂ ୱିୱରି। ଅଥସ୍ସ ମୁଖେ ଖେଳଂ ଓସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଓସଧମନ୍ତବଲେନ ଦନ୍ତେ ଭିନ୍ଦି। ମୁଖଂ ଲୋହିତସ୍ସ ପୂରି। ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଭେଦଭଯେନ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେନ୍ତୋ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକନମତ୍ତମ୍ପି ନାକାସି। ସୋପି ‘‘ନାଗରାଜାନଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଟ୍ଠୀନି ସଂଚୁଣ୍ଣଯମାନୋ ୱିଯ ସକଲସରୀରଂ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ପଟ୍ଟକୱେଠନଂ ନାମ ୱେଠେସି, ତନ୍ତମଜ୍ଜିତଂ ନାମ ମଜ୍ଜି,

ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ଦୁସ୍ସପୋଥନଂ ନାମ ପୋଥେସି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ ଅହୋସି, ସୋ ମହାୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେସି।

ଅଥସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱଲ୍ଲୀହି ପେଳଂ କରିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ନେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ କୀଳାପେସି। ନୀଲାଦୀସୁ ୱଣ୍ଣେସୁ ୱଟ୍ଟଚତୁରସ୍ସାଦୀସୁ ସଣ୍ଠାନେସୁ ଅଣୁଂଥୂଲାଦୀସୁ ପମାଣେସୁ ଯଂ ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଇଚ୍ଛତି, ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ତଦେୱ କତ୍ୱା ନଚ୍ଚତି, ଫଣସତମ୍ପି ଫଣସହସ୍ସମ୍ପି କରୋତିୟେୱ। ମହାଜନୋ ପସୀଦିତ୍ୱା ବହୁଧନମଦାସି। ଏକଦିୱସମେୱ କହାପଣସହସ୍ସଞ୍ଚେୱ ସହସ୍ସଗ୍ଘନିକେ ଚ ପରିକ୍ଖାରେ ଲଭି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଦିତୋୱ "ସହସ୍ସଂ ଲଭିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ"ତି ଚିନ୍ତେସି। ତଂ ପନ ଧନଂ ଲଭିତ୍ୱା "ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମେଯେୱ ତାୱ ମେ ଏତ୍ତକଂ ଧନଂ ଲଦ୍ଧଂ, ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସିତେ କୀୱ ବହୁଂ ଧନଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ"ତି ସକଟଞ୍ଚ ସୁଖଯାନକଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ସକଟେ ପରିକ୍ଖାରେ ଠପେତ୍ୱା ସୁଖଯାନକେ ନିସିନ୍ନୋ "ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ମହାସତ୍ତଂ ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ କୀଳାପେନ୍ତୋ ବାରାଣସିଯଂ ଉଗ୍ଗସେନରଞ୍ଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ କୀଳାପେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ"ତି ଅଗମାସି। ସୋ ମଣ୍ଡୂକେ ମାରେତ୍ୱା ନାଗରଞ୍ଞ୍ଞୋ ଦେତି। ନାଗରାଜା "ପୁନପ୍ପୁନଂ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ମାରେସ୍ସତୀ"ତି ନ ଖାଦତି। ଅଥସ୍ସ ମଧୁଲାଜେ ଅଦାସି। ତେପି "ସଚାହଂ ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ଅନ୍ତୋପେଳାଯମେୱ ମରଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ନ ଖାଦତି।

୨୧। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମାସମତ୍ତେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଗାମକେ ତଂ କୀଳାପେନ୍ତୋ ବହୁଧନଂ ଲଭି। ରାଜାପି ନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା "ଅମ୍ହାକମ୍ପି କୀଳାପେହୀ"ତି ଆହ। "ସାଧୁ, ଦେୱ, ସ୍ୱେ ପନ୍ନରସେ ତୁମ୍ହାକଂ କୀଳାପେସ୍ସାମୀ"ତି ଆହ। ରାଜା "ସ୍ୱେ ନାଗରାଜା ରାଜଙ୍ଗଣେ ନଚ୍ଚିସ୍ସତି, ମହାଜନୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ପସ୍ସତୂ"ତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପକ୍କୋସାପେସି। ସୋ ରତନପେଳାଯ ମହାସତ୍ତଂ ନେତ୍ୱା ୱିଚିତ୍ତତ୍ଥରେ ପେଳଂ ଠପେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ରାଜାପି ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ ମହାଜନପରିୱୁତୋ ରାଜାସନେ ନିସୀଦି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହାସତ୍ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ନଚ୍ଚାପେସି। ମହାସତ୍ତୋ ତେନ ଚିନ୍ତିତଚିନ୍ତିତାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ମହାଜନୋ ସକଭାୱେନ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଚେଲୁକ୍ଖେପସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉପରି ରତନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ତଦାପି ମଂ ଧମ୍ମଚାରି"ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ତଦାପୀତି ଯଦାହଂ ଚମ୍ପେଯ୍ୟକୋ ନାଗରାଜା ହୋମି, ତଦାପି। ଧମ୍ମଚାରିନ୍ତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମଂ ଏୱ ଚରତି, ନ ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ଅଧମ୍ମନ୍ତି ଧମ୍ମଚାରୀ। ଉପୱୁତ୍ଥୌପୋସଥନ୍ତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଅରିଯୁପୋସଥସୀଲସ୍ସ ରକ୍ଖଣୱସେନ ଉପୱସିତୌପୋସଥଂ। ରାଜଦ୍ୱାରମ୍ହି କୀଳତୀତି ବାରାଣସିଯଂ ଉଗ୍ଗସେନରଞ୍ଞ୍ଞୋ ଗେହଦ୍ୱାରେ କୀଳାପେତି।

୨୨।ଯଂ ଯଂ ସୋ ୱଣ୍ଣଂ ଚିନ୍ତଯୀତି ସୋ ଅହିତୁଣ୍ଡିକବ୍ରାହ୍ମଣୋ "ଯଂ ଯଂ ନୀଲାଦିୱଣ୍ଣଂ ହୋତୂ"ତି ଚିନ୍ତେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ନୀଲଂ ୱ ପୀତଲୋହିତ"ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ନୀଲଂ ୱାତି ୱା-ସଦ୍ଦୋ ଅନିଯମତ୍ଥୋ, ଗାଥାସୁଖତ୍ଥଂ ରସ୍ସଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୋ, ତେନ ୱାସଦ୍ଦେନ ୱୁତ୍ତାୱସିଟ୍ଠଂ ଓଦାତାଦିୱଣ୍ଣୱିସେସଞ୍ଚେୱ ୱଟ୍ଟାଦିସଣ୍ଠାନୱିସେସଞ୍ଚ ଅଣୁଂଥୂଲାଦିପମାଣୱିସେସଞ୍ଚ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନୁୱତ୍ତନ୍ତୋତି ତସ୍ସ ଅହିତୁଣ୍ଡିକସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତୋ। ଚିନ୍ତିତସନ୍ନିଭୋତି ତେନ ଚିନ୍ତିତଚିନ୍ତିତାକାରେନ ପେକ୍ଖଜନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠହାମୀତି ଦସ୍ସେତି।

୨୩। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ତେନ ଚିନ୍ତିତାକାରଦସ୍ସନଂ ଏୱ ମଯ୍ହଂ ଆନୁଭାୱୋ। ଅପି ଚ ଥଲଂ କରେଯ୍ୟମୁଦକଂ, ଉଦକମ୍ପି ଥଲଂ କରେତି ଥଲଂ ମହାପଥୱିଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକଂ, ଉଦକମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ପଥୱିଂ କାତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱୋ ଚ। ଯଦିହଂ ତସ୍ସ କୁପ୍ପେଯ୍ୟନ୍ତି ତସ୍ସ ଅହିତୁଣ୍ଡିକସ୍ସ ଅହଂ ଯଦି କୁଜ୍ଝେଯ୍ୟଂ। ଖଣେନ ଛାରିକଂ କରେତି କୋଧୁପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ଏୱ ଭସ୍ମଂ କରେଯ୍ୟଂ।

୨୪। ଏୱଂ ଭଗୱା ତଦା ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକାନତ୍ଥପଟିବାହନେ ସମତ୍ଥତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯେନ ଅଧିପ୍ପାଯେନ ତଂ ପଟିବାହନଂ ନ କତଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ "ଯଦି ଚିତ୍ତୱସୀ ହେସ୍ସ"ନ୍ତିଆଦିମାହ।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – "ଅଯଂ ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ମଂ ଅତିୱିଯ ବାଧତି, ନ ମେ ଆନୁଭାୱଂ ଜାନାତି, ହନ୍ଦସ୍ସ ମେ ଆନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ"ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଓଲୋକନମତ୍ତେନାପି ଯଦି ଚିତ୍ତୱସୀ ଅଭୱିସ୍ସଂ, ଅଥ ସୋ ଭୁସମୁଟ୍ଠି ୱିଯ ୱିପ୍ପକିରିସ୍ସତି। ଅହଂ ଯଥାସମାଦିନ୍ନତୋ ପରିହାଯିସ୍ସାମି ସୀଲତୋ। ତଥା ଚ ସତି ସୀଲେନ ପରିହୀନସ୍ସ ଖଣ୍ଡିତସୀଲସ୍ସ ଯ୍ୱାଯଂ ମଯା ଦୀପଙ୍କରଦସବଲସ୍ସ ପାଦମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଭିପତ୍ଥିତୋ , ଉତ୍ତମତ୍ଥୋ ବୁଦ୍ଧଭାୱୋ ସୋ ନ ସିଜ୍ଝତି।

୨୫।କାମଂ ଭିଜ୍ଜତୁଯଂ କାଯୋତି ଅଯଂ ଚାତୁମହାଭୂତିକୋ ଓଦନକୁମ୍ମାସୂପଚଯୋ ଅନିଚ୍ଚୁଚ୍ଛାଦନପରିମଦ୍ଦନଭେଦନୱିଦ୍ଧଂସନଧମ୍ମୋ କାଯୋ କିଞ୍ଚାପି ଭିଜ୍ଜତୁ ୱିନସ୍ସତୁ, ଇଧେୱ ଇମସ୍ମିଂ ଏୱ ଠାନେ ମହାୱାତେ ଖିତ୍ତଭୁସମୁଟ୍ଠି ୱିଯ ୱିପ୍ପକିରୀଯତୁ, ନେୱ ସୀଲଂ ପଭିନ୍ଦେଯ୍ୟଂ, ୱିକିରନ୍ତେ ଭୁସଂ ୱିଯାତି ସୀଲଂ ପନ ଉତ୍ତମତ୍ଥସିଦ୍ଧିଯା ହେତୁଭୂତଂ ଇମସ୍ମିଂ କଳେୱରେ ଭୁସମୁଟ୍ଠି ୱିଯ ୱିପ୍ପକିରନ୍ତେପି ନେୱ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟଂ, କାଯଜୀୱିତେସୁ ନିରପେକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା

ସୀଲପାରମିଂଯେଓ ପୂରେମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ତାଦିସଂ ଦୁକ୍ଖଂ ତଦା ଅଧିୱାସେସିନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପନ ଅହିତୁଣ୍ଡିକହତ୍ଥଗତସ୍ସ ମାସୋ ପରିପୂରି, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନିରାହାରୋୱ ଅହୋସି। ସୁମନା ''ଅତିଚିରାୟତି ମେ ସାମିକୋ, କୋ ନୁ ଖୋ ପୱତ୍ତୀ''ତି ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଲୋହିତୱଣ୍ଣଂ ଉଦକଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅହିତୁଣ୍ଡିକେନ ଗହିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱମ୍ମିକସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗହିତଟ୍ଠାନଂ କିଲମିତଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା କନ୍ଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ଆକାସେ ରୋଦମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ନଚ୍ଚନ୍ତୋୱ ଆକାସଂ ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଲଜ୍ଜିତୋ ପେଳଅଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି।

ରାଜା ତସ୍ସ ପେଳଅଂ ପୱିଟ୍ଠକାଲେ ''କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ''ନ୍ତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଆକାସେ ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ''କା ନୁ ତ୍ୱ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତସ୍ସା ନାଗକଞ୍ଞାଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ''ନିସ୍ସଂସୟଂ ଖୋ ନାଗରାଜା ଇମଂ ଦିସ୍ୱା ଲଜ୍ଜିତୋ ପେଳଅଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ଅୟଞ୍ଚ ଯଥାଦସ୍ସିତୋ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱୋ ନାଗରାଜସ୍ସେୱ , ନ ଅହିତୁଣ୍ଡିକସ୍ସା''ତି ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱୋ ଅୟଂ ନାଗରାଜା, କଥଂ ନାମ ଇମସ୍ସ ହତ୍ଥଂ ଗତୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅୟଂ ଧମ୍ମଚାରୀ ସୀଲୱା ନାଗରାଜା, ଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀସୁ ଉପୋସଥଂ ଉପୱସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଂ ଦାନମୁଖେ ନିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାମଗ୍ଗସମୀପେ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ନିପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥାୟମେତେନ ଗହିତୋ, ଇମସ୍ସ ଦେୱଚ୍ଛରାପଟିଭାଗା ଅନେକସହସ୍ସା ଇତ୍ଥିୟୋ, ଦେୱଲୋକସମ୍ପତ୍ତିସଦିସା ନାଗଭୱନସମ୍ପତ୍ତି, ଅୟଂ ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ ସକଲପଥୱିଂ ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, କେୱଲଂ 'ସୀଲଂ ମେ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତୀ'ତି ଏୱରୂପଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଅନୁଭୋତୀ''ତି ଚ ସୁତ୍ୱା ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ତାୱଦେୱ ତସ୍ସ ଅହିତୁଣ୍ଡିକସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ବହୁଂ ଧନଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଯସଂ ଇସ୍ସରିୟଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା – ''ହନ୍ଦ, ଭୋ, ଇମଂ ନାଗରାଜାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହୀ''ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି।

ମହାସତ୍ତୋ ନାଗୱଣ୍ଣଂ ଅନ୍ତରଧାପେତ୍ୱା ମାଣୱକୱଣ୍ଣେନ ଦେୱକୁମାରୋ ୱିୟ ଅଟ୍ଠାସି। ସୁମନାପି ଆକାସତୋ ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠାସି। ନାଗରାଜା ରଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା ''ଏହି, ମହାରାଜ, ମୟ୍ହଂ ନିୱେସନଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛାହୀ''ତି ଯାଚି। ତେନାହ ଭଗୱା –

''ମୁତ୍ତୋ ଚମ୍ପେୟ୍ୟକୋ ନାଗୋ, ରାଜାନଂ ଏତଦବ୍ରୱି;

'ନମୋ ତେ କାସିରାଜତ୍ଥୁ, ନମୋ ତେ କାସିୱଡ୍ଢନ;

ଅଞ୍ଜଲିଂ ତେ ପଗ୍ଗଣ୍ହାମି, ପସ୍ସେୟ୍ୟଂ ମେ ନିୱେସନ''ନ୍ତି।

ଅଥ ରାଜା ତସ୍ସ ନାଗଭୱନଗମନଂ ଅନୁଜାନି। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ସପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ନାଗଭୱନଂ ନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରିୟସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କତିପାହଂ ତତ୍ଥ ୱସାପେତ୍ୱା ଭେରିଂ ଚରାପେସି – ''ସବ୍ବା ରାଜପରିସା ଯାୱଦିଚ୍ଛକଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିକଂ ଧନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ''ତି। ରଞ୍ଞୋ ଚ ଅନେକେହି ସକଟସତେହି ଧନଂ ପେସେସି। ''ମହାରାଜ, ରଞ୍ଞା ନାମ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ, ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତି ସବ୍ବତ୍ଥ ସଂୱିଦହିତବ୍ବା''ତି ଦସହି ରାଜଧମ୍ମକଥାହି ଓୱଦିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ରାଜା ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବାରାଣସିମେୱ ଗତୋ। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ କିର ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ଜାତଂ। ମହାସତ୍ତୋ ସୀଲାନି ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସପରିସୋ ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି।

ତଦା ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସୁମନା ରାହୁଲମାତା, ଉଗ୍ଗସେନୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ, ଚମ୍ପେୟ୍ୟକୋ ନାଗରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ଯଥାରହଂ ସେସପାରମିୟୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ଇଧ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅଚ୍ଛରିୟାନୁଭାୱା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟା ଏୱାତି।

ଚମ୍ପେୟ୍ୟନାଗଚରିୟାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଚୂଳଅବୋଧିଚରିୟାୱଣ୍ଣନା

୨୬। ଚତୁତ୍ଥେ ଚୂଳଅବୋଧୀତି ମହାବୋଧିପରିବ୍ବାଜକତ୍ତଭାୱଂ ଉପାଦାୟ ଇଧ ''ଚୂଳଅବୋଧୀ''ତି ସମଞ୍ଞା ଆରୋପିତା, ନ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ଏୱ ଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୦।୪୯ ଆଦୟୋ) ଅତ୍ତନୋ ଜେଟ୍ଠଭାତିକାଦିନୋ ମହାବୋଧିସ୍ସ ସମ୍ଭୱତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସୁସୀଲୱାତି ସୁଟ୍ଠୁ ସୀଲୱା, ସମ୍ପନ୍ନସୀଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୱଂ ଦିସ୍ୱାନ ଭୟତୋତି କାମାଦିଭୱଂ ଭାୟିତବ୍ବଭାୱେନ ପସ୍ସିତ୍ୱା। ନେକ୍ଖମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ତେନ ''ଦିସ୍ୱାନା''ତି ପଦଂ ଆକଡ୍ଢୀୟତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଜାତିଜରାବ୍ୟାଧିମରଣଂ ଅପାୟଦୁକ୍ଖଂ ଅତୀତେ ୱଟ୍ଟମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନାଗତେ ୱଟ୍ଟମୂଲକଂ

ଦୁକ୍ଖଂ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଆହାରପରିଯେଟ୍ଠିମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ସଂୱେଗୱତ୍ଥୂନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ସବ୍ବମ୍ପି କାମାଦିଭେଦଂ ଭୱଂ ସଂସାରଭୟତୋ ଉପଟ୍ଠହମାନଂ ଦିସ୍ୱା ନିବ୍ବାନଂ ତସ୍ସ ଉପାୟଭୂତା ସମଥୱିପସ୍ସନା ତଦୁପାୟଭୂତା ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜାତି ଇଦଂ ତିୱିଧମ୍ପି ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଅନୁସ୍ସୱାଦିସିଦ୍ଧେନ ଞାଣଚକ୍ଖୁନା ତପ୍ପଟିପକ୍ଖତୋ ଦିସ୍ୱା ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜୂପଗମନେନ ଅନେକାଦୀନୱାକୁଲା ଗହଟ୍ଠଭାୱା ଅଭିନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗତୋତି।

୨୭।ଦୁତିଯିକାତି ପୋରାଣଦୁତିଯିକା, ଗିହିକାଲେ ପଜାପତିଭୂତା। କନକସନ୍ନିଭାତି କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭଉଚ୍ଚା। ୱଜ୍ଜେ ଅନପେକ୍ଖାତି ସଂସାରେ ନିରାଲୟା। ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଅଭିନିକ୍ଖମୀତି ନେକ୍ଖମ୍ମତ୍ଥାଯ ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମି, ପବ୍ବଜୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୮। ଆଲଯନ୍ତି ସତ୍ତା ଏତେନାତି ଆଲୟୋ, ତଣ୍ହା, ତଦଭାୱେନ ନିରାଲୟା। ତତୋ ଏୱ ଞାତୀସୁ ତଣ୍ହାବନ୍ଧନସ୍ସ ଛିନ୍ନତ୍ତା ଛିନ୍ନବନ୍ଧୁ। ଏୱଂ ଗିହିବନ୍ଧନାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପବ୍ବଜିତାନମ୍ପି କେସଞ୍ଚି ଯଂ ହୋତି ବନ୍ଧନଂ , ତସ୍ସାପି ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅନପେକ୍ଖା କୁଲେ ଗଣେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କୁଲେତି ଉପଟ୍ଠାକକୁଲେ। ଗଣେତି ତାପସଗଣେ, ସେସା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଉପାଗମୁନ୍ତି ଉଭୋପି ମଯଂ ଉପାଗମିମ୍ହା।

୨୯।ତତ୍ଥାତି ବାରାଣସିସାମନ୍ତେ। ନିପକାତି ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋ। ନିରାକୁଲେତି ଜନସଞ୍ଚାରରହିତତ୍ତା ଜନେହି ଅନାକୁଲେ, ଅପ୍ପସଦ୍ଦେତି ମିଗପକ୍ଖୀନଂ ଉଟ୍ଠାପନତୋ ତେସଂ ୱସ୍ସିତସଦ୍ଦେନାପି ୱିରହିତତ୍ତା ଅପ୍ପସଦ୍ଦେ। ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସାମୁଭୋତି ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଉଯ୍ୟାନେ ମଯଂ ଉଭୋ ଜନା ତଦା ୱସାମ।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ଅତୀତେ ଇମସ୍ମିଂ ଏୱ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କାସିଗାମେ ଏକସ୍ସ ମହାୱିଭୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣସମଯେ ‘‘ବୋଧିକୁମାରୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ପନସ୍ସ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗତସ୍ସ ଅନିଚ୍ଛମାନକସ୍ସେୱ ମାତାପିତରୋ ସମଜାତିକଂ କୁଲକୁମାରିକଂ ଆନେସୁଂ। ସାପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକଚୁତାୱ ଉତ୍ତମରୂପଧରା ଦେୱଚ୍ଛରାପଟିଭାଗା। ତେସଂ ଅନିଚ୍ଛମାନାନଂ ଏୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆୱାହୱିୱାହଂ କରିଂସୁ। ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ପନ ନେସଂ କିଲେସସମୁଦାଚାରୋ ନ ଭୂତପୁବ୍ବୋ, ସାରାଗୱସେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଓଲୋକନମ୍ପି ନାହୋସି, କା ପନ କଥା ଇତରସଂସଗ୍ଗେ। ଏୱଂ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲା ଅହେସୁଂ।

ଅପରଭାଗେ ମହାସତ୍ତୋ ମାତାପିତୂସୁ କାଲଂକତେସୁ ତେସଂ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁଖେନ ଜୀୱାହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ତ୍ୱଂ ପନ ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତା’’ତି? ‘‘ମଯ୍ହଂ ଧନେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଇତ୍ଥୀନମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି? ‘‘ୱଟ୍ଟତି, ଭଦ୍ଦେ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ମଯ୍ହମ୍ପି ଧନେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେ ଉଭୋପି ସବ୍ବଂ ୱିଭୱଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉଞ୍ଛାଚରିଯାଯ ଫଲାଫଲେହି ଯାପେନ୍ତା ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖେନେୱ ଦସ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସାମୁଭୋ’’ତି।

୩୦। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ଉଯ୍ୟାନକୀଳଂ ଗତୋ। ଉଯ୍ୟାନସ୍ସ ଏକପସ୍ସେ ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତାନଂ ତେସଂ ସମୀପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରମପାସାଦିକଂ ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ କିଲେସୱସେନ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ‘‘ଅଯଂ ତେ ପରିବ୍ବାଜିକା କିଂ ହୋତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେନ ‘‘ନ ଚ କିଞ୍ଚି ହୋତି, କେୱଲଂ ଏକପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ପବ୍ବଜିତା, ଅପି ଚ ଖୋ ପନ ଗିହିକାଲେ ପାଦପରିଚାରିକା ଅହୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ‘‘ଅଯଂ କିରେତସ୍ସ ନ କିଞ୍ଚି ହୋତି, ଅପି ଚ ଖୋ ପନସ୍ସ ଗିହିକାଲେ ପାଦପରିଚାରିକା ଅହୋସି, ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ଅନ୍ତେପୁରଂ ପୱେସେଯ୍ୟଂ, ତେନେୱସ୍ସ ଇମିସ୍ସା ପଟିପତ୍ତିଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅନ୍ଧବାଲୋ ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତଂ ନିୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆଣାପେସି ‘‘ଇମଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ରାଜନିୱେସନଂ ନେହୀ’’ତି।

ସୋ ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ‘‘ଅଧମ୍ମୋ ଲୋକେ ୱତ୍ତତୀ’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନଂ ଏୱ ତଂ ଆଦାଯ ପାଯାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ପରିଦେୱନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଏକୱାରଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପୁନ ନ ଓଲୋକେସି। ‘‘ସଚେ ପନାହଂ ୱାରେସ୍ସାମି, ତେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପଦୋସେତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ସୀଲସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସୀଲପାରମିଂଯେୱ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉଯ୍ୟାନଦସ୍ସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ରାଜା ଅଦ୍ଦସ ବ୍ରାହ୍ମଣି’’ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ତୁୟ୍ହେସା କା କସ୍ସ ଭରିଯାତି ତୁଯ୍ହଂ ତୱ ଏସା କା, କିଂ ଭରିଯା, ଉଦାହୁ ଭଗିନୀ ୱା ସମାନା କସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭରିଯା।

୩୧।ନ ମଯ୍ହଂ ଭରିଯା ଏସାତି କାମଞ୍ଚେସା ମଯ୍ହଂ ଗିହିକାଲେ ଭରିଯା ଅହୋସି, ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ମଯ୍ହଂ ଭରିଯା ଏସା, ନାପି ଅହଂ ଏତିସ୍ସା ସାମିକୋ, କେୱଲଂ ପନ ସହଧମ୍ମା ଏକସାସନୀ, ଅହମ୍ପି ପରିବ୍ବାଜକୋ ଅଯମ୍ପି ପରିବ୍ବାଜିକାତି ସମାନଧମ୍ମା ପରିବ୍ବାଜକସାସନେନ ଏକସାସନୀ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୨।ତିସ୍ସା ସାରତ୍ତଗଧିତୋତି କାମରାଗେନ ସାରତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧୋ। ଗାହାପେତ୍ୱାନ ଚେଟକେତି ଚେଟକେହି ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ଚେଟକେ ୱା ଅତ୍ତନୋ ରାଜପୁରିସେ ଆଣାପେତ୍ୱା ତଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା। ନିପ୍ପୀଳଅୟନ୍ତୋ ବଲସାତି ତଂ ଅନିଚ୍ଛମାନଂ ଏୱ ଆକଡ୍ଢନପରିକଡ୍ଢନାଦିନା ନିପ୍ପୀଳଅୟନ୍ତୋ ବାଧେନ୍ତୋ, ତଥାପି ଅଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ବଲସା ବଲକ୍କାରେନ ରାଜପୁରିସେହି ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ତେପୁରଂ ପୱେସେସି।

୩୩।ଓଦପତ୍ତକିୟାତି ଉଦକପତ୍ତଂ ଆମସିତ୍ୱା ଗହିତଭରିୟା ଓଦପତ୍ତିକା ନାମ, ଇଦଂ ୱଚନଂ ପୁରାଣଦୁତିୟିକାଭାୱେନ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ , ସା ପନସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୱିୱାହୱସେନ ମାତାପିତୂହି ସମ୍ପଟିପାଦିତା, ''ଓଦପତ୍ତକିୟା''ତି ଚ ଭାୱେନଭାୱଲକ୍ଖଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ସହଜାତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଜାତିୱସେନ ସହଜାତା, ତେନେୱାହ ''ଏକସାସନୀ''ତି। ''ଏକସାସନୀ''ତି ଚ ଇଦଂ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ, ଏକସାସନିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ନୟନ୍ତିୟାତି ନୀୟନ୍ତିୟା। କୋପୋ ମେ ଉପପଜ୍ଜଥାତି ଅୟଂ ତେ ଗିହିକାଲେ ଭରିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ସୀଲୱତୀ, ପବ୍ବଜିତକାଲେ ଚ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୀଭାୱତୋ ସହଜାତା ଭଗିନୀ, ସା ତୁୟ୍ହଂ ପୁରତୋ ବଲକ୍କାରେନ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ନୀୟତି। ''ବୋଧିବ୍ରାହ୍ମଣ, କିଂ ତେ ପୁରିସଭାୱୋ''ତି ପୁରିସମାନେନ ଉସ୍ସାହିତୋ ଚିରକାଲସୟିତୋ ୱମ୍ମିକବିଲତୋ କେନଚି ପୁରିସେନ ଘଟ୍ଟିତୋ ''ସୁସୂ''ତି ଫଣଂ କରୋନ୍ତୋ ଆସିୱିସୋ ୱିୟ ମେ ଚିତ୍ତତୋ କୋପୋ ସହସା ୱୁଟ୍ଠାସି।

୩୪-୫।ସହକୋପେ ସମୁପ୍ପନ୍ନେତି କୋପୁପ୍ପତ୍ତିୟା ସହ, ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିସମନନ୍ତରମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀଲବ୍ବତମନୁସ୍ସରିନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ସୀଲପାରମିଂ ଆୱଜ୍ଜେସିଂ। ତତ୍ଥେୱ କୋପଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ଏୱ ଆସନେ ୟଥାନିସିନ୍ନୋୱ ତଂ କୋପଂ ନିୱାରେସିଂ। ନାଦାସିଂ ୱଡ୍ଢିତୂପରୀତି ତତୋ ଏକୱାରୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ଉପରି ଉଦ୍ଧଂ ୱଡ୍ଢିତୁଂ ନ ଅଦାସିଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – କୋପେ ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତେ ଏୱ ''ନନୁ ତ୍ୱଂ, ବୋଧିପରିବ୍ବାଜକ, ସବ୍ବପାରମିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁକାମୋ, ତସ୍ସ ତେ କିମିଦଂ ସୀଲମତ୍ତେପି ଉପକ୍କିଲନଂ, ତୟିଦଂ ଗୁନ୍ନଂ ଖୁରମତ୍ତୋଦକେ ଓସୀଦନ୍ତସ୍ସ ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ପରତୀରଂ ଗଣ୍ହିତୁକାମତା ୱିୟ ହୋତୀ''ତି ଅତ୍ତାନଂ ପରିଭାସିତ୍ୱା ପଟିସଙ୍ଖାନବଲେନ ତସ୍ମିଂ ଏୱ ଖଣେ କୋପଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପୁନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନୱସେନସ୍ସ ୱଡ୍ଢିତୁଂ ନ ଅଦାସିନ୍ତି। ତେନେୱାହ ''ୟଦି ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣି''ନ୍ତିଆଦି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ସୋ ରାଜା ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା କୋଚି ତିଣ୍ହୟପି ନିସିତାୟ ସତ୍ତିୟା କୋଟ୍ଟେୟ୍ୟ, ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ୟଦି ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ସୀଲଂ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲପାରମିଂ ନେୱ ଭିନ୍ଦେୟ୍ୟଂ। କସ୍ମା? ବୋଧିୟା ଏୱ କାରଣା, ସବ୍ବଞ୍ଞୁ ଅଖଣ୍ଡିତସୀଲେନେୱ ସକ୍କା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିତୁଂ, ନ ଇତରେନାତି।

୩୬।ନମେ ସା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଦେସ୍ସାତି ସା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଜାତିୟା ଗୋତ୍ତେନ କୁଲପ୍ପଦେସେନ ଆଚାରସମ୍ପତ୍ତିୟା ଚିରପରିଚୟେନ ପବ୍ବଜ୍ଜାଦିଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିୟା ଚାତି ସବ୍ବପ୍ପକାରେନ ନ ମେ ଦେସ୍ସା ନ ଅପ୍ପିୟା, ଏତିସ୍ସା ମମ ଅପ୍ପିୟଭାୱୋ କୋଚି ନତ୍ଥି। ନପି ମେ ବଲଂ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ମୟ୍ହମ୍ପି ବଲଂ ନ ନ ୱିଜ୍ଜତି, ଅତ୍ଥି ଏୱ। ଅହଂ ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ, ଇଚ୍ଛମାନୋ ସହସା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତେ ପୁରିସେ ନିପ୍ପୋଥେତ୍ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ୟଥିଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପିୟଂ ମୟ୍ହନ୍ତି ତତୋ ପରିବ୍ବାଜିକତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମେୱ ମୟ୍ହଂ ପିୟଂ। ତସ୍ମା ସୀଲାନୁରକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ତେନ କାରଣେନ ସୀଲମେୱ ଅନୁରକ୍ଖିସ୍ସଂ।

ଅଥ ସୋ ରାଜା ଉୟ୍ୟାନେ ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱାୱ ସୀଘତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ୟସେନ ନିମନ୍ତେସି। ସା ୟସସ୍ସ ଅଗୁଣଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଗୁଣଂ ଅତ୍ତନୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପହାୟ ସଂୱେଗେନ ପବ୍ବଜିତଭାୱଞ୍ଚ କଥେସି। ରାଜା କେନଚି ପରିୟାୟେନ ତସ୍ସା ମନଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅୟଂ ପରିବ୍ବାଜିକା ସୀଲୱତୀ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା, ସୋପି ପରିବ୍ବାଜକୋ ଇମାୟ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ନୀୟମାନାୟ ନ କିଞ୍ଚି ୱିପ୍ପକାରଂ ଦସ୍ସେସି, ସବ୍ବତ୍ଥ ନିରପେକ୍ଖଚିତ୍ତୋ, ନ ଖୋ ପନ ମେତଂ ପତିରୂପଂ, ୟଂ ଏୱରୂପେସୁ ଗୁଣୱନ୍ତେସୁ ୱିପ୍ପକାରୋ, ୟଂନୂନାହଂ ଇମଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇମଂ, ତଞ୍ଚ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଖମାପେୟ୍ୟ''ନ୍ତି? ଏୱଂ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ପରିବ୍ବାଜିକଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ଆନେଥା''ତି ପୁରିସେ ଆଣାପେତ୍ୱା ସୟଂ ପଠମତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ''ଭୋ ପବ୍ବଜିତ, କିଂ ମୟା ତାୟ ପରିବ୍ବାଜିକାୟ ନୀୟମାନାୟ କୋପୋ ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଥା''ତି। ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

''ଉପ୍ପଜ୍ଜି ମେ ନ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ, ନ ମେ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ ଜୀୱତୋ;

ରଜଂୱ ୱିପୁଲା ୱୁଟ୍ଠି, ଖିପ୍ପମେୱ ନିୱାରୟି''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୫୨);

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଏସ କୋପମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପାଦିକ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ପୁଚ୍ଛି –

‘‘କିଂ ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନୋ ମୁଚ୍ଚି, କିଂ ତେ ନୋ ମୁଚ୍ଚି ଜୀୱତୋ;

ରଜଂୱ ୱିପୁଲା ୱୁଟ୍ଠି, କତମଂ ତଂ ନିୱାରୟୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୫୩);

ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜୀତି ଏକୱାରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ନ ପୁନ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ନ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥାତି କାୟୱଚୀୱିକାରୁପ୍ପାଦନୱସେନ ପନ ନ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ, ନ ନଂ ବହି ପୱତ୍ତିତୁଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରଜଂୱ ୱିପୁଲା ୱୁଟ୍ଠୀତି ୟଥା ନାମ ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ରଜଂ ୱିପୁଲା ଅକାଲୱୁଟ୍ଠିଧାରା ଠାନସୋ ନିୱାରେତି, ଏୱଂ ତଂ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ନିୱାରୟିଂ, ନିୱାରେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥସ୍ସ ମହାପୁରିସୋ ନାନପ୍ପକାରେନ କୋଧେ ଆଦୀନୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ –

‘‘ୟମ୍ହି ଜାତେ ନ ପସ୍ସତି, ଅଜାତେ ସାଧୁ ପସ୍ସତି;

ସୋ ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନୋ ମୁଚ୍ଚି, କୋଧୋ ଦୁମ୍ମେଧଗୋଚରୋ।

‘‘ୟେନ ଜାତେନ ନନ୍ଦନ୍ତି, ଅମିତ୍ତା ଦୁକ୍ଖମେସିନୋ;

ସୋ ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନୋ ମୁଚ୍ଚି, କୋଧୋ ଦୁମ୍ମେଧଗୋଚରୋ।

‘‘ୟସ୍ମିଞ୍ଚ ଜାୟମାନମ୍ହି, ସଦତ୍ଥଂ ନାୱବୁଜ୍ଝତି;

ସୋ ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନୋ ମୁଚ୍ଚି, କୋଧୋ ଦୁମ୍ମେଧଗୋଚରୋ।

‘‘ୟେନାଭିଭୂତୋ କୁସଲଂ ଜହାତି, ପରକ୍କରେ ୱିପୁଲଞ୍ଚାପି ଅତ୍ଥଂ;

ସ ଭୀମସେନୋ ବଲୱା ପମଦ୍ଦୀ, କୋଧୋ ମହାରାଜା ନ ମେ ଅମୁଚ୍ଚଥ।

‘‘କଟ୍ଠସ୍ମିଂ ମତ୍ଥମାନସ୍ମିଂ, ପାୱକୋ ନାମ ଜାୟତି;

ତମେୱ କଟ୍ଠଂ ଡହତି, ୟସ୍ମା ସୋ ଜାୟତେ ଗିନି।

‘‘ଏୱଂ ମନ୍ଦସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ବାଲସ୍ସ ଅୱିଜାନତୋ;

ସାରମ୍ଭା ଜାୟତେ କୋଧୋ, ସପି ତେନେୱ ଡୟ୍ହତି।

‘‘ଅଗ୍ଗୀୱ ତିଣକଟ୍ଠସ୍ମିଂ, କୋଧୋ ୟସ୍ସ ପୱଡ୍ଢତି;

ନିହୀୟତି ତସ୍ସ ୟସୋ, କାଳପକ୍ଖେୱ ଚନ୍ଦିମା।

‘‘ଅନିନ୍ଧୋ ଧୂମକେତୂୱ, କୋଧୋ ୟସ୍ସୂପସମ୍ମତି;

ଆପୂରତି ତସ୍ସ ୟସୋ, ସୁକ୍କପକ୍ଖେୱ ଚନ୍ଦିମା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୦।୫୪-୬୧) –

ଇମାହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ତତ୍ଥ ନ ପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ନ ପସ୍ସତି, ପଗେୱ ପରତ୍ଥଂ। ସାଧୁ ପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ତତ୍ଥଂ ପରତ୍ଥଂ ଉଭୟତ୍ଥଞ୍ଚ ସମ୍ମଦେୱ ପସ୍ସତି। ଦୁମ୍ମେଧଗୋଚରୋତି ନିପ୍ପଞ୍ଞାନଂ ୱିସୟଭୂତୋ, ନିପ୍ପଞ୍ଞୋ ୱା ଗୋଚରୋ ଆହାରୋ ଇନ୍ଧନଂ ଏତସ୍ସାତି ଦୁମ୍ମେଧଗୋଚରୋ। ଦୁକ୍ଖମେସିନୋତି ଦୁକ୍ଖଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତା। ସଦତ୍ଥନ୍ତି

ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗଂ ୱୁଢ୍ଢିଂ। ପରକ୍କରେତି ଅପନେୟ୍ୟ ୱିନାସେୟ୍ୟ। ସଭୀମସେନୋତି ସୋ ଭୀମାୟ ଭୟଜନନିୟା ମହତିୟା କିଲେସସେନାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ପମଦ୍ଦୀତି ବଲୱଭାୱେନ ସତ୍ତେ ପମଦ୍ଦନସୀଲୋ। ନ ମେ ଅମୁଞ୍ଚଥାତି ମମ ସନ୍ତିକା ମୋକ୍ଖଂ ନ ଲଭି, ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଏୱ ଦମିତୋ, ନିବ୍ବିସେୱନୋ କତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଖୀରଂ ୱିୟ ୱା ମୁହୁତ୍ତଂ ଦଧିଭାୱେନ ଚିରେନ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱାତିପି ଅତ୍ଥୋ।

ମନ୍ଥମାନସ୍ମିନ୍ତି ଅରଣିସହିତେ ମଥିୟମାନେ। ''ମଥମାନସ୍ମି''ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଯସ୍ମାତି ଯତୋ କଟ୍ଠା । ଗିନୀତି ଅଗ୍ଗି। ବାଲସ୍ସ ଅୱିଜାନତୋତି ବାଲସ୍ସ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ। ସାରମ୍ଭା ଜାୟତେତି କରଣୁତ୍ତରିୟକରଣଲକ୍ଖଣା ସାରମ୍ଭା ଅରଣିମନ୍ଥନତୋ ୱିୟ ପାୱକୋ କୋଧୋ ଜାୟତେ। ସପି ତେନେୱାତି ସୋପି ବାଲୋ ତେନେୱ କୋଧେନ କଟ୍ଠଂ ୱିୟ ଅଗ୍ଗିନା ଡୟ୍ହତି। ଅନିନ୍ଧୋ ଧୂମକେତୂୱାତି ଅନିନ୍ଧନୋ ଅଗ୍ଗି ୱିୟ। ତସ୍ମାତି ତସ୍ସ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିୟା ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ଲଦ୍ଧୋ, ଯସୋ ଅପରାପରଂ ଆପୂରତୀତି।

ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ମହାପୁରିସଂ ପରିବ୍ବାଜିକଞ୍ଚ ରାଜଗେହତୋ ଆଗତଂ ଖମାପେତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେ ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତା ଇଧେୱ ଉୟ୍ୟାନେ ୱସଥ, ଅହଂ ୱୋ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତେ ଉଭୋପି ତତ୍ଥେୱ ୱସିଂସୁ। ଅପରଭାଗେ ପରିବ୍ବାଜିକା କାଲମକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଆୟୁପରିୟୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟନୋ ଅହୋସି।

ତଦା ପରିବ୍ବାଜିକା ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ, ବୋଧିପରିବ୍ବାଜକୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ଯଥାରହଂ ସେସପାରମିୟୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାୟ ମହାଭିନିକ୍ଖମନସଦିସଂ ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମନଂ, ତଥା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ବହୁଜନସମ୍ମତସ୍ସ ସତୋ ପରମପ୍ପିଚ୍ଛତାୟ କୁଲେସୁ ଚ ଗଣେସୁ ଚ ଅଲଗ୍ଗତା, ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ ଲାଭସକ୍କାରଜିଗୁଚ୍ଛାୟ ପୱିୱେକାଭିରତି, ଅତିସୟୱତୀ ଚ ଅଭିସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତି, ତଥାରୂପାୟ ସୀଲୱତିୟା କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମାୟ ପରିବ୍ବାଜିକାୟ ଅନନୁଞ୍ଞାତା ଅତ୍ତନୋ ପୁରତୋ ବଲକ୍କାରେନ ପରାମସିୟମାନାୟ ସୀଲପାରମିଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିକାରାନାପତ୍ତି, କତାପରାଧେ ଚ ତସ୍ମିଂ ରାଜିନି ଉପଗତେ ହିତଚିତ୍ତତଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକେହି ସମନୁସାସନନ୍ତି ଏୱମାଦୟୋ ଇଧ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବା। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ''ଏୱଂ ଅଚ୍ଛରିୟା ହେତେ...ପେ... ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମତୋ''ତି।

ଚୂଳବୋଧିଚରିୟାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ମହିଂସରାଜଚରିୟାୱଣ୍ଣନା

୩୭। ପଞ୍ଚମେ ମହିଂସୋ ପୱନଚାରକୋତି ମହାୱନଚାରୀ ୱନମହିଂସୋ ଯଦା ହୋମୀତି ଯୋଜନା। ପୱଡ୍ଢକାୟୋତି ୱୟସମ୍ପତ୍ତିୟା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଞ୍ଚ ଥୂଲଭାୱେନ ଅଭିୱଡ୍ଢକାୟୋ। ବଲୱାତି ମହାବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ। ମହନ୍ତୋତି ୱିପୁଲସରୀରୋ। ହତ୍ଥିକଲଭପ୍ପମାଣୋ କିର ତଦା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କାୟୋ ହୋତି। ଭୀମଦସ୍ସନୋତି ମହାସରୀରତାୟ ୱନମହିଂସଜାତିତାୟ ଚ ସୀଲଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଭୟଂ ଜନନତୋ ଭୟାନକଦସ୍ସନୋ।

୩୮।ପବ୍ଭାରେତି ଓଲମ୍ବକସିଲାକୁଚ୍ଛିୟଂ। ଦକାସୟେତି ଜଲାସୟସମୀପେ। ହୋତେତ୍ଥ ଠାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମହାୱନେ ଯୋ କୋଚି ପଦେସୋ ୱନମହିଂସାନଂ ତିଟ୍ଠନଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ତହିଂ ତହିନ୍ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ।

୩୯।ୱିଚରନ୍ତୋତି ୱିହାରଫାସୁକଂ ୱୀମଂସିତୁଂ ୱିଚରନ୍ତୋ। ଠାନଂ ଅଦ୍ଦସ ଭଦ୍ଦକନ୍ତି ଏୱଂ ୱିଚରନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ମହାରଞ୍ଞେ ଭଦ୍ଦକଂ ମୟ୍ହଂ ଫାସୁକଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଟ୍ଠାନଂ ଅଦ୍ଦକ୍ଖିଂ। ଦିସ୍ୱା ଚ ତଂ ଠାନଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱାନ, ତିଟ୍ଠାମି ଚ ସୟାମି ଚ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ଦିୱା ତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଠାନସୟନେହି ୱୀତିନାମେମୀତି ଦସ୍ସେତି।

୪୦। ତଦା କିର ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ମହିଂସୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ମହାସରୀରୋ ହତ୍ଥିକଲଭପ୍ପମାଣୋ ପବ୍ବତପାଦପବ୍ଭାରଗିରିଦୁଗ୍ଗୱନଘଟାଦୀସୁ ୱିଚରନ୍ତୋ ଏକଂ ଫାସୁକଂ ମହାରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଦିସ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ଦିୱା ତତ୍ଥ ୱସତି। ଅଥେକୋ ଲୋଲମକ୍କଟୋ ରୁକ୍ଖା ଓତରିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଂ କତ୍ୱା ସିଙ୍ଗେସୁ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଓଲମ୍ବନ୍ତୋ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ଦୋଲାୟନ୍ତୋ କୀଳଇ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦୟସମ୍ପଦାୟ ତଂ ତସ୍ସ ଅନାଚାରଂ ନ ମନସାକାସି। ମକ୍କଟୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଥେୱ କରୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅଥେତ୍ଥ କପି ମାଗନ୍ତ୍ୱା''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ କପି ମାଗନ୍ତ୍ୱାତି କପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା, ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ପାପୋତି ଲାମକୋ। ଅନରିଯୋତି ଅନଯେ ଇରିଯନେନ ଅଯେ ଚ ନ ଇରିଯନେନ ଅନରିଯୋ, ନିହୀନାଚାରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଲହୂତି ଲୋଲୋ। ଖନ୍ଧେତି ଖନ୍ଧପ୍ପଦେସେ। ମୁତ୍ତେତୀତି ପସ୍ସାଵଂ କରୋତି। ଓହଦେତୀତି କରୀସଂ ଓସ୍ସଜ୍ଜତି। ତନ୍ତି ତଂ ମଂ, ତଦା ମହିଂସଭୂତଂ ମଂ।

୪୧।ସକିମ୍ପିଦିଓସନ୍ତି ଏକଦିଓସମ୍ପି ଦୂସେତି ମଂ ସବ୍ବକାଲମ୍ପି। ତେନାହ "ଦୂସେତି ମଂ ସବ୍ବକାଲ"ନ୍ତି। ନ କେଓଲଞ୍ଚ ଦୁତିଯତତିଯଚତୁତ୍ଥଦିଓସମତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବକାଲମ୍ପି ମଂ ପସ୍ସାଓାଦୀହି ଦୂସେତି। ଯଦା ଯଦା ମୁତ୍ତାଦୀନି କାତୁକାମୋ, ତଦା ତଦା ମଯ୍ହମେଓ ଉପରି କରୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଉପଦ୍ଦୁତୋତି ବାଧିତୋ, ତେନ ସିଙ୍ଗେସୁ ଓଲମ୍ବନାଦିନା ମୁତ୍ତାଦିଅସୁଚିମକ୍ଖଣେନ ତସ୍ସ ଚ ଅପହରଣତ୍ଥଂ ଅନେକଓାରଂ ସିଙ୍ଗକୋଟୀହି ଓାଲଗ୍ଗେନ ଚ ଅନେକଓାରଂ କଦ୍ଦମପଂସୁମିସ୍ସକଂ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ଧୋଓନେନ ଚ ନିପ୍ପୀଳିତୋ ହୋମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୨।ଯକ୍ଖୋତି ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ଅଧିଓତ୍ଥା ଦେଓତା। ମଂ ଇଦମବ୍ରଓୀତି ରୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧେ ଠତ୍ୱା "ମହିଂସରାଜ, କସ୍ମା ଇମସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠମକ୍କଟସ୍ସ ଅଓମାନଂ ସହସୀ"ତି ଇମମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ନାସେହେତଂ ଛଓଂ ପାପଂ, ସିଙ୍ଗେହି ଚ ଖୁରେହି ଚାତି ଇଦଂ ଓଚନଂ ମଂ ଅଭାସି।

୪୩।ଏଓଂ ଓୁତ୍ତେ ତଦା ଯକ୍ଖେତି ତଦା ତସ୍ମିଂ କାଲେ ତସ୍ମିଂ ଯକ୍ଖେ ଏଓଂ ଓୁତ୍ତେ ସତି। ଅହଂ ତଂ ଇଦମବ୍ରଓିନ୍ତି ଅହଂ ତଂ ଯକ୍ଖଂ ଇଦଂ ଇଦାନି ଓକ୍ଖମାନଂ ଅବ୍ରଓିଂ ଅଭାସିଂ। କୁଣପେନାତି କିଲେସାସୁଚିପଗ୍ଘରଣେନ ସୁଚିଜାତିକାନଂ ସାଧୂନଂ ପରମଜିଗୁଚ୍ଛନୀଯତାଯ ଅତିଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଓାଯନେନ ଚ କୁଣପସଦିସତାଯ କୁଣପେନ। ପାପେନାତି ପାଣାତିପାତପାପେନ। ଅନରିଯେନାତି ଅନରିଯାନଂ ଅସାଧୂନଂ ମାଗଓିକନେସାଦାଦୀନଂ ହୀନପୁରିସାନଂ ଧମ୍ମତ୍ତା ଅନରିଯେନ, କିଂ କେନ କାରଣେନ, ତ୍ୱଂ ଦେଓତେ ମଂ ମକ୍ଖେସି, ଅଯୁତ୍ତଂ ତଯା ଓୁତ୍ତଂ ମଂ ପାପେ ନିଯୋଜେନ୍ତିଯାତି ଦସ୍ସେତି।

୪୪। ଇଦାନି ତସ୍ମିଂ ପାପଧମ୍ମେ ଆଦୀନଓଂ ପକାସେନ୍ତୋ "ଯଦିହ"ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭଦ୍ଦେ ଦେଓତେ, ଅହଂ ତସ୍ସ ଯଦି କୁଜ୍ଝେଯ୍ୟଂ, ତତୋପି ଲାମକତରୋ ଭଓେଯ୍ୟଂ। ଯେନ ହି ଅଧମ୍ମଚରଣେନ ସୋ ବାଲମକ୍କଟୋ ନିହୀନୋ ନାମ ଜାତୋ, ସଚେ ପନାହଂ ତତୋପି ବଲଓତରଂ ପାପଧମ୍ମଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, ନନୁ ତେନ ତତୋ ପାପତରୋ ଭଓେଯ୍ୟଂ, ଅତ୍ତାନଞ୍ଚେତଂ ଯଦିହଂ ଇଧଲୋକପରଲୋକଂ ତଦୁଭଯଂ ଚ ଜାନିତ୍ୱା ଠିତୋ ଏକନ୍ତେନେଓ ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ଏଓରୂପଂ ପାପଧମ୍ମଂ ଚରେଯ୍ୟନ୍ତି। କିଞ୍ଚ ଭିଯ୍ୟୋ – ସୀଲଞ୍ଚ ମେ ପଭିଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ଅହଞ୍ଚେଓ ଖୋ ପନ ଏଓରୂପଂ ପାପଂ କରେଯ୍ୟଂ, ମଯ୍ହଂ ସୀଲପାରମୀ ଖଣ୍ଡିତା ସିଯା। ଓିଞ୍ଞୂ ଚ ଗରହେଯ୍ୟୁ ମନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା ଚ ଦେଓମନୁସ୍ସା ମଂ ଗରହେଯ୍ୟୁଂ "ପସ୍ସଥ, ଭୋ, ଅଯଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବୋଧିପରିଯେସନଂ ଚରମାନୋ ଏଓରୂପଂ ପାପଂ ଅକାସୀ"ତି।

୪୫।ହୀଳିତା ଜୀଓିତା ଓାପୀତି ଓା-ସଦ୍ଦୋ ଅଓଧାରଣେ। ଏଓଂ ଓିଞ୍ଞୂହି ହୀଳିତା ଗରହିତା ଜୀଓିତାପି ପରିସୁଦ୍ଧେନ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲେନ ହୁତ୍ୱା ମତଂ ଓା ମରଣମେଓ ଓରଂ ଉତ୍ତମଂ ସେଯ୍ୟୋ। କ୍ୟାହଂ ଜୀଓିତହେତୁପି, କାହାମି ପରହେଠନନ୍ତି ଏଓଂ ଜାନନ୍ତୋ ଚ ଅହଂ ମଯ୍ହଂ ଜୀଓିତନିମିତ୍ତମ୍ପି ପରସତ୍ତଓିହିଂସନଂ କିଂ କାହାମି କିଂ କରିସ୍ସାମି, ଏତସ୍ସ କରଣେ କାରଣଂ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଯଂ ପନ ଅଞ୍ଞେପି ମଂ ଓିଯ ମଞ୍ଞମାନୋ ଏଓଂ ଅନାଚାରଂ କରିସ୍ସତି, ତତୋ ଯେସଂ ଚଣ୍ଡମହିଂସାନଂ ଏଓଂ କରିସ୍ସତି, ତେ ଏଓ ଏତଂ ଓଧିସ୍ସନ୍ତି, ସା ଏତସ୍ସ ଅଞ୍ଞେହି ମାରଣା ମଯ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ଚ ପାଣାତିପାତତୋ ଚ ମୁତ୍ତି ଭଓିସ୍ସତୀତି ଆହ। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ –

୪୬।

"ମମେଓାଯଂ ମଞ୍ଞମାନୋ, ଅଞ୍ଞେପେଓଂ କରିସ୍ସତି;

ତେଓ ତସ୍ସ ଓଧିସ୍ସନ୍ତି, ସା ମେ ମୁତ୍ତି ଭଓିସ୍ସତୀ"ତି।

ତତ୍ଥ ମମେଓାଯନ୍ତି ମଂ ଓିଯ ଅଯଂ। ଅଞ୍ଞେପୀତି ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି। ସେସଂ ଓୁତ୍ତତ୍ଥମେଓ।

୪୭।ହୀନମଜ୍ଝିମୋକ୍କଟ୍ଠେତି ହୀନେ ଚ ମଜ୍ଝିମେ ଚ ଉକ୍କଟ୍ଠେ ଚ ନିମିତ୍ତଭୂତେ। ସହନ୍ତୋ ଅଓମାନିତନ୍ତି ଓିଭାଗଂ ଅକତ୍ୱା ତେହି ପଓତ୍ତିତଂ ଅଓମାନଂ ପରିଭଓଂ ସହନ୍ତୋ ଖମନ୍ତୋ। ଏଓଂ ଲଭତି ସପ୍ପଞ୍ଞୋତି ଏଓଂ ହୀନାଦୀସୁ ଓିଭାଗଂ ଅକତ୍ୱା ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତଦପରାଧଂ ସହନ୍ତୋ ସୀଲାଦିପାରମିଯୋ ବ୍ରୂହେତ୍ୱା ମନସା ଯଥାପତ୍ଥିତଂ ଯଥିଚ୍ଛିତଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ଲଭତି ପଟିଓିଜ୍ଝତି, ତସ୍ସ ତଂ ନ ଦୂରେତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଦେୱତାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସୋ କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତୋ। ଅଞ୍ଞୋ ଚଣ୍ଡମହିଂସୋ ନିୱାସଫାସୁତାଯ ତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଦୁଟ୍ଠମକ୍କଟୋ ''ସୋ ଏୱ ଅଯ''ନ୍ତି ସଞ୍ଞାଯ ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ତଥେୱ ଅନାଚାରଂ ଅକାସି। ଅଥ ନଂ ସୋ ୱିଧୁନନ୍ତୋ ଭୂମିଯଂ ପାତେତ୍ୱା ସିଙ୍ଗେନ ହଦଯେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପାଦେହି ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ସଞ୍ଚୁଣ୍ଣେସି।

ତଦା ସୀଲୱା ମହିଂସରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯଥାରହଂ ସେସପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ହତ୍ଥିନାଗ- (ଚରିଯା। ୨।୧ ଆଦଯୋ) ଭୂରିଦତ୍ତ- (ଚରିଯା। ୨।୧୧ ଆଦଯୋ) ଚମ୍ପେଯ୍ୟନାଗରାଜ- (ଚରିଯା। ୨।୨୦ ଆଦଯୋ) ଚରିଯାସୁ ୱିଯ ଇଧ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱେଦିତବ୍ବା।

ମହିଂସରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ରୁରୁମିଗରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୪୮। ଛଟ୍ଠେ ସୁତତ୍ତକନକସନ୍ନିଭୋତି ଯଥା ସୁଟ୍ଠୁ ଅପଗତସଙ୍କାଠଅକୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୁତତ୍ତକନକସନ୍ନିଭୋ। ମିଗରାଜା ରୁରୁ ନାମାତି ଜାତିସିଦ୍ଧେନ ନାମେନ ରୁରୁ ନାମ ମିଗରାଜା, ଜାତିତୋ ରୁରୁ, ମିଗାନଞ୍ଚ ରାଜାତି ଅତ୍ଥୋ। ପରମସୀଲସମାହିତୋତି ଉତ୍ତମସୀଲସମାହିତୋ, ୱିସୁଦ୍ଧସୀଲୋ ଚେୱ ସମାହିତଚିତ୍ତୋ ଚ, ୱିସୁଦ୍ଧସୀଲେ ୱା ସମ୍ମା ଆହିତଚିତ୍ତୋତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ରୁରୁମିଗଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ସରୀରଚ୍ଛୱି ସୁଟ୍ଠୁ ତାପେତ୍ୱା ମଜ୍ଜିତକଞ୍ଚନପଟ୍ଟୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସି, ହତ୍ଥପାଦା ଲାଖାରସପରିକମ୍ମକତା ୱିଯ, ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଚମରୀନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ୱିଯ, ସିଙ୍ଗାନି ରଜତଦାମୱଣ୍ଣାନି ଅକ୍ଖୀନି ସୁମଜ୍ଜିତମଣିଗୁଳିକା ୱିଯ, ମୁଖଂ ଓଦହିତ୍ୱା ଠପିତରତ୍ତକମ୍ବଲଗେଣ୍ଡୁକା ୱିଯ। ସୋ ଜନସଂସଗ୍ଗଂ ପହାଯ ୱିୱେକୱାସଂ ୱସିତୁକାମୋ ପରିୱାରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ଗଙ୍ଗାନିୱତ୍ତନେ ରମଣୀଯେ ସାଲମିସ୍ସକେ ସୁପୁପ୍ଫିତପୱନେ ୱସତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୪୯।

''ରମ୍ମେ ପଦେସେ ରମଣୀଯେ, ୱିୱିତ୍ତେ ଅମନୁସ୍ସକେ;

ତତ୍ଥ ୱାସଂ ଉପଗଞ୍ଛିଂ, ଗଙ୍ଗାକୂଲେ ମନୋରମେ''ତି।

ତତ୍ଥ ରମ୍ମେ ପଦେସେତି ମୁତ୍ତାତଲସଦିସୱାଲୁକାଚୁଣ୍ଣପଣ୍ଡରେହି ଭୂମିଭାଗେହି ସିନିଦ୍ଧହରିତତିଣସଞ୍ଚରିତେହି ୱନନ୍ତଲେହି ଚିତ୍ତତ୍ଥରଣେହି ୱିଯ ନାନାୱଣ୍ଣୱିଚିତ୍ତେହି ସିଲାତଲେହି ମଣିକ୍ଖନ୍ଧନିମ୍ମଲସଲିଲେହି ଜଲାସଯେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଚ ଇନ୍ଦଗୋପକୱଣ୍ଣାଯ ରତ୍ତାଯ ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସାଯ ତିଣଜାତିଯା ସଞ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ରମ୍ମେ ଅରଞ୍ଞପ୍ପଦେସେ। ରମଣୀଯେତି ପୁପ୍ଫଫଲପଲ୍ଲୱାଲଙ୍କତୱିପୁଲସାଖାୱିନଦ୍ଧେହି ନାନାୱିଧଦିଜଗଣୂପକୂଜିତେହି ୱିୱିଧତରୁଲତାୱନୱିରାଜିତେହି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅମ୍ବସାଲୱନସଣ୍ଡମଣ୍ଡିତେହି ୱନଗହନେହି ଉପସୋଭିତତ୍ତା ତତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ଜନସ୍ସ ରତିଜନନଟ୍ଠେନ ରମଣୀଯେ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ରୁରୁମିଗରାଜଜାତକେ –

''ଏତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡସ୍ମିଂ, ଅମ୍ବା ସାଲା ଚ ପୁପ୍ଫିତା;

ଇନ୍ଦଗୋପକସଞ୍ଛନ୍ନୋ, ଏତ୍ଥେସୋ ତିଟ୍ଠତେ ମିଗୋ''ତି। (ଜା। ୧।୧୩।୧୧୯);

ୱିୱିତ୍ତେତି ଜନୱାସୱିରହେନ ସୁଞ୍ଞେ। ଅମନୁସ୍ସକେତି ସଞ୍ଚରଣମନୁସ୍ସାନମ୍ପି ତତ୍ଥ ଅଭାୱେନ ମନୁସ୍ସରହିତେ । ମନୋରମେତି ଯଥାୱୁତ୍ତଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱିସେସତୋ ପୱିୱେକକାମାନଂ ମନୋ ରମେତୀତି ମନୋରମେ।

୫୦।ଅଥ ଉପରିଗଙ୍ଗାଯାତି ଏତ୍ଥ ଅଥାତି ଅଧିକାରେ ନିପାତୋ, ତେନ ମଯି ତତ୍ଥ ତଥା ୱସନ୍ତେ ଇଦଂ ଅଧିକାରନ୍ତରଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଦୀପେତି। ଉପରିଗଙ୍ଗାଯାତି ଗଙ୍ଗାଯ ନଦିଯା ଉପରିସୋତେ। ଧନିକେହି ପରିପୀଳିତୋତି ଇଣଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଇଣାଯିକେହି ଚୋଦିଯମାନୋ।

ଏକୋ କିର ବାରାଣସିସେଟ୍ଠି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ''ଅୟଂ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ କିଲମିସ୍ସତୀ''ତି କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି। ଗୀତୱାଦିତନଚ୍ଚଖାଦନଭୋଜନତୋ ଉଦ୍ଧଂ ନ କିଞ୍ଚି ଅଞ୍ଞାସି। ତଂ ୱୟପ୍ପତ୍ତଂ ପତିରୂପେନ ଦାରେନ ସଂଯୋଜେତ୍ୱା ଧନଂ ନିୟ୍ୟାତେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତସୁରାଧୁତ୍ତାଦିପରିୱୁତୋ ନାନାବ୍ୟସନମୁଖେହି ସଦ୍ଧଂ ଧନଂ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଇଣଂ ଆଦାୟ ତମ୍ପି ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଧନିକେହି ଚୋଦିୟମାନୋ ''କିଂ ମୟ୍ହଂ ଜୀୱିତେନ, ତେନେୱମ୍ହି ଅତ୍ତଭାୱେନ ଅଞ୍ଞୋ ୱିୟ ଜାତୋ, ମରଣଂ ମେ ସେୟ୍ୟୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇଣାୟିକେ ଆହ – ''ତୁମ୍ହାକଂ ଇଣପଣ୍ଣାନି ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛଥ, ଗଙ୍ଗାତୀରେ ମେ ନିହିତଂ କୁଲସନ୍ତକଂ ଧନଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ୱୋ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ତେ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗମଂସୁ। ସୋ ''ଇଧ ଧନଂ, ଏତ୍ଥ ଧନ''ନ୍ତି ନିଧିଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ୱିୟ ''ଏୱଂ ମେ ଇଣମୋକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପଲାୟିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାୟଂ ପତି। ସୋ ଚଣ୍ଡସୋତେନ ୱୁୟ୍ହନ୍ତୋ କାରୁଞ୍ଞରୱଂ ରୱି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅଥ ଉପରିଗଙ୍ଗାୟା''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଜୀୱାମି ୱା ମରାମି ୱାତି ଇମସ୍ମିଂ ଗଙ୍ଗାସୋତେ ପତିତୋ ଜୀୱାମି ୱା ମରାମି ୱା, ଜୀୱିତଂ ୱା ମେ ଏତ୍ଥ ହୋତୁ ମରଣଂ ୱା, ଉଭୟଥାପି ଇଣାୟିକପୀଳଆ ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୫୧।ମଜ୍ଝେ ଗଙ୍ଗାୟଗଚ୍ଛତୀତି ସୋ ପୁରିସୋ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଗଙ୍ଗାୟ ୱୁୟ୍ହମାନୋ ଜୀୱିତପେମସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ମରଣଂ ଅପ୍ପତ୍ତୋ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ହୁତ୍ୱା କରୁଣଂ ରୱଂ ରୱନ୍ତୋ ଗଙ୍ଗାୟ ମଜ୍ଝେ ମହୋଦକେନ ଗଚ୍ଛତି।

୫୨। ଅଥ ମହାପୁରିସୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମୟେ ତସ୍ସ ତଂ କରୁଣଂ ପରିଦେୱନ୍ତସ୍ସ ପରିଦେୱିତସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ''ମନୁସ୍ସସଦ୍ଦୋ ସୂୟତି, ମା ମୟି ଇଧ ଧରନ୍ତେ ମରତୁ, ଜୀୱିତମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସୟନଗୁମ୍ବା ୱୁଟ୍ଠାୟ ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ମା ଭାୟି, ଜୀୱିତଂ ତେ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ସୋତଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପିଟ୍ଠିୟଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ତୀରଂ ପାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ନେତ୍ୱା ପରିସ୍ସମଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଫଲାଫଲାନି ଦତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହତୀହଚ୍ଚୟେନ ତଂ ଆହ – ''ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ , ଅହଂ ତଂ ବାରାଣସିଗାମିମଗ୍ଗଂ ପାପେସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ 'ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ କଞ୍ଚନମିଗୋ ୱସତୀ'ତି ମା କସ୍ସଚି ଆରୋଚେହୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୁ, ସାମୀ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ପିଟ୍ଠିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ବାରାଣସିମଗ୍ଗେ ଓତାରେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ତସ୍ସାହଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାନ, କରୁଣଂ ପରିଦେୱତୋ''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ କୋସି ତ୍ୱଂ ନରୋତି ତ୍ୱଂ କୋ ମନୁସ୍ସୋ ଅସି, କୁତୋ ଇଧ ୱୁୟ୍ହମାନୋ ଆଗତୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୩।ଅତ୍ତନୋକରଣନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ କିରିୟଂ। ଧନିକେହି ଭୀତୋତି ଇଣାୟିକେହି ଉବ୍ବିଗ୍ଗୋ। ତସିତୋତି ଉତ୍ରସ୍ତୋ।

୫୪।ତସ୍ସ କତ୍ୱାନ କାରୁଞ୍ଞଂ, ଚଜିତ୍ୱା ମମ ଜୀୱିତନ୍ତି କାରୁଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ମହାକରୁଣାୟ ସମୁସ୍ସାହିତୋ ମମ ଜୀୱିତଂ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା। ପୱିସିତ୍ୱା ନୀହରିଂ ତସ୍ସାତି ନଦିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୋତଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଉଜୁକମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ପିଟ୍ଠିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ତତୋ ତଂ ନୀହରିଂ। ତସ୍ସାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ''ତତ୍ଥା''ତିପି ପାଠୋ, ତତ୍ଥ ନଦିୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ଧକାରମ୍ହି ରତ୍ତିଯାତି ରତ୍ତିଯା ଅନ୍ଧକାରସମୟେ, କାଳପକ୍ଖରତ୍ତିୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୫।ଅସ୍ସତ୍ଥକାଲମଞ୍ଞାୟାତି ପରିସ୍ସମଂ ଅପନେତ୍ୱା ଫଲାଫଲାନି ଦତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହତୀହଚ୍ଚୟେନ କିଲମଥସ୍ସ ୱିଗତକାଲଂ ଜାନିତ୍ୱା। ଏକଂ ତଂ ୱରଂ ୟାଚାମୀତି ଅହଂ ତଂ ଏକଂ ୱରଂ ୟାଚାମି, ମୟ୍ହଂ ଏକଂ ୱରଂ ଦେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ତଂ ୱରନ୍ତି ଚେ? ଆହ – ମା ମଂ କସ୍ସଚି ପାୱଦାତି ''ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ସୁୱଣ୍ଣମିଗୋ ୱସତୀ''ତି କସ୍ସଚି ରଞ୍ଞୋ ୱା ରାଜମହାମତ୍ତସ୍ସ ୱା ମଂ ମା ପାୱଦ।

ଅଥ ତସ୍ମିଂ ପୁରିସେ ବାରାଣସିଂ ପୱିଟ୍ଠଦିୱସେୟେୱ ସୋ ରାଜା ''ଅହଂ, ଦେୱ, ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ମିଗଂ ମୟ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତଂ ସୁପିନେନ ଅଦ୍ଦସଂ, ଅହଞ୍ଚ ସଚ୍ଚସୁପିନା, ଅଦ୍ଧା ସୋ ୱିଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା କଞ୍ଚନମିଗସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମା ଲଭିସ୍ସାମି ଚେ ଜୀୱିସ୍ସାମି, ନୋ ଚେ ମେ ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ଅଗ୍ଗମହେସିୟା ୱୁତ୍ତୋ ତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ''ସଚେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଅତ୍ଥି, ଲଭିସ୍ସସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସୁୱଣ୍ଣମିଗା ନାମ ହୋନ୍ତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମ, ଦେୱ, ହୋନ୍ତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ସୁୱଣ୍ଣଚଙ୍କୋଟକେ ଠପେତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି – ''ୟୋ ସୁୱଣ୍ଣମିଗଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ହତ୍ଥିନା ସଦ୍ଧିଂ ଇମଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ତତୋ ଉତ୍ତରିମ୍ପି ଦାତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା –

''ତସ୍ସ ଗାମୱରଂ ଦମ୍ମି, ନାରିୟୋ ଚ ଅଲଙ୍କତା;

ଯୋ ମେତଂ ମିଗମକ୍ଖାତି, ମିଗାନଂ ମିଗମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୩।୧୧୭) –

ଗାଥଂ ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଲିଖାପେତ୍ୱା ସକଲନଗରେ ୱାଚାପେସି। ଅଥ ସୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ତଂ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜପୁରିସାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଏୱରୂପଂ ମିଗଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି, ମଂ ରାଜାନଂ ଦସ୍ସେଥା’’ତି ଆହ। ରାଜପୁରିସା ତଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭୋ, ଅଦ୍ଦସା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଦେୱ, ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଆଗଚ୍ଛତୁ, ଅହଂ ତଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ରାଜା ତମେୱ ପୁରିସଂ ମଗ୍ଗଦେସକଂ କତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିନା ପୁରିସେନ ଦସ୍ସିତଂ ପଦେସଂ ଆୱୁଧହତ୍ଥେ ପୁରିସେ ସମନ୍ତତୋୱ ପରିୱାରେତ୍ୱା ‘‘ଉକ୍କୁଟ୍ଠିଂ କରୋଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ସୟଂ କତିପୟେହି ଜନେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକମନ୍ତେ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋପି ପୁରିସୋ ଅୱିଦୂରେ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମହତୋ ବଲକାୟସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ, ଅଦ୍ଧା ତମ୍ହା ମେ ପୁରିସା ଭୟେନ ଉପ୍ପନ୍ନେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ସକଲପରିସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଠିତଟ୍ଠାନେୟେୱ ମେ ସୋତ୍ଥି ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ରାଜାଭିମୁଖୋ ପାୟାସି। ରାଜା ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନାଗବଲୋ ଅୱତ୍ଥରନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା’’ତି ସରଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ମିଗଂ ସନ୍ତାସେତ୍ୱା ସଚେ ପଲାୟତି, ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତାଭିମୁଖୋ ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋ –

‘‘ଆଗମେହି ମହାରାଜ, ମା ମଂ ୱିଜ୍ଝି ରଥେସଭ;

କୋ ନୁ ତେ ଇଦମକ୍ଖାସି, ଏତ୍ଥେସୋ ତିଟ୍ଠତେ ମିଗୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୩।୧୨୧) –

ଗାଥଂ ଅଭାସି। ରାଜା ତସ୍ସ ମଧୁରକଥାୟ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ସରଂ ପଟିସଂହରିତ୍ୱା ଗାରୱେନ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋପି ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରଂ ଅକାସି। ମହାଜନୋପି ସବ୍ବାୱୁଧାନି ଅପନେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପରିୱାରେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୫୬।

‘‘ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱାନ ଆଚିକ୍ଖି, ପୁଚ୍ଛିତୋ ଧନହେତୁକୋ;

ରାଜାନଂ ସୋ ଗହେତ୍ୱାନ, ଉପଗଞ୍ଛି ମମନ୍ତିକ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯୋ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ପାପପୁରିସୋ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ତଥା ମୟା ପାଣସଂସୟତୋ ମୋଚିତୋ ବାରାଣସିନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧବ୍ବଧନନିମିତ୍ତଂ ରଞ୍ଞୋ ମଂ ଆଚିକ୍ଖି, ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ସୋ ରଞ୍ଞୋ ଗାହାପେତୁଂ ମଗ୍ଗଦେସକୋ ହୁତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଗହେତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକମୁପାଗମୀତି।

ମହାସତ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣକିଙ୍କିଣିକଂ ଚାଲେନ୍ତୋ ୱିୟ ମଧୁରସ୍ସରେନ ରାଜାନଂ ପୁନ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘କୋ ନୁ ତେ ଇଦମକ୍ଖାସି, ଏତ୍ଥେସୋ ତିଟ୍ଠତେ ମିଗୋ’’ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସୋ ପାପପୁରିସୋ ଥୋକଂ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ସୋତପଥେ ଅଟ୍ଠାସି । ରାଜା ‘‘ଇମିନା ମେ ତ୍ୱଂ ଦସ୍ସିତୋ’’ତି ତଂ ପୁରିସଂ ନିଦ୍ଦିସି। ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ –

‘‘ସଚ୍ଚଂ କିରେୱ ମାହଂସୁ, ନରା ଏକଚ୍ଚିୟା ଇଧ;

କଟ୍ଠଂ ନିପ୍ଲୱିତଂ ସେୟ୍ୟୋ, ନ ତ୍ୱେୱେକଚ୍ଚିୟୋ ନରୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୩।୧୨୩) –

ଗାଥମାହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ସଂୱେଗଜାତୋ –

‘‘କିଂ ନୁ ରୁରୁ ଗରହସି ମିଗାନଂ, କିଂ ପକ୍ଖୀନଂ କିଂ ପନ ମାନୁସାନଂ;

ଭୟଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତିନପ୍ପରୂପଂ, ସୁତ୍ୱାନ ତଂ ମାନୁସିଂ ଭାସମାନ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧୩।୧୨୪) –

ଗାଥମାହ। ତତୋ ମହାପୁରିସୋ ‘‘ମହାରାଜ, ନ ମିଗଂ ନ ପକ୍ଖିଂ ଗରହାମି, ମନୁସ୍ସଂ ପନ ଗରହାମୀ’’ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

‘‘ୟମୁଦ୍ଧରିଂ ୱାହନେ ୱୁୟ୍ହମାନଂ, ମହୋଦକେ ସଲିଲେ ସୀଘସୋତେ;

ତତୋନିଦାନଂ ଭଯମାଗତଂ ମମ, ଦୁକ୍ଖୋ ହୱେ ରାଜ ଅସବ୍ଭି ସଙ୍ଗମୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୩।୧୨୫) –

ଆହ।

ତତ୍ଥ ନିପ୍ଲୱିତନ୍ତି ଉଦ୍ଧରିତଂ, ଏକଚ୍ଚିଯୋତି ଏକଚ୍ଚୋ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ପାପପୁରିସୋ ଉଦକେ ପତନ୍ତୋପି ଉତ୍ତାରିତୋ ନଦ୍ୱେୱ ସେଯ୍ୟୋ। କଟ୍ଠଞ୍ହି ନାନପ୍ପକାରେନ ଉପକାରାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ପନ ୱିନାସାଯ, ତସ୍ମା ତତୋ କଟ୍ଠମେୱ ୱରତରନ୍ତି। ମିଗାନନ୍ତି ରୁରୁମିଗରାଜ, ମିଗାନଂ କିଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗରହସି, ଉଦାହୁ ପକ୍ଖୀନଂ ମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତିନପ୍ପରୂପନ୍ତି ମହନ୍ତଂ ଭଯଂ ମଂ ପଟିଲଭତି, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ୱିଯ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱାହନେତି ପତିତପତିତେ ୱହିତୁଂ ସମତ୍ଥେ ଗଙ୍ଗାୱହେ। ମହୋଦକେସଲିଲେତି ମହୋଦକୀଭୂତେ ସଲିଲେ। ଉଭଯେନାପି ଗଙ୍ଗାୱହସ୍ସ ବହୂଦକତଂ ଦସ୍ସେତି। ତତୋ ନିଦାନନ୍ତି, ମହାରାଜ, ଯୋ ମଯ୍ହଂ ତଯା ଦସ୍ସିତୋ ପୁରିସୋ, ଏସୋ ମଯା ଗଙ୍ଗାଯ ୱୁଯ୍ହମାନୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ କରୁଣଂ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ତତୋ ଉତ୍ତାରିତୋ, ତତୋନିଦାନଂ ଇଦଂ ମଯ୍ହଂ ଭଯମାଗତଂ, ଅସପ୍ପୁରିସେହି ସମାଗମୋ ନାମ ଦୁକ୍ଖୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ବହୂପକାରସ୍ସ ନାମ ଗୁଣଂ ନ ଜାନାତି, ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ସରଂ ସନ୍ନଯ୍ହି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୫୭।

‘‘ଯାୱତା କରଣଂ ସବ୍ବଂ, ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚିତଂ ମଯା;

ରାଜା ସୁତ୍ୱାନ ୱଚନଂ, ଉସୁଂ ତସ୍ସ ପକପ୍ପଯି;

ଇଧେୱ ଘାତଯିସ୍ସାମି, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିଂ ଅନରିଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯାୱତା କରଣନ୍ତି ଯଂ ତସ୍ସ ମଯା କତଂ ଉପକାରକରଣଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ। ପକପ୍ପଯୀତି ସନ୍ନଯ୍ହି। ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ମିତ୍ତେସୁ ଉପକାରୀସୁ ଦୁବ୍ଭନସୀଲଂ।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଏସ ବାଲୋ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ମା ନସ୍ସୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ୱଧୋ ନାମେସ ବାଲସ୍ସ ୱା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ୱା ନ ସାଧୂହି ପସଂସିତୋ, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଗରହିତୋ ଏୱ, ତସ୍ମା ମା ଇମଂ ଘାତେହି, ଅଯଂ ଯଥାରୁଚି ଗଚ୍ଛତୁ, ଯଞ୍ଚେୱ ତସ୍ସ ‘ଦସ୍ସାମୀ’ତି ତଯା ପଟିଞ୍ଞାତଂ, ତମ୍ପି ଅହାପେତ୍ୱାୱ ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅହଞ୍ଚ ତେ ଯଂ ଇଚ୍ଛିତଂ, ତଂ କରିସ୍ସାମି, ଅତ୍ତାନଂ ତୁଯ୍ହଂ ଦମ୍ମୀ’’ତି ଆହ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୫୮।

‘‘ତମହଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ, ନିମ୍ମିନିଂ ମମ ଅତ୍ତନା;

ତିଟ୍ଠତେସୋ ମହାରାଜ, କାମକାରୋ ଭୱାମି ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିମ୍ମିନିନ୍ତି ତଂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିଂ ପାପପୁଗ୍ଗଲଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ମମ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତଭାୱେନ ତଂ ପରିୱତ୍ତେସିଂ , ଅତ୍ତାନଂ ରଞ୍ଞୋ ନିଯ୍ୟାତେତ୍ୱା ରାଜହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତଂ ତସ୍ସ ମରଣଂ ନିୱାରେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତିଟ୍ଠତେସୋତିଆଦି ୱିନିମଯାକାରଦସ୍ସନଂ ।

୫୯। ଇଦାନି ଯଦତ୍ଥଂ ସୋ ଅତ୍ତୱିନିମଯୋ କତୋ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଓସାନଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତଦା ମଂ ନିସ୍ସାଯ ତଂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିଂ ପୁରିସଂ ତସ୍ମିଂ ରଞ୍ଞେ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୁକାମେ ଅହଂ ଅତ୍ତାନଂ ରଞ୍ଞୋ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୋ ମମ ସୀଲମେୱ ଅନୁରକ୍ଖିଂ, ଜୀୱିତଂ ପନ ନାରକ୍ଖିଂ। ଯଂ ପନାହମେୱ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତନିରପେକ୍ଖଂ ସୀଲୱା ଆସିଂ, ତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯା ଏୱ କାରଣାତି।

ଅଥ ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ମରଣେ ନିୱାରେନ୍ତେ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଭୋ, ମିଗରାଜସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହେନ

ମମ ହତ୍ଥତୋ ମରଣା ମୁତ୍ତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଯଥାପଟିଞ୍ଞାଯ ତଞ୍ଚସ୍ସ ଧନଂ ଦାପେସି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଯଥାରୁଚିଯାୱ ଅନୁଜାନିତ୍ୱା ତଂ ନଗରଂ ନେତ୍ୱା ନଗରଞ୍ଚ ବୋଧିସତ୍ତଞ୍ଚ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ଦେୱିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସାପେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଦେୱିଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଚ ରାଜପରିସାଯ ଚ ମଧୁରାଯ ମନୁସ୍ସଭାସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଦସହି ରାଜଧମ୍ମେହି ଓୱଦିତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଅନୁସାସିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମିଗଗଣପରିୱୁତୋ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ରାଜାପି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅଭଯଂ ଦତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସୁଗତିପରାଯନୋ ଅହୋସି।

ତଦା ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ରୁରୁମିଗରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯଥାରହଂ ସେସପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଇଧାପି ପୱିୱେକାରାମତାଯ ଜନସଂସଗ୍ଗଂ ଅନିଚ୍ଛତୋ ଯୂଥଂ ପହାଯ ଏକକୱିହାରୋ, ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ନଦିଯା ୱୁଯ୍ହମାନସ୍ସ କରୁଣଂ ପରିଦେୱନ୍ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅଟ୍ଟସ୍ସରଂ ସୁତ୍ୱା ସଯିତଟ୍ଠାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାଗଙ୍ଗାଯ ମହତି ଉଦକୋଘେ ୱତ୍ତମାନେ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ସୋତଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଂ ପୁରିସଂ ଅତ୍ତନୋ ପିଟ୍ଠିଯଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ତୀରଂ ପାପେତ୍ୱା ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଫଲାଫଲାଦୀନି ଦତ୍ୱା ପରିସ୍ସମୱିନୋଦନଂ, ପୁନ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ପିଟ୍ଠିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ମହାମଗ୍ଗେ ଓତାରଣଂ, ସରଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀତି ଅଭିମୁଖେ ଠିତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ନିବ୍ଭଯେନ ହୁତ୍ୱା ପଟିମୁଖମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଠମତରଂ ମନୁସ୍ସଭାସାଯ ଆଲପିତ୍ୱା ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରକରଣଂ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ପାପପୁରିସଂ ହନ୍ତୁକାମଂ ରାଜାନଂ ଧମ୍ମକଥଂ କତ୍ୱା ପୁନପି ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ମରଣତୋ ପମୋଚନଂ, ତସ୍ସ ଚ ରଞ୍ଞୋ ଯଥାପଟିଞ୍ଞଂ ଧନଦାପନଂ, ରଞ୍ଞା ଅତ୍ତନୋ ୱରେ ଦୀଯମାନେ ତେନ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅଭଯଦାପନଂ, ରାଜାନଞ୍ଚ ଦେୱିଞ୍ଚ ପମୁଖଂ କତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଦାନାଦୀସୁ ପୁଞ୍ଞେସୁ ତେସଂ ପତିଟ୍ଠାପନଂ, ଲଦ୍ଧାଭଯାନଂ ମିଗାନଂ ୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ସସ୍ସଖାଦନତୋ ନିୱାରଣଂ, ପଣ୍ଣସଞ୍ଞାଯ ଚ ତସ୍ସ ଯାୱଜ୍ଜକାଲା ଥାୱରକରଣନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ରୁରୁମିଗରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ମାତଙ୍ଗଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୬୦। ସତ୍ତମେ ଜଟିଲୋତି ଜଟାୱନ୍ତୋ, ଜଟାବନ୍ଧକେସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଗ୍ଗତାପନୋତି ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ତାପନତୋ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନତୋ ତପସଙ୍ଖାତଂ ଉଗ୍ଗତାପନଂ ଏତସ୍ସାତି ଉଗ୍ଗତାପନୋ, ଘୋରତପୋ ପରମଧିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ନାନପ୍ପକାରେ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାଦିଭେଦେ ଅନତ୍ଥେ ଉଗ୍ଗିରଣତୋ ବହି ଛଡ୍ଡାପନତୋ ଘୋରଭୀମଭଯାନକଟ୍ଠେନ ୱା ‘‘ଉଗ୍ଗା’’ତି ଲଦ୍ଧନାମେ କିଲେସେ ୱୀରିଯାତପେନ ସନ୍ତାପନତୋ ଉଗ୍ଗେ ତାପେତୀତି ଉଗ୍ଗତାପନୋ। ମାତଙ୍ଗୋ ନାମ ନାମେନାତି ନାମେନ ମାତଙ୍ଗୋ ନାମ। ମାତଙ୍ଗକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିଯା ଜାତିଯା ଆଗତଂ ହିସ୍ସ ଏତଂ ନାମଂ। ସୀଲୱାତି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋ। ସୁସମାହିତୋତି ଉପଚାରପ୍ପନାସମାଧୀହି ସୁଟ୍ଠୁ ସମାହିତୋ, ଝାନସମାପତ୍ତିଲାଭୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଦା ହି ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚଣ୍ଡାଲଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ରୂପେନ ଦୁଦ୍ଦସିକୋ ବହିନଗରେ ଚଣ୍ଡାଲଗାମେ ୱସତି। ‘‘ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତୋ’’ତି ପକାସନାମୋ। ଅଥେକଦିୱସଂ ତସ୍ମିଂ ନଗରେ ନକ୍ଖତ୍ତେ ଘୋସିତେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ନାଗରା ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳନ୍ତି। ଅଞ୍ଞତରାପି ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକଞ୍ଞା ସୋଳସପନ୍ନରସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକା ଦେୱକଞ୍ଞା ୱିଯ ରୂପେନ ଦସ୍ସନୀଯା ପାସାଦିକା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ୱିଭୱାନୁରୂପଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିସ୍ସାମୀ’’ତି ପହୂତଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାଦୀନି ସକଟେସୁ ଆରୋପେତ୍ୱା ସବ୍ବସେତଂ ୱଳୱାରଥମାରୁୟ୍ହ ମହତା ପରିୱାରେନ ଉଯ୍ୟାନଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛତି। ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ନାମେସା, ସା କିର ଦୁସ୍ସଣ୍ଠିତଂ ରୂପଂ ‘‘ଅୱମଙ୍ଗଲ’’ନ୍ତି ତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ତେନସ୍ସା ‘‘ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା’’ତ୍ୱେୱ ସମଞ୍ଞା ଉଦପାଦି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ କାଲସ୍ସେୱ ଉଟ୍ଠାଯ ପଟପିଲୋତିକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଜଜ୍ଜରିତମୁଖଭାଗଂ ୱେଣୁଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଭାଜନହତ୍ଥୋ ନଗରଂ ପୱିସତି ମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା ଦୂରତୋୱ ତେସଂ ଦୂରୀକରଣତ୍ଥଂ ତେନ ୱେଣୁଦଣ୍ଡେନ ସଞ୍ଞଂ କରୋନ୍ତୋ। ଅଥ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ‘‘ଉସ୍ସରଥ ଉସ୍ସରଥା’’ତି ଉସ୍ସାରଣଂ କରୋନ୍ତେହି ଅତ୍ତନୋ ପୁରିସେହି ନୀଯମାନା ନଗରଦ୍ୱାରମଜ୍ଝେ ମାତଙ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୋ ଏସୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅୟ୍ୟେ, ମାତଙ୍ଗଚଣ୍ଡାଲୋ’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଇଦିସଂ ଦିସ୍ୱା ଗତାନଂ କୁତୋ ୱୁଡ୍ଢୀ’’ତି ଯାନଂ ନିୱତ୍ତାପେସି। ମନୁସ୍ସା ‘‘ଯଂ ମଯଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବହୁଂ ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାଦିଂ ଲଭେୟ୍ୟାମ, ତସ୍ସ ନୋ ମାତଙ୍ଗେନ ଅନ୍ତରାଯୋ କତୋ’’ତି କୁପିତା ‘‘ଗଣ୍ହଥ, ଚଣ୍ଡାଲ’’ନ୍ତି ଲେଡ୍ଡୂହି ପହରିତ୍ୱା ୱିସଞ୍ଞୀଭୂତଂ ପାତେତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ।

ସୋ ନ ଚିରେନେୱ ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ମନୁସ୍ସେ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘କିଂ, ଅୟ୍ୟା, ଦ୍ୱାରଂ ନାମ ସବ୍ବସାଧାରଣଂ, ଉଦାହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏୱ କତ’’ନ୍ତି? ‘‘ସବ୍ବେସଂ ସାଧାରଣ’’ନ୍ତି। ‘‘ଏୱଂ ସବ୍ବସାଧାରଣଦ୍ୱାରେ ଏକମନ୍ତଂ ଅପକ୍କମନ୍ତଂ ମଂ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ମନୁସ୍ସା ଇମଂ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ପାପେସୁ’’ନ୍ତି

ରଥିକାଯ ମନୁସ୍ସାନଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ହନ୍ଦାହଂ ଇମିସ୍ସା ମାନଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ତସ୍ସା ନିୱେସନଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଅହଂ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ଅଲଦ୍ଧା ନ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି ନିପଜ୍ଜି। ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ପିତା ''ଘରଦ୍ୱାରେ ମାତଙ୍ଗୋ ନିପନ୍ନୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ତସ୍ସ କାକଣିକଂ ଦେଥ, ତେଲେନ ସରୀରଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତୂ''ତି ଆହ। ସୋ ''ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ଅଲଦ୍ଧା ନ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସାମି''ଚ୍ଚେୱ ଆହ। ତତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ – ''ଦ୍ୱେ କାକଣିକେ ଦେଥ, ମାସକଂ ପାଦଂ କହାପଣଂ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଯାୱ କହାପଣସତଂ କହାପଣସହସ୍ସଂ ଦେଥା''ତି ୱୁତ୍ତେପି ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି ଏୱ। ଏୱଂ ତେସଂ ମନ୍ତେନ୍ତାନଂ ଏୱ ସୂରିଯୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ।

ଅଥ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ମାତା ପାସାଦା ଓରୁୟ୍ହ ସାଣିପାକାରଂ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ତାତ, ମାତଙ୍ଗ , ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ଅପରାଧଂ ଖମ, ଦ୍ୱେ ସହସ୍ସାନି ଗଣ୍ହାହି ଯାୱ ସତସହସ୍ସଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି, ନିପଜ୍ଜି ଏୱ। ତସ୍ସେୱଂ ଛ ଦିୱସେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସମ୍ପତ୍ତେ ସମନ୍ତା ସାମନ୍ତଘରା ପଟିୱିସକଘରା ଚ ମନୁସ୍ସା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେ ମାତଙ୍ଗଂ ୱା ଉଟ୍ଠାପେଥ, ଦାରିକଂ ୱା ଦେଥ, ମା ଅମ୍ହେ ନାସଯିତ୍ଥା''ତି ଆହଂସୁ। ତଦା କିର ଅଯଂ ତସ୍ମିଂ ଦେସେ ଦେସଧମ୍ମୋ ''ଯସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରେ ଏୱଂ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲୋ ମରତି, ତେନ ଘରେନ ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତସତ୍ତଘରୱାସିନୋ ଚଣ୍ଡାଲା ହୋନ୍ତୀ''ତି।

ତତୋ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ମାତାପିତରୋ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ପଟପିଲୋତିକଂ ନିୱାସାପେତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ପରିକ୍ଖାରଂ ଦତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନଂ ଏୱ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ''ହନ୍ଦ, ଦାନି ଦାରିକଂ ଉଟ୍ଠାଯ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ଅଦଂସୁ। ସା ପସ୍ସେ ଠତ୍ୱା ''ଉଟ୍ଠାହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ଅହଂ ଅତିୱିଯ କିଲନ୍ତୋ, ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ମଂ ଉଟ୍ଠାପେହୀ''ତି ଆହ। ସା ତଥା ଅକାସି। ମାତଙ୍ଗୋ ''ମଯଂ ଅନ୍ତୋନଗରେ ୱସିତୁଂ ନ ଲଭାମ, ଏହି, ବହିନଗରେ ଚଣ୍ଡାଲଗାମଂ ଗମିସ୍ସାମା''ତି ତଂ ଅପସ୍ସାଯ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଅଗମାସି। ''ତସ୍ସା ପିଟ୍ଠିଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା''ତି ଜାତକଭାଣକା ୱଦନ୍ତି।

ଏୱଂ ପନ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜାତିସମ୍ଭେଦୱୀତିକ୍କମଂ ଅକତ୍ୱାୱ କତିପାହଂ ଗେହେ ୱସିତ୍ୱା ବଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ଅହଂ ଇମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକଞ୍ଞଂ ମୟ୍ହଂ ଚଣ୍ଡାଲଗେହେ ୱାସାପେସିଂ, ହନ୍ଦ, ଦାନି ତଂ ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିଯା ଚଣ୍ଡାଲଗାମଦ୍ୱାରେ ଓତରିତ୍ୱା ଗେହଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସାମି, କିସ୍ସ ମଂ ଅନାଥଂ କତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋସୀ''ତି ପରିଦେୱମାନଂ ''ତ୍ୱଂ, ଭଦ୍ଦେ, ମା ଚିନ୍ତଯି, ତୱ ପୋରାଣକଯସତୋ ଇଦାନି ମହନ୍ତତରଂ ଯସଂ କରିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ପନ 'ମହାବ୍ରହ୍ମା ମେ ସାମିକୋ , ନ ମାତଙ୍ଗୋ, ସୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗତୋ, ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ପୁଣ୍ଣମାଯ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସତୀ'ତି ପରିସାସୁ ୱଦେଯ୍ୟାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତୋ।

ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାପି ବାରାଣସିଯଂ ମହାଜନମଜ୍ଝେ ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ତଥା କଥେସି। ଅଥ ପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲସ୍ସ ଗଗନମଜ୍ଝେ ଠିତକାଲେ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ବାରାଣସିଂ ସକଲଂ କାସିରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଏକୋଭାସଂ କତ୍ୱା ଆକାସତୋ ଓତରିତ୍ୱା ବାରାଣସିଯା ଉପରି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପରିବ୍ଭମିତ୍ୱା ମହାଜନେନ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜିଯମାନୋ ଚଣ୍ଡାଲଗାମାଭିମୁଖୋ ଅହୋସି। ବ୍ରହ୍ମଭତ୍ତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ତଂ ଚଣ୍ଡାଲଗାମକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ଗେହଂ ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ଦେୱୱିମାନଂ ୱିଯ ଅଲଙ୍କରିଂସୁ। ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ଚ ତଦା ଉତୁନୀ ହୋତି। ମହାସତ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନ ନାଭିଯଂ ପରାମସିତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ଗବ୍ଭୋ ତେ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ତ୍ୱଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯିସ୍ସସି, ତ୍ୱମ୍ପି ପୁତ୍ତୋପି ତେ ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଭୱିସ୍ସଥ, ତୱ ସୀସଧୋୱନୋଦକଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜୂନଂ ଅଭିସେକୋଦକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ନ୍ହାନୋଦକଂ ପନ ତେ ଅମତୋଦକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଯେ ନଂ ସୀସେ ଆସିଞ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ସବ୍ବରୋଗେହି ମୁଚ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି, କାଳକଣ୍ଣିଯା ଚ ପରିମୁଚ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି, ତୱ ପାଦପିଟ୍ଠେ ସୀସଂ ଠପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦନ୍ତା ସହସ୍ସଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, କଥାସୱନଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ୱନ୍ଦନ୍ତା ସତଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ଚକ୍ଖୁପଥେ ଠତ୍ୱା ୱନ୍ଦନ୍ତା ଏକେକଂ କହାପଣଂ ଦତ୍ୱା ୱନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋହୀ''ତି ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଗେହା ନିକ୍ଖମ୍ମ ମହାଜନସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ପାୱିସି।

ବ୍ରହ୍ମଭତ୍ତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ନଗରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ତତ୍ଥ ୱସାପେସୁଂ। ଦେୱୱିମାନସଦିସଞ୍ଚସ୍ସା ନିୱେସନଂ କାରେସୁଂ। ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ଉଳାରଂ ଲାଭସକ୍କାରଂ ଉପନାମେସୁଂ। ପୁତ୍ତଲାଭାଦି ସବ୍ବୋ ବୋଧିସତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତସଦିସୋୱ ଅହୋସି। ସୋଳସସହସ୍ସା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ପୁତ୍ତେନ ସହ ନିବଦ୍ଧଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ସହସ୍ସମତ୍ତା ନଂ ପରିୱାରେନ୍ତି, ଅନେକସହସ୍ସାନଂ ଦାନଂ ଦୀଯତି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ''ଅଯଂ ଅଟ୍ଠାନେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ, ହନ୍ଦସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେ ଜାନାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତୋ ତସ୍ସା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପିତ୍ୱା ଅଗମାସି। ଅଥ କୁମାରୋ ଗାଥମାହ –

''କୁତୋ ନୁ ଆଗଚ୍ଛସି ଦୁମ୍ମୱାସୀ, ଓତଲ୍ଲକୋ ପଂସୁପିସାଚକୋୱ;

ସଙ୍କାରଚୋଠଅଂ ପଟିମୁଞ୍ଚ କଣ୍ଠେ, କୋ ରେ ତୁୱଂ ହୋସି ଅଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୧);

ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅନାଚାରଂ ଅସହମାନା ଦେୱତା ତସ୍ସ ତେସଞ୍ଚ ସୋଠଅସସହସ୍ସାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମୁଖଂ ୱିପରିୱତ୍ତେସୁଂ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ମହାସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ତସ୍ସ ଅନାଚାରଂ ଅସହନ୍ତେହି ଯକ୍ଖେହି ସୋ ୱିପ୍ପକାରୋ କତୋ, ଅପି ଚ ଖୋ ପନ ଇମଂ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠପିଣ୍ଡକଂ ତେସଂ ମୁଖେ ଆସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ତଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ୱୂପସମେହୀ’’ତି ଆହ। ସାପି ତଥା କତ୍ୱା ତଂ ୱୂପସମେସି। ଅଥ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ପୁତ୍ତଂ ଆହ – ‘‘ତାତ, ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟା ନାମ ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତସଦିସା ଭୱନ୍ତି, ନ ଇମେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱିଯ ଜାତିମତ୍ତେନ, ମନ୍ତସଜ୍ଝାଯନମତ୍ତେନ ୱା ମାନତ୍ଥଦ୍ଧା’’ତି ୱତ୍ୱା ଯେ ତଦା ସୀଲାଦିଗୁଣୱିସେସଯୁତ୍ତା ଝାନସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ତେଞ୍ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ, ତନ୍ନେୱସ୍ସ ପସାଦଂ ଉପ୍ପାଦେସୀତି।

ତଦା ୱେତ୍ତୱତୀନଗରେ ଜାତିମନ୍ତୋ ନାମ ଏକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି ଜାତିଂ ନିସ୍ସାଯ ମହନ୍ତଂ ମାନମକାସି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ତସ୍ସ ମାନଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସାସନ୍ନେ ଉପରିସୋତେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୧।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏକୋ, ଗଙ୍ଗାକୂଲେ ୱସାମୁଭୋ;

ଅହଂ ୱସାମି ଉପରି, ହେଟ୍ଠା ୱସତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦିତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଜାତିମନ୍ତସ୍ସ ଜଟାସୁ ଲଗ୍ଗତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାଯ ନଦିଯଂ ପାତେସି। ତଂ ତସ୍ସ ଉଦକଂ ଆଚମେନ୍ତସ୍ସ ଜଟାସୁ ଲଗ୍ଗି, ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନସ୍ସ ୱସଲା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘କୁତୋଯଂ କାଠଅକଣ୍ଣୀ ଆଗତୋ, ଉପଧାରେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂସୋତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂଜାତିକୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଚଣ୍ଡାଲୋସ୍ମୀ’’ତି। ‘‘ତଯା ନଦିଯଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ପାତିତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଆମ, ମଯା’’ତି। ‘‘ନସ୍ସ, ୱସଲ, ଚଣ୍ଡାଲ, କାଠଅକଣ୍ଣି, ମା ଇଧ ୱସି, ହେଟ୍ଠାସୋତେ ୱସା’’ତି ୱତ୍ୱା ହେଟ୍ଠାସୋତେ ୱସନ୍ତେନପି ପାତିତେ ଦନ୍ତକଟ୍ଠେ ପଟିସୋତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜଟାସୁ ଲଗ୍ଗନ୍ତେ ‘‘ନସ୍ସ, ୱସଲ, ସଚେ ଇଧ ୱସିସ୍ସସି, ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସତ୍ତଧା ତେ ମୁଦ୍ଧା ଫଲିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୨।

‘‘ୱିଚରନ୍ତୋ ଅନୁକୂଲମ୍ହି, ଉଦ୍ଧଂ ମେ ଅସ୍ସମଦ୍ଦସ;

ତତ୍ଥ ମଂ ପରିଭାସେତ୍ୱା, ଅଭିସପି ମୁଦ୍ଧଫାଲନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତୋ ଅନୁକୂଲମ୍ହୀତି ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠଦନ୍ତକଟ୍ଠେ ଅତ୍ତନୋ ଜଟାସୁ ଲଗ୍ଗେ ତସ୍ସ ଆଗମନଗୱେସନୱସେନ ଗଙ୍ଗାଯ ତୀରେ ଅନୁୱିଚରନ୍ତୋ। ଉଦ୍ଧଂ ମେ ଅସ୍ସମଦ୍ଦସାତି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନତୋ ଉପରିସୋତେ ମମ ଅସ୍ସମଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ ଅଦ୍ଦକ୍ଖି। ତତ୍ଥ ମଂ ପରିଭାସେତ୍ୱାତି ମମ ଅସ୍ସମଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜାତିଂ ସୁତ୍ୱା ତତୋୱ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ସଊନୂପଚାରେ ଠତ୍ୱା ‘‘ନସ୍ସ, ୱସଲ ଚଣ୍ଡାଲ, କାଠଅକଣ୍ଣି ମା ଇଧ ୱସୀ’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଭଯେନ ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ୱା। ଅଭିସପି ମୁଦ୍ଧଫାଲନନ୍ତି ‘‘ସଚେ ଜୀୱିତୁକାମୋସି, ଏତ୍ତୋୱ ସୀଘଂ ପଲାଯସ୍ସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ନ ପକ୍କମିସ୍ସତି, ଇତୋ ତେ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସତ୍ତଧା ମୁଦ୍ଧା ଫଲତୂ’’ତି ମେ ଅଭିସପଂ ଅଦାସି।

କିଂ ପନ ତସ୍ସ ଅଭିସପେନ ମୁଦ୍ଧା ଫଲତୀତି? ନ ଫଲତି, କୁହକୋ ପନ ସୋ, ଏୱମଯଂ ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ସୁଦୂରଂ ପକ୍କମିସ୍ସତୀତି ସଞ୍ଞାଯ ସନ୍ତାସନତ୍ଥଂ ତଥା ଆହ।

୬୩।ଯଦିହଂ ତସ୍ସ ପକୁପ୍ପେୟ୍ୟନ୍ତି ତସ୍ସ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧସ୍ସ କୂଟଜଟିଲସ୍ସ ଅହଂ ଯଦି କୁଜ୍ଝେୟ୍ୟଂ। ଯଦି ସୀଲଂ ନ ଗୋପଯେତି ସୀଲଂ ଯଦି ନ ରକ୍ଖେୟ୍ୟଂ, ଇଦଂ ସୀଲଂ ନାମ ଜୀୱିତନିରପେକ୍ଖଂ ସମ୍ପଦେୱ ରକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଯଦି ନ ଚିନ୍ତେୟ୍ୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଓଲୋକେତ୍ୱାନହଂ ତସ୍ସ, କରେୟ୍ୟଂ ଛାରିକଂ ୱିଯାତି ସଚାହଂ ତଦା ତସ୍ସ ଅପ୍ପତୀତୋ ଅଭୱିସ୍ସଂ । ମମ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ମଯି ଅଭିପ୍ପସନ୍ନା ଦେୱତା ଖଣେନେୱ ତଂ ଭସ୍ମମୁଟ୍ଠିଂ ୱିଯ ୱିଦ୍ଧଂସେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସତ୍ଥା ପନ ତଦା ଅତ୍ତନୋ ଅପ୍ପତୀତଭାୱେ ସତି ଦେୱତାହି ସାଧେତବ୍ବଂ ତସ୍ସ ଅନତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନା କତ୍ତବ୍ବଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ଦେସେସି ‘‘କରେୟ୍ୟଂ ଛାରିକଂ ୱିଯା’’ତି।

ୱିତଣ୍ଡୱାଦୀ ପନାହ – ‘‘ବୋଧିସତ୍ତୋୱ ତଂ ଜଟିଲଂ ଇଚ୍ଛମାନୋ ଇଦ୍ଧିଯା ଛାରିକଂ କରେୟ୍ୟ, ଏୱଞ୍ହି ସତି ଇମିସ୍ସା ପାଠଇଯା ଅତ୍ଥୋ ଉଜୁକମେୱ

ନୀତୋ ହୋତୀ’’ତି। ସୋ ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ – ‘‘ଦ୍ୱେ ଇଦ୍ଧିୟା ପରୂପଘାତଂ ୱଦସି, ଇଦ୍ଧି ନାମେସା ଅଧିଟ୍ଠାନା ଇଦ୍ଧି, ୱିକୁବ୍ବନା ଇଦ୍ଧି, ମନୋମୟା ଇଦ୍ଧି, ଞାଣୱିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ସମାଧିୱିପ୍ଫାରା ଇଦ୍ଧି, ଅରିୟା ଇଦ୍ଧି, କମ୍ମୱିପାକଜା ଇଦ୍ଧି, ପୁଞ୍ଞୱତୋ ଇଦ୍ଧି, ୱିଜ୍ଜାମୟା ଇଦ୍ଧି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମ୍ମାପୟୋଗପଚ୍ଚୟା ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧୀତି ଦସୱିଧା। ତତ୍ଥ ‘‘କତରଂ ଇଦ୍ଧିଂ ୱଦେସୀ’’ତି? ‘‘ଭାୱନାମୟ’’ନ୍ତି। ‘‘କିଂ ପନ ଭାୱନାମୟାୟ ପରୂପଘାତକମ୍ମଂ ହୋତୀ’’ତି? ଆମ, ଏକଚ୍ଚେ ଆଚରିୟା ‘‘ଏକୱାରଂ ହୋତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ୟଥା ହି ପରଂ ପହରିତୁକାମେନ ଉଦକଭରିତେ ଘଟେ ଖିତ୍ତେ ପରୋପି ପହରୀୟତି, ଘଟୋପି ଭିଜ୍ଜତି, ଏୱମେୱ ଭାୱନାମୟାୟ ଇଦ୍ଧିୟା ଏକୱାରଂ ପରୂପଘାତକମ୍ମଂ ହୋତି, ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପନ ସା ନସ୍ସତି।

ଅଥ ସୋ ‘‘ଭାୱନାମୟାୟ ଇଦ୍ଧିୟା ନେୱ ଏକୱାରଂ ନ ଦ୍ୱେୱାରଂ ପରୂପଘାତକମ୍ମଂ ହୋତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ ‘‘କିଂ ଭାୱନାମୟା ଇଦ୍ଧି କୁସଲା ଅକୁସଲା ଅବ୍ୟାକତା, ସୁଖାୟ ୱେଦନାୟ ସମ୍ପୟୁତ୍ତା ଦୁକ୍ଖାୟ ୱେଦନାୟ ସମ୍ପୟୁତ୍ତା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାୟ ୱେଦନାୟ ସମ୍ପୟୁତ୍ତା, ସୱିତକ୍କସୱିଚାରା ଅୱିତକ୍କୱିଚାରମତ୍ତା ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରା, କାମାୱଚରା ରୂପାୱଚରା ଅରୂପାୱଚରା’’ତି? ଜାନନ୍ତୋ ‘‘ଭାୱନାମୟା ଇଦ୍ଧି କୁସଲା ଅବ୍ୟାକତା ୱା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନିୟା ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରା ରୂପାୱଚରା ଚା’’ତି ୱକ୍ଖତି। ସୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘‘ପାଣାତିପାତଚେତନା କୁସଲାଦୀସୁ କତରଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ଭଜତୀ’’ତି? ଜାନନ୍ତୋ ୱକ୍ଖତି ‘‘ପାଣାତିପାତଚେତନା ଅକୁସଲାୱ ଦୁକ୍ଖୱେଦନାୱ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରାୱ କାମାୱଚରାୱା’’ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ‘‘ତୱ ପଞ୍ହୋ ନେୱ କୁସଲତ୍ତିକେନ ସମେତି, ନ ୱେଦନାତ୍ତିକେନ ନ ୱିତକ୍କତ୍ତିକେନ ନ ଭୂମନ୍ତରେନା’’ତି ପାଠଇୟା ୱିରୋଧଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋ। ୟଦି ପନ ସୋ ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞିସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଗତଂ ଗବ୍ଭଂ ପାପକେନ ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ହୋତି ‘ଅହୋ ୱତ ୟଂ ତଂ କୁଚ୍ଛିଗତଂ ଗବ୍ଭଂ ନ ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିକ୍ଖମେୟ୍ୟା’ତି। ଏୱମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଲୁମ୍ପସ୍ସ ଉପଘାତୋ ହୋତୀ’’ତି ସଙ୍ଗୀତିଂ ଅନାରୁଳ୍ହଂ କୁଲୁମ୍ପସୁତ୍ତଂ ଉଦାହରେୟ୍ୟ। ତସ୍ସାପି ‘‘ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାସି। ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋତି ହି ଏତ୍ଥ ନ ଭାୱନାମୟା ଇଦ୍ଧି ଅଧିପ୍ପେତା, ଆଥବ୍ବନିକା ଇଦ୍ଧି ଅଧିପ୍ପେତା। ସା ହି ଏତ୍ଥ ଲବ୍ଭମାନା ଲବ୍ଭତୀତି ଭାୱନାମୟାୟ ଇଦ୍ଧିୟା ପରୂପଘାତୋ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତିୟେୱା’’ତି ସଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋ। ନୋ ଚେ ସଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଉପେତି, କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେତବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ୟଥାୱୁତ୍ତନୟେନେୱେତ୍ଥ ଗାଥାୟ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତଥା ପନ ତେନ ଅଭିସପିତୋ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସଚାହଂ ଏତସ୍ସ କୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି, ସୀଲଂ ମେ ଅରକ୍ଖିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଉପାୟେନେୱସ୍ସ ମାନଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମି, ସା ଚସ୍ସ ରକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନଂ ୱାରେସି। ମନୁସ୍ସା ସୂରିୟସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗମନେନ ଉବ୍ବାଳ୍ହା ଜାତିମନ୍ତତାପସଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ସୂରିୟସ୍ସ ଉଗ୍ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ‘‘ନ ମେତଂ କମ୍ମଂ, ଗଙ୍ଗାତୀରେ ପନ ଏକୋ ଚଣ୍ଡାଲତାପସୋ ୱସତି, ତସ୍ସେତଂ କମ୍ମଂ ସିୟା’’ତି ଆହ । ମନୁସ୍ସା ମହାସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ସୂରିୟସ୍ସ ଉଗ୍ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ‘‘ଆମାୱୁସୋ’’ତି। ‘‘କିଂକାରଣା’’ତି? ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ କୁଲୂପକତାପସୋ ମଂ ନିରପରାଧଂ ଅଭିସପି, ତସ୍ମିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଖମାପନତ୍ଥଂ ମମ ପାଦେସୁ ପତିତେ ସୂରିୟଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତା ଆନେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ‘‘ସୂରିୟଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହଂସୁ। ‘‘ନ ସକ୍କା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ, ସଚାହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମି, ଇମସ୍ସ ସତ୍ତଧା ମୁଦ୍ଧା ଫଲିସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘ଅଥ, ଭନ୍ତେ, କିଂ କରୋମା’’ତି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡଂ ଆହରଥା’’ତି ଆହରାପେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ତାପସସ୍ସ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ତାପସଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଉଦକେ ଠପେଥ, ୟଦା ସୂରିୟୋ ଦିସ୍ସତି, ତଦା ତାପସୋ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜତୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ସୂରିୟଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୂରିୟରସ୍ମୀହି ଫୁଟ୍ଠମତ୍ତେୱ ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡୋ ସତ୍ତଧା ଭିଜ୍ଜି। ତାପସୋ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୪।

‘‘ୟଂ ସୋ ତଦା ମଂ ଅଭିସପି, କୁପିତୋ ଦୁଟ୍ଠମାନସୋ;

ତସ୍ସେୱ ମତ୍ଥକେ ନିପତି, ୟୋଗେନ ତଂ ପମୋଚୟି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୟଂ ସୋ ତଦା ମଂ ଅଭିସପୀତି ସୋ ଜାତିମନ୍ତଜଟିଲୋ ୟଂ ମୁଦ୍ଧଫାଲନଂ ସନ୍ଧାୟ ତଦା ମଂ ଅଭିସପି, ମୟ୍ହଂ ସପଂ ଅଦାସି। ତସ୍ସେୱ ମତ୍ଥକେନିପତୀତି ତଂ ମୟ୍ହଂ ଉପରି ତେନ ଇଚ୍ଛିତଂ ତସ୍ସେୱ ପନ ଉପରି ନିପତି ନିପତନଭାୱେନ ଅଟ୍ଠାସି। ଏୱଞ୍ହେତଂ ହୋତି ୟଥା ତଂ ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ପଦୁସ୍ସତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ୟୋ ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ନରସ୍ସ ଦୁସ୍ସତି…ପେ… ପଟିୱାତଂୱ ଖିତ୍ତୋ’’ତି (ଧ। ପ। ୧୨୫; ସୁ। ନି। ୬୬୭; ଜା। ୧। ୫।୯୪)। ୟୋଗେନ ତଂ ପମୋଚୟିନ୍ତି ତଂ ତସ୍ସ ଭାସିତଂ ମତ୍ଥକଫାଲନଂ ଉପାୟେନ ତତୋ ପମୋଚେସିଂ, ତଂ ୱା ଜଟିଲଂ ତତୋ ପମୋଚେସିଂ, ୟେନ ଉପାୟେନ ତଂ ନ ହୋତି, ତଥା ଅକାସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୟସ୍ମିଂ ତେନ ପାରମିତାପରିଭାୱନସମିଦ୍ଧାହି ନାନାସମାପତ୍ତିୱିହାରପରିପୂରିତାହି ସୀଲଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦାହି ସୁସଙ୍ଖତସନ୍ତାନେ ମହାକରୁଣାଧିୱାସେ

ମହାସତ୍ତେ ଅରିଯୂପୱାଦକମ୍ମଂ ଅଭିସପସଙ୍ଖାତଂ ଫରୁସୱଚନଂ ପଯୁତ୍ତଂ, ତଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଖେତ୍ତୱିସେସଭାୱତୋ ତସ୍ସ ଚ ଅଜ୍ଝାସଯଫରୁସତାଯ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯଂ ହୁତ୍ୱା ସଚେ ସୋ ମହାସତ୍ତଂ ନ ଖମାପେସି, ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ୱିପଚ୍ଚନସଭାୱଂ ଜାତଂ, ଖମାପିତେ ପନ ମହାସତ୍ତେ ପଯୋଗସମ୍ପତ୍ତିପଟିବାହିତତ୍ତା ଅୱିପାକଧମ୍ମତଂ ଆପଜ୍ଜି ଅହୋସିକମ୍ମଭାୱତୋ। ଅଯଞ୍ହି ଅରିଯୂପୱାଦପାପସ୍ସ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯସ୍ସ ଚ ଧମ୍ମତା। ତତ୍ଥ ଯଂ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ବୋଧିସତ୍ତେନ ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନନିୱାରଣଂ କତଂ, ଅଯମେତ୍ଥ ଯୋଗୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ ଉପାଯୋ। ତେନ ହି ଉବ୍ବାଲ୍ହା ମନୁସ୍ସା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତାପସଂ ଆନେତ୍ୱା ଖମାପେସୁଂ। ସୋପି ଚ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେ ଜାନିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେସୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡସ୍ସ ଠପନଂ, ତସ୍ସ ଚ ସତ୍ତଧା ଫାଲନଂ କତଂ, ତଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଚିତ୍ତାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ, ଅଞ୍ଞଥା ହି ଇମେ ପବ୍ବଜିତାପି ସମାନା ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେ ୱତ୍ତନ୍ତି, ନ ପନ ଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତାପେନ୍ତୀତି ମହାସତ୍ତମ୍ପି ତେନ ସଦିସଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହେଯ୍ୟୁଂ। ତଦସ୍ସ ନେସଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯାତି।

୬୫। ଇଦାନି ଯଦତ୍ଥଂ ତଦା ତସ୍ମିଂ ତାପସେ ଚିତ୍ତଂ ଅଦୂସେତ୍ୱା ସୁପରିସୁଦ୍ଧଂ ସୀଲମେୱ ରକ୍ଖିତଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅନୁରକ୍ଖିଂ ମମ ସୀଲ''ନ୍ତି ଓସାନଗାଥମାହ। ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ।

ତଦା ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଉଦେନୋ, ମାତଙ୍ଗୋ ଲୋକନାଥୋ।

ଇଧାପି ସେସପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ନିହୀନଜାତିକସ୍ସ ସତୋ ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ମାନନିଗ୍ଗହୋ, ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ''ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ଅୱସ୍ସଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଉପ୍ପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ତଦିୱସବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଝାନାଭିଞ୍ଞାନିବ୍ବତ୍ତନଂ, ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିଯା ଉପାଯସମ୍ପାଦନଂ, ମଣ୍ଡବ୍ୟକୁମାରସ୍ସ ମାନନିଗ୍ଗହୋ, ଜାତିମନ୍ତତାପସସ୍ସ ମାନନିଗ୍ଗହୋ, ତସ୍ସ ଚ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ଭାୱିନୋ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯସ୍ସ ଅପନଯନଂ, ମହାପରାଧସ୍ସାପି ତସ୍ସ ଅକୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୀଲାନୁରକ୍ଖଣଂ, ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତପାଟିହାରିଯକରଣନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବା।

ମାତଙ୍ଗଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଧମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୬୬। ଅଟ୍ଠମେ ମହାପକ୍ଖୋତି ମହାପରିୱାରୋ। ମହିଦ୍ଧିକୋତି ମହତିଯା ଦେୱିଦ୍ଧିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ। ଧମ୍ମୋ ନାମ ମହାଯକ୍ଖୋତି ନାମେନ ଧମ୍ମୋ ନାମ ମହାନୁଭାୱୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ସବ୍ବଲୋକାନୁକମ୍ପକୋତି ୱିଭାଗଂ ଅକତ୍ୱା ମହାକରୁଣାଯ ସବ୍ବଲୋକଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନକୋ।

ମହାସତ୍ତୋ ହି ତଦା କାମାୱଚରଦେୱଲୋକେ ଧମ୍ମୋ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ଦିବ୍ବରଥମଭିରୁଯ୍ହ ଅଚ୍ଛରାଗଣପରିୱୁତୋ ମନୁସ୍ସେସୁ ସାଯମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଘରଦ୍ୱାରେସୁ ସୁଖକଥାଯ ନିସିନ୍ନେସୁ ପୁଣ୍ଣମୁପୋସଥଦିୱସେ ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ''ପାଣାତିପାତାଦୀହି ଦସହି ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେହି ୱିରମିତ୍ୱା ତିୱିଧସୁଚରିତଧମ୍ମଂ ପୂରେଥ, ମତ୍ତେଯ୍ୟା ପେତ୍ତେଯ୍ୟା ସାମଞ୍ଞା ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିନୋ ଭୱଥ, ସଗ୍ଗପରାଯନା ହୁତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସଥା''ତି ମନୁସ୍ସେ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦପେନ୍ତୋ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୭।

''ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥେ, ସମାଦପେନ୍ତୋ ମହାଜନଂ;

ଚରାମି ଗାମନିଗମଂ, ସମିତ୍ତୋ ସପରିଜ୍ଜନୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ସମିତ୍ତୋତି ଧମ୍ମିକେହି ଧମ୍ମୱାଦୀହି ସହାଯେହି ସସହାଯୋ।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଅଧମ୍ମୋ ନାମେକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ କାମାୱଚରଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ''ସୋ ପାଣଂ ହନଥ, ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯଥା''ତିଆଦିନା ନଯେନ ସତ୍ତେ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦପେନ୍ତୋ ମହତିଯା ପରିସାଯ ପରିୱୁତୋ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ୱାମଂ କରୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୮।

‘‘ପାପୋ କଦରିୟୋ ଯକ୍ଖୋ, ଦୀପେନ୍ତୋ ଦସ ପାପକେ;

ସୋପେତ୍ଥ ମହିୟା ଚରତି, ସମିଦ୍ଧୋ ସପରିଜ୍ଜନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପାପୋତି ପାପଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। କଦରିୟୋତି ଥଦ୍ଧମଚ୍ଛରୀ। ଯକ୍ଖୋତି ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ଦୀପେନ୍ତୋ ଦସ ପାପକେତି ସଦ୍ଧଲୋକେ ଗୋଚରଂ ନାମ ସତ୍ତାନଂ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗାୟ ଜାତଂ। ତସ୍ମା ସତ୍ତେ ୱଧିତ୍ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି କତ୍ୱା ଚ ଅତ୍ତା ପୀଣେତବ୍ବୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ସନ୍ତପ୍ପେତବ୍ବାନୀତିଆଦିନା ନୟେନ ପାଣାତିପାତାଦିକେ ଦସ ଲାମକଧମ୍ମେ କତ୍ତବ୍ବେ କତ୍ୱା ପକାସେନ୍ତୋ। ସୋପେତ୍ଥାତି ସୋପି ଅଧମ୍ମୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଇମସ୍ମିଂ ଜମ୍ବୁଦୀପେ। ମହିୟାତି ଭୂମିୟା ଆସନ୍ନେ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଦସ୍ସନସଓନୂପଚାରେତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୯। ତତ୍ଥ ଯେ ସତ୍ତା ସାଧୁକମ୍ମିକା ଧମ୍ମଗରୁନୋ, ତେ ଧମ୍ମଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ତଥା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତମେୱ ଦିସ୍ୱା ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାୟ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେନ୍ତା ଯାୱ ଚକ୍ଖୁପଥସମତିକ୍କମନା ତାୱ ଅଭିତ୍ଥୱନ୍ତି , ପଞ୍ଜଲିକା ନମସ୍ସମାନା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତି। ଯେ ପନ ସତ୍ତା ପାପସମାଚାରା କୁରୂରକମ୍ମନ୍ତା, ତେ ଅଧମ୍ମସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଅବ୍ଭନୁମୋଦନ୍ତି , ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ ପାପାନି ସମାଚରନ୍ତି। ଏୱଂ ତେ ତଦା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନୀକୱାଦା ଚେୱ ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନୀକକିରିୟା ଚ ହୁତ୍ୱା ଲୋକେ ୱିଚରନ୍ତି। ତେନାହ ଭଗୱା ‘‘ଧମ୍ମୱାଦୀ ଅଧମ୍ମୋ ଚ, ଉଭୋ ପଚ୍ଚନିକା ମୟ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ପନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଅଥେକଦିୱସଂ ତେସଂ ରଥା ଆକାସେ ସମ୍ମୁଖା ଅହେସୁଂ। ଅଥ ନେସଂ ପରିସା ‘‘ତୁମ୍ହେ କସ୍ସ, ତୁମ୍ହେ କସ୍ସା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ମୟଂ ଧମ୍ମସ୍ସ, ମୟଂ ଅଧମ୍ମସ୍ସା’’ତି ୱତ୍ୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ଜାତା। ଧମ୍ମସ୍ସ ପନ ଅଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ରଥା ଅଭିମୁଖା ହୁତ୍ୱା ଈସାୟ ଈସଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ‘‘ତୱ ରଥଂ ଓକ୍କମାପେତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ମଗ୍ଗଂ ଦେହି, ତୱ ରଥଂ ଓକ୍କମାପେତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ମଗ୍ଗଂ ଦେହୀ’’ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମଗ୍ଗଦାପନତ୍ଥଂ ୱିୱାଦଂ ଅକଂସୁ। ପରିସା ଚ ନେସଂ ଆୱୁଧାନି ଅଭିହରିତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜା ଅହେସୁଂ। ଯଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଧୁରେ ଧୁରଂ ଘଟ୍ଟୟନ୍ତା, ସମିମ୍ହା ପଟିପଥେ ଉଭୋ’’।

୭୦।

‘‘କଲହୋ ୱତ୍ତତୀ ଭେସ୍ମା, କଲ୍ଯାଣପାପକସ୍ସ ଚ;

ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମନତ୍ଥାୟ, ମହାଯୁଦ୍ଧୋ ଉପଟ୍ଠିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧୁରେ ଧୁରନ୍ତି ଏକସ୍ସ ରଥୀସାୟ ଇତରସ୍ସ ରଥୀସଂ ଘଟ୍ଟୟନ୍ତା। ସମିମ୍ହାତି ସମାଗତା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା। ପୁନ ଉଭୋତି ୱଚନଂ ଉଭୋପି ମୟଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ପଚ୍ଚନୀକା ହୁତ୍ୱା ଲୋକେ ୱିଚରନ୍ତା ଏକଦିୱସଂ ପଟିମୁଖଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଦ୍ୱୀସୁ ପରିସାସୁ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ମଗ୍ଗତୋ ଓକ୍କନ୍ତାସୁ ସହ ରଥେନ ମୟଂ ଉଭୋ ଏୱ ସମାଗତାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଭେସ୍ମାତି ଭୟଜନକୋ। କଲ୍ଯାଣପାପକସ୍ସ ଚାତି କଲ୍ଯାଣସ୍ସ ଚ ପାପକସ୍ସ ଚ। ମହାଯୁଦ୍ଧୋ ଉପଟ୍ଠିତୋତି ମହାସଙ୍ଗାମୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ଆସି।

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ହି ପରିସାୟ ଚ ଯୁଜ୍ଝିତୁକାମତା ଜାତା। ତତ୍ଥ ହି ଧମ୍ମୋ ଅଧମ୍ମଂ ଆହ – ‘‘ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଅଧମ୍ମୋ, ଅହଂ ଧମ୍ମୋ, ମଗ୍ଗୋ ମୟ୍ହଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ, ତୱ ରଥଂ ଓକ୍କମାପେତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ମଗ୍ଗଂ ଦେହୀ’’ତି। ଇତରୋ ‘‘ଅହଂ ଦଳ୍ହୟାନୋ ବଲୱା ଅସନ୍ତାସୀ, ତସ୍ମା ମଗ୍ଗଂ ନ ଦେମି, ଯୁଦ୍ଧଂ ପନ କରିସ୍ସାମି, ଯୋ ଯୁଦ୍ଧେ ଜିନିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ହୋତୂ’’ତି ଆହ। ତେନେୱାହ –

‘‘ଯସୋକରୋ ପୁଞ୍ଞକରୋହମସ୍ମି, ସଦାତ୍ଥୁତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ;

ମଗ୍ଗାରହୋ ଦେୱମନୁସ୍ସପୂଜିତୋ, ଧମ୍ମୋ ଅହଂ ଦେହି ଅଧମ୍ମ ମଗ୍ଗଂ।

‘‘ଅଧମ୍ମୟାନଂ ଦଳ୍ହମାରୁହିତ୍ୱା, ଅସନ୍ତସନ୍ତୋ ବଲୱାହମସ୍ମି;

ସ କିସ୍ସ ହେତୁମ୍ହି ତୱଜ୍ଜ ଦଜ୍ଜଂ, ମଗ୍ଗଂ ଅହଂ ଧମ୍ମ ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ।

‘‘ଧମ୍ମୋ ହୱେ ପାତୁରହୋସି ପୁବ୍ବେ, ପଚ୍ଛା ଅଧମ୍ମୋ ଉଦପାଦି ଲୋକେ;

ଜେଟ୍ଠୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ସନନ୍ତନୋ ଚ, ଉୟ୍ୟାହି ଜେଟ୍ଠସ୍ସ କନିଟ୍ଠ ମଗ୍ଗା।

‘‘ନ ଯାଚନାୟ ନପି ପାତିରୂପା, ନ ଅରହତା ତେହଂ ଦଦେୟ୍ୟ ମଗ୍ଗଂ;

ଯୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ନୋ ହୋତୁ ଉଭିନ୍ନମଜ୍ଜ, ଯୁଦ୍ଧମ୍ହି ଯୋ ଜେସ୍ସତି ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ।

‘‘ସବ୍ବା ଦିସା ଅନୁୱିସଟୋହମସ୍ମି, ମହବ୍ବଲୋ ଅମିତଯସୋ ଅତୁଲ୍ୟୋ;

ଗୁଣେହି ସବ୍ବେହି ଉପେତରୂପୋ, ଧମ୍ମୋ ଅଧମ୍ମ ତ୍ୱଂ କଥଂ ୱିଜେସ୍ସସି।

‘‘ଲୋହେନ ୱେ ହଞ୍ଞତି ଜାତରୂପଂ, ନ ଜାତରୂପେନ ହନନ୍ତି ଲୋହଂ;

ସଚେ ଅଧମ୍ମୋ ହଞ୍ଛତି ଧମ୍ମମଜ୍ଜ, ଅୟୋ ସୁୱଣ୍ଣଂ ୱିଯ ଦସ୍ସନେୟ୍ୟଂ।

‘‘ସଚେ ତୁୱଂ ଯୁଦ୍ଧବଲୋ ଅଧମ୍ମ, ନ ତୁୟ୍ହଂ ୱୁଡ୍ଢା ଚ ଗରୂ ଚ ଅତ୍ଥି;

ମଗ୍ଗଞ୍ଚ ତେ ଦମ୍ମି ପିଯାପ୍ପିଯେନ, ୱାଚା ଦୁରୁତ୍ତାନିପି ତେ ଖମାମୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୧।୨୬-୩୨);

ଇମା ହି ତେସଂ ୱଚନପଟିୱଚନକଥା।

ତତ୍ଥ ଯସୋକରୋତି ଧମ୍ମେ ନିୟୋଜନୱସେନ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଯସଦାୟକୋ। ଦୁତିୟପଦେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସଦାତ୍ଥୁତୋତି ସଦା ଥୁତୋ ନିଚ୍ଚପ୍ପସତ୍ଥୋ। ସ କିସ୍ସ ହେତୁମ୍ହି ତୱଜ୍ଜ ଦଜ୍ଜନ୍ତି ସୋମ୍ହି ଅହଂ ଅଧମ୍ମୋ ଅଧମ୍ମଯାନରଥଂ ଅଭିରୁଳ୍ହୋ ଅଭୀତୋ ବଲୱା, କିଂକାରଣା ଅଜ୍ଜ, ଭୋ ଧମ୍ମ, କସ୍ସଚି ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ ମଗ୍ଗଂ ତୁୟ୍ହଂ ଦମ୍ମି। ପାତୁରହୋସୀତି ପଠମକପ୍ପିକକାଲେ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମୋ ପୁବ୍ବେ ପାତୁରହୋସି, ପଚ୍ଛା ଅଧମ୍ମୋ। ଜେଟ୍ଠୋ ଚାତି ପୁରେ ନିବ୍ବତ୍ତଭାୱେନ ଅହଂ ଜେଟ୍ଠୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ପୋରାଣକୋ ଚ, ତ୍ୱଂ ପନ କନିଟ୍ଠୋ, ତସ୍ମା ‘‘ମଗ୍ଗା ଉୟ୍ୟାହୀ’’ତି ୱଦତି।

ନପିପାତିରୂପାତି ଅହଞ୍ହି ଭୋତୋ ନେୱ ଯାଚନାୟ ନ ପଟିରୂପୱଚନେନ ନ ମଗ୍ଗାରହତାୟ ମଗ୍ଗଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ। ଅନୁୱିସଟୋତି ଅହଂ ଚତସ୍ସୋ ଦିସା ଚତସ୍ସୋ ଅନୁଦିସାତି ସବ୍ବା ଦିସା ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେନ ପତ୍ଥଟୋ ପଞ୍ଞାତୋ। ଲୋହେନାତି ଅୟୋମୁଟ୍ଠିକେନ। ହଞ୍ଛତୀତି ହନିସ୍ସତି। ଯୁଦ୍ଧବଲୋ ଅଧମ୍ମାତି ସଚେ ତୁୱଂ ଯୁଦ୍ଧବଲୋ ଅସି ଅଧମ୍ମ। ୱୁଡ୍ଢା ଚ ଗରୂ ଚାତି ଯଦି ତୁୟ୍ହଂ ଇମେ ୱୁଡ୍ଢା ଇମେ ଗରୂ ପଣ୍ଡିତାତି ଏତଂ ନତ୍ଥି। ପିଯାପ୍ପିଯେନାତି ପିଯେନ ୱିଯ ଅପ୍ପିଯେନ, ଅପ୍ପିଯେନପି ଦଦନ୍ତୋ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୪।୧୧।୩୨) ପିଯେନ ୱିଯ ତେ ମଗ୍ଗଂ ଦଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୭୧। ମହାସତ୍ତୋ ହି ତଦା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସଚାହଂ ଇମଂ ପାପପୁଗ୍ଗଲଂ ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ଅହିତାୟ ପଟିପନ୍ନଂ ଏୱଂ ମୟା ୱିଲୋମଗ୍ଗାହଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତଂ ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତ୍ୱା ‘ଅନାଚାର ମା ଇଧ ତିଟ୍ଠ, ସୀଘଂ ପଟିକ୍କମ ୱିନସ୍ସା’ତି ୱଦେୟ୍ୟଂ, ସୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ମମ ଧମ୍ମତେଜେନ ଭୁସମୁଟ୍ଠି ୱିଯ ୱିକିରେୟ୍ୟ, ନ ଖୋ ପନ ମେତଂ ପତିରୂପଂ, ସ୍ୱାହଂ ସବ୍ବଲୋକଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତୋ ‘ଲୋକତ୍ଥଚରିୟଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’ତି ପଟିପଜ୍ଜାମି, ଅୟଂ ଖୋ ପନ ପାପୋ ଆୟତିଂ ମହାଦୁକ୍ଖଭାଗୀ, ସ୍ୱାୟଂ ମୟା ୱିସେସତୋ ଅନୁକମ୍ପିତବ୍ବୋ, ତସ୍ମାସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଦସ୍ସାମି, ଏୱଂ ମେ ସୀଲଂ ସୁୱିସୁଦ୍ଧଂ ଅଖଣ୍ଡିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଏୱଂ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତେ ‘‘ସଚେ ତୁୱଂ ଯୁଦ୍ଧବଲୋ’’ତି ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ଥୋକଂ ମଗ୍ଗତୋ ଓକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ଏୱ ଅଧମ୍ମୋ ରଥେ ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅୱଂସିରୋ ପଥୱିୟଂ ପତିତ୍ୱା ପଥୱିଯା ୱିୱରେ ଦିନ୍ନେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହି ଏୱ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯଦିହଂ ତସ୍ସ କୁପ୍ପେୟ୍ୟ’’ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଯଦିହଂ ତସ୍ସ କୁପ୍ପେୟ୍ୟନ୍ତି ତସ୍ସ ଅଧମ୍ମସ୍ସ ଯଦି ଅହଂ କୁଜ୍ଝେୟ୍ୟଂ। ଯଦି ଭିନ୍ଦେ ତପୋଗୁଣନ୍ତି ତେନେୱସ୍ସ କୁଜ୍ଝନେନ ମୟ୍ହଂ ତପୋଗୁଣଂ ସୀଲସଂୱରଂ

ଯଦି ୱିନାସେୟ୍ୟ’। ସହପରିଜନଂ ତସ୍ମାତି ସପରିଜନଂ ତଂ ଅଧମ୍ମଂ। ରଜଭୂତନ୍ତି ରଜମିୱ ଭୂତଂ, ରଜଭାୱଂ ପତ୍ତଂ ଅହଂ କରେୟ୍ୟଂ।

୭୨।ଅପିଚାହନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅହନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ସୀଲରକ୍ଖାଯାତି ସୀଲରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ। ନିଚ୍ଚାପେତ୍ୱାନାତି ପଟିକଙ୍ଖେୱ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାପିତତ୍ତା ତସ୍ମିଂ ଅଧମ୍ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକକୋଧସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦନେନେୱ ଦୋସପରିଳାହୱୂପସମନେନ ମାନସଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା। ସହ ଜନେନୋକ୍କମିତ୍ୱାତି ମୟ୍ହଂ ପରିଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାପସ୍ସ ଅଧମ୍ମସ୍ସ ଅହଂ ମଗ୍ଗଂ ଅଦାସିଂ।

୭୩।ସହପଥତୋ ଓକ୍କନ୍ତେତି ୱୁତ୍ତନଯେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୂପସମଂ କତ୍ୱା ‘‘ମଗ୍ଗଂ ତେ ଦମ୍ମୀ’’ତି ଚ ୱତ୍ୱା ଥୋକଂ ମଗ୍ଗତୋ ସହ ଓକ୍କମନେନ। ପାପଯକ୍ଖସ୍ସାତି ଅଧମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ। ତାୱଦେତି ତଙ୍ଖଣଂ ଏୱ ମହାପଥୱୀ ୱିୱରମଦାସି। ଜାତକଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ‘‘ମଗ୍ଗଞ୍ଚ ତେ ଦମ୍ମୀ’’ତି ଗାଥାଯ କଥିତକ୍ଖଣେଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଭୂମିଯଂ ପତିତେ ଚତୁନହୁତାଧିକଦ୍ୱିଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲା ସକଲଂ ୱରାୱରଂ ଧାରେନ୍ତୀପି ମହାପଥୱୀ ‘‘ନାହମିମଂ ପାପପୁରିସଂ ଧାରେମୀ’’ତି କଥେନ୍ତୀ ୱିଯ ତେନ ଠିତଟ୍ଠାନେ ଦ୍ୱିଧା ଭିଜ୍ଜି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ତସ୍ମିଂ ନିପତିତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତେ ରଥଧୁରେ ଯଥାଠିତୋୱ ସପରିଜନୋ ମହତା ଦେୱାନୁଭାୱେନ ଗମନମଗ୍ଗେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭୱନଂ ପାୱିସି। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଖନ୍ତୀବଲୋ ଯୁଦ୍ଧବଲଂ ୱିଜେତ୍ୱା, ହନ୍ତ୍ୱା ଅଧମ୍ମଂ ନିହନିତ୍ୱ ଭୂମ୍ୟା;

ପାଯାସି ୱିତ୍ତୋ ଅଭିରୁଯ୍ହ ସନ୍ଦନଂ, ମଗ୍ଗେନେୱ ଅତିବଲୋ ସଚ୍ଚନିକ୍କମୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୧।୩୪);

ତଦା ଅଧମ୍ମୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ପରିସା ଦେୱଦତ୍ତପରିସା, ଧମ୍ମୋ ଲୋକନାଥୋ, ତସ୍ସ ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା।

ଇଧାପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସେସପାରମିଯୋ ଯଥାରହଂ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଇଧାପି ଦିବ୍ବେହି ଆଯୁୱଣ୍ଣଯସସୁଖଆଧିପତେଯ୍ୟେହି ଦିବ୍ବେହେୱ ଉଳାରେହି କାମଗୁଣେହି ସମପ୍ପିତସ୍ସ ସମଙ୍ଗୀଭୂତସ୍ସ ଅନେକସହସ୍ସସଙ୍ଖାହି ଅଚ୍ଛରାହି ସବ୍ବକାଲଂ ପରିଚାରିଯମାନସ୍ସ ମହତି ପମାଦଟ୍ଠାନେ ଠିତସ୍ସ ସତୋ ଇସକମ୍ପି ପମାଦଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଲୋକତ୍ଥଚରିଯଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ମାସେ ମାସେ ପୁଣ୍ଣମିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ସପରିଜନୋ ମନୁସ୍ସପଥେ ୱିଚରିତ୍ୱା ମହାକରୁଣାଯ ସବ୍ବସତ୍ତେ ଅଧମ୍ମତୋ ୱିୱେଚେତ୍ୱା ଧମ୍ମେ ନିଯୋଜନଂ, ଅଧମ୍ମେନ ସମାଗତୋପି ତେନ କତଂ ଅନାଚାରଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଅକୋପେତ୍ୱା ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯମେୱ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅଖଣ୍ଡଂ ସୁୱିସୁଦ୍ଧଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୀଲସ୍ସ ରକ୍ଖଣନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ଧମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଅଲୀନସତ୍ତୁଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୭୪। ନୱମେ ପଞ୍ଚାଲରଟ୍ଠେତି ଏୱଂନାମକେ ଜନପଦେ। ନଗରୱରେ, କପିଲାଯନ୍ତି ‘‘କପିଲା’’ତି ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମେ ଉତ୍ତମନଗରେ। ‘‘ନଗରୱରେ’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ପୁରୁତ୍ତମେ’’ତି ୱଚନଂ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ସବ୍ବନଗରାନଂ ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ଅଗ୍ଗନଗରଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ଜଯଦ୍ଦିସୋ ନାମାତି ରଞ୍ଞା ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେ ଜିତେ ଜାତୋ, ଅତ୍ତନୋ ୱା ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଭୂତଂ ଯକ୍ଖିନୀସଙ୍ଖାତଂ ଜଯଦ୍ଦିସଂ ଜିତୋତି ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମୋ। ସୀଲଗୁଣମୁପାଗତୋତି ଆଚାରସୀଲଞ୍ଚେୱ ଉସ୍ସାହସମ୍ପତ୍ତିଆଦିରାଜଗୁଣଞ୍ଚ ଉପାଗତୋ, ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୭୫।ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋତି ଜଯଦ୍ଦିସରାଜସ୍ସ, ଅହଂ ପୁତ୍ତୋ ଅହୋସିନ୍ତି ୱଚନସେସୋ। ସୁତଧମ୍ମୋତି ଯାୱତା ରାଜପୁତ୍ତେନ ସୋତବ୍ବଧମ୍ମୋ ନାମ, ତସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ସୁତତ୍ତା ସୁତଧମ୍ମୋ, ବହୁସ୍ସୁତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ସୁତଧମ୍ମୋତି ୱିସ୍ସୁତଧମ୍ମୋ, ଧମ୍ମଚରିଯାଯ ସମଚରିଯାଯ ପକାସୋ ପଞ୍ଞାତୋ, ଲୋକେ ପଥଟକିତ୍ତିଧମ୍ମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଲୀନସତ୍ତୋତି ଏୱଂନାମୋ। ଗୁଣୱାତି ଉଳାରେହି ମହାପୁରିସଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅନୁରକ୍ଖପରିଜନୋ ସଦାତି ସଦ୍ଧାଦିଗୁଣୱିସେସଯୋଗତୋ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ସମ୍ମଦେୱ ସଙ୍ଗହଣତୋ ଚ ସବ୍ବକାଲଂ ସମ୍ପତ୍ତପରିୱାରଜନୋ।

୭୬।ପିତା ମେ ମିଗୱଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ପୋରିସାଦଂ ଉପାଗମୀତି ମୟ୍ହଂ ପିତା ଜଯଦ୍ଦିସରାଜା ମିଗୱଂ ଚରନ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞମଜ୍ଝଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୋରିସାଦଂ ମନୁସ୍ସଖାଦକଂ ଯକ୍ଖିନିପୁତ୍ତଂ ଉପଗଞ୍ଛି, ତେନ ସମାଗମି।

ଜଯଦ୍ଦିସରାଜା କିର ଏକଦିୱସଂ ''ମିଗୱଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ତଦନୁରୂପେନ ମହତା ପରିୱାରେନ କପିଲନଗରତୋ ନିକ୍ଖମି। ତଂ ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତମେୱ ତକ୍କସିଲାୱାସୀ ନନ୍ଦୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚତସ୍ସୋ ସତାରହା ଗାଥା ନାମ କଥେତୁଂ ଆଦାଯ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗମନକାରଣଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ''ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସୁଣିସ୍ସାମୀ''ତି ତସ୍ସ ୱସନଗେହଂ ପରିଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ଦାପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ''ଯସ୍ସ ପସ୍ସେନ ମିଗୋ ପଲାଯତି, ତସ୍ସେୱ ସୋ ଗୀୱା''ତି ୱତ୍ୱା ମିଗେ ପରିଯେସନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ଅଥେକୋ ପସଦମିଗୋ ମହାଜନସ୍ସ ପଦସଦ୍ଦେନ ଆସଯତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଲାଯି। ଅମଚ୍ଚା ପରିହାସଂ କରିଂସୁ। ରାଜା ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ତିଯୋଜନମତ୍ଥକେ ତଂ ପରିକ୍ଖୀଣଜୱଂ ଠିତଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପାତେସି। ପତିତଂ ଖଗ୍ଗେନ ଦ୍ୱିଧା କତ୍ୱା ଅନତ୍ଥିକୋପି ''ମଂସେନ ମିଗଂ ଗହେତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ''ତି ୱଚନମୋଚନତ୍ଥଂ କାଜେ କତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସ ମୂଲେ ଦଡ୍ଢତିଣେସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ଆରଭି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ତସ୍ସେୱ ରଞ୍ଞୋ ଜେଟ୍ଠଭାତା ଜାତଦିୱସେ ଏୱ ଏକାଯ ଯକ୍ଖିନିଯା ଖାଦିତୁଂ ଗହିତୋ ଆରକ୍ଖମନୁସ୍ସେହି ଅନୁବଦ୍ଧାଯ ତାଯ ନିଦ୍ଧମନମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା ଉରେ ଠପିତୋ ମାତୁସଞ୍ଞାଯ ମୁଖେନ ଥନଗ୍ଗହଣେନ ପୁତ୍ତସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ସଂୱଡ୍ଢିଯମାନୋ ତଦାହାରୋପଯୋଗିତାଯ ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରଧାପନତ୍ଥଂ ଯକ୍ଖିନିଯା ଦିନ୍ନଓସଧମୂଲାନୁଭାୱେନ ଅନ୍ତରହିତୋ ହୁତ୍ୱା ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତୋ ତାଯ ଯକ୍ଖିନିଯା ମତାଯ ତଂ ଓସଧମୂଲଂ ଅତ୍ତନୋ ପମାଦେନ ନାସେତ୍ୱା ଦିସ୍ସମାନରୂପୋୱ ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦନ୍ତୋ ନଗ୍ଗୋ ଉଦ୍ଦିଗ୍ଗୱିରୂପଦସ୍ସନୋ ରାଜପୁରିସେହି ପସ୍ସିତ୍ୱା ଅନୁବଦ୍ଧୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସ ମୂଲେ ୱାସଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଭକ୍ଖୋସି ମେ''ତି ହତ୍ଥେ ଅଗ୍ଗହେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସୋ ମେ ପିତୁମଗ୍ଗହେସି, ଭକ୍ଖୋସି ମମ ମା ଚଲୀ''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ସୋ ମେ ପିତୁମଗ୍ଗହେସୀତି ସୋ ପୋରିସାଦୋ ମମ ପିତରଂ ଜଯଦ୍ଦିସରାଜାନଂ ଅତ୍ତନୋ ନିସିନ୍ନରୁକ୍ଖସମୀପମାଗତଂ ''ମମ ଭକ୍ଖୋ ତ୍ୱଂ ଆଗତୋସି, ହତ୍ଥପରିପ୍ଫନ୍ଦନାଦିୱସେନ ମା ଚଲି, ଚଲନ୍ତମ୍ପି ଅହଂ ତଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ହତ୍ଥେ ଅଗ୍ଗହେସି।

୭୭।ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଯକ୍ଖିନିପୁତ୍ତସ୍ସ। ତସିତୱେଧିତୋତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସେନ ତସିତୋ ସରୀରପରିକମ୍ପେନ ୱେଧିତୋ। ଊରୁକ୍ଖମ୍ଭୋତି ଉଭିନ୍ନଂ ଊରୂନଂ ଥଦ୍ଧଭାୱୋ, ଯେନ ସୋ ତତୋ ପଲାଯିତୁଂ ନାସକ୍ଖି।

ମିଗୱଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚସ୍ସୁତି ଏତ୍ଥ ମିଗୱନ୍ତି ମିଗୱଧେନ ଲଦ୍ଧତ୍ତା ତଂ ମିଗମଂସଂ ''ମିଗୱ''ନ୍ତି ଆହ, ଇମଂ ମିଗମଂସଂ ଗହେତ୍ୱା ମଂ ମୁଞ୍ଚସ୍ସୁତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ହି ରାଜା ନଂ ଯକ୍ଖିନିପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତୋ ଊରୁକ୍ଖମ୍ଭଂ ପତ୍ୱା ଖାଣୁକୋ ୱିଯ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ''ଭକ୍ଖୋସି ମେ ଆଗତୋସୀ''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ରାଜା ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ''ସଚେ ଆହାରତ୍ଥିକୋ, ଇମଂ ତେ ମଂସଂ ଦଦାମି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦ, ମଂ ମୁଞ୍ଚାହୀ''ତି ଆହ । ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୋରିସାଦୋ ''କିମିଦଂ ମଯ୍ହମେୱ ସନ୍ତକଂ ଦତ୍ୱା ମଯା ୱୋହାରଂ କରୋସି, ନନୁ ଇମଂ ମଂସଞ୍ଚ ତ୍ୱଞ୍ଚ ମମ ହତ୍ଥଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଯ୍ହମେୱ ସନ୍ତକଂ, ତସ୍ମା ତଂ ପଠମଂ ଖାଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ।

ଅଥ ରାଜା ''ମଂସନିକ୍କଯେନାଯଂ ନ ମଂ ମୁଞ୍ଚତି, ମଯା ଚ ମିଗୱଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ 'ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ଧନଂ ଦସ୍ସାମୀ'ତି ପଟିଞ୍ଞା କତା। ସଚାଯଂ ଯକ୍ଖୋ ଅନୁଜାନିସ୍ସତି, ସଚ୍ଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ମୋଚେତ୍ୱା ପୁନ ଇମସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭତ୍ତତ୍ଥଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୋରିସାଦୋ ''ସଚେ ତ୍ୱଂ ସଚ୍ଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ଗନ୍ତୁକାମୋସି, ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ସଚ୍ଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ସୀଘଂ ପୁନ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ତେନ ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ''ତ୍ୱଂ ମା ଚିନ୍ତଯି, ଅହଂ ପାତୋୱ ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ମଗ୍ଗନିମିତ୍ତାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ବଲକାଯଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ପରିୱୁତୋ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ମହାରହେ ଆସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ତା ଗାଥା ସୁତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ସହସ୍ସାନି ଦତ୍ୱା ଯାନଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ''ଇମଂ ତକ୍କସିଲମେୱ ନେଥା''ତି ମନୁସ୍ସେ ଦତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ପୋରିସାଦସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ପୁତ୍ତଂ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠପେତୁଂ ଅନୁସାସନିଞ୍ଚ ଦେନ୍ତୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୭୮।

''ମିଗୱଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚସ୍ସୁ, କତ୍ୱା ଆଗମନଂ ପୁନ;

ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧନଂ ଦତ୍ୱା, ପିତା ଆମନ୍ତଯୀ ମମଂ।

୭୯।

‘‘ରଜ୍ଜଂ ପୁତ୍ତ ପଟିପଜ୍ଜ, ମା ପମଜ୍ଜି ପୁରଂ ଇଦଂ;

କତଂ ମେ ପୋରିସାଦେନ, ମମ ଆଗମନଂ ପୁନା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆଗମନଂ ପୁନାତି ପୁନ ଆଗମନଂ ପଟିଞ୍ଞାତସ୍ସ ପୋରିସାଦସ୍ସ ସଙ୍ଗରଂ କତ୍ୱା। ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧନଂ ଦତ୍ୱାତି ତକ୍କସିଲତୋ ଆଗତସ୍ସ ନନ୍ଦନାମସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ତା ଗାଥା ସୁତ୍ୱା ଚତୁସହସ୍ସପରିମାଣଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା। ପିତା ଆମନ୍ତଯୀ ମମନ୍ତି ମମ ପିତା ଜଯଦିସରାଜା ମଂ ଆମନ୍ତେସି।

କଥଂ ଆମନ୍ତେସୀତି ଚେ? ଆହ ‘‘ରଜ୍ଜ’’ନ୍ତିଆଦି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପୁତ୍ତ, ତ୍ୱଂ ଇମଂ କୁଲସନ୍ତକଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜ, ଯଥାହଂ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେମି, ଏୱଂ ତ୍ୱମ୍ପି ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେହି। ତ୍ୱଂ ଇଦଂ ପୁରଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ରଜ୍ଜଞ୍ଚ କାରେନ୍ତୋ ମା ପମାଦମାପଜ୍ଜି, ଅସୁକସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲେ ପୋରିସାଦେନ ଯକ୍ଖେନ କତମେତଂ ମଯା ସଙ୍ଗରଂ ମମ ପୁନ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ, କେୱଲଂ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧନଦାନତ୍ଥଂ ଇଧାଗତୋ ସଚ୍ଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥାହଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ମା ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ତତ୍ଥ ଅଗମାସି, ଅହଂ ତତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମି। ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ, ତାତ, ଗମିସ୍ସସିଯେୱ, ଅହମ୍ପି ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଗମିସ୍ସାମିଯେୱା’’ତି। ‘‘ଏୱଂ ସନ୍ତେ ମଯଂ ଉଭୋପି ନ ଭୱିସ୍ସାମ, ତସ୍ମା ଅହମେୱ ତତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ନାନପ୍ପକାରେନ ୱାରେନ୍ତଂ ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପିତୁ ଅତ୍ଥାଯ ଅତ୍ତାନଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିଭାୱାଯ ପିତରି ସାସିତୱାଦଂ ପଯୁଞ୍ଜମାନେ ମାତୁଭଗିନିଭରିଯାସୁ ଚ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରୋନ୍ତୀସୁ ଆୱୁଧଂ ଗହେତ୍ୱା ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣମୁଖଂ ମହାଜନଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପିତରା ଅକ୍ଖାତନଯେନ ଯକ୍ଖୱାସମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଯକ୍ଖିନିପୁତ୍ତୋପି ‘‘ଖତ୍ତିଯା ନାମ ବହୁମାଯା, କୋ ଜାନାତି କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ କୁମାରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ପିତରଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପୁତ୍ତୋ ଆଗତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ନତ୍ଥି ମେ ଭଯ’’ନ୍ତି ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱାୱ ନିସୀଦି। ମହାସତ୍ତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୮୦।

‘‘ମାତାପିତୂ ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ନିମ୍ମିନିତ୍ୱାନ ଅତ୍ତନା;

ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଧନୁଂ ଖଗ୍ଗଂ, ପୋରିସାଦଂ ଉପାଗମି’’ନ୍ତି।

୮୧।ସସତ୍ଥହତ୍ଥୂପଗତନ୍ତି ସସତ୍ଥହତ୍ଥଂ ଉପଗତଂ ଆୱୁଧପାଣିଂ ମଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗତଂ ଦିସ୍ୱା। କଦାଚି ସୋ ତସିସ୍ସତୀତି ସୋ ଯକ୍ଖୋ ଅପି ତସେଯ୍ୟ। ତେନ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତି ସୀଲନ୍ତି ତେନ ତସ୍ସ ତାସୁପ୍ପାଦନେନ ମୟ୍ହଂ ସୀଲଂ ୱିନସ୍ସତି ସଂକିଲିସ୍ସତି। ପରିତାସଂ କତେ ମଯୀତି ମଯି ତସ୍ସ ପରିତାସଂ କତେ ସତି।

୮୨।ସୀଲଖଣ୍ଡଭଯା ମୟ୍ହଂ, ତସ୍ସ ଦେସ୍ସଂ ନ ବ୍ୟାହରିନ୍ତି ଯଥା ଚ ସୀଲଭେଦଭଯେନ ନିହିତସତ୍ଥୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି, ଏୱଂ ମୟ୍ହଂ ସୀଲଖଣ୍ଡଭଯା ଏୱ ତସ୍ସ ପୋରିସାଦସ୍ସ ଦେସ୍ସଂ ଅନିଟ୍ଠମ୍ପି ନ ବ୍ୟାହରିଂ, କେୱଲଂ ପନ ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ହିତୱାଦୀ ଇଦଂ ଇଦାନି ୱକ୍ଖମାନଂ ୱଚନଂ ଅଭାସିଂ।

ମହାସତ୍ତୋ ଚ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରତୋ ଠିତୋ। ଯକ୍ଖିନିପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱୀମଂସିତୁକାମୋ ‘‘କୋସି ତ୍ୱଂ, କୁତୋ ଆଗତୋ, କିଂ ମଂ ନ ଜାନାସି ‘ଲୁଦ୍ଦୋ ମନୁସ୍ସମଂସଖାଦକୋ’ତି, କସ୍ମା ଚ ଇଧାଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। କୁମାରୋ ‘‘ଅହଂ ଜଯଦିସରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ, ତ୍ୱଂ ପୋରିସାଦକୋତି ଜାନାମି, ପିତୁ ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ଇଧାଗତୋ, ତସ୍ମା ତଂ ମୁଞ୍ଚ, ମଂ ଖାଦା’’ତି ଆହ। ପୁନ ଯକ୍ଖିନିପୁତ୍ତୋ ମୁଖାକାରେନେୱ ‘‘ତଂ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋତି ଅହଂ ଜାନାମି, ଦୁକ୍କରଂ ପନ ତଯା କତଂ ଏୱଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେନା’’ତି ଆହ। କୁମାରୋ ‘‘ନ ଇଦଂ ଦୁକ୍କରଂ, ଯଂ ପିତୁ ଅତ୍ଥେ ଜୀୱିତପରିଚ୍ଚଜନଂ, ମାତାପିତୁହେତୁ ହି ଏୱରୂପଂ ପୁଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ଏକନ୍ତେନେୱ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତି, ଅହଞ୍ଚ ‘ଅମରଣଧମ୍ମୋ ନାମ କୋଚି ସତ୍ତୋ ନତ୍ଥୀ’ତି ଜାନାମି, ଅତ୍ତନା ଚ କିଞ୍ଚି କତଂ ପାପଂ ନାମ ନ ସରାମି, ତସ୍ମା ମରଣତୋପି ମେ ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ଇଦଂ ସରୀରଂ ମଯା ତେ ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ, ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେତ୍ୱା ଖାଦା’’ତି ଆହ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୮୩।

‘‘ଉଜ୍ଜାଲେହି ମହାଅଗ୍ଗିଂ, ପପତିସ୍ସାମି ରୁକ୍ଖତୋ;

ତ୍ୱଂ ପକ୍କକାଲମଞ୍ଞାୟ, ଭକ୍ଖୟ ମଂ ପିତାମହା’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ୟକ୍ଖିନିପୁତ୍ତୋ ‘‘ନ ସକ୍କା ଇମସ୍ସ ମଂସଂ ଖାଦିତୁଂ, ଉପାୟେନ ଇମଂ ପଲାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସାରଦାରୂନି ଆହରିତ୍ୱା ନିଦ୍ଧୂମେ ଅଙ୍ଗାରେ କରୋହି, ତତ୍ଥ ତେ ମଂସଂ ପଚିତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ମହାସତ୍ତୋ ତଥା କତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସୋ ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ଅୟଂ ପୁରିସସୀହୋ ମରଣତୋପି ଭୟଂ ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ନିବ୍ଭୟୋ ନାମ ନ ମୟା ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ’’ତି ଲୋମହଂସଜାତୋ କୁମାରଂ ଓଲୋକେସି। କୁମାରୋ କିସ୍ସ ମଂ ଓଲୋକେସି, ନ ୟଥାୱୁତ୍ତଂ କରୋସୀତି। ୟକ୍ଖିନିପୁତ୍ତୋ ମହାସତ୍ତଂ ‘‘ସତ୍ତଧା ତସ୍ସ ମୁଦ୍ଧା ଫଲେୟ୍ୟ, ୟୋ ତଂ ଖାଦେୟ୍ୟା’’ତି ଆହ। ‘‘ସଚେ ମଂ ନ ଖାଦିତୁକାମୋସି, ଅଥ କସ୍ମା ଅଗ୍ଗିଂ କାରେସୀ’’ତି? ‘‘ତୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥ’’ନ୍ତି। ‘‘ତ୍ୱଂ ଇଦାନି ମଂ କଥଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସସି, ସ୍ୱାହଂ ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋପି ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ଅଦାସି’’ନ୍ତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

‘‘ଇଦଞ୍ହି ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମଞ୍ଞମାନୋ, ସସୋ ଅୱାସେସି ସକେ ସରୀରେ;

ତେନେୱ ସୋ ଚନ୍ଦିମା ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ସସତ୍ଥୁତୋ କାମଦୁହଜ୍ଜ ୟକ୍ଖା’’ତି।(ଜା। ୧।୧୬।୯୩) –

ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ସସୋ ଅୱାସେସି ସକେ ସରୀରେତି ଅତ୍ତନୋ ସରୀରହେତୁ ଇମଂ ସରୀରଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଇଧ ୱସାତି ଏୱଂ ସକେ ସରୀରେ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଂ ଦେନ୍ତୋ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣରୂପଂ ସକ୍କଂ ତତ୍ଥ ୱାସେସି। ସସତ୍ଥୁତୋତି ‘‘ସସୀ’’ତି ଏୱଂ ସସସଦ୍ଦେନ ଥୁତୋ। କାମଦୁହୋତି କାମୱଡ୍ଢନୋ। ୟକ୍ଖାତି ଦେୱ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଚନ୍ଦେ ସସଲକ୍ଖଣଂ କପ୍ପଟ୍ଠିୟଂ ପାଟିହାରିୟଂ ସକ୍କିଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସକ୍କେନପି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତଂ ଅଭାସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୋରିସାଦୋ ଅଚ୍ଛରିୟବ୍ଭୁତଚିତ୍ତଜାତୋ –

‘‘ଚନ୍ଦୋ ୟଥା ରାହୁମୁଖା ପମୁତ୍ତୋ, ୱିରୋଚତେ ପନ୍ନରସେୱ ଭାଣୁମା;

ଏୱଂ ତୁୱଂ ପୋରିସାଦା ପମୁତ୍ତୋ, ୱିରୋଚ କପିଲେ ମହାନୁଭାୱ;

ଆମୋଦୟଂ ପିତରଂ ମାତରଞ୍ଚ, ସବ୍ବୋ ଚ ତେ ନନ୍ଦତୁ ଞାତିପକ୍ଖୋ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୬।୯୪) –

ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ ମହାୱୀରା’’ତି କୁମାରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋପି ତଂ ନିବ୍ବିସେୱନଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ଦତ୍ୱା ‘‘ୟକ୍ଖୋ ନୁ ଖୋ ଏସ, ନୋ’’ତି ୱୀମଂସନ୍ତୋ ‘‘ୟକ୍ଖାନଂ ଅକ୍ଖୀନି ରତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି ଅନିମିସାନି ଚ, ଛାୟା ଚ ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ଅସମ୍ଭୀତୋ ହୋତି, ନ ଇମସ୍ସ ତଥା। ତସ୍ମା ନାୟଂ ୟକ୍ଖୋ ମନୁସ୍ସୋ ଏସୋ, ମୟ୍ହଂ କିର ପିତୁ ତୟୋ ଭାତରୋ ୟକ୍ଖିନିୟା ଗହିତା, ତେସୁ ତାୟ ଦ୍ୱେ ଖାଦିତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଏକୋ ପୁତ୍ତସିନେହେନ ପଟିଜଗ୍ଗିତୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଇମିନା ତେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ନୟଗ୍ଗାହେନ ଅନୁମାନେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ୱିୟ ଅୱିପରୀତତୋ ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମୟ୍ହଂ ପିତୁ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ୟକ୍ଖୋ, ପିତୁ ମେ ଜେଟ୍ଠଭାତିକୋସି, ଏହି ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁଲସନ୍ତକଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜାହୀ’’ତି ଆହ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ପିତାମହା’’ତି, ତ୍ୱଂ ମମ ମହାପିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତରେନ ‘‘ନାହଂ ମନୁସ୍ସୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତେନ ସଦ୍ଧାତବ୍ବସ୍ସ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନେସି। ତାପସେନ ‘‘କିଂ କରୋନ୍ତା ପିତା ପୁତ୍ତା ଅରଞ୍ଞେ ୱିଚରଥା’’ତି ପିତୁଭାୱେ କଥିତେ ପୋରିସାଦୋ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତାତ, ତ୍ୱଂ, ନ ମେ ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥୋ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମହ’’ନ୍ତି ତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୮୪।

‘‘ଇତି ସୀଲୱତଂ ହେତୁ, ନାରକ୍ଖିଂ ମମ ଜୀୱିତଂ;

ପବ୍ବାଜେସିଂ ଚହଂ ତସ୍ସ, ସଦା ପାଣାତିପାତିକ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୀଲୱତଂ ହେତୂତି ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ମମ ପିତୂନଂ ହେତୁ। ଅଥ ୱା ସୀଲୱତଂ ହେତୂତି ସୀଲୱତହେତୁ, ମୟ୍ହଂ ସୀଲୱତସମାଦାନନିମିତ୍ତଂ ତସ୍ସ

ଅଭିଜ୍ଜନତ୍ଥଂ। ତସ୍ମାତି ତଂ ପୋରିସାଦଂ।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ମହାପିତରଂ ପଦ୍ଦଜିତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନଗରସ୍ସ ସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କୁମାରୋ କିର ଆଗତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠେନ ରଞ୍ଞା ନାଗରେହି ନେଗମଜାନପଦେହି ଚ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗତୋ ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ପଣ୍ଡିଂ ଆରୋଚେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଏହି, ଭାତିକ, ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜାହୀ''ତି ଆହ। ''ଅଲଂ, ମହାରାଜା''ତି। ''ତେନ ହି ମୟ୍ହଂ ଉୟ୍ୟାନେ ୱସା''ତି। ''ନ ଆଗଚ୍ଛାମୀ''ତି। ରାଜା ତସ୍ସ ଅସ୍ସମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଗାମଂ ନିୱେସେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ପଟ୍ଠପେସି। ସୋ ଚୂଳକମ୍ମାସଦମ୍ମନିଗମୋ ନାମ ଜାତୋ।

ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି ଅହେସୁଂ, ତାପସୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ପୋରିସାଦୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ, କନିଟ୍ଠା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ଅଗ୍ଗମହେସୀ ରାହୁଲମାତା, ଅଲୀନସତ୍ତୁକୁମାରୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଯଥାରହଂ ସେସପାରମିୟୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ପିତରା ନିୱାରିୟମାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ପିତୁ ଜୀୱିତରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ''ପୋରିସାଦସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ନିଚ୍ଛୟୋ, ତସ୍ସ ଚ ସନ୍ତାସପରିହରଣତ୍ଥଂ ନିହିତସତ୍ଥସ୍ସ ଗମନଂ, ''ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଖଣ୍ଡନଂ ମା ହୋତୂ''ତି ତେନ ପିୟୱାଚାୟ ସମୁଦାଚାରୋ, ତେନ ଚ ନାନାନୟେହି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିୟମାନସ୍ସ ମରଣସନ୍ତାସାଭାୱୋ, ପିତୁ ଅତ୍ଥେ ମୟ୍ହଂ ସରୀରଂ ସଫଲଂ କରିସ୍ସାମୀତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠଭାୱୋ, ସବ୍ବେନାପି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟସ୍ସ ସସଜାତିୟମ୍ପି ପରିଚ୍ଚାଗତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତନିରପେକ୍ଖଭାୱସ୍ସ ଜାନନଂ, ତେନ ସମାଗମେପି ଓସ୍ସଟ୍ଠେପି ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିକାରାଭାୱୋ, ତସ୍ସ ଚ ମନୁସ୍ସଭାୱମହାପିତୁଭାୱାନଂ ଅୱିପରୀତତୋ ଜାନନଂ, ଞାତମତ୍ତେ ଚ ତଂ କୁଲସନ୍ତକେ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେତୁକାମତା, ଧମ୍ମଦେସନାୟ ସଂୱେଜେତ୍ୱା ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପନନ୍ତି। ଏୱମାଦୟୋ ଇଧ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ଅଲୀନସତ୍ତୁଚରିୟାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସଙ୍ଖପାଲଚରିୟାୱଣ୍ଣନା

୮୫। ଦସମେ ସଙ୍ଖପାଲୋତିଆଦୀସୁ ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଦେୱଭୋଗସମ୍ପତ୍ତିସଦିସାୟ ମହତିୟା ନାଗିଦ୍ଧିୟା ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମହିଦ୍ଧିକୋ। ହେଟ୍ଠା ଦ୍ୱେ, ଉପରି ଦ୍ୱେତି ଚତସ୍ସୋ ଦାଠା ଆୱୁଧା ଏତସ୍ସାତି ଦାଠାୱୁଧୋ। ଉଗ୍ଗତେଜୱିସତାୟ ଘୋରୱିସୋ। ନାଗୟୋନିସିଦ୍ଧାହି ଦ୍ୱୀହି ଜିୱ୍ହାହି ସମନ୍ନାଗତୋତି ଦ୍ୱିଜିୱ୍ହୋ। ମହାନୁଭାୱାନମ୍ପି ଉରେନ ଗମନତୋ ''ଉରଗା''ତି ଲଦ୍ଧନାମାନଂ ନାଗାନଂ ଅଧିପତିଭାୱତୋ ଉରଗାଧିଭୂ।

୮୬। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସନ୍ଧିଭାୱେନ ଗତଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତେ ଚତୁପ୍ପଥେ। ଅପରାପରଂ ମହାଜନସଞ୍ଚରଣଟ୍ଠାନଭୂତେ ମହାମଗ୍ଗେ। ତତୋ ଏୱ ମହାଜନସମାକିଣ୍ଣଭାୱେନ ନାନାଜନସମାକୁଲେ। ଇଦାନି ୱକ୍ଖମାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅଙ୍ଗାନଂ ୱସେନ ଚତୁରୋ ଅଙ୍ଗେ। ଅଧିଟ୍ଠାୟ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା, ଚିତ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା। ଯଦାହଂ ସଙ୍ଖପାଲୋ ନାମ ଯଥାୱୁତ୍ତରୂପୋ ନାଗରାଜା ହୋମି, ତଦା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ଠାନେ ୱାସଂ ଉପୋସଥୱାସୱସେନ ନିୱାସଂ ଅକପ୍ପୟିଂ କପ୍ପେସିଂ।

ମହାସତ୍ତୋ ହି ଦାନସୀଲାଦିପୁଞ୍ଞପସୁତୋ ହୁତ୍ୱା ବୋଧିପରିୟେସନୱସେନ ଅପରାପରଂ ଦେୱମନୁସ୍ସଗତୀସୁ ସଂସରନ୍ତୋ କଦାଚି ଦେୱଭୋଗସଦିସସମ୍ପତ୍ତିକେ ନାଗଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସଙ୍ଖପାଲୋ ନାମ ନାଗରାଜା ଅହୋସି ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ। ସୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ତାୟ ସମ୍ପତ୍ତିୟା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ମନୁସ୍ସୟୋନିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସି। ଅଥସ୍ସ ନାଗଭୱନେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଉପୋସଥୱାସୋ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ସୀଲଂ ସଂକିଲିସ୍ସତି, ତେନ ସୋ ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା କଣ୍ହୱଣ୍ଣାୟ ନଦିୟା ଅୱିଦୂରେ ମହାମଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ଏକପଦିକମଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ଏକଂ ୱମ୍ମିକଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାୟ ଚାତୁଦ୍ଦସପନ୍ନରସେସୁ ସମାଦିନ୍ନସୀଲୋ ''ମମ ଚମ୍ମାଦୀନି ଅତ୍ଥିକା ଗଣ୍ହନ୍ତୂ''ତି ଅତ୍ତାନଂ ଦାନମୁଖେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜତି, ପାଟିପଦେ ନାଗଭୱନଂ ଗଚ୍ଛତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ପୁନାପରଂ ଯଦା ହୋମି, ସଙ୍ଖପାଲୋ''ତିଆଦି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ ଏୱ।

୮୭। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ଛୱିୟା ଚମ୍ମେନାତିଆଦିକଂ ''ଚତୁରୋ ଅଙ୍ଗେ ଅଧିଟ୍ଠାୟା''ତି ୱୁତ୍ତଂ ଚତୁରଙ୍ଗାଧିଟ୍ଠାନଦସ୍ସନଂ। ଛୱିଚମ୍ମାନି ହି ଇଧ ଏକମଙ୍ଗଂ। ଏୱଂ ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସନ୍ତସ୍ସ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଦୀଘୋ ଅଦ୍ଧା ୱୀତିୱତ୍ତୋ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ତସ୍ମିଂ ତଥା ସୀଲଂ ସମାଦିୟିତ୍ୱା ନିପନ୍ନେ ସୋଳସ ଭୋଜପୁତ୍ତା ''ମଂସଂ ଆହରିସ୍ସାମା''ତି ଆୱୁଧହତ୍ଥା ଅରଞ୍ଞେ ଚରନ୍ତା କିଞ୍ଚି ଅଲଭିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତା ତଂ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ''ମୟଂ ଅଜ୍ଜ ଗୋଧାପୋତକମ୍ପି ନ ଲଭିମ୍ହା, ଇମଂ ନାଗରାଜାନଂ ୱଧିତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମା''ତି

ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମହା ଖୋ ପନେସ ଗଯ୍ହମାନୋ ପଲାଯେଯ୍ୟାତି ଯଥାନିପନ୍ନକଂଯେଓ ନଂ ଭୋଗେସୁ ସୂଲେହି ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦୁଦ୍ଧଲଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ସୂଲାନି ଆଦାଯ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସାପି ସରୀରଂ ମହନ୍ତଂ ଏକଦୋଣିକନାୱପ୍ପମାଣଂ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଠପିତସୁମନପୁପ୍ଫଦାମଂ ୱିଯ ଜିଞ୍ଜୁକଫଲସଦିସେହି ଅକ୍ଖୀହି ଜଯସୁମନପୁପ୍ଫସଦିସେନ ଚ ସୀସେନ ସମନ୍ନାଗତଂ ଅତିୱିଯ ସୋଭତି। ସୋ ତେସଂ ସୋଳସନ୍ନଂ ଜନାନଂ ପଦସଦ୍ଦେନ ଭୋଗନ୍ତରତୋ ସୀସଂ ନୀହରିତ୍ୱା ରତ୍ତକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ତେ ସୂଲହତ୍ଥେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମଯ୍ହଂ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ’’ତି ଅତ୍ତାନଂ ଦାନମୁଖେ ନିଯ୍ୟାତେତ୍ୱା ‘‘ଇମେ ମମ ସରୀରଂ ସତ୍ତୀହି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଛିଦ୍ଦାୱଛିଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତେ ନ ଓଲୋକେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଖଣ୍ଡଭଯେନ ଦଳ୍ହଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସୀସଂ ଭୋଗନ୍ତରେ ଏୱ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି।

ଅଥ ନଂ ତେ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତା ଭୂମିଯଂ ପାତେତ୍ୱା ତିଖିଣସୂଲେହି ଅଟ୍ଠସୁ ଠାନେସୁ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସକଣ୍ଟକା କାଳୱେତ୍ତଯଟ୍ଠିଯୋ ପହାରମୁଖେହି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠସୁ ଠାନେସୁ କାଜେହି ଆଦାଯ ମହାମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ସୂଲେହି ୱିଜ୍ଝନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକଟ୍ଠାନେପି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ତେ ନ ଓଲୋକେସି। ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠହି କାଜେହି ଆଦାଯ ନୀଯମାନସ୍ସ ସୀସଂ ଓଲମ୍ବିତ୍ୱା ଭୂମିଂ ପହରତି । ଅଥ ନଂ ‘‘ସୀସମସ୍ସ ଓଲମ୍ବତୀ’’ତି ମହାମଗ୍ଗେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସୁଖୁମେନ ସୂଲେନ ନାସାପୁଟେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁକଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା କାଜକୋଟିଯଂ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ପୁନପି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୮୮।

‘‘ଅଦ୍ଦସଂସୁ ଭୋଜପୁତ୍ତା, ଖରା ଲୁଦ୍ଦା ଅକାରୁଣା;

ଉପଗଞ୍ଛୁଂ ମମଂ ତତ୍ଥ, ଦଣ୍ଡମୁଗ୍ଗରପାଣିନୋ।

୮୯।

‘‘ନାସାଯ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା, ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକେ;

କାଜେ ଆରୋପଯିତ୍ୱାନ, ଭୋଜପୁତ୍ତା ହରିଂସୁ ମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଭୋଜପୁତ୍ତାତି ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତା। ଖରାତି କକ୍ଖଳା, ଫରୁସକାଯୱଚୀକମ୍ମନ୍ତା। ଲୁଦ୍ଦାତି ଦାରୁଣା, ଘୋରମାନସା। ଅକାରୁଣାତି ନିକ୍କରୁଣା। ଦଣ୍ଡମୁଗ୍ଗରପାଣିନୋତି ଚତୁରସ୍ସଦଣ୍ଡହତ୍ଥା। ନାସାଯ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱାତି ରଜ୍ଜୁକଂ ପକ୍ଖିପେତୁଂ ସୁଖୁମେନ ସୂଲେନ ନାସାପୁଟେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା। ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକେତି ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠପ୍ପଦେସେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକସମୀପେ ଚ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କାଜେ ଆରୋପଯିତ୍ୱାନାତି ଅଟ୍ଠସୁ ଠାନେସୁ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ବଦ୍ଧେସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ୱେତ୍ତଲତାମଣ୍ଡଲେସୁ ଏକେକସ୍ମିଂ ଓୱିଜ୍ଝିତଂ ଏକେକଂ କାଜଂ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଭୋଜପୁତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଖନ୍ଧଂ ଆରୋପେତ୍ୱା।

୯୦।ସସାଗରନ୍ତଂ ପଥୱିନ୍ତି ସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ମହାପଥୱିଂ। ସକାନନଂ ସପବ୍ବତନ୍ତି ସବ୍ବିଂ କାନନେହି ପବ୍ବତେହି ଚାତି ସକାନନଂ ସପବ୍ବତଞ୍ଚ। ନାସାୱାତେନ ଝାପଯେତି ସଚାହଂ ଇଚ୍ଛମାନୋ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ନାସାୱାତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ୟଂ, ସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ସକାନନଂ ସପବ୍ବତଂ ଇମଂ ମହାପଥୱିଂ ଝାପେଯ୍ୟଂ, ସହ ନାସାୱାତୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ଛାରିକଂ କରେଯ୍ୟଂ, ଏତାଦିସୋ ତଦା ମଯ୍ହଂ ଆନୁଭାୱୋ।

୯୧। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ସୂଲେହି ୱିନିୱିଜ୍ଝନ୍ତେ, କୋଟ୍ଟଯନ୍ତେପି ସତ୍ତିଭି। ଭୋଜପୁତ୍ତେ ନ କୁପ୍ପାମୀତି ଦୁବ୍ବଲଭାୱକରଣତ୍ଥଂ ୱେତ୍ତଲତାପକ୍ଖେପନତ୍ଥଞ୍ଚ ସାରଦାରୂହି ତଚ୍ଛେତ୍ୱା କତେହି ତିଖିଣସୂଲେହି ଅଟ୍ଠସୁ ଠାନେସୁ ୱିଜ୍ଝନ୍ତେପି ଦୁବ୍ବଲଭାୱକରଣତ୍ଥଂ ତିଖିଣାହି ସତ୍ତୀହି ତହିଂ ତହିଂ କୋଟ୍ଟଯନ୍ତେପି ଭୋଜପୁତ୍ତାନଂ ଲୁଦ୍ଦାନଂ ନ କୁପ୍ପାମି। ଏସା ମେ ସୀଲପାରମୀତି ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱସ୍ସ ତଥା ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଯା ମେ ମଯ୍ହଂ ସୀଲଖଣ୍ଡଭଯେନ ତେସଂ ଅକୁଜ୍ଝନା, ଏସା ଏକନ୍ତେନେୱ ଜୀୱିତନିରପେକ୍ଖଭାୱେନ ପୱତ୍ତା ମଯ୍ହଂ ସୀଲପାରମୀ, ସୀଲୱସେନ ପରମତ୍ଥପାରମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଥା ପନ ବୋଧିସତ୍ତେ ତେହି ନୀଯମାନେ ମିଥିଲନଗରୱାସୀ ଆଳାରୋ ନାମ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ପଞ୍ଚସକଟସତାନି ଆଦାଯ ସୁଖଯାନକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତେ ଭୋଜପୁତ୍ତେ ମହାସତ୍ତଂ ହରନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା କାରୁଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତେ ଲୁଦ୍ଦେ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘କିସ୍ସାଯଂ ନାଗୋ ନୀଯତି, ନେତ୍ୱା ଚିମଂ କିଂ କରିସ୍ସଥା’’ତି? ତେ ‘‘ଇମସ୍ସ ନାଗସ୍ସ ମଂସଂ ସାଦୁଞ୍ଚ ମୁଦୁଞ୍ଚ ଥୂଲଞ୍ଚ ପଚିତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମା’’ତି ଆହଂସୁ। ଅଥ ସୋ ତେସଂ ସୋଳସୱାହଗୋଣେ ପସତଂ ପସତଂ ସୁୱଣ୍ଣମାସକେ ସବ୍ବେସଂ ନିୱାସନପାରୁପନାନି ଭରିଯାନମ୍ପି ତେସଂ ୱତ୍ଥାଭରଣାନି ଦତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମା, ଅଯଂ ମହାନୁଭାୱୋ ନାଗରାଜା,

ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଗୁଣେନ ତୁମ୍ହାକଂ ନ ଦୁବ୍ଭି, ଇମଂ କିଲମନ୍ତେହି ବହୁଂ ତୁମ୍ହେହି ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତଂ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ‘‘ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ମନାପୋ ଭକ୍ଖୋ, ବହୂ ଚ ନୋ ଉରଗା ଭୁତ୍ତପୁବ୍ବା, ତଥାପି ତତ୍ୱ ୱଚନଂ ଅମ୍ହେହି ପୂଜେତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ଇମଂ ନାଗଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମା’’ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଭୂମିଯଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କଙ୍କଟଅତାଯ ତା କଣ୍ଟକାଚିତା ଆୱୁତା କାଠଅୱେତ୍ତଲତା କୋଟିଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତୁଂ ଆରଭିଂସୁ।

ଅଥ ସୋ ନାଗରାଜାନଂ କିଲମନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅକିଲମେନ୍ତୋୱ ଅସିନା ଲତା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦାରକାନଂ କଣ୍ଡୱେଧତୋ ପଟିହରଣନିଯାମେନ ଅଦୁକ୍ଖାପେନ୍ତୋ ସଣିକଂ ନୀହରି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ତେ ଭୋଜପୁତ୍ତା ଯଂ ବନ୍ଧନଂ ତସ୍ସ ନକ୍ଖତୋ ପୱେସେତ୍ୱା ପଟିମୁଙ୍କ, ତଂ ବନ୍ଧନଂ ସଣିକଂ ମୋଚଯିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ପାଚୀନାଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି ଆଠଆରଂ ଓଲୋକେସି। ଲୁଦ୍ଦା ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଉରଗୋ ଦୁବ୍ବଲୋ, ମତକାଲେ ଗହେତ୍ୱାୱ ନଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ନିଲୀଯିଂସୁ। ଆଠଆରୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ‘‘ଗଚ୍ଛେୱ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମହାନାଗ, ମା ତଂ ଲୁଦ୍ଦା ପୁନ ଗହେସୁ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ ଥୋକଂ ତଂ ନାଗଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ନାଗଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଆଠଆରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନାଗଭୱନସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ତଂ ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ତୀହି କଞ୍ଞାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମହନ୍ତମସ୍ସ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ଦିବ୍ବେହି କାମେହି ସନ୍ତପ୍ପେସି। ଆଠଆରୋ ନାଗଭୱନେ ଏକୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ୱା ଦିବ୍ବେ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଇଚ୍ଛାମହଂ, ସମ୍ମ, ପବ୍ବଜିତୁ’’ନ୍ତି ନାଗରାଜସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ଗହେତ୍ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚିରଂ ୱସିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ବାରାଣସିରଞ୍ଞା ସମାଗତୋ ତେନ ଆଚାରସମ୍ପତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ପସନ୍ନେନ ‘‘ତ୍ୱଂ ଉଠଆରଭୋଗା ମଞ୍ଞେ କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ, କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ପବ୍ବଜିତୋସୀ’’ତି ପୁଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତନୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାକାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଲୁଦ୍ଦାନଂ ହତ୍ଥତୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ ରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା –

‘‘ଦିଟ୍ଠା ମଯା ମାନୁସକାପି କାମା, ଅସସ୍ସତା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମା;

ଆଦୀନୱଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱା, ସଦ୍ଧାଯହଂ ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହି, ରାଜ।

‘‘ଦୁମପ୍ଫଲାନୀୱ ପତନ୍ତି ମାଣୱା, ଦହରା ଚ ୱୁଦ୍ଧା ଚ ସରୀରଭେଦା;

ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହି ରାଜ, ଅପଣ୍ଣକଂ ସାମଞ୍ଞମେୱ ସେଯ୍ୟୋ’’ତି। (ଜା। ୨।୧୭।୧୯୧-୧୯୨) –

ଇମାହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା –

‘‘ଅଦ୍ଧା ହୱେ ସେୱିତବ୍ବା ସପଞ୍ଞା, ବହୁସ୍ସୁତା ଯେ ବହୁଠାନଚିନ୍ତିନୋ;

ନାଗଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱାନ ତୱଞ୍ଚଠଆର, କାହାମି ପୁଞ୍ଞାନି ଅନପ୍ପକାନୀ’’ତି। (ଜା। ୨।୧୭।୧୯୩) –

ଆହ।

ଅଥସ୍ସ ତାପସୋ –

‘‘ଅଦ୍ଧା ହୱେ ସେୱିତବ୍ବା ସପଞ୍ଞା, ବହୁସ୍ସୁତା ଯେ ବହୁଠାନଚିନ୍ତିନୋ;

ନାଗଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱାନ ମମଞ୍ଚ ରାଜ, କରୋହି ପୁଞ୍ଞାନି ଅନପ୍ପକାନୀ’’ତି। (ଜା। ୨।୧୭।୧୯୪) –

ଏୱଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଚତ୍ତାରୋ ୱସ୍ସାନମାସେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନ ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯାୱଜୀୱଂ ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସିତ୍ୱା ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି। ସୋପି ରାଜା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ତଦା ଆଠଆରୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଅହୋସି, ବାରାଣସିରାଜା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ, ସଙ୍ଖପାଲନାଗରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ସରୀରପରିଚ୍ଚାଗୋ ଦାନପାରମୀ, ତଥାରୂପେନପି ୱିସତେଜେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ତଥାରୂପାଯପି ପୀଳାଯ ସତି ସୀଲସ୍ସ ଅଭିନ୍ନତା ସୀଲପାରମୀ, ଦେୱଭୋଗସମ୍ପତ୍ତିସଦିସଂ ଭୋଗଂ ପହାଯ ନାଗଭୱନତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମକରଣଂ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ, ''ଦାନାଦିଅତ୍ଥଂ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ସଂୱିଦହନଂ ପଞ୍ଞାପାରମୀ, କାମୱିତକ୍କୱିନୋଦନଂ ଅଧିୱାସନୱୀରିଯଞ୍ଚ ୱୀରିଯପାରମୀ, ଅଧିୱାସନଖନ୍ତି ଖନ୍ତିପାରମୀ, ସଚ୍ଚସମାଦାନଂ ସଚ୍ଚପାରମୀ, ଅଚଲସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ, ଭୋଜପୁତ୍ତେ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯଭାୱୋ ମେତ୍ତାପାରମୀ, ୱେଦନାଯ ସତ୍ତସଙ୍ଖାରକତୱିପ୍ପକାରେସୁ ଚ ମଜ୍ଝତ୍ତଭାୱୋ ଉପେକ୍ଖାପାରମୀତି ଏୱଂ ଦସ ପାରମିଯୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ସୀଲପାରମୀ ପନ ଅତିସଯୱତୀତି କତ୍ୱା ସା ଏୱ ଦେସନଂ ଆରୁଳ୍ହା। ତଥା ଇଧ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ''ଯୋଜନସତିକେ ନାଗଭୱନଟ୍ଠାନେ''ତିଆଦିନା ଭୂରିଦତ୍ତଚରିଯାଯଂ (ଚରିଯା। ୨।୧୧ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯଥାରହଂ ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ସଙ୍ଖପାଲଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଏତେତି ଯେ ହତ୍ଥିନାଗଚରିଯାଦଯୋ ଇମସ୍ମିଂ ୱଗ୍ଗେ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା ଅନନ୍ତରଗାଥାଯ ଚ ''ହତ୍ଥିନାଗୋ ଭୂରିଦତ୍ତୋ''ତିଆଦିନା ଉଦ୍ଦାନୱସେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସିତା ନୱ ଚରିଯା, ତେ ସବ୍ବେ ୱିସେସତୋ ସୀଲପାରମିପୂରଣୱସେନ ପୱତ୍ତିଯା ସୀଲଂ ବଲଂ ଏତେସନ୍ତି ସୀଲବଲା। ସୀଲସ୍ସ ପରମତ୍ଥପାରମିଭୂତସ୍ସ ପରିକ୍ଖରଣତୋ ସନ୍ତାନସ୍ସ ଚ ପରିଭାୱନାୱସେନ ଅଭିସଙ୍ଖରଣତୋ ପରିକ୍ଖାରା। ଉକ୍କଂସଗତାଯ ସୀଲପରମତ୍ଥପାରମିଯା ଅସମ୍ପୁଣ୍ଣତ୍ତା ପଦେସୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥି, ନ ନିପ୍ପଦେସୋତି ପଦେସିକା ସପ୍ପଦେସା। କସ୍ମାତି ଚେ? ଆହ ''ଜୀୱିତଂ ପରିରକ୍ଖିତ୍ୱା, ସୀଲାନି ଅନୁରକ୍ଖିସ''ନ୍ତି, ଯସ୍ମା ଏତେସୁ ହତ୍ଥିନାଗଚରିଯାଦୀସୁ (ଚରିଯା। ୨।୧ ଆଦଯୋ) ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ଏକଦେସେନ ପରିରକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ସୀଲାନି ଅନୁରକ୍ଖିଂ, ଜୀୱିତଂ ନ ସବ୍ବଥା ପରିଚ୍ଚଜିଂ, ଏକନ୍ତେନେୱ ପନ ସଙ୍ଖପାଲସ୍ସ ମେ ସତୋ ସବ୍ବକାଲମ୍ପି ଜୀୱିତଂ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ନିଯ୍ଯତ୍ତଂ, ସଙ୍ଖପାଲନାଗରାଜସ୍ସ ପନ ମେ ମହାନୁଭାୱସ୍ସ ଉଗ୍ଗୱିସତେଜସ୍ସ ସତୋ ସମାନସ୍ସ ସବ୍ବକାଲମ୍ପି ତେହି ଲୁଦ୍ଦେହି ସମାଗମେ ତତୋ ପୁବ୍ବେପି ପଚ୍ଛାପି ସତୋ ଏୱଂ ପୁଗ୍ଗଲୱିଭାଗଂ ଅକତ୍ୱା ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସୀଲାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥମେୱ ଜୀୱିତଂ ଏକଂସେନେୱ ନିଯ୍ଯତ୍ତଂ ନୀଯାତିତଂ ଦାନମୁଖେ ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ, ତସ୍ମା ସା ସୀଲପାରମୀତି ଯସ୍ମା ଚେତଦେୱଂ, ତସ୍ମା ତେନ କାରଣେନ ସା ପରମତ୍ଥପାରମିଭାୱଂ ପତ୍ତା ମଯ୍ହଂ ସୀଲପାରମୀତି ଦସ୍ସେତୀତି।

ପରମତ୍ଥଦୀପନିଯା ଚରିଯାପିଟକସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ଦସୱିଧଚରିଯାସଙ୍ଗହସ୍ସ ୱିସେସତୋ

ସୀଲପାରମିୱିଭାୱନସ୍ସ

ଦୁତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଯୁଧଞ୍ଜୟୱଗ୍ଗୋ

୧। ଯୁଧଞ୍ଜୟଚରିୟାୱଣ୍ଣନା

୧। ତତିୟୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଅମିତୟସୋତି ଅପରିମିତପରିୱାରୱିଭୱୋ। ରାଜପୁତ୍ତୋ ଯୁଧଞ୍ଜୟୋତି ରମ୍ମନଗରେ ସବ୍ବଦତ୍ତସ୍ସ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ନାମେନ ଯୁଧଞ୍ଜୟୋ ନାମ।

ଅୟଞ୍ହି ବାରାଣସୀ ଉଦୟଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୧।୩୭ ଆଦୟୋ) ସୁରୁନ୍ଧନନଗରଂ ନାମ ଜାତା। ଚୂଳସୁତସୋମଜାତକେ (ଜା। ୨।୧୭।୧୯୫ ଆଦୟୋ) ସୁଦସ୍ସନଂ ନାମ, ସୋଣନନ୍ଦଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୦।୯୨ ଆଦୟୋ) ବ୍ରହ୍ମୱଡ୍ଢନଂ ନାମ, ଖଣ୍ଡହାଲଜାତକେ(ଜା। ୨।୨୨।୯୮୨ ଆଦୟୋ) ପୁପ୍ଫୱତୀ ନାମ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଯୁଧଞ୍ଜୟଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୧।୭୩ ଆଦୟୋ) ରମ୍ମନଗରଂ ନାମ ଅହୋସି, ଏୱମସ୍ସ କଦାଚି ନାମଂ ପରିୱତ୍ତତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ରାଜପୁତ୍ତୋତି ରମ୍ମନଗରେ ସବ୍ବଦତ୍ତସ୍ସ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ''ତି। ତସ୍ସ ପନ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତସହସ୍ସଂ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ରାଜା ଉପରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ସୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ପାତୋୱ ରଥୱରଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସିରିୱିଭୱେନ ଉୟ୍ୟାନକୀଳଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ରୁକ୍ଖଗ୍ଗତିଣଗ୍ଗସାଖଗ୍ଗମକ୍କଟକସୁତ୍ତଜାଲାଦୀସୁ ମୁତ୍ତାଜାଲାକାରେନ ଲଗ୍ଗେ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୂ ଦିସ୍ୱା ''ସମ୍ମ ସାରଥି, କିଂ ନାମେତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଏତେ, ଦେୱ, ହିମସମୟେ ପତନକଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୂ ନାମା''ତି ସୁତ୍ୱା ଦିୱସଭାଗଂ ଉୟ୍ୟାନେ କୀଳିତ୍ୱା ସାୟନ୍ହକାଲେ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତେ ଅଦିସ୍ୱା ''ସମ୍ମ ସାରଥି, କହଂ ତେ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୂ, ନ ତେ ଇଦାନି ପସ୍ସାମୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଦେୱ, ସୂରିୟେ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ସବ୍ବେ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିଲୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ଯଥା ଇମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱଂ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତସଙ୍ଖାରାପି ତିଣଗ୍ଗେ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୁସଦିସାୱ, ତସ୍ମା ମୟା ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣେହି ଅପୀଳିତେନେୱ ମାତାପିତରୋ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୁମେୱ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଆଦିତ୍ତେ ୱିୟ ତୟୋ ଭୱେ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତାୟ ୱିନିଚ୍ଛୟସାଲାୟ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପିତୁ ସନ୍ତିକମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୁଂ ସୂରିୟାତପେ, ପତିତଂ ଦିସ୍ୱାନ ସଂୱିଜିଂ।

୨।

''ତଞ୍ଞେୱାଧିପତିଂ କତ୍ୱା, ସଂୱେଗମନୁବ୍ରୂହୟିଂ;

ମାତାପିତୂ ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ପବ୍ବଜ୍ଜମନୁୟାଚହ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୂରିୟାତପେତି ସୂରିୟାତପହେତୁ, ସୂରିୟରସ୍ମିସମ୍ଫସ୍ସନିମିତ୍ତଂ। ''ସୂରିୟାତପେନା''ତିପି ପାଠୋ। ପତିତଂ ଦିସ୍ୱାନାତି ୱିନଟ୍ଠଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା, ପୁବ୍ବେ ରୁକ୍ଖଗ୍ଗାଦୀସୁ ମୁତ୍ତାଜାଲାଦିଆକାରେନ ଲଗ୍ଗଂ ହୁତ୍ୱା ଦିସ୍ସମାନଂ ସୂରିୟରସ୍ମିସମ୍ଫସ୍ସେନ ୱିନଟ୍ଠଂ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେତ୍ୱା। ସଂୱିଜିନ୍ତି ଯଥା ଏତାନି, ଏୱଂ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତାନିପି ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଭିଜ୍ଜମାନସଭାୱାନୀତି ଅନିଚ୍ଚତାମନସିକାରୱସେନ ସଂୱେଗମାପଜ୍ଜିଂ।

ତଞ୍ଞେୱାଧିପତିଂ କତ୍ୱା, ସଂୱେଗମନୁବ୍ରୂହୟିନ୍ତି ତଞ୍ଞେୱ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୂନଂ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଅଧିପତିଂ ମୁଖଂ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ପୁରେଚାରିକଂ କତ୍ୱା ତଥେୱ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରାନଂ ଇତ୍ତରଟ୍ଠିତିକତଂ ପରିତ୍ତକାଲତଂ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଏକୱାରଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସଂୱେଗଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପାଦନେନ ଅନୁୱଡ୍ଢେସିଂ। ପବ୍ବଜ୍ଜମନୁୟାଚହନ୍ତି ''ତିଣଗ୍ଗେ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୂ ୱିୟ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକେ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତେ ମୟା ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣେହି ଅନଭିଭୂତେନେୱ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ଏତାନି ନ ସନ୍ତି, ତଂ ଅମତଂ ମହାନିବ୍ବାନଂ ଗୱେସିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ମେ ଅନୁଜାନାଥା''ତି ତେ ଅହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚିଂ। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତେନ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଯାଚିତାୟ ସକଲନଗରେ ମହନ୍ତଂ କୋଲାହଲମହୋସି – ''ଉପରାଜା କିର ଯୁଧଞ୍ଜୟୋ ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ''ତି ।

ତେନ ଚ ସମୟେନ କାସିରଟ୍ଠୱାସିନୋ ରାଜାନଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରମ୍ମକେ ପଟିୱସନ୍ତି। ତେ ସବ୍ବେପି ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ଇତି ସପରିସୋ ରାଜା ନେଗମା ଚେୱ ଜାନପଦା ଚ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତା ଦେୱୀ ଚ ସବ୍ବେ ଚ ଓରୋଧା ମହାସତ୍ତଂ ''ମା ଖୋ ତ୍ୱଂ, ତାତ କୁମାର, ପବ୍ବଜୀ''ତି ନିୱାରେସୁଂ। ତତ୍ଥ ରାଜା

‘‘ସଚେ ତେ କାମେହି ଊନଂ, ଅହଂ ତେ ପରିପୂରୟାମି, ଅଜ୍ଜେୱ ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜାହୀ’’ତି ଆହ। ତସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ –

‘‘ମା ମଂ ଦେୱ ନିୱାରେହି, ପବ୍ବଜନ୍ତଂ ରଥେସଭ;

ମାହଂ କାମେହି ସମ୍ମତ୍ତୋ, ଜରାୟ ୱସମନ୍ୱଗୂ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୧।୭୭) –

ଅତ୍ତନୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଛନ୍ଦମେୱ ୱତ୍ୱା ତଂ ସୁତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ଓରୋଧେହି ମାତୁୟା କରୁଣଂ ପରିଦେୱନ୍ତିୟା –

‘‘ଉସ୍ସାୱୋୱ ତିଣଗ୍ଗମ୍ହି, ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନଂ ପତି;

ଏୱମାୟୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ମା ମଂ ଅମ୍ମ ନିୱାରୟା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୧।୭୯) –

ଅତ୍ତନୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାକାରଣଂ କଥେତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରଂ ତେହି ଯାଚିୟମାନୋପି ଅଭିସଂୱଡ୍ଢମାନସଂୱେଗତ୍ତା ଅନୋସକ୍କିତମାନସୋ ପିୟତରେ ମହତି ଞାତିପରିୱଟ୍ଟେ ଉଳାରେ ରାଜିସ୍ସରିୟେ ଚ ନିରପେକ୍ଖଚିତ୍ତୋ ପବ୍ବଜି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୩।

‘‘ଯାଚନ୍ତି ମଂ ପଞ୍ଜଲିକା, ସନେଗମା ସରଟ୍ଠକା;

ଅଜ୍ଜେୱ ପୁତ୍ତ ପଟିପଜ୍ଜ, ଇଦ୍ଧଂ ଫୀତଂ ମହାମହିଂ।

୪।

‘‘ସରାଜକେ ସହୋରୋଧେ, ସନେଗମେ ସରଟ୍ଠକେ;

କରୁଣଂ ପରିଦେୱନ୍ତେ, ଅନପେକ୍ଖୋ ପରିଚ୍ଚଜି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଞ୍ଜଲିକାତି ପଗ୍ଗହିତଅଞ୍ଜଲିକା। ସନେଗମା ସରଟ୍ଠକାତି ନେଗମେହି ଚେୱ ରଟ୍ଠୱାସୀହି ଚ ସଦ୍ଧିଂ ସବ୍ବେ ରାଜପୁରିସା ‘‘ମା ଖୋ, ତ୍ୱଂ ଦେୱ, ପବ୍ବଜୀ’’ତି ମଂ ଯାଚନ୍ତି। ମାତାପିତରୋ ପନ ଅଜ୍ଜେୱ ପୁତ୍ତ ପଟିପଜ୍ଜ, ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଅଭିୱୁଦ୍ଧିୟା ୱେପୁଲ୍ଲପ୍ପତ୍ତିୟା ଚ, ଇଦ୍ଧଂ ୱିଭୱସାରସମ୍ପତ୍ତିୟା ସସ୍ସାଦିନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ଚ, ଫୀତଂ ଇମଂ ମହାମହିଂ ଅନୁସାସ, ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେହୀତି ଯାଚନ୍ତି। ଏୱଂ ପନ ସହ ରଞ୍ଞାତି ସରାଜକେ, ତଥା ସହୋରୋଧେ ସନେଗମେ ସରଟ୍ଠକେ ମହାଜନେ ଯଥା ସୁଣନ୍ତାନମ୍ପି ପଗେୱ ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ମହନ୍ତଂ କାରୁଞ୍ଞଂ ହୋତି, ଏୱଂ କରୁଣଂ ପରିଦେୱନ୍ତେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅନପେକ୍ଖୋ ଅଲଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ‘‘ଅହଂ ତଦା ପବ୍ବଜି’’ନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୫-୬। ଇଦାନି ଯଦତ୍ଥଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିସିରିସଦିସଂ ରଜ୍ଜସିରିଂ ପିୟତରେ ଞାତିବନ୍ଧୱେ ପହାୟ ସିନିଦ୍ଧଂ ପରିଗ୍ଗହପରିଜନଂ ଲୋକାଭିମତଂ ମହନ୍ତଂ ଯସଞ୍ଚ ନିରପେକ୍ଖୋ ପରିଚ୍ଚଜିନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ କେୱଲନ୍ତି ଅନୱସେସଂ ଇତ୍ଥାଗାରଂ ସମୁଦ୍ଦପରିୟନ୍ତଞ୍ଚ ପଥୱିଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଧିପ୍ପାୟେନ ଚଜମାନୋ ଏୱଂ ମେ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧି ସକ୍କା ଅଧିଗନ୍ତୁନ୍ତି ବୋଧିଯାୟେୱ କାରଣା ନ କିଞ୍ଚି ଚିନ୍ତେସିଂ, ନ ତତ୍ଥ ଇସକଂ ଲଗ୍ଗଂ ଜନେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ମାତାପିତରୋ ତଞ୍ଚ ମହାୟସଂ ରଜ୍ଜଞ୍ଚ ମେ ନ ଦେସ୍ସଂ, ପିୟମେୱ, ତତୋ ପନ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମେୱ ମୟ୍ହଂ ପିୟତରଂ, ତସ୍ମା ମାତାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ରଜ୍ଜଂ ଅହଂ ତଦା ପରିଚ୍ଚଜିନ୍ତି।

ତଦେତଂ ସବ୍ବଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ମହାସତ୍ତେ ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ତସ୍ସ କନିଟ୍ଠଭାତା ଯୁଧିଟ୍ଠିଲକୁମାରୋ ନାମ ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଅନୁବନ୍ଧି। ତେ ଉଭୋପି ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ମହାଜନଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମନୋରମେ ଠାନେ ଅସ୍ସମପଦଂ କତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାଦୀହି ଯାୱଜୀୱଂ ଯାପେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟନା ଅହେସୁଂ। ତେନାହ ଭଗୱା –

‘‘ଉଭୋ କୁମାରା ପବ୍ବଜିତା, ଯୁଧଞ୍ଜୟୋ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ;

ପହାୟ ମାତାପିତରୋ, ସଙ୍ଗଂ ଛେତ୍ୱାନ ମଚ୍ଚୁନୋ’’ତି। (ଜା॰ ୧।୧୧।୮୩);

ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗଂ ଛେତ୍ୱାନ ମଚ୍ଚୁନୋତି ମଚ୍ଚୁମାରସ୍ସ ସହକାରିକାରଣଭୂତତ୍ତା ସନ୍ତକଂ ରାଗଦୋସମୋହସଙ୍ଗଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଭୋପି ପବ୍ବଜିତାତି।

ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି ଅହେସୁଂ, ଯୁଧିଟ୍ଠିଲକୁମାରୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ, ଯୁଧଞ୍ଜୟୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ପବ୍ବଜତୋ ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତମହାଦାନାନି ଚେୱ ରଜ୍ଜାଦିପରିଚ୍ଚାଗୋ ଚ ଦାନପାରମୀ, କାୟୱଚୀସଂୱରୋ ସୀଲପାରମୀ, ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଝାନାଧିଗମୋ ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ, ଅନିଚ୍ଚତୋ ମନସିକାରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାଧିଗମପରିୟୋସାନା ପଞ୍ଞା ଦାନାଦୀନଂ ଉପକାରାନୁପକାରଧମ୍ମପରିଗ୍ଗଣ୍ହନପଞ୍ଞା ଚ ପଞ୍ଞାପାରମୀ, ସବ୍ବତ୍ଥ ତଦତ୍ଥସାଧନଂ ୱୀରିୟଂ ୱୀରିୟପାରମୀ , ଞାଣଖନ୍ତି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତି ଚ ଖନ୍ତିପାରମୀ, ପଟିଞ୍ଞାୟ ଅୱିସଂୱାଦନଂ ସଚ୍ଚପାରମୀ, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଚଲସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ, ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ହିତଚିତ୍ତତାୟ ମେତ୍ତାବ୍ରହ୍ମୱିହାରୱସେନ ଚ ମେତ୍ତାପାରମୀ, ସତ୍ତସଙ୍ଖାରକତୱିପ୍ପକାରୌପେକ୍ଖନୱସେନ ଉପେକ୍ଖାବ୍ରହ୍ମୱିହାରୱସେନ ଚ ଉପେକ୍ଖାପାରମୀତି ଦସ ପାରମିୟୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ୱିସେସତୋ ପନ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତଥା ଅକିତ୍ତିଚରିୟାୟଂ ୱିୟ ଇଧାପି ମହାପୁରିସସ୍ସ ଅଚ୍ଛରିୟଗୁଣା ଯଥାରହଂ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ‘‘ଏୱଂ ଅଚ୍ଛରିୟା ହେତେ, ଅବ୍ଭୁତା ଚ ମହେସିନୋ…ପେ… ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମତୋ’’ତି।

ଯୁଧଞ୍ଜୟଚରିୟାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ସୋମନସ୍ସଚରିୟାୱଣ୍ଣନା

୭। ଦୁତିୟେ ଇନ୍ଦପତ୍ଥେ ପୁରୁତ୍ତମେତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରୱରେ। କାମିତୋତି ମାତାପିତୁଆଦୀହି ‘‘ଅହୋ ୱତ ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟା’’ତି ଏୱଂ ଚିରକାଲେ ପତ୍ଥିତୋ। ଦୟିତୋତି ପିୟାୟିତୋ। ସୋମନସ୍ସୋତି ୱିସ୍ସୁତୋତି ‘‘ସୋମନସ୍ସୋ’’ତି ଏୱଂ ପକାସନାମୋ।

୮।ସୀଲୱାତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥସୀଲେନ ଚେୱ ଆଚାରସୀଲେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋତି ସଦ୍ଧାବାହୁସଚ୍ଚାଦିଗୁଣେହି ଉପେତୋ, ପରିପୁଣ୍ଣୋ ୱା। କଲ୍ୟାଣପଟିଭାନୱାତି ତଂତଂଇତିକତ୍ତବ୍ବସାଧନେନ ଉପାୟକୋସଲ୍ଲସଙ୍ଖାତେନ ଚ ସୁନ୍ଦରେନ ପଟିଭାନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ୱୁଡ୍ଢାପଚାୟୀତି ମାତାପିତରୋ କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାତି ଏୱଂ ଯେ ଜାତିୱୁଡ୍ଢା, ଯେ ଚ ସୀଲାଦିଗୁଣେହି ୱୁଡ୍ଢା, ତେସଂ ଅପଚାୟନସୀଲୋ। ହିରୀମାତି ପାପଜିଗୁଚ୍ଛନଲକ୍ଖଣାୟ ହିରିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ। ସଙ୍ଗହେସୁ ଚ କୋୱିଦୋତି ଦାନପିୟୱଚନଅତ୍ଥଚରିୟାସମାନତ୍ତତାସଙ୍ଖାତେହି ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଯଥାରହଂ ସତ୍ତାନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହନେସୁ କୁସଲୋ। ଏୱରୂପୋ ରେଣୁସ୍ସ ନାମ କୁରୁରାଜସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ସୋମନସ୍ସୋତି ୱିସ୍ସୁତୋ ଯଦା ହୋମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୯।ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପତିକରୋତି ତେନ କୁରୁରାଜେନ ପତି ଅଭିକ୍ଖଣଂ ଉପକତ୍ତବ୍ବଭାୱେନ ପତିକରୋ ୱଲ୍ଲଭୋ। କୁହକତାପସୋତି ଅସନ୍ତଗୁଣସମ୍ଭାୱନଲକ୍ଖଣେନ କୋହଞ୍ଞେନ ଜୀୱିତକପ୍ପନକୋ ଏକୋ ତାପସୋ, ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସକ୍କାତବ୍ବୋ ଅହୋସି। ଆରାମନ୍ତି ଫଲାରାମଂ, ଯତ୍ଥ ଏଳାଆଲୁକଲାବୁକୁମ୍ଭଣ୍ଡତିପୁସାଦିୱଲ୍ଲିଫଲାନି ଚେୱ ତଣ୍ଡୁଲେୟ୍ୟକାଦିସାକଞ୍ଚ ରୋପୀୟତି। ମାଲାୱଚ୍ଛନ୍ତି ଜାତିଅତିମୁତ୍ତକାଦିପୁପ୍ଫଗଚ୍ଛଂ, ତେନ ପୁପ୍ଫାରାମଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଆରାମଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମାଲାୱଚ୍ଛଞ୍ଚ ଯଥାୱୁତ୍ତଫଲୱଚ୍ଛଞ୍ଚ ରୋପେତ୍ୱା ତତୋ ଲଦ୍ଧଧନଂ ସଂହରିତ୍ୱା ଠପେନ୍ତୋ ଜୀୱତୀତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ତଦା ମହାରକ୍ଖିତୋ ନାମ ତାପସୋ ପଞ୍ଚସତତାପସପରିୱାରୋ ହିମୱନ୍ତେ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାୟ ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁୟ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ସପରିସୋ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତୋ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ପାପୁଣି। ରାଜା ଇସିଗଣଂ ଦିସ୍ୱା ଇରିୟାପଥେ ପସନ୍ନୋ ଅଲଙ୍କତମହାତଲେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପଣୀତେନାହାରେନ ପରିୱିସିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ୱସ୍ସାରତ୍ତଂ ମମ ଉୟ୍ୟାନେୟେୱ ୱସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନାନି କାରେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ଦତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସବ୍ବେପି ତେ ରାଜନିୱେସନେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି।

ରାଜା ପନ ଅପୁତ୍ତକୋ ପୁତ୍ତେ ପତ୍ଥେତି, ପୁତ୍ତା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ୱସ୍ସାରତ୍ତଚ୍ଚୟେନ ମହାରକ୍ଖିତୋ ‘‘ହିମୱନ୍ତଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ରଞ୍ଞା କତସକ୍କାରସମ୍ମାନୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମୟେ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଏକସ୍ସ ସନ୍ଦଚ୍ଛାୟସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ସପରିସୋ ନିସୀଦି। ତାପସା କଥଂ

ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ – ‘‘ରାଜା ଅପୁତ୍ତକୋ, ସାଧୁ ୱତସ୍ସ ସଚେ ରାଜପୁତ୍ତଂ ଲଭେୟ୍ୟା’’ତି। ମହାରକ୍ଖିତୋ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଭୱିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ, ଉଦାହୁ ନୋ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ‘‘ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ମା ତୁମ୍ହେ ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଅଜ୍ଜ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଏକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚୱିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଏକୋ କୂଟଜଟିଲୋ ‘‘ଇଦାନି ରାଜକୁଲୂପକୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତାପସାନଂ ଗମନକାଲେ ଗିଲାନାଲୟଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଏହି ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି ଆହ। ମହାରକ୍ଖିତୋ ତସ୍ସ ନିପନ୍ନକାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ୟଦା ସକ୍କୋସି, ତଦା ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ଇସିଗଣଂ ଆଦାୟ ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତୋ। କୁହକୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ‘‘ମହାରକ୍ଖିତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକତାପସୋ ଆଗତୋ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ୱେଗେନ ପକ୍କୋସାପିତୋ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ରାଜା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଇସୀନଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅତିଖିପ୍ପଂ ନିୱତ୍ତିତ୍ଥ, କେନତ୍ଥେନ ଆଗତତ୍ଥା’’ତି ଆହ।

ମହାରାଜ, ଇସିଗଣୋ ସୁଖନିସିନ୍ନୋ ‘‘ସାଧୁ ୱତସ୍ସ ସଚେ ରଞ୍ଞୋ ୱଂସାନୁରକ୍ଖକୋ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟା’’ତି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ଅହଂ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଭୱିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ, ଉଦାହୁ ନୋ’’ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ମହିଦ୍ଧିକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିୟା ସୁଧମ୍ମାୟ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତୀ’’ତି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଜାନନ୍ତା ଗବ୍ଭଂ ନାସେୟ୍ୟୁଂ, ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି ତାୱ ନ’’ନ୍ତି ତୁମ୍ହାକଂ କଥନତ୍ଥାୟ ଆଗତୋ, କଥିତଂ ୱୋ ମୟା, ଗଚ୍ଛାମହ’’ନ୍ତି। ରାଜା ‘‘ଭନ୍ତେ, ନ ସକ୍କା ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ କୁହକତାପସଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ନେତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ରାଜକୁଲେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ୱସତି, ‘‘ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକୋ’’ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ ଅହୋସି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି, ଜାତସ୍ସ ଚ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ‘‘ସୋମନସ୍ସୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ କୁମାରପରିହାରେନ ୱଡ୍ଢତି। କୁହକତାପସୋପି ଉୟ୍ୟାନସ୍ସ ଏକପସ୍ସେ ନାନପ୍ପକାରଂ ସୂପେୟ୍ୟସାକଞ୍ଚ ଫଲୱଲ୍ଲିଆଦୟୋ ଚ ରୋପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣିକାନଂ ହତ୍ଥେ ୱିକ୍କିଣନ୍ତୋ ଧନଂ ସଂହରତି। ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲେ ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତୋ କୁପିତୋ। ସୋ ‘‘ତାତ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁତାପସେ ମା ପମଜ୍ଜା’’ତି କୁମାରଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ୱୂପସମେତୁଂ ଗତୋ।

୧୦-୧୩। ଅଥେକଦିୱସଂ କୁମାରୋ ‘‘ଜଟିଲଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୂଟଜଟିଲଂ ଏକଂ ଗନ୍ଧିକକାସାୱଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଦ୍ୱେ ଘଟେ ଗହେତ୍ୱା ସାକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ କୂଟଜଟିଲୋ ଅତ୍ତନୋ ସମଣଧମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ପଣ୍ଣିକକମ୍ମଂ କରୋତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘କିଂ କରୋସି ପଣ୍ଣିକଗହପତିକା’’ତି ତଂ ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏୱ ନିକ୍ଖମି।

କୂଟଜଟିଲୋ ‘‘ଅୟଂ ଇଦାନେୱ ଏୱରୂପୋ, ପଚ୍ଛା ‘କୋ ଜାନାତି କିଂ କରିସ୍ସତୀ’ତି ଇଦାନେୱ ନଂ ନାସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆଗମନକାଲେ ପାସାଣଫଲକଂ ଏକମନ୍ତଂ ଖିପିତ୍ୱା ପାନୀୟଘଟଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାୟ ତିଣାନି ୱିକିରିତ୍ୱା ସରୀରଂ ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ମହାଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତୋ ୱିୟ ମଞ୍ଚେ ନିପଜ୍ଜି। ରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ନିୱେସନଂ ଅପୱିସିତ୍ୱାୱ ‘‘ମମ ସାମିକଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ’’ନ୍ତି ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ନିପନ୍ନକଂ ଦିସ୍ୱା ପାଦେ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘କେନ, ତ୍ୱଂ ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ୱିହେଠିତୋ, କମଜ୍ଜ ୟମଲୋକଂ ନେମି, ତଂ ମେ ସୀଘଂ ଆଚିକ୍ଖା’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୂଟଜଟିଲୋ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ଦିଟ୍ଠୋ, ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ମେ, ପସ୍ସିତ୍ୱା ତୟି ୱିସ୍ସାସେନ ଅହଂ ଇମଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ପତ୍ତୋ, ତୱ ପୁତ୍ତେନମ୍ହି ଏୱଂ ୱିହେଠିତୋତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଚୋରଘାତକେ ଆଣାପେସି – ‘‘ଗଚ୍ଛଥ କୁମାରସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସରୀରଞ୍ଚସ୍ସ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ରଥିୟା ରଥିୟଂ ୱିକିରଥା’’ତି। ତେ ମାତରା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍କେ ନିସୀଦାପିତଂ କୁମାରଂ ଆକଡ୍ଢିଂସୁ – ‘‘ରଞ୍ଞା ତେ ୱଧୋ ଆଣତ୍ତୋ’’ତି। କୁମାରୋ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ମାତୁ ଅଙ୍କତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ – ‘‘ରଞ୍ଞୋ ମଂ ଦସ୍ସେଥ, ସନ୍ତି ରାଜକିଚ୍ଚାନୀ’’ତି ଆହ। ତେ କୁମାରସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ମାରେତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତା ଗୋଣଂ ୱିୟ ରଜ୍ଜୁୟା ପରିକଡ୍ଢନ୍ତା ନେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତମହଂ ଦିସ୍ୱାନ କୁହକ’’ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଥୁସରାସିଂୱ ଅତଣ୍ଡୁଲନ୍ତି ତଣ୍ଡୁଲକଣେହି ୱିରହିତଂ ଥୁସରାସିଂ ୱିୟ, ଦୁମଂୱ ରୁକ୍ଖଂ ୱିୟ, ଅନ୍ତୋ ମହାସୁସିରଂ। କଦଲିଂୱ ଅସାରକଂ ସୀଲାଦିସାରରହିତଂ ତାପସଂ ଅହଂ ଦିସ୍ୱା ନତ୍ଥି ଇମସ୍ସ ସତଂ ସାଧୂନଂ ଝାନାଦିଧମ୍ମୋ। କସ୍ମା? ସାମଞ୍ଞା ସମଣଭାୱା ସୀଲମତ୍ତତୋପି ଅପଗତୋ ପରିହୀନୋ ଅୟଂ, ତଥା ହି ଅୟଂ ହିରୀସୁକ୍କଧମ୍ମଜହିତୋ ପଜହିତହିରିସଙ୍ଖାତସୁକ୍କଧମ୍ମୋ। ଜୀୱିତୱୁତ୍ତିକାରଣାତି ‘‘କେୱଲଂ ଜୀୱିତସ୍ସେୱ ହେତୁ ଅୟଂ ତାପସଲିଙ୍ଗେନ ଚରତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସିନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ପରନ୍ତିହୀତି ପରନ୍ତୋ ପଚ୍ଚନ୍ତୋ ନିୱାସଭୂତୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ପରନ୍ତିନୋ, ସୀମନ୍ତରିକୱାସିନୋ। ତେହି ପରନ୍ତୀହି ଅଟୱିକେହି ପଚ୍ଚନ୍ତଦେସୋ ଖୋଭିତୋ ଅହୋସି। ତଂ ପଚ୍ଚନ୍ତକୋପଂ ନିସେଧେତୁଂ ୱୂପସମେତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ

ମମ ପିତା କୁରୁରାଜା ‘‘ତାତ ସୋମନସ୍ସକୁମାର, ମୟ୍ହଂ ସାମିକଂ ଉଗ୍ଗତାପନଂ ଘୋରତପଂ ପରମସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଜଟିଲଂ ମା ପମଜ୍ଜି। ସୋ ହି ଅମ୍ହାକଂ ସଦ୍ଦକାମଦଦୋ, ତସ୍ମା ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଚିତ୍ତରୁଚିଯଂ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାନୁକୂଲଂ ପଓତ୍ତେହି ଅନୁଓତ୍ତେହୀ’’ତି ତଦା ମଂ ଅନୁସାସୀତି ଦସ୍ସେତି।

୧୪।ତମହଂ ଗନ୍ତ୍ୱାନୁପଟ୍ଠାନନ୍ତି ପିତୁ ଓଚନଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତୋ ତଂ କୂଟତାପସଂ ଉପଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ସାକଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ପଣ୍ଡିତକୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ଚ ଞତ୍ୱା କଚ୍ଚି ତେ, ଗହପତି, କୁସଲନ୍ତି, ଗହପତି, ତେ ସରୀରସ୍ସ କଚ୍ଚି କୁସଲଂ କୁସଲମେଓ, ତଥା ହି ସାକଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚସି। କିଂ ଓା ତଓ ହିରଞ୍ଞଂ ଓା ସୁଓଣ୍ଣଂ ଓା ଆହରୀଯତୁ, ତଥା ହି ପଣ୍ଡିତଓୁତ୍ତିଂ ଅନୁତିଟ୍ଠସୀତି ଇଦଂ ଓଚନଂ ଅଭାସିଂ।

୧୫।ତେନସୋ କୁପିତୋ ଆସୀତି ତେନ ମଯା ଓୁତ୍ତଗହପତିଓାଦେନ ସୋ ମାନନିସ୍ସିତୋ ମାନଂ ଅଲ୍ଲୀନୋ କୁହକୋ ମୟ୍ହଂ କୁପିତୋ କୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି। କୁଦ୍ଧୋ ଚ ସମାନୋ ‘‘ଘାତାପେମି ତୁଓଂ ଅଜ୍ଜ, ରଟ୍ଠା ପଦ୍ଦାଜଯାମି ଓା’’ତି ଆହ।

ତତ୍ଥ ତୁଓଂ ଅଜ୍ଜାତି, ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜ, ଇଦାନିଯେଓ ରଞ୍ଞୋ ଆଗତକାଲେତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୬।ନିସେଧଯିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତନ୍ତି ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଓୂପସମେତ୍ୱା ନଗରଂ ଅପଓିଟ୍ଠୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେଓ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁହକଂ କୁହକତାପସଂ କଚ୍ଚି ତେ, ଭନ୍ତେ, ଖମନୀଯଂ, ସମ୍ମାନୋ ତେ ପଓତ୍ତିତୋତି କୁମାରେନ ତେ ସମ୍ମାନୋ ପଓତ୍ତିତୋ ଅହୋସି।

୧୭।କୁମାରୋ ଯଥା ନାସିଯୋତି ଯଥା କୁମାରୋ ନାସିଯୋ ନାସେତବ୍ବୋ ଘାତାପେତବ୍ବୋ, ତଥା ସୋ ପାପୋ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖି। ଆଣାପେସୀତି ମୟ୍ହଂ ସାମିକେ ଇମସ୍ମିଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁତାପସେ ସତି କିଂ ମମ ନ ନିପ୍ଫଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ପୁତ୍ତେନ ମେ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ତତୋପି ଅଯମେଓ ସେଯ୍ୟୋତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆଣାପେସି।

୧୮। କିନ୍ତି ? ସୀସଂ ତତ୍ଥେଓ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ତଂ କୁମାରଂ ପସ୍ସେଥ, ତତ୍ଥେଓ ତସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସରୀରଞ୍ଚସ୍ସ କତ୍ୱାନ ଚତୁଖଣ୍ଡିକଂ ଚତୁରୋ ଖଣ୍ଡେ କତ୍ୱା ରଥିଯା ରଥିଯଂ ନୀଯନ୍ତା ଓୀଥିତୋ ଓୀଥିଂ ଓିକ୍ଖିପନ୍ତା ଦସ୍ସେଥ। କସ୍ମା? ସା ଗତି ଜଟିଲହୀଳିତାତି ଯେହି ଅଯଂ ଜଟିଲୋ ହୀଳିତୋ, ତେସଂ ଜଟିଲହୀଳିତାନଂ ସା ଗତି ସା ନିପ୍ଫତ୍ତି ସୋ ଓିପାକୋତି। ଜଟିଲହୀଳିତାତି ଓା ଜଟିଲହୀଳନହେତୁ ସା ତସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତୀତି ଏଓମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୧୯।ତତ୍ଥାତି ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଆଣାଯଂ, ତସ୍ମିଂ ଓା ତାପସସ୍ସ ପରିଭଓେ। କାରଣିକାତି ଘାତକା, ଚୋରଘାତକାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚଣ୍ଡାତି କୁରୂରା। ଲୁଦ୍ଦାତି ସୁଦାରୁଣା। ଅକାରୁଣାତି ତସ୍ସେଓ ଓେଓଚନଂ କତଂ। ‘‘ଅକରୁଣା’’ତିପି ପାଠୋ, ନିକ୍କରୁଣାତି ଅତ୍ଥୋ। ମାତୁ ଅଙ୍କେ ନିସିନ୍ନସ୍ସାତି ମମ ମାତୁ ସୁଧମ୍ମାଯ ଦେଓିଯା ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ। ‘‘ନିସିନ୍ନସ୍ସା’’ତି ଅନାଦରେ ସାମିଓଚନଂ। ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ନଯନ୍ତି ମନ୍ତି ମାତରା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍କେ ନିସୀଦାପିତଂ ମଂ ରାଜାଣାଯ ତେ ଚୋରଘାତକା ଗୋଣଂ ଓିଯ ରଜ୍ଜୁଯା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଆଘାତନଂ ନଯନ୍ତି। କୁମାରେ ପନ ନୀଯମାନେ ଦାସିଗଣପରିଓୁତା ସବ୍ବଂ ଓରୋଧେହି ସୁଧମ୍ମା ଦେଓୀ ନାଗରାପି ‘‘ମଯଂ ନିରପରାଧଂ କୁମାରଂ ମାରେତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମା’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂଯେଓ ଅଗମଂସୁ।

୨୦।ବନ୍ଧତଂ ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନନ୍ତି ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧନ୍ତାନଂ ତେସଂ କାରଣିକପୁରିସାନଂ। ରାଜକିରିଯାନି ଅତ୍ଥି ମେତି ମଯା ରଞ୍ଞୋ ଓତ୍ତବ୍ବାନି ରାଜକିଚ୍ଚାନି ଅତ୍ଥି। ତସ୍ମା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେଥ ମଂ ଖିପ୍ପନ୍ତି ତେସଂ ଅହଂ ଏଓଂ ଓଚନଂ ଅଓଚଂ।

୨୧।ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସଯିଂସୁ, ପାପସ୍ସ ପାପସେଓିନୋତି ଅତ୍ତନା ପାପସୀଲସ୍ସ ଲାମକାଚାରସ୍ସ କୂଟତାପସସ୍ସ ସେଓନତୋ ପାପସେଓିନୋ ରଞ୍ଞୋ ମଂ ଦସ୍ସଯିଂସୁ। ଦିସ୍ୱାନ ତଂ ସଞ୍ଞାପେସିନ୍ତି ତଂ ମମ ପିତରଂ କୁରୁରାଜାନଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘କସ୍ମା ମଂ, ଦେଓ, ମାରାପେସୀ’’ତି ଓତ୍ୱା ତେନ ‘‘କସ୍ମା ଚ ପନ ତ୍ୱଂ ମୟ୍ହଂ ସାମିକଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁତାପସଂ ଗହପତିଓାଦେନ ସମୁଦାଚରି। ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଓିପ୍ପକାରଂ କରୀ’’ତି ଓୁତ୍ତେ ‘‘ଦେଓ, ଗହପତିଞ୍ଞେଓ ‘ଗହପତୀ’ତି ଓଦନ୍ତସ୍ସ କୋ ମୟ୍ହଂ ଦୋସୋ’’ତି ଓତ୍ୱା ତସ୍ସ ନାନାଓିଧାନି ମାଲାଓଚ୍ଛାନି ରୋପେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫପଣ୍ଣଫଲାଫଲାଦୀନଂ ଓିକ୍କିଣନଂ ହତ୍ଥତୋ ଚସ୍ସ ତାନି ଦେଓସିକଂ ଓିକ୍କିଣନ୍ତେହି ମାଲାକାରପଣ୍ଣିକେହି ସଦ୍ଧହାପେତ୍ୱା ‘‘ମାଲାଓତ୍ଥୁପଣ୍ଣଓତ୍ଥୂନି ଉପଧାରେଥା’’ତି ଓତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଞ୍ଚସ୍ସ ପଓିସିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାଦିଓିକ୍କଯଲଦ୍ଧଂ କହାପଣକଭଣ୍ଡିକଂ ଅତ୍ତନୋ ପୁରିସେହି ନୀହରାପେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେସିଂ ତସ୍ସ କୂଟତାପସଭାଓଂ ଜାନାପେସିଂ। ମମଞ୍ଚ ଓସମାନଯିନ୍ତି ତେନ ସଞ୍ଞାପନେନ ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଖୋ ପନ କୁମାରୋ ଓଦତି, ଅଯଂ କୂଟତାପସୋ ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ଓିଯ ହୁତ୍ୱା ଇଦାନି ମହାପରିଗ୍ଗହୋ ଜାତୋ’’ତି ଯଥା ତସ୍ମିଂ ନିବ୍ବିନ୍ନୋ ମମ ଓସେ ଓତ୍ତତି, ଏଓଂ ରାଜାନଂ ମମ ଓସମାନେସିଂ।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଏଓରୂପସ୍ସ ବାଲସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଓସନତୋ ହିମଓନ୍ତଂ ପଓିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୁଂ ଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛି – ‘‘ନ

ମେ, ମହାରାଜ, ଇଧ ୱାସେନ ଅତ୍ଥୋ, ଅନୁଜାନାଥ ମଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ରାଜା ‘‘ତାତ, ମଯା ଅନୁପଧାରେତ୍ୱାୱ ତେ ୱଧୋ ଆଣତ୍ତୋ, ଖମ ମୟ୍ହଂ ଅପରାଧ’’ନ୍ତି ମହାସତ୍ତଂ ଖମାପେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜେୱ ଇମଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜାହୀ’’ତି ଆହ। କୁମାରୋ ‘‘ଦେୱ, କିମହ୍ଧି ମାନୁସକେସୁ ଭୋଗେସୁ, ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଦିବ୍ବଭୋଗସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଅନୁଭୱିଂ, ନ ତତ୍ଥାପି ମେ ସଙ୍ଗୋ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମେୱାହଂ, ନ ତାଦିସସ୍ସ ବାଲସ୍ସ ପରନେଯ୍ୟବୁଦ୍ଧିନୋ ସନ୍ତିକେ ୱସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ଓୱଦନ୍ତୋ –

‘‘ଅନିସମ୍ମ କତଂ କମ୍ମଂ, ଅନୱତ୍ଥାଯ ଚିନ୍ତିତଂ;

ଭେସଜ୍ଜସ୍ସେୱ ୱେଭଙ୍ଗୋ, ୱିପାକୋ ହୋତି ପାପକୋ।

‘‘ନିସମ୍ମ ଚ କତଂ କମ୍ମଂ, ସମ୍ମାୱତ୍ଥାଯ ଚିନ୍ତିତଂ;

ଭେସଜ୍ଜସ୍ସେୱ ସମ୍ପତ୍ତି, ୱିପାକୋ ହୋତି ଭଦ୍ରକୋ।

‘‘ଅଲସୋ ଗିହୀ କାମଭୋଗୀ ନ ସାଧୁ, ଅସଞ୍ଞତୋ ପବ୍ବଜିତୋ ନ ସାଧୁ;

ରାଜା ନ ସାଧୁ ଅନିସମ୍ମକାରୀ, ଯୋ ପଣ୍ଡିତୋ କୋଧନୋ ତଂ ନ ସାଧୁ।

‘‘ନିସମ୍ମ ଖତ୍ତିଯୋ କଯିରା, ନାନିସମ୍ମ ଦିସମ୍ପତି;

ନିସମ୍ମକାରିନୋ ରାଜ, ଯସୋ କିତ୍ତି ଚ ୱଡ୍ଢତି।

‘‘ନିସମ୍ମ ଦଣ୍ଡଂ ପଣଯେଯ୍ୟ ଇସ୍ସରୋ, ୱେଗା କତଂ ତପ୍ପତି ଭୂମିପାଲ;

ସମ୍ମାପଣୀଧୀ ଚ ନରସ୍ସ ଅତ୍ଥା, ଅନାନୁତପ୍ପା ତେ ଭୱନ୍ତି ପଚ୍ଛା।

‘‘ଅନାନୁତପ୍ପାନି ହି ଯେ କରୋନ୍ତି, ୱିଭଜ୍ଜ କମ୍ମାଯତନାନି ଲୋକେ;

ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ସୁଖୁଦ୍ରଯାନି, ଭୱନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାନୁମତାନି ତାନି।

‘‘ଆଗଚ୍ଛୁଂ ଦୋୱାରିକା ଖଗ୍ଗବନ୍ଧା, କାସାୱିଯା ହନ୍ତୁ ମମଂ ଜନିନ୍ଦ;

ମାତୁଞ୍ଚ ଅଙ୍କସ୍ମିମହଂ ନିସିନ୍ନୋ, ଆକଡ୍ଢିତୋ ସହସା ତେହି ଦେୱ।

‘‘କଟୁକଞ୍ହି ସମ୍ବାଧଂ ସୁକିଚ୍ଛଂ ପତ୍ତୋ, ମଧୁରମ୍ପିଯଂ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧ ରାଜ;

କିଚ୍ଛେନହଂ ଅଜ୍ଜ ୱଧା ପମୁତ୍ତୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜମେୱାଭିମନୋହମସ୍ମୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୨୨୭-୨୩୪) –

ଇମାହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ତତ୍ଥ ଅନିସମ୍ମାତି ଅନୁପଧାରେତ୍ୱା। ଅନୱତ୍ଥାଯାତି ଅୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା। ୱେଭଙ୍ଗୋତି ୱିପତ୍ତି। ୱିପାକୋତି ନିପ୍ଫତ୍ତି। ଅସଞ୍ଞତୋତି ଅସଂୱୁତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ। ପଣଯେଯ୍ୟାତି ପଟ୍ଠପେଯ୍ୟ। ୱେଗାତି ୱେଗେନ ସହସା। ସମ୍ମାପଣୀଧୀ ଚାତି ସମ୍ମାପଣିଧିନା, ଯୋନିସୋ ଠପିତେନ ଚିତ୍ତେନ କତା ନରସ୍ସ ଅତ୍ଥା ପଚ୍ଛା ଅନାନୁତପ୍ପା ଭୱନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଭଜ୍ଜାତି ଇମାନି କାତୁଂ ଯୁତ୍ତାନି, ଇମାନି ଅଯୁତ୍ତାନୀତି ଏୱଂ ପଞ୍ଞାଯ ୱିଭଜିତ୍ୱା। କମ୍ମାଯତନାନୀତି କମ୍ମାନି। ବୁଦ୍ଧାନୁମତାନୀତି ପଣ୍ଡିତେହି ଅନୁମତାନି ଅନୱଜ୍ଜାନି ହୋନ୍ତି। କଟୁକନ୍ତି ଦୁକ୍ଖଂ ଅସାତଂ, ସମ୍ବାଧଂ ସୁକିଚ୍ଛଂ ମରଣଭଯଂ ପତ୍ତୋମ୍ହି। ଲଦ୍ଧାତି ଅତ୍ତନୋ ଞାଣବଲେନ ଜୀୱିତଂ ଲଭିତ୍ୱା। ପବ୍ବଜ୍ଜମେୱାଭିମନୋତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଭିମୁଖଚିତ୍ତୋ ଏୱାହମସ୍ମି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତେନ ଧମ୍ମେ ଦେସିତେ ରାଜା ଦେୱିଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଦେୱି, ତ୍ୱଂ ପୁତ୍ତଂ ନିୱତ୍ତେହୀ’’ତି। ଦେୱୀପି କୁମାରସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜମେୱ ରୋଚେସି।

ମହାସତ୍ତୋ ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା “ସଚେ ମୟ୍ହଂ ଦୋସୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଖମଥା”ତି ଖମାପେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି। ଗତେ ଚ ପନ ମହାସତ୍ତେ ମହାଜନୋ କୁଟଜଟିଲଂ ପୋଥେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ସନାଗରେହି ଅମଚ୍ଚପାରିସଜ୍ଜାଦୀହି ରାଜପୁରିସେହି ଅସ୍ସୁମୁଖେହି ଅନୁବନ୍ଧିଯମାନୋ ତେ ନିୱତ୍ତେସି। ମନୁସ୍ସେସୁ ନିୱତ୍ତେସୁ ମନୁସ୍ସୱଣ୍ଣେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱତାହି ନୀତୋ ସତ୍ତ ପବ୍ବତରାଜିଯୋ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତେ ୱିସ୍ସକମ୍ମୁନା ନିମ୍ମିତାଯ ପଣ୍ଣସାଲାଯ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୨୨।

“ସୋ ମଂ ତତ୍ଥ ଖମାପେସି, ମହାରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି ମେ;

ସୋହଂ ତମଂ ଦାଲଯିତ୍ୱା, ପବ୍ବଜିଂ ଅନଗାରିଯ”ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତମଂ ଦାଲଯିତ୍ୱାତି କାମାଦୀନୱଦସ୍ସନସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖଭୂତଂ ସମ୍ମୋହତମଂ ୱିଧମିତ୍ୱା। ପବ୍ବଜିନ୍ତି ଉପାଗଚ୍ଛିଂ। ଅନଗାରିଯନ୍ତି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ।

୨୩। ଇଦାନି ଯଦତ୍ଥଂ ତଦା ତଂ ରାଜିସ୍ସରିଯଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ “ନ ମେ ଦେସ୍ସ”ନ୍ତି ଓସାନଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତନଯୋୱ।

ଏୱଂ ପନ ମହାସତ୍ତେ ପବ୍ବଜିତେ ଯାୱ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲା ରାଜକୁଲେ ପରିଚାରିକୱସେନ ଦେୱତାଯେୱ ନଂ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ସୋ ତତ୍ଥ ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ତଦା କୁହକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ମାତା ମହାମାଯା, ମହାରକ୍ଖିତତାପସୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ, ସୋମନସ୍ସକୁମାରୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଯୁଧଞ୍ଜଯଚରିଯାଯଂ (ଚରିଯା। ୩।୧ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦସ ପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ଇଧାପି ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ ଅତିସଯୱତୀତି ସା ଏୱ ଦେସନଂ ଆରୁଳ୍ହା। ତଥା ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲେ ଏୱ ରାଜକିଚ୍ଚେସୁ ସମତ୍ଥତା, ତସ୍ସ ତାପସସ୍ସ କୁଟଜଟିଲଭାୱପରିଗ୍ଗଣ୍ହନଂ, ତେନ ପଯୁତ୍ତେନ ରଞ୍ଞା ୱଧେ ଆଣତ୍ତେ ସନ୍ତାସାଭାୱୋ, ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାନାନଯେହି ତସ୍ସ ସଦୋସତଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ନିରପରାଧତଂ ମହାଜନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ପକାସେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଚ ପରନେଯ୍ୟବୁଦ୍ଧିତଂ ବାଲଭାୱଞ୍ଚ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତେନ ଖମାପିତେପି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱାସତୋ ରଜ୍ଜିସ୍ସରିଯତୋ ଚ ସଂୱେଗମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରଂ ଯାଚିଯମାନେନପି ହତ୍ଥଗତଂ ରଜ୍ଜସିରିଂ ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ୱିଯ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା କତ୍ଥଚି ଅଲଗ୍ଗଚିତ୍ତେନ ହୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜନଂ, ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପୱିୱେକାରାମେନ ହୁତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ ଅପ୍ପକସିରେନ ଝାନାଭିଞ୍ଞାନିବ୍ବତ୍ତନନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ସୋମନସ୍ସଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଅଯୋଘରଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୨୪। ତତିଯେ ଅଯୋଘରମ୍ହି ସଂୱଡ୍ଢୋତି ଅମନୁସ୍ସୋପଦ୍ଦୱପରିୱଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ଚତୁରସ୍ସସାଲୱସେନ କତେ ମହତି ସବ୍ବଅଯୋମଯେ ଗେହେ ସଂୱଡ୍ଢୋ। ନାମେନାସି ଅଯୋଘରୋତି ଅଯୋଘରେ ଜାତସଂୱଡ୍ଢଭାୱେନେୱ “ଅଯୋଘରକୁମାରୋ”ତି ନାମେନ ପାକଟୋ ଅହୋସି।

୨୫-୬। ତଦା ହି କାସିରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ ସପତ୍ତି “ତୱ ଜାତଂ ଜାତଂ ପଜଂ ଖାଦେଯ୍ୟ”ନ୍ତି ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଯକ୍ଖିନିଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତା ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ସା ୱିଜାତକାଲେ ଦ୍ୱେ ୱାରେ ପୁତ୍ତେ ଖାଦି। ତତିଯୱାରେ ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ରାଜା “ଦେୱିଯା ଜାତଂ ଜାତଂ ପଜଂ ଏକା ଯକ୍ଖିନୀ ଖାଦତି, କିଂ ନୁ ଖୋ କାତବ୍ବ”ନ୍ତି ମନୁସ୍ସେହି ସମ୍ମନ୍ତେତ୍ୱା “ଅମନୁସ୍ସା ନାମ ଅଯୋଘରସ୍ସ ଭାଯନ୍ତି, ଅଯୋଘରଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ”ତି ୱୁତ୍ତେ କମ୍ମାରେ ଆଣାପେତ୍ୱା ଥମ୍ଭେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅଯୋମଯେହେୱ ସବ୍ବଗେହସମ୍ଭାରେହି ଚତୁରସ୍ସସାଲଂ ମହନ୍ତଂ ଅଯୋଘରଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପରିପକ୍କଗବ୍ଭଂ ଦେୱିଂ ତତ୍ଥ ୱାସେସି। ସା ତତ୍ଥ ଧଞ୍ଞପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। “ଅଯୋଘରକୁମାରୋ”ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତଂ ଧାତୀନଂ ଦତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ରାଜା ଦେୱିଂ ଅନ୍ତେପୁରଂ ଆନେସି। ଯକ୍ଖିନୀପି ଉଦକୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ଉଦକଂ ୱହନ୍ତୀ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତା।

ମହାସତ୍ତୋ ଅଯୋଘରେଯେୱ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ, ତତ୍ଥେୱ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ରାଜା ପୁତ୍ତଂ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକଂ ୱିଦିତ୍ୱା “ରଜ୍ଜମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ”ତି ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେସି – “ପୁତ୍ତଂ ମେ ଆନେଥା”ତି। ତେ “ସାଧୁ, ଦେୱା”ତି ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରୱିଭୂସିତଂ

ମଙ୍ଗଲଓ୍ୱାରଣଂ ଆଦାଯ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁମାରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କାରେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଞ୍ଚୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଓ୍ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ତସ୍ସ ସରୀରସୋଭଂ ଓ୍ୱଲୋକେତ୍ୱା ବଲଓ୍ୱସିନେହେନ ତଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜେଓ୍ୱ ମେ ପୁତ୍ତଂ ଅଭିସିଞ୍ଚଥା''ତି ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେସି। ମହାସତ୍ତୋ ପିତରଂ ଓ୍ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ନ ମଯ୍ହଂ ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥୋ, ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ମେ ଅନୁଜାନାଥା''ତି ଆହ। ତେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ''ଦୁକ୍ଖେନ ଜୀଓ୍ୱିତୋ ଲଦ୍ଧୋ''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖେନାତି, ତାତ, ତଓ୍ୱ ଭାତିକା ଦ୍ୱେ ଏକାଯ ଯକ୍ଖିନିଯା ଖାଦିତା, ତ୍ୱଯ୍ହଂ ପନ ତତୋ ଅମନୁସ୍ସଭଯତୋ ନିଓ୍ୱାରଣତ୍ଥଂ କତେନ ଦୁକ୍ଖେନ ମହତା ଆଯାସେନ ଜୀଓ୍ୱିତୋ ଲଦ୍ଧୋ। ସଂପୀଠଏ ପତିପୋସିତୋତି ନାନାଓ୍ୱିଧାଯ ଅମନୁସ୍ସରକ୍ଖାଯ ସମ୍ବାଧେ ଅଯୋଘରେ ଓ୍ୱିଜାଯନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଓ୍ୱ ସୋଳସଓ୍ୱସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିଯା ସମ୍ବାଧେ ସଂଓ୍ୱଡ୍ଢିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଜ୍ଜେଓ୍ୱ, ପୁତ୍ତ, ପଟିପଜ୍ଜ, କେଓ୍ୱଲଂ ଓ୍ୱସୁଧଂ ଇମନ୍ତି କଞ୍ଚନମାଲାଲଙ୍କତସ୍ସ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ରତନରାସିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ତୀହି ସଙ୍ଖେହି ଅଭିସିଞ୍ଚିଯମାନୋ ଇମଂ କୁଲସନ୍ତକଂ କେଓ୍ୱଲଂ ସକଲଂ ସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ତତୋଯେଓ୍ୱ ସହ ରଟ୍ଠେହୀତି ସରଟ୍ଠକଂ ସହ ନିଗମେହି ମହାଗାମେହୀତି ସନିଗମଂ ଅପରିମିତେନ ପରିଓ୍ୱାରଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଜନଂ ଇମଂ ଓ୍ୱସୁଧଂ ମହାପଥଓ୍ୱିଂ ଅଜ୍ଜେଓ୍ୱ, ପୁତ୍ତ, ପଟିପଜ୍ଜ, ରଜ୍ଜଂ କାରେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓ୍ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଖତ୍ତିଯଂ। ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱାନ, ଇଦଂ ଓ୍ୱଚନମବ୍ରଓ୍ୱିନ୍ତି ଖତ୍ତିଯଂ କାସିରାଜାନଂ ମମ ପିତରଂ ଓ୍ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଇଦଂ ଓ୍ୱଚନଂ ଅଭାସିଂ।

୨୭।ଯେକେଚି ମହିଯା ସତ୍ତାତି ଇମିସ୍ସା ମହାପଥଓ୍ୱିଯା ଯେ କେଚି ସତ୍ତା ନାମ। ହୀନମୁକ୍କଟ୍ଠମଜ୍ଝିମାତି ଲାମକା ଚେଓ୍ୱ ଉତ୍ତମା ଚ, ଉଭିନ୍ନଂ ଓ୍ୱେମଜ୍ଝେ ଭଓ୍ୱତ୍ତା ମଜ୍ଝିମା ଚ। ସକେ ଗେହେତି ସକେ ତେ ସକେ ଗେହେ। ସକଞାତିଭୀତି ସକେହି ଞାତୀହି ସଦ୍ଧିଂ ମୋଦମାନା ଓ୍ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତା ଯଥାଓ୍ୱିଭଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱଡ୍ଢନ୍ତି।

୨୮।ଇଦଂ ଲୋକେ ଉତ୍ତରିଯନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଅସଦିସଂ, ମଯ୍ହଂ ଏଓ୍ୱ ଆଓ୍ୱେଣିକଂ। କିଂ ପନ ତଂ ସଂପୀଠଏ ମମ ପୋସନନ୍ତି ସମ୍ବାଧେ ମମ ସଂଓ୍ୱଡ୍ଢନଂ। ତଥା ହି ଅଯୋଘରମ୍ହି ସଂଓ୍ୱଡ୍ଢୋ, ଅପ୍ପଭେ ଚନ୍ଦସୂରିଯେତି ଚନ୍ଦସୂରିଯାନଂ ପଭାରହିତେ ଅଯୋଘରେ ସଂଓ୍ୱଡ୍ଢୋମ୍ହୀତି ସଂଓ୍ୱଡ୍ଢୋ ଅମ୍ହି।

୨୯।ପୂତିକୁଣପସମ୍ପୁଣ୍ଣାତି ପୂତିଗନ୍ଧନାନପ୍ପକାରକୁଣପସମ୍ପୁଣ୍ଣା ଗୂଥନିରଯସଦିସା। ମାତୁ କୁଚ୍ଛିତୋ ଜୀଓ୍ୱିତସଂସଯେ ଓ୍ୱତ୍ତମାନେ କଥଂ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା। ତତୋ ଘୋରତରେତି ତତୋପି ଗବ୍ଭଓ୍ୱାସତୋ ଦାରୁଣତରେ, ଅଓ୍ୱିସ୍ସଟ୍ଠଓ୍ୱାସେନ ଦୁକ୍ଖେ। ପକ୍ଖିତ୍ତଯୋଘରେତି ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅଯୋଘରେ, ବନ୍ଧନାଗାରେ ଠପିତୋ ଓ୍ୱିଯ ଅହୋସିନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୩୦।ଯଦିହନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଦୀତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ତାଦିସନ୍ତି ଯାଦିସଂ ପୁବ୍ବେ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ, ତାଦିସଂ ପରମଦାରୁଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ୱା ଅହଂ ରଜ୍ଜେସୁ ଯଦି ରଜ୍ଜାମି ଯଦି ରମିସ୍ସାମି, ଏଓ୍ୱଂ ସନ୍ତେ ପାପାନଂ ଲାମକାନଂ ନିହୀନପୁରିସାନଂ ଉତ୍ତମୋ ନିହୀନତମୋ ସିଯଂ।

୩୧।ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋମ୍ହି କାଯେନାତି ଅପରିମୁତ୍ତଗବ୍ଭଓ୍ୱାସାଦିନା ପୂତିକାଯେନ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ନିବ୍ବିନ୍ନୋ ଅମ୍ହି। ରଜ୍ଜେନମ୍ହି ଅନତ୍ଥିକୋତି ରଜ୍ଜେନପି ଅନତ୍ଥିକୋ ଅମ୍ହି। ଯକ୍ଖିନିଯା ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତୋପି ହି ନାହଂ ଅଜରାମରୋ, କିଂ ମେ ରଜ୍ଜେନ, ରଜ୍ଜଞ୍ଚି ନାମ ସବ୍ବେସଂ ଅନତ୍ଥାନଂ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନଂ, ତତ୍ଥ ଠିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦୁନ୍ନିକ୍ଖମଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ନିବ୍ବୁତିଂ ପରିଯେସିସ୍ସଂ, ଯତ୍ଥ ମଂ ମଚ୍ଚୁ ନ ମଦ୍ଦିଯେତି ଯତ୍ଥ ଠିତଂ ମଂ ମହାସେନୋ ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ମଦ୍ଦିଯେ ନ ଓ୍ୱତ୍ଥରେଯ୍ୟ ନ ଅଭିଭଓ୍ୱେଯ୍ୟ, ତଂ ନିବ୍ବୁତିଂ ଅମତମହାନିବ୍ବାନଂ ପରିଯେସିସ୍ସାମୀତି।

୩୨।ଏଓ୍ୱାହଂ ଚିନ୍ତଯିତ୍ୱାନାତି ଏଓ୍ୱଂ ଇମିନା ଓ୍ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ନାନପ୍ପକାରଂ ସଂସାରେ ଆଦୀନଓ୍ୱଂ ପଚ୍ଚଓ୍ୱେକ୍ଖଣେନ ନିବ୍ବାନେ ଆନିସଂସଦସ୍ସନେନ ଚ ଯୋନିସୋ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା। ଓ୍ୱିରଓ୍ୱନ୍ତେ ମହାଜନେତି ମଯା ଓ୍ୱିପ୍ପଯୋଗଦୁକ୍ଖାସହନେନ ଓ୍ୱିରଓ୍ୱନ୍ତେ ପରିଦେଓ୍ୱନ୍ତେ ମାତାପିତୁପ୍ପମୁଖେ ମହନ୍ତେ ଜନେ। ନାଗୋଓ୍ୱ ବନ୍ଧନଂ ଛେତ୍ୱାତି ଯଥା ନାମ ମହାବଲୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ଦୁବ୍ବଲତରଂ ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନଂ ସୁଖେନେଓ୍ୱ ଛିନ୍ଦତି, ଏଓ୍ୱମେଓ୍ୱ ଞାତିସଙ୍ଗାଦିଭେଦସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଜନେ ତଣ୍ହାବନ୍ଧନସ୍ସ ଛିନ୍ଦନେନ ବନ୍ଧନଂ ଛେତ୍ୱା କାନନସଙ୍ଖାତଂ ମହାଓ୍ୱନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜୂପଗମନଓ୍ୱସେନ ପାଓ୍ୱିସିଂ। ଓସାନଗାଥା ଓ୍ୱୁତ୍ତତ୍ଥା ଏଓ୍ୱ।

ତତ୍ଥ ଚ ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପବ୍ବଜାଧିପ୍ପାଯଂ ଜାନିତ୍ୱା ''ତାତ, କିଂକାରଣା ପବ୍ବଜସୀ''ତି ରଞ୍ଞା ଓ୍ୱୁତ୍ତୋ ''ଦେଓ୍ୱ, ଅହଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଦସ ମାସେ ଗୂଥନିରଯେ ଓ୍ୱିଯ ଓ୍ୱସିତ୍ୱା ମାତୁ କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଯକ୍ଖିନିଯା ଭଯେନ ସୋଳସଓ୍ୱସ୍ସାନି ବନ୍ଧନାଗାରେ ଓ୍ୱସନ୍ତୋ ବହି ଓ୍ୱଲୋକେତୁମ୍ପି ନ ଲଭିଂ, ଉସ୍ସଦନିରଯେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ଓ୍ୱିଯ ଅହୋସିଂ, ଯକ୍ଖିନିତୋ ମୁତ୍ତୋପି ଅଜରାମରୋ ନ ହୋମି, ମଚ୍ଚୁ ନାମେସ ନ ସକ୍କା କେନଚି ଜିନିତୁଂ, ଭଓ୍ୱେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋମ୍ହି, ଯାଓ୍ୱ ମେ ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣାନି ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତାଓ୍ୱଦେଓ୍ୱ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଚରିସ୍ସାମି, ଅଲଂ ମେ ରଜ୍ଜେନ, ଅନୁଜାନାହି ମଂ, ଦେଓ୍ୱ,

ପଙ୍କଜିତୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା –

‘‘ଯମେକରତ୍ତିଂ ପଠମଂ, ଗବ୍ଭେ ୱସତି ମାଣୱୋ;

ଅବ୍ଭୁଟ୍ଠିତୋୱ ସୋ ଯାତି, ସ ଗଚ୍ଛଂ ନ ନିୱତ୍ତତୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୫।୩୬୩) –

ଆଦିନା ଚତୁୱୀସତିୟା ଗାଥାହି ପିତୁ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜଂ ତୁମ୍ହାକମେୱ ହୋତୁ, ନ ମୟ୍ହଂ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ, ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତେୟେୱ ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣାନି ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ତିଟ୍ଠଥ ତୁମ୍ହେ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅୟଦାମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମତ୍ତହତ୍ଥୀ ୱିୟ, କଞ୍ଚନପଞ୍ଜରଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୀହପୋତକୋ ୱିୟ, କାମେ ପହାୟ ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ‘‘ଅୟଂ ନାମ କୁମାରୋ ପଙ୍କଜିତୁକାମୋ, କିମଙ୍ଗଂ ପନାହଂ, ମମାପି ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ରଜ୍ଜଂ ପହାୟ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏୱ ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ମିଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଦେୱୀପି ଅମଚ୍ଚାପି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାଦୟୋପୀତି ସକଲନଗରୱାସିନୋ ଭୋଗେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ସମାଗମୋ ମହା ଅହୋସି, ପରିସା ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକା ଜାତା, ତେ ଆଦାୟ ମହାସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପାୱିସି।

ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ତସ୍ସ ନିକ୍ଖନ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ପେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନାୟାମଂ ସତ୍ତୟୋଜନୱିତ୍ଥାରଂ ଅସ୍ସମପଦଂ କାରେସି, ସବ୍ବେ ଚ ପଙ୍କଜିତପରିକ୍ଖାରେ ପଟିୟାଦାପେସି। ଇଧ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପଙ୍କଜ୍ଜା ଚ ଓୱାଦଦାନଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟନତା ଚ ପରିସାୟ ସମ୍ମା ପଟିପତ୍ତି ଚ ସବ୍ବା ମହାଗୋୱିନ୍ଦଚରିୟାୟଂ (ଚରିୟା। ୧।୩୭ ଆଦୟୋ) ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି ଅହେସୁଂ, ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଅୟୋଘରପଣ୍ଡିତୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ସେସପାରମିନିଦ୍ଧାରଣା ଆନୁଭାୱୱିଭାୱନା ଚ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାତି।

ଅୟୋଘରଚରିୟାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଭିସଚରିୟାୱଣ୍ଣନା

୩୪।

ଚତୁତ୍ଥେ ଯଦା ହୋମି, କାସୀନଂ ପୁରୱରୁତ୍ତମେତି ‘‘କାସୀ’’ତି ବହୁୱଚନୱସେନ ଲଦ୍ଧୱୋହାରସ୍ସ ରଟ୍ଠସ୍ସ ନଗରୱରେ ବାରାଣସିୟଂ ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ଜାତସଂୱଡ୍ଢୋ ହୁତ୍ୱା ୱସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଗିନୀ ଚ ଭାତରୋ ସତ୍ତ, ନିବ୍ବତ୍ତା ସୋତ୍ତିୟେ କୁଲେତି ଉପକଞ୍ଚନାଦୟୋ ଛ ଅହଞ୍ଚାତି ଭାତରୋ ସତ୍ତ ସବ୍ବକନିଟ୍ଠା କଞ୍ଚନଦେୱୀ ନାମ ଭଗିନୀ ଚାତି ସବ୍ବେ ମୟଂ ଅଟ୍ଠ ଜନା ମନ୍ତଜ୍ଝେନନିରତତାୟ ସୋତ୍ତିୟେ ଉଦିତୋଦିତେ ମହତି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ତଦା ନିବ୍ବତ୍ତା ଜାତାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୫।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ହି ତଦା ବାରାଣସିୟଂ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ‘‘କଞ୍ଚନକୁମାରୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ପଦସା ୱିଚରଣକାଲେ ଅପରୋ ପୁତ୍ତୋ ୱିଜାୟି। ‘‘ଉପକଞ୍ଚନକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମହାସତ୍ତଂ ‘‘ମହାକଞ୍ଚନକୁମାରୋ’’ତି ସମୁଦାଚରନ୍ତି। ଏୱଂ ପଟିପାଟିୟା ସତ୍ତ ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ସବ୍ବକନିଟ୍ଠା ପନ ଏକା ଧୀତା। ତସ୍ସା ‘‘କଞ୍ଚନଦେୱୀ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗଞ୍ଛି।

ଅଥ ନଂ ମାତାପିତରୋ ଘରାୱାସେନ ବନ୍ଧିତୁକାମା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ସମାନଜାତିକୁଲତୋ ତେ ଦାରିକଂ ଆନେସ୍ସାମା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋ ‘‘ଅମ୍ମ, ତାତ, ନ ମୟ୍ହଂ ଘରାୱାସେନ ଅତ୍ଥୋ। ମୟ୍ହଞ୍ହି ସବ୍ବୋ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ଆଦିତ୍ତୋ ୱିୟ ସପ୍ପଟିଭୟୋ, ବନ୍ଧନାଗାରଂ ୱିୟ ପଲିବୁଦ୍ଧନଂ, ଉକ୍କାରଭୂମି ୱିୟ ଜିଗୁଚ୍ଛୋ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି, ନ ମେ ଚିତ୍ତଂ କାମେସୁ ରଜ୍ଜତି, ଅଞ୍ଞେ ୱୋ ପୁତ୍ତା ଅତ୍ଥି, ତେ ଘରାୱାସେନ ନିମନ୍ତେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିତୋପି ସହାୟେହି ଯାଚାପିତୋପି ନ ଇଚ୍ଛି, ଅଥ ନଂ ସହାୟା ‘‘ସମ୍ମ, କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ପତ୍ଥୟନ୍ତୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ଅତ୍ତନୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସୟଂ ଆରୋଚେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଏତେସଂ ପୁବ୍ବଜୋ ଆସି’’ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଏତେସଂ ପୁବ୍ବକୋ ଆସିନ୍ତି ଏତେସଂ ଉପକଞ୍ଚନକାଦୀନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଜେଟ୍ଠଭାତିକୋ ଅହଂ ତଦା ଅହୋସିଂ। ହିରୀସୁକ୍କମୁପାଗତୋତି ସୁକ୍କୱିପାକତ୍ତା ସନ୍ତାନସ୍ସ ୱିସୋଧନତୋ ଚ ସୁକ୍କଂ ପାପଜିଗୁଚ୍ଛନଲକ୍ଖଣଂ ହିରିଂ ଭୁସଂ ଆଗତୋ, ଅତିୱିୟ ପାପଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୱଂ ଦିସ୍ୱାନ ଭୟତୋ, ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତୋ ଅହନ୍ତି କାମଭୱାଦୀନଂ ୱସେନ ସବ୍ବଂ ଭୱଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଚଣ୍ଡହତ୍ଥିଂ ୱିୟ, ହିଂସିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକଂ ୱଧକଂ ୱିୟ, ସୀହଂ ୱିୟ, ଯକ୍ଖଂ ୱିୟ, ରକ୍ଖସଂ ୱିୟ, ଘୋରୱିସଂ ୱିୟ, ଆସିୱିସଂ ୱିୟ, ଆଦିତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗାରଂ ୱିୟ, ସପ୍ପଟିଭୟଂ ଭୟାନକଭାୱତୋ ପସ୍ସିତ୍ୱା ତତୋ ମୁଚ୍ଚନତ୍ଥଞ୍ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜାଭିରତୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ''କଥଂ ନୁ ଖୋ ଧମ୍ମଚରିୟଂ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରେୟ୍ୟଂ, ଝାନସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ପବ୍ବଜ୍ଜାକୁସଲଧମ୍ମପଠମଜ୍ଝାନାଦିଅଭିରତୋ ତଦା ଅହଂ ଆସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୬।ପହିତାତି ମାତାପିତୂହି ପେସିତା। ଏକମାନସାତି ସମାନଜ୍ଝାସୟା ପୁବ୍ବେ ମୟା ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା ମନାପଚାରିନୋ ମାତାପିତୂହି ପହିତତ୍ତା ପନ ମମ ପଟିକ୍କୂଲଂ ଅମନାପଂ ୱଦନ୍ତା। କାମେହି ମଂ ନିମନ୍ତେନ୍ତୀତି ମହାପିତୂହି ୱା ଏକମାନସା କାମେହି ମଂ ନିମନ୍ତେନ୍ତି। କୁଲୱଂସଂ ଧାରେହୀତି ଘରାୱାସଂ ସଣ୍ଠପେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ କୁଲୱଂସଂ ଧାରେହି ପତିଟ୍ଠପେହୀତି କାମେହି ମଂ ନିମନ୍ତେସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୭।ଯଂ ତେସଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ତେସଂ ମମ ପିୟସହାୟାନଂ ଯଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଗିହିଧମ୍ମେ ସୁଖାୱହନ୍ତି ଗିହିଭାୱେ ସତି ଗହଟ୍ଠଭାୱେ ଠିତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଛାୟାନୁଗତତ୍ତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସ୍ସ ସମ୍ପରାୟିକସ୍ସ ଚ ସୁଖସ୍ସ ଆୱହନତୋ ସୁଖାୱହଂ। ତଂ ମେ ଅହୋସି କଠିନନ୍ତି ତଂ ତେସଂ ମୟ୍ହଂ ସହାୟାନଂ ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ୱଚନଂ ଏକନ୍ତେନେୱ ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତତ୍ତା ଅମନାପଭାୱେନ ମେ କଠିନଂ ଫରୁସଂ ଦିୱସଂ ସନ୍ତତ୍ତଫାଲସଦିସଂ ଉଭୋପି କଣ୍ଣେ ଝାପେନ୍ତଂ ୱିୟ ଅହୋସି।

୩୮।ତେ ମଂ ତଦା ଉକ୍ଖିପନ୍ତନ୍ତି ତେ ମୟ୍ହଂ ସହାୟା ମାତାପିତୂହି ଅତ୍ତନୋ ଚ ଉପନିମନ୍ତନୱସେନ ଅନେକୱାରଂ ଉପନୀୟମାନେ କାମେ ଉଦ୍ଧମୁଦ୍ଧଂ ଖିପନ୍ତଂ ଛଡ୍ଡେନ୍ତଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତଂ ମଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ପତ୍ଥିତଂ ମମାତି ଇତୋ ୱିସୁଦ୍ଧତରଂ କିଂ ନୁ ଖୋ ଇମିନା ପତ୍ଥିତନ୍ତି ମୟା ଅଭିପତ୍ଥିତଂ ମମ ତଂ ପତ୍ଥନଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ – ''କିଂ ତ୍ୱଂ ପତ୍ଥୟସେ, ସମ୍ମ, ଯଦି କାମେ ନ ଭୁଞ୍ଜସୀ''ତି।

୩୯।ଅତ୍ଥକାମୋତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥକାମୋ, ପାପଭୀରୁତି ଅତ୍ଥୋ। ''ଅତ୍ତକାମୋ''ତିପି ପାଠୋ। ହିତେସିନନ୍ତି ମୟ୍ହଂ ହିତେସୀନଂ ପିୟସହାୟାନଂ। କେଚି ''ଅତ୍ଥକାମହିତେସିନ''ନ୍ତି ପଠନ୍ତି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ।

୪୦।ପିତୁ ମାତୁ ଚ ସାୱୟୁନ୍ତି ତେ ମୟ୍ହଂ ସହାୟା ଅନିୱତ୍ତନୀୟଂ ମମ ପବ୍ବଜ୍ଜାଛନ୍ଦଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୁକାମତାଦୀପକଂ ମୟ୍ହଂ ୱଚନଂ ପିତୁ ମାତୁ ଚ ସାୱେସୁଂ। ''ଯଗ୍ଘେ, ଅମ୍ମତାତା, ଜାନାଥ, ଏକନ୍ତେନେୱ ମହାକଞ୍ଚନକୁମାରୋ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି, ନ ସୋ ସକ୍କା କେନଚି ଉପାୟେନ କାମେସୁ ଉପନେତୁ''ନ୍ତି ଅୱୋଚୁଂ। ମାତାପିତା ଏୱମାହୁତି ତଦା ମୟ୍ହଂ ମାତାପିତରୋ ମମ ସହାୟେହି ୱୁତ୍ତଂ ମମ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ''ସବ୍ବେୱ ପବ୍ବଜାମ, ଭୋ''ତି, ଯଦି ମହାକଞ୍ଚନକୁମାରସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଅଭିରୁଚିତଂ, ଯଂ ତସ୍ସ ଅଭିରୁଚିତଂ, ତଦମ୍ହାକମ୍ପି ଅଭିରୁଚିତମେୱ, ତସ୍ମା ସବ୍ବେୱ ପବ୍ବଜାମ, ଭୋତି। ''ଭୋ''ତି ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଆଲପନଂ। ''ପବ୍ବଜାମ ଖୋ''ତିପି ପାଠୋ, ପବ୍ବଜାମ ଏୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହି ପବ୍ବଜ୍ଜାଛନ୍ଦଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଉପକଞ୍ଚନାଦୟୋ ଛ ଭାତରୋ ଭଗିନୀ ଚ କଞ୍ଚନଦେୱୀ ପବ୍ବଜିତୁକାମାୱ ଅହେସୁଂ, ତେନ ତେପି ମାତାପିତୂହି ଘରାୱାସେନ ନିମନ୍ତିୟମାନା ନ ଇଚ୍ଛିଂସୁୟେୱ। ତସ୍ମା ଏୱମାହଂସୁ ''ସବ୍ବେୱ ପବ୍ବଜାମ, ଭୋ''ତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ମାତାପିତରୋ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋପି ଅଧିପ୍ପାୟଂ ତସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ''ତାତ, ଯଦି ପବ୍ବଜିତୁକାମୋସି, ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ତୱ ସନ୍ତକଂ ଯଥାସୁଖଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହୀ''ତି ଆହଂସୁ। ଅଥ ନଂ ମହାପୁରିସୋ କପଣଦ୍ଧିକାଦୀନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପାୱିସି। ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମାତାପିତରୋ ଛ ଭାତରୋ ଚ ଭଗିନୀ ଚ ଏକୋ ଦାସୋ ଏକା ଦାସୀ ଏକୋ ଚ ସହାୟୋ ଘରାୱାସଂ ପହାୟ ଅଗମଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୪୧।

''ଉଭୋ ମାତା ପିତା ମୟ୍ହଂ, ଭଗିନୀ ଚ ସତ୍ତ ଭାତରୋ;

ଅମିତଧନଂ ଛଡ୍ଡୟିତ୍ୱା, ପୱିସିମ୍ହା ମହାୱନ''ନ୍ତି।

ଜାତକଟ୍ଠକଥାୟଂ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୪।୧୪।୭୭ ଭିସଜାତକୱଣ୍ଣନା) ପନ ''ମାତାପିତୂସୁ କାଲଂକତେସୁ ତେସଂ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ

ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏୱଂ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚ ତେ ବୋଧିସତ୍ତପ୍ପମୁଖା ଏକଂ ପଦୁମସରଂ ନିସ୍ସାଯ ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ଅସ୍ସମଂ କତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଯୋ କତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାହାରା ଯାପଯିଂସୁ। ତେସୁ ଉପକଞ୍ଚନାଦଯୋ ଅଟ୍ଠ ଜନା ୱାରେନ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ପାସାଣଫଲକେ ଅତ୍ତନୋ ଇତରେସଞ୍ଚ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଘଣ୍ଡିସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସଂ ଆଦାଯ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୱିସନ୍ତି। ସେସାପି ଘଣ୍ଡିସଞ୍ଞାଯ ପଣ୍ଣସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପାପୁଣନକୋଟ୍ଠାସଂ ଆଦାଯ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି।

ଅପରଭାଗେ ଭିସାନି ଆହରିତ୍ୱା ତଥେୱ ଖାଦନ୍ତି। ତତ୍ଥ ତେ ଘୋରତପା ପରମଧିତିନ୍ଦ୍ରିଯା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା ୱିହରିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ କମ୍ପି। ସକ୍କୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମେ ଇସଯୋ ୱୀମଂସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ମହାସତ୍ତସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସେ ତଯୋ ଦିୱସେ ଅନ୍ତରଧାପେସି। ମହାସତ୍ତୋ ପଠମଦିୱସେ କୋଟ୍ଠାସଂ ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ମମ କୋଟ୍ଠାସୋ ପମୁଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ଦୁତିଯଦିୱସେ ‘‘ମମ ଦୋସେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ପଣାମନୱସେନ ମମ କୋଟ୍ଠାସଂ ନ ଠପିତଂ ମଞ୍ଞେ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ତତିଯଦିୱସେ ‘‘ତଂ କାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ଖମାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ସାଯନ୍ହସମଯେ ଘଣ୍ଡିସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ତାଯ ସଞ୍ଞାଯ ସବ୍ବେସୁ ସନ୍ନିପତିତେସୁ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତୀସୁପି ଦିୱସେସୁ ତେହି ଜେଟ୍ଠକୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ଠପିତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେହି ମଯ୍ହଂ କୋଟ୍ଠାସୋ ଠପିତୋ, ମଯା ପନ ନ ଲଦ୍ଧୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

ତସ୍ମିଂ ଅସ୍ସମେ ରୁକ୍ଖଦେୱତାପି ଅତ୍ତନୋ ଭୱନତୋ ଓତରିତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦି। ମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଏକୋ ୱାରଣୋ ଅହିତୁଣ୍ଡିକହତ୍ଥତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ମୁତ୍ତୋ ସପ୍ପକୀଳାପନକୋ ଏକୋ ୱାନରୋ ଚ ତେହି ଇସୀହି କତପରିଚଯା ତଦା ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ସକ୍କୋପି ‘‘ଇସିଗଣଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଦିସ୍ସମାନକାଯୋ ତତ୍ଥେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଖଣେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ ଉପକଞ୍ଚନତାପସୋ ଉଟ୍ଠାଯ ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସେସାନଂ ଅପଚିତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ସଞ୍ଞଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସୋଧେତୁଂ ଲଭାମୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଲଭସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଇସିଗଣମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ସପଥଂ କରୋନ୍ତୋ –

‘‘ଅସ୍ସଂ ଗୱଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ, ଭରିଯଞ୍ଚ ସୋ ଇଧ ଲଭତଂ ମନାପଂ;

ପୁତ୍ତେହି ଦାରେହି ସମଙ୍ଗି ହୋତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୪।୭୮) –

ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି। ଇମଞ୍ହି ସୋ ‘‘ଯତ୍ତକାନି ପିଯୱତ୍ଥୂନି ହୋନ୍ତି, ତେହି ୱିପ୍ପଯୋଗେ ତତ୍ତକାନି ଦୁକ୍ଖାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ଥୁକାମେ ଗରହନ୍ତୋ ଆହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇସିଗଣୋ ‘‘ମାରିସ, ମା କଥଯ, ଅତିଭାରିଯୋ ତେ ସପଥୋ’’ତି କଣ୍ଣେ ପିଦହି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ‘‘ଅତିଭାରିଯୋ ତେ ସପଥୋ, ନ, ତ୍ୱଂ ତାତ, ଗଣ୍ହସି, ତୱ ପତ୍ତାସନେ ନିସୀଦା’’ତି ଆହ। ସେସାପି ସପଥଂ କରୋନ୍ତା ଯଥାକ୍କମଂ –

‘‘ମାଲଞ୍ଚ ସୋ କାସିକଚନ୍ଦନଞ୍ଚ, ଧାରେତୁ ପୁତ୍ତସ୍ସ ବହୂ ଭୱନ୍ତୁ;

କାମେସୁ ତିବ୍ବଂ କୁରୁତଂ ଅପେକ୍ଖଂ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

‘‘ପହୂତଧଞ୍ଞୋ କସିମା ଯସସ୍ସୀ, ପୁତ୍ତେ ଗିହୀ ଧନିମା ସବ୍ବକାମେ;

ୱଯଂ ଅପସ୍ସଂ ଘରମାୱସାତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

‘‘ସୋ ଖତ୍ତିଯୋ ହୋତୁ ପସଯ୍ହକାରୀ, ରାଜାଭିରାଜା ବଲୱା ଯସସ୍ସୀ;

ସଚାତୁରନ୍ତଂ ମହିମାୱସାତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

‘‘ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତୁ ଅୱୀତରାଗୋ, ମୁହୁତ୍ତନକ୍ଖତ୍ତପଥେସୁ ଯୁତ୍ତୋ;

ପୂଜେନ୍ତୁ ନଂ ରଟ୍ଠପତୀ ଯସସ୍ସୀ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

''ଅଜ୍ଝାୟକଂ ସବ୍ବସମନ୍ତୱେଦଂ, ତପସ୍ସିନଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୁ ସବ୍ବଲୋକୋ;

ପୂଜେନ୍ତୁ ନଂ ଜାନପଦା ସମେଚ୍ଚ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

''ଚତୁସ୍ସଦଂ ଗାମୱରଂ ସମିଦ୍ଧଂ, ଦିନ୍ନଞ୍ହି ସୋ ଭୁଞ୍ଜତୁ ୱାସୱେନ;

ଅୱୀତରାଗୋ ମରଣଂ ଉପେତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

''ସୋ ଗାମଣୀ ହୋତୁ ସହାୟମଜ୍ଝେ, ନଚ୍ଚେହି ଗୀତେହି ପମୋଦମାନୋ;

ସୋ ରାଜତୋ ବ୍ୟସନମାଲତ୍ଥ କିଞ୍ଚି, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

''ଟଂ ଏକରାଜା ପଥୱିଂ ୱିଜେତ୍ୱା, ଇତ୍ଥୀସହସ୍ସସ୍ସ ଠପେତୁ ଅଗ୍ଗେ;

ସୀମନ୍ତିନୀନଂ ପୱରା ଭୱାତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯା ଅହାସି।

''ଇସୀନଞ୍ହି ସା ସବ୍ବସମାଗତାନଂ, ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ ସାଦୁଂ ଅୱିକମ୍ପମାନା;

ଚରାତୁ ଲାଭେନ ୱିକତ୍ଥମାନା, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହଣ ଯା ଅହାସି।

''ଆୱାସିକୋ ହୋତୁ ମହାୱିହାରେ, ନୱକମ୍ମିକୋ ହୋତୁ ଗଜଙ୍ଗଲାୟଂ;

ଆଲୋକସନ୍ଧିଂ ଦିୱସଂ କରୋତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

''ସୋ ବଜ୍ଝତଂ ପାସସତେହି ଛମ୍ମି, ରମ୍ମା ୱନା ନୀୟତୁ ରାଜଧାନିଂ;

ତୁଡେହି ସୋ ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ପାଚନେହି, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

''ଅଲକ୍କମାଲୀ ତିପୁକଣ୍ଣୱିଦ୍ଧୋ, ଲଟ୍ଠୀହତୋ ସପ୍ପମୁଖଂ ଉପେତୁ;

ସକଚ୍ଛବନ୍ଧୋ ୱିସିଖଂ ଚରାତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସୀ''ତି। (ଜା। ୧।୧୪।୭୯-୯୦) –

ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅୱୋଚୁଂ।

ତତ୍ଥ ଲିଙ୍ଗନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମେସୁ ବହଲଂ ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତୁ। କସିମାତି ସମ୍ପନ୍ନକସିକମ୍ମୋ। ପୁତ୍ତେ ଗିହୀ ଧନିମା ସବ୍ବକାମେତି ପୁତ୍ତେ ଲଭତୁ, ଗିହୀ ହୋତୁ, ସତ୍ତୱିଧେନ ଧନେନ ଧନିମା ହୋତୁ, ରୂପାଦିଭେଦେ ସବ୍ବକାମେ ଲଭତୁ। ୱୟଂ ଅପସ୍ସନ୍ତି ମହଲ୍ଲକକାଲେପି ଅପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱୟଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣସମିଦ୍ଧଂ ଘରମେୱ ଆୱସତୁ। ରାଜାଭିରାଜାତି ରାଜୂନଂ ଅନ୍ତରେ ଅତିରାଜା। ଅୱୀତରାଗୋତି ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନତଣ୍ହାୟ ସତଣ୍ହୋ। ତପସ୍ସିନନ୍ତି ତପସୀଲଂ, ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତି ନଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୁ। ଚତୁସ୍ସଦନ୍ତି ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସତାୟ ମନୁସ୍ସେହି ପହୂତଧଞ୍ଞତାୟ ଧଞ୍ଞେନ ସୁଲଭଦାରୁତାୟ ଦାରୂହି ସମ୍ପନ୍ନୋଦକତାୟ ଉଦକେନାତି ଚତୂହି ଉସ୍ସନ୍ନଂ। ୱାସୱେନାତି ୱାସୱେନ ଦିନ୍ନଂ ୱିୟ ଅଚଲଂ, ୱାସୱତୋ ଲଦ୍ଧୱରାନୁଭାୱେନେୱ ରାଜାନଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ତେନ ଦିନ୍ନନ୍ତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଅୱୀତରାଗୋତି ଅୱିଗତରାଗୋ କଦ୍ଦମେ ସୂକରୋ ୱିୟ କାମପଙ୍କେ ନିମୁଗ୍ଗୋୱ ହୋତୁ।

ଗାମଣୀତି ଗାମଜେଟ୍ଠକୋ। ତନ୍ତି ତଂ ଇତ୍ଥିଂ। ଏକରାଜାତି ଅଗ୍ଗରାଜା। ଇତ୍ଥୀସହସ୍ସସ୍ସାତି ୱଚନମଟ୍ଠତାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସୋଳସନ୍ନଂ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀମନ୍ତିନୀନନ୍ତି ସୀମନ୍ତଧରାନଂ, ଇତ୍ଥୀନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବସମାଗତାନନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ମଜ୍ଝେ ନିସୀଦିତ୍ୱା।

ଅୱିକମ୍ପମାନାତି ଅନୋସକ୍କମାନା ସାଦୁରସଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁତି ଅତ୍ଥୋ। ଚରାତୁ ଲାଭେନ ୱିକତ୍ଥମାନାତି ଲାଭହେତୁ ସିଙ୍ଗାରୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଲାଭଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ଚରତୁ। ଆୱାସିକୋତି ଆୱାସଜଗ୍ଗନକୋ। ଗଜଙ୍ଗଲାୟନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ତତ୍ଥ କିର ଦବ୍ବସମ୍ଭାରା ସୁଲଭା। ଆଲୋକସନ୍ଧିଂ ଦିୱସନ୍ତି ଏକଦିୱସେନ ଏକମେୱ ୱାତପାନଂ କରୋତୁ। ସୋ କିର ଦେୱପୁତ୍ତୋ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ଗଜଙ୍ଗଲନଗରଂ ନିସ୍ସାୟ ଯୋଜନିକେ ମହାୱିହାରେ ଆୱାସିକୋ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ହୁତ୍ୱା ଜିଣ୍ଣେ ୱିହାରେ ନୱକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତୋୱ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱି, ତଂ ସନ୍ଧାୟାହ।

ପାସସତେହୀତି ବହୂହି ପାସେହି। ଛମ୍ଭୀତି ଚତୂସୁ ପାଦେସୁ ଗୀୱାୟ କଟିଭାଗେ ଚାତି ଛସୁ ଠାନେସୁ। ତୁତ୍ତେହୀତି ଦ୍ୱିକଣ୍ଟକାହି ଦୀଘଲଟ୍ଠୀହି। ପାଚନେହୀତି ରସ୍ସପାଚନେହି, ଅଙ୍କୁସକେହି ୱା। ଅଲକ୍କମାଲୀତି ଅହିତୁଣ୍ଡିକେନ କଣ୍ଠେ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠପିତାୟ ଅଲକ୍କମାଲାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତିପୁକଣ୍ଣପିଟ୍ଠୋତି ତିପୁପିଠଅନ୍ଧନେନ ପିଠଅନ୍ଧିତପିଟ୍ଠିକଣ୍ଣୋ କଣ୍ଣପିଟ୍ଠୋ। ଲଟ୍ଠିହତୋତି ସପ୍ପକୀଠଆପନଂ ସିକ୍ଖାପୟମାନୋ ଲଟ୍ଠିୟା ହତୋ ହୁତ୍ୱା। ସଙ୍ଗଂ ତେ କାମଭୋଗଂ ଘରାୱାସଂ ଅତ୍ତନା ଅତ୍ତନା ଅନୁଭୂତଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତା ତଥା ତଥା ସପଥଂ କରୋନ୍ତା ଏୱମାହଂସୁ।

ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ସବ୍ବେହି ଇମେହି ସପଥୋ କତୋ, ମୟାପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ସପଥଂ କରୋନ୍ତୋ –

‘‘ଯୋ ୱେ ଅନଟ୍ଟଂୱ ନଟ୍ଟନ୍ତି ଚାହ, କାମେୱ ସୋ ଲଭତଂ ଭୁଞ୍ଜତଞ୍ଚ;

ଅଗାରମଜ୍ଝେ ମରଣଂ ଉପେତୁ, ଯୋ ୱା ଭୋନ୍ତୋ ସଙ୍କତି କଞ୍ଚି ଦେୱା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୪।୯୧) –

ଇମଂ ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ଭୋନ୍ତୋତି ଭୱନ୍ତୋ। ସଙ୍କତୀତି ଆସଙ୍କତି। କଞ୍ଚୀତି ଅଞ୍ଞତରଂ।

ଅଥ ସକ୍କୋ ‘‘ସବ୍ବେପିମେ କାମେସୁ ନିରପେକ୍ଖା’’ତି ଜାନିତ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ ନ ଇମେସୁ କେନଚିପି ଭିସାନି ନୀତାନି, ନାପି ତୟା ଅନଟ୍ଟଂ ନଟ୍ଟନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅପିଚ ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ୱୀମଂସିତୁକାମୋ ଅନ୍ତରଧାପେସିନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

‘‘ୱୀମଂସମାନୋ ଇସିନୋ ଭିସାନି, ତୀରେ ଗହେତ୍ୱାନ ଥଲେ ନିଧେସିଂ;

ସୁଦ୍ଧା ଅପାପା ଇସୟୋ ୱସନ୍ତି, ଏତାନି ତେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଭିସାନୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୪।୯୫) –

ଓସାନଗାଥମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ –

‘‘ନ ତେ ନଟା ନୋ ପନ କୀଳଅନେୟ୍ୟା, ନ ବନ୍ଧୱା ନୋ ପନ ତେ ସହାୟା;

କିସ୍ମିଂ ୱୁପତ୍ଥମ୍ଭ ସହସ୍ସନେତ୍ତ, ଇସୀହି ତ୍ୱଂ କୀଳଅସି ଦେୱରାଜା’’ତି। (ଜା। ୧।୧୪।୯୬) –

ସକ୍କଂ ତଜ୍ଜେସି।

ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ –

‘‘ଆଚରିୟୋ ମେସି ପିତା ଚ ମୟ୍ହଂ, ଏସା ପତିଟ୍ଠା ଖଲିତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମେ;

ଏକାପରାଧଂ ଖମ ଭୂରିପଞ୍ଞ, ନ ପଣ୍ଡିତା କୋଧବଲା ଭୱନ୍ତୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୪।୯୭) –

ଖମାପେସି।

ମହାସତ୍ତୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଖମିତ୍ୱା ସୟଂ ଇସିଗଣଂ ଖମାପେନ୍ତୋ –

‘‘ସୁୱାସିତଂ ଇସିନଂ ଏକରତ୍ତଂ, ଯଂ ୱାସଓଂ ଭୂତପତିଦ୍ଦସାମ;

ସବ୍ବେୱ ଭୋନ୍ତୋ ସୁମନା ଭୱନ୍ତୁ, ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଚ୍ଚୁପାଦୀ ଭିସାନୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୪।୯୮) –

ଆହ।

ତତ୍ଥ ନ ତେ ନଟାତି, ଦେୱରାଜ, ମଯଂ ତୱ ନଟା ୱା କୀଳଇତବ୍ବଯୁତ୍ତକା ୱା ନ ହୋମ। ନାପି ତୱ ଞାତକା, ସହାଯା ହସ୍ସଂ କାତବ୍ବା। ଅଥ ତ୍ୱଂ କିସ୍ମିଂ ୱୁପତ୍ଥମ୍ଭାତି କିଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଂ କତ୍ୱା, କିଂ ନିସ୍ସାଯ ଇସୀହି ସଦ୍ଧିଂ କୀଳଅସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସା ପତିଟ୍ଠାତି ଏସା ତୱ ପାଦଚ୍ଛାଯା ଅଜ୍ଜ ମମ ଖଲିତସ୍ସ ଅପରାଧସ୍ସ ପତିଟ୍ଠା ହୋତୁ। ସୁୱାସିତନ୍ତି ଆଯସ୍ମନ୍ତାନଂ ଇସୀନଂ ଏକରତ୍ତିମ୍ପି ଇମସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱସିତଂ ସୁୱସିତମେୱ। କିଂକାରଣା? ଯଂ ୱାସଓଂ ଭୂତପତିଂ ଅଦ୍ଦସାମ। ସଚେ ହି ମଯଂ ନଗରେ ଅୱସିମ୍ହା, ନ ଇମଂ ଅଦ୍ଦସାମ। ଭୋନ୍ତୋତି ଭୱନ୍ତୋ। ସବ୍ବେପି ସୁମନା ଭୱନ୍ତୁ ତୁସ୍ସନ୍ତୁ, ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଖମନ୍ତୁ, କିଂକାରଣା? ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଚ୍ଚୁପାଦୀ ଭିସାନି ଯସ୍ମା ତୁମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ଭିସାନି ଅଲଭୀତି। ସକ୍କୋ ଇସିଗଣଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକଂ ଗତୋ। ଇସିଗଣୋପି ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ତଦା ଉପକଞ୍ଚନାଦଯୋ ଛ ଭାତରୋ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନମହାକସ୍ସପଅନୁରୁଦ୍ଧପୁଣ୍ଣଆନନ୍ଦତ୍ଥେରା, ଭଗିନୀ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ଦାସୀ ଖୁଜ୍ଜୁତ୍ତରା, ଦାସୋ ଚିତ୍ତୋ ଗହପତି, ରୁକ୍ଖଦେୱତା ସାତାଗିରୋ, ୱାରଣୋ ପାଲିଲେଯ୍ୟନାଗୋ, ୱାନରୋ ମଧୁୱାସିଟ୍ଠୋ, ସକ୍କୋ କାଳଉଦାଯୀ, ମହାକଞ୍ଚନତାପସୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦସ ପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖତାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ଭିସଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ସୋଣପଣ୍ଡିତଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୪୨। ପଞ୍ଚମେ ନଗରେ ବ୍ରହ୍ମୱଡ୍ଢନେତି ବ୍ରହ୍ମୱଡ୍ଢନନାମକେ ନଗରେ। କୁଲୱରେତି ଅଗ୍ଗକୁଲେ। ସେଟ୍ଠେତି ପାସଂସତମେ। ମହାସାଲେତି ମହାସାରେ। ଅଜାଯହନ୍ତି ଅଜାଯିଂ ଅହଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତସ୍ମିଂ କାଲେ ‘‘ବ୍ରହ୍ମୱଡ୍ଢନ’’ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମେ ବାରାଣସିନଗରେ ଯଦା ହୋମି ଭୱାମି ପଟିୱସାମି, ତଦା ଅଭିଜାତସମ୍ପତ୍ତିଯା ଉଦିତୋଦିତଭାୱେନ ଅଗ୍ଗେ ୱିଜ୍ଜାୱତସମ୍ପତ୍ତିଯା ସେଟ୍ଠେ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱତାଯ ମହାସାଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ଅହଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିନ୍ତି।

ତଦା ହି ମହାସତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋ ଚୱିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୱଡ୍ଢନନଗରେ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱସ୍ସ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ‘‘ସୋଣକୁମାରୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ତସ୍ସ ପଦସା ଗମନକାଲେ ଅଞ୍ଞୋପି ସତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଚୱିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତୁଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତସ୍ସ ଜାତସ୍ସ ‘‘ନନ୍ଦକୁମାରୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ତେସଂ ଉଗ୍ଗହିତୱେଦାନଂ ସବ୍ବସିପ୍ପନିପ୍ଫତ୍ତିପ୍ପତ୍ତାନଂ ୱଯପ୍ପତ୍ତାନଂ ରୂପସମ୍ପଦଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠହଟ୍ଠା ମାତାପିତରୋ ‘‘ଘରବନ୍ଧନେନ ବନ୍ଧିସ୍ସାମା’’ତି ପଠମଂ ସୋଣକୁମାରଂ ଆହଂସୁ – ‘‘ତାତ, ତେ ପତିରୂପକୁଲତୋ ଦାରିକଂ ଆନେସ୍ସାମ, ତ୍ୱଂ କୁଟୁମ୍ବଂ ପଟିପଜ୍ଜାହୀ’’ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଅଲଂ ମଯ୍ହଂ ଘରାୱାସେନ, ଅହଂ ଯାୱଜୀୱଂ ତୁମ୍ହେ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହି ତଦା ତଯୋପି ଭୱା ଆଦିତ୍ତଂ ଅଗାରଂ ୱିଯ ଅଙ୍ଗାରକାସୁ ୱିଯ ଚ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ୱିସେସତୋ ପନେସ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯୋ ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଅଜାନନ୍ତା ତେ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେନ୍ତାପି ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ନନ୍ଦକୁମାରଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ତେନ ହି ତ୍ୱଂ କୁଟୁମ୍ବଂ ପଟିପଜ୍ଜାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନାପି ‘‘ନାହଂ ମମ ଭାତରା ଛଡ୍ଡିତଖେଳଂ ସୀସେନ ଉକ୍ଖିପାମି, ଅହମ୍ପି ତୁମ୍ହାକଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଭାତରା ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଇମେ ଏୱଂ ତରୁଣା କାମେ ଜହନ୍ତି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମଯନ୍ତି ସବ୍ବେୱ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, କିଂ ୱୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ, ସବ୍ବେ ସହେୱ ପବ୍ବଜାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ଞାତୀନଂ ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଦତ୍ୱା ଦାସଜନଂ ଭୁଜିସ୍ସଂ କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଧନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋପି ଜନା ବ୍ରହ୍ମୱଡ୍ଢନନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସେ ପଦୁମପୁଣ୍ଡରୀକମଣ୍ଡିତଂ ମହାସରଂ ନିସ୍ସାଯ ରମଣୀଯେ ୱନସଣ୍ଡେ ଅସ୍ସମଂ ମାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୪୩।

‘‘ତଦାପି ଲୋକଂ ଦିସ୍ୱାନ, ଅନ୍ଧୀଭୂତଂ ତମୋତ୍ଥଟଂ;

ଚିତ୍ତଂ ଭୱତୋ ପତିକୁଟତି, ତୁତ୍ତୱେଗହତଂ ୱିଯ।

୪୪।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ୱିୱିଧଂ ପାପଂ, ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସହଂ ତଦା;

କଦାହଂ ଗେହା ନିକ୍ଖମ୍ମ, ପୱିସିସ୍ସାମି କାନନଂ।

୪୫।

‘‘ତଦାପି ମଂ ନିମନ୍ତିଂସୁ, କାମଭୋଗେହି ଞାତଯୋ;

ତେସମ୍ପି ଛନ୍ଦମାଚିକ୍ଖିଂ, ମା ନିମନ୍ତେଥ ତେହି ମଂ।

୪୬।

‘‘ଯୋ ମେ କନିଟ୍ଠକୋ ଭାତା, ନନ୍ଦୋ ନାମାସି ପଣ୍ଡିତୋ;

ସୋପି ମଂ ଅନୁସିକ୍ଖନ୍ତୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚଯି।

୪୭।

‘‘ଅହଂ ସୋଣୋ ଚ ନନ୍ଦୋ ଚ, ଉଭୋ ମାତାପିତା ମମ;

ତଦାପି ଭୋଗେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା, ପାୱିସିମ୍ହା ମହାୱନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତଦାପୀତି ଯଦା ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମୱଡ୍ଢନନଗରେ ସୋଣୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରୋ ଅହୋସିଂ, ତଦାପି। ଲୋକଂ ଦିସ୍ୱାନାତି ସକଲମ୍ପି ସତ୍ତଲୋକଂ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସିତ୍ୱା। ଅନ୍ଧୀଭୂତନ୍ତି ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁୱିରହେନ ଅନ୍ଧଜାତଂ ଅନ୍ଧଭାୱଂ ପତ୍ତଂ। ତମୋତ୍ଥଟନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରେନ ଅଭିଭୂତଂ। ଚିତ୍ତଂ ଭୱତୋ ପତିକୁଟତୀତି ଜାତିଆଦିସଂୱେଗୱତ୍ଥୁପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ କାମାଦିଭୱତୋ ମମ ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍କୁଟତି ସନ୍ନିଲୀଯତି ନ ୱିସରତି। ତୁତ୍ତୱେଗହତଂ ୱିଯାତି ତୁତ୍ତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଯୋକଣ୍ଟକସୀସୋ ଦୀଘଦଣ୍ଡୋ, ଯୋ ପତୋଦୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ୱେଗସା ଅଭିହତୋ ଯଥା ହତ୍ଥାଜାନୀଯୋ ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି, ଏୱଂ ମମ ଚିତ୍ତଂ ତଦା କାମାଦୀନୱପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଦିସ୍ୱାନ ୱିୱିଧଂ ପାପନ୍ତି ଗେହଂ ଆୱସନ୍ତେହି ଘରାୱାସନିମିତ୍ତଂ ଛନ୍ଦଦୋସାଦିୱସେନ କରୀଯମାନଂ ନାନାୱିଧଂ ପାଣାତିପାତାଦିପାପକମ୍ମଞ୍ଚେୱ ତନ୍ନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ନେସଂ ଲାମକଭାୱଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା। ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସହଂ ତଦାତି ‘‘କଦା ନୁ ଖୋ ଅହଂ ମହାହତ୍ଥୀ ୱିଯ ଅଯବନ୍ଧନଂ ଘରବନ୍ଧନଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମନୱସେନ ୱନଂ ପୱିସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ତଦା ସୋଣକୁମାରକାଲେ ଚିନ୍ତେସିଂ ଅହଂ। ତଦାପି ମଂ ନିମନ୍ତିଂସୂତି ନ କେୱଲଂ ଅଯୋଘରପଣ୍ଡିତାଦିକାଲେଯେୱ, ଅଥ ଖୋ ତଦାପି ତସ୍ମିଂ ସୋଣକୁମାରକାଲେପି ମଂ ମାତାପିତୁଆଦଯୋ ଞାତଯୋ କାମଭୋଗିନୋ କାମଜ୍ଝାସଯା ‘‘ଏହି, ତାତ, ଇମଂ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ୱିଭୱଂ ପଟିପଜ୍ଜ, କୁଲୱଂସଂ ପତିଟ୍ଠାପେହୀ’’ତି ଉଳାରେହି ଭୋଗେହି ନିମନ୍ତଯିଂସୁ। ତେସମ୍ପି ଛନ୍ଦମାଚିକ୍ଖିନ୍ତି ତେସମ୍ପି ମମ ଞାତୀନଂ ତେହି କାମଭୋଗେହି ମା ମଂ ନିମନ୍ତଯିତ୍ଥାତି ଅତ୍ତନୋ ଛନ୍ଦମ୍ପି ଆଚିକ୍ଖିଂ, ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ନିନ୍ନଜ୍ଝାସଯମ୍ପି କଥେସିଂ, ଯଥାଜ୍ଝାସଯଂ ପଟିପଜ୍ଜଥାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ସୋପି ମଂ ଅନୁ ସିକ୍ଖନ୍ତୋତି ‘‘ଇମେ କାମା ନାମ ଅପ୍ପସ୍ସାଦା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୂପାଯାସା’’ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୩୪; ୨।୪୩-୪୫; ପାଚି।୪୧୭)

ନଯେନ ନାନପ୍ପକାରଂ କାମେସୁ ଆଦୀନଓଂ ପଚ୍ଚଓେକ୍ଖିତ୍ୱା ଯଥାହଂ ସୀଲାଦୀନି ସିକ୍ଖନ୍ତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ରୋଚେସିଂ। ସୋପି ନନ୍ଦପଣ୍ଡିତୋ ତଥେଓ ତସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମେନ ମଂ ଅନୁସିକ୍ଖନ୍ତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚଯୀତି। ଅହଂ ସୋଣୋ ଚ ନନ୍ଦୋ ଚାତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସୋଣନାମକୋ ଅହଂ ମଯ୍ହଂ କନିଟ୍ଠଭାତା ନନ୍ଦୋ ଚାତି। ଉଭୋ ମାତାପିତାମମାତି ‘‘ଇମେ ନାମ ପୁତ୍ତକା ଏଓଂ ତରୁଣକାଲେପି କାମେ ଜହନ୍ତି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମଯ’’ନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନସଂଓେଗା ମାତାପିତରୋ ଚ। ଭୋଗେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱାତି ଅସୀତିକୋଟିଓିଭଓସମିଦ୍ଧେ ମହା ଭୋଗେ ଅନପେକ୍ଖଚିତ୍ତା ଖେଳପିଣ୍ଡଂ ଓିଯ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ମଯଂ ଚତ୍ତାରୋପି ଜନା ହିମଓନ୍ତପ୍ପଦେସେ ମହାଓନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯେନ ପଓିସିମ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଓିସିତ୍ୱା ଚ ତେ ତତ୍ଥ ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ଅସ୍ସମଂ ମାପେତ୍ୱା ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଓସିଂସୁ। ତେ ଉଭୋପି ଭାତରୋ ମାତାପିତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗିଂସୁ। ତେସୁ ନନ୍ଦପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ମଯା ଆଭତଫଲାଫଲାନେଓ ମାତାପିତରୋ ଖାଦାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ହିଯ୍ୟୋ ଚ ପୁରିମଗୋଚରଗହିତଟ୍ଠାନତୋ ଚ ଯାନି ତାନି ଅଓସେସାନି ଫଲାଫଲାନି ପାତୋଓ ଆନେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଖାଦାପେତି। ତେ ତାନି ଖାଦିତ୍ୱା ମୁଖଂ ଓିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ଉପୋସଥିକା ହୋନ୍ତି। ସୋଣପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଦୂରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଧୁରମଧୁରାନି ସୁପକ୍କାନି ଆହରିତ୍ୱା ଉପନାମେତି। ଅଥ ନଂ ତେ ‘‘ତାତ, କନିଟ୍ଠେନ ଆଭତାନି ମଯଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଉପୋସଥିକା ଜାତା, ଇଦାନି ନୋ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଓଦନ୍ତି। ଇତି ତସ୍ସ ଫଲାଫଲାନି ପରିଭୋଗଂ ନ ଲଭନ୍ତି ଓିନସ୍ସନ୍ତି, ପୁନଦିଓସାଦୀସୁପି ତଥେଓାତି, ଏଓଂ ସୋ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞତାଯ ଦୂରମ୍ପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଆହରତି, ତେ ପନ ନ ଖାଦନ୍ତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମାତାପିତରୋ ସୁଖୁମାଲା, ନନ୍ଦୋ ଚ ଯାନି ତାନି ଅପକ୍କାନି ଦୁପ୍ପକ୍କାନି ଫଲାଫଲାନି ଆହରିତ୍ୱା ଖାଦାପେତି, ଏଓଂ ସନ୍ତେ ଇମେ ନ ଚିରଂ ପଓତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି, ଓାରେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ନନ୍ଦ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ମମାଗମନଂ ପଟିମାନେହି, ଉଭୋ ଏକତୋଓ ଖାଦାପେସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ଏଓଂ ଓୁତ୍ତେପି ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତୋ ନ ତସ୍ସ ଓଚନମକାସି। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତଂ ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଓଚନଂ କରୋସି, ଅହଂ ଜେଟ୍ଠୋ, ମାତାପିତରୋ ଚ ମମେଓ ଭାରୋ, ଅହମେଓ ନେ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ଇତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଯାହୀ’’ତି ତସ୍ସ ଅଚ୍ଛରଂ ପହରି।

ସୋ ତେନ ପଣାମିତୋ ତତ୍ଥ ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତଂ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପଓିସିତ୍ୱା କସିଣଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଂଦିଓସମେଓ ଅଟ୍ଠ ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ପଞ୍ଚ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ସିନେରୁପାଦତୋ ରତନଓାଲୁକଂ ଆହରିତ୍ୱା ମମ ଭାତୁ ପଣ୍ଣସାଲାପରିଓେଣଂ ଆକିରିତ୍ୱା ଖମାପେସ୍ସାମି, ଉଦାହୁ ଅନୋତତ୍ତତୋ ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଖମାପେସ୍ସାମି? ଅଥ ଓା ମେ ଭାତା ଦେଓତାଓସେନ ଖମେଯ୍ୟ, ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ସକ୍କଞ୍ଚ ଦେଓରାଜାନଂ ଆନେତ୍ୱା ଖମାପେସ୍ସାମି, ଏଓଂ ପନ ନ ସୋଭିସ୍ସତି, ଅଯଂ ଖୋ ମନୋଜୋ ବ୍ରହ୍ମଓଡ୍ଢନରାଜା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଗ୍ଗରାଜା, ତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେ ରାଜାନୋ ଆନେତ୍ୱା ଖମାପେସ୍ସାମି, ଏଓଂ ସନ୍ତେ ମମ ଭାତୁ ଗୁଣୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଅଓତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସତି, ଚନ୍ଦୋ ଓିଯ ସୂରିଯୋ ଓିଯ ଚ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସତୀ’’ତି।

ସୋ ତାଓଦେଓ ଇଦ୍ଧିଯା ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଓଡ୍ଢନନଗରେ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ନିଓେସନଦ୍ୱାରେ ଓତରିତ୍ୱା ‘‘ଏକୋ ତାପସୋ ତୁମ୍ହେ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ତେନ କତୋକାସୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ତଓ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘କଥଂ ପନ ତୁମ୍ହେ, ଭନ୍ତେ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସଥା’’ତି? ‘‘ମହାରାଜ, କସ୍ସଚି ଓିଧଚ୍ଛେଦଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଇଦ୍ଧିଯାଓ ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ମହତିଯା ସେନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ତଂ ଆଦାଯ କୋସଲରଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରସ୍ସ ଅଓିଦୂରେ ଖନ୍ଧାଓାରଂ ନିଓେସେତ୍ୱା ‘‘ଯୁଦ୍ଧଂ ଓା ନୋ ଦେତୁ, ଓସେ ଓା ଓତ୍ତତୂ’’ତି କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଦୂତଂ ପାହେସି। ତେନ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜେନ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଦ୍ଧେ ଆରଦ୍ଧେ ଅତ୍ତନୋ ଇଦ୍ଧାନୁଭାଓେନ ଯଥା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସେନାନଂ ପୀଳଅନଂ ନ ହୋତି, ଏଓଂ କତ୍ୱା ଯଥା ଚ କୋସଲରାଜା ତସ୍ସ ଓସେ ଓତ୍ତତି, ଏଓଂ ଓଚନପଟିଓଚନହରଣେହି ସଂଓିଦହି। ଏତେନୁପାଯେନ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜାନୋ ତସ୍ସ ଓସେ ଓତ୍ତାପେସି।

ସୋ ତେନ ପରିତୁଟ୍ଠୋ ନନ୍ଦପଣ୍ଡିତଂ ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେହି ଯଥା ମଯ୍ହଂ ପଟିଞ୍ଞାତଂ, ତଥା କତଂ, ବହୂପକାରା ମେ ତୁମ୍ହେ, କିମହଂ ତୁମ୍ହାକଂ କରିସ୍ସାମି, ଅହଞ୍ହି ତେ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଉପଡ୍ଢରଜ୍ଜମ୍ପି ଦାତୁଂ ଇଚ୍ଛାମି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥମଣିମୁତ୍ତାପଓାଳଅରଜତସୁଓଣ୍ଣଦାସିଦାସପରିଜନପରିଚ୍ଛେଦ’’ନ୍ତି? ତଂ ସୁତ୍ୱା ନନ୍ଦପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ନ ମେ ତେ, ମହାରାଜ, ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥୋ, ନାପି ହତ୍ଥିଯାନାଦୀହି, ଅପି ଚ ଖୋ ତେ ରଟ୍ଠେ ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଅସ୍ସମେ ମମ ମାତାପିତରୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଓସନ୍ତି। ତ୍ୱାହଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଅପରାଧେ ମମ ଜେଟ୍ଠଭାତିକେନ ସୋଣପଣ୍ଡିତେନ ନାମ ମହେସିନା ପଣାମିତୋ, ସ୍ୱାହଂ ତଂ ଆଦାଯ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଖମାପେସ୍ସାମି, ତସ୍ସ ମେ ତ୍ୱଂ ଖମାପନେ ସହାଯୋ ହୋହୀ’’ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚତୁଓୀସତିଅକ୍ଖୋଭଣୀ ପରିମାଣାଯ ସେନାଯ ପରିଓୁତୋ ଏକସତରାଜୂହି ସଦ୍ଧିଂ ନନ୍ଦପଣ୍ଡିତଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ତଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ପତ୍ୱା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲପ୍ପଦେସଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତେନ କାଜେନ ଅନୋତତ୍ତତୋ ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା

ପାନୀଯଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ପରିୱେଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ଆସନ୍ନଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନଂ ଝାନରତିସମପ୍ପିତଂ ମହାସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନନ୍ଦପଣ୍ଡିତୋ ନଂ ଖମାପେସି। ମହାସତ୍ତୋ ନନ୍ଦପଣ୍ଡିତଂ ମାତରଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଯାୱଜୀୱଂ ପିତରଂ ପଟିଜଗ୍ଗି। ତେସଂ ପନ ରାଜୂନଂ –

''ଆନନ୍ଦୋ ଚ ପମୋଦୋ ଚ, ସଦା ହସିତକୀଳିତଂ;

ମାତରଂ ପରିଚରିତ୍ୱାନ, ଲବ୍ଭମେତଂ ୱିଜାନତା।

''ଆନନ୍ଦୋ ଚ ପମୋଦୋ ଚ, ସଦା ହସିତକୀଳିତଂ;

ପିତରଂ ପରିଚରିତ୍ୱାନ, ଲବ୍ଭମେତଂ ୱିଜାନତୋ।

''ଦାନଞ୍ଚ ପେୟ୍ୟୱଜ୍ଜଞ୍ଚ, ଅତ୍ଥଚରିଯା ଚ ଯା ଇଧ;

ସମାନତ୍ତତା ଚ ଧମ୍ମେସୁ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଯଥାରହଂ;

ଏତେ ଖୋ ସଙ୍ଗହା ଲୋକେ, ରଥସ୍ସାଣୀୱ ଯାଯତୋ।

''ଏତେ ଚ ସଙ୍ଗହା ନାସ୍ସୁ, ନ ମାତା ପୁତ୍ତକାରଣା;

ଲଭେଥ ମାନଂ ପୂଜଂ ୱା, ପିତା ୱା ପୁତ୍ତକାରଣା।

''ଯସ୍ମା ଚ ସଙ୍ଗହା ଏତେ, ସମ୍ମପେକ୍ଖନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା;

ତସ୍ମା ମହତ୍ତଂ ପପ୍ପୋନ୍ତି, ପାସଂସା ଚ ଭୱନ୍ତି ତେ।

''ବ୍ରହ୍ମାତି ମାତାପିତରୋ, ପୁବ୍ବାଚରିଯାତି ୱୁଚ୍ଚରେ;

ଆହୁନେୟ୍ୟା ଚ ପୁତ୍ତାନଂ, ପଜାଯ ଅନୁକମ୍ପକା।

''ତସ୍ମା ହି ନେ ନମସ୍ସେୟ୍ୟ, ସକ୍କରେୟ୍ୟ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଅନ୍ନେନ ଅଥ ପାନେନ, ୱତ୍ଥେନ ସଯନେନ ଚ;

ଉଚ୍ଛାଦନେନ ନ୍ହାପନେନ, ପାଦାନଂ ଧୋୱନେନ ଚ।

''ତାଯ ନଂ ପାରିଚରିଯାଯ, ମାତାପିତୂସୁ ପଣ୍ଡିତା;

ଇଧେୱ ନଂ ପସଂସନ୍ତି, ପେଚ୍ଚ ସଗ୍ଗେ ପମୋଦତୀ''ତି। (ଜା। ୨।୨୦।୧୭୬-୧୮୩) –

ବୁଦ୍ଧଲୀଳାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ତଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ତେ ରାଜାନୋ ସବଲକାଯା ପସୀଦିଂସୁ। ଅଥ ନେ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ''ଦାନାଦୀସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା''ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତେ ସବ୍ବେପି ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ଦେୱନଗରଂ ପୂରଯିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମାତରଂ ପଟିଜଗ୍ଗାହୀ''ତି ମାତରଂ ନନ୍ଦପଣ୍ଡିତଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଯାୱଜୀୱଂ ପିତରଂ ପଟିଜଗ୍ଗି। ତେ ଉଭୋପି ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯନା ଅହେସୁଂ।

ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି, ନନ୍ଦପଣ୍ଡିତୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ, ମନୋଜୋ ରାଜା ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ, ଏକସତରାଜାନୋ ଅସୀତିମହାଥେରା ଚେୱ ଅଞ୍ଞତରଥେରା ଚ, ଚତୁୱୀସତିଅକ୍ଖୋଭନୀପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ସୋଣପଣ୍ଡିତୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ କିଞ୍ଚାପି ସାତିସଯା ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ, ତଥାପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସେସପାରମିଯୋ ଚ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱ କାମେସୁ ଅନପେକ୍ଖତା, ମାତାପିତୂସୁ ତିବ୍ବୋ ସଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସଭାୱୋ , ମାତାପିତୁଉପଟ୍ଠାନେନ ଅତିତ୍ତି, ସତିପି ନେସଂ ଉପଟ୍ଠାନେ ସବ୍ବକାଲଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱାହାରେହି ୱୀତିନାମନନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ସୋଣପଣ୍ଡିତଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ତେମିଯଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୪୮। ଛଟ୍ଠେ କାସିରାଜସ୍ସ ଅତ୍ରଜୋତି କାସିରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ରଜୋ ପୁତ୍ତୋ ଯଦା ହୋମି, ତଦା ମୂଗପକ୍ଖୋତି ନାମେନ, ତେମିଯୋତି ୱଦନ୍ତି ମନ୍ତି ତେମିଯୋତି ନାମେନ ମୂଗପକ୍ଖୱତାଧିଟ୍ଠାନେନ ''ମୂଗପକ୍ଖୋ''ତି ମାତାପିତରୋ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ମଂ ୱଦନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହି ଜାତଦିୱସେ ସକଲକାସିରଟ୍ଠେ ଦେୱୋ ୱସ୍ସି, ଯସ୍ମା ଚ ସୋ ରଞ୍ଞୋ ଚେୱ ଅମଚ୍ଚାଦୀନଞ୍ଚ ହଦଯଂ ଉଠଆରେନ ପୀତିସିନେହେନ ତେମଯମାନୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ''ତେମିଯକୁମାରୋ''ତି ନାମଂ ଅହୋସି।

୪୯।ସୋଠଅସିତ୍ଥିସହସ୍ସାନନ୍ତି ସୋଠଅସନ୍ନଂ କାସିରଞ୍ଞୋ ଇତ୍ଥାଗାରସହସ୍ସାନଂ। ନ ୱିଜ୍ଜତି ପୁମୋତି ପୁତ୍ତୋ ନ ଲବ୍ଭତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ପୁତ୍ତୋ ଏୱ, ଧୀତାପିସ୍ସ ନତ୍ଥି ଏୱ। ଅହୋରତ୍ତାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ, ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଅହମେକକୋତି ଅପୁତ୍ତକସ୍ସେୱ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ବହୂନଂ ସଂୱଚ୍ଛରାନଂ ଅତୀତତ୍ତା ଅନେକେସଂ ଅହୋରତ୍ତାନଂ ଅପଗମନେନ ସବ୍ବଦତ୍ତିଯୋ ଅହମେକକୋୱ ବୋଧିପରିଯେସନଂ ଚରମାନୋ, ତଦା ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ସତ୍ଥା ୱଦତି।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ କାସିରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ସୋଠଅସସହସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯୋ ଅହେସୁଂ। ତାସୁ ଏକାପି ପୁତ୍ତଂ ୱା ଧୀତରଂ ୱା ନ ଲଭତି। ନାଗରା ''ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ୱଂସାନୁରକ୍ଖକୋ ଏକୋପି ପୁତ୍ତୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଜାତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ''ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେହୀ''ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ସୋଠଅସସହସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯୋ ''ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେଥା''ତି ଆଣାପେସି। ତା ଚନ୍ଦାଦୀନଂ ଉପଟ୍ଠାନାଦୀନି କତ୍ୱା ପତ୍ଥେନ୍ତିଯୋପି ନ ଲଭିଂସୁ। ଅଗ୍ଗମହେସୀ ପନସ୍ସ ମଦ୍ଦରାଜଧୀତା ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ନାମ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ଅହୋସି। ରାଜା ''ତ୍ୱମ୍ପି ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେହୀ''ତି ଆହ। ସା ପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ଉପୋସଥିକା ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ''ସଚାହଂ ଅଖଣ୍ଡସୀଲା, ଇମିନା ମେ ସଚ୍ଚେନ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୂ''ତି ସଚ୍ଚକିରିଯମକାସି। ତସ୍ସା ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ଆସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ''ଚନ୍ଦାଦେୱିଯା ପୁତ୍ତପଟିଲାଭସ୍ସ ଉପାଯଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ତସ୍ସା ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ପୁତ୍ତଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଉପରିଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁକାମଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ସମ୍ମ, ତଯି ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପାରମିଯୋ ଚ ତେ ପୂରେସ୍ସନ୍ତି, ମହାଜନସ୍ସ ଚ ୱୁଡ୍ଢି ଭୱିସ୍ସତି, ଅଯଂ କାସିରଞ୍ଞୋ ଚନ୍ଦା ନାମ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେତି, ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜାହୀ''ତି ଆହ।

ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତସ୍ସ ସହାଯା ପଞ୍ଚସତା ଦେୱପୁତ୍ତା ଖୀଣାଯୁକା ଦେୱଲୋକା ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ରଞ୍ଞୋ ଅମଚ୍ଚଭରିଯାନଂ କୁଚ୍ଛୀସୁ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଦେୱୀ ଗବ୍ଭସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ଗବ୍ଭପରିହାରଂ ଦାପେସି। ସା ପରିପୁଣ୍ଣଗବ୍ଭା ଧଞ୍ଞପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ତଂଦିୱସମେୱ ଅମଚ୍ଚଗେହେସୁ ପଞ୍ଚକୁମାରସତାନି ୱିଜାଯିଂସୁ। ଉଭଯମ୍ପି ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପରିୱାରା ଏତେ''ତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଦାରକସତାନଂ ପଞ୍ଚଧାତିସତାନି ପେସେତ୍ୱା କୁମାରପସାଧନାନି ଚ ପେସେସି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପନ ଅତିଦୀଘାଦିଦୋସୱିୱଜ୍ଜିତା ଅଲମ୍ବତ୍ଥନା ମଧୁରଥଞ୍ଞା ଚତୁସଟ୍ଠିଧାତିଯୋ ଦତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଚନ୍ଦାଦେୱିଯାପି ୱରଂ ଅଦାସି। ସା ଗହିତକଂ କତ୍ୱା ଠପେସି। ଦାରକୋ ମହତା ପରିୱାରେନ ୱଡ୍ଢତି। ଅଥ ନଂ ଏକମାସିକଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଆନଯିଂସୁ। ରାଜା ପିଯପୁତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଅଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ରମଯମାନୋ ନିସୀଦି।

୫୦। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚତ୍ତାରୋ ଚୋରା ଆନୀତା। ରାଜା ତେସୁ ଏକସ୍ସ ସକଣ୍ଟକାହି କସାହି ପହାରସହସ୍ସଂ ଆଣାପେସି, ଏକସ୍ସ ସଙ୍ଖଲିକାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ବନ୍ଧନାଗାରପ୍ପୱେସନଂ, ଏକସ୍ସ ସରୀରେ ସତ୍ତିପ୍ପହାରଦାନଂ, ଏକସ୍ସ ସୂଲାରୋପନଂ। ମହାସତ୍ତୋ ପିତୁ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ''ଅହୋ ମମ ପିତା ରଜ୍ଜଂ ନିସ୍ସାଯ ଭାରିଯଂ ନିରଯଗାମିକମ୍ମଂ କରୋତୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ପୁନଦିୱସେ ନଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଅଲଙ୍କତସିରିସଯନେ ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ।

ସୋ ଥୋକଂ ନିଦାୟିତ୍ୱା ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ମହନ୍ତଂ ସିରିୱିଭୱଂ ପସ୍ସି। ଅଥସ୍ସ ପକତିଯାପି ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଅତିରେକତରଂ ଭୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ''କୁତୋ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇମଂ ରାଜଗେହଂ ଆଗତୋ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଜାତିସ୍ସରଞ୍ଞାଣେନ ଦେୱଲୋକତୋ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଉସ୍ସଦନିରଯେ ପକ୍କଭାୱଂ ପସ୍ସି। ତତୋ ପରଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂଯେୱ ନଗରେ ରାଜଭାୱଂ ପସ୍ସି। ଅଥ ସୋ ''ଅହଂ ୱୀସତିୱସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଉସ୍ସଦନିରଯେ ପଚ୍ଚିଂ, ଇଦାନି ପୁନପି ଇମସ୍ମିଂ ଚୋରଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତୋସ୍ମି, ପିତାପି ମେ ହିଯ୍ୟୋ ଚତୂସୁ ଚୋରେସୁ ଆନୀତେସୁ ତଥାରୂପଂ ଫରୁସଂ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକଂ କଥଂ କଥେସି। ନ ମେ ଇମିନା ଅୱିଦିତୱିପୁଲାନତ୍ଥାୱହେନ ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥୋ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଇମମ୍ହା ଚୋରଗେହା ମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ଏକା ଦେୱଧୀତା ''ତାତ ତେମିୟକୁମାର, ମା ଭାୟି, ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତୱ ସୋତ୍ଥି ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସମସ୍ସାସେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଲଦ୍ଧସଙ୍ଖାତୋ ଅନନ୍ତରତୋ ମୁଚ୍ଚିତୁକାମୋ ସୋଳସସଂୱଚ୍ଛରାନି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି ଅଚଲାଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ଅଧିଟ୍ଠହି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''କିଚ୍ଛାଲଦ୍ଧଂ ପିୟଂ ପୁତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ କିଚ୍ଛାଲଦ୍ଧନ୍ତି କିଚ୍ଛେନ କସିରେନ ଚିରକାଲପତ୍ଥନାୟ ଲଦ୍ଧଂ। ଅଭିଜାତନ୍ତି ଜାତିସମ୍ପନ୍ନଂ। କାୟଜୁତିଯା ଚେୱ ଞାଣଜୁତିଯା ଚ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଜୁତିନ୍ଧରଂ। ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଧାରୟିତ୍ୱାନ, ସୟନେ ପୋସେତି ମଂ ପିତାତି ପିତା ମେ କାସିରାଜା ''ମା ନଂ କୁମାରଂ ରଜୋ ୱା ଉସ୍ସାୱୋ ୱା''ତି ଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ସିରିସୟନେ ସୟାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ମଂ ପୋସେତି।

୫୧।ନିଦ୍ଦାୟମାନୋ ସୟନୱରେ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅହଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପଣ୍ଡରଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସଂ। ଯେନାହଂ ନିରଯଂ ଗତୋତି ଯେନ ସେତଚ୍ଛତ୍ତେନ ତତୋ ତତିଯେ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅହଂ ନିରଯଂ ଗତୋ, ସେତଚ୍ଛତ୍ତସୀସେନ ରଜ୍ଜଂ ୱଦତି।

୫୨।ସହ ଦିଟ୍ଠସ୍ସ ମେ ଛତ୍ତନ୍ତି ତଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଦିଟ୍ଠସ୍ସ ଦିଟ୍ଠୱତୋ ମେ ସହ ତେନ ଦସ୍ସନେନ, ଦସ୍ସନସମକାଲମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଭେରୱୋତି ସୁପରିୱିଦିତାଦୀନୱତ୍ତା ଭୟାନକୋ ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସୋ ଉଦପାଦି। ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ସମାପନ୍ନୋ, କଥାହଂ ଇମଂ ମୁଞ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇମଂ ରଜ୍ଜଂ କାଳକଣ୍ଣିଂ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ୟନ୍ତି ଏୱଂ ୱିଚାରଣଂ ଆପଜ୍ଜିଂ।

୫୩।ପୁବ୍ବସାଲୋହିତା ମୟ୍ହନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଏକସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ମମ ମାତୁଭୂତପୁବ୍ବା ତସ୍ମିଂ ଛତ୍ତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ମୟ୍ହଂ ଅତ୍ଥକାମିନୀ ହିତେସିନୀ। ସା ମଂ ଦିସ୍ୱାନ ଦୁକ୍ଖିତଂ, ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଯୋଜୟୀତି ସା ଦେୱତା ମଂ ତଥା ଚେତୋଦୁକ୍ଖେନ ଦୁକ୍ଖିତଂ ଦିସ୍ୱା ମୂଗପକ୍ଖବଧିରଭାୱସଙ୍ଖାତେସୁ ତୀସୁ ରଜ୍ଜଦୁକ୍ଖତୋ ନିକ୍ଖମନକାରଣେସୁ ଯୋଜେସି।

୫୪।ପଣ୍ଡିଚ୍ଚୟନ୍ତି ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ। ମା ୱିଭାୱୟାତି ମା ପକାସେହି। ବାଲମତୋତି ବାଲୋତି ଞାତୋ। ସବ୍ବୋତି ସକଲୋ ଅନ୍ତୋଜନୋ ଚେୱ ବହିଜନୋ ଚ। ଓଚିନାୟତୁତି ନୀହରଥେତଂ କାଳକଣ୍ଣିନ୍ତି ଅୱଜାନାତୁ। ଏୱଂ ତୱ ଅତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ଯଥାୱୁତ୍ତନୟେନ ଅୱଜାନିତବ୍ବଭାୱେ ସତି ତୁୟ୍ହଂ ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମନେନ ହିତଂ ପାରମିପରିପୂରଣଂ ଭୱିସ୍ସତି।

୫୫।ତେତଂୱଚନନ୍ତି ତେ ଏତଂ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାହୀତି ୱଚନଂ। ଅତ୍ଥକାମାସି ମେ ଅମ୍ମାତି ଅମ୍ମ ଦେୱତେ, ମମ ଅତ୍ଥକାମା ଅସି। ହିତକାମାତି ତସ୍ସେୱ ପରିୟାୟୱଚନଂ। ଅତ୍ଥୋତି ୱା ଏତ୍ଥ ସୁଖଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ହିତନ୍ତି ତସ୍ସ କାରଣଭୂତଂ ପୁଞ୍ଞଂ।

୫୬।ସାଗରେୱ ଥଲଂ ଲଭିନ୍ତି ଚୋରଗେହେ ୱତାହଂ ଜାତୋ, ଅଜ୍ଜ ମେ ମହାୱତାନତ୍ଥୋତି ସୋକସାଗରେ ଓସୀଦନ୍ତୋ ତସ୍ସା ଦେୱତାୟ ଅହଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସାଗରେ ଓସୀଦନ୍ତୋ ୱିୟ ଥଲଂ ପତିଟ୍ଠଂ ଅଲଭିଂ, ରଜ୍ଜକୁଲତୋ ନିକ୍ଖମନୋପାୟଂ ଅଲଭିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତୟୋ ଅଙ୍ଗେ ଅଧିଟ୍ଠହିନ୍ତି ଯାୱ ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମିଂ, ତାୱ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି କାରଣାନି ଅଧିଟ୍ଠହିଂ।

୫୭। ଇଦାନି ତାନି ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ମୂଗୋ ଅହୋସି''ନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ପକ୍ଖୋତି ପୀଠସପ୍ପି। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ଏୱଂ ପନ ମହାସତ୍ତେ ଦେୱତାୟ ଦିନ୍ନନୟେ ଠତ୍ୱା ଜାତୱସ୍ସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମୂଗାଦିଭାୱେନ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେ ମାତାପିତରୋ ଧାତିଆଦୟୋ ଚ ''ମୂଗାନଂ ହନୁପରିୟୋସାନଂ ନାମ ଏୱରୂପଂ ନ ହୋତି, ବଧିରାନଂ କଣ୍ଣସୋତଂ ନାମ ଏୱରୂପଂ ନ ହୋତି, ପୀଠସପ୍ପୀନଂ ହତ୍ଥପାଦା ନାମ ଏୱରୂପା ନ ହୋନ୍ତି, ଭୱିତବ୍ବମେତ୍ଥ କାରଣେନ, ୱୀମଂସିସ୍ସାମ ନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ଖୀରେନ ତାୱ ୱୀମଂସିସ୍ସାମା''ତି ସକଲଦିୱସଂ ଖୀରଂ ନ ଦେନ୍ତି। ସୋ ସୁସ୍ସନ୍ତୋପି ଖୀରତ୍ଥାୟ ସଦ୍ଦଂ ନ କରୋତି।

ଅଥସ୍ସ ମାତା "ପୁତ୍ତୋ ମେ ଛାତୋ, ଖୀରମସ୍ସ ଦେଥା"ତି ଖୀରଂ ଦାପେସି। ଏୱଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଖୀରଂ ଅଦତ୍ୱା ଏକସଂୱଚ୍ଛରଂ ୱୀମଂସନ୍ତାପି ଅନ୍ତରଂ ନ ପସ୍ସିଂସୁ। ତତୋ "କୁମାରକା ନାମ ପୂୱଖଜ୍ଜକଂ ପିୟାୟନ୍ତି, ଫଲାଫଲଂ ପିୟାୟନ୍ତି, କୀଳଅନଭଣ୍ଡକଂ ପିୟାୟନ୍ତି, ଭୋଜନଂ ପିୟାୟନ୍ତୀ"ତି ତାନି ତାନି ପଲୋଭନୀୟାନି ଉପନେତ୍ୱା ୱୀମଂସନୱସେନ ପଲୋଭେନ୍ତା ଯାୱ ପଞ୍ଚୱସ୍ସକାଲା ଅନ୍ତରଂ ନ ପସ୍ସିଂସୁ। ଅଥ ନଂ "ଦାରକା ନାମ ଅଗ୍ଗିତୋ ଭାୟନ୍ତି, ମତ୍ତହତ୍ଥିତୋ ଭାୟନ୍ତି, ସପ୍ପତୋ ଭାୟନ୍ତି, ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକପୁରିସତୋ ଭାୟନ୍ତି, ତେହି ୱୀମଂସିସ୍ସାମା"ତି ଯଥା ତେହିସ୍ସ ଅନତ୍ଥୋ ନ ଜାୟତି, ତଥା ପୁରିମମେୱ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଅତିଭାୟାନକାକାରେନ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାରେସୁଂ।

ମହାସତ୍ତୋ ନିରୟଭୟଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା "ଇତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ନିରୟୋ ଭାୟିତବ୍ବୋ"ତି ନିଚ୍ଚଲୋୱ ହୋତି। ଏୱମ୍ପି ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଅନ୍ତରଂ ନ ପସ୍ସନ୍ତା ପୁନ "ଦାରକା ନାମ ସମଜ୍ଜଟ୍ଠିକା ହୋନ୍ତୀ"ତି ସମଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱାପି ମହାସତ୍ତଂ ସାଣିୟା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ଚତୂସୁ ପସ୍ସେସୁ ସଙ୍ଖସଦ୍ଦେହି ଭେରିସଦ୍ଦେହି ଚ ସହସା ଏକନିନ୍ନାଦଂ କାରେତ୍ୱାପି ଅନ୍ଧକାରେ ଘଟେହି ଦୀପଂ ଉପନେତ୍ୱା ସହସା ଆଲୋକଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱାପି ସକଲସରୀରଂ ଫାଣିତେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ବହୁମକ୍ଖିକେ ଠାନେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱାପି ନ୍ହାପନାଦୀନି ଅକତ୍ୱା ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱମତ୍ଥକେ ନିପନ୍ନଂ ଅଚ୍ଛୁପେକ୍ଖିତ୍ୱାପି ତତ୍ଥ ଚ ପଲିପନ୍ନଂ ସୟମାନଂ ପରିହାସେହି ଅକ୍କୋସନେହି ଚ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱାପି ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚେ ଅଗ୍ଗିକପଲ୍ଲଂ କତ୍ୱା ଉଣ୍ହସନ୍ତାପେନ ପୀଳେତ୍ୱାପୀତି ଏୱଂ ନାନାୱିଧେହି ଉପାୟେହି ୱୀମଂସନ୍ତାପିସ୍ସ ଅନ୍ତରଂ ନ ପସ୍ସିଂସୁ।

ମହାସତ୍ତୋ ହି ସବ୍ବତ୍ଥ ନିରୟଭୟମେୱ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅୱିକୋପେନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅହୋସି। ଏୱଂ ପନ୍ନରସୱସ୍ସାନି ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଅଥ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ "ପୀଠସପ୍ପିନୋ ୱା ହୋନ୍ତୁ ମୂଗବଧିରା ୱା ରଜନୀୟେସୁ ଅରଜ୍ଜନ୍ତା ଦୁସ୍ସନୀୟେସୁ ଅଦୁସ୍ସନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥୀତି ନାଟକାନିସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱୀମଂସିସ୍ସାମା"ତି କୁମାରଂ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଦେୱପୁତ୍ତଂ ୱିୟ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଦେୱୱିମାନକପ୍ପଂ ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧଦାମାଦୀହି ଏକାମୋଦପମୋଦଂ ପାସାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଉତ୍ତମରୂପଧରା ଭାୱୱିଲାସସମ୍ପନ୍ନା ଦେୱଚ୍ଛରାପଟିଭାଗା ଇତ୍ଥିୟୋ ଉପଟ୍ଠପେସୁଂ – "ଗଚ୍ଛଥ ନଚ୍ଚାଦୀହି କୁମାରଂ ଅଭିରମାପେଥା"ତି। ତା ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା କାତୁଂ ୱାୟମିଂସୁ। ସୋ ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନତାୟ "ଇମା ମେ ସରୀରସମ୍ଫସ୍ସଂ ମା ୱିନ୍ଦିଂସୂ"ତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ନିରୁନ୍ଧି। ତା ତସ୍ସ ସରୀରସମ୍ଫସ୍ସଂ ଅୱିନ୍ଦନ୍ତିୟୋ "ଥଦ୍ଧସରୀରୋ ଏସ, ନାୟଂ ମନୁସ୍ସୋ, ଯକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ପକ୍କମିଂସୁ।

ଏୱଂ ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ସୋଳସହି ମହାୱୀମଂସାହି ଅନେକାହି ଚ ଖୁଦ୍ଦକୱୀମଂସାହି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ "ତାତ, ତେମିୟକୁମାର, ମୟଂ ତୱ ଅମୂଗାଦିଭାୱଂ ଜାନାମ, ନ ହି ତେସଂ ଏୱରୂପାନି ମୁଖକଣ୍ଣସୋତପାଦାନି ହୋନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହେହି ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧପୁତ୍ତକୋ, ମା ନୋ ନାସେହି, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜୂନଂ ସନ୍ତିକା ଗରହତୋ ମୋଚେହୀ"ତି ସହ ୱିସୁଂ ୱିସୁଞ୍ଚ ଅନେକୱାରଂ ଯାଚିଂସୁ। ସୋ ତେହି ଏୱଂ ଯାଚିୟମାନୋପି ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି।

୫୮। ଅଥ ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଉଭୋ ପାଦେ କଣ୍ଣସୋତେ ଜିୱ୍ହଂ ଉଭୋ ଚ ହତ୍ଥେ କୁସଲେହି ପୁରିସେହି ୱୀମଂସାପେତ୍ୱା "ଯଦିପି ଅପୀଠସପ୍ପିଆଦୀନଂ ୱିୟସ୍ସ ପାଦାଦୟୋ, ତଥାପି ଅୟଂ ପୀଠସପ୍ପି ମୂଗବଧିରୋ ମଞ୍ଞେ, ଇଦିସେ କାଳକଣ୍ଣିପୁରିସେ ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ୱସନ୍ତେ ତୟୋ ଅନ୍ତରାୟା ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି ଜୀୱିତସ୍ସ ୱା ଛତ୍ତସ୍ସ ୱା ମହେସିୟା ୱା"ତି ଲକ୍ଖଣପାଠକେହି ଇଦାନି କଥିତଂ। ଜାତଦିୱସେ ପନ "ତୁମ୍ହାକଂ ଦୋମନସ୍ସପରିହରଣତ୍ଥଂ 'ଧଞ୍ଞପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣୋ'ତି ୱୁତ୍ତ"ନ୍ତି ଅମଚ୍ଚେହି ଆରୋଚିତଂ ସୁତ୍ୱା ଅନ୍ତରାୟଭୟେନ ଭୀତୋ "ଗଚ୍ଛଥ ନଂ ଅୱମଙ୍ଗଲରଥେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରେନ ନୀହରାପେତ୍ୱା ଆମକସୁସାନେ ନିଖଣଥା"ତି ଆଣାପେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ହଟ୍ଠୋ ଉଦଗ୍ଗୋ ଅହୋସି – "ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ମେ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ"ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ତତୋ ମେ ହତ୍ଥପାଦେ ଚା"ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ମଦ୍ଦିୟାତି ମଦ୍ଦନୱସେନ ୱୀମଂସିତ୍ୱା। ଅନୂନତନ୍ତି ହତ୍ଥାଦୀହି ଅୱିକଲତଂ। ନିନ୍ଦିସୁନ୍ତି "ଏୱଂ ଅନୂନାୱୟୱୋପି ସମାନୋ ମୂଗାଦି ୱିୟ ଦିସ୍ସମାନୋ "ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ଅଭବ୍ବୋ, କାଳକଣ୍ଣିପୁରିସୋ ଅୟ"ନ୍ତି ଗରହିଂସୁ। "ନିନ୍ଦିସୁ"ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ୱଦିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୯।ଛନ୍ଦନଂ ଅନୁମୋଦିସୁନ୍ତି ରାଜଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଆଗତା ସବ୍ବେପି ଜନପଦୱାସିନୋ ସେନାପତିପୁରୋହିତପ୍ପମୁଖା ରାଜପୁରିସା ତେ ସବ୍ବେପି ଏକମନା ସମାନଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତରାୟପରିହରଣତ୍ଥଂ ରଞ୍ଞା ଆଣତ୍ତା ଭୂମିୟଂ ନିଖଣନୱସେନ ମମ ଛଡ୍ଡନଂ ମୁଖସଙ୍କୋଚଂ ଅକତ୍ୱା ଅଭିମୁଖଭାୱେନ ସାଧୁ ସୁଟ୍ଠୁ ଇଦଂ କତ୍ତବ୍ବମେୱାତି ଅନୁମୋଦିଂସୁ।

୬୦।ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ସମିଜ୍ଝଥାତି ଯସ୍ସତ୍ଥାୟ ଯଦତ୍ଥଂ ତତୋ ମୂଗାଦିଭାୱାଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ଦୁକ୍କରଚରଣଂ ଚିଣ୍ଣଂ ଚରିତଂ, ସୋ ଅତ୍ଥୋ ମମ ସମିଜ୍ଝତି। ତେସଂ ମମ ମାତାପିତୁଆଦୀନଂ ମତିଂ ଅଧିପ୍ପାୟଂ ସୁତ୍ୱା ସୋ ଅହଂ ମମ ଅଧିପ୍ପାୟସମିଜ୍ଝନେନ ହଟ୍ଠୋ ଅନୁପଧାରେତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ନିଖଣନାନୁଜାନନେନ ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋୱ ଅହୋସିନ୍ତି ୱଚନସେସେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୬୧। ଏୱଂ କୁମାରସ୍ସ ଭୂମିଯଂ ନିଖଣନେ ରଞ୍ଞା ଆଣତ୍ତେ ଚନ୍ଦାଦେୱୀ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା, ''ଦେୱ, ତୁମ୍ହେହି ମଯ୍ହଂ ୱରୋ ଦିନ୍ନୋ, ମଯା ଚ ଗହିତକଂ କତ୍ୱା ଠପିତୋ, ତଂ ମେ ଇଦାନି ଦେଥା''ତି। ''ଗଣ୍ହ, ଦେୱୀ''ତି। ''ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି। ''ପୁତ୍ତୋ ତେ କାଳକଣ୍ଣୀ, ନ ସକ୍କା ଦାତୁ''ନ୍ତି। ''ତେନ ହି, ଦେୱ, ଯାୱଜୀୱଂ ଅଦେନ୍ତୋ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଦେଥା''ତି। ''ତମ୍ପି ନ ସକ୍କା''ତି। ''ଛ ୱସ୍ସାନି, ପଞ୍ଚଚତ୍ତାରିତୀଣିଦ୍ୱେଏକଂ ୱସ୍ସଂ, ସତ୍ତ ମାସେ, ଛପଞ୍ଚଚତ୍ତାରୋତଯୋଦ୍ୱେଏକଂ ମାସଂଅଦ୍ଧମାସଂସତ୍ତାହଂ ଦେଥା''ତି। ସାଧୁ ଗଣ୍ହାତି।

ସା ପୁତ୍ତଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ''ତେମିଯକୁମାରସ୍ସ ଇଦଂ ରଜ୍ଜ''ନ୍ତି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ମତ୍ଥକେ କାରାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଆଗତଂ ଅଲଙ୍କତସିରିସଯନେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଯାଚି – ''ତାତ ତେମିଯ, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ନିଦ୍ଦଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ରୋଦମାନାଯ ମେ ଅକ୍ଖୀନି ଉପକ୍କାନି, ସୋକେନ ହଦଯଂ ଭିଜ୍ଜତି ୱିଯ, ତୱ ଅପୀଠସପ୍ପିଆଦିଭାୱଂ ଜାନାମି, ମା ମଂ ଅନାଥଂ କରୀ''ତି। ଇମିନା ନିଯାମେନ ଛ ଦିୱସେ ଯାଚି। ଛଟ୍ଠେ ଦିୱସେ ରାଜା ସୁନନ୍ଦଂ ନାମ ସାରଥିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ସ୍ୱେ ପାତୋୱ ଅୱମଙ୍ଗଲରଥେନ କୁମାରଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଆମକସୁସାନେ ଭୂମିଯଂ ନିଖଣିତ୍ୱା ପଥୱିୱଡ୍ଢନକକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଏହୀ''ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱୀ ''ତାତ, କାସିରାଜା ତଂ ସ୍ୱେ ଆମକସୁସାନେ ନିଖଣିତୁଂ ଆଣାପେସି। ସ୍ୱେ ମରଣଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ।

ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ''ତେମିଯ, ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ତଯା କତୋ ୱାଯାମୋ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ''ତି ହଟ୍ଠୋ ଉଦଗ୍ଗୋ ଅହୋସି। ମାତୁଯା ପନସ୍ସ ହଦଯଂ ଭିଜ୍ଜନାକାରଂ ୱିଯ ଅହୋସି। ଅଥ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ପାତୋୱ ସାରଥି ରଥଂ ଆଦାଯ ଦ୍ୱାରେ ଠପେତ୍ୱା ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ''ଦେୱି, ମା ମଯ୍ହଂ କୁଜ୍ଝି, ରଞ୍ଞୋ ଆଣା''ତି ପୁତ୍ତଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ନିପନ୍ନଂ ଦେୱିଂ ପିଟ୍ଠିହତ୍ଥେନ ଅପନେତ୍ୱା କୁମାରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପାସାଦା ଓତରି। ଦେୱୀ ଉରଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାସଦ୍ଦେନ ପରିଦେୱିତ୍ୱା ମହାତଲେ ଓହୀଯି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ମଯି ଅକଥେନ୍ତେ ମାତୁ ସୋକୋ ବଲୱା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି କଥେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱାପି ''ସଚେ କଥେସ୍ସାମି ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି କତୋ ୱାଯାମୋ ମୋଘୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅକଥେନ୍ତୋ ପନାହଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ପଚ୍ଚଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଧିୱାସେସି। ସାରଥି ''ମହାସତ୍ତଂ ରଥଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରାଭିମୁଖଂ ରଥଂ ପେସେସ୍ସାମୀ''ତି ପାଚୀନଦ୍ୱାରାଭିମୁଖଂ ପେସେସି। ରଥୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ତିଯୋଜନଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ। ମହାସତ୍ତୋ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ୱନଘଟଂ ସାରଥିସ୍ସ ଆମକସୁସାନଂ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାସି। ସୋ ''ଇଦଂ ଠାନଂ ସୁନ୍ଦର''ନ୍ତି ରଥଂ ଓକ୍କମାପେତ୍ୱା ମଗ୍ଗପସ୍ସେ ଠପେତ୍ୱା ରଥା ଓରୁଯ୍ହ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆଭରଣଭଣ୍ଡଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା କୁଦାଲଂ ଆଦାଯ ଅୱିଦୂରେ ଆୱାଟଂ ଖଣିତୁଂ ଆରଭି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଅନୁଲିମ୍ପିତ୍ୱା''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ନ୍ହାପେତ୍ୱାତି ସୋଳସହି ଗନ୍ଧୋଦକଘଟେହି ନ୍ହାପେତ୍ୱା। ଅନୁଲିମ୍ପିତ୍ୱାତି ସୁରଭିୱିଲେପନେନ ୱିଲିମ୍ପେତ୍ୱା। ୱେଠେତ୍ୱା ରାଜୱେଠନନ୍ତି କାସିରାଜୂନଂ ପୱେଣିଯାଗତଂ ରାଜମକୁଟଂ ସୀସେ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା। ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ତସ୍ମିଂ ରାଜକୁଲେ ରାଜାଭିସେକନିଯାମେନ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା। ଛତ୍ତେନ କାରେସୁଂ ପୁରଂ ପଦକ୍ଖିଣନ୍ତି ସେତଚ୍ଛତ୍ତେନ ଧାରିଯମାନେନ ମଂ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କାରେସୁଂ।

୬୨।ସତ୍ତାହଂ ଧାରଯିତ୍ୱାନାତି ମଯ୍ହଂ ମାତୁ ଚନ୍ଦାଦେୱିଯା ୱରଲାଭନୱସେନ ଲଦ୍ଧଂ ସତ୍ତାହଂ ମମ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଧାରଯିତ୍ୱା। ଉଗ୍ଗତେ ରୱିମଣ୍ଡଲେତି ତତୋ ପୁନଦିୱସେ ସୂରିଯମଣ୍ଡଲେ ଉଗ୍ଗତମତ୍ତେ ଅୱମଙ୍ଗଲରଥେନ ମଂ ନଗରତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ନିଖଣନତ୍ଥଂ ସାରଥି ସୁନନ୍ଦୋ ୱନମୁପଗଚ୍ଛି।

୬୩।ସଜ୍ଜସ୍ସନ୍ତି ସନ୍ନଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସଂ, ଯୁଗେ ଯୋଜିତସ୍ସଂ ମେ ରଥଂ ମଗ୍ଗତୋ ଉକ୍କମାପନୱସେନ ଏକୋକାସେ କତ୍ୱା। ହତ୍ଥମୁଚ୍ଚିତୋତି ମୁଚ୍ଚିତହତ୍ଥୋ, ରଥପାଚନତୋ ମୁତ୍ତହତ୍ଥୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ହତ୍ଥମୁଚ୍ଚିତୋତି ହତ୍ଥମୁତ୍ତୋ ମମ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କାସୁନ୍ତି ଆୱାଟଂ। ନିଖାତୁନ୍ତି ନିଖଣିତୁଂ।

୬୪-୫। ଇଦାନି ଯଦତ୍ଥଂ ମଯା ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ମୂଗୱତାଦିଅଧିଟ୍ଠାନେନ ଦୁକ୍କରଚରିଯା ଅଧିଟ୍ଠିତା, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅଧିଟ୍ଠିତମଧିଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ।

ତତ୍ଥ ତଜ୍ଜେନ୍ତୋ ୱିୱିଧକାରଣାତି ଦ୍ୱିମାସିକକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ସୋଳସସଂୱଚ୍ଛରା ଥଞ୍ଞପଟିସେଧନାଦୀହି ୱିୱିଧେହି ନାନପ୍ପକାରେହି କାରଣେହି ତଜ୍ଜଯନ୍ତୋ ଭଯୱିଦ୍ଧଂସନୱସେନ ୱିହେଠିଯମାନୋ। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯମେୱ।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ସୁନନ୍ଦେ କାସୁଂ ଖଣନ୍ତେ ''ଅଯଂ ମେ ୱାଯାମକାଲୋ''ତି ଉଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥପାଦେ ସମ୍ବାହିତ୍ୱା ରଥା ଓତରିତୁଂ ମେ ବଲଂ ଅତ୍ଥୀତି ଞତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ତାୱଦେୱସ୍ସ ପାଦପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ ୱାତପୁଣ୍ଣଭସ୍ତଚମ୍ମଂ ୱିଯ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ରଥସ୍ସ ପଚ୍ଛିମନ୍ତଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ଓତରିତ୍ୱା

କତିପଯେ ୱାରେ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଯୋଜନସତମ୍ପି ଗନ୍ତୁଂ ମେ ବଲଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ରଥଂ ପଚ୍ଛିମନ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା କୁମାରକାନଂ କୀଳଅନୟାନକଂ ୱିଯ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ସାରଥି ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିୱିରୁଜ୍ଝେଯ୍ଯ, ଅତ୍ଥି ମେ ପଟିୱିରୁଜ୍ଝିତୁଂ ବଲ’’ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପସାଧନତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆଣାପେସି – ‘‘ଗଚ୍ଛ କାସିରାଜପୁତ୍ତଂ ଅଲଙ୍କରୋହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦିବ୍ବେହି ଚ ମାନୁସେହି ଚ ଅଲଙ୍କାରେହି ସକ୍କଂ ୱିଯ ତଂ ଅଲଙ୍କରି। ସୋ ଦେୱରାଜଲୀଳାଯ ସାରଥିସ୍ସ ଖଣନୋକାସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆୱାଟତୀରେ ଠତ୍ୱା –

‘‘କିନ୍ନୁ ସନ୍ତରମାନୋୱ, କାସୁଂ ଖଣସି ସାରଥି;

ପୁଟ୍ଠୋ ମେ ସମ୍ମ ଅକ୍ଖାହି, କିଂ କାସୁଯା କରିସ୍ସସୀ’’ତି। (ଜା॰ ୨।୨୨।୩) –

ଆହ।

ତେନ ଉଦ୍ଧଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାୱ –

‘‘ରଞ୍ଞୋ ମୂଗୋ ଚ ପକ୍ଖୋ ଚ, ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ ଅଚେତସୋ;

ସୋମ୍ହି ରଞ୍ଞା ସମଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ, ପୁତ୍ତଂ ମେ ନିଖଣଂ ୱନେ’’ତି। (ଜା॰ ୨।୨୨।୪) –

ୱୁତ୍ତେ ମହାସତ୍ତୋ –

‘‘ନ ବଧିରୋ ନ ମୂଗୋସ୍ମି, ନ ପକ୍ଖୋ ନ ଚ ୱୀକଲୋ;

ଅଧମ୍ମଂ ସାରଥି କଯିରା, ମଂ ଚେ ତ୍ୱଂ ନିଖଣଂ ୱନେ।

‘‘ଊରୂ ବାହୁଞ୍ଚ ମେ ପସ୍ସ, ଭାସିତଞ୍ଚ ସୁଣୋହି ମେ;

ଅଧମ୍ମଂ ସାରଥି କଯିରା, ମଂ ଚେ ତ୍ୱଂ ନିଖଣଂ ୱନେ’’ତି। (ଜା॰ ୨।୨୨।୫-୬) –

ୱତ୍ୱା ପୁନ ତେନ ଆୱାଟଖଣନଂ ପହାଯ ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତସ୍ସ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମନୁସ୍ସୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା’’ତି ଅଜାନନ୍ତେନ –

‘‘ଦେୱତା ନୁସି ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ଅଦୁ ସକ୍କୋ ପୁରିନ୍ଦଦୋ;

କୋ ୱା ତ୍ୱଂ କସ୍ସ ୱା ପୁତ୍ତୋ, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯ’’ନ୍ତି। (ଜା॰ ୨।୨୨।୭) –

ୱୁତ୍ତେ –

‘‘ନମ୍ହି ଦେୱୋ ନ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ନାପି ସକ୍କୋ ପୁରିନ୍ଦଦୋ;

କାସିରଞ୍ଞୋ ଅହଂ ପୁତ୍ତୋ, ଯଂ କାସୁଯା ନିଖଞ୍ଞସି।

‘‘ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅହଂ ପୁତ୍ତୋ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ସମ୍ମୂପଜୀୱସି;

ଅଧମ୍ମଂ ସାରଥି କଯିରା, ମଂ ଚେ ତ୍ୱଂ ନିଖଣଂ ୱନେ।

‘‘ଯସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛାଯାଯ, ନିସୀଦେଯ୍ଯ ସଯେଯ୍ଯ ୱା;

ନ ତସ୍ସ ସାଖଂ ଭଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୋ ହି ପାପକୋ।

‘‘ଯଥା ରୁକ୍ଖୋ ତଥା ରାଜା, ଯଥା ସାଖା ତଥା ଅହଂ;

ଯଥା ଛାୟୂପଗୋ ପୋସୋ, ଏୱଂ ତ୍ୱମସି ସାରଥି;

ଅଧମ୍ମଂ ସାରଥି କୟିରା, ମଂ ଚେ ତ୍ୱଂ ନିଖଣଂ ୱନେ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୮-୧୧) –

ଆଦିନା ନୟେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତେନ ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଯାଚିତୋ ଅନିୱତ୍ତନକାରଣଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଛନ୍ଦଂ ତସ୍ସ ଚ ହେତୁ ନିରୟଭୟାଦିକଂ ଅତୀତଭୱେ ଅତ୍ତନୋ ପୱତ୍ତିଂ ୱିତ୍ଥାରେନ କଥେତ୍ୱା ତାୟ ଧମ୍ମକଥାୟ ତାୟ ଚ ପଟିପତ୍ତିୟା ତସ୍ମିମ୍ପି ପବ୍ବଜିତୁକାମେ ଜାତେ ରଞ୍ଞୋ ଇମଂ –

‘‘ରଥଂ ନିୟ୍ୟାତୟିତ୍ୱାନ, ଅନଣୋ ଏହି ସାରଥି;

ଅନଣସ୍ସ ହି ପବ୍ବଜ୍ଜା, ଏତଂ ଇସୀହି ୱଣ୍ଣିତ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୪୪) –

ୱତ୍ୱା ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

ସୋ ରଥଂ ଆଭରଣାନି ଚ ଗହେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ତାୱଦେୱ ‘‘ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ନଗରତୋ ନିଗ୍ଗଚ୍ଛି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ ଇତ୍ଥାଗାରେହି ନାଗରଜାନପଦେହି ଚ। ମହାସତ୍ତୋପି ଖୋ ସାରଥିଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ ଜାତୋ। ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ସକ୍କୋ ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ପେସେସି – ‘‘ତେମିୟପଣ୍ଡିତୋ ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ, ତସ୍ସ ଅସ୍ସମପଦଂ ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ଚ ମାପେହୀ’’ତି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତିୟୋଜନିକେ ୱନସଣ୍ଡେ ଅସ୍ସମଂ ମାପେତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନଚଙ୍କମନପୋକ୍ଖରଣୀଫଲରୁକ୍ଖସମ୍ପନ୍ନଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଚ ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ମାପେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ସକ୍କଦତ୍ତିୟଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱତ୍ଥାନି ଅପନେତ୍ୱା ତାପସୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା କଟ୍ଠତ୍ଥରେ ନିସିନ୍ନୋ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ, ପଞ୍ଚ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖେନ ଅସ୍ସମେ ନିସୀଦି।

କାସିରାଜାପି ସାରଥିନା ଦସ୍ସିତମଗ୍ଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତେନ ସହ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ରଜ୍ଜେନ ନିମନ୍ତେସି। ତେମିୟପଣ୍ଡିତୋ ତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅନେକାକାରୱୋକାରଂ ଅନିଚ୍ଚତାଦିପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ ଚ କାମାଦୀନୱପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ ଚ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ରାଜାନଂ ସଂୱେଜେସି। ସୋ ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ ଘରାୱାସେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ଇତ୍ଥାଗାରେ ଚ ପୁଚ୍ଛି। ତେପି ପବ୍ବଜିତୁକାମା ଅହେସୁଂ। ଅଥ ରାଜା ଚନ୍ଦାଦେୱିଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସୋଳସସୁ ସହସ୍ସେ ଓରୋଧେ ଚ ଅମଚ୍ଚାଦିକେ ଚ ପବ୍ବଜିତୁକାମେ ଞତ୍ୱା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି – ‘‘ଯେ ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତୁକାମା, ତେ ପବ୍ବଜନ୍ତୂ’’ତି। ସୁୱଣ୍ଣକୋଟ୍ଠାଗାରାଦୀନି ଚ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି। ନାଗରା ଚ ଯଥାପସାରିତେଯେୱ ଆପଣେ ୱିୱଟଦ୍ୱାରାନେୱ ଗେହାନି ଚ ପହାୟ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ। ରାଜା ମହାଜନେନ ସଦ୍ଧିଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜି। ସକ୍କଦତ୍ତିୟଂ ତିୟୋଜନିକଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ପରିପୂରି।

ସାମନ୍ତରାଜାନୋ ‘‘କାସିରାଜା ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ଗହେସ୍ସାମା’’ତି ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦେୱନଗରସଦିସଂ ନଗରଂ ସତ୍ତରତନଭରିତଂ ଦେୱୱିମାନକପ୍ପଂ ରାଜନିୱେସନଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ଧନଂ ନିସ୍ସାୟ ଭୟେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ତାୱଦେୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପାୟାସୁଂ। ତେସଂ ଆଗମନଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ୱନନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତେ ସବ୍ବେ ସଦ୍ଧିଂ ପରିସାୟ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ଏୱଂ ଅପରେପି ଅପରେପୀତି ମହାସମାଗମୋ ଅହୋସି। ସବ୍ବେ ଫଲାଫଲାନି ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ଯୋ କାମାଦିୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି।

ସୋ ଧମ୍ମସ୍ସୱନସପ୍ପାୟଂ ଲଭିତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିୟୋ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତି। ଏୱଂ ଅପରୋପି ଅପରୋପୀତି ସବ୍ବେପି ଜୀୱିତପରିୟୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟନା ଅହେସୁଂ। ତିରଚ୍ଛାନଗତାପି ମହାସତ୍ତେ ଇସିଗଣେପି ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ଛସୁ କାମସଗ୍ଗେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ପୱତ୍ତିତ୍ଥ। ତଦା ଛତ୍ତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଅହୋସି, ସାରଥି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ, ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି, ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ତେମିୟପଣ୍ଡିତୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ ଇଧ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତା, ସେସପାରମିୟୋପି ଯଥାରହଂ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ମାସଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିରଯଭଯଂ ପାପଭୀରୁତା ରଜ୍ଜଜିଗୁଚ୍ଛା ନେକ୍ଖମ୍ମନିମିତ୍ତଂ ମୂଗାଦିଭାୱାଧିଟ୍ଠାନଂ ତତ୍ଥ ଚ ୱିରୋଧିପ୍ପଚ୍ଚଯସମୋଧାନେପି ନିଚ୍ଚଲଭାୱୋତି ଏୱମାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ତେମିଯଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ ନିଟ୍ଠିତା।

୭। କପିରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୬୭। ସତ୍ତମେ ଯଦା ଅହଂ କପି ଆସିନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ଅହଂ କପିୟୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୁଦ୍ଧିମନ୍ୱାଯ ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସ୍ସପୋତକପ୍ପମାଣୋ ମହାସରୀରୋ କପି ହୋମି। ନଦୀକୂଲେ ଦରୀସଯେତି ଏକିସ୍ସା ନଦିଯା ତୀରେ ଏକସ୍ମିଂ ଦରୀଭାଗେ ଯଦା ୱାସଂ କପ୍ପେମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଦା କିର ବୋଧିସତ୍ତୋ ଯୂଥପରିହରଣଂ ଅକତ୍ୱା ଏକଚରୋ ହୁତ୍ୱା ୱିହାସି। ତସ୍ସା ପନ ନଦିଯା ୱେମଜ୍ଝେ ଏକୋ ଦୀପକୋ ନାନପ୍ପକାରେହି ଅମ୍ବପନସାଦୀହି ଫଲରୁକ୍ଖେହି ସମ୍ପନ୍ନୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଥାମଜୱସମ୍ପନ୍ନତାଯ ନଦିଯା ଓରିମତୀରତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଦୀପକସ୍ସ ପନ ନଦିଯା ଚ ମଜ୍ଝେ ଏକୋ ପିଟ୍ଠିପାସାଣୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ପତତି। ତତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଦୀପକେ ପତତି। ସୋ ତତ୍ଥ ନାନପ୍ପକାରାନି ଫଲାଫଲାନି ଖାଦିତ୍ୱା ସାଯଂ ତେନେୱ ଉପାଯେନ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେପି ତଥେୱ କରୋତି। ଇମିନା ନିଯାମେନ ୱାସଂ କପ୍ପେସି।

ତସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ଏକୋ କୁମ୍ଭୀଲୋ ସପଜାପତିକୋ ତସ୍ସଂ ନଦିଯଂ ୱସତି। ତସ୍ସ ଭରିଯା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଅପରାପରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ହଦଯମଂସେ ଦୋହଳଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା କୁମ୍ଭୀଲଂ ଆହ – ''ମଯ୍ହଂ ଖୋ, ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ଇମସ୍ସ ୱାନରସ୍ସ ହଦଯମଂସେ ଦୋହଳୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି। ସୋ ''ସାଧୁ, ଭଦ୍ଦେ, ଲଚ୍ଛସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ତଂ ସାଯଂ ଦୀପକତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିପାସାଣେ ନିପଜ୍ଜି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଦିୱସଂ ଗୋଚରଂ ଚରିତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ଦୀପକେ ଠିତୋୱ ପାସାଣଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଅଯଂ ପାସାଣୋ ଇଦାନି ଉଚ୍ଚତରୋ ଖାଯତି, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହି ଉଦକପ୍ପମାଣଞ୍ଚ ପାସାଣପ୍ପମାଣଞ୍ଚ ସୁୱୱତ୍ଥାପିତମେୱ ହୋତି। ତେନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅଜ୍ଜ ଇମିସ୍ସା ନଦିଯା ଉଦକଂ ନେୱ ହାଯତି, ଅଥ ଚ ପନାଯଂ ପାସାଣୋ ମହା ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯତି, କଚ୍ଚି ନୁ ଖୋ ଏତ୍ଥ ମଯ୍ହଂ ଗହଣତ୍ଥାଯ କୁମ୍ଭୀଲୋ ନିପନ୍ନୋ''ତି?

ସୋ ''ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ତାୱ ନ''ନ୍ତି ତତ୍ଥେୱ ଠତ୍ୱା ପାସାଣେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୋ ୱିଯ ''ଭୋ, ପାସାଣା''ତି ୱତ୍ୱା ପଟିୱଚନଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଯାୱତତିଯଂ ''ଭୋ, ପାସାଣା''ତି ଆହ। ପାସାଣୋ ପଟିୱଚନଂ ନ ଦେତି। ପୁନପି ବୋଧିସତ୍ତୋ ''କିଂ, ଭୋ ପାସାଣ, ଅଜ୍ଜ ମଯ୍ହଂ ପଟିୱଚନଂ ନ ଦେସୀ''ତି ଆହ। କୁମ୍ଭୀଲୋ ''ଅଦ୍ଧା ଅଯଂ ପାସାଣୋ ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ୱାନରିନ୍ଦସ୍ସ ପଟିୱଚନଂ ଦେତି ମଞ୍ଞେ, ଅଜ୍ଜ ପନ ମଯା ଓତ୍ଥରିତତ୍ତା ନ ଦେତି, ହନ୍ଦାହଂ ଦସ୍ସାମିସ୍ସ ପଟିୱଚନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''କିଂ ୱାନରିନ୍ଦା''ତି ଆହ। ''କୋସି ତ୍ୱ''ନ୍ତି? ''ଅହଂ କୁମ୍ଭୀଲୋ''ତି । ''କିମତ୍ଥଂ ଏତ୍ଥ ନିପନ୍ନୋସୀ''ତି? ''ତୱ ହଦଯଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ''ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଞ୍ଞୋ ମେ ଗମନମଗ୍ଗୋ ନତ୍ଥି, ପଟିରୁଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ ଗମନ''ନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ପୀଳିତୋ ସୁସୁମାରେନ, ଗମନଂ ନ ଲଭାମହଂ''।

୬୮।

''ଯମ୍ହୋକାସେ ଅହଂ ଠତ୍ୱା, ଓରା ପାରଂ ପତାମହଂ;

ତତ୍ଥଚ୍ଛି ସତ୍ତୁୱଧକୋ, କୁମ୍ଭୀଲୋ ଲୁଦ୍ଦଦସ୍ସନୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ''ପୀଳିତୋ ସୁସୁମାରେନା''ତି ଅଦ୍ଧଗାଥାଯ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ। ''ଯମ୍ହୋକାସେ''ତି ଗାଥାଯ ପାକଟଂ କରୋତି। ତତ୍ଥ ଯମ୍ହୋକାସେତି ଯସ୍ମିଂ ନଦୀମଜ୍ଝେ ଠିତପିଟ୍ଠିପାସାଣସଙ୍ଖାତେ ପଦେସେ ଠତ୍ୱା। ଓରାତି ଦୀପକସଙ୍ଖାତା ଓରତୀରା। ପାରନ୍ତି ତଦା ମମ ୱସନଟ୍ଠାନଭୂତଂ ନଦିଯା ପରତୀରଂ। ପତାମହନ୍ତି ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପତାମି ଅହଂ। ତତ୍ଥଚ୍ଛୀତି ତସ୍ମିଂ ପିଟ୍ଠିପାସାଣପ୍ପଦେସେ ସତ୍ତୁଭୂତୋ ୱଧକୋ ଏକନ୍ତେନେୱ ଘାତକୋ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ଲୁଦ୍ଦଦସ୍ସନୋ ଘୋରରୂପୋ ଭଯାନକଦସ୍ସନୋ ନିସୀଦି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଞ୍ଞୋ ମେ ଗମନମଗ୍ଗୋ ନତ୍ଥି, ଅଜ୍ଜ ମଯା କୁମ୍ଭୀଲୋ ୱଞ୍ଚେତବ୍ବୋ, ଏୱଞ୍ହି ଅଯଞ୍ଚ ମହତା ପାପତୋ ମଯା ପରିମୋଚିତୋ ସିଯା, ମଯ୍ହଞ୍ଚ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି। ସୋ କୁମ୍ଭୀଲଂ ଆହ – ‘‘ସମ୍ମ, କୁମ୍ଭୀଲ, ଅହଂ ତୁଯ୍ହଂ ଉପରି ପତିସ୍ସାମୀ’’ତି। କୁମ୍ଭୀଲୋ ‘‘ୱାନରିନ୍ଦ, ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ଇତୋ ଆଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ଆହ। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଅହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି, ତ୍ୱଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ମଂ ତୱ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତକାଲେ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ଅୱୋଚ। କୁମ୍ଭୀଲାନଞ୍ଚ ମୁଖେ ୱିୱଟେ ଅକ୍ଖୀନି ନିମ୍ମୀଲନ୍ତି। ସୋ ତଂ କାରଣଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ମୁଖଂ ୱିୱରି। ଅଥସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ନିମ୍ମୀଲିଂସୁ। ସୋ ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ସବ୍ବସୋ ନିମ୍ମୀଲିତକ୍ଖୀ ହୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ତଥାଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଦୀପକତୋ ଉପ୍ପତିତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁମ୍ଭୀଲସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ତତୋ ଉପ୍ପତନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ ୱିଜ୍ଜୋତମାନୋ ପରତୀରେ ଅଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୬୯।

‘‘ସୋ ମଂ ଅସଂସି ଏହୀତି, ଅହମ୍ମେମୀତି ତଂ ୱଦିଂ;

ତସ୍ସ ମତ୍ଥକମକ୍କମ୍ମ, ପରକୂଲେ ପତିଟ୍ଠହି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅସଂସୀତି ଅଭାସି। ଅହମ୍ମେମୀତି ଅହମ୍ପି ଆଗଚ୍ଛାମୀତି ତଂ କଥେସିଂ।

ଯସ୍ମା ପନ ତଂ ଦୀପକଂ ଅମ୍ବଜମ୍ବୁପନସାଦିଫଲରୁକ୍ଖସଣ୍ଡମଣ୍ଡିତଂ ରମଣୀଯଂ ନିୱାସଯୋଗ୍ଗଞ୍ଚ, ‘‘ଆଗଚ୍ଛାମୀ’’ତି ପନ ପଟିଞ୍ଞାଯ ଦିନ୍ନତ୍ତା ସଚ୍ଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋପି ‘‘ଆଗମିସ୍ସାମେୱା’’ତି ତଥା ଅକାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୭୦।

‘‘ନ ତସ୍ସ ଅଲିକଂ ଭଣିତଂ, ଯଥା ୱାଚଂ ଅକାସହ’’ନ୍ତି।

ଯସ୍ମା ଚେତଂ ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖଣଂ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା କତଂ, ତସ୍ମା ଆହ –

‘‘ସଚ୍ଚେନ ମେ ସମୋ ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ସଚ୍ଚପାରମୀ’’ତି।

କୁମ୍ଭୀଲୋ ପନ ତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମିନା ୱାନରିନ୍ଦେନ ଅତିଅଚ୍ଛେରକଂ କତ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ୱାନରିନ୍ଦ, ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅମିତ୍ତେ ଅଭିଭୱତି, ତେ ସବ୍ବେପି ତୁଯ୍ହଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଅତ୍ଥି ମଞ୍ଞେ’’ତି ଆହ –

‘‘ଯସ୍ସେତେ ଚତୁରୋ ଧମ୍ମା, ୱାନରିନ୍ଦ, ଯଥା ତୱ;

ସଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମୋ ଧିତି ଚାଗୋ, ଦିଟ୍ଠଂ ସୋ ଅତିୱତ୍ତତୀ’’ତି। (ଜା। ୧।୨।୧୪୭);

ତତ୍ଥ ଯସ୍ସାତି ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ଏତେତି ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବେ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦସ୍ସେତି। ଚତୁରୋ ଧମ୍ମାତି ଚତ୍ତାରୋ ଗୁଣା। ସଚ୍ଚନ୍ତି ୱଚୀସଚ୍ଚଂ, ‘‘ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ମୁସାୱାଦଂ ଅକତ୍ୱା ଆଗତୋ ଏୱାତି ଏତଂ ତେ ୱଚୀସଚ୍ଚଂ। ଧମ୍ମୋତି ୱିଚାରଣପଞ୍ଞା, ‘‘ଏୱଂ କତେ ଇଦଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପୱତ୍ତା ତେ ଏସା ୱିଚାରଣପଞ୍ଞା। ଧିତୀତି ଅବ୍ବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୀରିଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଏତମ୍ପି ତେ ଅତ୍ଥି। ଚାଗୋତି ଅତ୍ତପରିଚ୍ଚାଗୋ, ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ, ଯଂ ପନାହଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ, ମଯ୍ହମେୱେସ ଦୋସୋ । ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ। ସୋ ଅତିୱତ୍ତତୀତି ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଯଥା ତୱ ଏୱଂ ଏତେ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଅତ୍ଥି, ସୋ ଯଥା ମଂ ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ, ତଥେୱ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ ଅତିକ୍କମତି ଅଭିଭୱତୀତି।

ଏୱଂ କୁମ୍ଭୀଲୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ପସଂସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ। ତଦା କୁମ୍ଭୀଲୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ଭରିଯା ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକା, କପିରାଜା ପନ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧାପି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସେସପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଉଦକସ୍ସ ପାସାଣସ୍ସ ଚ ପମାଣୱୱତ୍ଥାନେନ ଇଦାନି ପାସାଣୋ ଉଚ୍ଚତରୋ ଖାଯତୀତି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନୱସେନ ପାସାଣସ୍ସ ଉପରି ସୁସୁମାରସ୍ସ ନିପନ୍ନଭାୱଜାନନଂ, ପାସାଣେନ କଥନାପଦେସେନ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ

ନିକ୍ଖମନଂ, ସୁସୁମାରସ୍ସ ଉପରି ଅକ୍କମିତ୍ୱା ସହସା ପରତୀରେ ପତିଟ୍ଠାନଓସେନ ସୀଘକାରିତାଯ ତସ୍ସ ମହତା ପାପତୋ ପରିମୋଚନଂ, ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତରକ୍ଖଣଂ, ସଚ୍ଚୱାଚାନୁରକ୍ଖଣଞ୍ଚାତି ଏୱମାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

କପିରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ସଚ୍ଚତାପସଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

ଅଟ୍ଠମେ ତାପସୋ ସଚ୍ଚସୱ୍ହୟୋତି ସଚ୍ଚସଦ୍ଦେନ ଅଭ୍ଭୁତଙ୍କୋ ସଚ୍ଚନାମକୋ ତାପସୋ ଯଦା ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ହୋମି, ତଦା। ସଚ୍ଚେନ ଲୋକଂ ପାଲେସିନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅୱିସଂୱାଦିଭାୱେନ ସତ୍ତଲୋକଂ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସତ୍ତନିକାଯଂ ପାପତୋ ନାନାୱିଧା ଅନତ୍ଥତୋ ଚ ରକ୍ଖିଂ। ସମଗ୍ଗଂ ଜନମକାସହନ୍ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କଲହୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦାପନ୍ନଂ ମହାଜନଂ କଲହେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସାମଗ୍ଗିଯଂ ଆନିସଂସକଥନେନ ସମଗ୍ଗଂ ଅୱିୱଦମାନଂ ସମ୍ମୋଦମାନଂ ଅହମକାସିଂ।

ତଦା ହି ବୋଧିସତ୍ତୋ ବାରାଣସିଯଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ''ସଚ୍ଚୋ''ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସାପାମୋକ୍ଖସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ ସବ୍ବସିପ୍ପାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ। ଆଚରିଯେନ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ବାରାଣସିଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତେହି ଅଭିନନ୍ଦିଯମାନୋ ତେସଂ ଚିତ୍ତାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ କତିପାହଂ ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ୱସି। ଅଥ ନଂ ମାତାପିତରୋ ପତିରୂପେନ ଦାରେନ ସଂଯୋଜେତୁକାମା ସବ୍ବଂ ୱିଭୱଜାତଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଘରାୱାସେନ ନିମନ୍ତେସୁଂ।

ମହାସତ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯୋ ଅତ୍ତନୋ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଂ ପରିବ୍ରୂହେତୁକାମୋ ଘରାୱାସେ ଆଦୀନୱଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଆନିସଂସଞ୍ଚ ନାନପ୍ପକାରତୋ କଥେତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ଅସ୍ସୁମୁଖାନଂ ରୋଦମାନାନଂ ଅପରିମାଣଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ଅନନ୍ତଂ ଯସଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାଯ ମହାନାଗୋୱ ଅଯସଙ୍ଖଲିକଂ ଘରବନ୍ଧନଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପ୍ପଦେସଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାଫଲେହି ଯାପେନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ପଞ୍ଚ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନକୀଳଂ କୀଳମାନୋ ସମାପତ୍ତିୱିହାରେନ ୱିହରତି।

ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ମନୁସ୍ସେ ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ପାଣାତିପାତାଦିଦସଅକୁସଲକମ୍ମପଥପସୁତେ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱାଦାପନ୍ନେ। ଦିସ୍ୱା ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି – ''ନ ଖୋ ପନ ମେତଂ ପତିରୂପଂ, ଯଦିଦଂ ଇମେ ସତ୍ତେ ଏୱଂ ପାପପସୁତେ ୱିୱାଦାପନ୍ନେ ଚ ଦିସ୍ୱା ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖଣଂ। ଅହଞ୍ହି 'ସତ୍ତେ ସଂସାରପଙ୍କତୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ନିବ୍ବାନଥଲେ ପତିଟ୍ଠପେସ୍ସାମୀ'ତି ମହାସମ୍ବୋଧିଯାନଂ ପଟିପନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ତଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅୱିସଂୱାଦେନ୍ତୋ ଯଂନୂନାହଂ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ତେ ସତ୍ତେ ପାପତୋ ଓରମାପେୟ୍ୟଂ, ୱିୱାଦଞ୍ଚ ନେସଂ ୱୂପସମେୟ୍ୟ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ମହାକରୁଣାଯ ସମୁସ୍ସାହିତୋ ସନ୍ତଂ ସମାପତ୍ତିସୁଖଂ ପହାଯ ଇଦ୍ଧିଯା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ଚିତ୍ତାନୁକୂଲଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ କଲହୱିଗ୍ଗହୱିୱାଦାପନ୍ନେ ସତ୍ତେ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଞ୍ଚ ସମ୍ପରାଯିକଞ୍ଚ ୱିରୋଧେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମଗ୍ଗେ ସହିତେ ଅକାସି। ଅନେକାକାରୱୋକାରଞ୍ଚ ପାପେ ଆଦୀନୱଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ତତୋ ସତ୍ତେ ୱିୱେଚେତ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ଦସସୁ କୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ଏକଚ୍ଚେ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ସୀଲସଂୱରେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଗୁତ୍ତିଯଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେ ପୱିୱେକୱାସେ ଝାନାଭିଞ୍ଞାସୁ ଚ ଯଥାରହଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୭୧।

''ପୁନାପରଂ ଯଦା ହୋମି, ତାପସୋ ସଚ୍ଚସୱ୍ହୟୋ;

ସଚ୍ଚେନ ଲୋକଂ ପାଲେସିଂ, ସମଗ୍ଗଂ ଜନମକାସହ''ନ୍ତି।

ଇଧାପି ମହାପୁରିସସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସେସପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଗୁଣାନୁଭାୱା ଚ ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ସଚ୍ଚତାପସଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ୱଟ୍ଟପୋତକଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୭୨। ନୱମେ ମଗଧେ ୱଟ୍ଟପୋତକୋତିଆଦୀସୁ ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ମଗଧରଟ୍ଠେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞପ୍ପଦେସେ ୱଟ୍ଟକଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ଅଚିରନିକ୍ଖନ୍ତତାଯ ତରୁଣୋ ମଂସପେସିଭୂତୋ, ତତୋ ଏୱ ଅଜାତପକ୍ଖୋ ୱଟ୍ଟକଚ୍ଛାପକୋ ଯଦା ଅହଂ କୁଲାୱକେଯେୱ ହୋମି।

୭୩।ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନାହରିତ୍ୱାତି ମଯ୍ହଂ ମାତା ଅତ୍ତନୋ ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ କାଲେନ କାଲଂ ଗୋଚରଂ ଆହରିତ୍ୱା ମଂ ପୋସେତି। ତସ୍ସା ଫସ୍ସେନ ଜୀୱାମୀତି ପରିସେଦନତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ପରିଭାୱନତ୍ଥଞ୍ଚ ସମ୍ମଦେୱ କାଲେନ କାଲଂ ମମଂ ଅଧିସଯନୱସେନ ଫୁସନ୍ତିଯା ତସ୍ସା ମମ ମାତୁଯା ସରୀରସମ୍ଫସ୍ସେନ ଜୀୱାମି ୱିହରାମି ଅତ୍ତଭାୱଂ ପୱତ୍ତେମି। ନତ୍ଥି ମେ କାଯିକଂ ବଲନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ପନ ଅତିତରୁଣତାଯ କାଯସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ବଲଂ ନତ୍ଥି।

୭୪।ସଂୱଚ୍ଛରେତି ସଂୱଚ୍ଛରେ ସଂୱଚ୍ଛରେ। ଗିମ୍ହସମଯେତି ଗିମ୍ହକାଲେ। ସୁକ୍ଖରୁକ୍ଖସାଖାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନସମୁପ୍ପନ୍ନେନ ଅଗ୍ଗିନା ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଦୱଡାହୋ ପଦିପ୍ପତି ପଜ୍ଜଲତି, ସୋ ତଥା ପଦୀପିତୋ। ଉପଗଚ୍ଛତି ଅମ୍ହାକନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ମାତାପିତୂନଞ୍ଚାତି ଅମ୍ହାକଂ ୱସନଟ୍ଠାନପ୍ପଦେସଂ ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅସୁଦ୍ଧସ୍ସାପି ସୁଦ୍ଧଭାୱକରଣେନ ପାୱନତୋ ପାୱକୋତି ଚ ଗତମଗ୍ଗେ ଇନ୍ଧନସ୍ସ ଭସ୍ମଭାୱାୱହନତୋ କଣ୍ହୱତ୍ତନୀତି ଚ ଲଦ୍ଧନାମୋ ଅଗ୍ଗି ୱନରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛେ ଦହନ୍ତୋ କାଲେନ କାଲଂ ଉପଗଚ୍ଛତି।

୭୫। ଏୱଂ ଉପଗମନତୋ ତଦାପି ସଦ୍ଦାଯନ୍ତୋତି ‘‘ଧମଧମ’’ଇତି ଏୱଂ ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତୋ, ଅନୁରୱଦସ୍ସନଞ୍ହେତଂ ଦାୱଗ୍ଗିନୋ। ମହାସିଖୀତି ପଵତକୂଟସଦିସାନଂ ଇନ୍ଧନାନଂ ୱସେନ ମହତିଯୋ ସିଖା ଏତସ୍ସାତି ମହାସିଖୀ। ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅନୁକ୍କମେନ ତଂ ଅରଞ୍ଞପ୍ପଦେସଂ ଝାପେନ୍ତୋ ଦହନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗି ମମ ସମୀପଟ୍ଠାନଂ ଉପାଗମି।

୭୬।ଅଗ୍ଗିୱେଗଭଯାତି ୱେଗେନ ଆଗଚ୍ଛତୋ ଅଗ୍ଗିନୋ ଭଯେନ ଭୀତା। ତସିତାତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସସମୁଟ୍ଠିତେନ କାଯସ୍ସ ଛମ୍ଭିତତ୍ତେନ ଚ ଉତ୍ରାସା। ମାତାପିତାତି ମାତାପିତରୋ। ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚଯନ୍ତି ଅଗ୍ଗିନା ଅନୁପଦ୍ଦୁତଟ୍ଠାନଗମନେନ ଅତ୍ତନୋ ସୋତ୍ଥିଭାୱମକଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ହି ତଦା ମହାଗେଣ୍ଡୁକପ୍ପମାଣୋ ମହାସରୀରୋ ଅହୋସି। ତଂ ମାତାପିତରୋ କେନଚି ଉପାଯେନ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୁଣନ୍ତା ଅତ୍ତସିନେହେନ ଚ ଅଭିଭୁଯ୍ୟମାନା ପୁତ୍ତସିନେହଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯିଂସୁ।

୭୭।ପାଦେ ପକ୍ଖେ ପଜହାମୀତି ଅତ୍ତନୋ ଉଭୋ ପାଦେ ଉଭୋ ପକ୍ଖେ ଚ ଭୂମିଯଂ ଆକାସେ ଚ ଗମନସଜ୍ଜେ କରୋନ୍ତୋ ପସାରେମି ଇରିଯାମି ୱାଯମାମି। ‘‘ପଟୀହାମୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ୱେହାସଗମନଯୋଗ୍ଗେ କାତୁଂ ଇହାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ପତୀହାମୀ’’ତିପି ପଠନ୍ତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପାଦେ ପକ୍ଖେ ଚ ପତି ୱିସୁଂ ଇହାମି, ଗମନତ୍ଥଂ ୱାଯମାମି, ତଂ ପନ ୱାଯାମକରଣତ୍ଥମେୱ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ନତ୍ଥି ମେ କାଯିକଂ ବଲଂ। ସୋହଂ ଅଗତିକୋ ତତ୍ଥାତି ସୋ ଅହଂ ଏୱଂଭୂତୋ ପାଦପକ୍ଖୱେକଲ୍ଲେନ ଗମନୱିରହିତୋ ମାତାପିତୂନଂ ଅପଗମନେନ ୱା ଅପ୍ପଟିସରଣୋ, ତତ୍ଥ ଦାୱଗ୍ଗିଉପଦ୍ଦୁତେ ୱନେ, ତସ୍ମିଂ ୱା କୁଲାୱକେ ଠିତୋୱ ଏୱଂ ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବାକାରେନ ତଦା ଚିନ୍ତେସିଂ। ଦୁତିଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅହନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୭୮।

ଇଦାନି ତଦା ଅତ୍ତନୋ ଚିନ୍ତିତାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯେସାହ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ;

ତତ୍ଥ ଯେସାହଂ ଉପଧାୱେଯ୍ୟଂ, ଭୀତୋ ତସିତୱେଧିତୋତି ମରଣଭଯେନ ଭୀତୋ ତତୋ ଏୱ ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସେନ ତସିତୋ ସରୀରକମ୍ପନେନ ୱେଧିତୋ ଯେସମହଂ ପକ୍ଖନ୍ତରଂ ଏତରହି ଦାୱଗ୍ଗିଉପଦ୍ଦୁତୋ ଜଲଦୁଗ୍ଗଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞମାନୋ ପୱିସିତୁଂ ଉପଧାୱେଯ୍ୟଂ ତେ ମମ ମାତାପିତରୋ ମଂ ଏକକଂ ଏୱ ଓହାଯ ଜହିତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତା। କଥଂ ମେ ଅଜ୍ଜ କାତୱେତି କଥଂ ନୁ ଖୋ ମଯା ଅଜ୍ଜ କାତବ୍ବଂ, ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଇତିକତ୍ତବ୍ବତାସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା ଠିତୋ ପୁନ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସୀଲଗୁଣୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ସଚ୍ଚଗୁଣୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ଅତୀତେ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ବୋଧିତଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନା ସଚ୍ଚାନୁଦ୍ଦଯକାରୁଞ୍ଞଖନ୍ତିସମନ୍ନାଗତା ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ସମପ୍ପୱତ୍ତମେତ୍ତାଭାୱନା ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧା ନାମ ଅତ୍ଥି, ତେହି ଚ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଏକନ୍ତନିଯ୍ୟାନଗୁଣୋ ଧମ୍ମୋ ଅତ୍ଥି, ମଯି ଚାପି ଏକଂ ସଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି। ସଂୱିଜ୍ଜମାନୋ ଏକୋ ସଭାୱଧମ୍ମୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ଅତୀତବୁଦ୍ଧେ ଚେୱ ତେହି ପଟିୱିଦ୍ଧଗୁଣେ ଚ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ମଯି ୱିଜ୍ଜମାନଂ ସଚ୍ଚଂ ସଭାୱଧମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ମଯା ଅତ୍ତନୋ ଚେୱ ଇଧ ୱାସୀନଂ ସେସପାଣୀନଞ୍ଚ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଏୱଂ ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେ ଠତ୍ୱା ଯଥାଚିନ୍ତିତଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୭୯।

‘‘ଅତ୍ଥି ଲୋକେ ସୀଲଗୁଣୋ, ସଚ୍ଚଂ ସୋଚେୟ୍ୟନୁଦ୍ଦଯା;

ତେନ ସଚ୍ଚେନ କାହାମି, ସଚ୍ଚକିରିଯମୁତ୍ତମଂ।

୮୦।

‘‘ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମବଲଂ, ସରିତ୍ୱା ପୁବ୍ବକେ ଜିନେ;

ସଚ୍ଚବଲମୱସ୍ସାଯ, ସଚ୍ଚକିରିଯମକାସହ’’ନ୍ତି।

୮୧। ତତ୍ଥ ମହାସତ୍ତୋ ଅତୀତେ ପରିନିବ୍ବୁତାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଗୁଣେ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନି ୱିଜ୍ଜମାନଂ ସଚ୍ଚସଭାୱଂ ଆରବ୍ଭ ଯଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ତଦା ସଚ୍ଚକିରିଯମକାସି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସନ୍ତି ପକ୍ଖା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ସନ୍ତି ପକ୍ଖା ଅପତନାତି ମୟ୍ହଂ ପକ୍ଖା ନାମ ଅତ୍ଥି ଉପଲବ୍ଭନ୍ତି, ନୋ ଚ ଖୋ ସକ୍କା ଏତେହି ଉପ୍ପତିତୁଂ ଆକାସେନ ଗନ୍ତୁନ୍ତି ଅପତନା। ସନ୍ତି ପାଦା ଅୱଞ୍ଚନାତି ପାଦାପି ମେ ଅତ୍ଥି, ତେହି ପନ ୱଞ୍ଚିତୁଂ ପଦୱାରଗମନେନ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଅୱଞ୍ଚନା। ମାତାପିତା ଚ ନିକ୍ଖନ୍ତାତି ଯେ ମଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନେୟ୍ୟୁଂ, ତେପି ମରଣଭଯେନ ମମ ମାତାପିତରୋ ନିକ୍ଖନ୍ତା। ଜାତୱେଦାତି ଅଗ୍ଗିଂ ଆଲପତି। ସୋ ହି ଜାତୋୱ ୱେଦିଯତି, ଧୂମଜାଲୁଟ୍ଠାନେନ ପଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ‘‘ଜାତୱେଦୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଟିକ୍କମାତି ପଟିଗଚ୍ଛ ନିୱତ୍ତାତି ଜାତୱେଦଂ ଆଣାପେତି।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସଚେ ମୟ୍ହଂ ପକ୍ଖାନଂ ଅତ୍ଥିଭାୱୋ, ତେ ଚ ପସାରେତ୍ୱା ଆକାସେ ଅପତନଭାୱୋ, ପାଦାନଂ ଅତ୍ଥିଭାୱୋ, ତେ ଚ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅୱଞ୍ଚନଭାୱୋ, ମାତାପିତୂନଂ ମଂ କୁଲାୱକେଯେୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାତଭାୱୋ ଚ ସଚ୍ଚସଭାୱଭୂତୋ ଏୱ, ଜାତୱେଦ, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟିକ୍କମା’’ତି କୁଲାୱକେ ନିପନ୍ନୋୱ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ ଅକାସି। ତସ୍ସ ସହ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ସୋଳସକରୀସମତ୍ତେ ଠାନେ ଜାତୱେଦୋ ପଟିକ୍କମି। ପଟିକ୍କମନ୍ତୋ ଚ ନ ଝାଯମାନୋୱ ଅରଞ୍ଞଂ ଗତୋ, ଉଦକେ ପନ ଓପିଲାପିତୋୱ୍କା ୱିଯ ତତ୍ଥେୱ ନିବ୍ବାଯି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୮୨।

‘‘ସହ ସଚ୍ଚେ କତେ ମୟ୍ହଂ, ମହାପଜ୍ଜଲିତୋ ସିଖୀ;

ୱଜ୍ଜେସି ସୋଳସକରୀସାନି, ଉଦକଂ ପତ୍ୱା ଯଥା ସିଖୀ’’ତି।

ସା ପନେସା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱଟ୍ଟକଯୋନିଯଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ବୁଦ୍ଧଗୁଣାନଂ ଆୱଜ୍ଜନପୁବ୍ବିକା ସଚ୍ଚକିରିଯା ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣାତି ଆହ ‘‘ସଚ୍ଚେନ ମେ ସମୋ ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ସଚ୍ଚପାରମୀ’’ତି। ତେନେୱ ହି ତସ୍ସ ଠାନସ୍ସ ସକଲେପି ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଅଗ୍ଗିନା ଅନଭିଭୱନୀଯତ୍ତା ତଂ କପ୍ପଟ୍ଠିଯପାଟିହାରିଯଂ ନାମ ଜାତଂ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ସଚ୍ଚକିରିଯୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ତତ୍ଥ ୱାସୀନଂ ସତ୍ତାନଞ୍ଚ ସୋତ୍ଥିଂ କତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ତଦା ମାତାପିତରୋ ଏତରହି ମାତାପିତରୋ ଅହେସୁଂ, ୱଟ୍ଟକରାଜା ପନ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସେସପାରମିଯୋପି ଯଥାରହଂ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଦାୱଗ୍ଗିମ୍ହି ତଥା ଭେରୱାକାରେନ ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ତସ୍ମିଂ ୱଯେ ଏକକୋ ହୁତ୍ୱାପି ସାରଦଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାଦିଧମ୍ମଗୁଣେ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ଚ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଏୱ ଆନୁଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ତତ୍ଥ ୱାସୀନମ୍ପି ସତ୍ତାନଂ ସୋତ୍ଥିଭାୱାପାଦନାଦଯୋ ଆନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବା।

ୱଟ୍ଟପୋତକଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ମଚ୍ଛରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୮୩। ଦସମେ ଯଦା ହୋମି, ମଚ୍ଛରାଜା ମହାସରେତି ଅତୀତେ ମଚ୍ଛଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା କୋସଲରଟ୍ଠେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଜେତୱନେ ପୋକ୍ଖରଣିଟ୍ଠାନେ ୱଲ୍ଲିଗହନପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ଏକସ୍ମିଂ ମହାସରେ ମଚ୍ଛାନଂ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ରଞ୍ଜନତୋ ଯଦା ଅହଂ ରାଜା ହୋମି, ମଚ୍ଛଗଣପରିୱୁତୋ ତତ୍ଥ ପଟିୱସାମି ତଦା। ଉଣ୍ହେତି ଉଣ୍ହକାଲେ ଗିମ୍ହସମଯେ। ସୂରିଯସନ୍ତାପେତି ଆଦିଚ୍ଚସନ୍ତାପେନ। ସରେ ଉଦକ ଖୀଯଥାତି ତସ୍ମିଂ ସରେ ଉଦକଂ ଖୀଯିତ୍ଥ ଛିଜ୍ଜିତ୍ଥ। ତସ୍ମିଞ୍ହି ରଟ୍ଠେ ତଦା ଦେୱୋ ନ ୱସ୍ସି, ସସ୍ସାନି ମିଲାଯିଂସୁ, ୱାପିଆଦୀସୁ ଉଦକଂ ପରିକ୍ଖଯଂ ପରିଯାଦାନଂ ଅଗମାସି, ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପା କଲଲଗହନଂ ପୱିସିଂସୁ। ତସ୍ମିମ୍ପି ସରେ ମଚ୍ଛା କଦ୍ଦମଗହନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିଲୀଯିଂସୁ।

୮୪।ତତୋତି ତତୋ ଉଦକପରିକ୍ଖଯତୋ ଅପରଭାଗେ। କୁଲଲସେନକାତି କୁଲଲାଚେୱ ସେନା ଚ। ଭକ୍ଖଯନ୍ତି ଦିୱାରତ୍ତିଂ, ମଚ୍ଛେ ଉପନିସୀଦିଯାତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କଲଲପିଟ୍ଠେ ଉପନିସୀଦିତ୍ୱା କଲଲଗହନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିପନ୍ନେ ମଚ୍ଛେ କାକା ୱା ଇତରେ ୱା ଦିୱା ଚେୱ ରତ୍ତିଞ୍ଚ କଣଯଗ୍ଗସଦିସେହି ତୁଣ୍ଡେହି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନେ ଭକ୍ଖଯନ୍ତି।

୮୫। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ମଚ୍ଛାନଂ ତଂ ବ୍ଯସନଂ ଦିସ୍ୱା ମହାକରୁଣାଯ ସମୁସ୍ସାହିତହଦଯୋ “ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଇମେ ମମ ଞାତକେ ଇମସ୍ମା ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ଅଞ୍ଞୋ ନତ୍ଥି, କେନ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଉପାଯେନ ତେ ଇତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ମୋଚେଯ୍ଯ”ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ “ଯଂନୂନାହଂ ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି ଆଚିଣ୍ଣସମାଚିଣ୍ଣଂ ମଯି ଚ ସଂୱିଜ୍ଜମାନଂ ସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ନିସ୍ସାଯ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କତ୍ୱା ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେତ୍ୱା ମମ ଞାତିସଙ୍ଘସ୍ସ ଜୀୱିତଦାନଂ ଦଦେଯ୍ଯଂ, ତେନ ଚ ସକଲସ୍ସାପି ଆହାରୂପଜୀୱିନୋ ସତ୍ତଲୋକସ୍ସ ମହାଉପକାରୋ ସମ୍ପାଦିତୋ ମଯା”ତି ନିଚ୍ଛଯଂ କତ୍ୱା ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେତୁଂ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ ଅକାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ “ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସହ”ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ସହ ଞାତୀହି ପୀଳିତୋତି ମଯ୍ହଂ ଞାତୀହି ସଦ୍ଧିଂ ତେନ ଉଦକପରିକ୍ଖଯେନ ପୀଳିତୋ। ସହାତି ୱା ନିପାତମତ୍ତଂ। ମହାକାରୁଣିକତାଯ ତେନ ବ୍ଯସନେନ ଦୁକ୍ଖିତେହି ଞାତୀହି କାରଣଭୂତେହି ପୀଳିତୋ, ଞାତିସଙ୍ଘଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୮୬।ଧମ୍ମତ୍ଥନ୍ତି ଧମ୍ମଭୂତଂ ଅତ୍ଥଂ, ଧମ୍ମତୋ ୱା ଅନପେତଂ ଅତ୍ଥଂ। କିଂ ତଂ? ସଚ୍ଚଂ। ଅଦ୍ଦସପସ୍ସଯନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ଞାତୀନଞ୍ଚ ଅପସ୍ସଯଂ ଅଦ୍ଦସଂ। ଅତିକ୍ଖଯନ୍ତି ମହାୱିନାସଂ।

୮୭।ସଦ୍ଧମ୍ମନ୍ତି ସତଂ ସାଧୂନଂ ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ଏକସ୍ସାପି ପାଣିନୋ ଅହିଂସନସଙ୍ଖାତଂ ଧମ୍ମଂ। ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା। ପରମତ୍ଥଂ ୱିଚିନ୍ତଯନ୍ତି ତଂ ଖୋ ପନ ପରମତ୍ଥଂ ସଚ୍ଚଂ ଅୱିପରୀତସଭାୱଂ କତ୍ୱା ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ। ଯଂ ଲୋକେ ଧୁୱସସ୍ସତନ୍ତି ଯଦେତଂ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ଏକସ୍ସାପି ପାଣିନୋ ଅହିଂସନଂ, ତଂ ସବ୍ବକାଲଂ ତଥଭାୱେନ ଧୁୱଂ ସସ୍ସତଂ ୱିଚିନ୍ତଯଂ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ ଅକାସିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୮୮। ଇଦାନି ତଂ ଧମ୍ମଂ ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନି ୱିଜ୍ଜମାନଂ ଗହେତ୍ୱା ସଚ୍ଚୱଚନଂ ପଯୋଜେତୁକାମୋ କାଲୱଣ୍ଣଂ କଦ୍ଦମଂ ଦ୍ୱିଧା ୱିଯୂହିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜନରୁକ୍ଖସାରଘଟିକୱଣ୍ଣମହାସରୀରୋ ସୁଧୋତଲୋହିତକମଣିସଦିସାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଆକାସଂ ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତୋ “ଯତୋ ସରାମି ଅତ୍ତାନ”ନ୍ତି ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ଯତୋ ସରାମି ଅତ୍ତାନନ୍ତି ଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅହଂ ଅତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ଅତ୍ତାନଂ ସରାମି ଅନୁସ୍ସରାମି। ଯତୋ ପତ୍ତୋସ୍ମି ୱିଞ୍ଞୁତନ୍ତି ଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତାସୁ ତାସୁ ଇତିକତ୍ତବ୍ବତାସୁ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ୱିଜାନନଭାୱଂ ପତ୍ତୋସ୍ମି, ଉଦ୍ଧଂ ଆରୋହନୱସେନ ଇତୋ ଯାୱ ମଯ୍ହଂ କାଯୱଚୀକମ୍ମାନଂ ଅନୁସ୍ସରଣସମତ୍ଥତା ୱିଞ୍ଞୁତପ୍ପତ୍ତି ଏୱ, ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ସମାନଜାତିକାନଂ ଖାଦନଟ୍ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋପି ତଣ୍ଡୁଲକଣପ୍ପମାଣମ୍ପି ମଚ୍ଛଂ ମଯା ନ ଖାଦିତପୁବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି କଞ୍ଚି ପାଣଂ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ହିଂସିତଂ ବାଧିତଂ ନାଭିଜାନାମି, ପଗେୱ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତଂ।

୮୯।ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନାତି “ଯଦେତଂ ମଯା କସ୍ସଚି ପାଣସ୍ସ ଅହିଂସନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ସଚେ ଏତଂ ସଚ୍ଚଂ ତଥଂ ଅୱିପରୀତଂ, ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଚନେନ ପଜ୍ଜୁନ୍ନୋ ମେଘୋ ଅଭିୱସ୍ସତୁ, ଞାତିସଙ୍ଘଂ ମେ ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚେତୂ”ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ପରିଚାରିକଚେଟକଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ପଜ୍ଜୁନ୍ନଂ ଦେୱରାଜାନଂ ଆଲପନ୍ତୋ “ଅଭିତ୍ଥନଯା”ତି ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ଅଭିତ୍ଥନଯ ପଜ୍ଜୁନ୍ନାତି ପଜ୍ଜୁନ୍ନୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମେଘୋ, ଅଯଂ ପନ ମେଘୱସେନ ଲଦ୍ଧନାମଂ ୱସ୍ସୱଲାହକଦେୱରାଜାନଂ ଆଲପତି। ଅଯଂ ହିସ୍ସ

ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ଦେୱୋ ନାମ ଅନଭିହନଯନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜୁଲତା ଅନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୋ ପୱସ୍ସନ୍ତୋପି ନ ସୋଭତି, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଅଭିହନଯନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୋ ୱସ୍ସାପେହୀତି। ନିଧିଂ କାକସ୍ସ ନାସଯାତି କାକା କଲଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଠିତେ ମଚ୍ଛେ ତୁଣ୍ଡେନ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି , ତସ୍ମା ତେସଂ ଅନ୍ତୋକଲଲେ ମଚ୍ଛା ‘‘ନିଧୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତଂ କାକସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଧିଂ ଦେୱଂ ୱସ୍ସାପେନ୍ତୋ ଉଦକେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ନାସେହି। କାକଂ ସୋକାଯ ରନ୍ଧେହୀତି କାକସଙ୍ଘୋ ଇମସ୍ମିଂ ମହାସରେ ଉଦକେନ ପୁଣ୍ଣେ ମଚ୍ଛେ ଅଲଭମାନୋ ସୋଚିସ୍ସତି, ତଂ କାକଗଣଂ ତ୍ୱଂ ଇମଂ କଦ୍ଦମଂ ପୂରେନ୍ତୋ ସୋକାଯ ରନ୍ଧେହି, ସୋକସ୍ସତ୍ଥାଯ ପନ ୱସ୍ସାପଯଥ, ଯଥା ଅନ୍ତୋନିଜ୍ଝାନଲକ୍ଖଣଂ ସୋକଂ ପାପୁଣାତି, ଏୱଂ କରୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମଚ୍ଛେ ସୋକା ପମୋଚଯାତି ମମ ଞାତକେ ସବ୍ବେୱ ମଚ୍ଛେ ଇମମ୍ହା ମରଣସୋକା ପମୋଚେହି। ‘‘ମଞ୍ଚ ସୋକା ପମୋଚଯା’’ତି (ଜା। ୧।୧।୭୫) ଜାତକେ ପଠନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଚ-କାରୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ, ମଞ୍ଚ ମମ ଞାତକେ ଚାତି ସବ୍ବେୱ ମରଣସୋକା ପମୋଚେହି (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୭୫)। ମଚ୍ଛାନଞ୍ହି ଅନୁଦକଭାୱେନ ପଚ୍ଛିକାନଂ ଘାସଭାୱଂ ଗଚ୍ଛାମାତି ମହାମରଣସୋକୋ, ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପନ ତେସଂ ଅନଯବ୍ଯସନଂ ପଟିଚ୍ଚ କରୁଣାଯତୋ କରୁଣାପତିରୂପମୁଖେନ ସୋକସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିଚାରିକଚେଟକଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ପଜ୍ଜୁନ୍ନଂ ଆଲପିତ୍ୱା ସକଲେ କୋସଲରଟ୍ଠେ ମହାୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପେସି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହି ସୀଲତେଜେନ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ସମକାଲମେୱ ସକ୍କସ୍ସ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ’’ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ୱସ୍ସୱଲାହକଦେୱରାଜାନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ମହାପୁରିସୋ ମଚ୍ଛରାଜା ଞାତୀନଂ ମରଣସୋକେନ ୱସ୍ସାପନଂ ଇଚ୍ଛତି, ସକଲଂ କୋସଲରଟ୍ଠଂ ଏକମେଘଂ କତ୍ୱା ୱସ୍ସାପେହୀ’’ତି ଆହ।

ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଏକଂ ୱଲାହକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ମେଘଗୀତଂ ଗାଯନ୍ତୋ ପାଚୀନଲୋକଧାତୁଅଭିମୁଖୋ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ପାଚୀନଦିସାଭାଗେ ଖଲମଣ୍ଡଲମତ୍ତଂ ଏକଂ ମେଘମଣ୍ଡଲଂ ଉଟ୍ଠାଯ ସତପଟଲଂ ସହସ୍ସପଟଲଂ ହୁତ୍ୱା ଅଭିହନଯନ୍ତଂ ୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତଂ ଅଧୋମୁଖଠପିତୌଦକକୁମ୍ଭାକାରେନ ୱିସ୍ସନ୍ଦମାନଂ ସକଲଂ କୋସଲରଟ୍ଠଂ ମହୋଘେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରି। ଦେୱୋ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଧାରଂ ୱସ୍ସନ୍ତୋ ମୁହୁତ୍ତେନେୱ ତଂ ମହାସରଂ ପୂରେସି। ମଚ୍ଛା ମରଣଭଯତୋ ମୁଚ୍ଚିଂସୁ। କାକାଦଯୋ ଅପତିଟ୍ଠା ଅହେସୁଂ। ନ କେୱଲଂ ମଚ୍ଛା ଏୱ, ମନୁସ୍ସାପି ୱିୱିଧସସ୍ସାନି ସମ୍ପାଦେନ୍ତା ଚତୁପ୍ପଦାଦଯୋପୀତି ସବ୍ବେପି ୱସ୍ସୂପଜୀୱିନୋ କାଯିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖତୋ ମୁଚ୍ଚିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୯୦।

‘‘ସହ କତେ ସଚ୍ଚୱରେ, ପଜ୍ଜୁନ୍ନୋ ଅଭିଗଜ୍ଜିଯ;

ଥଲଂ ନିନ୍ନଞ୍ଚ ପୂରେନ୍ତୋ, ଖଣେନ ଅଭିୱସ୍ସଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଖଣେନ ଅଭିୱସ୍ସଥାତି ଅଦନ୍ଧାଯିତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିଯଖଣେନେୱ ଅଭିୱସ୍ସି।

୯୧।କତ୍ୱା ୱୀରିଯମୁତ୍ତମନ୍ତି ଦେୱେ ଅୱସ୍ସନ୍ତେ କିଂ କାତବ୍ବନ୍ତି କୋସଜ୍ଜଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଞାତତ୍ଥଚରିଯାସମ୍ପାଦନମୁଖେନ ମହତୋ ସତ୍ତନିକାଯସ୍ସ ହିତସୁଖନିପ୍ଫାଦନଂ ଉତ୍ତମଂ ୱୀରିଯଂ କତ୍ୱା। ସଚ୍ଚତେଜବଲସ୍ସିତୋ ମମ ସଚ୍ଚାନୁଭାୱବଲସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ହୁତ୍ୱା ତଦା ମହାମେଘଂ ୱସ୍ସାପେସିଂ। ଯସ୍ମା ଚେତଦେୱଂ, ତସ୍ମା ‘‘ସଚ୍ଚେନ ମେ ସମୋ ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ସଚ୍ଚପାରମୀ’’ତି ମହାମଚ୍ଛରାଜକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ସଚ୍ଚପାରମିଯା ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣଭାୱଂ ଦସ୍ସେସି ଧମ୍ମରାଜା।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ମହାକରୁଣାଯ ସମୁସ୍ସାହିତହଦଯୋ ସକଲରଟ୍ଠେ ମହାୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପନୱସେନ ମହାଜନଂ ମରଣଦୁକ୍ଖତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ତଦା ପଜ୍ଜୁନ୍ନୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଅହୋସି, ମଚ୍ଛଗଣା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ମଚ୍ଛରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସେସପାରମିଯୋପି ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଅତ୍ତନୋ ସମାନଜାତିକାନଂ ଖାଦନଟ୍ଠାନେ ମଚ୍ଛଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲକଣମତ୍ତମ୍ପି ମଚ୍ଛଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା କସ୍ସଚିପି ପାଣିନୋ ଅଖାଦନଂ, ତିଟ୍ଟୁ ଖାଦନଂ ଏକସତ୍ତସ୍ସପି ଅୱିହେଠନଂ, ତଥା ସଚ୍ଚକରଣେନ ଦେୱସ୍ସ ୱସ୍ସାପନଂ, ଉଦକେ ପରିକ୍ଖୀଣେ କଲଲଗହନେ ନିମୁଜ୍ଜନୱସେନ ଅତ୍ତନା ଅନୁଭୱମାନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱୀରଭାୱେନ ଅଗଣେତ୍ୱା ଞାତିସଙ୍ଘସ୍ସେୱ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅତ୍ତନୋ ହଦଯେ କତ୍ୱା ଅସହନ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବଭାୱେନ କରୁଣାଯନା, ତଥା ଚ ପଟିପଜ୍ଜୀତି ଏୱମାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ମଚ୍ଛରାଜଚରିଯାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧. କଣ୍ହଦୀପାଯନଚରିଯାଵଣ୍ଣନା

୯୨. ଏକାଦସମେ କଣ୍ହଦୀପାଯନୋ ଇସୀତି ଏଵଂନାମକୋ ତାପସୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ହି ତଦା ଦୀପାଯନୋ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ସହାଯଂ ମଣ୍ଡବ୍ୟତାପସଂ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସିତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ତସ୍ସ ସୀଲଗୁଣେନ ତଂ ଅଓିଜହନ୍ତୋ ତିଯାମରତ୍ତିଂ ସୂଲଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତୋ ତସ୍ସ ସରୀରତୋ ପଗ୍ଘରିତ୍ଵା ପତିତପତିତେହି ଲୋହିତବିନ୍ଦୂହି ସୁକ୍ଖେହି କାଲଅଵଣ୍ଣସରୀରତାଯ ''କଣ୍ହଦୀପାଯନୋ''ତି ପାକଟୋ ଅହୋସି। ପରୋପଞ୍ଞାସଵସ୍ସାନୀତି ସାଧିକାନି ପଞ୍ଞାସଵସ୍ସାନି, ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗେ ଉପଯୋଗଵଚନଂ। ଅନଭିରତୋ ଚରିଂଅହନ୍ତି ପନ୍ତସେନାସନେସୁ ଚେଵ ଅଧିକୁସଲଧମ୍ମେସୁ ଚ ଅନଭିରତିଵାସଂ ଵସନ୍ତୋ ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଚରିଂ। ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ସତ୍ତାହମେଵ ହି ତଦା ମହାସତ୍ତୋ ଅଭିରତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରି। ତତୋ ପରଂ ଅନଭିରତିଵାସଂ ଵସି।

କସ୍ମା ପନ ମହାପୁରିସୋ ଅନେକସତସହସ୍ସେସୁ ଅତ୍ତଭାଵେସୁ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵାସଂ ଅଭିରମିତ୍ଵା ଇଧ ତଂ ନାଭିରମି? ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାଵସ୍ସ ଚଞ୍ଚଲଭାଵତୋ। କସ୍ମା ଚ ପୁନ ନ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାଵସୀତି? ପଠମଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯେନ କାମେସୁ ଦୋସଂ ଦିସ୍ଵା ପବ୍ବଜି। ଅଥସ୍ସ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରେନ ଅନଭିରତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ତଂ ଵିନୋଦେତୁମସକ୍କୋନ୍ତୋପି କମ୍ମଞ୍ଚ ଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ଵା ତାଵ ମହନ୍ତଂ ଵିଭଵଂ ପହାଯ ଅଗାରସ୍ମା ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ଯଂ ପଜହି, ପୁନ ତଦତ୍ଥମେଵ ନିଵତ୍ତୋ, ''ଏଳମୂଗୋ ଚପଲୋ ଵତାଯଂ କଣ୍ହଦୀପାଯନୋ''ତି ଇମଂ ଅପଵାଦଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଭେଦଭଯେନ। ଅପି ଚ ପବ୍ବଜାପୁଞ୍ଞଂ ନାମେତଂ ଵିଞ୍ଞୂହି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ପସତ୍ଥଂ, ତେହି ଚ ଅନୁଟ୍ଠିତଂ, ତସ୍ମାପି ସହାପି ଦୁକ୍ଖେନ ସହାପି ଦୋମନସ୍ସେନ ଅସ୍ସୁମୁଖୋ ରୋଦମାନୋପି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵାସଂ ଵସି, ନ ତଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ସଦ୍ଧାଯ ନିକ୍ଖମ୍ମ ପୁନ ନିଵତ୍ତୋ, ସୋ ଏଳମୂଗୋ ଚପଲୋ ଵତାଯଂ;

ଏତସ୍ସ ଵାଦସ୍ସ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ, ଅକାମକୋ ଚରାମି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ;

ଵିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥଞ୍ଚ ସତଞ୍ଚ ଠାନଂ, ଏଵମ୍ପହଂ ପୁଞ୍ଞକରୋ ଭଵାମୀ''ତି। (ଜା. ୧.୧୦.୬୬);

୯୩.ନକୋଚି ଏତଂ ଜାନାତୀତି ଏତଂ ମମ ଅନଭିରତିମନଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଵାସେ ଅଭିରତିଵିରହିତଚିତ୍ତଂ କୋଚି ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ନ ଜାନାତି। କସ୍ମା? ଅହଞ୍ହି କସ୍ସଚି ନାଚିକ୍ଖିଂ ମମ ମାନସେ ଚିତ୍ତେ ଅରତି ଚରତି ପଵତ୍ତତୀତି କସ୍ସଚିପି ନ କଥେସିଂ, ତସ୍ମା ନ କୋଚି ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ଏତଂ ଜାନାତୀତି।

୯୪.

''ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ, ସହାଯୋ ମେ ମହାଇସି;

ପୁବ୍ବକମ୍ମସମାଯୁତ୍ତୋ, ସୂଲମାରୋପନଂ ଲଭି।

।

ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀତି ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ସମାନସିକ୍ଖତାଯ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ। ମଣ୍ଡବ୍ୟୋତି ଏଵଂନାମକୋ। ସହାଯୋତି ଗିହିକାଲେ ପବ୍ବଜିତକାଲେ ଚ ଦଳ୍ହମିତ୍ତତାଯ ପିଯସହାଯୋ। ମହାଇସୀତି ମହାନୁଭାଵୋ ଇସି। ପୁବ୍ବକମ୍ମସମାଯୁତ୍ତୋ, ସୂଲମାରୋପନଂ ଲଭୀତି କତୋକାସେନ ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବକମ୍ମେନ ଯୁତ୍ତୋ ସୂଲାରୋପନଂ ଲଭି, ସୂଲଂ ଉତ୍ତାସିତୋତି।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ଅତୀତେ ଵଂସରଟ୍ଠେ କୋସମ୍ବିଯଂ କୋସମ୍ବିକୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ନିଗମେ ଅସୀତିକୋଟିଵିଭଵସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତି, ନାମେନ ଦୀପାଯନୋ ନାମ। ତାଦିସସ୍ସେଵ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରୋ ତସ୍ସ ପିଯସହାଯୋ ଅହୋସି, ନାମେନ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ନାମ। ତେ ଉଭୋପି ଅପରଭାଗେ ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ କାମେସୁ ଦୋସଂ ଦିସ୍ଵା ମହାଦାନଂ ପଵତ୍ତେତ୍ଵା କାମେ ପହାଯ ଞାତିମିତ୍ତପରିଜନସ୍ସ ରୋଦନ୍ତସ୍ସ ପରିଦେଵନ୍ତସ୍ସ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ହିମଵନ୍ତପ୍ପଦେସେ ଅସ୍ସମଂ କତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଉଞ୍ଛାଚରିଯାଯ ଵନମୂଲଫଲାହାରେନ ଯାପେନ୍ତୋ ପରୋପଣ୍ଣାସଵସ୍ସାନି ଵସିଂସୁ, କାମଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଵିକ୍ଖମ୍ଭେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ତେ ଝାନମତ୍ତମ୍ପି ନ ନିବ୍ବତ୍ତେସୁଂ।

ତେ ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତା କାସିରଟ୍ଠଂ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ। ତତ୍ରେକସ୍ମିଂ ନିଗମେ ଦୀପାଯନସ୍ସ ଗିହିସହାଯୋ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ନାମ ପଟିୱସତି। ତେ ଉଭୋପି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ। ସୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତମନୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ଉପଟ୍ଠହି। ତେ ତତ୍ଥ ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ୱସ୍ସାନି ୱସିତ୍ୱା ତଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତା ବାରାଣସିସମୀପେ ଅତିମୁତ୍ତକସୁସାନେ ୱସିଂସୁ। ତତ୍ଥ ଦୀପାଯନୋ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରିତ୍ୱା ପୁନ ତସ୍ମିଂ ନିଗମେ ମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସହାଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ମଣ୍ଡବ୍ୟତାପସୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ ଚୋରୋ ଅନ୍ତୋନଗରେ ଚୋରିକଂ କତ୍ୱା ଧନସାରଂ ଆଦାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଟିବୁଦ୍ଧେହି ଗେହସାମିକେହି ନଗରାରକ୍ଖକମନୁସ୍ସେହି ଚ ଅନୁବଦ୍ଧୋ ନିଦ୍ଧମନେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱେଗେନ ସୁସାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ଭଣ୍ଡିକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯି। ମନୁସ୍ସା ଭଣ୍ଡିକଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅରେ ଦୁଟ୍ଠଜଟିଲ, ରତ୍ତିଂ, ଚୋରିକଂ କତ୍ୱା ଦିୱା ତାପସୱେସେନ ଚରସୀ''ତି ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୋଥେତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସଯିଂସୁ। ରାଜା ଅନୁପପରିକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ''ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେଥା''ତି ଆହ। ତଂ ସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ଖଦିରସୂଲେ ଆରୋପଯିଂସୁ। ତାପସସ୍ସ ସରୀରେ ସୂଲଂ ନ ପୱିସତି। ତତୋ ନିମ୍ବସୂଲଂ ଆହରିଂସୁ, ତମ୍ପି ନ ପୱିସତି। ତତୋ ଅଯସୂଲଂ ଆହରିଂସୁ, ତମ୍ପି ନ ପୱିସତି। ତାପସୋ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ପୁବ୍ବକମ୍ମ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି। ତସ୍ସ ଜାତିସ୍ସରଞ୍ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତେନ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ ଅଦ୍ଦସ – ସୋ କିର ପୁରିମଭୱେ ୱଡ୍ଢକୀପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପିତୁ ରୁକ୍ଖତଚ୍ଛନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ମକ୍ଖିକଂ ଗହେତ୍ୱା କୋୱିଳାରସକଲିକାଯ ସୂଲେନ ୱିଯ ୱିଜ୍ଝି। ତସ୍ସ ତଂ ପାପଂ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଓକାସଂ ଲଭି। ସୋ ''ନ ସକ୍କା ଇତୋ ପାପତୋ ମୁଚ୍ଚିତୁ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ରାଜପୁରିସେ ଆହ – ''ସଚେ ମଂ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେତୁକାମତ୍ଥ, କୋୱିଳାରସୂଲଂ ଆହରଥା''ତି। ତେ ତଥା କତ୍ୱା ତଂ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ।

ତଦା କଣ୍ହଦୀପାଯନୋ ''ଚିରଦିଟ୍ଠୋ ମେ ସହାଯୋ''ତି ମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ''କିଂ, ସମ୍ମ, କାରକୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅକାରକୋମ୍ହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅତ୍ତନୋ ମନୋପଦୋସଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍ଖି ନ ସକ୍ଖୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ସମ୍ମ, ଯେହି ଅହଂ ଗହିତୋ, ନେୱ ତେସଂ ନ ରଞ୍ଞୋ ଉପରି ମଯ୍ହଂ ମନୋପଦୋସୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି। ''ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତାଦିସସ୍ସ ସୀଲୱତୋ ଛାଯା ମଯ୍ହଂ ସୁଖା''ତି ୱତ୍ୱା କଣ୍ହଦୀପାଯନୋ ସୂଲଂ ନିସ୍ସାଯ ନିସୀଦି। ଆରକ୍ଖକପୁରିସା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ''ଅନିସାମେତ୍ୱା ମେ କତ''ନ୍ତି ୱେଗେନ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ତ୍ୱଂ ସୂଲଂ ନିସ୍ସାଯ ନିସିନ୍ନୋସୀ''ତି ଦୀପାଯନଂ ପୁଚ୍ଛି। ''ମହାରାଜ, ଇମଂ ତାପସଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋମ୍ହୀ''ତି। ''କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ସ କାରକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଏୱଂ କରୋସୀ''ତି। ସୋ କମ୍ମସ୍ସ ଅୱିସୋଧିତଭାୱଂ ଆଚିକ୍ଖି। ଅଥସ୍ସ ଦୀପାଯନୋ ''ରଞ୍ଞା ନାମ ନିସମ୍ମକାରିନା ଭୱିତବ୍ବଂ।

''ଅଲସୋ ଗିହୀ କାମଭୋଗୀ ନ ସାଧୁ, ଅସଞ୍ଞତୋ ପବ୍ବଜିତୋ ନ ସାଧୁ;

ରାଜା ନ ସାଧୁ ଅନିସମ୍ମକାରୀ, ଯୋ ପଣ୍ଡିତୋ କୋଧନୋ ତଂ ନ ସାଧୂ''ତି। (ଜା। ୧।୪।୧୨୭; ୧।୫।୪; ୧।୧୦।୧୫୩; ୧।୧୫।୨୨୯) –

ଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ରାଜା ମଣ୍ଡବ୍ୟତାପସସ୍ସ ନିଦ୍ଦୋସଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ସୂଲଂ ହରଥା''ତି ଆଣାପେସି। ସୂଲଂ ହରନ୍ତା ହରିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଆହ – ''ମହାରାଜ, ଅହଂ ପୁବ୍ବେ କତକମ୍ମଦୋସେନ ଏୱରୂପଂ ଅଯସଂ ପତ୍ତୋ, ମମ ସରୀରତୋ ସୂଲଂ ହରିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ସଚେପି ମଯ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ଦାତୁକାମୋ, କକଚେନ ଇମଂ ସୂଲଂ ଚମ୍ମସମଂ କତ୍ୱା ଛିନ୍ଦାପେହୀ''ତି। ରାଜା ତଥା କାରେସି। ସୂଲଂ ଅନ୍ତୋଯେୱ ଅହୋସି, ନ କଞ୍ଚି ପୀଳଂ ଜନେସି। ତଦା କିର ସୁଖୁମଂ ସକଲିକହୀରଂ ଗହେତ୍ୱା ମକ୍ଖିକାଯ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗଂ ପୱେସେସି, ତଂ ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଏୱ ଅହୋସି। ସୋ ତେନ କାରଣେନ ଅମରିତ୍ୱା, ଅତ୍ତନୋ ଆଯୁକ୍ଖଯେନେୱ ମରି, ତସ୍ମା ଅଯମ୍ପି ନ ମତୋତି। ରାଜା ତାପସେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ଉଭୋପି ଉଯ୍ୟାନେଯେୱ ୱସାପେନ୍ତୋ ପଟିଜଗ୍ଗି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୋ ଆଣିମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ନାମ ଜାତୋ। ସୋ ରାଜାନଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ତତ୍ଥେୱ ୱସି। ଦୀପାଯନୋ ପନ ତସ୍ସ ୱଣଂ ଫାସୁକଂ କରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗିହିସହାଯମଣ୍ଡବ୍ୟେନ କାରିତଂ ପଣ୍ଣସାଲମେୱ ଗତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୯୫।

''ତମହଂ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱାନ, ଆରୋଗ୍ୟମନୁପାପଯିଂ;

ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାନ ଆଗଞ୍ଛିଂ, ଯଂ ମଯ୍ହଂ ସକମସ୍ସମ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାନାତି ମୟ୍ହଂ ସହାୟଂ ମଣ୍ଡବ୍ୟତାପସଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା। ଯଂ ମୟ୍ହଂ ସକମସ୍ସମନ୍ତି ଯଂ ତଂ ମୟ୍ହଂ ଗିହିସହାୟେନ ମଣ୍ଡବ୍ୟବ୍ରାହ୍ମଣେନ କାରିତଂ ସକଂ ମମ ସନ୍ତକଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ପଣ୍ଣସାଲା, ତଂ ଉପାଗଞ୍ଛିଂ।

୯୬। ତଂ ପନ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପଖ୍ୱିସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସହାୟସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ସୁତ୍ୱାୱ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ସପୁତ୍ତଦାରୋ ବହୁଗନ୍ଧମାଲଫାଣିତାଦୀନି ଆଦାୟ ପଣ୍ଣସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦୀପାୟନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ପାନକଂ ପାୟେତ୍ୱା ଆଣିମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ସୁଣନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତକୁମାରୋ ନାମ ଚଙ୍କମନକୋଟିୟଂ ଗେଣ୍ଡୁକେନ କୀଳଇ। ତତ୍ଥ ଚେକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକେ ଆସିୱିସୋ ୱସତି। କୁମାରେନ ଭୂମିୟଂ ପହତଗେଣ୍ଡୁକୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱମ୍ମିକବିଲେ ଆସିୱିସସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ପତି। କୁମାରୋ ଅଜାନନ୍ତୋ ବିଲେ ହତ୍ଥଂ ପୱେସେସି।

ଅଥ ନଂ କୁଦ୍ଧୋ ଆସିୱିସୋ ହତ୍ଥେ ଡଂସି। ସୋ ୱିସୱେଗେନ ମୁଚ୍ଛିତୋ ତତ୍ଥେୱ ପତି। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ସପ୍ପେନ ଦଟ୍ଠଭାୱଂ ଞତ୍ୱା କୁମାରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଓସଧେନ ୱା ମନ୍ତେନ ୱା ପୁତ୍ତକଂ ନୋ ନୀରୋଗଂ କରୋଥା''ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ''ଅହଂ ଓସଧଂ ନ ଜାନାମି, ନାହଂ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି, ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହୀ''ତି। ''ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ କୁମାରକେ ମେତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କରୋଥା''ତି। ତାପସୋ ''ସାଧୁ ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଯଞ୍ଞଦତ୍ତସ୍ସ ସୀସେ ହତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିୟଂ ଅକାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସହାୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମୟ୍ହ''ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ଆଗଞ୍ଛୁଂ ପାହୁନାଗତନ୍ତି ଅତିଥିଅଭିଗମନଂ ଅଭିଗମିଂସୁ।

୯୭।ୱଟ୍ଟମନୁକ୍ଖିପନ୍ତି ଖିପନୱଟ୍ଟସଣ୍ଠାନତାୟ ''ୱଟ୍ଟ''ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ଗେଣ୍ଡୁକଂ ଅନୁକ୍ଖିପନ୍ତୋ, ଗେଣ୍ଡୁକକୀଳଂ କୀଳନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଆସିୱିସମକୋପୟୀତି ଭୂମିୟଂ ପଟିହତୋ ହୁତ୍ୱା ୱମ୍ମିକବିଲଗତେନ ଗେଣ୍ଡୁକେନ ତତ୍ଥ ଠିତଂ କଣ୍ହସପ୍ପଂ ସୀସେ ପହରିତ୍ୱା ରୋସେସି।

୯୮ ।ୱଟ୍ଟଗତଂ ମଗ୍ଗଂ, ଅନ୍ୱେସନ୍ତୋତି ତେନ ୱଟ୍ଟେନ ଗତଂ ମଗ୍ଗଂ ଗୱେସନ୍ତୋ। ଆସିୱିସସ୍ସ ହତ୍ଥେନ, ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂ ପରାମସୀତି ୱମ୍ମିକବିଲଂ ପୱେସିତେନ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେନ ଆସୀୱିସସ୍ସ ସୀସଂ ଫୁସି।

୯୯ ।ୱିସବଲସ୍ସିତୋତି ୱିସବଲନିସ୍ସିତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିସୱେଗଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସପ୍ପୋ। ଅଡଂସି ଦାରକଂ ଖଣେତି ତସ୍ମିଂ ପରାମସିତକ୍ଖଣେ ଏୱ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରଂ ଡଂସି।

୧୦୦ ।ସହଦଟ୍ଠୋତି ଡଂସେନ ସହେୱ, ଦଟ୍ଠସମକାଲମେୱ। ଆସିୱିସେନାତି ଘୋରୱିସେନ। ତେନାତି ତେନ ଦାରକସ୍ସ ୱିସୱେଗେନ ମୁଚ୍ଛିତସ୍ସ ଭୂମିୟଂ ପତନେନ ଅହଂ ଦୁକ୍ଖିତୋ ଅହୋସିଂ। ମମ ୱାହସି ତଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ତଂ ଦାରକସ୍ସ ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଂ ମମ ୱାହସି, ମୟ୍ହଂ ସରୀରେ ୱିୟ ମମ କରୁଣାୟ ୱାହେସି।

୧୦୧ ।ତ୍ୟାହନ୍ତି ତେ ତସ୍ସ ଦାରକସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଅହଂ ''ମା ସୋଚଥ, ମା ପରିଦେୱଥା''ତିଆଦିନା ନୟେନ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା। ସୋକସଲ୍ଲିତେତି ସୋକସଲ୍ଲୱନ୍ତେ। ଅଗ୍ଗନ୍ତି ସେଟ୍ଠଂ ତତୋ ଏୱ ୱରଂ ଉତ୍ତମଂ ସଚ୍ଚକିରିୟଂ ଅକାସିଂ।

୧୦୨। ଇଦାନି ତଂ ସଚ୍ଚକିରିୟଂ ସରୂପେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସତ୍ତାହମେୱା''ତି ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ସତ୍ତାହମେୱାତି ପବ୍ବଜିତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସତ୍ତ ଅହାନି ଏୱ। ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋତି କମ୍ମଫଲସଦ୍ଧାୟ ପସନ୍ନମାନସୋ। ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକୋତି ପୁଞ୍ଞେନ ଅତ୍ଥିକୋ, ଧମ୍ମଚ୍ଛନ୍ଦଯୁତ୍ତୋ। ଅଥାପରଂ ଯଂ ଚରିତନ୍ତି ଅଥ ତସ୍ମା ସତ୍ତାହା ଉତ୍ତରି ଯଂ ମମ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଚରଣଂ।

୧୦୩।ଅକାମକୋୱାହୀତି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱ। ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୂତି ସଚେ ଅତିରେକପଞ୍ଞାସୱସ୍ସାନି ଅନଭିରତିୱାସଂ ୱସନ୍ତେନ ମୟା କସ୍ସଚି ଅଜାନାପିତଭାୱୋ ସଚ୍ଚୋ, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତକୁମାରସ୍ସ ସୋତ୍ଥି ହୋତୁ, ଜୀୱିତଂ ପଟିଲଭତୂତି।

ଏୱଂ ପନ ମହାସତ୍ତେନ ସଚ୍ଚକିରିୟାୟ କତାୟ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତସ୍ସ ସରୀରତୋ ୱିସଂ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପାୱିସି। କୁମାରୋ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଅମ୍ମ, ତାତା''ତି ୱତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୦୪।

‘‘ସହ ସଚ୍ଚେ କତେ ମୟ୍ହଂ, ୱିସୱେଗେନ ୱେଧିତୋ;

ଅବୁଜ୍ଝିତ୍ୱାନ ୱୁଟ୍ଠାସି, ଅରୋଗୋ ଚାସି ମାଣୱୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମମ ସଚ୍ଚକରଣେନ ସହ ସମାନକାଲମେୱ ତତୋ ପୁବ୍ବେ ୱିସୱେଗେନ ୱେଧିତୋ କମ୍ପିତୋ ୱିସଞ୍ଞିଭାୱେନ ଅବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଠିତୋ ୱିଗତୱିସତ୍ତା ପଟିଲଦ୍ଧସଞ୍ଞୋ ସହସା ୱୁଟ୍ଠାସି। ସୋ ମାଣୱୋ କୁମାରୋ ୱିସୱେଗାଭାୱେନ ଅରୋଗୋ ଚ ଅହୋସୀତି।

ଇଦାନି ସତ୍ଥା ତସ୍ସା ଅତ୍ତନୋ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ପରମତ୍ଥପାରମିଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସଚ୍ଚେନ ମେ ସମୋ ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ସଚ୍ଚପାରମୀ’’ତି ଆହ। ତଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ । ଜାତକଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୪।୧୦।୬୨) ପନ ‘‘ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ କୁମାରସ୍ସ ଥନପ୍ପଦେସତୋ ଉଦ୍ଧଂ ୱିସଂ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ୱିଗତଂ। ଦାରକସ୍ସ ପିତୁ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ କଟିତୋ ଉଦ୍ଧଂ, ମାତୁ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ଅୱସିଟ୍ଠସରୀରତୋ ୱିସଂ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ୱିଗତ’’ନ୍ତି ଆଗତଂ। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଯସ୍ମା ଦାନଂ ନାଭିନନ୍ଦିଂ କଦାଚି, ଦିସ୍ୱାନହଂ ଅତିଥିଂ ୱାସକାଲେ;

ନ ଚାପି ମେ ଅପ୍ପିଯତଂ ଅୱେଦୁଂ, ବହୁସ୍ସୁତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ;

ଅକାମକୋ ୱାପି ଅହଂ ଦଦାମି, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୁ;

ହତଂ ୱିସଂ ଜୀୱତୁ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତୋ।

‘‘ଆସୀୱିସୋ ତାତ ପହୂତତେଜୋ, ଯୋ ତଂ ଅଦଂସୀ ପତରା ଉଦିଚ୍ଚ;

ତସ୍ମିଞ୍ଚ ମେ ଅପ୍ପିଯତାଯ ଅଜ୍ଜ, ପିତରି ଚ ତେ ନତ୍ଥି କୋଚି ୱିସେସୋ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୁ, ହତଂ ୱିସଂ ଜୀୱତୁ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱାସକାଲେତି ୱସନତ୍ଥାଯ ଗେହଂ ଆଗତକାଲେ। ନ ଚାପିମେ ଅପ୍ପିଯତଂ ଅୱେଦୁନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତାପି ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଯଂ ନେୱ ଦାନଂ ଅଭିନନ୍ଦତି, ନ ଅମ୍ହେତି ଇମଂ ମମ ଅପ୍ପିଯଭାୱଂ ନେୱ ଜାନିଂସୁ। ଅହଞ୍ହି ତେ ପିଯଚକ୍ଖୂହିଯେୱ ଓଲୋକେମୀତି ଦୀପେତି। ଏତେନ ସଚ୍ଚେନାତି ସଚେ ଅହଂ ଦଦମାନୋପି ୱିପାକଂ ଅସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅନିଚ୍ଛାଯ ଦେମି, ଅନିଚ୍ଛଭାୱଞ୍ଚ ମେ ପରେ ନ ଜାନନ୍ତି, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତରଗାଥାଯ, ତାତାତି ପୁତ୍ତଂ ଆଲପତି। ପହୂତତେଜୋତି ବଲୱିସୋ। ପତରାତି ପଦରା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଉଦିଚ୍ଚାତି ଉଦ୍ଧଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ୱମ୍ମିକବିଲତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତାତ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତ, ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଆସିୱିସେ ତୱ ଚ ପିତରି ଅପ୍ପିଯଭାୱେନ ମୟ୍ହଂ କୋଚି ୱିସେସୋ ନତ୍ଥି, ତଞ୍ଚ ପନ ଅପ୍ପିଯଭାୱଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ମଯା ନ କୋଚି ଜାନାପିତପୁବ୍ବୋ, ସଚେ ଏତଂ ସଚ୍ଚଂ, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୂତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ କୁମାରେ ଅରୋଗେ ଜାତେ ତସ୍ସ ପିତରଂ ‘‘ଦାନଂ ଦଦନ୍ତେନ ନାମ କମ୍ମଞ୍ଚ ଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି କମ୍ମଫଲସଦ୍ଧାଯ ନିୱେସେତ୍ୱା ସଯଂ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯନୋ ଅହୋସି।

ତଦା ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ଭରିଯା ୱିସାଖା, ପୁତ୍ତୋ ରାହୁଲତ୍ଥେରୋ, ଆଣିମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ, କଣ୍ହଦୀପାଯନୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଇଧ ପାଠଇଯା ଆରୁଠହା ସଚ୍ଚପାରମୀ, ସେସା ଚ ପାରମିଯୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଅନୱସେସମହାଭୋଗପରିଚ୍ଚାଗାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

କଣ୍ହଦୀପାଯନଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୨। ମହାସୁତସୋମଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୧୦୫। ଦ୍ୱାଦସମେ ସୁତସୋମୋ ମହୀପତୀତି ଏୱଂନାମୋ ଖତ୍ତିୟୋ। ମହାସତ୍ତୋ ହି ତଦା କୁରୁରଟ୍ଠେ ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରେ କୋରବ୍ୟସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ସୁତୱିତ୍ତତାୟ ଚନ୍ଦସମାନସୋମ୍ମୱରୱଣ୍ଣତାୟ ଚ ''ସୁତସୋମୋ''ତି ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ତଂ ୱୟପ୍ପତ୍ତଂ ସବ୍ବସିପ୍ପନିପ୍ଫତ୍ତିପ୍ପତ୍ତଂ ମାତାପିତରୋ ରଜ୍ଜେ ଅଭିସିଞ୍ଚିଂସୁ। ଗହିତୋ ପୋରିସାଦେନାତି ପୁରିସାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଦନତୋ ଖାଦନତୋ ''ପୋରିସାଦୋ''ତି ଲଦ୍ଧନାମେନ ବାରାଣସିରଞ୍ଞା ଦେୱତାବଲିକମ୍ମତ୍ଥଂ ଗହିତୋ।

ବାରାଣସିରାଜା ହି ତଦା ମଂସଂ ୱିନା ଅଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞଂ ମଂସଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ଭତ୍ତକାରକେନ ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦାପିତୋ ରସତଣ୍ହାୟ ବଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଘାତେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦନ୍ତୋ ''ପୋରିସାଦୋ''ତି ଲଦ୍ଧନାମୋ ଅମଚ୍ଚପାରିସଜ୍ଜପ୍ପମୁଖେହି ନାଗରେହି ନେଗମଜାନପଦେହି ଚ ଉସ୍ସାହିତେନ କାଳହତ୍ଥିନା ନାମ ଅତ୍ତନୋ ସେନାପତିନା ''ଦେୱ, ଯଦି ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥିକୋ ମନୁସ୍ସମଂସଖାଦନତୋ ୱିରମାହୀ''ତି ୱୁତ୍ତୋ ''ରଜ୍ଜଂ ପଜହନ୍ତୋପି ମନୁସ୍ସମଂସଖାଦନତୋ ନ ୱିରମିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜିତୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱସନ୍ତୋ ଖାଣୁପ୍ପହାରେନ ପାଦେ ଜାତସ୍ସ ୱଣସ୍ସ ଫାସୁଭାୱାୟ ''ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଏକସତଖତ୍ତିୟାନଂ ଗଲଲୋହିତେନ ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଦେୱତାୟ ଆୟାଚନଂ କତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ଅନାହାରତାୟ ୱଣେ ଫାସୁକେ ଜାତେ ''ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ମେ ସୋତ୍ଥି ଅହୋସୀ''ତି ସଞ୍ଞାୟ ''ଦେୱତାୟ ବଲିକମ୍ମତ୍ଥଂ ରାଜାନୋ ଆନେସ୍ସାମୀ''ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅତୀତଭୱେ ସହାୟଭୂତେନ ଯକ୍ଖେନ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ଦିନ୍ନମନ୍ତବଲେନ ଅଧିକତରଥାମଜୱପରକ୍କମସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେୟେୱ ସତରାଜାନୋ ଆନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖେ ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମକରଣସଜ୍ଜୋ ଅହୋସି।

ଅଥ ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ତଂ ବଲିକମ୍ମଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତୀ ''ଉପାୟେନ ନଂ ନିସେଧେସ୍ସାମୀ''ତି ପବ୍ବଜିତରୂପେନ ତସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତେନ ଅନୁବଦ୍ଧୋ ତିୟୋଜନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ଦିବ୍ବରୂପମେୱ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ ମୁସାୱାଦୀ ତୟା 'ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜାନୋ ଆନେତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ'ତି ପଟିସ୍ସୁତଂ। ଇଦାନି ଯେ ୱା ତେ ୱା ଦୁବ୍ବଲରାଜାନୋ ଆନେସି। ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଜେଟ୍ଠକଂ ସୁତସୋମରାଜାନଂ ସଚେ ନାନେସ୍ସସି, ନ ମେ ତେ ବଲିକମ୍ମେନ ଅତ୍ଥୋ''ତି ଆହ।

ସୋ ''ଦିଟ୍ଠା ମେ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱତା''ତି ତୁସିତ୍ୱା ''ସାମି, ମା ଚିନ୍ତୟି, ଅହଂ ଅଜ୍ଜେୱ ସୁତସୋମଂ ଆନେସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ୱେଗେନ ମିଗାଜିନୌୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସଂୱିହିତାୟ ଆରକ୍ଖାୟ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିତ୍ୱା ପଦୁମିନିପତ୍ତେନ ସୀସଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତୋଉୟ୍ୟାନଗତେୟେୱ ବଲୱପଚ୍ଚୂସେ ସମନ୍ତା ତିୟୋଜନଂ ଆରକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ପାତୋୱ ଅଲଙ୍କତହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମି। ତଦା ତକ୍କସିଲତୋ ନନ୍ଦୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚତସ୍ସୋ ସତାରହଗାଥାୟୋ ଗହେତ୍ୱା ୱୀସୟୋଜନସତଂ ମଗ୍ଗଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ତଂ ନଗରଂ ପତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ଜୟତୁ ଭୱଂ, ମହାରାଜା''ତି ୱତ୍ୱା ଜୟାପେସି।

ରାଜା ହତ୍ଥିନା ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''କୁତୋ ନୁ, ତ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆଗଚ୍ଛସି, କିମିଚ୍ଛସି, କିଂ ତେ ଦମ୍ମୀ''ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ତୁମ୍ହେ 'ସୁତୱିତ୍ତକା'ତି ସୁତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ସତାରହଗାଥାୟୋ ଆଦାୟ ତୁମ୍ହାକଂ ଦେସେତୁଂ ଆଗତୋମ୍ହୀ''ତି ଆହ। ମହାସତ୍ତୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ''ଅହଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୋସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ମା ଉକ୍କଣ୍ଠୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛଥ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅସୁକଗେହେ ନିୱାସଂ ଘାସଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ସଂୱିଦହଥା''ତି ଆଣାପେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଧାୟ ଓଳାରିକାନି ଆଭରଣାନି ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ମସ୍ସୁକମ୍ମଂ କାରେତ୍ୱା ଉବ୍ବଟ୍ଟିତସରୀରୋ ପୋକ୍ଖରଣିୟା ରାଜୱିଭୱେନ ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଉଦକଗ୍ଗହଣସାଟକେ ନିୱାସେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥସ୍ସ ଗନ୍ଧମାଲାଲଙ୍କାରେ ଉପହରିଂସୁ। ପୋରିସାଦୋ ''ଅଲଙ୍କତକାଲେ ରାଜା ଭାରିକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସଲ୍ଲହୁକକାଲେୟେୱ ନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ନଦନ୍ତୋ ଖଗ୍ଗଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତୋ ''ଅହମସ୍ମି ପୋରିସାଦୋ''ତି ନାମଂ ସାୱେତ୍ୱା ଉଦକା ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ହତ୍ଥାରୋହାଦୟୋ ହତ୍ଥିଆଦିତୋ ଭସ୍ସିଂସୁ। ବଲକାୟୋ ଦୂରେ ଠିତୋ ତତୋୱ ପଲାୟି। ଇତରୋ ଅତ୍ତନୋ ଆୱୁଧାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଉରେନ ନିପଜ୍ଜି। ପୋରିସାଦୋ ରାଜାନଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଖନ୍ଧେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେୟେୱ ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥଂ ପାକାରଂ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ପୁରତୋ ପଗଲିତମଦମତ୍ତୱରୱାରଣେ କୁମ୍ଭେ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ପବ୍ବତକୂଟାନି ୱିୟ ପାତେନ୍ତୋ ୱାତଜୱାନିପି ଅସ୍ସରତନାନି ପିଟ୍ଠିୟଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ପାତେନ୍ତୋ ରଥସୀସେ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ପାତେନ୍ତୋ ଭମରିକଂ ଭମନ୍ତୋ ୱିୟ ନୀଲକାନି ନିଗ୍ରୋଧପତ୍ତାନି ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ୱିୟ ଏକୱେଗେନେୱ ତିୟୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କଞ୍ଚି ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ସଣିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସୁତସୋମସ୍ସ କେସେହି ଉଦକବିନ୍ଦୂନି ଅତ୍ତନୋ ଉପରି ପତନ୍ତାନି ''ଅସ୍ସୁବିନ୍ଦୂନୀ''ତି ସଞ୍ଞାୟ ''କିମିଦଂ ସୁତସୋମୋପି ମରଣଂ ଅନୁସୋଚନ୍ତୋ ରୋଦତୀ''ତି ଆହ।

ମହାସତ୍ତୋ ''ନାହଂ ମରଣତୋ ଅନୁସୋଚାମି, କୁତୋ ରୋଦନା, ଅପି ଚ ଖୋ ସଙ୍ଗରଂ କତ୍ୱା ସଚ୍ଚାପନଂ ନାମ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଆଚିଣ୍ଣଂ, ତଂ ନ

ନିପ୍ଫଜ୍ଜତୀ’’ତି ଅନୁସୋଚାମି। କସ୍ସପଦସବଲେନ ଦେସିତା ଚତସ୍ସୋ ସତାରହଗାଥାୟୋ ଆଦାୟ ତକ୍କସିଲତୋ ଆଗତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଆଗନ୍ତୁକୱତ୍ତଂ କାରେତ୍ୱା ‘‘ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଣିସ୍ସାମି, ଯାୱ ମମାଗମନା ଆଗମେହୀ’’ତି ସଙ୍ଗରଂ କତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ଗତୋ, ତ୍ୱଞ୍ଚ ତା ଗାଥାୟୋ ସୋତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ମଂ ଗଣ୍ହୀତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଗହିତୋ ପୋରିସାଦେନ, ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସଙ୍ଗରଂ ସରି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସଙ୍ଗରଂ ସରିନ୍ତି ନନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅତ୍ତନା କତଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅନୁସ୍ସରିଂ।

୧୦୬।ଆୱୁଣିତ୍ୱାକରତ୍ତଲେତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଉୟ୍ୟାନାଦୀସୁ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ ଆନୀତାନଂ ଏକସତଖତ୍ତିୟାନଂ ହତ୍ଥତଲେ ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ରୁକ୍ଖେ ଲମ୍ବନତ୍ଥଂ ରଜ୍ଜୁଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା। ଏତେସଂ ପମିଲାପେତ୍ୱାତି ଏତେ ଏକସତଖତ୍ତିୟେ ଜୀୱଗ୍ଗାହଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଂପାଦେ ଅଧୋସିରେ କତ୍ୱା ପଣ୍ହିୟା ସୀସଂ ପହରନ୍ତୋ ଭମଣୱସେନ ହତ୍ଥତଲେ ଆୱୁଣିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖେ ଆଲମ୍ବନୱସେନ ସଙ୍ଖୋ ଆହାରୂପଚ୍ଛେଦେନ ଚ ସଙ୍ଖଥା ପମିଲାପେତ୍ୱା ୱିସୋସେତ୍ୱା ଖେଦାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଞ୍ଞତ୍ଥେତି ବଲିକମ୍ମତ୍ଥେ ସାଧେତଙ୍ଖୋ ଉପନୟୀ ମମନ୍ତି ମଂ ଉପନେସି।

୧୦୭। ତଥା ଉପନୀୟମାନୋ ପନ ମହାସତ୍ତୋ ପୋରିସାଦେନ ‘‘କିଂ ତ୍ୱଂ ମରଣତୋ ଭାୟସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନାହଂ ମରଣତୋ ଭାୟାମି, ତସ୍ସ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମୟା କତୋ ସଙ୍ଗରୋ ନ ପରିମୋଚିତୋ’’ତି ଅନୁସୋଚାମି। ‘‘ସଚେ ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସସି, ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଚ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କତ୍ୱା ପୁନ ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ନାହମିଦଂ ସଦ୍ଦହାମି, ଯଂ ତ୍ୱଂ ମୟା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ମମ ହତ୍ଥଂ ଆଗମିସ୍ସାସୀ’’ତି। ‘‘ସମ୍ମ ପୋରିସାଦ, ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଏକାଚରିୟକୁଲେ ସିକ୍ଖିତୋ ସହାୟୋ ହୁତ୍ୱା ‘ଅହଂ ଜୀୱିତହେତୁପି ନ ମୁସା କଥେମୀ’ତି କିଂ ନ ସଦ୍ଦହସୀ’’ତି? କିଞ୍ଚାପି ମେ ଏତେନ ୱାଚାମତ୍ତକେନ –

‘‘ଅସିଞ୍ଚ ସତ୍ତିଞ୍ଚ ପରାମସାମି, ସପଥମ୍ପି ତେ ସମ୍ମ ଅହଂ କରୋମି;

ତୟା ପମୁତ୍ତୋ ଅନଣୋ ଭୱିତ୍ୱା, ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖୀ ପୁନରାୱଜିସ୍ସ’’ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୪୦୭) –

ମହାସତ୍ତେନ ଇମାୟ ଗାଥାୟ ୱୁତ୍ତାୟ ପୋରିସାଦୋ ‘‘ଅୟଂ ସୁତସୋମୋ ‘ଖତ୍ତିୟେହି ଅକତ୍ତଙ୍ଖଂ ସପଥଂ କରୋମୀ’ତି ୱଦତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ମମ ହତ୍ଥତୋ ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା –

‘‘ୟୋ ତେ କତୋ ସଙ୍ଗରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ, ରଟ୍ଠେ ସକେ ଇସ୍ସରିୟେ ଠିତେନ;

ତଂ ସଙ୍ଗରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସପ୍ପଦାୟ, ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖୀ ପୁନରାୱଜସ୍ସୂ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୪୦୮) –

ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

ମହାସତ୍ତୋ ରାହୁମୁଖା ମୁତ୍ତୋ ଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ଖିପ୍ପମେୱ ତଂ ନଗରଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ସେନାପିସ୍ସ ‘‘ସୁତସୋମରାଜା ପଣ୍ଡିତୋ, ପୋରିସାଦଂ ଦମେତ୍ୱା ସୀହମୁଖା ପମୁତ୍ତମତ୍ତୱରୱାରଣୋ ୱିୟ ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ଚ ‘‘ରାଜାନଂ ପୋରିସାଦସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଆଗତା’’ତି ଗରହଭୟେନ ଚ ବହିନଗରେୟେୱ ନିୱିଟ୍ଠା ତଂ ଦୂରତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କଚ୍ଚିତ୍ଥ, ମହାରାଜ, ପୋରିସାଦେନ ନ କିଲମିତୋ’’ତି ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ପୋରିସାଦେନ ମୟ୍ହଂ ମାତାପିତୂହିପି ଦୁକ୍କରଂ କତଂ, ତଥାରୂପୋ ନାମ ଚଣ୍ଡୋ ସାହସିକୋ ମମଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ରାଜାନଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ନଗରଂ ପାୱିସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସଙ୍ଖେ ନାଗରା ତୁସିଂସୁ।

ସୋପି ଧମ୍ମସୋଣ୍ଡତାୟ ମାତାପିତରୋପି ଅନୁପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମଗରୁତାୟ ସୟଂ ନୀଚାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେହି ମୟ୍ହଂ ଆଭତା ସତାରହଗାଥା ସୁଣୋମି ଆଚରିୟା’’ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହାସତ୍ତେନ ଯାଚିତକାଲେ ଗନ୍ଧେହି ହତ୍ଥେ ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ପସିଙ୍ଖକତୋ ମନୋରମଂ ପୋତ୍ଥକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଗହେତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି , ମହାରାଜ, ସୁଣୋହୀ’’ତି ପୋତ୍ଥକଂ ୱାଚେନ୍ତୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

‘‘ସକିଦେୱ ସୁତସୋମ, ସବ୍ଭି ହୋତି ସମାଗମୋ;

ସା ନଂ ସଙ୍ଗତି ପାଲେତି, ନାସବ୍ଭି ବହୁସଙ୍ଗମୋ।

''ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାୟ, ସେଯ୍ୟୋ ହୋତି ନ ପାପିୟୋ।

''ଜୀରନ୍ତି ୱେ ରାଜରଥା ସୁଚିତ୍ତା, ଅଥୋ ସରୀରମ୍ପି ଜରଂ ଉପେତି;

ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ନ ଜରଂ ଉପେତି, ସନ୍ତୋ ହୱେ ସବ୍ଭି ପୱେଦୟନ୍ତି।

''ନଭଞ୍ଚ ଦୂରେ ପଥୱୀ ଚ ଦୂରେ, ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ତଦାହୁ ଦୂରେ;

ତତୋ ହୱେ ଦୂରତରଂ ୱଦନ୍ତି, ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ଅସତଞ୍ଚ ରାଜା''ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୪୧୧-୪୧୪, ୪୪୫-୪୪୮);

ତା ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ''ସଫଲଂ ମେ ଆଗମନ''ନ୍ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ''ଇମା ଗାଥା ନେୱ ସାୱକଭାସିତା, ନ ଇସିଭାସିତା, ନ କୱିଭାସିତା, ନ ଦେୱଭାସିତା, ସବ୍ବଞ୍ଞୁନାୱ ଭାସିତା। କିଂ ନୁ ଖୋ ଅଗ୍ଘ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ''ଇମଂ ସକଲମ୍ପି ଚକ୍କୱାଳଂ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସତ୍ତରତନପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଦିନ୍ନେପି ନେୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କତଂ ନାମ ହୋତି, ଅହଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ତିୟୋଜନସତିକେ କୁରୁରଟ୍ଠେ ସତ୍ତୟୋଜନିକେ ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରେ ରଜ୍ଜଂ ଦାତୁଂ ପହୋମି। ରଜ୍ଜଂ କାତୁଂ ପନସ୍ସ ଭାଗ୍ୟଂ ନତ୍ଥି, ତଥା ହିସ୍ସ ଅଙ୍ଗଲକ୍ଖଣାନୁସାରେନ ଅପ୍ପାନୁଭାୱତା ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଦିନ୍ନମ୍ପି ରଜ୍ଜଂ ନ ଇମସ୍ମିଂ ତିଟ୍ଠତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ଆଚରିୟ, ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞେସଂ ଖତ୍ତିୟାନଂ ଇମା ଗାଥାୟୋ ଦେସେତ୍ୱା କିଂ ଲଭଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଏକେକାୟ ସତଂ ସତଂ, ମହାରାଜ, ତେନେୱ ସତାରହଗାଥା ନାମ ଜାତା''ତି। ଅଥସ୍ସ ମହାସତ୍ତୋ ''ତ୍ୱଂ ଆଚରିୟ, ଅତ୍ତନା ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରଣଭଣ୍ଡସ୍ସ ଅଗ୍ଘଂ ନ ଜାନାସୀ''ତି।

''ସହସ୍ସିୟା ଇମା ଗାଥା, ନୟିମା ଗାଥା ସତାରହା;

ଚତ୍ତାରି ତ୍ୱଂ ସହସ୍ସାନି, ଖିପ୍ପଂ ଗଣ୍ହାହି ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୪୧୫);

ଚତ୍ତାରି ସହସ୍ସାନି ଦାପେତ୍ୱା ଏକଞ୍ଚ ସୁଖୟାନକଂ ଦତ୍ୱା ମହତା ସକ୍କାରସମ୍ମାନେନେୱ ତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଆଭତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମରତନଂ ପୂଜେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଚ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀତି ପୋରିସାଦସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ଆଗତୋ। ତତ୍ଥ ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବଂ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ତଂ କତଂ, ଇଦାନି ପୋରିସାଦସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ତେନ ହି, ତାତ ସୁତସୋମ, କିଂ ନାମେତଂ କଥେସି, ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ ଚୋରଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ, ମା ଗଚ୍ଛ ଚୋରସ୍ସ ସନ୍ତିକ''ନ୍ତି ଯାଚିଂସୁ। ସୋଳସସହସ୍ସା ନାଟକିତ୍ଥିୟୋ ସେସପରିଜନାପି ''ଅମ୍ହେ ଅନାଥେ କତ୍ୱା କୁହିଂ ଗଚ୍ଛସି ଦେୱା''ତି ପରିଦେୱିଂସୁ। ''ପୁନପି କିର ରାଜା ଚୋରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସତୀ''ତି ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି।

ମହାସତ୍ତୋ ''ପଟିଞ୍ଞାୟ ସଚ୍ଚାପନଂ ନାମ ସାଧୂନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଆଚିଣ୍ଣଂ, ସୋପି ମମଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ତସ୍ମା ଗମିସ୍ସାମିଯେୱା''ତି ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସେସଜନଂ ଅନୁସାସେତ୍ୱା ଅସ୍ସୁମୁଖେନ ନାନପ୍ପକାରଂ ପରିଦେୱନ୍ତେନ ଇତ୍ଥାଗାରାଦିନା ଜନେନ ଅନୁଗତୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ତଂ ଜନଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ମଗ୍ଗେ ଦଣ୍ଡକେନ ତିରିୟଂ ଲେଖଂ କତ୍ୱା ''ଇମଂ ମମ ଲେଖଂ ମା ଅତିକ୍କମିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅଗମାସି। ମହାଜନୋ ତେଜୱତୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆଣଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମହାସଦ୍ଦେନ କନ୍ଦିତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଗତମଗ୍ଗେନେୱ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅପୁଚ୍ଛି ମଂ ପୋରିସାଦୋ''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ କିଂ ତ୍ୱଂ ଇଚ୍ଛସି ନିସଜ୍ଜନ୍ତି ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ନଗରଂ ଗନ୍ତୁଂ ମମ ହତ୍ଥତୋ ନିସ୍ସଜ୍ଜନଂ କିଂ ଇଚ୍ଛସି, ତ୍ୱଂ ''ମୟା ତକ୍କସିଲାଦୀସୁ ଚିରପରିଚିତୋ ସଚ୍ଚୱାଦୀ ଚା''ତି ୱଦସି, ତସ୍ମା ଯଥା ମତି ତେ କାହାମି, ଯଥାରୁଚି ତେ କରିସ୍ସାମି। ଯଦି ମେ ତ୍ୱଂ ପୁନେହିସୀତି ସଚେ ପୁନ ତ୍ୱଂ ଏକଂସେନେୱ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସସି।

୧୦୮।ପଣ୍ହେ ଆଗମନଂ ମମାତି ପଗେୱ ମମ ଆଗମନଂ ତସ୍ସ ପୋରିସାଦସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ପାତୋୱ ଆଗମିସ୍ସାମୀତି ପଟିସ୍ସୱଂ କତ୍ୱା। ରଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାତୟିଂ ତଦାତି ତଦା ପୋରିସାଦସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ''ଇଦଂ ୱୋ ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜଥା''ତି ମାତାପିତୂନଂ ତିୟୋଜନସତିକଂ ରଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାତେସିଂ।

୧୦୯। କସ୍ମା ପନ ରଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାତଯିନ୍ତି? ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ସତଂ ଧମ୍ମନ୍ତି ଯସ୍ମା ପନ ପଟିଞ୍ଞାୟ ସଚ୍ଚାପନଂ ନାମ ସତଂ ସାଧୂନଂ ମହାବୋଧିସତ୍ତାନଂ ପୱେଣୀ କୁଲୱଂସୋ, ତସ୍ମା ତଂ ସଚ୍ଚପାରମିତାଧମ୍ମଂ ପୁବ୍ବକଂ ପୋରାଣଂ ଜିନେହି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ସେୱିତଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ପୋରିସାଦଂ ଉପାଗମିଂ।

୧୧୦।ନତ୍ଥି ମେ ସଂସଯୋ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ପୋରିସାଦସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗମନେ ‘‘ଅଯଂ ମଂ କିଂ ନୁ ଖୋ ଘାତେସ୍ସତି, ଉଦାହୁ ନୋ’’ତି ମଯ୍ହଂ ସଂସଯୋ ନତ୍ଥି। ‘‘ଚଣ୍ଡୋ ସାହସିକୋ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଏକସତଖତ୍ତିଯେ ଦେୱତାଯ ବଲିକମ୍ମକରଣସଞ୍ଞୋ ଏକନ୍ତେନେୱ ଘାତେସ୍ସତୀ’’ତି ଜାନନ୍ତୋ ଏୱ କେୱଲଂ ସଚ୍ଚୱାଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ତଂ ଉପାଗମିଂ। ଯସ୍ମା ଚେତଦେୱଂ, ତସ୍ମା ସଚ୍ଚେନ ମେ ସମୋ ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ପରମତ୍ଥଭାୱପ୍ପତ୍ତା ସଚ୍ଚପାରମୀତି।

ଉପାଗତେ ପନ ମହାସତ୍ତେ ୱିକସିତପୁଣ୍ଡରୀକପଦୁମସସ୍ସିରିକମସ୍ସ ମୁଖଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ୱିଗତମରଣଭଯୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗତୋ, କିସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଏସ ଆନୁଭାୱୋ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ‘‘ତସ୍ସ ମଞ୍ଞେ ଧମ୍ମସ୍ସ ସୁତତ୍ତା ଅଯଂ ଏୱଂ ତେଜୱା ନିବ୍ଭୁଯୋ ଚ ଜାତୋ, ଅହମ୍ପି ତଂ ସୁତ୍ୱା ତେଜୱା ନିବ୍ଭୁଯୋ ଚ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ପୋରିସାଦୋ ମହାସତ୍ତଂ ଆହ – ‘‘ସୁଣୋମ ସତାରହଗାଥାଯୋ ଯାସଂ ସୱନତ୍ଥଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ନଗରଂ ଗତୋ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଅଯଂ ପୋରିସାଦୋ ପାପଧମ୍ମୋ, ଇମଂ ଥୋକଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି –

‘‘ଅଧମ୍ମିକସ୍ସ ଲୁଦ୍ଦସ୍ସ, ନିଚ୍ଚଂ ଲୋହିତପାଣିନୋ;

ନତ୍ଥି ସଚ୍ଚଂ କୁତୋ ଧମ୍ମୋ, କିଂ ସୁତେନ କରିସ୍ସସୀ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୪୨୭) –

ୱତ୍ୱା ପୁନ ତେନ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ସଞ୍ଜାତସୱନାଦରେନ –

‘‘ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ୱିଜାନନ୍ତି, ନରା କଲ୍ଯାଣପାପକଂ;

ଅପି ଗାଥା ସୁଣିତ୍ୱାନ, ଧମ୍ମେ ମେ ରମତେ ମନୋ’’ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୪୪୪) –

ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅଯଂ ଅତିୱିଯ ସଞ୍ଜାତାଦରୋ ସୋତୁକାମୋ, ହନ୍ଦସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ସମ୍ମ, ସାଧୁକଂ ସୁଣୋହି ମନସିକରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ନନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣେନ କଥିତନିଯାମେନେୱ ଗାଥାନଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଥୁତିଂ କତ୍ୱା ଛକାମାୱଚରଦେୱଲୋକେ ଏକକୋଲାହଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱତାସୁ ସାଧୁକାରଂ ଦଦମାନାସୁ ମହାସତ୍ତୋ ପୋରିସାଦସ୍ସ –

‘‘ସକିଦେୱ ମହାରାଜ, ସବ୍ଭି ହୋତି ସମାଗମୋ;

ସା ନଂ ସଙ୍ଗତି ପାଲେତି, ନାସବ୍ଭି ବହୁସଙ୍ଗମୋ।

‘‘ସବ୍ଭିରେୱ ସମାସେଥ, ସବ୍ଭି କୁବ୍ବେଥ ସନ୍ଥୱଂ;

ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ, ସେଯ୍ୟୋ ହୋତି ନ ପାପିଯୋ।

‘‘ଜୀରନ୍ତି ୱେ ରାଜରଥା ସୁଚିତ୍ତା, ଅଥୋ ସରୀରମ୍ପି ଜରଂ ଉପେତି;

ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ନ ଜରଂ ଉପେତି, ସନ୍ତୋ ହୱେ ସବ୍ଭି ପୱେଦଯନ୍ତି।

‘‘ନଭଞ୍ଚ ଦୂରେ ପଥୱୀ ଚ ଦୂରେ, ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ତଦାହୁ ଦୂରେ;

ତତୋ ହୱେ ଦୂରତରଂ ୱଦନ୍ତି, ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ଅସତଞ୍ଚ ରାଜା’’ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୪୧୧-୪୧୪) –

ଧମ୍ମଂ କଥେସି। ତସ୍ସ ତେନ ସୁକଥିତତ୍ତା ଚେଵ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାଵେନ ଗାଥା ସୁଣନ୍ତସ୍ସେଵ ସକଲସରୀରଂ ପଞ୍ଚଵଣ୍ଣାୟ ପୀତିୟା ପରିପୂରି। ସୋ ବୋଧିସତ୍ତେ ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା "ସମ୍ମ ସୁତସୋମ, ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ହିରଞ୍ଞାଦିଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଏକେକାୟ ଗାଥାୟ ଏକେକଂ ଵରଂ ଦସ୍ସାମୀ"ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ "ତ୍ଵଂ ଅତ୍ତନୋପି ହିତାନି ଅଜାନନ୍ତୋ ପରସ୍ସ କିଂ ନାମ ଵରଂ ଦସ୍ସସୀ"ତି ଅପସାଦେତ୍ଵା ପୁନ ତେନ "ଵରଂ ଗଣ୍ହଥା"ତି ଯାଚିତୋ ସବ୍ବପଠମଂ "ଅହଂ ଚିରକାଲଂ ତଂ ଅରୋଗଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ"ନ୍ତି ଵରଂ ଯାଚି। ସୋ "ଅୟଂ ଇଦାନି ମେ ଵଧିତ୍ଵା ମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମସ୍ସ ମହାନତ୍ଥକରସ୍ସ ମୟ୍ହମେଵ ଜୀଵିତମିଚ୍ଛତୀ"ତି ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ଵଞ୍ଚେତ୍ଵା ଵରସ୍ସ ଗହିତଭାଵଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅଦାସି। ମହାସତ୍ତୋ ହି ଉପାୟକୁସଲତାୟ ତସ୍ସ ଚିରଂ ଜୀଵିତୁକାମତାପଦେସେନ ଅତ୍ତନୋ ଜୀଵିତଂ ଯାଚି। ଅଥ "ପରୋସତଂ ଖତ୍ତିୟାନଂ ଜୀଵିତଂ ଦେହୀ"ତି ଦୁତିୟଂ ଵରଂ, ତେସଂ ସକେ ରଟ୍ଠେ ପଟିପାଦନଂ ତତିୟଂ ଵରଂ, ମନୁସ୍ସମଂସଖାଦନତୋ ଵିରମଣଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଵରଂ ଯାଚି। ସୋ ତୀଣି ଵରାନି ଦତ୍ଵା ଚତୁତ୍ଥଂ ଵରଂ ଅଦାତୁକାମୋ "ଅଞ୍ଞଂ ଵରଂ ଗଣ୍ହାହୀ"ତି ଵତ୍ଵାପି ମହାସତ୍ତେନ ନିପ୍ପୀଳିୟମାନୋ ତମ୍ପି ଅଦାସିୟେଵ।

ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୋରିସାଦଂ ନିବ୍ବିସେଵନଂ କତ୍ଵା ତେନେଵ ରାଜାନୋ ମୋଚାପେତ୍ଵା ଭୂମିୟଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ଵା ଦାରକାନଂ କଣ୍ଣତୋ ସୁତ୍ତଵଟ୍ଟି ଵିୟ ସଣିକଂ ରଜ୍ଜୁୟୋ ନୀହରିତ୍ଵା ପୋରିସାଦେନ ଏକଂ ତଚଂ ଆହରାପେତ୍ଵା ପାସାଣେନ ଘଂସିତ୍ଵା ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କତ୍ଵା ତେସଂ ହତ୍ଥତଲାନି ମକ୍ଖେସି। ତଙ୍ଖଣଂ ଏଵ ଫାସୁକଂ ଅହୋସି। ଦ୍ଵୀହତୀହଂ ତତ୍ଥେଵ ଵସିତ୍ଵା ତେ ଅରୋଗେ କାରେତ୍ଵା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିଜ୍ଜନକସଭାଵଂ ମିତ୍ତସନ୍ଥଵଂ କାରେତ୍ଵା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ତଂ ବାରାଣସିଂ ନେତ୍ଵା ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ଵା "ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା"ତି ତେ ରାଜାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ନଗରଂ ପେସେତ୍ଵା ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରତୋ ଆଗତାୟ ଅତ୍ତନୋ ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ ପରିଵୁତୋ ଅତ୍ତନୋ ନଗରଂ ଗତୋ ତୁଟ୍ଠପମୁଦିତେନ ନାଗରଜନେନ ସମ୍ପରିଵାରିୟମାନୋ ଅନ୍ତେପୁରଂ ପଵିସିତ୍ଵା ମାତାପିତରୋ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ମହାତଲଂ ଅଭିରୁହି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ଛ ଦାନସାଲାୟୋ କାରେତ୍ଵା ଦେଵସିକଂ ମହାଦାନାନି ପଵତ୍ତେନ୍ତୋ ସୀଲାନି ପରିପୂରେନ୍ତୋ ଉପୋସଥଂ ଉପଵସନ୍ତୋ ପାରମିୟୋ ଅନୁବ୍ରୂହେସି। ତେପି ରାଜାନୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଓଵାଦେ ଠତ୍ଵା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ଵା ଆୟୁପରିୟୋସାନେ ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରୟିଂସୁ।

ତଦା ପୋରିସାଦୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲତ୍ଥେରୋ ଅହୋସି, କାଳହତ୍ଥିଅମଚ୍ଚୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ, ନନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ, ରୁକ୍ଖଦେଵତା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ, ରାଜାନୋ ବୁଦ୍ଧପରିସା, ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି, ସୁତସୋମମହାରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତନୟେନେଵ ସେସପାରମିୟୋପି ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ଅଲୀନସତ୍ତୁଚରିୟାଵଣ୍ଣନାୟ (ଚରିୟା ଅଟ୍ଠ। ୨।୭୪ ଆଦୟୋ) ଵିୟ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣାନୁଭାଵା ଵିଭାଵେତବ୍ବାତି।

ମହାସୁତସୋମଚରିୟାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଚ୍ଚପାରମୀ ନିଟ୍ଠିତା।

୧୩। ସୁଵଣ୍ଣସାମଚରିୟାଵଣ୍ଣନା

୧୧୧। ତେରସମେ ସାମୋ ଯଦା ଵନେ ଆସିନ୍ତି ହିମଵନ୍ତସ୍ମିଂ ମିଗସମ୍ମତାୟ ନାମ ନଦିୟା ତୀରେ ମହତି ଅରଞ୍ଞେ ସାମୋ ନାମ ତାପସକୁମାରୋ ଯଦା ଅହୋସି। ସକ୍କେନ ଅଭିନିମ୍ମିତୋତି ସକ୍କସ୍ସ ଦେଵାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଉପଦେସସମ୍ପତ୍ତିୟା ଜାତତ୍ତା ସକ୍କେନ ନିବ୍ବତ୍ତିତୋ ଜନିତୋ। ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ଅତୀତେ ବାରାଣସିତୋ ଅଵିଦୂରେ ନଦିୟା ତୀରେ ଏକୋ ନେସାଦଗାମୋ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ଜେଟ୍ଠନେସାଦସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ। ତସ୍ସ "ଦୁକୂଲୋ"ତି ନାମମକଂସୁ। ତସ୍ମା ଏଵ ନଦିୟା ପରତୀରେପି ଏକୋ ନେସାଦଗାମୋ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ଜେଟ୍ଠନେସାଦସ୍ସ ଧୀତା ଜାତା। ତସ୍ସା "ପାରିକା"ତି ନାମମକଂସୁ। ତେ ଉଭୋପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋ ଆଗତା ସୁଦ୍ଧସତ୍ତା। ତେସଂ ଵୟପ୍ପତ୍ତାନଂ ଅନିଚ୍ଛମାନାନଂୟେଵ ଆଵାହଵିଵାହଂ କରିଂସୁ। ତେ ଉଭୋପି କିଲେସସମୁଦ୍ଦଂ ଅନୋତରିତ୍ଵା ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଵିୟ ଏକତୋ ଵସିଂସୁ। ନ ଚ କିଞ୍ଚି ନେସାଦକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି।

ଅଥ ଦୁକୂଲଂ ମାତାପିତରୋ "ତାତ, ତ୍ଵଂ ନେସାଦକମ୍ମଂ ନ କରୋସି, ନେଵ ଘରାଵାସଂ ଇଚ୍ଛସି, କିଂ ନାମ କରିସ୍ସସୀ"ତି ଆହଂସୁ। ସୋ "ତୁମ୍ହେସୁ ଅନୁଜାନନ୍ତେସୁ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ"ତି ଆହ। "ତେନ ହି ପବ୍ବଜାହୀ"ତି। ଦ୍ଵେପି ଜନା ହିମଵନ୍ତଂ ପଵିସିତ୍ଵା ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ମିଗସମ୍ମତା ନାମ ନଦୀ ହିମଵନ୍ତତୋ ଓତରିତ୍ଵା ଗଙ୍ଗଂ ପତ୍ତା, ତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଗଙ୍ଗଂ ପହାୟ ମିଗସମ୍ମତାଭିମୁଖା ଅଭିରୁହିଂସୁ। ତଦା ସକ୍କସ୍ସ ଭଵନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ଵା ଵିସ୍ସକମ୍ମୁନା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅସ୍ସମଂ ମାପେସି। ତେ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ସକ୍କଦତ୍ତିୟେ ଅସ୍ସମେ କାମାଵଚରମେତ୍ତଂ ଭାଵେତ୍ଵା ପଟିଵସିଂସୁ। ସକ୍କୋପି ତେସଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତି।

ସୋ ଏକଦିୱସଂ ''ତେସଂ ଚକ୍ଖୂ ପରିହାୟିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ୱୋ ଚକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରାୟୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ପଟିଜଗ୍ଗନକଂ ପୁତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଜାନାମି ତୁମ୍ହାକଂ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତତଂ, ତସ୍ମା ପାରିକାଯ ଉତୁନିକାଲେ ନାଭିଂ ହତ୍ଥେନ ପରାମସେୟ୍ୟାଥ , ଏୱଂ ୱୋ ପୁତ୍ତୋ ଜାୟିସ୍ସତି, ସୋ ୱୋ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତୋ ତଂ କାରଣଂ ପାରିକାଯ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଉତୁନିକାଲେ ନାଭିଂ ପରାମସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦେୱଲୋକା ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି, ସା ଦସମାସଚ୍ଚୟେନ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟି। ତେନେୱସ୍ସ ''ସୁୱଣ୍ଣସାମୋ''ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ତଂ ଅପରଭାଗେ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକମ୍ପି ମାତାପିତରୋ ରକ୍ଖନ୍ତା ଅସ୍ସମେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସୟମେୱ ୱନମୂଲଫଲାଫଲତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ୱନେ ଫଲାଫଲଂ ଆଦାୟ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦତୋ ଅୱିଦୂରେ ମେଘେ ଉଟ୍ଠିତେ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଠିତାନଂ ସରୀରତୋ ସେଦଗନ୍ଧମିସ୍ସକେ ଉଦକେ ତସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକବିଲେ ଠିତସ୍ସ ଆସିୱିସସ୍ସ ନାସାପୁଟଂ ପୱିଟ୍ଠେ ଆସିୱିସୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ନାସାୱାତେନ ପହରି। ଦ୍ୱେ ଅନ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନା ୱିଚରିଂସୁ। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ''ମମ ମାତାପିତରୋ ଅତିଚିରାୟନ୍ତି, କା ନୁ ଖୋ ତେସଂ ପୱତ୍ତୀ''ତି ପଟିମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଦ୍ଦମକାସି। ତେ ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ପଟିସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତସିନେହେନ ''ତାତ ସାମ, ଇଧ ପରିପନ୍ଥୋ ଅତ୍ଥି, ମା ଆଗମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ସଦ୍ଦାନୁସାରେନ ସୟମେୱ ସମାଗମିଂସୁ। ସୋ ''କେନ ୱୋ କାରଣେନ ଚକ୍ଖୂନି ୱିନଟ୍ଠାନୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ତାତ, ମୟଂ ନ ଜାନାମ, ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଠିତା, ଅଥ ନ ପସ୍ସାମା''ତି ୱୁତ୍ତମତ୍ତେ ଏୱ ଅଞ୍ଞାସି ''ତତ୍ଥ ଆସିୱିସେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତେନ କୁଦ୍ଧେନ ନାସାୱାତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ଅଥ ''ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଅହଂ ୱୋ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ''ତି ମାତାପିତରୋ ଅସ୍ସମଂ ନେତ୍ୱା ତେସଂ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାଦିସଞ୍ଚରଣଟ୍ଠାନେ ରଜ୍ଜୁକେ ବନ୍ଧି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତେ ଅସ୍ସମେ ଠପେତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାଫଲାନି ଆହରତି, ପାତୋୱ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି, ପାନୀୟଂ ଆହରତି, ପରିଭୋଜନୀୟଂ ଉପଟ୍ଠପେତି, ଦନ୍ତକଟ୍ଠମୁଖୋଦକାନି ଦତ୍ୱା ମଧୁରଫଲାଫଲଂ ଦେତି। ତେହି ମୁଖେ ୱିକ୍ଖାଲିତେ ସୟଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତେସଂ ଅୱିଦୂରେୟେୱ ଅଚ୍ଛତି – ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଇମେ ଆଣାପେନ୍ତୀ''ତି। ୱିସେସେନ ଚ ମେତ୍ତଂ ବହୁଲମକାସି, ତେନସ୍ସ ସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକ୍କୂଲା ଅହେସୁଂ । ଯଥା ଚସ୍ସ ସତ୍ତା, ଏୱଂ ସତ୍ତାନଂ ସୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅପ୍ପଟିକ୍କୂଲୋ। ଏୱଂ ସୋ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଫଲାଫଲତ୍ଥାୟ ଅରଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ମିଗଗଣପରିୱୁତୋ ଏୱ ଅହୋସି। ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦିୱିପକ୍ଖସତ୍ତାପି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତିୱିୟ ୱିସ୍ସତ୍ଥା, ମେତ୍ତାନୁଭାୱେନ ପନସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ତିରଚ୍ଛାନଗତା ମୁଦୁଚିତ୍ତତଂ ପଟିଲଭିଂସୁ। ଇତି ସୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ମେତ୍ତାନୁଭାୱେନ ଅଭୀରୂ ଅନୁତ୍ରାସୀ ବ୍ରହ୍ମା ୱିୟ ଅଭୟେରୋ ୱିହାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ପୱନେ ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘେ ଚ, ମେତ୍ତାୟମୁପନାମୟି''ନ୍ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ମେତ୍ତାୟମୁପନାମୟିନ୍ତି ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ, ମେତ୍ତାଭାୱନାୟ କୁରୂରକମ୍ମନ୍ତେ ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘେପି ଫରି, ପଗେୱ ସେସସତ୍ତେତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅଥ ୱା ମେତ୍ତା ଅୟତି ପୱତ୍ତତି ଏତେନାତି ମେତ୍ତାୟୋ, ମେତ୍ତାଭାୱନା। ତଂ ମେତ୍ତାୟଂ ଉପନାମୟିଂ ସତ୍ତେସୁ ଅନୋଧିସୋ ଉପନେସିଂ। ''ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘେହୀ''ତିପି ପାଠୋ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ନ କେୱଲମହମେୱ, ଅଥ ଖୋ ପୱନେ ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘେହି, ୟସ୍ମିଂ ମହାୱନେ ତଦା ଅହଂ ୱିହରାମି, ତତ୍ଥ ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅହଂ ସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତଂ ଉପନାମେସିଂ। ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାପି ହି ତଦା ମମାନୁଭାୱେନ ସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତଚିତ୍ତତଂ ପଟିଲଭିଂସୁ, ପଗେୱ ଇତରେ ସତ୍ତାତି ଦସ୍ସେତି।

୧୧୨।ପସଦମିଗୱରାହେହୀତି ପସଦମିଗେହି ଚେୱ ୱନସୂକରେହି ଚ। ପରିୱାରେତ୍ୱାତି ଏତେହି ଅତ୍ତାନଂ ପରିୱାରିତଂ କତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱସିଂ।

୧୧୩। ଇଦାନି ତଦା ଅତ୍ତନୋ ମେତ୍ତାଭାୱନାୟ ଲଦ୍ଧଂ ଆନିସଂସଂ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚସ୍ସ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ନ ମଂ କୋଚି ଉତ୍ତସତୀ''ତି ଓସାନଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସସବିଳାରାଦିକୋ ଭୀରୁକଜାତିକୋପି କୋଚି ସତ୍ତୋ ମଂ ନ ଉତ୍ତସତି ନ ଉବ୍ବିଜ୍ଜତି। ଅହମ୍ପି କସ୍ସଚି ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦିତିରଚ୍ଛାନତୋ ୟକ୍ଖାଦିଅମନୁସ୍ସତୋ ଲୁଦ୍ଦଲୋହିତପାଣିମନୁସ୍ସତୋତି କୁତୋଚିପି ନ ଭାୟାମି। କସ୍ମା? ୟସ୍ମା ମେତ୍ତାବଲେନୁପତ୍ଥଦ୍ଧୋ ଚିରକାଲଂ ଭାୱିତାୟ ମେତ୍ତାପାରମିତାୟାନୁଭାୱେନ ଉପତ୍ଥମ୍ଭିତୋ ତସ୍ମିଂ ପୱନେ ମହାଅରଞ୍ଞେ ତଦା ରମାମି ଅଭିରମାମୀତି। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ଏୱଂ ପନ ମହାସତ୍ତୋ ସବ୍ବସତ୍ତେ ମେତ୍ତାୟନ୍ତୋ ମାତାପିତରୋ ଚ ସାଧୁକଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ଅରଞ୍ଞତୋ ମଧୁରଫଲାଫଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅସ୍ସମେ ଠପେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ପାନୀୟଂ ଆଦାୟ ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ମିଗଗଣପରିୱୁତୋ ଦ୍ୱେ ମିଗେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ତେସଂ ପିଟ୍ଠିୟଂ ପାନୀୟଘଟଂ ଠପେତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ନଦୀତିତ୍ଥଂ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ବାରାଣସିୟଂ ପୀଳିୟକ୍ଖୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ସୋ ମିଗମଂସଲୋଭେନ ମାତରଂ ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ସନ୍ନଦ୍ଧପଞ୍ଚାୱୁଧୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମିଗେ ୱଧିତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଚରନ୍ତୋ ମିଗସମ୍ମତଂ ନଦିଂ

ପତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାମସ୍ସ ପାନୀଯଗହଣତିତ୍ଥଂ ପତ୍ତୋ। ମିଗପଦୱଲଞ୍ଜଂ ଦିସ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ ତଥା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମଯା ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଏୱଂ ୱିଚରନ୍ତୋ ମନୁସ୍ସୋ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ଦେୱୋ ନୁ ଖୋ ଏସ ନାଗୋ ନୁ ଖୋ, ସଚାହଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ସହସା ପକ୍କମେଯ୍ଯାତି। ଯଂନୂନାହଂ ଏତଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ନ୍ହତ୍ୱା ୱାକଚୀରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଅଜିନଚମ୍ମଂ ଏକଂସଂ କରିତ୍ୱା ପାନୀଯଘଟଂ ପୂରେତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱାମଂସକୂଟେ ଠପନକାଲେ ''ଇଦାନି ତଂ ୱିଜ୍ଝିତୁଂ ସମଯୋ''ତି ୱିସପୀତେନ ସରେନ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେ ୱିଜ୍ଝି। ସରୋ ୱାମପସ୍ସେନ ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ସ ୱିଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ମିଗଗଣୋ ଭୀତୋ ପଲାଯି।

ସାମପଣ୍ଡିତୋ ପନ ୱିଦ୍ଧୋପି ପାନୀଯଘଟଂ ଯଥା ୱା ତଥା ୱା ଅନଓସୁଯ୍ୟେତ୍ୱା ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସଣିକଂ ଓତାରେତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ବ୍ଯୂହିତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା ଦିସଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଦିସାଭାଗେନ ସୀସଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମୁଖେନ ଲୋହିତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ''ମମ କୋଚି ୱେରୀ ନାମ ନତ୍ଥି, ମମପି କତ୍ଥଚି ୱେରଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

''କୋ ନୁ ମଂ ଉସୁନା ୱିଜ୍ଝି, ପମତ୍ତଂ ଉଦହାରକଂ;

ଖତ୍ତିଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱେସ୍ସୋ, କୋ ମଂ ୱିଦ୍ଧା ନିଲୀଯତୀ''ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୯୬);

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''ଅଯଂ ମଯା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଥୱିଯଂ ପାତିତୋପି ନେୱ ମଂ ଅକ୍କୋସତି ନ ପରିଭାସତି, ମମ ହଦଯମଂସଂ ସମ୍ବାହନ୍ତୋ ୱିଯ ପିଯୱଚନେନ ସମୁଦାଚରତି, ଗମିସ୍ସାମିସ୍ସ ସନ୍ତିକ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନା ଚ ୱିଦ୍ଧଭାୱଂ ଆୱିକତ୍ୱା ''କୋ ୱା ତ୍ୱଂ କସ୍ସ ୱା ପୁତ୍ତୋ''ତି ମହାସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି।

ସୋ ''ସାମୋ ନାମାହଂ ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତସ୍ସ ନାମ ନେସାଦସ୍ସିନୋ ପୁତ୍ତୋ, କିସ୍ସ ପନ ମଂ ୱିଜ୍ଝୀ''ତି ଆହ। ସୋ ପଠମଂ ''ମିଗସଞ୍ଞାଯା''ତି ମୁସାୱାଦଂ ୱତ୍ୱା ''ଅହଂ ଇମଂ ନିରପରାଧଂ ଅକାରଣେନ ୱିଜ୍ଝି''ନ୍ତି ଅନୁସୋଚିତ୍ୱା ଯଥାଭୂତଂ ଆୱିକତ୍ୱା ତସ୍ସ ମାତାପିତୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକତ୍ୱା ତେହି କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ''ସାମୋ ମଯା ୱିଦ୍ଧୋ''ତି ୱତ୍ୱା ତେ ପରିଦେୱନ୍ତେ ସୋକସମାପନ୍ନେ ''ଯଂ ସାମେନ କତ୍ତବ୍ବଂ ପରିଚାରିକକମ୍ମଂ, ତଂ କତ୍ୱା ଅହଂ ୱୋ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ସାମସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆନେସି। ତେ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରଂ ପରିଦେୱିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉରେ ହତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ''ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ସରୀରେ ଉସ୍ମା ୱତ୍ତତେୱ, ୱିସୱେଗେନ ୱିସଞ୍ଞିତଂ ଆପନ୍ନୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନିବ୍ବିସଭାୱତ୍ଥାଯ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା –

''ଯଂ କିଞ୍ଚିତ୍ଥି କତଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ମଯ୍ହଞ୍ଚେୱ ପିତୁଚ ତେ;

ସବ୍ବେନ ତେନ କୁସଲେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୂ''ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୩୮୮) –

ମାତରା,

''ଯଂ କିଞ୍ଚିତ୍ଥି କତଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ମଯ୍ହଞ୍ଚେୱ ମାତୁଚ ତେ;

ସବ୍ବେନ ତେନ କୁସଲେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୂ''ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୩୯୬) –

ପିତରା,

''ପବ୍ବତ୍ୟାହଂ ଗନ୍ଧମାଦନେ, ଚିରରତ୍ତନିୱାସିନୀ;

ନ ମେ ପିଯତରୋ କୋଚି, ଅଞ୍ଞୋ ସାମେନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ୱିସଂ ସାମସ୍ସ ହଞ୍ଞତୂ''ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୩୯୮) –

ଦେୱତାଯ ଚ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ କତାଯ ମହାସତ୍ତୋ ଖିପ୍ପଂ ୱୁଟ୍ଠାସି। ପଦୁମପତ୍ତପଲାସେ ଉଦକବିନ୍ଦୁ ୱିଯ ୱିନିୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଆବାଧୋ ୱିଗତୋ। ୱିଦ୍ଧଟ୍ଠାନଂ

ଅରୋଗଂ ପାକତିକମେୱ ଅହୋସି। ମାତାପିତୂନଂ ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ। ଇତି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅରୋଗତା, ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭୋ, ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନଂ, ତେସଂ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଅସ୍ସମେଯେୱ ଅୱଟ୍ଠାନନ୍ତି ସଙ୍ଗଂ ଏକକ୍ଖଣେଯେୱ ଅହୋସି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ''ଧମ୍ମଂ ଚର, ମହାରାଜା''ତିଆଦିନା (ଜା। ୨।୨୨।୪୧୧-୪୧୨) ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଉତ୍ତରିମ୍ପି ଓୱଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ଅଦାସି । ସୋ ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ସିରସା ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯନୋ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ସଦ୍ଧିଂ ମାତାପିତୂହି ଅଭିଞ୍ଞାସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଅହୋସି, ଦେୱଧୀତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ, ପିତା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ, ମାତା ଭଦ୍ଦକାପିଲାନୀ, ସାମପଣ୍ଡିତୋ ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସେସପାରମିଯୋ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବା। ତଥା ୱିସପୀତେନ ସଲ୍ଲେନ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେନ ପୱିସିତ୍ୱା ୱାମପସ୍ସତୋ ୱିନିୱିଜ୍ଝନୱସେନ ୱିଦ୍ଧୋପି କିଞ୍ଚି କାଯୱିକାରଂ ଅକତ୍ୱା ଉଦକଘଟସ୍ସ ଭୂମିଯଂ ନିକ୍ଖିପନଂ, ୱଧକେ ଅଞ୍ଞାତେପି ଞାତେ ୱିଯ ଚିତ୍ତୱିକାରାଭାୱୋ, ପିଯୱଚନେନ ସମୁଦାଚାରୋ, ମାତାପିତୁଉପଟ୍ଠାନପୁଞ୍ଞତୋ ମଯ୍ହଂ ପରିହାନୀତି ଅନୁସୋଚନମତ୍ତଂ, ଅରୋଗେ ଜାତେ ରଞ୍ଞୋ କାରୁଞ୍ଞଂ ମେତ୍ତଞ୍ଚ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଧମ୍ମଦେସନା, ଓୱାଦଦାନନ୍ତି ଏୱମାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ସୁୱଣ୍ଣସାମଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୪। ଏକରାଜଚରିଯାୱଣ୍ଣନା

୧୧୪। ଚୁଦ୍ଦସମେ ଏକରାଜାତି ୱିସ୍ସୁତୋତି ଏକରାଜାତି ଇମିନା ଅନ୍ୱତ୍ଥନାମେନ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ପାକଟୋ।

ମହାସତ୍ତୋ ହି ତଦା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ କୁସଲସୀଲାଚାରସଦ୍ଧାସୁତାଦିଅନଞ୍ଞସାଧାରଣଗୁଣୱିସେସଯୋଗେନ ପାରମିପରିଭାୱନେନ ଚ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଅଦୁତିଯତ୍ତା ପଧାନଭାୱେନ ଚ ''ଏକରାଜା''ତି ପକାସନାମୋ ଅହୋସି। ପରମଂ ସୀଲଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯାତି ସୁପରିସୁଦ୍ଧକାଯିକୱାଚସିକସଂୱରସଙ୍ଖାତଞ୍ଚେୱ ସୁପରିସୁଦ୍ଧମନୋସମାଚାରସଙ୍ଖାତଞ୍ଚ ପରମଂ ଉତ୍ତମଂ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥସୀଲଂ ସମାଦାନୱସେନ ଚ ଅୱୀତିକ୍କମନୱସେନ ଚ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା। ପସାସାମି ମହାମହିନ୍ତି ତିଯୋଜନସତିକେ କାସିରଟ୍ଠେ ମହତିଂ ମହିଂ ଅନୁସାସାମି ରଜ୍ଜଂ କାରେମି।

୧୧୫।ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥେତି ପାଣାତିପାତାୱେରମଣି ଯାୱ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି ଏତସ୍ମିଂ ଦସୱିଧେ କୁସଲକମ୍ମପଥେ, ଏତେ ୱା ଅନୱସେସତୋ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତାମି। ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହୀତି ଦାନଂ ପିଯୱଚନଂ ଅତ୍ଥଚରିଯା ସମାନତ୍ତତାତି ଇମେହି ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ସଙ୍ଗଣ୍ହନକାରଣେହି ଯଦା ଏକରାଜାତି ୱିସ୍ସୁତୋ ହୋମି, ତଦା ଯଥାରହଂ ମହାଜନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୧୧୬।ଏୱନ୍ତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥସୀଲପରିପୂରଣଂ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ମହାଜନସଙ୍ଗଣ୍ହନନ୍ତି ଯଥାୱୁତ୍ତେନ ଇମିନା ଆକାରେନ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ। ଇଧଲୋକେ ପରତ୍ଥ ଚାତି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଯଂ ଅପ୍ପମଜ୍ଜନଂ, ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକେ ଅତ୍ଥେ, ପରଲୋକେ ଯଂ ଅପ୍ପମଜ୍ଜନଂ ତତ୍ଥ ସମ୍ପରାଯିକେ ଅତ୍ଥେ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ମେ ସତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଦବ୍ବସେନୋତି ଏୱଂନାମକୋ କୋସଲରାଜା। ଉପଗନ୍ତ୍ୱାତି ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନଯ୍ହିତ୍ୱା ଅବ୍ଭୁଯ୍ୟାନୱସେନ ମମ ରଜ୍ଜଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା। ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ପୁରଂ ମମାତି ମମ ବାରାଣସିନଗରଂ ବଲକ୍କାରେନ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ମହାସତ୍ତୋ ହି ତଦା ନଗରସ୍ସ ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଚତସ୍ସୋ ମଜ୍ଝେ ଏକଂ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେ ଏକନ୍ତି ଛ ଦାନସାଲାଯୋ କାରେତ୍ୱା କପଣଦ୍ଧିକାଦୀନଂ ଦାନଂ ଦେତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖତି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋତି, ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଙ୍କେ ନିସିନ୍ନଂ ପୁତ୍ତଂ ପରିତୋସଯମାନୋ ୱିଯ ସବ୍ବସତ୍ତେ ପରିତୋସଯମାନୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି। ତସ୍ସେକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅନ୍ତେପୁରଂ ପଦୁସ୍ସିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ପାକଟୋୱ ଜାତୋ। ଅମଚ୍ଚା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତଂ ଅତ୍ତନା ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଞତ୍ୱା ତଂ ଅମଚ୍ଚଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଅନ୍ଧବାଲ, ଅଯୁତ୍ତଂ ତେ କତଂ, ନ ତ୍ୱଂ ମମ ୱିଜିତେ ୱସିତୁଂ ଅରହସି, ଅତ୍ତନୋ ଧନଞ୍ଚ ପୁତ୍ତଦାରଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଯାହୀ''ତି ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜେସି।

ସୋ କୋସଲଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦବ୍ବସେନଂ ନାମ କୋସଲରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ତସ୍ସ ୱିସ୍ସାସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ତଂ ରାଜାନଂ ଆହ

– ''ଦେୱ, ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ନିମ୍ମକ୍ଖିକମଧୁପଟଲସଦିସଂ, ଅତିମୁଦୁକୋ ରାଜା, ସୁଖେନେୱ ତଂ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ସକ୍କୋସୀ''ତି। ଦଙ୍କସେନୋ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ମହାନୁଭାୱତାଯ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ମନୁସ୍ସେ ପେସେତ୍ୱା କାସିରଟ୍ଠେ ଗାମଘାତାଦୀନି କାରେତ୍ୱା ତେସଂ ଚୋରାନଂ ବୋଧିସତ୍ତେନ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅତିୱିଯ ଧମ୍ମିକୋ ରାଜା''ତି ଞତ୍ୱା ''ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ବଲୱାହନଂ ଆଦାଯ ନିଯ୍ୟାସି । ଅଥ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ମହାଯୋଧା ''କୋସଲରାଜା ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜସୀମଂ ଅନୋକ୍କମନ୍ତମେୱ ନଂ ପୋଥେତ୍ୱା ଗଣ୍ହାମା''ତି ଅତ୍ତନୋ ରଞ୍ଞୋ ୱଦିଂସୁ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ତାତା, ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଞ୍ଞେସଂ କିଲମନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ରଜ୍ଜତ୍ଥିକା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୁ, ମା ଗମିତ୍ଥା''ତି ନିୱାରେସି। କୋସଲରାଜା ଜନପଦମଜ୍ଝଂ ପାୱିସି। ମହାଯୋଧା ପୁନପି ରଞ୍ଞୋ ତଥେୱ ୱଦିଂସୁ। ରାଜା ପୁରିମନଯେନେୱ ନିୱାରେସି। ଦଙ୍କସେନୋ ବହିନଗରେ ଠତ୍ୱା ''ରଜ୍ଜଂ ୱା ଦେତୁ ଯୁଦ୍ଧଂ ୱା''ତି ଏକରାଜସ୍ସ ସାସନଂ ପେସେସି। ଏକରାଜା ''ନତ୍ଥି ମଯା ଯୁଦ୍ଧଂ, ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହାତୂ''ତି ପଟିସାସନଂ ପେସେସି। ପୁନପି ମହାଯୋଧା ''ଦେୱ, ନ ମଯଂ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ନଗରଂ ପୱିସିତୁଂ ଦେମ, ବହିନଗରେଯେୱ ନଂ ପୋଥେତ୍ୱା ଗଣ୍ହାମା''ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ପୁରିମନଯେନେୱ ନିୱାରେତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରାନି ଅୱାପୁରାପେତ୍ୱା ମହାତଲେ ପଲ୍ଲଙ୍କମଜ୍ଝେ ନିସୀଦି। ଦଙ୍କସେନୋ ମହନ୍ତେନ ବଲୱାହନେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଏକମ୍ପି ପଟିସତ୍ତୁଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ସଙ୍କରଜ୍ଜଂ ହତ୍ଥଗତଂ କତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାତଲଂ ଆରୁଯ୍ହ ନିରପରାଧଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ଆୱାଟେ ନିଖଣାପେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ଦଙ୍କସେନୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା, ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ପୁରଂ ମମ।

୧୧୭।

''ରାଜୂପଜୀୱେ ନିଗମେ, ସବଲଟ୍ଠେ ସରଟ୍ଠକେ;

ସଙ୍କଂ ହତ୍ଥଗତଂ କତ୍ୱା, କାସୁଯା ନିଖଣୀ ମମ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ରାଜୂପଜୀୱେତି ଅମଚ୍ଚପାରିସଜ୍ଜବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିଆଦିକେ ରାଜାନଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଜୀୱନ୍ତେ। ନିଗମେତି ନେଗମେ। ସବଲଟ୍ଠେତି ସେନାପରିଯାପନ୍ନତାଯ ବଲେ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ବଲଟ୍ଠା, ହତ୍ଥାରୋହାଦଯୋ, ବଲଟ୍ଠେହି ସହାତି ସବଲଟ୍ଠେ। ସରଟ୍ଠକେତି ସଜନପଦେ, ରାଜୂପଜୀୱେ ନିଗମେ ଚ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ସଙ୍କଂ ହତ୍ଥଗତଂ କତ୍ୱା। କାସୁଯା ନିଖଣୀ ମମନ୍ତି ସବଲୱାହନଂ ସକଲଂ ମମ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ମମ୍ପି ଗଲପ୍ପମାଣେ ଆୱାଟେ ନିଖଣାପେସି। ଜାତକେପି –

''ଅନୁତ୍ତରେ କାମଗୁଣେ ସମିଦ୍ଧେ, ଭୁତ୍ୱାନ ପୁବ୍ବେ ୱସି ଏକରାଜା;

ସୋ ଦାନି ଦୁଗ୍ଗେ ନରକମ୍ହି ଖିତ୍ତୋ, ନପ୍ପଜହେ ୱଣ୍ଣବଲଂ ପୁରାଣ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୪।୯) –

ଆୱାଟେ ଖିତ୍ତଭାୱୋ ଆଗତୋ। ଜାତକଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୩।୪।୯) ପନ ''ସିକ୍କାଯ ପକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଉତ୍ତରୁମ୍ମାରେ ହେଟ୍ଠାସୀସକଂ ଓଲମ୍ବେସୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ମହାସତ୍ତୋ ଚୋରରାଜାନଂ ଆରବ୍ଭ ମେତ୍ତଂ ଭାୱେତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା କାସୁତୋ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

୧୧୮।

''ଅମଚ୍ଚମଣ୍ଡଲଂ ରଜ୍ଜଂ, ଫୀତଂ ଅନ୍ତେପୁରଂ ମମ;

ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାନ ଗହିତଂ, ପିଯପୁତ୍ତଂୱ ପସ୍ସହ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅମଚ୍ଚମଣ୍ଡଲନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ରାଜକିଚ୍ଚେ ରଞ୍ଞା ଅମା ସହ ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଅମଚ୍ଚା, ସଚ୍ଚିଂ ୱା ତେସଂ ମଣ୍ଡଲଂ ସମୂହଂ। ଫୀତନ୍ତି ବଲୱାହନେନ

ନଗରଜନପଦାଦୀହି ସମିଦ୍ଧଂ ରଜ୍ଜଂ। ଇତ୍ଥାଗାରଦାସିଦାସପରିଜନେହି ଚେୱ ୱତ୍ଥାଭରଣାଦିଉପଭୋଗୂପକରଣେହି ଚ ସମିଦ୍ଧଂ ମମ ଅନ୍ତେପୁରଞ୍ଚ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହିତକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ଅମିତ୍ତରାଜାନଂ ଯାୟ ଅତ୍ତନୋ ପିୟପୁତ୍ତଂୱ ପସ୍ସିଂ ଅହଂ, ତାୟ ଏୱଂଭୂତାୟ ମେତ୍ତାୟ ମେ ସମୋ ସକଲଲୋକେ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଏୱଂଭୂତା ଏସା ମେ ମେତ୍ତାପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମିଭାୱଂ ପତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଏୱଂ ପନ ମହାସତ୍ତେ ତଂ ଚୋରରାଜାନଂ ଆରବ୍ଭ ମେତ୍ତଂ ଫରିତ୍ୱା ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନେ ତସ୍ସ ସରୀରେ ଦାହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ‘‘ଡୟ୍ହାମି ଡୟ୍ହାମୀ’’ତି ଭୂମିୟଂ ଅପରାପରଂ ପରିୱତ୍ତତି। ‘‘କିମେତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ, ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ନିରପରାଧଂ ଧମ୍ମିକରାଜାନଂ ଆୱାଟେ ନିଖଣାପୟିତ୍ଥାତି। ‘‘ତେନ ହି ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଉଦ୍ଧରଥା’’ତି ଆହ। ପୁରିସା ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ରାଜାନଂ ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦବ୍ବସେନସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜଂ ତୁମ୍ହେୱ କାରେଥ, ଅହଂ ୱୋ ଚୋରେ ପଟିବାହେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠାମଚ୍ଚସ୍ସ ରାଜାଣଂ କାରେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ରଜ୍ଜଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ନିୟ୍ୟାତେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମହାଜନଂ ସୀଲାଦିଗୁଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଆୟୁପରିୟୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟନୋ ଅହୋସି।

ତଦା ଦବ୍ବସେନୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଅହୋସି, ଏକରାଜା ଲୋକନାଥୋ।

ତସ୍ସ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଛସୁ ଦାନସାଲାସୁ ଛସତସହସ୍ସୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକରଞ୍ଞୋ ସକଲରଜ୍ଜପରିଚ୍ଚାଗେନ ଚ ଦାନପାରମୀ, ନିଚ୍ଚସୀଲୋପୋସଥକମ୍ମୱସେନ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଅନୱସେସସୀଲସଂୱରୱସେନ ଚ ସୀଲପାରମୀ, ପବ୍ବଜ୍ଜାୱସେନ ଝାନାଧିଗମୱସେନ ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ, ସତ୍ତାନଂ ହିତାହିତୱିଚାରଣୱସେନ ଦାନସୀଲାଦିସଂୱିଦହନୱସେନ ଚ ପଞ୍ଞାପାରମୀ, ଦାନାଦିପୁଞ୍ଞସମ୍ଭାରସ୍ସ ଅବ୍ଭୁସ୍ସହନୱସେନ କାମୱିତକ୍କାଦିୱିନୋଦନୱସେନ ଚ ୱୀରିୟପାରମୀ, ଦୁଟ୍ଠାମଚ୍ଚସ୍ସ ଦବ୍ବସେନରଞ୍ଞୋ ଚ ଅପରାଧସହନୱସେନ ଖନ୍ତିପାରମୀ, ଯଥାପଟିଞ୍ଞଂ ଦାନାଦିନା ଅୱିସଂୱାଦନୱସେନ ଚ ସଚ୍ଚପାରମୀ, ଦାନାଦୀନଂ ଅଚଲସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ, ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେପି ଏକନ୍ତେନ ହିତୂପସଂହାରୱସେନ ମେତ୍ତାଝାନନିବ୍ବତ୍ତନେନ ଚ ମେତ୍ତାପାରମୀ, ଦୁଟ୍ଠାମଚ୍ଚେନ ଦବ୍ବସେନେନ ଚ କତାପରାଧେ ହିତେସୀହି ଅତ୍ତନୋ ଅମଚ୍ଚାଦୀହି ନିବ୍ବତ୍ତିତେ ଉପକାରେ ଚ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖଣେନ ରଜ୍ଜସୁଖପ୍ପତ୍ତକାଲେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକରଞ୍ଞା ନରକେ ଖିତ୍ତକାଲେ ସମାନଚିତ୍ତତାୟ ଚ ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ ୱେଦିତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ପନୁଜ୍ଜ ଦୁକ୍ଖେନ ସୁଖଂ ଜନିନ୍ଦ, ସୁଖେନ ୱା ଦୁକ୍ଖମସୟ୍ହସାହି;

ଉଭୟତ୍ଥ ସନ୍ତୋ ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତା, ସୁଖେ ଚ ଦୁକ୍ଖେ ଚ ଭୱନ୍ତି ତୁଲ୍ୟା’’ତି। (ଜା। ୧।୪।୧୨);

ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ମେତ୍ତାପାରମୀ ଅତିସୟୱତୀ, ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥଦୀପନତ୍ଥଂ ସା ଏୱ ପାଳିଂ ଆରୁଳ୍ହା। ତଥା ଇଧ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ଓରସପୁତ୍ତେ ୱିୟ ସମାନୁକମ୍ପତାଦୟୋ ଗୁଣୱିସେସା ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବାତି।

ଏକରାଜଚରିୟାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମେତ୍ତାପାରମୀ ନିଟ୍ଠିତା।

୧୫। ମହାଲୋମହଂସଚରିୟାୱଣ୍ଣନା

୧୧୯। ପନ୍ନରସମେ ‘‘ସୁସାନେ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେମୀ’’ତି ଏତ୍ଥାୟଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା –

ମହାସତ୍ତୋ ହି ତଦା ମହତି ଉଳାରଭୋଗେ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱୁଦ୍ଧିମନ୍ୱାୟ ଦିସାପାମୋକ୍ଖସ୍ସ ଆଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଗରୁୱାସଂ ୱସନ୍ତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା କୁଲଘରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଞାତକେହି ‘‘କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେହୀ’’ତି ଯାଚିୟମାନୋପି ଅନିଚ୍ଚତାମନସିକାରମୁଖେନ ସବ୍ବଭୱେସୁ ଅଭିୱଡ୍ଢମାନସଂୱେଗୋ କାୟେ ଚ ଅସୁଭସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଘରାୱାସପଲିବୋଧାଧିଭୂତଂ କିଲେସଗହନଂ ଅନୋଗାହେତ୍ୱାୱ ଚିରକାଲସମ୍ପରିଚିତଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସୟଂ ଉପବ୍ରୂହୟମାନୋ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପହାୟ ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ପୁନ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସଚାହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ଗୁଣସମ୍ଭାୱନାପାକଟୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ସୋ ଲାଭସକ୍କାରଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଙ୍କଜଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପହୋମି ଚାହଂ ଲାଭାଲାଭାଦୀସୁ ନିବ୍ବିକାରୋ ହୋତୁ’’ନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ତକ୍କେନ୍ତୋ ‘‘ୱିସେସତୋ ପରପରିଭୱସହନାଦିପଟିପଦଂ ପୂରେନ୍ତୋ ଉପେକ୍ଖାପାରମିଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ନିୱତ୍ଥୱତ୍ଥେନେୱ ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପରମସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିକୋପି ଅବଲବଲୋ ଅମନ୍ଦମନ୍ଦୋ ୱିଯ ପରେସଂ ଅଚିତ୍ତକରୂପେନ ହୀଳିତପରିଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଏକରତ୍ତିୱାସେନେୱ ୱିଚରତି। ଯତ୍ଥ ପନ ମହନ୍ତଂ ପରିଭୱଂ ପଟିଲଭତି, ତତ୍ଥ ଚିରମ୍ପି ୱସତି। ସୋ ନିୱତ୍ଥୱତ୍ଥେ ଜିଣ୍ଣେ ପିଲୋତିକଖଣ୍ଡେନ ତସ୍ମିମ୍ପି ଜିଣ୍ଣେ କେନଚି ଦିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ହିରିକୋପୀନପଟିଚ୍ଛାଦନମତ୍ତେନେୱ ଚରତି। ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଏକଂ ନିଗମଗାମଂ ଅଗମାସି।

ତତ୍ଥ ଗାମଦାରକା ଧୁତ୍ତଜାତିକା ୱେଧୱେରା କେଚି ରାଜୱଲ୍ଲଭାନଂ ପୁତ୍ତନତ୍ତୁଦାସାଦଯୋ ଚ ଉଦ୍ଧତା ଉନ୍ନଳା ଚପଲା ମୁଖରା ୱିକିଣ୍ଣୱାଚା କାଲେନ କାଲଂ କୀଳାବହୁଲା ୱିଚରନ୍ତି। ଦୁଗ୍ଗତେ ମହଲ୍ଲକେ ପୁରିସେ ଚ ଇତ୍ଥିଯୋ ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଭସ୍ମପୁଟେନ ପିଟ୍ଠିଯଂ ଆକିରନ୍ତି, କେତକୀପଣ୍ଣଂ କଚ୍ଛନ୍ତରେ ଓଲମ୍ବେନ୍ତି, ତେନ ୱିପ୍ପକାରେନ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତେ ଯଥାୱଜ୍ଜକୀଳିତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉପହସନ୍ତି। ମହାପୁରିସୋ ତସ୍ମିଂ ନିଗମେ ତେ ଏୱଂ ୱିଚରନ୍ତେ ଧୁତ୍ତଦାରକେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଲଦ୍ଧୋ ୱତ ଦାନି ମେ ଉପେକ୍ଖାପାରମିଯା ପରିପୂରଣୂପାଯୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱିହାସି। ତଂ ତେ ଧୁତ୍ତଦାରକା ପସ୍ସିତ୍ୱା ୱିପ୍ପକାରଂ କାତୁଂ ଆରଭନ୍ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଅସହନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ତେହି ଭାଯନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ତେ ତଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତି। ସୋ ତେହି ଅନୁବନ୍ଧିଯମାନୋ ‘‘ଏତ୍ଥ ନତ୍ଥି କୋଚି ପଟିୱତ୍ତା’’ତି ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିକଂ ସୀସୂପଧାନଂ କତ୍ୱା ସଯତି। ଧୁତ୍ତଦାରକାପି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓଟ୍ଠୁଭନାଦିକଂ ନାନପ୍ପକାରଂ ୱିପ୍ପକାରଂ କତ୍ୱା ପକ୍କମନ୍ତି। ଏୱଂ ତେ ଦିୱସେ ଦିୱସେ କରୋନ୍ତି ଏୱ। ଯେ ପନ ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସା, ତେ ଏୱଂ କରୋନ୍ତେ ପସ୍ସନ୍ତି। ତେ ତେ ପଟିବାହିତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ମହାନୁଭାୱୋ ତପସ୍ସୀ ମହାଯୋଗୀ’’ତି ଚ ଞତ୍ୱା ଉଳାରଂ ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କରୋନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଏକସଦିସୋୱ ହୋତି ମଜ୍ଝତ୍ତଭୂତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁସାନେ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେମୀ’’ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ସୁସାନେ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେମି, ଛୱଟ୍ଠିକଂ ଉପନିଧାଯାତି ଆମକସୁସାନେ ଛଡ୍ଡିତକଳେୱରତୋ ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦୀହି ତହିଂ ତହିଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତେସୁ ଅଟ୍ଠିକେସୁ ଏକଂ ଅଟ୍ଠିକଂ ସୀସୂପଧାନଂ କତ୍ୱା ସୁଚିମ୍ହି ଚ ଅସୁଚିମ୍ହି ଚ ସମାନଚିତ୍ତତାଯ ତସ୍ମିଂ ସୁସାନେ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେମି, ସଯାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଗାମଣ୍ଡଲାତି ଗାମଦାରକା। ରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତିନପ୍ପକନ୍ତି ଯଥାୱଜ୍ଜକୀଳିତାଯ ଓଟ୍ଠୁଭନୌପହସନୌମ୍ମିହନାଦୀହି କଣ୍ଣସୋତେ ସଲାକପ୍ପୱେସନାଦୀହି ଚ ଅତିକକ୍ଖଳଂ ଅନପ୍ପକଂ ନାନପ୍ପକାରଂ ରୂପଂ ୱିକାରଂ କରୋନ୍ତି।

୧୨୦।ଅପରେତି ତେସୁ ଏୱ ଗାମଦାରକେସୁ ଏକଚ୍ଚେ। ଉପାଯନାନୂପନେନ୍ତୀତି ‘‘ଅଯଂ ଇମେସୁ ପରିଭୱୱସେନ ଏୱରୂପଂ ୱିପ୍ପକାରଂ କରୋନ୍ତେସୁ ନ କିଞ୍ଚି ୱିକାରଂ ଦସ୍ସେତି, ସମ୍ମାନନେ ନୁ ଖୋ କୀଦିସୋ’’ତି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ୱିୱିଧଂ ବହୁଂ ଗନ୍ଧମାଲଂ ଭୋଜନଂ ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଉପାଯନାନି ପଣ୍ଣାକାରାନି ଉପନେନ୍ତି ଉପହରନ୍ତି। ଅପରେହି ୱା ତେହି ଅନାଚାରଗାମଦାରକେହି ଅଞ୍ଞେ ୱିଞ୍ଞୂ ମନୁସ୍ସା ‘‘ଅଯଂ ଇମେସଂ ଏୱଂ ୱିୱିଧମ୍ପି ୱିପ୍ପକାରଂ କରୋନ୍ତାନଂ ନ କୁପ୍ପତି, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯଂଯେୱ ତେସୁ ଉପଟ୍ଠପେତି, ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିଯପୁରିସୋ’’ତି ହଟ୍ଠା ‘‘ବହୁ ୱତିମେହି ଏତସ୍ମିଂ ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତେହି ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତ’’ନ୍ତି ସଂୱିଗ୍ଗମାନସାୱ ହୁତ୍ୱା ବହୁଂ ଗନ୍ଧମାଲଂ ୱିୱିଧଂ ଭୋଜନଂ ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଉପାଯନାନି ଉପନେନ୍ତି ଉପହରନ୍ତି।

୧୨୧।ଯେମେ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପହରନ୍ତୀତି ଯେ ଗାମଦାରକା ମଯ୍ହଂ ସରୀରଦୁକ୍ଖଂ ଉପହରନ୍ତି ଉପନେନ୍ତି। ‘‘ଉପଦହନ୍ତୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେ ଚ ଦେନ୍ତି ସୁଖଂ ମମାତି ଯେ ଚ ୱିଞ୍ଞୂ ମନୁସ୍ସା ମମ ମଯ୍ହଂ ସୁଖଂ ଦେନ୍ତି, ମାଲାଗନ୍ଧଭୋଜନାଦିସୁଖୂପକରଣେହି ମମ ସୁଖଂ ଉପହରନ୍ତି। ସବ୍ବେସଂ ସମକୋ ହୋମୀତି କତ୍ଥଚିପି ୱିକାରାନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ସମାନଚିତ୍ତତାଯ ୱିୱିଧାନମ୍ପି ତେସଂ ଜନାନଂ ସମକୋ ଏକସଦିସୋ ହୋମି ଭୱାମି। ଦଯା କୋପୋ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଯସ୍ମା ମଯ୍ହଂ ଉପକାରକେ ମେତ୍ତଚିତ୍ତତାସଙ୍ଖାତା ଦଯା, ଅପକାରକେ ମନୋପଦୋସସଙ୍ଖାତୋ କୋପୋପି ନ ୱିଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବେସଂ ସମକୋ ହୋମୀତି ଦସ୍ସେତି।

୧୨୨। ଇଦାନି ଭଗୱା ତଦା ଉପକାରୀସୁ ଅପକାରୀସୁ ଚ ସତ୍ତେସୁ ସମୁପଚିତଞାଣସମ୍ଭାରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସମାନଚିତ୍ତତା ୱିକାରାଭାୱୋ ଯା ଚ ଲୋକଧମ୍ମେସୁ ଅନୁପଲିତ୍ତତା ଅହୋସି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ତୁଲାଭୂତୋ’’ତି ଓସାନଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ସୁଖଦୁକ୍ଖେତି ସୁଖେ ଚ ଦୁକ୍ଖେ ଚ। ତୁଲାଭୂତୋତି ସମଙ୍କଂ ଗହିତତୁଲା ୱିଯ ଓନତିଉନ୍ନତିଅପନତିଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ମଜ୍ଝତ୍ତଭୂତୋ, ସୁଖଦୁକ୍ଖଗ୍ଗହଣେନେୱ ଚେତ୍ଥ ତଂନିମିତ୍ତଭାୱତୋ ଲାଭାଲାଭାପି ଗହିତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯସେସୁତି କିତ୍ତୀସୁ। ଅଯସେସୁତି ନିନ୍ଦାସୁ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ସୁଖାଦୀସୁ ଲୋକଧମ୍ମେସୁ। ଇତି ଭଗୱା ତଦା ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ସବ୍ବଲୋକଧମ୍ମେସୁ ଚ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣଂ ଅତ୍ତନୋ ମଜ୍ଝତ୍ତଭାୱଂ କିତ୍ତେତ୍ୱା ତେନ ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ

ଅତ୍ତନୋ ଉପେକ୍ଖାପାରମିଯା ସିଖାପ୍ପତ୍ତଭାୱଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ''ଏସା ମେ ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ''ତି ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି।

ଇଧାପି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପଠମଂ ଦାନପାରମୀ ନାମ ୱିସେସତୋ ସବ୍ବୱିଭୱପରିଚ୍ଚାଗୋ ''ଯେ କେଚି ଇମଂ ସରୀରଂ ଗହେତ୍ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ଅତ୍ତନୋ ଇଚ୍ଛିତଂ କରୋନ୍ତୂ''ତି ଅନପେକ୍ଖଭାୱେନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତଭାୱପରିଚ୍ଚାଗୋ ଚ ଦାନପାରମୀ, ହୀନାଦିକସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ଅକତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଅକରଣଂ ସୀଲପାରମୀ, କାମସ୍ସାଦୱିମୁଖସ୍ସ ଗେହତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ସତୋ କାଯେ ଅସୁଭସଞ୍ଞାନୁବ୍ରୂହନା ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ, ସମ୍ବୋଧିସମ୍ଭାରାନଂ ଉପକାରଧମ୍ମପରିଗ୍ଗହଣେ ତପ୍ପଟିପକ୍ଖପ୍ପହାନେ ଚ କୋସଲ୍ଲଂ ଅୱିପରୀତତୋ ଧମ୍ମସଭାୱଚିନ୍ତନା ଚ ପଞ୍ଞାପାରମୀ , କାମୱିତକ୍କାଦିୱିନୋଦନଂ ଦୁକ୍ଖାଧିୱାସନୱୀରିଯଞ୍ଚ ୱୀରିଯପାରମୀ, ସବ୍ବାପି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତି ଖନ୍ତିପାରମୀ, ୱଚୀସଚ୍ଚଂ ସମାଦାନାୱିସଂୱାଦନେନ ୱିରତିସଚ୍ଚଞ୍ଚ ସଚ୍ଚପାରମୀ , ଅନୱଜ୍ଜଧମ୍ମେ ଅଚଲସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ, ଅନୋଧିସୋ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯଭାୱୋ ମେତ୍ତାପାରମୀ, ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ ପନସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତୱସେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାତି ଦସ ପାରମିଯୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ ଚେତ୍ଥ ଅତିସଯୱତୀତି କତ୍ୱା ସାଯେୱ ଦେସନଂ ଆରୁଳ୍ହା। ତଥା ଇଧ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ପହାଯ ମହାଭିନିକ୍ଖମନସଦିସଂ ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମନଂ, ତଥା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଲାଭସକ୍କାରଂ ଜିଗୁଚ୍ଛତୋ ପରେସଂ ସମ୍ଭାୱନଂ ପରିହରିତୁକାମସ୍ସ ପଣ୍ଡିତଭାୱଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଚିତ୍ତେନେୱ ଅନୱସେସଂ ପଣ୍ଡିତଗୁଣେ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରମସୁଖୱିହାରୋ, ପରମପ୍ପିଚ୍ଛତା, ପୱିୱେକାଭିରତି, ଉପେକ୍ଖାଧିଟ୍ଠାଯେନ ଅତ୍ତନୋ କାଯଜୀୱିତନିରପେକ୍ଖା, ପରେହି ଅତ୍ତନୋ ଉପରି କତୱିପ୍ପକାରାଧିୱାସନଂ, ଉକ୍କଂସଗତସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତି, ବୋଧିସମ୍ଭାରପଟିପକ୍ଖାନଂ କିଲେସାନଂ ତନୁଭାୱେନ ଖୀଣାସୱାନଂ ୱିଯ ପରେସଂ ଉପକାରାପକାରେସୁ ନିବ୍ବିକାରଭାୱହେତୁଭୂତେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ମଜ୍ଝତ୍ତଭାୱେନ ସମୁଟ୍ଠାପିତୋ ଲୋକଧମ୍ମେହି ଅନୁପଲେପୋ, ସବ୍ବପାରମୀନଂ ମୁଦ୍ଧଭୂତାଯ ଉପେକ୍ଖାପାରମିଯା ସିଖାପ୍ପତ୍ତୀତି ଏୱମାଦଯୋ ଗୁଣାନୁଭାୱା ୱିଭାୱେତବ୍ବାତି।

ମହାଲୋମହଂସଚରିଯାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ ନିଟ୍ଠିତା।

ତତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉଦ୍ଦାନଗାଥାୱଣ୍ଣନା

''ଯୁଧଞ୍ଚଯୋ''ତିଆଦିକା ଉଦ୍ଦାନଗାଥା। ତତ୍ଥ ଭିସେନାତି ଭିସାପଦେସେନ ମହାକଞ୍ଚନଚରିଯଂ (ଚରିଯା। ୩।୩୪ ଆଦଯୋ) ଦସ୍ସେତି। ସୋଣନନ୍ଦୋତି ଇମିନା ସୋଣପଣ୍ଡିତଚରିଯଂ (ଚରିଯା। ୩।୪୨ ଆଦଯୋ) ଦସ୍ସେତି। ତଥା ମୂଗପକ୍ଖୋତି ମୂଗପକ୍ଖାପଦେସେନ ତେମିଯପଣ୍ଡିତଚରିଯଂ (ଚରିଯା। ୩।୪୮ ଆଦଯୋ) ଦସ୍ସେତି। ଉପେକ୍ଖାପାରମିସୀସେନ ମହାଲୋମହଂସଚରିଯଂ (ଚରିଯା। ୩।୧୧୯ ଆଦଯୋ) ଦସ୍ସେତି। ଆସି ଇତି ୱୁଟ୍ଟଂ ମହେସିନାତି ଯଥା, ସାରିପୁତ୍ତ, ତୁଯ୍ହଂ ଏତରହି ଦେସିତଂ, ଇତି ଏୱଂ ଇମିନା ୱିଧାନେନ ମହନ୍ତାନଂ ଦାନପାରମିଆଦୀନଂ ବୋଧିସମ୍ଭାରାନଂ ଏସନତୋ ମହେସିନା ତଦା ବୋଧିସତ୍ତଭୂତେନ ମଯା ୱୁଟ୍ଟଂ ଚିଣ୍ଣଂ ଚରିତଂ ପଟିପନ୍ନଂ ଆସି ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ । ଇଦାନି ପାରମିପରିପୂରଣୱସେନ ଚିରକାଲପ୍ପୱତ୍ତିତଂ ଇଧ ୱୁତ୍ତଂ ଅୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍କରକିରିଯଂ ଏକଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ଯଦତ୍ଥଂ ସା ପୱତ୍ତିତା, ତଞ୍ଚ ସଙ୍ଖେପେନେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଏୱଂ ବହୁବ୍ବିଧ''ନ୍ତି ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ଏୱନ୍ତି ଇମିନା ୱୁତ୍ତନଯେନ। ବହୁବ୍ବିଧଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅକିତ୍ତିପଣ୍ଡିତାଦିକାଲେ କାରପଣ୍ଣାଦିଆହାରତାଯ ତଞ୍ଚ ଯାଚକସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଆହାରୂପଚ୍ଛେଦାଦିନା ଚ ବହୁୱିଧଂ ନାନପ୍ପକାରଂ ଦୁକ୍ଖଂ। ତଥା କୁରୁରାଜାଦିକାଲେ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିସଦିସା ସମ୍ପତ୍ତୀ ଚ ବହୁବ୍ବିଧା। ଭୱାଭୱେତି ଖୁଦ୍ଦକେ ଚେୱ ମହନ୍ତେ ଚ ଭୱେ। ଭୱାଭୱେ ୱା ୱୁଦ୍ଧିହାନିଯୋ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ବହୁୱିଧେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଅୱିହଞ୍ଞମାନୋ ବହୁୱିଧାହି ଚ ସମ୍ପତ୍ତୀହି ଅନାକଡ୍ଢିଯମାନୋ ପାରମିପରିପୂରଣପସୁତୋ ଏୱ ହୁତ୍ୱା ତଦନୁରୂପଂ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଉତ୍ତମଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ, ଅଧିଗତୋସ୍ମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇଦାନି ଯାସଂ ପାରମୀନଂ ପରିପୂରଣତ୍ଥଂ ଏସା ଦୁକ୍କରଚରିଯା ଚିରଂ ପୱତ୍ତିତା, ତାସଂ ଅନୱସେସତୋ ପରିପୁଣ୍ଣଭାୱଂ ତେନ ଚ ପତ୍ତବ୍ବଫଲସ୍ସ ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଦତ୍ୱା ଦାତବ୍ବକଂ ଦାନଂ, ସୀଲଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅସେସତୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଦତ୍ୱା ଦାତବ୍ବକଂ ଦାନନ୍ତି ତଦା ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝିତୁଂ ଅଗ୍ଗଯାନପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନେନ ମହାବୋଧିସତ୍ତେନ ଦାତବ୍ବଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ବାହିରଂ ରଜ୍ଜାଦିଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଅତ୍ତପରିଚ୍ଚାଗୋତି ପଞ୍ଚ ମହାପରିଚ୍ଚାଗପରିଯୋସାନଂ

ଦାନପାରମିଦାନୌପପାରମିଦାନପରମତ୍ଥପାରମିପ୍ପଭେଦଂ ଦାନଂ ଅନଓ୍ୱସେସତୋ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ଅକିତ୍ତିବ୍ରାହ୍ମଣକାଲେ (ଚରିଯା। ୧।୧ ଆଦଯୋ; ଜା। ୧।୧୩।୮୩ ଆଦଯୋ) ସଙ୍ଖବ୍ରାହ୍ମଣକାଲେତି (ଚରିଯା। ୧।୧୧ ଆଦଯୋ; ଜା। ୧।୧୦।୩୯ ଆଦଯୋ) ଏଓ୍ୱମାଦୀସୁ ଇଧ ଆଗତେସୁ ଅନାଗତେସୁ ଚ ଓ୍ୱିସଯ୍ହସେଟ୍ଠିକାଲେ (ଜା। ୧।୪।୧୫୭ ଆଦଯୋ) ଓ୍ୱେଲାମକାଲେତି (ଅ। ନି। ୯।୨୦) ଏଓ୍ୱମାଦୀସୁପି ଦାନପାରମିଯା ମହାପୁରିସସ୍ସ ପୂରିତଭାଓ୍ୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ସସପଣ୍ଡିତକାଲେ –

‘‘ଭିକ୍ଖାଯ ଉପଗତଂ ଦିସ୍ୱା, ସକତ୍ତାନଂ ପରିଚ୍ଚଜିଂ;

ଦାନେନ ମେ ସମୋ ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ଦାନପାରମୀ’’ତି। (ଚରିଯା। ୧। ତସ୍ସୁଦ୍ଦାନ) –

ଏଓ୍ୱଂ ଅତ୍ତପରିଚ୍ଚାଗଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଦାନପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ଇତରେସୁ ପନ ଯଥାରହଂ ପାରମିଉପପାରମିଯୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବା।

ସୀଲଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅସେସତୋତି ତଥା ଅନଓ୍ୱସେସତୋ କାଯିକୋ ସଂଓ୍ୱରୋ, ଓ୍ୱାଚସିକୋ ସଂଓ୍ୱରୋ, କାଯିକଓ୍ୱାଚସିକୋ ସଂଓ୍ୱରୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂଓ୍ୱରୋ, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା, ସୁଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧାଜୀଓ୍ୱତାତି ଏଓ୍ୱମାଦିକଂ ବୋଧିସତ୍ତସୀଲଂ ସମ୍ପାଦେନ୍ତେନ ସୀଲପାରମିସୀଲୌପପାରମିସୀଲପରମତ୍ଥପାରମିପ୍ପଭେଦଂ ପୂରେତବ୍ବଂ ସବ୍ବଂ ସୀଲଂ ପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ପଦେଓ୍ୱ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା। ଇଧାପି ସୀଲଓ୍ୱନାଗରାଜକାଲେ (ଚରିଯା। ୨।୧ ଆଦଯୋ; ଜା। ୧।୧।୭୨) ଚମ୍ପେଯ୍ୟନାଗରାଜକାଲେତି (ଚରିଯା। ୨।୨୦ ଆଦଯୋ; ଜା। ୧।୧୫। ୨୪୦ ଆଦଯୋ) ଏଓ୍ୱମାଦୀସୁ ଇଧ ଆଗତେସୁ, ଅନାଗତେସୁ ଚ ମହାକପିକାଲେ (ଚରିଯା। ୩।୬୭ ଆଦଯୋ; ଜା। ୧।୭।୮୩ ଆଦଯୋ; ୧। ୧୬।୧୭୮ ଆଦଯୋ) ଛଦ୍ଦନ୍ତକାଲେତି (ଜା। ୧।୧୬।୯୭ ଆଦଯୋ) ଏଓ୍ୱମାଦୀସୁ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସୀଲପାରମିଯା ପୂରିତଭାଓ୍ୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ସଙ୍ଖପାଲକାଲେ –

‘‘ସୂଲେହି ଓ୍ୱିନିଓ୍ୱିଜ୍ଝନ୍ତେ, କୋଟ୍ଟଯନ୍ତେପି ସତ୍ତିଭି;

ଭୋଜପୁତ୍ତେ ନ କୁପ୍ପାମି, ଏସା ମେ ସୀଲପାରମୀ’’ତି। (ଚରିଯା। ୨।୯୧) –

ଏଓ୍ୱଂ ଅତ୍ତପରିଚ୍ଚାଗଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ସୀଲପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ଇତରେସୁ ପନ ଯଥାରହଂ ପାରମିଉପପାରମିଯୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବା।

ନେକ୍ଖମ୍ମେପାରମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ତଥା ତିଓ୍ୱିଧେପି ମହାଭିନିକ୍ଖମନେ ପାରମିଂ ପରମୁକ୍କଂସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା। ତତ୍ଥ ଯୁଧଞ୍ଜଯକାଲେ (ଚରିଯା। ୩।୧ ଆଦଯୋ; ଜା। ୧।୧୧।୭୩ ଆଦଯୋ) ସୋମନସ୍ସକୁମାରକାଲେତି (ଚରିଯା। ୩।୭ ଆଦଯୋ; ଜା। ୧।୧୫।୨୧୧ ଆଦଯୋ) ଏଓ୍ୱମାଦୀସୁ ଇଧ ଆଗତେସୁ, ଅନାଗତେସୁ ଚ ହତ୍ଥିପାଲକୁମାରକାଲେ (ଜା। ୧।୧୫।୩୩୭ ଆଦଯୋ) ମଘଦେଓ୍ୱକାଲେତି (ମ। ନି। ୨।୩୦୮ ଆଦଯୋ; ଜା। ୧।୧।୯) ଏଓ୍ୱମାଦୀସୁ ମହାରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଯା ପୂରିତଭାଓ୍ୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ଚୂଳସୁତସୋମକାଲେ –

‘‘ମହାରଜ୍ଜଂ ହତ୍ଥଗତଂ, ଖେଳପିଣ୍ଡଂଓ୍ୱ ଛଡ୍ଡଯିଂ;

ଚଜତୋ ନ ହୋତି ଲଗ୍ଗନଂ, ଏସା ମେ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ’’ତି। (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା; ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଦୂରେନିଦାନକଥା; ଅପ। ଅଟ୍ଠ। ୧। ଦୂରେନିଦାନକଥା);

ଏଓ୍ୱଂ ନିସ୍ସଙ୍ଗତାଯ ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ଇତରେସୁ ପନ ଯଥାରହଂ ପାରମିଉପପାରମିଯୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବା।

ପଣ୍ଡିତେପରିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାତି କିଂ କୁସଲଂ କିଂ ଅକୁସଲଂ କିଂ ସାଓ୍ୱଜ୍ଜଂ କିଂ ଅନଓ୍ୱଜ୍ଜନ୍ତିଆଦିନା କୁସଲାଦିଧମ୍ମଓ୍ୱିଭାଗଂ କମ୍ମକମ୍ମଫଲଓ୍ୱିଭାଗଂ ସତ୍ତାନଂ ଉପକାରାଓ୍ୱହଂ ଅନଓ୍ୱଜ୍ଜକମ୍ମାଯତନସିପ୍ପାଯତନଓ୍ୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନାଦିଂ ପଣ୍ଡିତେ ସପ୍ପଞ୍ଞେ ପରିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା। ଏତେନ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଓ୍ୱିଧୁରପଣ୍ଡିତକାଲେ (ଜା। ୨।୨୨।୧୩୪୬ ଆଦଯୋ) ମହାଗୋଓ୍ୱିନ୍ଦପଣ୍ଡିତକାଲେ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୯୩ ଆଦଯୋ; ଚରିଯା ୧।୩୭ ଆଦଯୋ) କୁଦାଲପଣ୍ଡିତକାଲେ (ଜା। ୧।୧।୭୦) ଅରକପଣ୍ଡିତକାଲେ (ଜା। ୧।୨।୩୭ ଆଦଯୋ) ବୋଧିପରିବ୍ବାଜକକାଲେ ମହୋସଧପଣ୍ଡିତକାଲେତି (ଜା। ୨।୨୨।୫୯୦ ଆଦଯୋ) ଏଓ୍ୱମାଦୀସୁ ପଞ୍ଞାପାରମିଯା ପୂରିତଭାଓ୍ୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ସେନକପଣ୍ଡିତକାଲେ –

‘‘ପଞ୍ଞାୟ ୱିଚିନନ୍ତୋହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମୋଚୟିଂ ଦୁଖା;

ପଞ୍ଞାୟ ମେ ସମୋ ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ପଞ୍ଞାପାରମୀ’’ତି। (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା; ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଦୂରେନିଦାନକଥା; ଅପ। ଅଟ୍ଠ। ୧। ଦୂରେନିଦାନକ୍କଥା) –

ଅନ୍ତୋଭସ୍ତଗତଂ ସପ୍ପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଞାପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ୱୀରିୟଂ କତ୍ୱାନ ଉତ୍ତମନ୍ତି ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପାପେତୁଂ ସମତ୍ଥତାୟ ଉତ୍ତମଂ ପଧାନଂ ୱୀରିୟନ୍ତି ୱିୱିଧମ୍ପି ୱୀରିୟପାରମିଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା। ତତ୍ଥ ମହାସୀଲୱରାଜକାଲେ (ଜା। ୧।୧।୫୧) ପଞ୍ଚାୱୁଧକୁମାରକାଲେ (ଜା। ୧।୧।୫୫) ମହାୱାନରିନ୍ଦକାଲେତି (ଜା। ୧।୧।୫୭) ଏୱମାଦୀସୁ ୱୀରିୟପାରମିୟା ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ମହାଜନକକାଲେ –

‘‘ଅତୀରଦସ୍ସୀ ଜଲମଜ୍ଝେ, ହତା ସବ୍ବେୱ ମାନୁସା;

ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥା ନତ୍ଥି, ଏସା ମେ ୱୀରିୟପାରମୀ’’ତି। (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା; ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଦୂରେନିଦାନକଥା; ଅପ। ଅଟ୍ଠ। ୧। ଦୂରେନିଦାନକଥା) –

ଏୱଂ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ତରନ୍ତସ୍ସ ୱୀରିୟପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା।

ଖନ୍ତିୟା ପାରମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିଆଦି ଖନ୍ତିପରମୁକ୍କଂସଭାୱଂ ପାପେନ୍ତୋ ଖନ୍ତିୟା ପାରମିଂ ପରମକୋଟିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଖନ୍ତିପାରମିଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ମହାକପିକାଲେ (ଚରିୟା। ୩।୬୭ ଆଦୟୋ; ଜା। ୧।୭।୮୩ ଆଦୟୋ) ମହିଂସରାଜକାଲେ (ଜା। ୧।୩।୮୨ ଆଦୟୋ) ରୁରୁମିଗରାଜକାଲେ (ଜା। ୧।୧୩।୧୧୭ ଆଦୟୋ) ଧମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତକାଲେତି (ଜା। ୧।୧୧।୨୬ ଆଦୟୋ) ଏୱମାଦୀସୁ ଖନ୍ତିପାରମିୟା ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ଖନ୍ତିୱାଦିକାଲେ –

‘‘ଅଚେତନଂ ୱ କୋଟ୍ଟେନ୍ତେ, ତିଣ୍ହେନ ଫରସୁନା ମମଂ;

କାସିରାଜେ ନ କୁପ୍ପାମି, ଏସା ମେ ଖନ୍ତିପାରମୀ’’ତି। (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା; ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଦୂରେନିଦାନକଥା; ଅପ। ଅଟ୍ଠ। ୧। ଦୂରେନିଦାନକଥା) –

ଏୱଂ ଅଚେତନଭାୱେନ ୱିୟ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତସ୍ସ ଖନ୍ତିପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା।

କତ୍ୱା ଦଳ୍ହମଧିଟ୍ଠାନନ୍ତି କୁସଲସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପାରମିସମାଦାନସ୍ସ ତଦୁପକାରକସମାଦାନସ୍ସ ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଦଳ୍ହତରଂ ଅସିଥିଲଂ କତ୍ୱା, ତଂ ତଂ ୱତସମାଦାନଂ ଅନିୱତ୍ତିଭାୱେନ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ଜୋତିପାଲକାଲେ (ମ। ନି। ୨।୨୮୨ ଆଦୟୋ) ସରଭଙ୍ଗକାଲେ (ଜା। ୨।୧୭।୫୦ ଆଦୟୋ) ନେମିକାଲେତି (ଚରିୟା। ୧।୪୦ ଆଦୟୋ; ଜା।୨।୨୨।୪୨୧ ଆଦୟୋ) ଏୱମାଦୀସୁ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିୟା ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ତେମିୟକୁମାରକାଲେ –

‘‘ମାତାପିତା ନ ମେ ଦେସ୍ସା, ଅତ୍ତା ମେ ନ ଚ ଦେସ୍ସିୟୋ;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପିୟଂ ମୟ୍ହଂ, ତସ୍ମା ୱତମଧିଟ୍ଠହି’’ନ୍ତି। (ଚରିୟା। ୩।୬୫) –

ଏୱଂ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ୱତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା।

ସଚ୍ଚୱାଚାନୁରକ୍ଖିୟାତି ସଚ୍ଚୱାଚଂ ଅନୁରକ୍ଖିତ୍ୱା ଜୀୱିତନ୍ତରାୟେପି ଅନରିୟୱୋହାରଂ ଗୂଥଂ ୱିୟ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପରିହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚସୋ ଅୱିସଂୱାଦିଭାୱଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା। ତତ୍ଥ କପିରାଜକାଲେ (ଚରିୟା। ୩।୬୭ ଆଦୟୋ) ସଚ୍ଚତାପସକାଲେ ମଚ୍ଛରାଜକାଲେତି ଏୱମାଦୀସୁ ସଚ୍ଚପାରମିୟା ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ମହାସୁତସୋମକାଲେ –

‘‘ସଚ୍ଚୱାଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ, ଚଜିତ୍ୱା ମମ ଜୀୱିତଂ;

ମୋଚେସିଂ ଏକସତଂ ଖତ୍ତିଯେ, ଏସା ମେ ସଚ୍ଚପାରମୀ’’ତି। (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା; ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଦୂରେନିଦାନକଥା; ଅପ। ଅଟ୍ଠ। ୧। ଦୂରେନିଦାନକଥା) –

ଏୱଂ ଜୀୱିତଂ ଚଜିତ୍ୱା ସଚ୍ଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ସଚ୍ଚପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା।

ମେତ୍ତାଯପାରମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ଅନୋଧିସୋ ହିତୂପସଂହାରଲକ୍ଖଣାଯ ମେତ୍ତାଯ ପାରମିଂ ପରମୁକ୍କଂସତଂ ପତ୍ୱା। ତତ୍ଥ ଚୂଳଧମ୍ମପାଲକାଲେ (ଜା। ୧।୫।୪୪ ଆଦଯୋ) ମହାସୀଲୱରାଜକାଲେ (ଜା। ୧।୧।୫୧) ସାମପଣ୍ଡିତକାଲେତି (ଚରିଯା। ୩।୧୧ ଆଦଯୋ; ଜା। ୨।୨୨।୨୯୬ ଆଦଯୋ) ଏୱମାଦୀସୁ ମେତ୍ତାପାରମିଯା ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣସାମକାଲେ –

‘‘ନ ମଂ କୋଚି ଉତ୍ତସତି, ନପିହଂ ଭାଯାମି କସ୍ସଚି;

ମେତ୍ତାବଲେନୁପତ୍ଥଦ୍ଧୋ, ରମାମି ପୱନେ ତଦା’’ତି। (ଚରିଯା। ୩।୧୧୩) –

ଏୱଂ ଜୀୱିତମ୍ପି ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ମେତ୍ତାଯନ୍ତସ୍ସ ମେତ୍ତାପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା।

ସମ୍ମାନନାୱମାନନେତି ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପୂଜାସକ୍କାରାଦିନା ସମ୍ମାନନେ ଓଟ୍ଠୁଭନାଦିନା ଅୱମାନନେ ଚ ସବ୍ବତ୍ଥ ଲୋକଧମ୍ମେ ସମକୋ ସମଚିତ୍ତୋ ନିବ୍ବିକାରୋ ହୁତ୍ୱା ଉତ୍ତମଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଲଦ୍ଧଙ୍ଗୁତଂ ଅଧିଗତୋସ୍ମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ମହାୱାନରିନ୍ଦକାଲେ (ଜା। ୧।୧।୫୭) କାସିରାଜକାଲେ ଖେମବ୍ରାହ୍ମଣକାଲେ ଅଟ୍ଠିସେନପରିବ୍ବାଜକକାଲେତି (ଜା। ୧।୭।୫୪ ଆଦଯୋ) ଏୱମାଦୀସୁ ଉପେକ୍ଖାପାରମିଯା ପୂରିତତ୍ତଭାୱାନଂ ପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏକନ୍ତେନ ପନସ୍ସ ମହାଲୋମହଂସକାଲେ –

‘‘ସୁସାନେ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେମି, ଛୱଟ୍ଠିକଂ ଉପନିଧାଯହଂ;

ଗାମଣ୍ଡଲା ଉପାଗନ୍ତ୍ୱା, ରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତିନପ୍ପକ’’ନ୍ତି। (ଚରିଯା। ୩।୧୧୯) –

ଏୱଂ ଗାମଦାରକେସୁ ଓଟ୍ଠୁଭନାଦୀହି ଚେୱ ମାଲାଗନ୍ଧୂପହାରାଦୀହି ଚ ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତେସୁପି ଉପେକ୍ଖଂ ଅନତିୱତ୍ତନ୍ତସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ ପରମତ୍ଥପାରମୀ ନାମ ଜାତା। ଇତି ଭଗୱା –

‘‘ଏୱଂ ବହୁବ୍ବିଧଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ସମ୍ପତ୍ତୀ ଚ ବହୁବ୍ବିଧା;

ଭୱାଭୱେ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା, ପତ୍ତୋ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି। –

ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଇମସ୍ମିଂ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ ଅତ୍ତନା କତଂ ଦୁକ୍କରଚରିଯଂ ସଙ୍ଖେପେନେୱ ୱତ୍ୱା ପୁନ –

‘‘ଦତ୍ୱା ଦାତବ୍ବକଂ ଦାନଂ, ସୀଲଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅସେସତୋ;

ନେକ୍ଖମ୍ମେ ପାରମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ପତ୍ତୋ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମଂ।

‘‘ପଣ୍ଡିତେ ପରିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା, ୱୀରିଯଂ କତ୍ୱାନ ମୁତ୍ତମଂ;

ଖନ୍ତିଯା ପାରମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ପତ୍ତୋ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମଂ।

‘‘କତ୍ୱା ଦଳ୍ହମଧିଟ୍ଠାନଂ, ସଚ୍ଚୱାଚାନୁରକ୍ଖିଯ;

ମେତ୍ତାଯ ପାରମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ପତ୍ତୋ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମଂ।

‘‘ଲାଭାଲାଭେ ଯସାଯସେ, ସମ୍ମାନନାୱମାନନେ;

ସବ୍ବତ୍ଥ ସମକୋ ହୁତ୍ୱା, ପତ୍ତୋ ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି। –

ଅତ୍ତନା ସମ୍ମଦେୱ ପରିପୂରିତା ଦସ ପାରମିୟୋ ଦସ୍ସେତି।

ପକିଣ୍ଣକକଥା

ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ମହାବୋଧିଯାନପଟିପତ୍ତିଯଂ ଉସ୍ସାହଜାତାନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ବୋଧିସମ୍ଭାରେସୁ ନାନପ୍ପକାରକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ସବ୍ବପାରମୀସୁ ପକିଣ୍ଣକକଥା କଥେତବ୍ବା।

ତତ୍ରିଦଂ ପଞ୍ହକମ୍ମଂ – କା ପନେତା ପାରମିୟୋ? କେନଟ୍ଠେନ ପାରମିୟୋ? କତିୱିଧା ଚେତା? କୋ ତାସଂ କମୋ? କାନି ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନାନି? କୋ ପଚ୍ଚଯୋ? କୋ ସଂକିଲେସୋ? କିଂ ୱୋଦାନଂ? କୋ ପଟିପକ୍ଖୋ? କା ପଟିପତ୍ତି? କୋ ୱିଭାଗୋ? କୋ ସଙ୍ଗହୋ? କୋ ସମ୍ପାଦନୂପାଯୋ? କିତ୍ତକେନ କାଲେନ ସମ୍ପାଦନଂ? କୋ ଆନିସଂସୋ? କିଂ ଚେତାସଂ ଫଲନ୍ତି?

ତତ୍ରିଦଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ – କା ପନେତା ପାରମିୟୋତି? ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠୀହି ଅନୁପହତା କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତା ଦାନାଦଯୋ ଗୁଣା ପାରମିୟୋ।

କେନଟ୍ଠେନ ପାରମିୟୋତି? ଦାନସୀଲାଦିଗୁଣୱିସେସଯୋଗେନ ସତ୍ତୁତ୍ତମତାଯ ପରମା ମହାସତ୍ତା ବୋଧିସତ୍ତା, ତେସଂ ଭାୱୋ କମ୍ମଂ ୱା ପାରମୀ, ଦାନାଦିକିରିଯା। ଅଥ ୱା ପରତୀତି ପରମୋ, ଦାନାଦିଗୁଣାନଂ ପୂରକୋ ପାଲକୋ ଚାତି ବୋଧିସତ୍ତୋ, ପରମସ୍ସ ଅଯଂ, ପରମସ୍ସ ୱା ଭାୱୋ, କମ୍ମଂ ୱା ପାରମୀ, ଦାନାଦିକିରିଯାୱ। ଅଥ ୱା ପରଂ ସତ୍ତଂ ଅତ୍ତନି ମୱତି ବନ୍ଧତି ଗୁଣୱିସେସଯୋଗେନ, ପରଂ ୱା ଅଧିକତରଂ ମଜ୍ଜତି ସୁଜ୍ଝତି ସଂକିଲେସମଲତୋ, ପରଂ ୱା ସେଟ୍ଠଂ ନିବ୍ବାନଂ ୱିସେସେନ ମଯତି ଗଚ୍ଛତି, ପରଂ ୱା ଲୋକଂ ପମାଣଭୂତେନ ଞାଣୱିସେସେନ ଇଧଲୋକଂ ୱିଯ ମୁନାତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ପରଂ ୱା ଅତିୱିଯ ସୀଲାଦିଗୁଣଗଣଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ମିନୋତି ପକ୍ଖିପତି, ପରଂ ୱା ଅତ୍ତଭୂତତୋ ଧମ୍ମକାଯତୋ ଅଞ୍ଞଂ ପଟିପକ୍ଖଂ ୱା ତଦନତ୍ଥକରଂ କିଲେସଚୋରଗଣଂ ମିନାତି ହିଂସତୀତି ପରମୋ, ମହାସତ୍ତୋ। ପରମସ୍ସ ଅଯନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନଯେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ପାରେ ୱା ନିବ୍ବାନେ ମଜ୍ଜତି ସୁଜ୍ଝତି ସତ୍ତେ ଚ ସୋଧେତି, ତତ୍ଥ ୱା ସତ୍ତେ ମୱତି ବନ୍ଧତି ଯୋଜେତି, ତଂ ୱା ମଯତି ଗଚ୍ଛତି ଗମେତି ଚ, ମୁନାତି ୱା ତଂ ଯାଥାୱତୋ , ତତ୍ଥ ୱା ସତ୍ତେ ମିନୋତି ପକ୍ଖିପତି, କିଲେସାରଯୋ ୱା ସତ୍ତାନଂ ତତ୍ଥ ମିନାତି ହିଂସତୀତି ପାରମୀ, ମହାପୁରିସୋ। ତସ୍ସ ଭାୱୋ କମ୍ମଂ ୱା ପାରମିତା, ଦାନାଦିକିରିଯାୱ। ଇମିନା ନଯେନ ପାରମୀସଦ୍ଦତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

କତିୱିଧାତି? ସଙ୍ଖେପତୋ ଦସୱିଧା। ତା ପନ ପାଳିଯଂ ସରୂପତୋ ଆଗତାୟେୱ। ଯଥାହ –

‘‘ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦା ଦକ୍ଖିଂ, ପଠମଂ ଦାନପାରମିଂ;

ପୁବ୍ବକେହି ମହେସୀହି, ଅନୁଚିଣ୍ଣଂ ମହାପଥ’’ନ୍ତି। (ବୁ। ୱଂ। ୨।୧୧୬) –

ଆଦି। ଯଥା ଚାହ – ‘‘କତି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ବୁଦ୍ଧକାରକା ଧମ୍ମା? ଦସ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ବୁଦ୍ଧକାରକା ଧମ୍ମା। କତମେ ଦସ? ଦାନଂ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ବୁଦ୍ଧକାରକୋ ଧମ୍ମୋ, ସୀଲଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ, ପଞ୍ଞା, ୱୀରିଯଂ, ଖନ୍ତି, ସଚ୍ଚଂ, ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ମେତ୍ତା, ଉପେକ୍ଖା ବୁଦ୍ଧକାରକୋ ଧମ୍ମୋ। ଇମେ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଦସ ବୁଦ୍ଧକାରକା ଧମ୍ମା’’ତି। ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱା, ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ସୁଗତୋ ଅଥାପରଂ ଏତଦୱୋଚ ସତ୍ଥା –

‘‘ଦାନଂ ସୀଲଞ୍ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ, ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯେନ ପଞ୍ଚମଂ;

ଖନ୍ତି ସଚ୍ଚମଧିଟ୍ଠାନଂ, ମେତ୍ତୁପେକ୍ଖାତି ତେ ଦସା’’ତି। (ବୁ। ୱଂ। ୧।୭୬ ଥୋକଂ ୱିସଦିସଂ);

କେଚି ପନ ‘‘ଛବ୍ବିଧା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ଏତାସଂ ସଙ୍ଗହୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସୋ ପନ ସଙ୍ଗହୋ ପରତୋ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

କୋ ତାସଂ କମୋତି? ଏତ୍ଥ କମୋତି ଦେସନାକ୍କମୋ, ସୋ ଚ ପଠମସମାଦାନହେତୁକୋ, ସମାଦାନଂ ପୱିଚଯହେତୁକଂ, ଇତି ଯଥା ଆଦିମ୍ହି

ପୱିଚିତା ସମାଦିନ୍ନା ଚ, ତଥା ଦେସିତା। ତତ୍ଥ ଦାନଂ ସୀଲସ୍ସ ବହୂପକାରଂ ସୁକରଞ୍ଚାତି ତଂ ଆଦିମ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଦାନଂ ସୀଲପରିଗ୍ଗହିତଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି ମହାନିସଂସନ୍ତି ଦାନାନନ୍ତରଂ ସୀଲଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୀଲଂ ନେକ୍ଖମ୍ମପରିଗ୍ଗହିତଂ, ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ପଞ୍ଞାପରିଗ୍ଗହିତଂ, ପଞ୍ଞା ୱୀରିଯପରିଗ୍ଗହିତା, ୱୀରିଯଂ ଖନ୍ତିପରିଗ୍ଗହିତଂ, ଖନ୍ତି ସଚ୍ଚପରିଗ୍ଗହିତା, ସଚ୍ଚଂ ଅଧିଟ୍ଠାନପରିଗ୍ଗହିତଂ, ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ମେତ୍ତାପରିଗ୍ଗହିତଂ, ମେତ୍ତା ଉପେକ୍ଖାପରିଗ୍ଗହିତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି ମହାନିସଂସାତି ମେତ୍ତାନନ୍ତରମୁପେକ୍ଖା ୱୁତ୍ତା। ଉପେକ୍ଖା ପନ କରୁଣାପରିଗ୍ଗହିତା କରୁଣା ଚ ଉପେକ୍ଖାପରିଗ୍ଗହିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ‘‘କଥଂ ପନ ମହାକାରୁଣିକା ବୋଧିସତ୍ତା ସତ୍ତେସୁ ଉପେକ୍ଖକା ହୋନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଉପେକ୍ଖିତବ୍ବଯୁତ୍ତେସୁ କଞ୍ଚି କାଲଂ ଉପେକ୍ଖକା ହୋନ୍ତି , ନ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ ସବ୍ବଦା ଚା’’ତି କେଚି। ଅପରେ ପନ – ‘‘ନ ସତ୍ତେସୁ ଉପେକ୍ଖକା, ସତ୍ତକତେସୁ ପନ ୱିପ୍ପକାରେସୁ ଉପେକ୍ଖକା ହୋନ୍ତୀ’’ତି।

ଅପରୋ ନଯୋ – ପଚୁରଜନେସୁପି ପୱତ୍ତିଯା ସବ୍ବସତ୍ତସାଧାରଣତ୍ତା ଅପ୍ପଫଲତ୍ତା ସୁକରତ୍ତା ଚ ଆଦିମ୍ହି ଦାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୀଲେନ ଦାଯକପଟିଗ୍ଗାହକସୁଦ୍ଧିତୋ ପରାନୁଗ୍ଗହଂ ୱତ୍ୱା ପରପୀଳାନିୱତ୍ତିୱଚନତୋ କିରିଯଧମ୍ମଂ ୱତ୍ୱା ଅକିରିଯଧମ୍ମୱଚନତୋ ଭୋଗସମ୍ପତ୍ତିହେତୁଂ ୱତ୍ୱା ଭୱସମ୍ପତ୍ତିହେତୁୱଚନତୋ ଚ ଦାନସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ସୀଲଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନେକ୍ଖମ୍ମେନ ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିସିଦ୍ଧିତୋ କାଯୱଚୀସୁଚରିତଂ ୱତ୍ୱା ମନୋସୁଚରିତୱଚନତୋ ୱିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ସୁଖେନେୱ ଝାନସମିଜ୍ଝନତୋ କମ୍ମାପରାଧପ୍ପହାନେନ ପଯୋଗସୁଦ୍ଧିଂ ୱତ୍ୱା କିଲେସାପରାଧପ୍ପହାନେନ ଆସଯସୁଦ୍ଧିୱଚନତୋ ୱୀତିକ୍କମପ୍ପହାନେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପରିଯୁଟ୍ଠାନପ୍ପହାନୱଚନତୋ ଚ ସୀଲସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଞାଯ ନେକ୍ଖମ୍ମସ୍ସ ସିଦ୍ଧିପରିସୁଦ୍ଧିତୋ ଝାନାଭାୱେନ ପଞ୍ଞାଭାୱୱଚନତୋ ‘‘ସମାଧିପଦଟ୍ଠାନା ହି ପଞ୍ଞା, ପଞ୍ଞାପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନୋ ଚ ସମାଧି’’। ସମଥନିମିତ୍ତଂ ୱତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖାନିମିତ୍ତୱଚନତୋ ପରହିତଜ୍ଝାନେନ ପରହିତକରଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲୱଚନତୋ ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ପଞ୍ଞା ୱୁତ୍ତା। ୱୀରିଯାରମ୍ଭେନ ପଞ୍ଞାକିଚ୍ଚସିଦ୍ଧିତୋ ସତ୍ତସୁଞ୍ଞତାଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଂ ୱତ୍ୱା ସତ୍ତହିତାଯ ଆରମ୍ଭସ୍ସ ଅଚ୍ଛରିଯତାୱଚନତୋ ଉପେକ୍ଖାନିମିତ୍ତଂ ୱତ୍ୱା ପଗ୍ଗହନିମିତ୍ତୱଚନତୋ ନିସମ୍ମକାରିତଂ ୱତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାନୱଚନତୋ ଚ ‘‘ନିସମ୍ମକାରିନୋ ହି ଉଟ୍ଠାନଂ ଫଲୱିସେସମାୱହତୀ’’ତି ପଞ୍ଞାଯ ଅନନ୍ତରଂ ୱୀରିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ୱୀରିଯେନ ତିତିକ୍ଖାସିଦ୍ଧିତୋ ‘‘ୱୀରିଯୱା ହି ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯତ୍ତା ସତ୍ତସଙ୍ଖାରେହି ଉପନୀତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଭିଭୁଯ୍ଯ ୱିହରତି’’। ୱୀରିଯସ୍ସ ତିତିକ୍ଖାଲଙ୍କାରଭାୱତୋ ‘‘ୱୀରିଯୱତୋ ହି ତିତିକ୍ଖା ସୋଭତି’’। ପଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ ୱତ୍ୱା ସମଥନିମିତ୍ତୱଚନତୋ ଅଚ୍ଚାରମ୍ଭେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଦୋସପ୍ପହାନୱଚନତୋ ‘‘ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଯା ହି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଦୋସୋ ପହୀଯତି’’। ୱୀରିଯୱତୋ ସାତଚ୍ଚକରଣୱଚନତୋ ‘‘ଖନ୍ତିବହୁଲୋ ହି ଅନୁଦ୍ଧତୋ ସାତଚ୍ଚକାରୀ ହୋତି’’। ଅପ୍ପମାଦୱତୋ ପରହିତକିରିଯାରମ୍ଭେ ପଚ୍ଚୁପକାରତଣ୍ହାଭାୱୱଚନତୋ ‘‘ଯାଥାୱତୋ ଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନେ ହି ସତି ତଣ୍ହା ନ ହୋତି’’। ପରହିତାରମ୍ଭେ ପରମେପି ପରକତଦୁକ୍ଖସହନତାୱଚନତୋ ଚ ୱୀରିଯସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ଖନ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ସଚ୍ଚେନ ଖନ୍ତିଯା ଚିରାଧିଟ୍ଠାନତୋ ଅପକାରିନୋ ଅପକାରଖନ୍ତିଂ ୱତ୍ୱା ତଦୁପକାରକରଣେ ଅୱିସଂୱାଦୱଚନତୋ ଖନ୍ତିଯା ଅପୱାଦୱାଚାୱିକମ୍ପନେନ ଭୂତୱାଦିତାଯ ଅୱିଜହନୱଚନତୋ ସତ୍ତସୁଞ୍ଞତାଧମ୍ମନିଜ୍ଝାନକ୍ଖନ୍ତିଂ ୱତ୍ୱା ତଦୁପବ୍ରୂହିତଞାଣସଚ୍ଚୱଚନତୋ ଚ ଖନ୍ତିଯା ଅନନ୍ତରଂ ସଚ୍ଚଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଧିଟ୍ଠାନେନ ସଚ୍ଚସିଦ୍ଧିତୋ ‘‘ଅଚଲାଧିଟ୍ଠାନସ୍ସ ହି ୱିରତି ସିଜ୍ଝତି’’। ଅୱିସଂୱାଦିତଂ ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଚଲଭାୱୱଚନତୋ ‘‘ସଚ୍ଚସନ୍ଧୋ ହି ଦାନାଦୀସୁ ପଟିଞ୍ଞାନୁରୂପଂ ନିଚ୍ଚଲୋୱ ପୱତ୍ତତି’’। ଞାଣସଚ୍ଚଂ ୱତ୍ୱା ସମ୍ଭାରେସୁ ପୱତ୍ତିନିଟ୍ଠାପନୱଚନତୋ ‘‘ଯଥାଭୂତଞାଣୱା ହି ବୋଧିସମ୍ଭାରେ ଅଧିଟ୍ଠାତି, ତେ ଚ ନିଟ୍ଠାପେତି ପଟିପକ୍ଖେହି ଅକମ୍ପିଯଭାୱତୋ’’ତି ସଚ୍ଚସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମେତ୍ତାଯ ପରହିତକରଣସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନସିଦ୍ଧିତୋ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ୱତ୍ୱା ହିତୂପସଂହାରୱଚନତୋ ‘‘ବୋଧିସମ୍ଭାରେ ହି ଅଧିତିଟ୍ଠମାନୋ ମେତ୍ତାୱିହାରୀ ହୋତି’’। ଅଚଲାଧିଟ୍ଠାନସ୍ସ ସମାଦାନାୱିକୋପନେନ ସମାଦାନସମ୍ଭୱତୋ ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ମେତ୍ତା ୱୁତ୍ତା। ଉପେକ୍ଖାଯ ମେତ୍ତାୱିସୁଦ୍ଧିତୋ ସତ୍ତେସୁ ହିତୂପସଂହାରଂ ୱତ୍ୱା ତଦପରାଧେସୁ ଉଦାସୀନତାୱଚନତୋ ମେତ୍ତାଭାୱନଂ ୱତ୍ୱା ତନ୍ନିସ୍ସନ୍ଦଭାୱନାୱଚନତୋ ହିତକାମସତ୍ତେପି ଉପେକ୍ଖକୋତି ଅଚ୍ଛରିଯଗୁଣତାୱଚନତୋ ଚ ମେତ୍ତାଯ ଅନନ୍ତରଂ ଉପେକ୍ଖା ୱୁତ୍ତାତି ଏୱମେତାସଂ କମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

କାନି ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନାନୀତି ଏତ୍ଥ ଅୱିସେସେନ ତାୱ ସବ୍ବାପି ପାରମିଯୋ ପରାନୁଗ୍ଗହଲକ୍ଖଣା, ପରେସଂ ଉପକାରକରଣରସା, ଅୱିକମ୍ପନରସା ୱା, ହିତେସିତାପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ବୁଦ୍ଧତ୍ତପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା ୱା, ମହାକରୁଣାପଦଟ୍ଠାନା, କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପଦଟ୍ଠାନା ୱା।

ୱିସେସେନ ପନ ଯସ୍ମା କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତା ଅତ୍ତୂପକରଣପରିଚ୍ଚାଗଚେତନା ଦାନପାରମିତା, କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତଂ କାଯୱଚୀସୁଚରିତଂ ଅତ୍ଥତୋ ଅକତ୍ତବ୍ବୱିରତିକତ୍ତବ୍ବକରଣଚେତନାଦଯୋ ଚ ସୀଲପାରମିତା। କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତୋ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ କାମଭୱେହି ନିକ୍ଖମନଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିତା, କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତୋ ଧମ୍ମାନଂ ସାମଞ୍ଞୱିସେସଲକ୍ଖଣାୱବୋଧୋ ପଞ୍ଞାପାରମିତା। କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତୋ କାଯଚିତ୍ତେହି ପରହିତାରମ୍ଭୋ ୱୀରିଯପାରମିତା, କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତଂ ସତ୍ତସଙ୍ଖାରାପରାଧସହନଂ ଅଦୋସପ୍ପଧାନୋ ତଦାକାରପ୍ପୱତ୍ତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ଖନ୍ତିପାରମିତା,

କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତଂ ୱିରତିଚେତନାଦିଭେଦଂ ଅୱିସଂୱାଦନଂ ସଚ୍ଚପାରମିତା, କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତଂ ଅଚଲସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନଂ ତଦାକାରପ୍ପୱତ୍ତୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିତା, କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତୋ ଲୋକସ୍ସ ହିତସୁଖୂପସଂହାରୋ ଅଦ୍ଧତୋ ଅବ୍ୟାପାଦୋ ମେତ୍ତାପାରମିତା, କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତା ଅନୁନଯପଟିଘୱିଦ୍ଧଂସନୀ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ସତ୍ତସଙ୍ଖାରେସୁ ସମପ୍ପୱତ୍ତି ଉପେକ୍ଖାପାରମିତା।

ତତ୍ଥ ପରିଚ୍ଚାଗଲକ୍ଖଣା ଦାନପାରମୀ, ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ଲୋଭୱିଦ୍ଧଂସନରସା, ଅନାସତ୍ତିପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ଭୱୱିଭୱସମ୍ପତ୍ତିପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା ୱା, ପରିଚ୍ଚଜିତବ୍ବୱତ୍ଥୁପଦଟ୍ଠାନା। ସୀଲନଲକ୍ଖଣା ସୀଲପାରମୀ, ସମାଧାନଲକ୍ଖଣା ପତିଟ୍ଠାନଲକ୍ଖଣା ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟୱିଦ୍ଧଂସନରସା, ଅନୱଜ୍ଜରସା ୱା, ସୋଚେଯ୍ୟପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ହିରୋତ୍ତପ୍ପପଦଟ୍ଠାନା। କାମତୋ ଚ ଭୱତୋ ଚ ନିକ୍ଖମନଲକ୍ଖଣା ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ, ତଦାଦୀନୱୱିଭାୱନରସା, ତତୋ ଏୱ ୱିମୁଖଭାୱପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ସଂୱେଗପଦଟ୍ଠାନା। ଯଥାସଭାୱପଟିୱେଧଲକ୍ଖଣା ପଞ୍ଞାପାରମୀ, ଅକ୍ଖଲିତପଟିୱେଧଲକ୍ଖଣା ୱା କୁସଲିସ୍ସାସଖିତ୍ତୌସୁପଟିୱେଧୋ ୱିଯ, ୱିସଯୋଭାସନରସା ପଦୀପୋ ୱିଯ, ଅସମ୍ମୋହପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା ଅରଞ୍ଞଗତସୁଦେସିକୋ ୱିଯ, ସମାଧିପଦଟ୍ଠାନା, ଚତୁସଚ୍ଚପଦଟ୍ଠାନା ୱା। ଉସ୍ସାହଲକ୍ଖଣା ୱୀରିଯପାରମୀ, ଉପତ୍ଥମ୍ଭନରସା, ଅସଂସୀଦନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ୱୀରିଯାରମ୍ଭୱତ୍ଥୁପଦଟ୍ଠାନା, ସଂୱେଗପଦଟ୍ଠାନା ୱା। ଖମନଲକ୍ଖଣା ଖନ୍ତିପାରମୀ, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠସହନରସା, ଅଧିୱାସନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ଅୱିରୋଧପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା ୱା, ଯଥାଭୂତଦସ୍ସନପଦଟ୍ଠାନା। ଅୱିସଂୱାଦନଲକ୍ଖଣା ସଚ୍ଚପାରମୀ, ଯଥାସଭାୱୱିଭାୱନରସା, ସାଧୁତାପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ସୋରଚ୍ଚପଦଟ୍ଠାନା। ବୋଧିସମ୍ଭାରେସୁ ଅଧିଟ୍ଠାନଲକ୍ଖଣା ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ, ତେସଂ ପଟିପକ୍ଖାଭିଭୱନରସା, ତତ୍ଥ ଅଚଲତାପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ବୋଧିସମ୍ଭାରପଦଟ୍ଠାନା। ହିତାକାରପ୍ପୱତ୍ତିଲକ୍ଖଣା ମେତ୍ତାପାରମୀ, ହିତୂପସଂହାରରସା, ଆଘାତୱିନଯନରସା ୱା, ସୋମ୍ମଭାୱପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ସତ୍ତାନଂ ମନାପଭାୱଦସ୍ସନପଦଟ୍ଠାନା। ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରପ୍ପୱତ୍ତିଲକ୍ଖଣା ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ, ସମଭାୱଦସ୍ସନରସା, ପଟିଘାନୁନଯୱୂପସମପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, କମ୍ମସ୍ସକତାପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣପଦଟ୍ଠାନା।

ଏତ୍ଥ ଚ କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତତା ଦାନାଦୀନଂ ପରିଚ୍ଚାଗାଦିଲକ୍ଖଣସ୍ସ ୱିସେସନଭାୱେନ ୱତ୍ତବ୍ବା। କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତାନି ହି ଦାନାଦୀନି ବୋଧିସତ୍ତସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତାନି ଦାନାଦିପାରମିଯୋ ନାମ ହୋନ୍ତି।

କୋପଚ୍ଚଯୋତି? ଅଭିନୀହାରୋ ତାୱ ପାରମୀନଂ ପଚ୍ଚଯୋ। ଯୋ ହି ଅଯଂ –

‘‘ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଲିଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତି, ହେତୁ ସତ୍ଥାରଦସ୍ସନଂ;

ପବ୍ବଜ୍ଜା ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତି, ଅଧିକାରୋ ଚ ଛନ୍ଦତା;

ଅଟ୍ଠଧମ୍ମସମୋଧାନା, ଅଭିନୀହାରୋ ସମିଜ୍ଝତୀ’’ତି। (ବୁ। ୱଂ। ୨।୫୯) –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ଅଟ୍ଠଧମ୍ମସମୋଧାନସମ୍ପାଦିତୋ ‘‘ତିଣ୍ଣୋ ତାରେଯ୍ୟଂ ମୁତ୍ତୋ ମୋଚେଯ୍ୟଂ ଦନ୍ତୋ ଦମେଯ୍ୟଂ ସନ୍ତୋ ସମେଯ୍ୟଂ ଅସ୍ସତ୍ଥୋ ଅସ୍ସାସେଯ୍ୟଂ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ପରିନିବ୍ବାପେଯ୍ୟଂ ସୁଦ୍ଧୋ ସୋଧେଯ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧୋ ବୋଧେଯ୍ୟ’’ନ୍ତିଆଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତୋ ଅଭିନୀହାରୋ। ସୋ ଅୱିସେସେନ ସବ୍ବପାରମୀନଂ ପଚ୍ଚଯୋ। ତପ୍ପୱତ୍ତିଯା ହି ଉଦ୍ଧଂ ପାରମୀନଂ ପୱିଚଯୁପଟ୍ଠାନସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନନିପ୍ଫତ୍ତିଯୋ ମହାପୁରିସାନଂ ସମ୍ଭୱନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସତ୍ତନ୍ତି ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱୋ। ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେଯେୱ ହି ଠତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ନ ନାଗସୁପଣ୍ଣାଦିଜାତୀସୁ ଠିତସ୍ସ। କସ୍ମାତି ଚେ? ବୁଦ୍ଧଭାୱସ୍ସ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକଭାୱତୋ।

ଲିଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତୀତି ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେ ଠିତସ୍ସାପି ପୁରିସସ୍ସେୱ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ନ ଇତ୍ଥିଯା ନ ପଣ୍ଡକନପୁଂସକଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକାନଂ ୱା ସମିଜ୍ଝତି। କସ୍ମାତି ଚେ? ଯଥାୱୁତ୍ତକାରଣତୋ ଲକ୍ଖଣପାରିପୂରିଯା ଅଭାୱତୋ ଚ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ‘‘ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ଇତ୍ଥୀ ଅରହଂ ଅସ୍ସ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୧।୨୭୯; ୱିଭ। ୮୦୯) ୱିତ୍ଥାରୋ। ତସ୍ମା ମନୁସ୍ସଜାତିକସ୍ସାପି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗେ ଠିତସ୍ସ ପଣ୍ଡକାଦୀନଂ ୱା ପତ୍ଥନା ନ ସମିଜ୍ଝତି।

ହେତୂତି ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତି। ମନୁସ୍ସପୁରିସସ୍ସାପି ହି ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନସ୍ସେୱ ହେତୁସମ୍ପତ୍ତିଯା ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ନ ଇତରସ୍ସ।

ସତ୍ଥାରଦସ୍ସନନ୍ତି ସତ୍ଥୁସମ୍ମୁଖୀଭାୱୋ। ଧରମାନକବୁଦ୍ଧସ୍ସେୱ ହି ସନ୍ତିକେ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ପରିନିବ୍ବୁତେ ପନ ଭଗୱତି ଚେତିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱା ବୋଧିମୂଲେ ୱା ପଟିମାଯ ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ୱା ସନ୍ତିକେ ପତ୍ଥନା ନ ସମିଜ୍ଝତି। କସ୍ମା? ଅଧିକାରସ୍ସ ବଲୱଭାୱାଭାୱତୋ। ବୁଦ୍ଧାନଂ

ଏଓ ପନ ସନ୍ତିକେ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ଅଟ୍ଠାସଯସ୍ସ ଉଚ୍ଚଆରଭାୱେନ ତଦଧିକାରସ୍ସ ବଲୱଭାୱାପତ୍ତିତୋ।

ପବ୍ବଜ୍ଜାତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସାପି କମ୍ମକିରିଯୱାଦୀସୁ ତାପସେସୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁସୁ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସେୱ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ନୋ ଗିହିଲିଙ୍ଗେ ଠିତସ୍ସ। କସ୍ମା? ବୁଦ୍ଧଭାୱସ୍ସ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକଭାୱତୋ। ପବ୍ବଜିତା ଏୱ ହି ମହାବୋଧିସତ୍ତା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଧିଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନ ଗହଟ୍ଠଭୂତା, ତସ୍ମା ପଣିଧାନକାଲେ ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜାଲିଙ୍ଗଂ ଏୱ ହି ଯୁତ୍ତରୂପଂ କିଞ୍ଚ ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଅଧିଟ୍ଠାନଭାୱତୋ।

ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତୀତି ଅଭିଞ୍ଞାଦିଗୁଣସମ୍ପଦା। ପବ୍ବଜିତସ୍ସାପି ହି ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞସ୍ସେୱ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି, ନ ଯଥାୱୁତ୍ତଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱିରହିତସ୍ସ। କସ୍ମା? ପାରମିପୱିଚଯସ୍ସ ଅସମତ୍ଥଭାୱତୋ, ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅଭିଞ୍ଞାସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମହାପୁରିସା କତାଭିନୀହାରା ସଯମେୱ ପାରମୀ ପୱିଚେତୁଂ ସମତ୍ଥା ହୋନ୍ତି।

ଅଧିକାରୋତି ଅଧିକୋ ଉପକାରୋ। ଯଥାୱୁତ୍ତଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋପି ହି ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତମ୍ପି ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଅଧିକଂ ଉପକାରଂ କରୋତି, ତସ୍ସେୱ ଅଭିନୀହାରୋ ସମିଜ୍ଝତି, ନ ଇତରସ୍ସ।

ଛନ୍ଦତାତି କତ୍ତୁକାମତାକୁସଲଚ୍ଛନ୍ଦୋ। ଯସ୍ସ ହି ଯଥାୱୁତ୍ତଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ମହନ୍ତୋ ଛନ୍ଦୋ ମହତୀ ପତ୍ଥନା ମହତୀ କତ୍ତୁକାମତା ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସେୱ ସମିଜ୍ଝତି, ନ ଇତରସ୍ସ।

ତତ୍ରିଦଂ ଛନ୍ଦମହନ୍ତତାଯ ଓପମ୍ମଂ – ଯୋ ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ଏକୋଦକୀଭୂତଂ ଅତ୍ତନୋ ବାହୁବଲେନେୱ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ପାରଂ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ସୋ ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପାପୁଣାତୀତି ସୁତ୍ୱା ତଂ ଦୁକ୍କରତୋ ଅଦହନ୍ତୋ ''ଅହଂ ତଂ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ପାରଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି, ନ ତତ୍ଥ ସଙ୍କୋଚଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତଥା ଯୋ ସକଲଚକ୍କୱାଳଂ ୱୀତଚ୍ଚିକାନଂ ୱିଗତଧୂମାନଂ ଅଙ୍ଗାରାନଂ ପୂରଂ ପାଦେହି ଅକ୍କମନ୍ତୋ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପରଭାଗଂ ପାପୁଣିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ… ପେ… ନ ତତ୍ଥ ସଙ୍କୋଚଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତଥା ଯୋ ସକଲଚକ୍କୱାଳଂ ସତ୍ତିସୂଲେହି ସୁନିସିତଫଲେହି ନିରନ୍ତରଂ ଆକିଣ୍ଣଂ ପାଦେହି ଅକ୍କମନ୍ତୋ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା…ପେ… ନ ତତ୍ଥ ସଙ୍କୋଚଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତଥା ଯୋ ସକଲଚକ୍କୱାଳଂ ନିରନ୍ତରଂ ଘନୱେଳୁଗୁମ୍ବସଞ୍ଛନ୍ନଂ କଣ୍ଟକଲତାୱନଗହନଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପରଭାଗଂ ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ…ପେ… ନ ତତ୍ଥ ସଙ୍କୋଚଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତଥା ଯୋ ''ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ସତସହସ୍ସଞ୍ଚ କପ୍ପେ ନିରଯେ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ତଂ ଦୁକ୍କରତୋ ଅଦହନ୍ତୋ ''ଅହଂ ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ''ତି ଛନ୍ଦଜାତୋ ହୋତି, ନ ତତ୍ଥ ସଙ୍କୋଚଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଏୱମାଦିନା ନଯେନ ଏତ୍ଥ ଛନ୍ଦସ୍ସ ମହନ୍ତଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ପନାଯଂ ଅଭିନୀହାରୋ ଅତ୍ଥତୋ ତେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅଙ୍ଗାନଂ ସମୋଧାନେନ ତଥାପୱତ୍ତୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ସମ୍ମଦେୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯା ପଣିଧାନଲକ୍ଖଣୋ। ''ଅହୋ ୱତାହଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝେଯ୍ୟଂ, ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ହିତସୁଖଂ ନିପ୍ଫାଦେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଏୱମାଦିପତ୍ଥନାରସୋ, ବୋଧିସମ୍ଭାରହେତୁଭାୱପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନୋ, ମହାକରୁଣାପଦଟ୍ଠାନୋ, ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିପଦଟ୍ଠାନୋ ୱା। ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧଭୂମିଂ ଅପରିମାଣଂ ସତ୍ତଲୋକହିତଞ୍ଚ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତିଯା ସବ୍ବବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମମୂଲଭୂତୋ ପରମଭଦ୍ଦକୋ ପରମକଲ୍ୟାଣୋ ଅପରିମେଯ୍ୟପ୍ପଭାୱୋ ପୁଞ୍ଞୱିସେସୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଯସ୍ସ ଚ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ସହେୱ ମହାପୁରିସୋ ମହାବୋଧିଯାନପଟିପତ୍ତିଂ ଓତିଣ୍ଣୋ ନାମ ହୋତି ନିଯତଭାୱସମଧିଗମନତୋ ତତୋ ଅନିୱତ୍ତନସଭାୱତ୍ତା ବୋଧିସତ୍ତୋତି ସମଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି, ସବ୍ବଭାୱେନ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯଂ ସମାସତ୍ତମାନସତା ବୋଧିସମ୍ଭାରସିକ୍ଖାସମତ୍ଥତା ଚସ୍ସ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି। ଯଥାୱୁତ୍ତାଭିନୀହାରସମିଜ୍ଝନେନ ହି ମହାପୁରିସା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣାଧିଗମନପୁବ୍ବଲିଙ୍ଗେନ ସଯମ୍ଭୁଞାଣେନ ସମ୍ମଦେୱ ସବ୍ବପାରମିଯୋ ପୱିଚିନିତ୍ୱା ସମାଦାଯ ଅନୁକ୍କମେନ ପରିପୂରେନ୍ତି। ତଥା କତମହାଭିନୀହାରୋ ହି ସୁମେଧପଣ୍ଡିତୋ ପଟିପଜ୍ଜି। ଯଥାହ –

''ହନ୍ଦ ବୁଦ୍ଧକରେ ଧମ୍ମେ, ୱିଚିନାମି ଇତୋ ଚିତୋ;

ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଦସ ଦିସା, ଯାୱତା ଧମ୍ମଧାତୁଯା;

ୱିଚିନନ୍ତୋ ତଦା ଦକ୍ଖିଂ, ପଠମଂ ଦାନପାରମି''ନ୍ତି। (ବୁ॰ ୱଂ॰ ୨।୧୧୫-୧୧୬) –

ୱିତ୍ଥାରୋ। ତସ୍ସ ଚ ଅଭିନୀହାରସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା ଚତ୍ତାରୋ ହେତୂ ଚତ୍ତାରି ଚ ବଲାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ତତ୍ଥ କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା? ଇଧ ମହାପୁରିସୋ ପସ୍ସତି ତଥାଗତଂ ମହତା ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଂ ପାଟିହାରିଯଂ କରୋନ୍ତଂ। ତସ୍ସ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ମହାବୋଧିଯଂ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି – ''ମହାନୁଭାୱା ୱତାଯଂ ଧମ୍ମଧାତୁ, ଯସ୍ସା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧତ୍ତା ଭଗୱା ଏୱଂ ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଧମ୍ମୋ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟାନୁଭାୱୋ ଚା''ତି । ସୋ ତମେୱ ମହାନୁଭାୱଦସ୍ସନଂ ନିସ୍ସାଯ ତଂ ପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା ସମ୍ବୋଧିଯଂ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତି। ଅଯଂ ପଠମୋ ପଚ୍ଚଯୋ ମହାଭିନୀହାରାଯ।

ନ ହେୱ ଖୋ ପସ୍ସତି ତଥାଗତସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ମହାନୁଭାୱତଂ, ଅପି ଚ ଖୋ ସୁଣାତି ''ଏଦିସୋ ଚ ଏଦିସୋ ଚ ଭଗୱା''ତି। ସୋ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ତଂ ପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା ସମ୍ବୋଧିଯଂ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତି। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ପଚ୍ଚଯୋ ମହାଭିନୀହାରାଯ।

ନ ହେୱ ଖୋ ପସ୍ସତି ତଥାଗତସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ମହାନୁଭାୱତଂ, ନପି ତଂ ପରତୋ ସୁଣାତି, ଅପି ଚ ଖୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ''ଦସବଲସମନ୍ନାଗତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ''ତିଆଦିନା (ସଂ। ନି। ୨।୨୧-୨୨) ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ସୋ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ତଂ ପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା ସମ୍ବୋଧିଯଂ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତି। ଅଯଂ ତତିଯୋ ପଚ୍ଚଯୋ ମହାଭିନୀହାରାଯ।

ନ ହେୱ ଖୋ ପସ୍ସତି ତଥାଗତସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ମହାନୁଭାୱତଂ, ନପି ତଂ ପରତୋ ସୁଣାତି, ନପି ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଅପି ଚ ଖୋ ଉଳାରଜ୍ଝାସଯୋ କଲ୍ୟାଣାଧିମୁତ୍ତିକୋ ''ଅହମେତଂ ବୁଦ୍ଧୱଂସଂ ବୁଦ୍ଧତନ୍ତିଂ ବୁଦ୍ଧପୱେଣିଂ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମତଂ ପରିପାଲେସ୍ସାମୀ''ତି ଯାୱଦେୱ ଧମ୍ମଂ ଏୱ ସକ୍କରୋନ୍ତୋ ଗରୁକରୋନ୍ତୋ ମାନେନ୍ତୋ ପୂଜେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଅପଚାଯମାନୋ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ତଂ ପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା ସମ୍ବୋଧିଯଂ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତି। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ପଚ୍ଚଯୋ ମହାଭିନୀହାରାଯ।

ତତ୍ଥ କତମେ ଚତ୍ତାରୋ ହେତୂ ମହାଭିନୀହାରାଯ? ଇଧ ମହାପୁରିସୋ ପକତିଯା ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ପୁରିମକେସୁ ବୁଦ୍ଧେସୁ କତାଧିକାରୋ। ଅଯଂ ପଠମୋ ହେତୁ ମହାଭିନୀହାରାଯ। ପୁନ ଚପରଂ ମହାପୁରିସୋ ପକତିଯା କରୁଣାଜ୍ଝାସଯୋ ହୋତି କରୁଣାଧିମୁତ୍ତୋ ସତ୍ତାନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅପନେତୁକାମୋ ଅପି ଚ ଅତ୍ତନୋ କାଯଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା। ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ହେତୁ ମହାଭିନୀହାରାଯ। ପୁନ ଚପରଂ ମହାପୁରିସୋ ସକଲସ୍ସପି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋ ସତ୍ତହିତାଯ ଚ ଦୁକ୍କରଚରିଯତୋ ସୁଚିରମ୍ପି କାଲଂ ଘଟେନ୍ତୋ ୱାଯମନ୍ତୋ ଅନିବ୍ବିନ୍ନୋ ହୋତି ଅନୁତ୍ରାସୀ ଯାୱ ଇଚ୍ଛିତତ୍ଥନିପ୍ଫତ୍ତି। ଅଯଂ ତତିଯୋ ହେତୁ ମହାଭିନୀହାରାଯ। ପୁନ ଚପରଂ ମହାପୁରିସୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ହୋତି, ଯୋ ଅହିତତୋ ନିୱାରେତି, ହିତେ ପତିଟ୍ଠପେତି। ଅଯଂ ଚତୁତ୍ଥୋ ହେତୁ ମହାଭିନୀହାରାଯ।

ତତ୍ରାଯଂ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପଦା – ଏକନ୍ତେନେୱସ୍ସ ଯଥା ଅଜ୍ଝାସଯୋ ସମ୍ବୋଧିନିନ୍ନୋ ହୋତି ସମ୍ବୋଧିପୋଣୋ ସମ୍ବୋଧିପବ୍ଭାରୋ, ତଥା ସତ୍ତାନଂ ହିତଚରିଯା। ଯତୋ ଚାନେନ ପୁରିମବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ ସମ୍ବୋଧିଯା ପଣିଧାନଂ କତଂ ହୋତି ମନସା ୱାଚାଯ ଚ ''ଅହମ୍ପି ଏଦିସୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ସମ୍ମଦେୱ ସତ୍ତାନଂ ହିତସୁଖଂ ନିପ୍ଫାଦେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ଏୱଂ ସମ୍ପନ୍ନୂପନିସ୍ସଯସ୍ସ ପନସ୍ସ ଇମାନି ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ଲିଙ୍ଗାନି ଭୱନ୍ତି ଯେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ସାୱକବୋଧିସତ୍ତେହି ଚ ପଚ୍ଚେକବୋଧିସତ୍ତେହି ଚ ମହାୱିସେସୋ ମହନ୍ତଂ ନାନାକରଣଂ ପଞ୍ଞାଯତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯତୋ ପଟିପତ୍ତିତୋ କୋସଲ୍ଲତୋ ଚ। ଇଧ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନୋ ମହାପୁରିସୋ ଯଥା ୱିସଦିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ହୋତି ୱିସଦଞାଣୋ, ନ ତଥା ଇତରେ। ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି, ନ ଅତ୍ତହିତାଯ। ତଥା ହି ସୋ ଯଥା ବହୁଜନହିତାଯ ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ନ ତଥା ଇତରେ। ତତ୍ଥ ଚ କୋସଲ୍ଲଂ ଆୱହତି ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକପଟିଭାନେନ ଠାନାଠାନକୁସଲତାଯ ଚ।

ତଥା ମହାପୁରିସୋ ପକତିଯା ଦାନଜ୍ଝାସଯୋ ହୋତି ଦାନାଭିରତୋ, ସତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ଦେତି ଏୱ, ନ ଦାନତୋ ସଙ୍କୋଚଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସତତଂ ସମିତଂ ସଂୱିଭାଗସୀଲୋ ହୋତି, ପମୁଦିତୋୱ ଦେତି ଆଦରଜାତୋ, ନ ଉଦାସୀନଚିତ୍ତୋ, ମହନ୍ତମ୍ପି ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ନ ଚ ଦାନେନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି, ପଗେୱ ଅପ୍ପଂ, ପରେସଞ୍ଚ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେନ୍ତୋ ଦାନେ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଦାନପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମକଥଂ କରୋତି, ଅଞ୍ଞେ ଚ ପରେସଂ ଦେନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି, ଭଯଟ୍ଠାନେସୁ ଚ ପରେସଂ ଅଭଯଂ ଦେତୀତି ଏୱମାଦୀନି ଦାନଜ୍ଝାସଯସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦାନପାରମିଯା ଲିଙ୍ଗାନି।

ତଥା ପାଣାତିପାତାଦୀହି ପାପଧମ୍ମେହି ହିରୀଯତି ଓତ୍ତପ୍ପତି, ସତ୍ତାନଂ ଅୱିହେଠନଜାତିକୋ ହୋତି ସୋରତୋ ସୁଖସୀଲୋ ଅସଠୋ ଅମାଯାୱୀ ଉଜୁଜାତିକୋ ସୁୱଚୋ ସୋୱଚସ୍ସକରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ମୁଦୁଜାତିକୋ ଅତ୍ଥଦ୍ଧୋ ଅନତିମାନୀ, ପରସନ୍ତକଂ ନାଦିଯତି ଅନ୍ତମସୋ ତିଣସଲାକଂ ଉପାଦାଯ, ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଇଣଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ପରଂ ନ ୱିସଂୱାଦେତି, ପରସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେ ସମ୍ମୂଳ୍ହେ ୱିସ୍ସରିତେ ୱା ତଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପଟିପାଦେତି ଯଥା ତଂ ନ ପରହତ୍ଥଗତଂ ହୋତି, ଅଲୋଲୁପ୍ପୋ ହୋତି, ପରପରିଗ୍ଗହେସୁ ପାପକଂ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେତି,

ଇଛିତ୍ୱସନାଦୀନି ଦୂରତୋ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସଚ୍ଚୱାଦୀ ସଚ୍ଚସନ୍ଧୋ ଭିନ୍ନାନଂ ସନ୍ଧାତା ସହିତାନଂ ଅନୁପ୍ପଦାତା, ପିୟୱାଦୀ ମିହିତପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ପୁବ୍ବଭାସୀ ଅତ୍ଥୱାଦୀ ଧମ୍ମୱାଦୀ ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅୱିପରୀତଦସ୍ସନୋ, କମ୍ମସ୍ସକତଞାଣେନ ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକଞାଣେନ କତଞ୍ଞୂ କତୱେଦୀ ୱୁଦ୍ଧାପଚାୟୀ ସୁୱିସୁଦ୍ଧାଜୀୱୋ ଧମ୍ମକାମୋ ପରେପି ଧମ୍ମେ ସମାଦପେତା ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅକିଚ୍ଚତୋ ସତ୍ତେ ନିୱାରେତା କିଚ୍ଚେସୁ ପତିଟ୍ଠପେତା ଅତ୍ତନା ଚ ତତ୍ଥ କିଚ୍ଚେ ଯୋଗଂ ଆପଜ୍ଜିତା, କଦ୍ଧା ୱା ପନ ସଯଂ ଅକତ୍ତବ୍ବଂ ସୀଘଞ୍ଞେୱ ତତୋ ପଟିୱିରତୋ ହୋତୀତି ଏୱମାଦୀନି ସୀଲଜ୍ଝାସଯସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ସୀଲପାରମିୟା ଲିଙ୍ଗାନି।

ତଥା ମନ୍ଦକିଲେସୋ ହୋତି ମନ୍ଦନୀୱରଣୋ, ପୱିୱେକଜ୍ଝାସଯୋ ଅୱିକ୍ଖେପବହୁଲୋ, ନ ତସ୍ସ ପାପକା ୱିତକ୍କା ଚିତ୍ତଂ ଅନ୍ୱାସ୍ସୱନ୍ତି, ୱିୱେକଗତସ୍ସ ଚସ୍ସ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି, ଅମିତ୍ତପକ୍ଖେପି ତୁୱଟଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତତା ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ପଗେୱ ଇତରସ୍ମିଂ, ସତିମା ଚ ହୋତି ଚିରକତମ୍ପି ଚିରଭାସିତମ୍ପି ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା, ମେଧାୱୀ ଚ ହୋତି ଧମ୍ମୋଜପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ, ନିପକୋ ଚ ହୋତି ତାସୁ ତାସୁ ଇତିକତ୍ତବ୍ବତାସୁ, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ଚ ହୋତି ସତ୍ତାନଂ ହିତକିରିଯାସୁ, ଖନ୍ତିବଲସମନ୍ନାଗତୋ ଚ ହୋତି ସବ୍ବସହୋ, ଅଚଲାଧିଟ୍ଠାନୋ ଚ ହୋତି ଦଳ୍ହସମାଦାନୋ , ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖକୋ ଚ ହୋତି ଉପେକ୍ଖାଠାନୀଯେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ଏୱମାଦୀନି ମହାପୁରିସସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯାଦୀନଂ ୱସେନ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଆଦୀନଂ ଲିଙ୍ଗାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଏୱମେତେହି ବୋଧିସମ୍ଭାରଲିଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ମହାଭିନୀହାରାଯ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସନିସ୍ସଯୋ ହେତୂ''ତି। ତତ୍ରିଦଂ ସଙ୍ଖେପତୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ – ଇଧ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁତସମ୍ପନ୍ନୋ ଚାଗସମ୍ପନ୍ନୋ ୱୀରିଯସମ୍ପନ୍ନୋ ସତିସମ୍ପନ୍ନୋ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧାସମ୍ପତ୍ତିଯା ସଦ୍ଦହତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୋଧିଂ କମ୍ମଫଲଞ୍ଚ, ତେନ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯା ହେତୁଭୂତଂ ସତ୍ତେସୁ ହିତେସିତଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜତି, ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଯା ସତ୍ତାନଂ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ ଗରୁ ଭାୱନୀଯୋ ଚୋଦକୋ ପାପଗରହୀ ୱତ୍ତା ୱଚନକ୍ଖମୋ, ସୁତସମ୍ପତ୍ତିଯା ସତ୍ତାନଂ ହିତସୁଖାୱହଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ଧମ୍ମକଥଂ କତ୍ତା ହୋତି, ଚାଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ହୋତି ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ ଅସଂସଟ୍ଠୋ, ୱୀରିଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ହୋତି ସତ୍ତାନଂ ହିତପଟିପତ୍ତିଯଂ, ସତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଉପଟ୍ଠିତସତି ହୋତି ଅନୱଜ୍ଜଧମ୍ମେସୁ, ସମାଧିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତୋ ହୋତି ସମାହିତଚିତ୍ତୋ, ପଞ୍ଞାସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅୱିପରୀତଂ ପଜାନାତି, ସୋ ସତିଯା କୁସଲାକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଗତିଯୋ ସମନ୍ୱେସମାନୋ ପଞ୍ଞାଯ ସତ୍ତାନଂ ହିତାହିତଂ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନିତ୍ୱା ସମାଧିନା ତତ୍ଥ ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ୱୀରିଯେନ ଅହିତା ସତ୍ତେ ନିସେଧେତ୍ୱା ହିତେ ନିଯୋଜେତି। ତେନାହ –

''ପିଯୋ ଗରୁ ଭାୱନୀଯୋ, ୱତ୍ତା ଚ ୱଚନକ୍ଖମୋ;

ଗମ୍ଭୀରଞ୍ଚ କଥଂ କତ୍ତା, ନୋ ଚଟ୍ଠାନେ ନିଯୋଜକୋ''ତି। (ଅ। ନି। ୭।୩୭; ନେତ୍ତି। ୧୧୩) –

ଏୱଂ ଗୁଣସମନ୍ନାଗତଞ୍ଚ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ମହାପୁରିସୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଂ ସମ୍ମଦେୱ ପରିଯୋଦପେତି। ସୁୱିସୁଦ୍ଧାସଯପଯୋଗୋ ଚ ହୁତ୍ୱା ଚତୂହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ନ ଚିରେନେୱ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ମହାଭିନୀହାରଂ କରୋନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତଭାୱେ ପତିଟ୍ଠହତି ଅନିୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ନିଯତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାଯନୋ।

ତସ୍ସିମାନି ଚତ୍ତାରି ବଲାନି। ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବଲଂ ଯା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯଂ ଅତ୍ତସନିସ୍ସଯା ଧମ୍ମଗାରୱେନ ଅଭିରୁଚି ଏକନ୍ତନିନ୍ନଜ୍ଝାସଯତା, ଯାଯ ମହାପୁରିସୋ ଅତ୍ତାଧିପତି ଲଜ୍ଜାପସ୍ସଯୋ ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୁତ୍ୱା ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣାତି। ବାହିରବଲଂ ଯା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯଂ ପରସନିସ୍ସଯା ଅଭିରୁଚି ଏକନ୍ତନିନ୍ନଜ୍ଝାସଯତା, ଯାଯ ମହାପୁରିସୋ ଲୋକାଧିପତି ମାନାପସ୍ସଯୋ ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୁତ୍ୱା ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣାତି। ଉପନିସ୍ସଯବଲଂ ଯା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯଂ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅଭିରୁଚି ଏକନ୍ତନିନ୍ନଜ୍ଝାସଯତା, ଯାଯ ମହାପୁରିସୋ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ୱିସଦଧାତୁକୋ ସତିସନିସ୍ସଯୋ ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୁତ୍ୱା ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣାତି। ପଯୋଗବଲଂ ଯା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯଂ ତଜ୍ଜା ପଯୋଗସମ୍ପଦା ସକ୍କଚ୍ଚକାରିତା ସାତଚ୍ଚକାରିତା, ଯାଯ ମହାପୁରିସୋ ୱିସୁଦ୍ଧପଯୋଗୋ ନିରନ୍ତରକାରୀ ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ହୁତ୍ୱା ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣାତି।

ଏୱମଯଂ ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ଚତୂହି ହେତୂହି ଚତୂହି ଚ ବଲେହି ସମ୍ପନ୍ନସମୁଦାଗମୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମୋଧାନସମ୍ପାଦିତୋ ଅଭିନୀହାରୋ ପାରମୀନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ମୂଲକାରଣଭାୱତୋ। ଯସ୍ସ ଚ ପୱତ୍ତିଯା ମହାପୁରିସେ ଚତ୍ତାରୋ ଅଚ୍ଛରିଯା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି, ସବ୍ବସତ୍ତନିକାଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଓରସପୁତ୍ତଂ ୱିଯ ପିଯଚିତ୍ତେନ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ନ ଚସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପୁତ୍ତସଂକିଲେସୱସେନ ସଂକିଲିସ୍ସତି। ସତ୍ତାନଂ ହିତସୁଖାୱହୋ ଚସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯୋ

ପଯୋଗୋ ଚ ହୋତି। ଅତ୍ତନୋ ଚ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମା ଉପରୂପରି ୱଡ୍ଢନ୍ତି ପରିପଚ୍ଚନ୍ତି ଚ। ଯତୋ ଚ ମହାପୁରିସୋ ଉଝଆରତମେନ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦେନ କୁସଲାଭିସନ୍ଦେନ ପୱତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯେନ ସୁଖସ୍ସାହାରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସତ୍ତାନଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ଉତ୍ତମଗାରୱଟ୍ଠାନଂ ଅସଦିସଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଞ୍ଚ ହୋତି। ଏୱମନେକଗୁଣୋ ଅନେକାନିସଂସୋ ମହାଭିନୀହାରୋ ପାରମୀନଂ ପଚ୍ଚଯୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯଥା ଚ ଅଭିନୀହାରୋ, ଏୱଂ ମହାକରୁଣା ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଂ ନାମ ଦାନାଦୀନଂ ବୋଧିସମ୍ଭାରଭାୱସ୍ସ ନିମିତ୍ତଭୂତା ପଞ୍ଞା, ଯାହି ମହାକରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲତାହି ମହାପୁରିସାନଂ ଅତ୍ତସୁଖନିରପେକ୍ଖତା ନିରନ୍ତରଂ ପରହିତକରଣପସୁତତା ସୁଦୁକ୍କରେହିପି ମହାବୋଧିସତ୍ତଚରିତେହି ୱିସାଦାଭାୱୋ ପସାଦସମ୍ବୁଦ୍ଧିଦସ୍ସନସୱନାନୁସ୍ସରଣକାଲେସୁପି ସତ୍ତାନଂ ହିତସୁଖପଟିଲାଭହେତୁଭାୱୋ ଚ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତଥା ହିସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯ ବୁଦ୍ଧଭାୱସିଦ୍ଧି, କରୁଣାଯ ବୁଦ୍ଧକମ୍ମସିଦ୍ଧି, ପଞ୍ଞାଯ ସଯଂ ତରତି, କରୁଣାଯ ପରେ ତାରେତି, ପଞ୍ଞାଯ ପରଦୁକ୍ଖଂ ପରିଜାନାତି, କରୁଣାଯ ପରଦୁକ୍ଖପଟିକାରଂ ଆରଭତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚ ଦୁକ୍ଖେ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, କରୁଣାଯ ଦୁକ୍ଖଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ତଥା ପଞ୍ଞାଯ ନିବ୍ବାନାଭିମୁଖୋ ହୋତି, କରୁଣାଯ ୱଟ୍ଟଂ ପାପୁଣାତି, ତଥା କରୁଣାଯ ସଂସାରାଭିମୁଖୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞାଯ ତତ୍ର ନାଭିରମତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିରଜ୍ଜତି, କରୁଣାନୁଗତତ୍ତା ନ ଚ ନ ସବ୍ବେସଂ ଅନୁଗ୍ଗହାଯ ପୱତ୍ତୋ, କରୁଣାଯ ସବ୍ବେପି ଅନୁକମ୍ପତି, ପଞ୍ଞାନୁଗତତ୍ତା ନ ଚ ନ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିରତ୍ତଚିତ୍ତୋ, ପଞ୍ଞାଯ ଚ ଅହଂକାରମମଂକାରାଭାୱୋ, କରୁଣାଯ ଆଲସିଯଦୀନତାଭାୱୋ, ତଥା ପଞ୍ଞାକରୁଣାହି ଯଥାକ୍କମଂ ଅତ୍ତପରନାଥତା ଧୀରୱୀରଭାୱୋ, ଅନତ୍ତନ୍ତପଅପରନ୍ତପତା, ଅତ୍ତହିତପରହିତନିପ୍ଫତ୍ତି, ନିବ୍ଭଯାଭିଂସନକଭାୱୋ, ଧମ୍ମାଧିପତିଲୋକାଧିପତିତା, କତଞ୍ଞୁପୁବ୍ବକାରିଭାୱୋ, ମୋହତଣ୍ହାୱିଗମୋ, ୱିଜ୍ଜାଚରଣସିଦ୍ଧି, ବଲୱେସାରଜ୍ଜନିପ୍ଫତ୍ତୀତି ସବ୍ବସ୍ସାପି ପାରମିତାଫଲସ୍ସ ୱିସେସେନ ଉପାଯଭାୱତୋ ପଞ୍ଞାକରୁଣା ପାରମୀନଂ ପଚ୍ଚଯୋ। ଇଦଞ୍ଚ ଦ୍ୱଯଂ ପାରମୀନଂ ୱିଯ ପଣିଧାନସ୍ସାପି ପଚ୍ଚଯୋ।

ତଥା ଉସ୍ସାହୌମ୍ମଙ୍ଗଅୱଟ୍ଠାନହିତଚରିଯା ଚ ପାରମୀନଂ ପଚ୍ଚଯାତି ୱେଦିତବ୍ବା, ଯା ବୁଦ୍ଧଭାୱସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନତାଯ ବୁଦ୍ଧଭୂମିଯୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଉସ୍ସାହୋ ନାମ ବୋଧିସମ୍ଭାରାନଂ ଅବ୍ଭୁସ୍ସହନୱୀରିଯଂ। ଉମ୍ମଙ୍ଗୋ ନାମ ବୋଧିସମ୍ଭାରେସୁ ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଭୂତା ପଞ୍ଞା। ଅୱଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅଚଲାଧିଟ୍ଠାନତା। ହିତଚରିଯା ନାମ ମେତ୍ତାଭାୱନା କରୁଣାଭାୱନା ଚ।

ତଥା ନେକ୍ଖମ୍ମପୱିୱେକଅଲୋଭାଦୋସାମୋହନିସ୍ସରଣପ୍ପଭେଦା ଛ ଅଜ୍ଝାସଯା। ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯା ହି ବୋଧିସତ୍ତା ହୋନ୍ତି କାମେସୁ ଘରାୱାସେ ଚ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ, ତଥା ପୱିୱେକଜ୍ଝାସଯା ସଙ୍ଗଣିକାଯ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ, ଅଲୋଭଜ୍ଝାସଯା ଲୋଭେ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ, ଅଦୋସଜ୍ଝାସଯା ଦୋସେ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ, ଅମୋହଜ୍ଝାସଯା ମୋହେ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ, ନିସ୍ସରଣଜ୍ଝାସଯା ସବ୍ବଭୱେସୁ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋତି। ତସ୍ମା ଏତେ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଛ ଅଜ୍ଝାସଯା ଦାନାଦୀନଂ ପାରମୀନଂ ପଚ୍ଚଯାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ନ ହି ଲୋଭାଦୀସୁ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନେନ ଅଲୋଭାଦୀନଂ ଅଧିକଭାୱେନ ଚ ୱିନା ଦାନାଦିପାରମିଯୋ ସମ୍ଭୱନ୍ତି, ଅଲୋଭାଦୀନଞ୍ହି ଅଧିକଭାୱେନ ପରିଚ୍ଚାଗାଦିନିନ୍ନଚିତ୍ତତା ଅଲୋଭଜ୍ଝାସଯାଦିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଯଥା ଚେତେ ଏୱଂ ଦାନଜ୍ଝାସଯତାଦଯୋପି ବୋଧିଯା ଚରନ୍ତାନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଦାନାଦିପାରମୀନଂ ପଚ୍ଚଯୋ। ଦାନଜ୍ଝାସଯତାଯ ହି ବୋଧିସତ୍ତା ତପ୍ପଟିପକ୍ଖେ ମଚ୍ଛେରେ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ ହୁତ୍ୱା ସମ୍ମଦେୱ ଦାନପାରମିଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ସୀଲଜ୍ଝାସଯତାଯ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟେ ଦୋସଦସ୍ସାୱିନୋ ହୁତ୍ୱା ସମ୍ମଦେୱ ସୀଲପାରମିଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯତାଯ କାମେସୁ ଘରାୱାସେ ଚ , ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଜ୍ଝାସଯତାଯ ଅଞ୍ଞାଣେ ୱିଚିକିଚ୍ଛାଯ ଚ, ୱୀରିଯଜ୍ଝାସଯତାଯ କୋସଜ୍ଜେ, ଖନ୍ତିଯଜ୍ଝାସଯତାଯ ଅକ୍ଖନ୍ତିଯଂ, ସଚ୍ଚଜ୍ଝାସଯତାଯ ୱିସଂୱାଦେ, ଅଧିଟ୍ଠାନଜ୍ଝାସଯତାଯ ଅନଧିଟ୍ଠାନେ, ମେତ୍ତାଜ୍ଝାସଯତାଯ ବ୍ୟାପାଦେ, ଉପେକ୍ଖାଜ୍ଝାସଯତାଯ ଲୋକଧମ୍ମେସୁ ଆଦୀନୱଦସ୍ସାୱିନୋ ହୁତ୍ୱା ସମ୍ମଦେୱ ନେକ୍ଖମ୍ମାଦିପାରମିଯୋ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଦାନଜ୍ଝାସଯତାଦଯୋ ଦାନାଦିପାରମୀନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିକାରଣତ୍ତା ପଚ୍ଚଯୋ।

ତଥା ଅପରିଚ୍ଚାଗପରିଚ୍ଚାଗାଦୀସୁ ଯଥାକ୍କମଂ ଆଦୀନୱାନିସଂସପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ଦାନାଦିପାରମୀନଂ ପଚ୍ଚଯୋ। ତତ୍ଥାଯଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାୱିଧିଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଗୋମହିଂସଦାସିଦାସପୁତ୍ତଦାରାଦିପରିଗ୍ଗହବ୍ୟାସତ୍ତଚିତ୍ତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଖେତ୍ତାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୁକାମଭାୱେନ ବହୁପତ୍ଥନୀଯଭାୱତୋ ରାଜଚୋରାଦିସାଧାରଣଭାୱତୋ ୱିୱାଦାଧିଟ୍ଠାନତୋ ସପତ୍ତକରଣତୋ ନିସ୍ସାରତୋ ପଟିଲାଭପରିପାଲନେସୁ ପରୱିହେଠନହେତୁତୋ ୱିନାସନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ସୋକାଦିଅନେକୱିହିତବ୍ୟସନାୱହତୋ ତଦାସତ୍ତିନିଦାନଞ୍ଚ ମଚ୍ଛେରମଲପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତାନଂ ଅପାଯୂପପତ୍ତିହେତୁଭାୱତୋତି ଏୱଂ ୱିୱିଧୱିପୁଲାନତ୍ଥାୱହାନି ପରିଗ୍ଗହୱତ୍ଥୂନି ନାମ। ତେସଂ ପରିଚ୍ଚାଗୋଯେୱ ଏକୋ ସୋତ୍ଥିଭାୱୋତି ପରିଚ୍ଚାଗେ ଅପ୍ପମାଦୋ କରଣୀଯୋ।

ଅପି ଚ ଯାଚକୋ ଯାଚମାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଗୁଯ୍ହସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନତୋ ''ମଯ୍ହଂ ୱିସ୍ସାସିକୋ''ତି ଚ, ''ପହାଯ ଗମନୀଯମତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ଗହେତ୍ୱା ପରଲୋକଂ ଯାହୀତି ମଯ୍ହଂ ଉପଦେସକୋ''ତି ଚ, ''ଆଦିତ୍ତେ ୱିଯ ଅଗାରେ ମରଣଗ୍ଗିନା ଆଦିତ୍ତେ ଲୋକେ ତତୋ ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତକସ୍ସ

ଅପଓ୍ୱାହକସହାଯୋ’’ତି ଚ, ‘‘ଅପଓ୍ୱାହିତସ୍ସ ଚସ୍ସ ଅଖାପନନିକ୍ଖେପଟ୍ଠାନଭୂତୋ’’ତି ଚ ଦାନସଙ୍ଖାତେ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମସ୍ମିଂ ସହାଯଭାଓ୍ୱତୋ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ଅଗ୍ଗଭୂତାଯ ପରମଦୁଲ୍ଲଭାଯ ବୁଦ୍ଧଭୂମିଯା ସମ୍ପତ୍ତିହେତୁଭାଓ୍ୱତୋ ଚ ‘‘ପରମୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ’’ତି ଚ ପଚ୍ଚଓ୍ୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ।

ତଥା ‘‘ଉଳାରେ କମ୍ମନି ଅନେନାହଂ ସମ୍ଭାଓ୍ୱିତୋ, ତସ୍ମା ସା ସମ୍ଭାଓ୍ୱନା ଅଓ୍ୱିତଥା କାତବ୍ବା’’ତି ଚ, ‘‘ଏକନ୍ତଭେଦିତାଯ ଜୀଓ୍ୱିତସ୍ସ ଅଯାଚିତେନାପି ମଯା ଦାତବ୍ବଂ, ପଗେଓ୍ୱ ଯାଚିତେନା’’ତି ଚ, ‘‘ଉଳାରଜ୍ଝାସଯେହି ଗଓ୍ୱେସିତ୍ୱାପି ଦାତବ୍ବତୋ ସଯମେଓ୍ୱାଗତୋ ମମ ପୁଞ୍ଞେନା’’ତି ଚ ‘‘ଯାଚକସ୍ସ ଦାନାପଦେସେନ ମଯ୍ହମେଓ୍ୱାଯମନୁଗ୍ଗହୋ’’ତି ଚ, ‘‘ଅହଂ ଓ୍ୱିଯ ଅଯଂ ସବ୍ବୋପି ଲୋକୋ ମଯା ଅନୁଗ୍ଗହେତବ୍ବୋ’’ତି ଚ, ‘‘ଅସତି ଯାଚକେ କଥଂ ମଯ୍ହଂ ଦାନପାରମୀ ପୂରେଯ୍ଯା’’ତି ଚ, ‘‘ଯାଚକାନମେଓ୍ୱ ଚତ୍ଥାଯ ମଯା ସବ୍ବୋ ପରିଗ୍ଗହେତବ୍ବୋ’’ତି ଚ, ‘‘ମଂ ଅଯାଚିତ୍ୱାଓ୍ୱ ମମ ସନ୍ତକଂ ଯାଚକା କଦା ସଯମେଓ୍ୱ ଗଣ୍ହେଯ୍ଯୁ’’ନ୍ତି ଚ, ‘‘କଥମହଂ ଯାଚକାନଂ ପିଯୋ ଚସ୍ସଂ ମନାପୋ’’ତି ଚ, ‘‘କଥଂ ଓ୍ୱା ତେ ମଯ୍ହଂ ପିଯା ଚସ୍ସୁ ମନାପା’’ତି ଚ, ‘‘କଥଂ ଓ୍ୱାହଂ ଦଦମାନୋ ଦତ୍ୱାପି ଚ ଅତ୍ତମନୋ ଚସ୍ସଂ ପମୁଦିତୋ ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତୋ’’ତି ଚ, ‘‘କଥଂ ଓ୍ୱା ମେ ଯାଚକା ଭଓ୍ୱେଯ୍ଯୁଂ ଉଳାରୋ ଚ ଦାନଜ୍ଝାସଯୋ’’ତି ଚ, ‘‘କଥଂ ଓ୍ୱାହମଯାଚିତୋ ଏଓ୍ୱ ଯାଚକାନଂ ହଦଯମଞ୍ଞାଯ ଦଦେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି ଚ, ‘‘ସତି ଧନେ ଯାଚକେ ଚ ଅପରିଚ୍ଚାଗୋ ମହତୀ ମଯ୍ହଂ ଓ୍ୱଞ୍ଚନା’’ତି ଚ, ‘‘କଥଂ ଓ୍ୱାହଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗାନି ଜୀଓ୍ୱିତଂ ଓ୍ୱାପି ଯାଚକାନଂ ପରିଚ୍ଚଜେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି ଚ ପରିଚ୍ଚାଗନିନ୍ନତା ଉପଟ୍ଠପେତବ୍ବା। ଅପି ଚ ‘‘ଅତ୍ଥୋ ନାମାଯଂ ନିରପେକ୍ଖଂ ଦାଯକମନୁଗଚ୍ଛତି, ଯଥା ତଂ ନିରପେକ୍ଖଂ ଖେପକଂ କିଟକୋ’’ତି ଚ ଅତ୍ଥେ ନିରପେକ୍ଖତାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବଂ।

ଯାଚମାନୋ ପନ ଯଦି ପିଯପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି, ‘‘ପିଯୋ ମଂ ଯାଚତୀ’’ତି ସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ଅଥ ଉଦାସୀନପୁଗ୍ଗଲୋ ହୋତି, ‘‘ଅଯଂ ମଂ ଯାଚମାନୋ ଅଦ୍ଧା ଇମିନା ପରିଚ୍ଚାଗେନ ମିତ୍ତୋ ହୋତୀ’’ତି ସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ଦଦନ୍ତୋପି ହି ଯାଚକାନଂ ପିଯୋ ହୋତୀତି। ଅଥ ପନ ଓ୍ୱେରୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯାଚତି, ‘‘ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ମଂ ଯାଚତି, ଅଯଂ ମଂ ଯାଚମାନୋ ଅଦ୍ଧା ଇମିନା ପରିଚ୍ଚାଗେନ ଓ୍ୱେରୀ ପିଯୋ ମିତ୍ତୋ ହୋତୀ’’ତି ଓ୍ୱିସେସେନ ସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ଏଓ୍ୱଂ ପିଯପୁଗ୍ଗଲେ ଓ୍ୱିଯ ମଜ୍ଝତ୍ତଓ୍ୱେରିପୁଗ୍ଗଲେସୁପି ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ କରୁଣଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାଓ୍ୱ ଦାତବ୍ବଂ।

ସଚେ ପନସ୍ସ ଚିରକାଲପରିଭାଓ୍ୱିତତ୍ତା ଲୋଭସ୍ସ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଓ୍ୱିସଯା ଲୋଭଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯୁଂ, ତେନ ବୋଧିସତ୍ତପଟିଞ୍ଞେନ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ ‘‘ନନୁ ତଯା ସପ୍ପୁରିସସମ୍ବୋଧାଯ ଅଭିନୀହାରଂ କରୋନ୍ତେନ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଉପକାରତ୍ଥାଯ ଅଯଂ କାଯୋ ନିସ୍ସଟ୍ଠୋ ତପ୍ପରିଚ୍ଚାଗମଯଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞଂ, ତତ୍ଥ ନାମ ତେ ବାହିରେପି ଓ୍ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅଭିସଙ୍ଗପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତି ହତ୍ଥିସିନାନସଦିସୀ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଯା ନ କତ୍ଥଚି ସଙ୍ଗୋ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବୋ। ସେଯ୍ଯଥାପି ନାମ ମହତୋ ଭେସଜ୍ଜରୁକ୍ଖସ୍ସ ତିଟ୍ଠତୋ ମୂଲଂ ମୂଲତ୍ଥିକା ହରନ୍ତି, ପପଟିକଂ ତଚଂ ଖନ୍ଧଂ ଓ୍ୱିଟପଂ ସାରଂ ସାଖଂ ପଲାସଂ ପୁପ୍ଫଂ ଫଲଂ ଫଲତ୍ଥିକା ହରନ୍ତି, ନ ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ‘ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତକଂ ଏତେ ହରନ୍ତା’ତି ଓ୍ୱିତକ୍କସମୁଦାଚାରୋ ହୋତି, ଏଓ୍ୱମେଓ୍ୱ ସବ୍ବଲୋକହିତାଯ ଉସ୍ସୁକ୍କମାପଜ୍ଜନ୍ତେନ ମଯା ମହାଦୁକ୍ଖେ ଅକତଞ୍ଞୁକେ ନିଚ୍ଚାସୁଚିମ୍ହି କାଯେ ପରେସଂ ଉପକାରାଯ ଓ୍ୱିନିଯୁଜ୍ଜମାନେ ଅଣୁମତ୍ତୋପି ମିଚ୍ଛାଓ୍ୱିତକ୍କୋ ନ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବୋ। କୋ ଓ୍ୱା ଏତ୍ଥ ଓ୍ୱିସେସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେସୁ ମହାଭୂତେସୁ ଏକନ୍ତଭେଦନଓ୍ୱିକିରଣଓ୍ୱିଦ୍ଧଂସନଧମ୍ମେସୁ, କେଓ୍ୱଲଂ ପନ ସମ୍ମୋହଓ୍ୱିଜମ୍ଭିତମେତଂ, ଯଦିଦଂ ଏତଂ ମମ ଏସୋହମସ୍ମି ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି ଅଭିନିଓ୍ୱେସୋ। ତସ୍ମା ବାହିରେସୁ ଓ୍ୱିଯ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକେସୁପି କରଚରଣନଯନାଦୀସୁ ମଂସାଦୀସୁ ଚ ଅନପେକ୍ଖେନ ହୁତ୍ୱା ‘ତଂ ତଦତ୍ଥିକା ହରନ୍ତୂ’ତି ନିସ୍ସଟ୍ଠଚିତ୍ତେନ ଭଓ୍ୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି।

ଏଓ୍ୱଂ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୋ ଚସ୍ସ ସମ୍ବୋଧାଯ ପହିତତ୍ତସ୍ସ କାଯଜୀଓ୍ୱିତେସୁ ନିରପେକ୍ଖସ୍ସ ଅପ୍ପକସିରେନେଓ୍ୱ କାଯଓ୍ୱଚୀମନୋକମ୍ମାନି ସୁଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧାନି ହୋନ୍ତି। ସୋ ସୁଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧକାଯଓ୍ୱଚୀମନୋକମ୍ମନ୍ତୋ ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧାଜୀଓ୍ୱୋ ଞାଯପଟିପତ୍ତିଯଂ ଠିତୋ ଅପାଯୁପାଯକୋସଲ୍ଲସମନ୍ନାଗମେନ ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମପରିଚ୍ଚାଗେନ ଅଭଯଦାନସଦ୍ଧମ୍ମଦାନେହି ଚ ସବ୍ବସତ୍ତେ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତୀତି ଅଯଂ ତାଓ୍ୱ ଦାନପାରମିଯଂ ପଚ୍ଚଓ୍ୱେକ୍ଖଣାନଯୋ।

ସୀଲପାରମିଯଂ ପନ ଏଓ୍ୱଂ ପଚ୍ଚଓ୍ୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ଇଦଞ୍ହି ସୀଲଂ ନାମ ଗଙ୍ଗୋଦକାଦୀହି ଓ୍ୱିସୋଧେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ଯସ୍ସ ଦୋସମଲସ୍ସ ଓ୍ୱିକ୍ଖାଲନଜଲଂ, ହରିଚନ୍ଦନାଦୀହି ଓ୍ୱିନେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ଯସ୍ସ ରାଗାଦିପରିଳାହସ୍ସ ଓ୍ୱିନଯନଂ, ହାରମକୁଟକୁଣ୍ଡଲାଦୀହି ପଚୁରଜନାଲଙ୍କାରେହି ଅସାଧାରଣୋ ସାଧୂନଂ ଅଲଙ୍କାରଓ୍ୱିସେସୋ, ସବ୍ବଦିସାଓ୍ୱାଯନତୋ ଅକିତ୍ତିମୋ ସବ୍ବକାଲାନୁରୂପୋ ଚ ସୁରଭିଗନ୍ଧୋ, ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାଦୀହି ଦେଓ୍ୱତାହି ଚ ଓ୍ୱନ୍ଦନୀଯାଦିଭାଓ୍ୱାଓ୍ୱହନତୋ ପରମୋ ଓ୍ୱସୀକରଣମନ୍ତୋ, ଚାତୁମହାରାଜିକାଦିଦେଓ୍ୱଲୋକାରୋହଣସୋପାନପନ୍ତି , ଝାନାଭିଞ୍ଞାନଂ ଅଧିଗମୂପାଯୋ, ନିବ୍ବାନମହାନଗରସ୍ସ ସମ୍ପାପକମଗ୍ଗୋ, ସାଓ୍ୱକବୋଧିପଚ୍ଚେକବୋଧିସମ୍ମାସମ୍ବୋଧୀନଂ ପତିଟ୍ଠାନଭୂମି, ଯଂ ଯଂ ଓ୍ୱା ପନିଚ୍ଛିତଂ ପତ୍ଥିତଂ, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ସମିଜ୍ଝନୂପାଯଭାଓ୍ୱତୋ ଚିନ୍ତାମଣିକପ୍ପରୁକ୍ଖାଦିକେ ଚ ଅତିସେତି।

ଓ୍ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗଓ୍ୱତା – ‘‘ଇଜ୍ଝତି, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ସୀଲଓ୍ୱତୋ ଚେତୋପଣିଧି ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୩୭; ଅ। ନି। ୮।୩୫)। ଅପରମ୍ପି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଆକଙ୍ଖେଯ୍ଯ ଚେ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ‘ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପିଯୋ ଚ ଅସ୍ସଂ ମନାପୋ ଚ ଗରୁ ଚ ଭାଓ୍ୱନୀଯୋ ଚା’ତି, ସୀଲେସ୍ୱେଓ୍ୱସ୍ସ ପରିପୂରକାରୀ’’ତିଆଦି (ମ। ନି। ୧।୬୫)। ତଥା ‘‘ଅଓ୍ୱିପ୍ପଟିସାରତ୍ଥାନି ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, କୁସଲାନି ସୀଲାନୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୧୧।୧)। ‘‘ପଞ୍ଚିମେ,

ଗହପତୟୋ, ଆନିସଂସା ସୀଲୱତୋ ସୀଲସମ୍ପଦାୟା’’ତିଆଦିସୁତ୍ତାନଞ୍ଚ (ଦୀ। ନି। ୨।୧୫୦; ୩।୩୧୬; ଅ। ନି। ୫।୨୧୩; ମହାୱ। ୨୮୫) ୱସେନ ସୀଲସ୍ସ ଗୁଣା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା। ତଥା ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋପମସୁତ୍ତାଦୀନଂ (ଅ। ନି। ୭।୭୨) ୱସେନ ସୀଲୱିରହେ ଆଦୀନୱା। ପୀତିସୋମନସ୍ସନିମିତ୍ତତୋ ଅତ୍ତାନୁୱାଦପରାପୱାଦଦଣ୍ଡଦୁଗ୍ଗତିଭୟାଭାୱତୋ ୱିଞ୍ଞୂହି ପାସଂସଭାୱତୋ ଅୱିପ୍ପଟିସାରହେତୁତୋ ସୋତ୍ଥିଟ୍ଠାନତୋ ଅତିଜନସାପତେୟ୍ୟାଧିପତେୟ୍ୟାୟୁରୂପଟ୍ଠାନବନ୍ଧୁମିତ୍ତସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ଅତିସୟନତୋ ଚ ସୀଲଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ସୀଲୱତୋ ହି ଅତ୍ତନୋ ସୀଲସମ୍ପଦାହେତୁ ମହନ୍ତଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି – ‘‘କତଂ ୱତ ମୟା କୁସଲଂ, କତଂ କଲ୍ୟାଣଂ, କତଂ ଭୀରୁତ୍ତାଣ’’ନ୍ତି।

ତଥା ସୀଲୱତୋ ଅତ୍ତା ନ ଉପୱଦତି, ନ ପରେ ୱିଞ୍ଞୂ, ଦଣ୍ଡଦୁଗ୍ଗତିଭୟାନଂ ସମ୍ଭୱୋ ଏୱ ନତ୍ଥି। ‘‘ସୀଲୱା ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋ’’ତି ୱିଞ୍ଞୂନଂ ପାସଂସୋ ହୋତି। ତଥା ସୀଲୱତୋ ୟ୍ୱାୟଂ ‘‘କତଂ ୱତ ମୟା ପାପଂ, କତଂ ଲୁଦ୍ଦଂ, କତଂ କିବ୍ବିସ’’ନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ନ ହୋତି। ସୀଲଞ୍ଚ ନାମେତଂ ଅପ୍ପମାଦାଧିଟ୍ଠାନତୋ ଭୋଗବ୍ୟସନାଦିପରିହାରମୁଖେନ ମହତୋ ଅତ୍ଥସ୍ସ ସାଧନତୋ ମଙ୍ଗଲଭାୱତୋ ଚ ପରମଂ ସୋତ୍ଥିଟ୍ଠାନଂ, ନିହୀନଜଚ୍ଚୋପି ସୀଲୱା ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାଦୀନଂ ପୂଜନୀୟୋ ହୋତୀତି କୁଲସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅତିସେତି ସୀଲସମ୍ପଦା, ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସି, ମହାରାଜ? ଇଧ ତେ ଅସ୍ସ ଦାସୋ କମ୍ମକରୋ’’ତିଆଦିୱଚନଞ୍ଚେତ୍ଥ (ଦୀ। ନି। ୧।୧୮୬) ସାଧକଂ। ଚୋରାଦୀହି ଅସାଧାରଣତୋ ପରଲୋକାନୁଗମନତୋ ମହପ୍ଫଲଭାୱତୋ ସମଥାଦିଗୁଣାଧିଟ୍ଠାନତୋ ଚ ବାହିରଧନଂ ଅତିସେତି ସୀଲଂ। ପରମସ୍ସ ଚିତ୍ତିସ୍ସରିୟସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାୱତୋ ଖତ୍ତିୟାଦୀନଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ଅତିସେତି ସୀଲଂ। ସୀଲନିମିତ୍ତଞ୍ହି ତଂତଂସତ୍ତନିକାୟେସୁ ସତ୍ତାନଂ ଇସ୍ସରିୟଂ, ୱସ୍ସସତଦୀଘପ୍ପମାଣତୋ ଜୀୱିତତୋ ଏକାହମ୍ପି ସୀଲୱତୋ ଜୀୱିତସ୍ସ ୱିସିଟ୍ଠତାୱଚନତୋ ସତି ଚ ଜୀୱିତେ ସିକ୍ଖାନିକ୍ଖିପନସ୍ସ ମରଣତାୱଚନତୋ ସୀଲଂ ଜୀୱିତତୋ ୱିସିଟ୍ଠତରଂ । ୱେରୀନମ୍ପି ମନୁଞ୍ଞଭାୱାୱହନତୋ ଜରାରୋଗୱିପତ୍ତୀହି ଅନଭିଭୱନୀୟତୋ ଚ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅତିସେତି ସୀଲଂ। ପାସାଦହମ୍ମିୟାଦିଟ୍ଠାନୱିସେସେ ରାଜୟୁୱରାଜସେନାପତିଆଦିଟ୍ଠାନୱିସେସେ ଚ ଅତିସେତି ସୀଲଂ ସୁଖୱିସେସାଧିଟ୍ଠାନଭାୱତୋ। ସଭାୱସିନିଦ୍ଧେ ସନ୍ତିକାୱଚରେପି ବନ୍ଧୁଜନେ ମିତ୍ତଜନେ ଚ ଅତିସେତି ଏକନ୍ତହିତସମ୍ପାଦନତୋ ପରଲୋକାନୁଗମନତୋ ଚ ‘‘ନ ତଂ ମାତାପିତା କୟିରା’’ତିଆଦିୱଚନଞ୍ଚେତ୍ଥ (ଧ। ପ। ୪୩) ସାଧକଂ। ତଥା ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥପତ୍ତିବଲକାୟେହି ମନ୍ତାଗଦସୋତ୍ଥାନପ୍ପୟୋଗେହି ଚ ଦୁରାରକ୍ଖଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆରକ୍ଖଭାୱେନ ସୀଲମେୱ ୱିସିଟ୍ଠତରଂ ଅତ୍ତାଧୀନତୋ ଅପରାଧୀନତୋ ମହାୱିସୟତୋ ଚ। ତେନେୱାହ – ‘‘ଧମ୍ମୋ ହୱେ ରକ୍ଖତି ଧମ୍ମଚାରି’’ନ୍ତିଆଦି (ଜା। ୧।୧୦।୧୦୨)। ଏୱମନେକଗୁଣସମନ୍ନାଗତଂ ସୀଲନ୍ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ଅପରିପୁଣ୍ଣା ଚେୱ ସୀଲସମ୍ପଦା ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତି ଅପରିସୁଦ୍ଧା ଚ ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ।

ସଚେ ପନସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ପରିଚୟେନ ସୀଲପଟିପକ୍ଖା ଧମ୍ମା ଦୋସାଦୟୋ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ତେନ ବୋଧିସତ୍ତପଟିଞ୍ଞେନ ଏୱଂ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ନନୁ ତୟା ସମ୍ବୋଧାୟ ପଣିଧାନଂ କତଂ, ସୀଲୱିକଲେନ ଚ ନ ସକ୍କା ଲୋକିୟାପି ସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ପାପୁଣିତୁଂ, ପଗେୱ ଲୋକୁତ୍ତରା, ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ପନ ଅଗ୍ଗଭୂତାୟ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିୟା ଅଧିଟ୍ଠାନଭୂତେନ ସୀଲେନ ପରମୁକ୍କଂସଗତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ‘‘କିକୀୱ ଅଣ୍ଡ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୯; ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୭) ୱୁତ୍ତନୟେନ ସମ୍ମା ସୀଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତେନ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ତୟା ପେସଲେନ ଭୱିତବ୍ବଂ।

ଅପି ଚ ତୟା ଧମ୍ମଦେସନାୟ ୟାନତ୍ତୟେ ସତ୍ତାନଂ ଅୱତାରଣପରିପାଚନାନି କାତବ୍ବାନି, ସୀଲୱିକଲସ୍ସ ଚ ୱଚନଂ ନ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ ହୋତି, ଅସପ୍ପାୟାହାରୱିଚାରସ୍ସ ୱିୟ ୱେଜ୍ଜସ୍ସ ତିକିଚ୍ଛନଂ, ତସ୍ମା କଥାହଂ ସଦ୍ଧେୟ୍ୟୋ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ତାନଂ ଅୱତାରଣପରିପାଚନାନି କରେୟ୍ୟନ୍ତି ସଭାୱପରିସୁଦ୍ଧସୀଲେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। କିଞ୍ଚ ଝାନାଦିଗୁଣୱିସେସୟୋଗେନ ମେ ସତ୍ତାନଂ ଉପକାରକରଣସମତ୍ଥତା ପଞ୍ଞାପାରମିଆଦିପରିପୂରଣଞ୍ଚ, ଝାନାଦୟୋ ଚ ଗୁଣା ସୀଲପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ୱିନା ନ ସମ୍ଭୱନ୍ତୀତି ସମ୍ମଦେୱ ସୀଲଂ ପରିସୋଧେତବ୍ବଂ।

ତଥା ‘‘ସମ୍ବାଧୋ ଘରାୱାସୋ ରଜୋପଥୋ’’ତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୧।୧୯୧; ସଂ। ନି। ୨।୧୫୪; ମ। ନି। ୧।୨୯୧; ୨।୧୦) ଘରାୱାସେ, ‘‘ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମା କାମା’’ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୩୪; ପାଚି। ୧୭୫) ‘‘ମାତାପି ପୁତ୍ତେନ ୱିୱଦତୀ’’ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୧୬୮) ଚ କାମେସୁ, ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ପୁରିସୋ ଇଣଂ ଆଦାୟ କମ୍ମନ୍ତେ ପୟୋଜେୟ୍ୟା’’ତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୧।୨୧୮) କାମଚ୍ଛନ୍ଦାଦୀସୁ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ୱୁତ୍ତୱିପରିୟାୟେନ ‘‘ଅବ୍ଭୋକାସୋ ପବ୍ବଜ୍ଜା’’ତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୧।୧୯୧; ସଂ। ନି। ୨।୧୫୪) ପବ୍ବଜ୍ଜାଦୀସୁ ଆନିସଂସପଟିସଙ୍ଖାୱସେନ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିୟଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧ- (ମ। ନି। ୧।୧୬୩ ଆଦୟୋ) ଆସିୱିସୋପମସୁତ୍ତା- (ସଂ। ନି। ୪।୨୩୮) ଦିୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତଥା ‘‘ପଞ୍ଞାୟ ୱିନା ଦାନାଦୟୋ ଧମ୍ମା ନ ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ୟଥାସକଂ ବ୍ୟାପାରସମତ୍ଥା ଚ ନ ହୋନ୍ତୀ’’ତି ପଞ୍ଞାଗୁଣା ମନସିକାତବ୍ବା। ୟଥେୱ ହି ଜୀୱିତେନ ୱିନା ସରୀରୟନ୍ତଂ ନ ସୋଭତି, ନ ଚ ଅତ୍ତନୋ କିରିୟାସୁ ପଟିପତ୍ତିସମତ୍ଥଂ ହୋତି, ୟଥା ଚ ଚକ୍ଖାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ୱିଞ୍ଞାଣେନ ୱିନା ୟଥାସକଂ ୱିସୟେସୁ କିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ନପ୍ପହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ସଦ୍ଧାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ପଞ୍ଞାୟ ୱିନା ସକିଚ୍ଚପଟିପତ୍ତିୟଂ ଅସମତ୍ଥାନୀତି ପରିଚ୍ଚାଗାଦିପଟିପତ୍ତିୟଂ

ପଞ୍ଞା ପଧାନକାରଣଂ। ଉମ୍ମୀଲିତପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁକା ହି ମହାବୋଧିସତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନିପି ଦତ୍ୱା ଅନତ୍ତୁକ୍କଂସକା ଅପରୱମ୍ଭକା ଚ ହୋନ୍ତି, ଭେସଜ୍ଜରୁକ୍ଖୋ ୱିଯ ୱିକପ୍ପରହିତା କାଲତ୍ତଯେପି ସୋମନସ୍ସଜାତା। ପଞ୍ଞାୱସେନ ହି ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଯୋଗତୋ ପରିଚ୍ଚାଗୋ ପରହିତପ୍ପୱତ୍ତିଯା ଦାନପାରମିଭାୱଂ ଉପେତି। ଅତ୍ତତ୍ଥଞ୍ହି ଦାନଂ ୱଡ୍ଢିସଦିସଂ ହୋତି।

ତଥା ପଞ୍ଞାଯ ଅଭାୱେନ ତଣ୍ହାଦିସଂକିଲେସାୱିଯୋଗତୋ ସୀଲସ୍ସ ୱିସୁଦ୍ଧି ଏୱ ନ ସମ୍ଭୱତି, କୁତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଗୁଣାଧିଟ୍ଠାନଭାୱୋ। ପଞ୍ଞୱା ଏୱ ଚ ଘରାୱାସେ କାମଗୁଣେସୁ ସଂସାରେ ଚ ଆଦୀନୱଂ ପଚ୍ଚଞ୍ଞାଯ ଝାନସମାପତ୍ତିଯଂ ନିବ୍ବାନେ ଚ ଆନିସଂସଂ ସୁଟ୍ଠୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ନିବ୍ବାନାଭିମୁଖୋ ପରେ ଚ ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ୱୀରିଯଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୱିରହିତଂ ଯଥିଚ୍ଛିତମତ୍ଥଂ ନ ସାଧେତି ଦୁରାରମ୍ଭଭାୱତୋ। ୱରମେୱ ହି ଅନାରମ୍ଭୋ ଦୁରାରମ୍ଭତୋ, ପଞ୍ଞାସହିତେନ ପନ ୱୀରିଯେନ ନ କିଞ୍ଚି ଦୁରଧିଗମଂ ଉପାଯପଟିପତ୍ତିତୋ। ତଥା ପଞ୍ଞୱା ଏୱ ପରାପକାରାଦୀନଂ ଅଧିୱାସକଜାତିକୋ ହୋତି, ନ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ। ପଞ୍ଞାୱିରହିତସ୍ସ ଚ ପରେହି ଉପନୀତା ଅପକାରା ଖନ୍ତିଯା ପଟିପକ୍ଖମେୱ ଅନୁବ୍ରୂହେନ୍ତି, ପଞ୍ଞୱତୋ ପନ ତେ ଖନ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ପରିବ୍ରୂହନୱସେନ ଅସ୍ସା ଥିରଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ପଞ୍ଞୱା ଏୱ ତୀଣିପି ସଚ୍ଚାନି ନେସଂ କାରଣାନି ପଟିପକ୍ଖେ ଚ ଯଥାଭୂତଂ ଜାନିତ୍ୱା ପରେସଂ ଅୱିସଂୱାଦକୋ ହୋତି।

ତଥା ପଞ୍ଞାବଲେନ ଅତ୍ତାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତ୍ୱା ଧିତିସମ୍ପଦାଯ ସବ୍ବପାରମୀସୁ ଅଚଲସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନୋ ହୋତି। ପଞ୍ଞୱା ଏୱ ଚ ପିଯମଜ୍ଝତ୍ତୱେରିୱିଭାଗଂ ଅକତ୍ୱା ସବ୍ବତ୍ଥ ହିତୂପସଂହାରକୁସଲୋ ହୋତି। ତଥା ପଞ୍ଞାୱସେନ ଲାଭାଲାଭାଦିଲୋକଧମ୍ମସନ୍ନିପାତେ ନିବ୍ବିକାରତାଯ ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ସବ୍ବାସଂ ପାରମୀନଂ ପଞ୍ଞାୱ ପାରିସୁଦ୍ଧିହେତୂତି ପଞ୍ଞାଗୁଣା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା। ଅପି ଚ ପଞ୍ଞାଯ ୱିନା ନ ଦସ୍ସନସମ୍ପତ୍ତି, ଅନ୍ତରେନ ଚ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦଂ ନ ସୀଲସମ୍ପଦା , ସୀଲଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦାୱିରହିତସ୍ସ ନ ସମାଧିସମ୍ପଦା, ଅସମାହିତେନ ଚ ନ ସକ୍କା ଅତ୍ତହିତମତ୍ତମ୍ପି ସାଧେତୁଂ, ପଗେୱ ଉକ୍କଂସଗତଂ ପରହିତନ୍ତି ପରହିତାଯ ପଟିପନ୍ନେନ ‘‘ନନୁ ତଯା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଞ୍ଞାଯ ପରିୱୁଦ୍ଧିଯଂ ଆଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତେନ ଅତ୍ତା ଓୱଦିତବ୍ବୋ। ପଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ହି ମହାସତ୍ତୋ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନାଧିଟ୍ଠିତୋ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଲୋକଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସତ୍ତେ ନିଯ୍ୟାନମଗ୍ଗେ ଅୱତାରେତି, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଚ ନେସଂ ପରିପାଚେତି।

ତଥା ପଞ୍ଞାବଲେନ ଖନ୍ଧାଯତନାଦୀସୁ ପୱିଚଯବହୁଲୋପୱତ୍ତିନିୱତ୍ତିଯୋ ଯାଥାୱତୋ ପରିଜାନନ୍ତୋ ଦାନାଦଯୋ ଗୁଣେ ୱିସେସନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଭାୱଂ ନଯନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତସିକ୍ଖାଯ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତୀତି ଏୱମାଦିନା ଅନେକାକାରୱୋକାରେ ପଞ୍ଞାଗୁଣେ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ପଞ୍ଞାପାରମୀ ଅନୁବ୍ରୂହେତବ୍ବା।

ତଥା ଦିସ୍ସମାନାନିପି ଲୋକିଯାନି କମ୍ମାନି ନିହୀନୱୀରିଯେନ ପାପୁଣିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟାନି, ଅଗଣିତଖେଦେନ ପନ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯେନ ଦୁରଧିଗମଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ନିହୀନୱୀରିଯୋ ହି ‘‘ସଂସାରମହୋଘତୋ ସବ୍ବସତ୍ତେ ସନ୍ତାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆରଭିତୁମେୱ ନ ସକ୍କୁଣାତି। ମଜ୍ଝିମୋ ଆରଭିତ୍ୱା ଅନ୍ତରା ୱୋସାନମାପଜ୍ଜତି। ଉକ୍କଟ୍ଠୱୀରିଯୋ ପନ ଅତ୍ତସୁଖନିରପେକ୍ଖୋ ଆରମ୍ଭପାରମିମଧିଗଚ୍ଛତୀତି ୱୀରିଯସମ୍ପତ୍ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା। ଅପି ଚ ‘‘ଯସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଏୱ ସଂସାରପଙ୍କତୋ ସମୁଦ୍ଧରଣତ୍ଥମାରମ୍ଭୋ, ତସ୍ସାପି ନ ୱୀରିଯସ୍ସ ସିଥିଲଭାୱେ ମନୋରଥାନଂ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତି ସକ୍କା ସମ୍ଭାୱେତୁଂ, ପଗେୱ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସମୁଦ୍ଧରଣତ୍ଥଂ କତାଭିନୀହାରେନା’’ତି ଚ ‘‘ରାଗାଦୀନଂ ଦୋସଗଣାନଂ ମତ୍ତମହାଗଜାନଂ ୱିଯ ଦୁନ୍ନିୱାରଭାୱତୋ ତନ୍ନିଦାନାନଞ୍ଚ କମ୍ମସମାଦାନାନଂ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକୱଧକସଦିସଭାୱତୋ ତନ୍ନିମିତ୍ତାନଞ୍ଚ ଦୁଗ୍ଗତୀନଂ ସବ୍ବଦା ୱିୱଟମୁଖଭାୱତୋ, ତତ୍ଥ ନିଯୋଜକାନଞ୍ଚ ପାପମିତ୍ତାନଂ ସଦା ସନ୍ନିହିତଭାୱତୋ ତଦୋୱାଦକାରିତାଯ ଚ ବାଲସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱସ୍ସ ସତିସମ୍ଭୱେ ଯୁତ୍ତଂ ସଯମେୱ ସଂସାରଦୁକ୍ଖତୋ ନିସ୍ସରିତୁନ୍ତି ମିଚ୍ଛାୱିତକ୍କା ୱୀରିଯାନୁଭାୱେନ ଦୂରୀଭୱନ୍ତୀ’’ତି ଚ ‘‘ଯଦି ପନ ସମ୍ବୋଧି ଅତ୍ତାଧୀନେନ ୱୀରିଯେନ ସକ୍କା ସମଧିଗନ୍ତୁଂ, କିମେତ୍ଥ ଦୁକ୍କର’’ନ୍ତି ଚ ଏୱମାଦିନା ନଯେନ ୱୀରିଯଗୁଣା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

ତଥା ଖନ୍ତି ନାମାଯଂ ନିରୱସେସଗୁଣପଟିପକ୍ଖସ୍ସ କୋଧସ୍ସ ୱିଧମନତୋ ଗୁଣସମ୍ପାଦନେ ସାଧୂନମପ୍ପଟିହତମାଯୁଧଂ, ପରାଭିଭୱସମତ୍ଥାନଂ ଅଲଙ୍କାରୋ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ବଲସମ୍ପଦା, କୋଧଗ୍ଗିୱିନଯନୋଦକଧାରା, କଲ୍ୟାଣସ୍ସ କିତ୍ତିସଦ୍ଦସ୍ସ ସଞ୍ଜାତିଦେସୋ, ପାପପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱଚୀୱିସୂପସମକରୋ ମନ୍ତାଗଦୋ, ସଂୱରେ ଠିତାନଂ ପରମା ଧୀରପକତି, ଗମ୍ଭୀରାସଯତାଯ ସାଗରୋ, ଦୋସମହାସାଗରସ୍ସ ୱେଲା, ଅପାଯଦ୍ୱାରସ୍ସ ପିଦହନକୱାଟଂ, ଦେୱବ୍ରହ୍ମଲୋକାନଂ ଆରୋହଣସୋପାନଂ, ସବ୍ବଗୁଣାନଂ ଅଧିୱାସନଭୂମି, ଉତ୍ତମା କାଯୱଚୀମନୋୱିସୁଦ୍ଧୀତି ମନସିକାତବ୍ବଂ।

ଅପି ଚ ‘‘ଏତେ ସତ୍ତା ଖନ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅଭାୱତୋ ଇଧଲୋକେ ତପନ୍ତି, ପରଲୋକେ ଚ ତପନୀଯଧମ୍ମାନୁଯୋଗତୋ’’ତି ଚ ‘‘ଯଦିପି ପରାପକାରନିମିତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ପନ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଖେତ୍ତଭୂତୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ବୀଜଭୂତଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ମଯାୱ ଅଭିସଙ୍ଖତ’’ନ୍ତି ଚ ‘‘ତସ୍ସ ଚ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ

ଆଣଣ୍ଣକାରଣମେତ''ନ୍ତି ଚ ''ଅପକାରକେ ଅସତି କଥଂ ମୟ୍ହଂ ଖନ୍ତିସମ୍ପଦା ସମ୍ଭଵତୀ''ତି ଚ ''ଯଦିପାୟଂ ଏତରହି ଅପକାରକୋ, ଅୟଂ ନାମ ପୁବ୍ବେ ଅନେନ ମୟ୍ହଂ ଉପକାରୋ କତୋ''ତି ଚ ''ଅପକାରୋ ଏଵ ଵା ଖନ୍ତିନିମିତ୍ତତାୟ ଉପକାରୋ''ତି ଚ ''ସବ୍ବେପିମେ ସତ୍ତା ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତସଦିସା, ପୁତ୍ତକତାପରାଧେସୁ ଚ କୋ କୁଜ୍ଝିସ୍ସତୀ''ତି ଚ ''ଯେନ କୋଧପିସାଚାଵେସେନ ଅୟଂ ମୟ୍ହଂ ଅପରଜ୍ଝତି, ସ୍ୱାୟଂ କୋଧଭୂତାଵେସୋ ମୟା ଵିନେତବ୍ବୋ''ତି ଚ, ''ଯେନ ଅପକାରେନ ଇଦଂ ମୟ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ଅହମ୍ପି ନିମିତ୍ତ''ନ୍ତି ଚ, ''ଯେହି ଧମ୍ମେହି ଅପକାରୋ କତୋ, ଯତ୍ଥ ଚ କତୋ, ସବ୍ବେପି ତେ ତସ୍ମିଂ ଏଵ ଖଣେ ନିରୁଦ୍ଧା କସ୍ସିଦାନି କେନ କୋପୋ କାତବ୍ବୋ''ତି ଚ, ''ଅନତ୍ତତାୟ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ କୋ କସ୍ସ ଅପରଜ୍ଝତୀ''ତି ଚ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନ୍ତେନ ଖନ୍ତିସମ୍ପଦା ଅନୁବ୍ରୂହେତବ୍ବା।

ଯଦି ପନସ୍ସ ଦୀଘରତ୍ତଂ ପରିଚଯେନ ପରାପକାରନିମିତ୍ତକୋ କୋଧୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦାୟ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ତେନ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ''ଖନ୍ତି ନାମେସା ପରାପକାରସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖପଟିପତ୍ତୀନଂ ପଚ୍ଚୁପକାରକାରଣ''ନ୍ତି ଚ ''ଅପକାରୋ ଚ ମୟ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖୂପନିସା ସଦ୍ଧାତି ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପାଦନେନ ସଦ୍ଧାୟ ସବ୍ବଲୋକେ ଅନଭିରତିସଞ୍ଞାୟ ଚ ପଚ୍ଚୟୋ''ତି ଚ, ''ଇନ୍ଦ୍ରିୟପକତି ହେସା ଯଦିଦଂ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଵିସୟସମାଯୋଗୋ। ତତ୍ଥ ଅନିଟ୍ଠଵିସୟସମାଯୋଗୋ ମୟ୍ହଂ ନ ସିୟାତି ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା''ତି ଚ ''କୋଧଵସିକୋ ସତ୍ତୋ କୋଧେନ ଉମ୍ମତ୍ତୋ ଵିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ, ତତ୍ଥ କିଂ ପଚ୍ଚପକାରେନା''ତି ଚ ''ସବ୍ବେପିମେ ସତ୍ତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଓରସପୁତ୍ତା ଵିୟ ପରିପାଲିତା, ତସ୍ମା ନ ତତ୍ଥ ମୟା ଚିତ୍ତକୋପୋ କାତବ୍ବୋ''ତି ଚ, ''ଅପରାଧକେ ଚ ସତି ଗୁଣେ ଗୁଣଵତି ମୟା କୋପୋ ନ କାତବ୍ବୋ''ତି ଚ, ''ଅସତି ଗୁଣେ ଵିସେସେନ କରୁଣାୟିତବ୍ବୋ''ତି ଚ ''କୋପେନ ଚ ମୟ୍ହଂ ଗୁଣୟସା ନିହୀୟନ୍ତୀ''ତି ଚ, ''କୁଜ୍ଝନେନ ମୟ୍ହଂ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଦୁକ୍ଖସେୟ୍ୟାଦୟୋ ସପତ୍ତକନ୍ତା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ଚ, ''କୋଧୋ ଚ ନାମାୟଂ ସବ୍ବାହିତକାରକୋ ସବ୍ବହିତଵିନାସକୋ ବଲଵା ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ''ତି ଚ, ''ସତି ଚ ଖନ୍ତିୟା ନ କୋଚି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ''ତି ଚ, ''ଅପରାଧକେନ ଅପରାଧନିମିତ୍ତଂ ଯଂ ଆୟତିଂ ଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସତି ଚ ଖନ୍ତିୟା ମୟ୍ହଂ ତଦଭାଵୋ''ତି ଚ, ''ଚିନ୍ତନେନ କୁଜ୍ଝନ୍ତେନ ଚ ମୟା ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋଯେଵ ଅନୁଵତ୍ତିତୋ ହୋତୀ''ତି ଚ, ''କୋଧେ ଚ ମୟା ଖନ୍ତିୟା ଅଭିଭୂତେ ତସ୍ସ ଦାସଭୂତୋ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ସମ୍ମଦେଵ ଅଭିଭୂତୋ ହୋତୀ''ତି ଚ, ''କୋଧନିମିତ୍ତଂ ଖନ୍ତିଗୁଣପରିଚ୍ଚାଗୋ ମୟ୍ହଂ ନ ଯୁତ୍ତୋ''ତି ଚ, ''ସତି ଚ କୋଧେ ଗୁଣଵିରୋଧପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେ କଥଂ ମେ ସୀଲାଦିଧମ୍ମା ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ଅସତି ଚ ତେସୁ କଥାହଂ ସତ୍ତାନଂ ଉପକାରବହୁଲୋ ପଟିଞ୍ଞାନୁରୂପଂ ଉତ୍ତମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ''ତି ଚ, ''ଖନ୍ତିୟା ଚ ସତି ବହିଦ୍ଧା ଵିକ୍ଖେପାଭାଵତୋ ସମାହିତସ୍ସ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତତୋ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ଅସଙ୍ଖତାମତସନ୍ତପଣୀତତାଦିଭାଵତୋ ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମନ୍ତି ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଚ ଅଚିନ୍ତେୟ୍ୟାପରିମେୟ୍ୟପ୍ପଭାଵା''ତି।

ତତୋ ଚ ଅନୁଲୋମିୟଂ ଖନ୍ତିୟଂ ଠିତୋ କେଵଲା ଇମେ ଅତ୍ତତ୍ତନିୟଭାଵରହିତା ଧମ୍ମମତ୍ତା ଯଥାସକଂ ପଚ୍ଚୟେହି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଵୟନ୍ତି, ନ କୁତୋଚି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନ କୁହିଞ୍ଚି ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନ ଚ କତ୍ଥଚି ପତିଟ୍ଠିତା, ନ ଚେତ୍ଥ କୋଚି କସ୍ସଚି ବ୍ୟାପାରୋତି ଅହଂକାରମମଂକାରାନଧିଟ୍ଠାନତା ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମତି, ଯେନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ବୋଧିୟା ନିୟତୋ ଅନାଵତ୍ତିଧମ୍ମୋ ହୋତୀତି ଏଵମାଦିନା ଖନ୍ତିପାରମିୟା ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣା ଵେଦିତବ୍ବା।

ତଥା ସଚ୍ଚେନ ଵିନା ସୀଲାଦୀନଂ ଅସମ୍ଭଵତୋ ପଟିଞ୍ଞାନୁରୂପଂ ପଟିପତ୍ତିୟା ଅଭାଵତୋ ଚ, ସଚ୍ଚଧମ୍ମାତିକ୍କମେ ଚ ସବ୍ବପାପଧମ୍ମାନଂ ସମୋସରଣତୋ ଅସଚ୍ଚସନ୍ଧସ୍ସ ଅପଚ୍ଚୟିକଭାଵତୋ ଆୟତିଞ୍ଚ ଅନାଦେୟ୍ୟଵଚନତାଵହନତୋ ସମ୍ପନ୍ନସଚ୍ଚସ୍ସ ଚ, ସବ୍ବଗୁଣାଧିଟ୍ଠାନଭାଵତୋ ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନେନ ସବ୍ବବୋଧିସମ୍ଭାରାନଂ ପାରିସୁଦ୍ଧିପାରିପୂରିସାମତ୍ଥିୟତୋ ସଭାଵଧମ୍ମାଵିସଂଵାଦନେନ ସବ୍ବବୋଧିସମ୍ଭାରକିଚ୍ଚକରଣତୋ ବୋଧିସତ୍ତପଟିପତ୍ତିୟା ଚ, ପରିନିପ୍ଫତ୍ତିତୋତିଆଦିନା ସଚ୍ଚପାରମିୟା ସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତବ୍ବା।

ତଥା ଦାନାଦୀସୁ ଦଢହସମାଦାନଂ ତଂପଟିପକ୍ଖସନ୍ନିପାତେ ଚ ନେସଂ ଅଚଲାଧିଟ୍ଠାନଂ ତତ୍ଥ ଚ ଧୀରଵୀରଭାଵଂ ଵିନା ନ ଦାନାଦିସମ୍ଭାରା ସମ୍ବୋଧିନିମିତ୍ତା ସମ୍ଭଵନ୍ତୀତିଆଦିନା ଅଧିଟ୍ଠାନେ ଗୁଣା ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତବ୍ବା।

ତଥା ''ଅତ୍ତହିତମତ୍ତେ ଅଵତିଟ୍ଠନ୍ତେନାପି ସତ୍ତେସୁ ହିତଚିତ୍ତତଂ ଵିନା ନ ସକ୍କା ଇଧଲୋକପରଲୋକସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ପାପୁଣିତୁଂ, ପଗେଵ ସବ୍ବସତ୍ତେ ନିବ୍ବାନସମ୍ପତ୍ତିୟଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁକାମେନା''ତି ଚ, ''ପଚ୍ଛା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଲୋକୁତ୍ତରସମ୍ପତ୍ତିଂ ଆକଙ୍ଖନ୍ତେନ ଇଦାନି ଲୋକିୟସମ୍ପତ୍ତିଆକଙ୍ଖା ଯୁତ୍ତରୂପା''ତି ଚ, ''ଇଦାନି ଆସୟମତ୍ତେନ ପରେସଂ ହିତସୁଖୂପସଂହାରଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ କଦା ପୟୋଗେନ ତଂ ସାଧେସ୍ସାମୀ''ତି ଚ, ''ଇଦାନି ମୟା ହିତସୁଖୂପସଂହାରେନ ସଂଵଡ୍ଢିତା ପଚ୍ଛା ଧମ୍ମସଂଵିଭାଗସହାୟା ମୟ୍ହଂ ଭଵିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଚ, ''ଏତେହି ଵିନା ନ ମୟ୍ହଂ ବୋଧିସମ୍ଭାରା ସମ୍ଭଵନ୍ତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବବୁଦ୍ଧଗୁଣଵିଭୂତିନିପ୍ଫତ୍ତିକାରଣତ୍ତା ମୟ୍ହଂ ଏତେ ପରମଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ କୁସଲାୟତନଂ ଉତ୍ତମଂ ଗାରଵଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଚ, ସଵିସେସଂ ସତ୍ତେସୁ ସବ୍ବେସୁ ହିତଜ୍ଝାସୟତା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତବ୍ବା , କିଞ୍ଚ କରୁଣାଧିଟ୍ଠାନତୋପି ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତା ଅନୁବ୍ରୂହେତବ୍ବା। ଵିମରିୟାଦୀକତେନ ହି ଚେତସା ସତ୍ତେସୁ ହିତସୁଖୂପସଂହାରନିରତସ୍ସ ତେସଂ ଅହିତଦୁକ୍ଖାପନୟନକାମତା ବଲଵତୀ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଦଢହମୂଲା। କରୁଣା ଚ ସବ୍ବେସଂ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମାନଂ ଆଦି ଚରଣଂ ପତିଟ୍ଠା ମୂଲଂ ମୁଖଂ ପମୁଖନ୍ତି ଏଵମାଦିନା ମେତ୍ତାୟ ଗୁଣା ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତବ୍ବା।

ତଥା ‘‘ଉପେକ୍ଖାଯ ଅଭାୱେ ସଉେହି କତା ୱିପ୍ପକାରା ଚିଉସ୍ସ ୱିକାରଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ଯୁଂ, ସତି ଚ ଚିଉୱିକାରେ ଦାନାଦୀନଂ ସମ୍ଭାରାନଂ ସମ୍ଭୱୋ ଏୱ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଚ, ‘‘ମେତ୍ତାସିନେହେନ ସିନେହିତେ ଚିତ୍ତେ ଉପେକ୍ଖାଯ ୱିନା ସମ୍ଭାରାନଂ ପାରିସୁଦ୍ଧି ନ ହୋତୀ’’ତି ଚ, ‘‘ଅନୁପେକ୍ଖକୋ ସମ୍ଭାରେସୁ ପୁଞ୍ଞସମ୍ଭାରଂ ତଜ୍ଜପାକଞ୍ଚ ସଉହିତତ୍ଥଂ ପରିଣାମେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ’’ତି ଚ, ‘‘ଉପେକ୍ଖାଯ ଅଭାୱେ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ୱିଭାଗଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଚ୍ଚଜିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ’’ତି ଚ, ‘‘ଉପେକ୍ଖାରହିତେନ ଜୀୱିତପରିକ୍ଖାରାନଂ ଜୀୱିତସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରାଯଂ ଅମନସିକରିତ୍ୱା ସୀଲୱିସୋଧନଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ’’ତି ଚ, ତଥା ଉପେକ୍ଖାୱସେନ ଅରତିରତିସହସ୍ସେୱ ନେକ୍ଖମ୍ମବଲସିଦ୍ଧିତୋ ଉପପତ୍ତିତୋ ଇକ୍ଖଣୱସେନ ସବ୍ବସମ୍ଭାରକିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତିତୋ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧସ୍ସ ୱୀରିଯସ୍ସ ଅନୁପେକ୍ଖଣେ ପଧାନକିଚ୍ଚାକରଣତୋ ଉପେକ୍ଖତୋ ଏୱ ତିତିକ୍ଖାନିଜ୍ଝାନସମ୍ଭୱତୋ ଉପେକ୍ଖାୱସେନ ସଉସଙ୍ଖାରାନଂ ଅୱିସଂୱାଦନତୋ ଲୋକଧମ୍ମାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖଣେନ ସମାଦିନ୍ନଧମ୍ମେସୁ ଅଚଲାଧିଟ୍ଠାନସିଦ୍ଧିତୋ ପରାପକାରାଦୀସୁ ଅନାଭୋଗୱସେନେୱ ମେତ୍ତାୱିହାରନିପ୍ଫତ୍ତିତୋତି ସବ୍ବବୋଧିସମ୍ଭାରାନଂ ସମାଦାନାଧିଟ୍ଠାନପାରିପୂରିନିପ୍ଫତ୍ତିଯୋ ଉପେକ୍ଖାନୁଭାୱେନ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଏୱମାଦିନା ନଯେନ ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା। ଏୱଂ ଅପରିଚ୍ଚାଗପରିଚ୍ଚାଗାଦୀସୁ ଯଥାକ୍କମଂ ଆଦୀନୱାନିସଂସପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ଦାନାଦିପାରମୀନଂ ପଚ୍ଚଯୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତଥା ସପରିକ୍ଖାରା ପଞ୍ଚଦସ ଚରଣଧମ୍ମା ପଞ୍ଚ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ। ତତ୍ଥ ଚରଣଧମ୍ମା ନାମ ସୀଲସଂୱରୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା, ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗୋ, ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମା, ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି ଚ। ତେସୁ ସୀଲାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ତେରସାପି ଧୁତଧମ୍ମା ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦଯୋ ଚ ପରିକ୍ଖାରା। ସଦ୍ଧମ୍ମେସୁ ସଦ୍ଧାଯ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘସୀଲଚାଗଦେୱତୂପସମାନୁସ୍ସତିଲୂଖପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନ-
ସିନିଦ୍ଧପୁଗ୍ଗଲସେୱନପସାଦନୀଯଧମ୍ମପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତଦଧିମୁତ୍ତତା ପରିକ୍ଖାରୋ। ହିରୋତ୍ତପ୍ପାନଂ
ଅକୁସଲାଦୀନୱପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଅପାଯାଦୀନୱପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣକୁସଲଧମ୍ମୂପତ୍ଥମ୍ଭନ-
ଭାୱପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣହିରୋତ୍ତପ୍ପରହିତପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନହିରୋତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନପୁଗ୍ଗଲସେନତଦଧିମୁତ୍ତତା। ବାହୁସଚ୍ଚସ୍ସ ପୁବ୍ବଯୋଗପରିପୁଚ୍ଛକ-
ଭାୱସଦ୍ଧମ୍ମାଭିଯୋଗଅନୱଜ୍ଜୱିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନାଦିପରିଚଯପରିପକ୍କିନ୍ଦ୍ରିଯତାକିଲେସଦୂରୀଭାୱଅପ୍ପସ୍ସୁତ- ପରିୱଜ୍ଜନବହୁସ୍ସୁତସେୱନତଦଧିମୁତ୍ତତା। ୱୀରିଯସ୍ସ ଅପାଯଭଯପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣ- ଗମନୱୀଥିପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଧମ୍ମମହତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଥିନମିଦ୍ଧୱିନୋଦନକୁସୀତପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନ-
ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯପୁଗ୍ଗଲସେୱନସମ୍ମପ୍ପଧାନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତଦଧିମୁତ୍ତତା । ସତିଯା
ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞମୁଟ୍ଠସ୍ସତିପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନୌପଟ୍ଠିତସ୍ସତିପୁଗ୍ଗଲସେୱନତଦଧିମୁତ୍ତତା। ପଞ୍ଞାଯ
ପରିପୁଚ୍ଛକଭାରୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିଯାଇନ୍ଦ୍ରିଯସମତ୍ତପଟିପାଦନଦୁପ୍ପଞ୍ଞପୁଗ୍ଗଲ-
ପରିୱଜ୍ଜନପଞ୍ଞୱନ୍ତପୁଗ୍ଗଲସେୱନଗମ୍ଭୀରଞାଣଚରିଯପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତଦଧିମୁତ୍ତତା। ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ସୀଲାଦିଚତୁକ୍କଂ ଅଟ୍ଠତିଂସାଯ ଆରମ୍ମଣେସୁ ପୁବ୍ବଭାଗଭାୱନା ଆୱଜ୍ଜନାଦିୱସୀଭାୱକରଣଞ୍ଚ ପରିକ୍ଖାରୋ। ତତ୍ଥ ସୀଲାଦୀହି ପଯୋଗସୁଦ୍ଧିଯା ସତ୍ତାନଂ ଅଭଯଦାନେ ଆସଯସୁଦ୍ଧିଯା ଆମିସଦାନେ ଉଭଯସୁଦ୍ଧିଯା ଧମ୍ମଦାନେ ସମତ୍ଥୋ ହୋତୀତିଆଦିନା ଚରଣାଦୀନଂ ଦାନାଦିସମ୍ଭାରାନଂ ପଚ୍ଚଯଭାୱୋ ଯଥାରହଂ ନିଦ୍ଧାରେତବ୍ବୋ। ଅତିୱିତ୍ଥାରଭଯେନ ନ ନିଦ୍ଧାରଯିମ୍ହାତି। ଏୱଂ ସମ୍ପତ୍ତିଚକ୍କାଦଯୋପି ଦାନାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯୋତି ୱେଦିତବ୍ବା।

କୋ ସଂକିଲେସୋତି? ଅୱିସେସେନ ତଣ୍ହାଦୀହି ପରାମଟ୍ଠଭାୱୋ ପାରମୀନଂ ସଂକିଲେସୋ, ୱିସେସେନ ପନ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକୱିକପ୍ପା ଦାନପାରମିଯା ସଂକିଲେସୋ। ସତ୍ତକାଲୱିକପ୍ପା ସୀଲପାରମିଯା, କାମଭୱତଦୁପସମେସୁ ଅଭିରତିଅନଭିରତିୱିକପ୍ପା ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଯା, ଅହଂ ମମାତି ୱିକପ୍ପା ପଞ୍ଞାପାରମିଯା, ଲୀନୁଦ୍ଧଚ୍ଚୱିକପ୍ପା ୱୀରିଯପାରମିଯା, ଅତ୍ତପରୱିକପ୍ପା ଖନ୍ତିପାରମିଯା, ଅଦିଟ୍ଠାଦୀସୁ ଦିଟ୍ଠାଦିୱିକପ୍ପା ସଚ୍ଚପାରମିଯା, ବୋଧିସମ୍ଭାରତବ୍ବିପକ୍ଖେସୁ ଦୋସଗୁଣୱିକପ୍ପା ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିଯା, ହିତାହିତୱିକପ୍ପା ମେତ୍ତାପାରମିଯା, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠୱିକପ୍ପା ଉପେକ୍ଖାପାରମିଯା ସଂକିଲେସୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

କିଂ ୱୋଦାନନ୍ତି? ତଣ୍ହାଦୀହି ଅନୁପଘାତୋ ଯଥାୱୁତ୍ତୱିକପ୍ପୱିରହୋ ଚ ଏତାସଂ ୱୋଦାନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅନୁପହତା ହି ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠିକୋଧୂପନାହମକ୍ଖପଠଆସୈସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯ- ମାଯାସାଠେଯ୍ଯଥମ୍ଭସାରମ୍ଭମଦପ୍ପମାଦାଦୀହି କିଲେସେହି ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକୱିକପ୍ପାଦିରହିତା ଚ ଦାନାଦିପାରମିଯୋ ପରିସୁଦ୍ଧା ପଭସ୍ସରା ଭୱନ୍ତୀତି।

କୋ ପଟିପକ୍ଖୋତି? ଅୱିସେସେନ ସବ୍ବେପି ସଂକିଲେସା ସବ୍ବେପି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଏତାସଂ ପଟିପକ୍ଖୋ, ୱିସେସେନ ପନ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତା ମଚ୍ଛେରାଦଯୋତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅପି ଚ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକଦାନଫଲେସୁ ଅଲୋଭାଦୋସାମୋହଗୁଣଯୋଗତୋ ଲୋଭଦୋସମୋହପଟିପକ୍ଖଂ ଦାନଂ, କାଯାଦିଦୋସୱଜ୍ଜାପଗମତୋ ଲୋଭାଦିପଟିପକ୍ଖଂ ସୀଲଂ, କାମସୁଖପରୂପଘାତଅତ୍ତକିଲମଥପରିୱଜ୍ଜନତୋ ଦୋସତ୍ତଯପଟିପକ୍ଖଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ, ଲୋଭାଦୀନଂ ଅନ୍ଧୀକରଣତୋ ଞାଣସ୍ସ ଚ ଅନନ୍ଧୀକରଣତୋ ଲୋଭାଦିପଟିପକ୍ଖା ପଞ୍ଞା , ଅଲୀନାନୁଦ୍ଧତଞାଯାରମ୍ଭୱସେନ ଲୋଭାଦିପଟିପକ୍ଖଂ

ୱୀରିଯଂ, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠସୁଞ୍ଞତାନଂ ଖମନତୋ ଲୋଭାଦିପଟିପକ୍ଖା ଖନ୍ତି, ସତିପି ପରେସଂ ଉପକାରେ ଅପକାରେ ଚ ଯଥାଭୂତସ୍ସୱଡିଯା ଲୋଭାଦିପଟିପକ୍ଖଂ ସଚ୍ଚଂ, ଲୋକଧମ୍ମେ ଅଭିଭୁଯ୍ଯ ଯଥାସମାଦିନ୍ନେସୁ ସମ୍ଭାରେସୁ ଅଚଲନତୋ ଲୋଭାଦିପଟିପକ୍ଖଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ନୀୱରଣୱିୱେକତୋ ଲୋଭାଦିପଟିପକ୍ଖା ମେତ୍ତା, ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ଅନୁନଯପଟିଘୱିଦ୍ଧଂସନତୋ ସମପ୍ପୱତ୍ତିତୋ ଚ ଲୋଭାଦିପଟିପକ୍ଖା ଉପେକ୍ଖାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

କା ପଟିପତ୍ତୀତି? ଦାନପାରମିଯା ତାୱ ସୁଖୂପକରଣସରୀରଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗେନ ଭଯାପନୁଦନେନ ଧମ୍ମୋପଦେସେନ ଚ ବହୁଧା ସତ୍ତାନଂ ଅନୁଗ୍ଗହକରଣଂ ପଟିପତ୍ତି। ତତ୍ଥ ଆମିସଦାନଂ ଅଭଯଦାନଂ ଧମ୍ମଦାନନ୍ତି ଦାତବ୍ବୱତ୍ଥୁୱସେନ ତିୱିଧଂ ଦାନଂ। ତେସୁ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବୱତ୍ଥୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଂ ବାହିରନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ। ତତ୍ଥ ବାହିରଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ଯାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ସେଯ୍ଯାୱସଥପଦୀପେଯ୍ଯନ୍ତି ଦସୱିଧଂ। ଅନ୍ନାଦୀନଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯାଦିୱିଭାଗେନ ଅନେକୱିଧଂ। ତଥା ରୂପାରମ୍ମଣଂ ଯାୱ ଧମ୍ମାରମ୍ମଣନ୍ତି ଆରମ୍ମଣତୋ ଛବ୍ବିଧଂ। ରୂପାରମ୍ମଣାଦୀନଞ୍ଚ ନୀଲାଦିୱିଭାଗେନ ଅନେକୱିଧଂ। ତଥା ମଣିକନକରଜତମୁତ୍ତାପୱାଳଆଦି, ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଆରାମାଦି, ଦାସିଦାସଗୋମହିଂସାଦି ନାନାୱିଧୱିତ୍ତୂପକରଣୱସେନ ଅନେକୱିଧଂ।

ତତ୍ଥ ମହାପୁରିସୋ ବାହିରଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଦେନ୍ତୋ ''ଯୋ ଯେନ ଅତ୍ଥିକୋ, ତଂ ତସ୍ସ ଦେତି, ଦେନ୍ତୋ ଚ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥିକୋ''ତି ସଯମେୱ ଜାନନ୍ତୋ ଅଯାଚିତୋପି ଦେତି ପଗେୱ ଯାଚିତୋ। ମୁତ୍ତଚାଗୋ ଦେତି, ନୋ ଅମୁତ୍ତଚାଗୋ, ପରିଯତ୍ତଂ ଦେତି, ନୋ ଅପରିଯତ୍ତଂ ସତି ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମେ। ନ ପଚ୍ଚୁପକାରସନିସ୍ସିତୋ ଦେତି। ଅସତି ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମେ ହି ପରିଯତ୍ତେ ସଂୱିଭାଗାରହଂ ସଂୱିଭଜତି। ନ ଚ ଦେତି ପରୂପଘାତାୱହଂ ସତ୍ଥୱିସମଜ୍ଜାଦିକଂ, ନାପି କୀଳଅନକଂ ଯଂ ଅନତ୍ଥୂପସଂହିତଂ ପମାଦାୱହଞ୍ଚ। ନ ଚ ଗିଲାନସ୍ସ ଯାଚକସ୍ସ ପାନଭୋଜନାଦିଅସପ୍ପାଯଂ ପମାଣରହିତଂ ୱା ଦେତି, ପମାଣଯୁତ୍ତଂ ପନ ସପ୍ପାଯମେୱ ଦେତି।

ତଥା ଯାଚିତୋ ଗହଟ୍ଠାନଂ ଗହଟ୍ଠାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଦେତି, ପବ୍ବଜିତାନଂ ପବ୍ବଜିତାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଦେତି, ମାତାପିତରୋ ଞାତିସାଲୋହିତା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ପୁତ୍ତଦାରଦାସକମ୍ମକରାତି ଏତେସୁ କସ୍ସଚି ପୀଳଅଂ ଅଜନେନ୍ତୋ ଦେତି, ନ ଚ ଉଳଆରଂ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଂ ପଟିଜାନିତ୍ୱା ଲୂଖଂ ଦେତି, ନ ଚ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକସନିସ୍ସିତୋ ଦେତି, ନ ଚ ପଚ୍ଚୁପକାରସନିସ୍ସିତୋ ଦେତି, ନ ଚ ଫଲପାଟିକଙ୍ଖୀ ଦେତି ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯା, ନ ଚ ଯାଚକେ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଂ ୱା ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦେତି, ନ ଚ ଅସଞ୍ଞତାନଂ ଯାଚକାନଂ ଅକ୍କୋସକରୋସକାନମ୍ପି ଅପୱିଦ୍ଧଂ ଦାନଂ ଦେତି, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତୋ ସକ୍କଚ୍ଚମେୱ ଦେତି, ନ ଚ କୋତୂହଲମଙ୍ଗଲିକୋ ହୁତ୍ୱା ଦେତି, କମ୍ମଫଲମେୱ ପନ ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ଦେତି, ନପି ଯାଚକେ ପଯିରୁପାସନାଦୀହି ପରିକିଲେସେତ୍ୱା ଦେତି, ଅପରିକିଲେସନ୍ତୋ ଏୱ ପନ ଦେତି, ନ ଚ ପରେସଂ ୱଞ୍ଚନାଧିପ୍ପାଯୋ ଭେଦନାଧିପ୍ପାଯୋ ୱା ଦାନଂ ଦେତି, ଅସଂକିଲିଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଏୱ ଦେତି, ନପି ଫରୁସୱାଚୋ ଭାକୁଟିମୁଖୋ ଦାନଂ ଦେତି, ପିଯୱାଦୀ ପନ ପୁବ୍ବଭାସୀ ମିତୱଚନୋ ହୁତ୍ୱା ଦେତି , ଯସ୍ମିଞ୍ଚ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମେ ଉଳଆରମନୁଞ୍ଞତାଯ ୱା ଚିରପରିଚଯେନ ୱା ଗେଧସଭାୱତାଯ ୱା ଲୋଭଧମ୍ମୋ ଅଧିମତ୍ତୋ ହୋତି, ଜାନନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଖିପ୍ପମେୱ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ଯାଚକେ ପରିଯେସିତ୍ୱାପି ଦେତି, ଯଞ୍ଚ ଦେଯ୍ଯୱତ୍ଥୁ ପରିତ୍ତଂ ଯାଚକୋପି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ, ତଂ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱାପି ଅତ୍ତାନଂ ବାଧେତ୍ୱା ଦେନ୍ତୋ ଯାଚକଂ ସମ୍ମାନେତି ଯଥା ତଂ ଅକିତ୍ତିପଣ୍ଡିତୋ। ନ ଚ ମହାପୁରିସୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାରଦାସକମ୍ମକରପୋରିସେ ଯାଚିତୋ ତେ ଅସଞ୍ଞାପିତେ ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତେ ଯାଚକାନଂ ଦେତି, ସମ୍ମଦେୱ ପନ ସଞ୍ଞାପିତେ ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତେ ଦେତି। ଦେନ୍ତୋ ଚ ଯକ୍ଖରକ୍ଖସପିସାଚାଦୀନଂ ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ କୁରୂରକମ୍ମନ୍ତାନଂ ୱା ଜାନନ୍ତୋ ନ ଦେତି, ତଥା ରଜ୍ଜମ୍ପି ତାଦିସାନଂ ନ ଦେତି। ଯେ ଲୋକସ୍ସ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଅନତ୍ଥାଯ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ଯେ ପନ ଧମ୍ମିକା ଧମ୍ମେନ ଲୋକଂ ପାଲେନ୍ତି, ତେସଂ ଦେତି। ଏୱଂ ତାୱ ବାହିରଦାନେ ପଟିପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଦାନଂ ପନ ଦ୍ୱୀହି ଆକାରେହି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କଥଂ? ଯଥା ନାମ କୋଚି ପୁରିସୋ ଘାସଚ୍ଛାଦନହେତୁ ଅତ୍ତାନଂ ପରସ୍ସ ନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ୱିଧେଯ୍ଯଭାୱଂ ଉପଗଚ୍ଛତି ଦାସବ୍ଯଂ, ଏୱମେୱ ମହାପୁରିସୋ ସମ୍ବୋଧିହେତୁ ନିରାମିସଚିତ୍ତୋ ସତ୍ତାନଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ହିତସୁଖଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଦାନପାରମିଂ ପରିପୂରେତୁକାମୋ ଅତ୍ତାନଂ ପରସ୍ସ ନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ୱିଧେଯ୍ଯଭାୱଂ ଉପଗଚ୍ଛତି ଯଥାକାମକରଣୀଯତଂ। କରଚରଣନଯନାଦିଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ ତେନ ତେନ ଅତ୍ଥିକାନଂ ଅକମ୍ପିତୋ ଅନୋଲୀନୋ ଅନୁପ୍ପଦେତି, ନ ତତ୍ଥ ସଜ୍ଜତି ନ ସଙ୍କୋଚଂ ଆପଜ୍ଜତି ଯଥା ତଂ ବାହିରୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ, ତଥା ହି ମହାପୁରିସୋ ଦ୍ୱୀହି ଆକାରେହି ବାହିରୱତ୍ଥୁଂ ପରିଚ୍ଚଜତି ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୋଗାଯ ୱା ଯାଚକାନଂ ତେସଂ ମନୋରଥଂ ପରିପୂରେନ୍ତୋ, ଅତ୍ତନୋ ୱସୀଭାୱାଯ ୱା, ତତ୍ଥ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ମୁତ୍ତଚାଗୋ, ଏୱମହଂ ନିସ୍ସଙ୍ଗଭାୱନାଯ ସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀତି। ଏୱଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକୱତ୍ଥୁ ଦୀଯମାନଂ ଯାଚକସ୍ସ ଏକନ୍ତେନେୱ ହିତାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ତଂ ଦେତି, ନ ଇତରଂ। ନ ଚ ମହାପୁରିସୋ ମାରସ୍ସ ମାରକାଯିକାନଂ ଦେୱତାନଂ ୱା ୱିହିଂସାଧିପ୍ପାଯାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ୱା ଜାନମାନୋ ଦେତି ''ମା ତେସଂ ଅନତ୍ଥୋ ଅହୋସୀ''ତି। ଯଥା ଚ ମାରକାଯିକାନଂ, ଏୱଂ ତେହି ଅନ୍ୱାୱିଟ୍ଠାନମ୍ପି ନ ଦେତି, ନପି ଉମ୍ମତ୍ତକାନଂ। ଇତରେସଂ ପନ ଯାଚିଯମାନୋ ସମନନ୍ତରମେୱ ଦେତି, ତାଦିସାଯ

ଯାଚନାୟ ଦୁଲ୍ଲଭଭାୱତୋ ତାଦିସସ୍ସ ଚ ଦାନସ୍ସ ଦୁକ୍କରଭାୱତୋ।

ଅଭୟଦାନଂ ପନ ରାଜତୋ ଚୋରତୋ ଅଗ୍ଗିତୋ ଉଦକତୋ ୱେରିପୁଗ୍ଗଲତୋ ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦିୱାଳମିଗତୋ ନାଗୟକ୍ଖରକ୍ଖସପିସାଚାଦିତୋ ସତ୍ତାନଂ ଭୟେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେ ତତୋ ପରିତ୍ତାଣଭାୱେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଧମ୍ମଦାନଂ ପନ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠଚିତ୍ତସ୍ସ ଅୱିପରୀତା ଧମ୍ମଦେସନା, ଓପାୟିକୋ ହିତସ୍ସ ଉପଦେସୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକପରମତ୍ଥୱସେନ ୟେନ ସାସନେ ଅନୋତିଣ୍ଣାନଂ ଅୱତାରଣଂ ଓତିଣ୍ଣାନଂ ପରିପାଚନଂ। ତତ୍ରାୟଂ ନୟୋ – ସଙ୍ଖେପତୋ ତାୱ ଦାନକଥା ସୀଲକଥା ସଗ୍ଗକଥା କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ ସଂକିଲେସୋ ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ସାୱକବୋଧିୟଂ ଅଧିମୁତ୍ତଚିତ୍ତାନଂ ସରଣଗମନଂ ସୀଲସଂୱରୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଜାଗରିୟାନୁୟୋଗୋ ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମା ଅଟ୍ଠତିଂସାୟ ଆରମ୍ମଣେସୁ କମ୍ମକରଣୱସେନ ସମଥାନୁୟୋଗୋ ରୂପକାୟାଦୀସୁ ୱିପସ୍ସନାଭିନିୱେସେସୁ ୟଥାରହଂ ଅଭିନିୱେସମୁଖେନ ୱିପସ୍ସନାନୁୟୋଗୋ, ତଥା ୱିସୁଦ୍ଧିପଟିପଦା ସମ୍ମତ୍ତଗହଣଂ ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ସାୱକବୋଧୀତି ଏତେସଂ ଗୁଣସଂକିତ୍ତନୱସେନ ୟଥାରହଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠାପନା ପରିୟୋଦପନା ଚ। ତଥା ପଚ୍ଚେକବୋଧିୟଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିୟଞ୍ଚ ଅଧିମୁତ୍ତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ୟଥାରହଂ ଦାନାଦିପାରମୀନଂ ସଭାୱରସଲକ୍ଖଣାଦିସଂକିତ୍ତନମୁଖେନ ତୀସୁପି ଅୱତ୍ଥାସୁ ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ମହାନୁଭାୱତାୱିଭାୱନେନ ୟାନଦ୍ୱୟେ ପତିଟ୍ଠାପନା ପରିୟୋଦପନା ଚ। ଏୱଂ ମହାପୁରିସୋ ସତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମଦାନଂ ଦେତି।

ତଥା ମହାପୁରିସୋ ସତ୍ତାନଂ ଆମିସଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ "ଇମିନାହଂ ଦାନେନ ସତ୍ତାନଂ ଆୟୁୱଣ୍ଣସୁଖବଲପଟିଭାନାଦିସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ରମଣୀୟଂ ଅଗ୍ଗଫଲସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ନିପ୍ଫାଦେୟ୍ୟ"ନ୍ତି ଅନ୍ନଦାନଂ ଦେତି, ତଥା ସତ୍ତାନଂ କାମକିଲେସପିପାସାୱୂପସମାୟ ପାନଂ ଦେତି, ତଥା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣତାୟ ହିରୋତ୍ତପ୍ପାଲଙ୍କାରସ୍ସ ଚ ନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ୱତ୍ଥାନି ଦେତି, ତଥା ଇଦ୍ଧିୱିଧସ୍ସ ଚେୱ ନିବ୍ବାନସୁଖସ୍ସ ଚ ନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ୟାନଂ ଦେତି, ତଥା ସୀଲଗନ୍ଧନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ଗନ୍ଧଂ ଦେତି, ତଥା ବୁଦ୍ଧଗୁଣସୋଭାନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ମାଲାୱିଲେପନଂ ଦେତି, ବୋଧିମଣ୍ଡାସନନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ଆସନଂ ଦେତି, ତଥାଗତସେୟ୍ୟାନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ସେୟ୍ୟଂ ଦେତି, ସରଣଭାୱନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ଆୱସଥଂ ଦେତି, ପଞ୍ଚଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭାୟ ପଦୀପେୟ୍ୟଂ ଦେତି, ବ୍ୟାମପ୍ପଭାନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ରୂପଦାନଂ ଦେତି, ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରନିପ୍ଫତ୍ତିୟା ସଦ୍ଦଦାନଂ ଦେତି, ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ପିୟଭାୱାୟ ରସଦାନଂ ଦେତି, ବୁଦ୍ଧସୁଖୁମାଲଭାୱାୟ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଦାନଂ ଦେତି, ଅଜରାମରଭାୱାୟ ଭେସଜ୍ଜଦାନଂ ଦେତି, କିଲେସଦାସବ୍ୟୱିମୋଚନତ୍ଥଂ ଦାସାନଂ ଭୁଜିସ୍ସତାଦାନଂ ଦେତି, ସଦ୍ଧମ୍ମାଭିରତିୟା ଅନୱଜ୍ଜଖିଡ୍ଡାରତିହେତୁଦାନଂ ଦେତି, ସବ୍ବେପି ସତ୍ତେ ଅରିୟାୟ ଜାତିୟା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଭାୱୂପନୟନାୟ ପୁତ୍ତଦାନଂ ଦେତି, ସକଲସ୍ସପି ଲୋକସ୍ସ ପତିଭାୱୂପଗମନାୟ ଦାରଦାନଂ ଦେତି, ସୁଭଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିୟା ସୁୱଣ୍ଣମଣିମୁତ୍ତାପୱାଳଆଦିଦାନଂ, ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସମ୍ପତ୍ତିୟା ନାନାୱିଧୱିଭୂସନଦାନଂ, ସଦ୍ଧମ୍ମକୋସାଧିଗମାୟ ୱିତ୍ତକୋସଦାନଂ, ଧମ୍ମରାଜଭାୱାୟ ରଜ୍ଜଦାନଂ, ଝାନାଦିସମ୍ପତ୍ତିୟା ଆରାମୁୟ୍ୟାନତଳାକୱନଦାନଂ, ଚକ୍କଙ୍କିତେହି ପାଦେହି ବୋଧିମଣ୍ଡୂପସଙ୍କମନାୟ ଚରଣଦାନଂ, ଚତୁରୋଘନିତ୍ଥରଣାୟ ସତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଧମ୍ମହତ୍ଥଦାନତ୍ଥଂ ହତ୍ଥଦାନଂ, ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିୟାଦିପଟିଲାଭାୟ କଣ୍ଣନାସାଦିଦାନଂ, ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭାୟ ଚକ୍ଖୁଦାନଂ, "ଦସ୍ସନସୱନାନୁସ୍ସରଣପାରିଚରିୟାଦୀସୁ ସବ୍ବକାଲଂ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ହିତସୁଖାୱହୋ, ସବ୍ବଲୋକେନ ଚ ଉପଜୀୱିତବ୍ବୋ ମେ କାୟୋ ଭୱେୟ୍ୟା"ତି ମଂସଲୋହିତାଦିଦାନଂ, "ସବ୍ବଲୋକୁତ୍ତମୋ ଭୱେୟ୍ୟ"ନ୍ତି ଉତ୍ତମଙ୍ଗଦାନଂ ଦେତି।

ଏୱଂ ଦଦନ୍ତୋ ଚ ନ ଅନେସନାୟ ଦେତି, ନ ଚ ପରୋପଘାତେନ, ନ ଭୟେନ, ନ ଲଜ୍ଜାୟ, ନ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟରୋସନେନ, ନ ପଣୀତେ ସତି ଲୂଖଂ, ନ ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନେନ, ନ ପରୱମ୍ଭନେନ, ନ ଫଲାଭିସଙ୍ଖାୟ, ନ ୟାଚକଜିଗୁଚ୍ଛାୟ, ନ ଅଚିତ୍ତୀକାରେନ ଦେତି, ଅଥ ଖୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦେତି, ସହତ୍ଥେନ ଦେତି, କାଲେନ ଦେତି, ଚିତ୍ତୀକତ୍ୱା ଦେତି, ଅୱିଭାଗେନ ଦେତି। ତୀସୁ କାଲେସୁ ସୋମନସ୍ସିତୋ ଦେତି, ତତୋ ଏୱ ଚ ଦତ୍ୱା ନ ପଚ୍ଛାନୁତାପୀ ହୋତି। ନ ପଟିଗ୍ଗାହକୱସେନ ମାନାୱମାନଂ କରୋତି, ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ପିୟସମୁଦାଚାରୋ ହୋତି ୱଦଞ୍ଞୂ ୟାଚୟୋଗୋ ସପରିୱାରଦାୟକୋ। ଅନ୍ନଦାନଞ୍ହି ଦେନ୍ତୋ "ତଂ ସପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ"ତି ୱତ୍ଥାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଦେତି। ତଥା ୱତ୍ଥଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ "ତଂ ସପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ"ତି ଅନ୍ନାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଦେତି। ୟାନଦାନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ତଥା ରୂପଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ଇତରାରମ୍ମଣାନିପି ତସ୍ସ ପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ଦେତି, ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ତତ୍ଥ ରୂପଦାନଂ ନାମ ନୀଲପୀତଲୋହିତଓଦାତାଦିୱଣ୍ଣାସୁ ପୁପ୍ଫୱତ୍ଥଧାତୂସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଲଭିତ୍ୱା ରୂପୱସେନ ଆଭୁଜିତ୍ୱା "ରୂପଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ରୂପଦାନଂ ମୟ୍ହ"ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତାଦିସେ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେ ଦାନଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି ସୱତ୍ଥୁକଂ କତ୍ୱା। ଏତଂ ରୂପଦାନଂ ନାମ।

ସଦ୍ଦଦାନଂ ପନ ଭେରିସଦ୍ଦାଦିୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଦଂ କନ୍ଦମୂଲାନି ୱିୟ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ନୀଲୁପ୍ପଲହତ୍ଥକଂ ୱିୟ ଚ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ସୱତ୍ଥୁକଂ ପନ କତ୍ୱା ଦେନ୍ତୋ ସଦ୍ଦଦାନଂ ଦେତି ନାମ। ତସ୍ମା ୟଦା "ସଦ୍ଦଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ"ତି ଭେରିମୁଦିଙ୍ଗାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରେନ ତୂରିୟେନ ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ଉପହାରଂ କରୋତି କାରେତି ଚ, "ସଦ୍ଦଦାନଂ ମେ"ତି ଭେରିଆଦୀନି ଠପେତି ଠପାପେତି ଚ। ଧମ୍ମକଥିକାନଂ ପନ ସରଭେସଜ୍ଜଂ

ତେଲଫାଣିତାଦିଂ ଦେତି, ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ଘୋସେତି, ସରଭଞ୍ଞଂ ଭଣତି, ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତି, ଉପନିସିନ୍ନକକଥଂ ଅନୁମୋଦନକଥଞ୍ଚ କରୋତି କାରେତି ଚ, ତଦା ସଦ୍ଦଦାନଂ ନାମ ହୋତି।

ତଥା ଗନ୍ଧଦାନଂ ମୂଲଗନ୍ଧାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ରଜନୀୟଂ ଗନ୍ଧୱତ୍ଥୁଂ ପିଂସିତମେୱ ୱା ଗନ୍ଧଂ ୟଂକିଞ୍ଚି ଲଭିତ୍ୱା ଗନ୍ଧୱସେନ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ‘‘ଗନ୍ଧଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ଗନ୍ଧଦାନଂ ମୟ୍ହ’’ନ୍ତି ବୁଦ୍ଧରତନାଦୀନଂ ପୂଜଂ କରୋତି କାରେତି ଚ, ଗନ୍ଧପୂଜନତ୍ଥାୟ ଅଗରୁଚନ୍ଦନାଦିକେ ଗନ୍ଧୱତ୍ଥୁକେ ପରିଚ୍ଚଜତି। ଇଦଂ ଗନ୍ଧଦାନଂ।

ତଥା ମୂଲରସାଦୀସୁ ୟଂକିଞ୍ଚି ରଜନୀୟଂ ରସୱତ୍ଥୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ରସୱସେନ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ‘‘ରସଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ରସଦାନଂ ମୟ୍ହ’’ନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟାନଂ ଦେତି, ରସୱତ୍ଥୁମେୱ ୱା ଧଞ୍ଞଗୱାଦିକଂ ପରିଚ୍ଚଜତି। ଇଦଂ ରସଦାନଂ।

ତଥା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଦାନଂ ମଞ୍ଚପୀଠାଦିୱସେନ ଅତ୍ଥରଣପାୱୁରଣାଦିୱସେନ ଚ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୟଦା ହି ମଞ୍ଚପୀଠଭିସିବିମ୍ବୋହନାଦିକଂ ନିୱାସନପାରୁପନାଦିକଂ ୱା ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସଂ ରଜନୀୟଂ ଅନୱଜ୍ଜଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱତ୍ଥୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱସେନ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ‘‘ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଦାନଂ ମୟ୍ହ’’ନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟାନଂ ଦେତି। ୟଥାୱୁତ୍ତଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୱତ୍ଥୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ପରିଚ୍ଚଜତି, ଇଦଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଦାନଂ।

ଧମ୍ମଦାନଂ ପନ ଧମ୍ମାରମ୍ମଣସ୍ସ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା ଓଜପାନଜୀୱିତୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଓଜାଦୀସୁ ହି ଅଞ୍ଞତରଂ ରଜନୀୟଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ଧମ୍ମାରମ୍ମଣୱସେନ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ‘‘ଧମ୍ମଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ଧମ୍ମଦାନଂ ମୟ୍ହ’’ନ୍ତି ସପ୍ପିନୱନୀତାଦିଓଜଦାନଂ ଦେତି। ଅମ୍ବପାନାଦିଅଟ୍ଠୱିଧପାନଦାନଂ ଦେତି, ଜୀୱିତଦାନନ୍ତି ଆଭୁଜିତ୍ୱା ସଲାକଭତ୍ତପକ୍ଖିକଭତ୍ତାଦୀନି ଦେତି, ଅଫାସୁକଭାୱେନ ଅଭିଭୂତାନଂ ବ୍ୟାଧିତାନଂ ୱେଜ୍ଜେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତି, ଜାଲଂ ଫାଲାପେତି, କୁମିନଂ ୱିଦ୍ଧଂସାପେତି, ସକୁଣପଞ୍ଜରଂ ୱିଦ୍ଧଂସାପେତି, ବନ୍ଧନେନ ବଦ୍ଧାନଂ ସତ୍ତାନଂ ବନ୍ଧନମୋକ୍ଖଂ କାରେତି, ମାଘାତଭେରିଂ ଚରାପେତି, ଅଞ୍ଞାନି ଚ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତପରିତ୍ତାଣତ୍ଥଂ ଏୱରୂପାନି କମ୍ମାନି କରୋତି କାରାପେତି ଚ। ଇଦଂ ଧମ୍ମଦାନଂ ନାମ।

ସବ୍ବମେତଂ ୟଥାୱୁତ୍ତଂ ଦାନସମ୍ପଦଂ ସକଲଲୋକହିତସୁଖାୟ ପରିଣାମେତି। ଅତ୍ତନୋ ଚ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିୟା ଅକୁପ୍ପାୟ ୱିମୁତ୍ତିୟା ଅପରିକ୍ଖୟସ୍ସ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅପରିକ୍ଖୟସ୍ସ ୱୀରିୟସ୍ସ ଅପରିକ୍ଖୟସ୍ସ ସମାଧିସ୍ସ ଅପରିକ୍ଖୟସ୍ସ ପଟିଭାନସ୍ସ ଅପରିକ୍ଖୟସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ଅପରିକ୍ଖୟାୟ ୱିମୁତ୍ତିୟା ପରିଣାମେତି । ଇମଞ୍ଚ ଦାନପାରମିଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତେନ ମହାସତ୍ତେନ ଜୀୱିତେ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା ତଥା ଭୋଗେସୁ, ବହୁସାଧାରଣତା ଚ ନେସଂ ମନସିକାତବ୍ବା, ସତ୍ତେସୁ ଚ ମହାକରୁଣା ସତତଂ ସମିତଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତବ୍ବା। ଏୱଞ୍ହି ଭୋଗେ ଗହେତବ୍ବସାରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଆଦିତ୍ତତୋ ୱିୟ ଅଗାରତୋ ସବ୍ବଂ ସାପତେୟ୍ୟଂ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ବହି ନୀହରନ୍ତୋ ନ କିଞ୍ଚି ସେସେତି, ନ କତ୍ଥଚି ୱିଭାଗଂ କରୋତି, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ନିରପେକ୍ଖୋ ନିସ୍ସଜ୍ଜତି ଏୱ। ଅୟଂ ତାୱ ଦାନପାରମିୟା ପଟିପତ୍ତିକ୍କମୋ।

ସୀଲପାରମିୟା ପନ ଅୟଂ ପଟିପତ୍ତିକ୍କମୋ – ୟସ୍ମା ସବ୍ବଞ୍ଞୁସୀଲାଲଙ୍କାରେହି ସତ୍ତେ ଅଲଙ୍କରିତୁକାମେନ ମହାପୁରିସେନ ଆଦିତୋ ଅତ୍ତନୋ ଏୱ ତାୱ ସୀଲଂ ୱିସୋଧେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଚ ଚତୂହି ଆକାରେହି ସୀଲଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି – ଅଜ୍ଝାସୟୱିସୁଦ୍ଧିତୋ, ସମାଦାନତୋ, ଅୱୀତିକ୍କମନତୋ, ସତି ଚ ୱୀତିକ୍କମେ ପୁନ ପଟିପାକତିକକରଣତୋ। ୱିସୁଦ୍ଧାସୟତାୟ ହି ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତାଧିପତି ହୁତ୍ୱା ପାପଜିଗୁଚ୍ଛନସଭାୱୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ହିରିଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସୁପରିସୁଦ୍ଧସମାଚାରୋ ହୋତି। ତଥା ପରତୋ ସମାଦାନେ ସତି ଏକଚ୍ଚୋ ଲୋକାଧିପତି ହୁତ୍ୱା ପାପତୋ ଉତ୍ତସନ୍ତୋ ଓତ୍ତପ୍ପଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସୁପରିସୁଦ୍ଧସମାଚାରୋ ହୋତି। ଇତି ଉଭୟଥାପି ଏତେ ଅୱୀତିକ୍କମନତୋ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି। ଅଥ ପନ କଦାଚି ସତିସମ୍ମୋସେନ ସୀଲସ୍ସ ଖଣ୍ଡାଦିଭାୱୋ ସିୟା। ତାୟେୱ ୟଥାୱୁତ୍ତାୟ ହିରୋତ୍ତପ୍ପସମ୍ପତ୍ତିୟା ଖିପ୍ପମେୱ ନଂ ୱୁଟ୍ଠାନାଦିନା ପଟିପାକତିକଂ କରୋତି।

ତୟିଦଂ ସୀଲଂ ୱାରିତ୍ତଂ, ଚାରିତ୍ତନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ। ତତ୍ଥାୟଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱାରିତ୍ତସୀଲେ ପଟିପତ୍ତିକ୍କମୋ – ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ତଥା ଦୟାପନ୍ନଚିତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ୟଥା ସୁପିନନ୍ତେନପି ନ ଆଘାତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ପରୂପକାରନିରତତାୟ ପରସନ୍ତକୋ ଅଲଗଦ୍ଦୋ ୱିୟ ନ ପରାମସିତବ୍ବୋ। ସଚେ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟତୋପି ଆରାଚାରୀ ହୋତି ସତ୍ତୱିଧମେଥୁନସଂୟୋଗୱିରହିତୋ, ପଗେୱ ପରଦାରଗମନତୋ। ସଚେ ପନ ଅପବ୍ବଜିତୋ ଗହଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ପରେସଂ ଦାରେସୁ ସଦା ପାପକଂ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେତି। କଥେନ୍ତୋ ଚ ସଚ୍ଚଂ ହିତଂ ପିୟଂ ୱଚନଂ ପରିମିତମେୱ ଚ କାଲେନ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ ଭାସିତା ହୋତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅୱିପରୀତଦସ୍ସନୋ କମ୍ମସ୍ସକତଞାଣେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମଗ୍ଗତେସୁ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନେସୁ ନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧୋ ହୋତି ନିୱିଟ୍ଠପେମୋ।

ଇତି ଚତୁରାପାୟୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖାନଂ ପଥଭୂତେହି ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେହି ଅକୁସଲଧମ୍ମେହି ଚ ଓରମିତ୍ୱା ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖାନଂ ପଥଭୂତେସୁ କୁସଲକମ୍ମପଥେସୁ

ପଟିଚ୍ଚିତସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧାସଯପଯୋଗତାଯ ଯଥାଭିପତ୍ଥିତା ସତ୍ତାନଂ ହିତସୁଖୂପସଂହିତା ମନୋରଥା ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଅଭିନିପ୍ଫଜ୍ଜନ୍ତି, ପାରମିଯୋ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଏୱଂଭୂତୋ ହି ଅଯଂ। ତତ୍ଥ ହିଂସାନିୱତ୍ତିଯା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅଭଯଦାନଂ ଦେତି, ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ମେତ୍ତାଭାୱନଂ ସମ୍ପାଦେତି, ଏକାଦସ ମେତ୍ତାନିସଂସେ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ, ଦୀଘାଯୁକୋ ସୁଖବହୁଲୋ ଲକ୍ଖଣୱିସେସେ ପାପୁଣାତି, ଦୋସୱାସନଞ୍ଚ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି।

ତଥା ଅଦିନ୍ନାଦାନନିୱତ୍ତିଯା ଚୋରାଦୀହି ଅସାଧାରଣେ ଭୋଗେ ଅଧିଗଚ୍ଛତି। ପରେହି ଅନାସଙ୍କନୀଯୋ ପିଯୋ ମନାପୋ ୱିସ୍ସସନୀଯୋ ୱିଭୱସମ୍ପତ୍ତୀସୁ ଅଲଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ପରିଚ୍ଚାଗସୀଲୋ ଲୋଭୱାସନଞ୍ଚ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି।

ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯନିୱତ୍ତିଯା ଅଲୋଲୋ ହୋତି ସନ୍ତକାଯଚିତ୍ତୋ, ସତ୍ତାନଂ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ ଅପରିସଙ୍କନୀଯୋ , କଲ୍ଯାଣୋ ଚସ୍ସ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଅଲଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ହୋତି ମାତୁଗାମେସୁ ଅଲୁଦ୍ଧାସଯୋ, ନେକ୍ଖମ୍ମବହୁଲୋ ଲକ୍ଖଣୱିସେସେ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ଲୋଭୱାସନଞ୍ଚ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି।

ମୁସାୱାଦନିୱତ୍ତିଯା ସତ୍ତାନଂ ପମାଣଭୂତୋ ହୋତି ପଚ୍ଚଯିକୋ ଥେତୋ ଆଦେଯ୍ଯୱଚନୋ, ଦେୱତାନଂ ପିଯୋ ମନାପୋ, ସୁରଭିଗନ୍ଧମୁଖୋ ଆରକ୍ଖିତକାଯୱଚୀସମାଚାରୋ, ଲକ୍ଖଣୱିସେସେ ଚ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, କିଲେସୱାସନଞ୍ଚ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି।

ପେସୁଞ୍ଞନିୱତ୍ତିଯା ପରୂପକ୍କମେହିପି ଅଭେଜ୍ଜକାଯୋ ହୋତି ଅଭେଜ୍ଜପରିୱାରୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମେସୁ ଚ ଅଭେଜ୍ଜନକସଦ୍ଧୋ, ଦଳ୍ହମିତ୍ତୋ ଭୱନ୍ତରପରିଚିତାନଂ ୱିଯ ସତ୍ତାନଂ ଏକନ୍ତପିଯୋ ଅସଂକିଲେସବହୁଲୋ।

ଫରୁସୱାଚାନିୱତ୍ତିଯା ସତ୍ତାନଂ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ ସୁଖସୀଲୋ ମଧୁରୱଚନୋ ସମ୍ଭାୱନୀଯୋ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଚସ୍ସ ସରୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି।

ସମ୍ଫପ୍ପଲାପନିୱତ୍ତିଯା ସତ୍ତାନଂ ପିଯୋ ହୋତି ମନାପୋ ଗରୁ ଭାୱନୀଯୋ ଚ ଆଦେଯ୍ଯୱଚନୋ ପରିମିତାଲାପୋ। ମହେସକ୍ଖୋ ଚ ହୋତି ମହାନୁଭାୱୋ, ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକେନ ପଟିଭାନେନ ପଞ୍ହାନଂ ବ୍ଯାକରଣକୁସଲୋ, ବୁଦ୍ଧଭୂମିଯଞ୍ଚ ଏକାଯ ଏୱ ୱାଚାଯ ଅନେକଭାସାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଅନେକେସଂ ପଞ୍ହାନଂ ବ୍ଯାକରଣସମତ୍ଥୋ ହୋତି।

ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁତାଯ ଇଚ୍ଛିତଲାଭୀ ହୋତି, ଉଳାରେସୁ ଚ ଭୋଗେସୁ ରୁଚିଂ ପଟିଲଭତି, ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାଦୀନଂ ସମ୍ମତୋ ହୋତି, ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେହି ଅନଭିଭୱନୀଯୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱେକଲ୍ଲଂ ନ ପାପୁଣାତି, ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ ଚ ହୋତି।

ଅବ୍ଯାପାଦେନ ପିଯଦସ୍ସନୋ ହୋତି, ସତ୍ତାନଂ ସମ୍ଭାୱନୀଯୋ ପରହିତାଭିନନ୍ଦିତାଯ ଚ ସତ୍ତେ ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ପସାଦେତି, ଅଲୂଖସଭାୱୋ ଚ ହୋତି ମେତ୍ତାୱିହାରୀ, ମହେସକ୍ଖୋ ଚ ହୋତି ମହାନୁଭାୱୋ।

ମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନାଭାୱେନ କଲ୍ଯାଣେ ସହାଯେ ପଟିଲଭତି, ସୀସଚ୍ଛେଦମ୍ପି ପାପୁଣନ୍ତୋ ପାପକମ୍ମଂ ନ କରୋତି, କମ୍ମସ୍ସକତାଦସ୍ସନତୋ ଅକୋତୂହଲମଙ୍ଗଲିକୋ ଚ ହୋତି, ସଦ୍ଧମ୍ମେ ଚସ୍ସ ସଦ୍ଧା ପତିଟ୍ଠିତା ହୋତି ମୂଲଜାତା, ସଦ୍ଦହତି ଚ ତଥାଗତାନଂ ବୋଧିଂ, ସମଯନ୍ତରେସୁ ନାଭିରମତି ଉକ୍କାରଟ୍ଠାନେ ୱିଯ ରାଜହଂସୋ , ଲକ୍ଖଣତ୍ତଯପରିଜାନନକୁସଲୋ ହୋତି, ଅନ୍ତେ ଚ ଅନାୱରଣଞାଣଲାଭୀ, ଯାୱ ବୋଧିଂ ନ ପାପୁଣାତି, ତାୱ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସତ୍ତନିକାଯେ ଉକ୍କଟ୍ଠୁକ୍କଟ୍ଠୋ ଚ ହୋତି, ଉଳାରୁଳାରା ସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ପାପୁଣାତି। ଇତି ହିଦଂ ସୀଲଂ ନାମ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ସବ୍ବବୁଦ୍ଧଗୁଣାନଂ ପଭୱଭୂମି, ସବ୍ବବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମାନଂ ଆଦି ଚରଣଂ ମୁଖଂ ପମୁଖନ୍ତି ବହୁମାନନଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା କାଯୱଚୀସଂଯମେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମନେ ଆଜୀୱୱିସୁଦ୍ଧିଯଂ ପଚ୍ଚଯପରିଭୋଗେସୁ ଚ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞବଲେନ ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକଂ ମିତ୍ତମୁଖପଚ୍ଚତ୍ଥିକଂ ୱିଯ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ''କିକୀୱ ଅଣ୍ଡ''ନ୍ତିଆଦିନା (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୯; ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୭) ୱୁତ୍ତନଯେନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୀଲଂ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ତାୱ ୱାରିତ୍ତସୀଲେ ପଟିପତ୍ତିକ୍କମୋ।

ଚାରିତ୍ତସୀଲେ ପନ ପଟିପତ୍ତି ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବା – ଇଧ ବୋଧିସତ୍ତୋ କଲ୍ଯାଣମିତ୍ତାନଂ ଗରୁଟ୍ଠାନିଯାନଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ କାଲେନ କାଲଂ କତ୍ତା ହୋତି, ତଥା ତେସଂ କାଲେନ କାଲଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ କତ୍ତା ହୋତି, ଗିଲାନାନଂ କାଯୱେଯ୍ଯାୱଟିକଂ। ସୁଭାସିତପଦାନି ସୁତ୍ୱା ସାଧୁକାରଂ କତ୍ତା ହୋତି, ଗୁଣୱନ୍ତାନଂ ଗୁଣେ ୱଣ୍ଣେତା ପରେସଂ ଅପକାରେ ଖନ୍ତା, ଉପକାରେ ଅନୁସ୍ସରିତା, ପୁଞ୍ଞାନି ଅନୁମୋଦିତା, ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞାନି ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯା ପରିଣାମେତା, ସବ୍ବକାଲଂ ଅପ୍ପମାଦୱିହାରୀ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ, ସତି ଚ ଅଚ୍ଚଯେ ଅଚ୍ଚଯତୋ ଦିସ୍ୱା ତାଦିସାନଂ ସହଧମ୍ମିକାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ଆୱିକତ୍ତା, ଉତ୍ତରି ଚ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଂ ସମ୍ମଦେୱ ପରିପୂରେତା।

ତଥା ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପାସୁ ଅନ୍ବୂପସଂହିତାସୁ ସତ୍ତାନଂ ଇତିକତ୍ତବ୍ବତାସୁ ଦକ୍ଖୋ ଅନଲସୋ ସହାଯଭାୱଂ ଉପଗଚ୍ଛତି। ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଚ ସତ୍ତାନଂ ବ୍ଯାଧିଆଦିଦୁକ୍ଖେସୁ ଯଥାରହଂ ପଟିକାରୱିଧାଯକୋ। ଞାତିଭୋଗାଦିବ୍ଯସନପତିତେସୁ ସୋକାପନୋଦନୋ ଉଲ୍ଲୁମ୍ପନସଭାୱାୱଟ୍ଠିତୋ ହୁତ୍ୱା ନିଗ୍ଗହାରହାନଂ ଧମ୍ମେନେୱ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନକୋ ଯାୱଦେୱ ଅକୁସଲା ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କୁସଲେ ପତିଟ୍ଠାପନାଯ। ପଗ୍ଗହାରହାନଂ ଧମ୍ମେନେୱ ପଗ୍ଗଣ୍ହନକୋ। ଯାନି ପୁରିମକାନଂ ମହାବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଉଳାରତମାନି ପରମଦୁକ୍କରାନି ଅଚିନ୍ତେଯ୍ଯାନୁଭାୱାନି ସତ୍ତାନଂ ଏକନ୍ତହିତସୁଖାୱହାନି ଚରିତାନି, ଯେହି ନେସଂ ବୋଧିସମ୍ଭାରା ସମ୍ମଦେୱ ପରିପାକଂ ଅଗମଂସୁ, ତାନି ସୁତ୍ୱା ଅନୁବ୍ବିଗ୍ଗୋ ଅନୁତ୍ରାସୋ ତେପି ମହାପୁରିସା ମନୁସ୍ସା ଏୱ, କମେନ ପନ ସିକ୍ଖାପାରିପୂରିଯା ଭାୱିତତ୍ତଭାୱା ତାଦିସାଯ ଉଳାରତମାଯ ଆନୁଭାୱସମ୍ପତ୍ତିଯା ବୋଧିସମ୍ଭାରେସୁ ଉକ୍କଂସପାରମିପ୍ପତ୍ତା ଅହେସୁଂ, ତସ୍ମା ମଯାପି ସୀଲାଦିସିକ୍ଖାସୁ ସମ୍ମଦେୱ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଯାଯ ପଟିପତ୍ତିଯା ଅହମ୍ପି ଅନୁକ୍କମେନ ସିକ୍ଖଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ଏକନ୍ତତୋ ତଂ ପଦଂ ଅନୁପାପୁଣିସ୍ସାମୀତି ସଦ୍ଧାପୁରେଚାରିକଂ ୱୀରିଯଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ସମ୍ମଦେୱ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତି।

ତଥା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକଲ୍ଯାଣୋ ହୋତି ୱିୱଟାପରାଧୋ, ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ପୱିୱିତ୍ତୋ ଅସଂସଟ୍ଠୋ ଦୁକ୍ଖସହୋ ଅପରିତସ୍ସନଜାତିକୋ ଅନୁଦ୍ଧତୋ ଅନୁନ୍ନଳୋ ଅଚପଲୋ ଅମୁଖରୋ ଅୱିକିଣ୍ଣୱାଚୋ ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ସନ୍ତମାନସୋ କୁହନାଦିମିଚ୍ଛାଜୀୱରହିତୋ ଆଚାରଗୋଚରସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଣୁମତ୍ତେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ ଭଯଦସ୍ସାୱୀ ସମାଦାଯ ସିକ୍ଖତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ ପହିତତ୍ତୋ କାଯେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ନିରପେକ୍ଖୋ, ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି କାଯେ ଜୀୱିତେ ୱା ଅପେକ୍ଖଂ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି, ପଗେୱ ଅଧିମତ୍ତଂ। ସବ୍ବେପି ଦୁସ୍ସୀଲ୍ଯହେତୁଭୂତେ କୋଧୂପନାହାଦିକେ ଉପକ୍କିଲେସେ ପଜହତି ୱିନୋଦେତି। ଅପ୍ପମତ୍ତକେନ ଚ ୱିସେସାଧିଗମେନ ଅପରିତୁଟ୍ଠୋ ହୋତି, ନ ସଙ୍କୋଚଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଉପରୂପରି ୱିସେସାଧିଗମାଯ ୱାଯମତି।

ଯେନ ଯଥାଲଦ୍ଧା ସମ୍ପତ୍ତି ହାନଭାଗିଯା ୱା ଠିତିଭାଗିଯା ୱା ନ ହୋତି, ତଥା ମହାପୁରିସୋ ଅନ୍ଧାନଂ ପରିଣାଯକୋ ହୋତି, ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖତି, ବଧିରାନଂ ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ସଞ୍ଞଂ ଦେତି, ଅତ୍ଥମନୁଗ୍ଗାହେତି, ତଥା ମୂଗାନଂ। ପୀଠସପ୍ପିକାନଂ ପୀଠଂ ଦେତି ଯାନଂ ଦେତି ୱାହେତି ୱା। ଅସ୍ସଦ୍ଧାନଂ ସଦ୍ଧାପଟିଲାଭାଯ ୱାଯମତି, କୁସୀତାନଂ ଉସ୍ସାହଜନନାଯ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀନଂ ସତିସମାଯୋଗାଯ, ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତାନଂ ସମାଧିସମ୍ପଦାଯ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞାନଂ ପଞ୍ଞାଧିଗମାଯ ୱାଯମତି। କାମଚ୍ଛନ୍ଦପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ କାମଚ୍ଛନ୍ଦପଟିୱିନୋଦନାଯ ୱାଯମତି। ବ୍ଯାପାଦଥିନମିଦ୍ଧୋଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚୱିଚିକିଚ୍ଛାପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱିନୋଦନାଯ ୱାଯମତି। କାମୱିତକ୍କାଦିଅପକତାନଂ କାମୱିତକ୍କାଦିମିଚ୍ଛାୱିତକ୍କୱିନୋଦନାଯ ୱାଯମତି। ପୁବ୍ବକାରୀନଂ ସତ୍ତାନଂ କତଞ୍ଞୁତଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁବ୍ବଭାସୀ ପିଯୱାଦୀ ସଙ୍ଗାହକୋ ସଦିସେନ ଅଧିକେନ ୱା ପଚ୍ଚୁପକାରେନ ସମ୍ମାନେତା ହୋତି।

ଆପଦାସୁ ସହାଯକିଚ୍ଚଂ ଅନୁତିଟ୍ଠତି। ତେସଂ ତେସଞ୍ଚ ସତ୍ତାନଂ ପକତିସଭାୱଞ୍ଚ ପରିଜାନିତ୍ୱା ଯେହି ଯଥା ସଂୱସିତବ୍ବଂ ହୋତି, ତେହି ତଥା ସଂୱସତି। ଯେସୁ ଚ ଯଥା ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ହୋତି, ତେସୁ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଅକୁସଲତୋ ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କୁସଲେ ପତିଟ୍ଠାପନୱସେନ, ନ ଅଞ୍ଞଥା। ପରଚିତ୍ତାନୁରକ୍ଖଣା ହି ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଯାୱଦେୱ କୁସଲାଭିୱଡ୍ଢିଯା। ତଥା ହିତଜ୍ଝାସଯେନାପି ପରୋ ନ ହିଂସିତବ୍ବୋ, ନ ଭଣ୍ଡିତବ୍ବୋ, ନ ମଙ୍କୁଭାୱମାପାଦେତବ୍ବୋ, ନ ପରସ୍ସ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବଂ, ନ ନିଗ୍ଗହଟ୍ଠାନେ ନ ଚୋଦେତବ୍ବୋ, ନ ନୀଚତରଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଅତ୍ତା ଉଚ୍ଚତରେ ଠପେତବ୍ବୋ, ନ ଚ ପରେସୁ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅସେୱିନା ଭୱିତବ୍ବଂ, ନ ଅତିସେୱିନା ଭୱିତବ୍ବଂ, ନ ଅକାଲସେୱିନା।

ସେୱିତବ୍ବଯୁତ୍ତେ ପନ ସତ୍ତେ ଦେସକାଲାନୁରୂପଂ ସେୱତି। ନ ଚ ପରେସଂ ପୁରତୋ ପିଯେ ୱିଗରହତି, ଅପ୍ପିଯେ ୱା ପସଂସତି। ନ ଅୱିସ୍ସଟ୍ଠୱିସ୍ସାସୀ ହୋତି। ନ ଧମ୍ମିକଂ ଉପନିମନ୍ତନଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ନ ସଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଉପଗଚ୍ଛତି, ନାଧିକଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନେ ସଦ୍ଧାନିସଂସକଥାଯ ସମ୍ପହଂସତି। ସୀଲସୁତଚାଗପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନେ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନକଥାଯ ସମ୍ପହଂସତି। ସଚେ ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଭିଞ୍ଞାବଲପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି, ପମାଦାପନ୍ନେ ସତ୍ତେ ଅଭିଞ୍ଞାବଲେନ ଯଥାରହଂ ନିରଯାଦିକେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସଂୱେଜେତ୍ୱା ଅସ୍ସଦ୍ଧାଦିକେ ସଦ୍ଧାଦୀସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ସାସନେ ଓତାରେତି। ସଦ୍ଧାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନେ ପରିପାଚେତି। ଏୱମଯଂ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଚାରିତ୍ତଭୂତୋ ଅପରିମାଣୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦୋ କୁସଲାଭିସନ୍ଦୋ ଉପରୂପରି ଅଭିୱଡ୍ଢତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅପି ଚ ଯା ସା ''କିଂ ସୀଲଂ କେନଟ୍ଠେନ ସୀଲ''ନ୍ତିଆଦିନା ପୁଚ୍ଛଂ କତ୍ୱା ''ପାଣାତିପାତାଦୀହି ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ ୱା ପୂରେନ୍ତସ୍ସ ଚେତନାଦଯୋ ଧମ୍ମା ସୀଲ''ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ନାନପ୍ପକାରତୋ ସୀଲସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୬ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତା, ସା ସବ୍ବାପି ଇଧ ଆହରିତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବା। କେୱଲଞ୍ହି ତତ୍ଥ ସାୱକବୋଧିସତ୍ତୱସେନ ସୀଲକଥା ଆଗତା, ଇଧ ମହାବୋଧିସତ୍ତୱସେନ କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବାତି ଅଯମେୱ ୱିସେସୋ। ଯତୋ ଇଦଂ ସୀଲଂ ମହାପୁରିସୋ ଯଥା ନ ଅତ୍ତନୋ ଦୁଗ୍ଗତିଯଂ ପରିକ୍କିଲେସୱିମୁତ୍ତିଯା ସୁଗତିଯମ୍ପି, ନ ରଜ୍ଜସମ୍ପତ୍ତିଯା, ନ ଚକ୍କୱତ୍ତି, ନ ଦେୱ, ନ ସକ୍କ, ନ ମାର, ନ ବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଯା ପରିଣାମେତି, ତଥା ନ ଅତ୍ତନୋ ତେୱିଜ୍ଜତାଯ, ନ ଛଳଭିଞ୍ଞତାଯ , ନ ଚତୁପ୍ପଟିସମ୍ଭିଦାଧିଗମାଯ, ନ ସାୱକବୋଧିଯା, ନ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଯା, ପରିଣାମେତି, ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଭାୱେନ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ

ଅନୁତ୍ତରସୀଲାଲଙ୍କାରସମ୍ପାଦନନ୍ତମେଵ ପରିଣାମେତୀତି। ଅଯଂ ସୀଲପାରମିଯା ପଟିପତ୍ତିକ୍କମୋ।

ତଥା ଯସ୍ମା କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପରିଗ୍ଗହିତା ଆଦୀନଵଦସ୍ସନପୁବ୍ବଙ୍ଗମା କାମେହି ଚ ଭଵେହି ଚ ନିକ୍ଖମନଵସେନ ପଵତ୍ତା କୁସଲଚିତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତି ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ, ତସ୍ମା ସକଲସଂକିଲେସନିଵାସନଟ୍ଠାନତାଯ ପୁତ୍ତଦାରାଦୀହି ମହାସମ୍ବାଧତାଯ କସିଵାଣିଜ୍ଜାଦିନାନାଵିଧକମ୍ମନ୍ତାଧିଟ୍ଠାନବ୍ୟାକୁଲତାଯ ଚ ଘରାଵାସସ୍ସ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖାଦୀନଂ ଅନୋକାସତଂ, କାମାନଞ୍ଚ ସତ୍ଥଧାରାଲଗ୍ଗମଧୁବିନ୍ଦୁ ଵିଯ ଚ ଅଵଲିୟ୍ହମାନା ପରିତ୍ତସ୍ସାଦା ଵିପୁଲାନତ୍ଥାନୁବନ୍ଧାତି ଚ, ଵିଜ୍ଜୁଲତୋଭାସେନ ଗହେତବ୍ବନଚ୍ଚଂ ଵିଯ ପରିତ୍ତକାଲୂପଲବ୍ଭା, ଉମ୍ମତ୍ତକାଲଙ୍କାରୋ ଵିଯ ଵିପରୀତସଞ୍ଞାଯ ଅନୁଭଵିତବ୍ବା, କରୀସାଵଚ୍ଛାଦନା ଵିଯ ପଟିକାରଭୂତା, ଉଦକତେମିତଙ୍ଗୁଲିଯା ତନୂଦକପାନଂ ଵିଯ ଅତିତ୍ତିକରା, ଛାତଜ୍ଝତ୍ତଭୋଜନଂ ଵିଯ ସାବାଧା, ବଳିସାମିସଂ ଵିଯ ବ୍ୟସନସନ୍ନିପାତକାରଣଂ, ଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପୋ ଵିଯ କାଲତ୍ତଯେପି ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିହେତୁଭୂତା, ମକ୍କଟଲେପୋ ଵିଯ ବନ୍ଧନିମିତ୍ତଂ, ଘାତକାଵଚ୍ଛାଦନା ଵିଯ ଅନତ୍ଥଚ୍ଛାଦନା, ସପତ୍ତଗାମଵାସୋ ଵିଯ ଭଯଟ୍ଠାନଭୂତା, ପଚ୍ଚତ୍ଥିକପୋସକୋ ଵିଯ କିଲେସମାରାଦୀନଂ ଆମିସଭୂତା, ଛଣସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଵିଯ ଵିପରିଣାମଦୁକ୍ଖା, କୋଟରଗ୍ଗି ଵିଯ ଅନ୍ତୋଦାହକା, ପୁରାଣକୂପାଵଲମ୍ବୀବୀରଣମଧୁପିଣ୍ଡଂ ଵିଯ ଅନେକାଦୀନଵା, ଲୋଣୂଦକପାନଂ ଵିଯ ପିପାସାହେତୁଭୂତା, ସୁରାମେରଯଂ ଵିଯ ନୀଚଜନସେଵିତା, ଅପ୍ପସ୍ସାଦତାଯ ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମାତିଆଦିନା (ମ॰ ନି॰ ୧।୨୩୪; ୨।୪୨; ପାଚି॰ ୪୧୭; ମହାନି॰ ୩; ଚୂଳନି॰ ଖଗ୍ଗଵିସାଣସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସ ୧୪୭) ଚ ନଯେନ ଆଦୀନଵଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା ତବ୍ବିପରିଯାଯେନ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ପସ୍ସନ୍ତେନ ନେକ୍ଖମ୍ମପଵିଵେକୂପସମସୁଖାଦୀସୁ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରଚିତ୍ତେନ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଯଂ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଯସ୍ମା ପନ ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାମୂଲକଂ, ତସ୍ମା ପବ୍ବଜ୍ଜା ତାଵ ଅନୁଟ୍ଠାତବ୍ବା। ପବ୍ବଜ୍ଜମନୁତିଟ୍ଠନ୍ତେନ ଚ ମହାସତ୍ତେନ ଅସତି ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ କମ୍ମଵାଦୀନଂ କିରିଯଵାଦୀନଂ ତାପସପରିବ୍ବାଜକାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଅନୁଟ୍ଠାତବ୍ବା।

ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ପନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେସୁ ତେସଂ ସାସନେ ଏଵ ପବ୍ବଜିତବ୍ବଂ। ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଚ ଯଥାଵୁତ୍ତେ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତେନ ତସ୍ସା ଏଵ ହି ସୀଲପାରମିଯା ଵୋଦାପନତ୍ଥଂ ଧୁତଗୁଣା ସମାଦାତବ୍ବା। ସମାଦିନ୍ନଧୁତଧମ୍ମା ହି ମହାପୁରିସା ସମ୍ମଦେଵ ତେ ପରିହରନ୍ତା ଅପ୍ପିଚ୍ଛାସନ୍ତୁଟ୍ଠସଲ୍ଲେଖପଵିଵେକଅସଂସଗ୍ଗଵୀରିଯାରମ୍ଭସୁଭରତାଦି- ଗୁଣସଲିଲଵିକ୍ଖାଲିତକିଲେସମଲତାଯ ଅନଵଜ୍ଜସୀଲଵତଗୁଣପରିସୁଦ୍ଧସବ୍ବସମାଚାରା ପୋରାଣେ ଅରିଯଵଂସତ୍ତଯେ ପତିଟ୍ଠିତା ଚତୁତ୍ଥଂ ଭାଵନାରାମତାସଙ୍ଖାତଂ ଅରିଯଵଂସଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ଚତ୍ତାଳୀସାଯ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଯଥାରହଂ ଉପଚାରପ୍ପନାଭେଦଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରନ୍ତି। ଏଵଂ ହିସ୍ସ ସମ୍ମଦେଵ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ ପରିପୂରିତା ହୋତି।

ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ତେରସହି ଧୁତଧମ୍ମେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦସ କସିଣାନି, ଦସ ଅସୁଭାନି, ଦସାନୁସ୍ସତିଯୋ, ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମଵିହାରା, ଚତ୍ତାରୋ ଆରୁପ୍ପା, ଏକା ସଞ୍ଞା, ଏକଂ ଵଵତ୍ଥାନନ୍ତି ଚତ୍ତାଳୀସାଯ ସମାଧିଭାଵନାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ଭାଵନାଵିଧାନଞ୍ଚ ଵିତ୍ଥାରତୋ ଵତ୍ତବ୍ବାନି। ତଂ ପନେତଂ ସବ୍ବଂ ଯସ୍ମା ଵିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ଵିସୁଦ୍ଧି॰ ୧।୨୨ ଆଦଯୋ, ୪୭, ୫୫) ସବ୍ବାକାରତୋ ଵିତ୍ଥାରେତ୍ଵା ଵୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବଂ। କେଵଲଞ୍ହି ତତ୍ଥ ସାଵକବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ, ଇଧ ମହାବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଵସେନ କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ କତ୍ଵା ଵତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅଯମେଵ ଵିସେସୋତି। ଏଵମେତ୍ଥ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଯା ପଟିପତ୍ତିକ୍କମୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ତଥା ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ସମ୍ପାଦେତୁକାମେନ ଯସ୍ମା ପଞ୍ଞା ଆଲୋକୋ ଵିଯ ଅନ୍ଧକାରେନ ମୋହେନ ସହ ନ ଵତ୍ତତି, ତସ୍ମା ମୋହକାରଣାନି ତାଵ ବୋଧିସତ୍ତେନ ପରିଵଜ୍ଜେତବ୍ବାନି। ତତ୍ଥିମାନି ମୋହକାରଣାନି – ଅରତି ତନ୍ଦି ଵିଜମ୍ଭିତା ଆଲସିଯଂ ଗଣସଙ୍ଗଣିକାରାମତା ନିଦ୍ଦାସୀଲତା ଅନିଚ୍ଛଯସୀଲତା ଞାଣସ୍ମିଂ ଅକୁତୂହଲତା ମିଚ୍ଛାଧିମାନୋ ଅପରିପୁଚ୍ଛକତା କାଯସ୍ସ ନ ସମ୍ମାପରିହାରୋ ଅସମାହିତଚିତ୍ତତା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ସେଵନା ପଞ୍ଞଵନ୍ତାନଂ ଅପଯିରୁପାସନା ଅତ୍ତପରିଭଵୋ ମିଚ୍ଛାଵିକପ୍ପୋ ଵିପରୀତାଭିନିଵେସୋ କାଯଦଳ୍ହିବହୁଲତା ଅସଂଵେଗସୀଲତା ପଞ୍ଚ ନୀଵରଣାନି। ସଙ୍ଖେପତୋ ଯେ ଵା ପନ ଧମ୍ମେ ଆସେଵତୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ପଞ୍ଞା ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ପରିହାଯତି। ଇତି ଇମାନି ସମ୍ମୋହକାରଣାନି ପରିଵଜ୍ଜେନ୍ତେନ ବାହୁସଚ୍ଚେ ଝାନାଦୀସୁ ଚ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ।

ତତ୍ରାଯଂ ବାହୁସଚ୍ଚସ୍ସ ଵିସଯଵିଭାଗୋ – ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ଦ୍ଵାଦସାଯତନାନି ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ବାଵୀସତିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦ୍ଵାଦସପଦିକୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ତଥା ସତିପଟ୍ଠାନାଦଯୋ କୁସଲାଦିଧମ୍ମପ୍ପକାରଭେଦା ଚ, ଯାନି ଚ ଲୋକେ ଅନଵଜ୍ଜାନି ଵିଜ୍ଜାଟ୍ଠାନାନି, ଯେ ଚ ସତ୍ତାନଂ ହିତସୁଖଵିଧାନଯୋଗ୍ଗା ବ୍ୟାକରଣଵିସେସା, ଇତି ଏଵଂ ପକାରଂ ସକଲମେଵ ସୁତଵିସଯଂ ଉପାଯକୋସଲ୍ଲପୁବ୍ବଙ୍ଗମାଯ ପଞ୍ଞାଯ ସତିଯା ଵୀରିଯେନ ଚ ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହଣସଵନଧାରଣପରିଚଯପରିପୁଚ୍ଛାହି ଓଗାହେତ୍ଵା ତତ୍ଥ ଚ ପରେସଂ ପତିଟ୍ଠାପନେନ ସୁତମଯା ପଞ୍ଞା ନିବ୍ବତ୍ତେତବ୍ବା।

ତଥା ସତ୍ତାନଂ ଇତିକତ୍ତବ୍ବତାସୁ ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିକପଟିଭାନଭୂତା ଆଯାପାଯୌପାଯକୋସଲ୍ଲଭୂତା ଚ ପଞ୍ଞା ହିତେସିତଂ ନିସ୍ସାଯ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଯଥାରହଂ ପଵତ୍ତେତବ୍ବା। ତଥା ଖନ୍ଧାଦୀନଂ ସଭାଵଧମ୍ମାନଂ ଆକାରପରିଵିତକ୍କନମୁଖେନ ତେ ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମାପେନ୍ତେନ ଚିନ୍ତାମଯା ପଞ୍ଞା ନିବ୍ବତ୍ତେତବ୍ବା।

ଖନ୍ଧାଦୀନଂଯେୱ ପନ ସଲକ୍ଖଣସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣପରିଗ୍ଗହଣୱସେନ ଲୋକିଯପରିଞ୍ଞା ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତେନ ପୁବ୍ବଭାଗଭାୱନାପଞ୍ଞା ସମ୍ପାଦେତବ୍ବା। ଏୱଞ୍ହି ନାମରୂପମତ୍ତମିଦଂ ଯଥାରହଂ ପଚ୍ଚଯେହି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚେୱ ନିରୁଜ୍ଝତି ଚ, ନ ଏତ୍ଥ କୋଚି କତ୍ତା ୱା କାରେତା ୱା, ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱଟ୍ଠେନ ଅନିଚ୍ଚଂ, ଉଦଯବ୍ବଯପଟିପୀଳନଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅୱସୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଅନତ୍ତାତି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଧମ୍ମେ ବାହିରକଧମ୍ମେ ଚ ନିବ୍ବିସେସଂ ପରିଜାନନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଆସଙ୍ଗଂ ପଜହନ୍ତୋ ପରେ ଚ ତତ୍ଥ ତଂ ଜହାପେନ୍ତୋ କେୱଲଂ କରୁଣାୱସେନେୱ ଯାୱ ନ ବୁଦ୍ଧଗୁଣା ହତ୍ଥତଲଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତାୱ ଯାନତ୍ତଯେ ସତ୍ତେ ଅୱତାରଣପରିପାଚନେହି ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତିଯୋ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ଚ ଲୋକିଯା ୱସୀଭାୱଂ ପାପେନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣାତି।

ତତ୍ଥ ଯା ଇମା ଇଦ୍ଧିୱିଧଞାଣଂ ଦିବ୍ବସୋତଧାତୁଞାଣଂ ଚେତୋପରିଯଞାଣଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣଂ ଯଥାକମ୍ମୁପଗଞାଣଂ ଅନାଗତଂସଞାଣନ୍ତି ସପରିଭଣ୍ଡା ପଞ୍ଚଲୋକିଯଅଭିଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତା ଭାୱନାପଞ୍ଞା, ଯା ଚ ଖନ୍ଧାଯତନଧାତୁଇନ୍ଦ୍ରିଯସଚ୍ଚପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦାଦିଭେଦେସୁ ଭୂମିଭୂତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାୱସେନ ଞାଣପରିଚଯଂ କତ୍ୱା ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧିଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧୀତି ମୂଲଭୂତାସୁ ଇମାସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ୱିସୁଦ୍ଧୀସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିକଙ୍ଖାୱିତରଣୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗାମଗ୍ଗଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧି- ପଟିପଦାଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧୀତି ସରୀରଭୂତା ଇମା ପଞ୍ଚ ୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ ସମ୍ପାଦେନ୍ତେନ ଭାୱେତବ୍ବା ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଭେଦା ଭାୱନାପଞ୍ଞା, ତାସଂ ସମ୍ପାଦନୱିଧାନଂ ଯସ୍ମା ''ତତ୍ଥ ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତୀତିଆଦିକଂ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନଂ କାତୁକାମେନ ଆଦିକମ୍ମିକେନ ଯୋଗିନା''ତିଆଦିନା ''ଖନ୍ଧାତି ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ''ତିଆଦିନା ଚ ୱିସଯୱିଭାଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୪୩୦ ଆଦଯୋ) ସବ୍ବାକାରତୋ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। କେୱଲଞ୍ହି ତତ୍ଥ ସାୱକବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ପଞ୍ଞା ଆଗତା, ଇଧ ମହାବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ କରୁଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବା, ଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିଂ ଅପାପେତ୍ୱା ପଟିପଦାଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିଯଂଯେୱ ୱିପସ୍ସନା ଠପେତବ୍ବାତି ଅଯମେୱ ୱିସେସୋ। ଏୱମେତ୍ଥ ପଞ୍ଞାପାରମିଯା ପଟିପତ୍ତିକ୍କମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତଥା ଯସ୍ମା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଯା କତାଭିନୀହାରେନ ମହାସତ୍ତେନ ପାରମିପରିପୂରଣତ୍ଥଂ ସବ୍ବକାଲଂ ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ ଆବଦ୍ଧପରିକରଣେନ, ତସ୍ମା କାଲେନ କାଲଂ ''କୋ ନୁ ଖୋ ଅଜ୍ଜ ମଯା ପୁଞ୍ଞସମ୍ଭାରୋ ଞାଣସମ୍ଭାରୋ ୱା ଉପଚିତୋ, କିଂ ୱା ମଯା ପରହିତଂ କତ''ନ୍ତି ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତେନ ସତ୍ତହିତତ୍ଥଂ ଉସ୍ସାହୋ କରଣୀଯୋ। ସବ୍ବେସମ୍ପି ସତ୍ତାନଂ ଉପକାରାଯ ଅତ୍ତନୋ ପରିଗ୍ଗହଭୂତଂ ୱତ୍ଥୁ କାଯେ ଜୀୱିତେ ଚ ନିରପେକ୍ଖଚିତ୍ତେନ ଓସ୍ସଜିତବ୍ବଂ। ଯଂ କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କରୋତି କାଯେନ ୱାଚାଯ ୱା, ତଂ ସବ୍ବଂ ସମ୍ବୋଧିଯଂ ନିନ୍ନଚିତ୍ତେନେୱ କାତବ୍ବଂ, ବୋଧିଯା ପରିଣାମେତବ୍ବଂ। ଉଳାରେହି ଇତ୍ତରେହି ଚ କାମେହି ୱିନିୱତ୍ତଚିତ୍ତେନେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ। ସବ୍ବାସୁପି ଇତିକତ୍ତବ୍ବତାସୁ ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱାୱ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସତ୍ତହିତେ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯେନ ଭୱିତବ୍ବଂ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠାଦିସବ୍ବସହେନ ଅୱିସଂୱାଦିନା। ସବ୍ବେପି ସତ୍ତା ଅନୋଧିସୋ ମେତ୍ତାଯ କରୁଣାଯ ଚ ଫରିତବ୍ବା। ଯା କାଚି ସତ୍ତାନଂ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତି, ସବ୍ବା ସା ଅତ୍ତନି ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବା। ସବ୍ବେସଞ୍ଚ ସତ୍ତାନଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଅବ୍ଭନୁମୋଦିତବ୍ବଂ। ବୁଦ୍ଧାନଂ ମହନ୍ତତା ମହାନୁଭାୱତା ଅଭିଣ୍ହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବା। ଯଞ୍ଚ କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କରୋତି କାଯେନ ୱାଚାଯ ୱା, ତଂ ସବ୍ବଂ ବୋଧିନିନ୍ନଚିତ୍ତପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ କାତବ୍ବଂ। ଇମିନା ହି ଉପାଯେନ ଦାନାଦୀସୁ ଯୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତସ୍ସ ଥାମୱତୋ ଦଳ୍ହପରକ୍କମସ୍ସ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅପରିମେଯ୍ୟୋ ପୁଞ୍ଞସମ୍ଭାରୋ ଞାଣସମ୍ଭାରୋ ଚ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଉପଚୀଯତି।

ଅପି ଚ ସତ୍ତାନଂ ପରିଭୋଗତ୍ଥଂ ପରିପାଲନତ୍ଥଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଂ ଜୀୱିତଞ୍ଚ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଖୁପ୍ପିପାସାସୀତୁଣ୍ହୱାତାତପାଦିଦୁକ୍ଖପତିକାରୋ ପରିଯେସିତବ୍ବୋ ଉପନେତବ୍ବୋ ଚ। ଯଞ୍ଚ ଯଥାୱୁତ୍ତଦୁକ୍ଖପତିକାରଜଂ ସୁଖଂ ଅତ୍ତନା ପଟିଲଭତି, ତଥା ରମଣୀଯେସୁ ଆରାମୁଯ୍ୟାନପାସାଦତଳାକାଦୀସୁ ଅରଞ୍ଞାଯତନେସୁ ଚ କାଯଚିତ୍ତସନ୍ତାପାଭାୱେନ ଅଭିନିବ୍ବୁତତ୍ତା ଅତ୍ତନା ସୁଖଂ ପଟିଲଭତି, ଯଞ୍ଚ ସୁଣାତି ବୁଦ୍ଧାନୁବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ମହାବୋଧିସତ୍ତା ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମପଟିପତ୍ତିଯଂ ଠିତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରଭୂତଂ ଇଦିସଂ ନାମ ଝାନସମାପତ୍ତିସୁଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ଅନୋଧିସୋ ଉପସଂହରତୀତି। ଅଯଂ ତାୱ ନଯୋ ଅସମାହିତଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ।

ସମାହିତଭୂମିଯଂ ପନ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଅତ୍ତନା ଯଥାନୁଭୂତଂ ୱିସେସାଧିଗମନିବ୍ବତ୍ତଂ ପୀତିଂ ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ସୁଖଂ ସମାଧିଂ ଯଥାଭୂତଞାଣଞ୍ଚ ସତ୍ତେସୁ ଅଧିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ଉପସଂହରତି ପରିଣାମେତି। ତଥା ମହତି ସଂସାରଦୁକ୍ଖେ ତସ୍ସ ଚ ନିମିତ୍ତଭୂତେ କିଲେସାଭିସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖେ ନିମୁଗ୍ଗଂ ସତ୍ତନିକାଯଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ରାପି ଛେଦନଭେଦନଫାଲନପିଂସନଗ୍ଗିସନ୍ତାପାଦିଜନିତା ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରା କଟୁକା ୱେଦନା ନିରନ୍ତରଂ ଚିରକାଲଂ ୱେଦିଯନ୍ତେ ନାରକେ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କୁଜ୍ଝନସନ୍ତାପନୱିହେସନହିଂସନପରାଧୀନତାଦୀହି ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତେ ତିରଚ୍ଛାନଗତେ, ଜୋତିମାଲାକୁଲସରୀରେ

ଖୁପ୍ପିପାସାୱାତାତପାଦୀହି ଡଯ୍ହମାନେ ଚ ୱିସୁସ୍ସମାନେ ଚ ୱନ୍ତଖେଳଆଦିଆହାରେ ଉଦ୍ଧବାହୁଂ ୱିରୱନ୍ତେ ନିଜ୍ଝାମତଣ୍ହିକାଦିକେ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦିଯମାନେ ପେତେ ଚ, ପରିଯେଟ୍ଠିମୂଲକଂ ମହନ୍ତଂ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ପାପୁଣନ୍ତେ ହତ୍ଥଚ୍ଛେଦାଦିକାରଣାଯୋଗେନ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଦୁଦ୍ଦସିକଦଲିଦ୍ଦାଦିଭାୱେନ ଖୁପ୍ପିପାସାଦିଆବାଧଯୋଗେନ ବଲୱନ୍ତେହି ଅଭିଭୱନୀଯତୋ ପରେସଂ ୱହନତୋ ପରାଧୀନତୋ ଚ, ନାରକେ ପେତେ ତିରଚ୍ଛାନଗତେ ଚ, ଅତିସଯନ୍ତେ ଅପାଯଦୁକ୍ଖନିବ୍ବିସେସଂ ଦୁକ୍ଖମନୁଭୱନ୍ତେ ମନୁସ୍ସେ ଚ, ତଥା ୱିସଯୱିସପରିଭୋଗୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତତାଯ ରାଗାଦିପରିଳାହେନ ଡଯ୍ହମାନେ ୱାତୱେଗସମୁଟ୍ଟିତଜାଲାସମିଦ୍ଧସୁକ୍ଖକଟ୍ଠସନ୍ନିପାତେ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧେ ୱିଯ ଅନୁପସନ୍ତପରିଳାହୱୁତ୍ତିକେ ଅନୁପସନ୍ତନିହତପରାଧୀନେ କାମାୱଚରଦେୱେ ଚ, ମହତା ୱାଯାମେନ ୱିଦୂରମାକାସଂ ୱିଗାହିତସକୁନ୍ତା ୱିଯ ବଲୱତା ଦୂରେ ପାଣିନା ଖିତ୍ତସରା ୱିଯ ଚ, ସତିପି ଚିରପ୍ପୱତ୍ତିଯଂ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତିକତାଯ ପାତପରିଯୋସାନା ଅନତିକ୍କନ୍ତଜାତିଜରାମରଣା ଏୱାତି ରୂପାରୂପାୱଚରଦେୱେ ଚ ପସ୍ସନ୍ତେନ ମହନ୍ତଂ ସଂୱେଗଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ମେତ୍ତାଯ କରୁଣାଯ ଚ ଅନୋଧିସୋ ସତ୍ତା ଫରିତବ୍ବା। ଏୱଂ କାଯେନ ୱାଚାଯ ମନସା ଚ ବୋଧିସମ୍ଭାରେ ନିରନ୍ତରଂ ଉପଚିନନ୍ତେନ ଯଥା ପାରମିଯୋ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱଂ ସକ୍କଚ୍ଚକାରିନା ସାତଚ୍ଚକାରିନା ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତିନା ଉସ୍ସାହୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ, ୱୀରିଯପାରମୀ ପରିପୂରେତବ୍ବା।

ଅପି ଚ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟାପରିମେଯ୍ୟୱିପୁଲୋଳାରୱିମଲନିରୁପମନିରୂପକ୍କିଲେସଗୁଣନିଚଯନିଧାନଭୂତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧଭାୱସ୍ସ ଉସ୍ସକ୍କିତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସନଯୋଗ୍ଗଂ ୱୀରିଯଂ ନାମ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟାନୁଭାୱମେୱ, ଯଂ ନ ପଚୁରଜନା ସୋତୁମ୍ପି ସକ୍କୁଣନ୍ତି, ପଗେୱ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ। ତଥା ହି ତିୱିଧା ଅଭିନୀହାରଚିତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତି, ଚତସ୍ସୋ ବୁଦ୍ଧଭୂମିଯୋ, ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନି, କରୁଣେକରସତା, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମେସୁ ସଚ୍ଛିକରଣେନ ୱିସେସପ୍ପଚ୍ଚଯୋ ନିଜ୍ଝାନଖନ୍ତି, ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ନିରୁପଲେପୋ, ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ପିଯପୁତ୍ତସଞ୍ଞା, ସଂସାରଦୁକ୍ଖେହି ଅପରିଖେଦୋ, ସବ୍ବଦେଯ୍ୟଧମ୍ମପରିଚ୍ଚାଗୋ, ତେନ ଚ ନିରତିମାନତା, ଅଧିସୀଲାଦିଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ତତ୍ଥ ଚ ଅଚଞ୍ଚଲତା, କୁସଲକିରିଯାସୁ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ, ୱିୱେକନିନ୍ନଚିତ୍ତତା, ଝାନାନୁଯୋଗୋ, ଅନୱଜ୍ଜଧମ୍ମେନ ଅତିତ୍ତି, ଯଥାସୁତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ପରେସଂ ହିତଜ୍ଝାସଯେନ ଦେସନା, ସତ୍ତାନଂ ଞାଯେ ନିୱେସନା, ଆରମ୍ଭଦଳ୍ହତା, ଧୀରୱୀରଭାୱୋ, ପରାପୱାଦପରାପକାରେସୁ ୱିକାରାଭାୱୋ, ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ, ସମାପତ୍ତୀସୁ ୱସୀଭାୱୋ, ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ବଲପ୍ପତ୍ତି, ଲକ୍ଖଣତ୍ତଯାୱବୋଧୋ, ସତିପଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଯୋଗକମ୍ମାଭିଯୋଗେନ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗସମ୍ଭାରସମ୍ଭରଣଂ, ନୱଲୋକୁତ୍ତରାୱକ୍କନ୍ତୀତି ଏୱମାଦିକା ସବ୍ବାପି ବୋଧିସମ୍ଭାରପଟିପତ୍ତି ୱୀରିଯାନୁଭାୱେନେୱ ସମିଜ୍ଝତୀତି ଅଭିନୀହାରତୋ ଯାୱ ମହାବୋଧି ଅନୋସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତେନ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ନିରନ୍ତରଂ ୱୀରିଯଂ ଯଥା ଉପରୂପରି ୱିସେସାୱହଂ ହୋତି, ଏୱଂ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ସମ୍ପଜ୍ଜମାନେ ଚ ଯଥାୱୁତ୍ତେ ୱୀରିଯେ ଖନ୍ତିସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନାଦଯୋ ଚ ଦାନସୀଲାଦଯୋ ଚ ସବ୍ବେପି ବୋଧିସମ୍ଭାରା ତଦଧୀନୱୁତ୍ତିତାଯ ସମ୍ପନ୍ନା ଏୱ ହୋନ୍ତୀତି ଖନ୍ତିଆଦୀସୁପି ଇମିନାୱ ନଯେନ ପଟିପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇତି ସତ୍ତାନଂ ସୁଖୂପକରଣପରିଚ୍ଚାଗେନ ବହୁଧା ଅନୁଗ୍ଗହକରଣଂ ଦାନେନ ପଟିପତ୍ତି, ସୀଲେନ ତେସଂ ଜୀୱିତସାପତେଯ୍ୟଦାରରକ୍ଖାଅଭେଦପିଯହିତୱଚନାୱିହିଂସାଦିକାରଣାନି, ନେକ୍ଖମ୍ମେନ ତେସଂ ଆମିସପଟିଗ୍ଗହଣଧମ୍ମଦାନାଦିନା ଅନେକୱିଧା ହିତଚରିଯା, ପଞ୍ଞାଯ ତେସଂ ହିତକରଣୂପାଯକୋସଲ୍ଲଂ, ୱୀରିଯେନ ତତ୍ଥ ଉସ୍ସାହାରମ୍ଭଅସଂହୀରାନି, ଖନ୍ତିଯା ତଦପରାଧସହନଂ, ସଚ୍ଚେନ ନେସଂ ଅୱଞ୍ଚନତଦୁପକାରକିରିଯାସମାଦାନାୱିସଂୱାଦନାଦି, ଅଧିଟ୍ଠାନେନ ତଦୁପକାରକରଣେ ଅନତ୍ଥସମ୍ପାତେପି ଅଚଲନଂ, ମେତ୍ତାଯ ନେସଂ ହିତସୁଖାନୁଚିନ୍ତନଂ, ଉପେକ୍ଖାଯ ନେସଂ ଉପକାରାପକାରେସୁ ୱିକାରାନାପତ୍ତୀତି ଏୱଂ ଅପରିମାଣେ ସତ୍ତେ ଆରବ୍ଭ ଅନୁକମ୍ପିତସବ୍ବସତ୍ତସ୍ସ ମହାବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନେହି ଅସାଧାରଣୋ ଅପରିମେଯ୍ୟୋ ପୁଞ୍ଞଞାଣସମ୍ଭାରୂପଚଯୋ ଏତ୍ଥ ପଟିପତ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯୋ ଚେତାସଂ ପଚ୍ଚଯୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଚ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସମ୍ପାଦନଂ।

କୋ ୱିଭାଗୋତି? ଦସ ପାରମିଯୋ, ଦସ ଉପପାରମିଯୋ, ଦସ ପରମତ୍ଥପାରମିଯୋତି ସମତ୍ତିଂସପାରମିଯୋ। ତତ୍ଥ କତାଭିନୀହାରସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପରହିତକରଣାଭିନିନ୍ନାସଯପଯୋଗସ୍ସ କଣ୍ହଧମ୍ମୱୋକିଣ୍ଣା ସୁକ୍କଧମ୍ମା ପାରମିଯୋ ଏୱ, ତେହି ଅୱୋକିଣ୍ଣା ସୁକ୍କଧମ୍ମା ଉପପାରମିଯୋ, ଅକଣ୍ହଅସୁକ୍କା ପରମତ୍ଥପାରମିଯୋତି କେଚି। ସମୁଦାଗମନକାଲେସୁ ୱା ପୂରିଯମାନା ପାରମିଯୋ, ବୋଧିସତ୍ତଭୂମିଯଂ ପୁଣ୍ଣା ଉପପାରମିଯୋ, ବୁଦ୍ଧଭୂମିଯଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୁଣ୍ଣା ପରମତ୍ଥପାରମିଯୋ। ବୋଧିସତ୍ତଭୂମିଯଂ ୱା ପରହିତକରଣତୋ ପାରମିଯୋ, ଅତ୍ତହିତକରଣତୋ ଉପପାରମିଯୋ, ବୁଦ୍ଧଭୂମିଯଂ ବଲୱେସାରଜ୍ଜସମଧିଗମେନ ଉଭଯହିତପରିପୂରଣତୋ ପରମତ୍ଥପାରମିଯୋ।

ଏୱଂ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନେସୁ ପଣିଧାନାରମ୍ଭପରିନିଟ୍ଠାନେସୁ ତେସଂ ୱିଭାଗୋତି ଅପରେ। ଦୋସୂପସମକରୁଣାପକତିକାନଂ ଭୱସୁଖୱିମୁତ୍ତିସୁଖପରମସୁଖପ୍ପତ୍ତାନଂ ପୁଞ୍ଞୂପଚଯଭେଦତୋ ତବ୍ବିଭାଗୋତି ଅଞ୍ଞେ। ଲଜ୍ଜାସତିମାନାପସ୍ସଯାନଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାଧିପତୀନଂ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାଗରୁକାନଂ ତାରିତତରିତତାରଯିତୂନଂ ଅନୁବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ପାରମୀ, ଉପପାରମୀ, ପରମତ୍ଥପାରମୀତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ଯଥାୱୁତ୍ତୱିଭାଗୋତି କେଚି। ଚିତ୍ତପଣିଧିତୋ ଯାୱ ୱଚୀପଣିଧି, ତାୱ ପୱତ୍ତା ସମ୍ଭାରା ପାରମିଯୋ, ୱଚୀପଣିଧିତୋ ଯାୱ କାଯପଣିଧି, ତାୱ ପୱତ୍ତା ଉପପାରମିଯୋ, କାଯପଣିଧିତୋ ପଭୁତି ପରମତ୍ଥପାରମିଯୋତି ଅପରେ। ଅଞ୍ଞେ ପନ ‘‘ପରପୁଞ୍ଞାନୁମୋଦନୱସେନ

ପଓତ୍ତା ସମ୍ଭାରା ପାରମିଯୋ, ପରେସଂ କାରାପନଓସେନ ପଓତ୍ତା ଉପପାରମିଯୋ, ସଯଂକରଣଓସେନ ପଓତ୍ତା ପରମତ୍ଥପାରମିଯୋ''ତି ୱଦନ୍ତି।

ତଥା ଭଓସୁଖାଓହୋ ପୁଞ୍ଞଞାଣସମ୍ଭାରୋ ପାରମୀ, ଅତ୍ତନୋ ନିବ୍ବାନସୁଖାଓହୋ ଉପପାରମୀ, ପରେସଂ ତଦୁଭଯସୁଖାଓହୋ ପରମତ୍ଥପାରମୀତି ଏକେ। ପୁତ୍ତଦାରଧନାଦିଉପକରଣପରିଚ୍ଚାଗୋ ପନ ଦାନପାରମୀ, ଅଙ୍ଗପରିଚ୍ଚାଗୋ ଦାନୌପପାରମୀ, ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗୋ ଦାନପରମତ୍ଥପାରମୀତି। ତଥା ପୁତ୍ତଦାରାଦିକସ୍ସ ତିୱିଧସ୍ସାପି ହେତୁ ଅୱୀତିକ୍କମନଓସେନ ତିସ୍ସୋ ସୀଲପାରମିଯୋ, ତେସୁ ଏୱ ତିୱିଧେସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଆଲଯଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନଓସେନ ତିସ୍ସୋ ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମିଯୋ, ଉପକରଣଙ୍ଗଜୀୱିତତଣ୍ହଂ ସମୂହନିତ୍ୱା ସତ୍ତାନଂ ହିତାହିତୱିନିଚ୍ଛଯକରଣଓସେନ ତିସ୍ସୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଯୋ। ଯଥାୱୁତ୍ତଭେଦାନଂ ପରିଚ୍ଚାଗାଦୀନଂ ୱାଯମନଓସେନ ତିସ୍ସୋ ୱୀରିଯପାରମିଯୋ, ଉପକରଣଙ୍ଗଜୀୱିତନ୍ତରାଯକରାନଂ ଖମନଓସେନ ତିସ୍ସୋ ଖନ୍ତିପାରମିଯୋ, ଉପକରଣଙ୍ଗଜୀୱିତହେତୁ ସଚ୍ଚାପରିଚ୍ଚାଗଓସେନ ତିସ୍ସୋ ସଚ୍ଚପାରମିଯୋ, ଦାନାଦିପାରମିଯୋ ଅକୁପ୍ପାଧିଟ୍ଠାନଓସେନେୱ ସମିଜ୍ଝନ୍ତୀତି, ଉପକରଣାଦିୱିନାସେପି ଅଚଲାଧିଟ୍ଠାନଓସେନ ତିସ୍ସୋ ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମିଯୋ, ଉପକରଣାଦିଉପଘାତକେସୁପି ସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତାଯ ଅୱିଜହନଓସେନ ତିସ୍ସୋ ମେତ୍ତାପାରମିଯୋ, ଯଥାୱୁତ୍ତୱତ୍ଥୁଉଯସ୍ସ ଉପକାରାପକାରେସୁ ସତ୍ତସଙ୍ଖାରେସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତତାପଟିଲାଭଓସେନ ତିସ୍ସୋ ଉପେକ୍ଖାପାରମିଯୋତି ଏୱମାଦିନା ଏତାସଂ ୱିଭାଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି।

କୋ ସଙ୍ଗହୋତି? ଏତ୍ଥ ପନ ଯଥା ଏତା ୱିଭାଗତୋ ତିଂସୱିଧାପି ଦାନପାରମିଆଦିଭାଓତୋ ଦସୱିଧା, ଏୱଂ ଦାନସୀଲଖନ୍ତିୱୀରିଯଝାନପଞ୍ଞାସଭାୱେନ ଛବ୍ବିଧା। ଏତାସୁ ହି ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ ସୀଲପାରମିଯା ସଙ୍ଗହିତା, ତସ୍ସା ପବ୍ବଜ୍ଜାଭାୱେ, ନୀୱରଣୱିୱେକଭାୱେ ପନ ଝାନପାରମିଯା କୁସଲଧମ୍ମଭାୱେ ଛହିପି ସଙ୍ଗହିତା। ସଚ୍ଚପାରମୀ ସୀଲପାରମିଯା ଏକଦେସୋ ଏୱ ୱଚୀୱିରତିସଚ୍ଚପକ୍ଖେ, ଞାଣସଚ୍ଚପକ୍ଖେ ପନ ପଞ୍ଞାପାରମିଯା ସଙ୍ଗହିତା। ମେତ୍ତାପାରମି ଝାନପାରମିଯା ଏୱ। ଉପେକ୍ଖାପାରମୀ ଝାନପଞ୍ଞାପାରମୀହି। ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ ସବ୍ବାହିପି ସଙ୍ଗହିତାତି।

ଏତେସଞ୍ଚ ଦାନାଦୀନଂ ଛନ୍ନଂ ଗୁଣାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସମ୍ବନ୍ଧାନଂ ପଞ୍ଚଦସଯୁଗଲାଦୀନି ପଞ୍ଚଦସଯୁଗଲାଦିସାଧକାନି ହୋନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଦାନସୀଲଯୁଗଲେନ ପରହିତାହିତାନଂ କରଣାକରଣଯୁଗଲସିଦ୍ଧି, ଦାନଖନ୍ତିଯୁଗଲେନ ଅଲୋଭାଦୋସଯୁଗଲସିଦ୍ଧି, ଦାନୱୀରିଯଯୁଗଲେନ ଚାଗସୁତଯୁଗଲସିଦ୍ଧି, ଦାନଝାନଯୁଗଲେନ କାମଦୋସପ୍ପହାନଯୁଗଲସିଦ୍ଧି। ଦାନପଞ୍ଞାଯୁଗଲେନ ଅରିଯଯାନଧୁରଯୁଗଲସିଦ୍ଧି, ସୀଲଖନ୍ତିଦ୍ୱଯେନ ପଯୋଗାସଯସୁଦ୍ଧିଦ୍ୱଯସିଦ୍ଧି, ସୀଲୱୀରିଯଦ୍ୱଯେନ ଭାୱନାଦ୍ୱଯସିଦ୍ଧି, ସୀଲଝାନଦ୍ୱଯେନ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟପରିଯୁଟ୍ଠାନପ୍ପହାନଦ୍ୱଯସିଦ୍ଧି, ସୀଲପଞ୍ଞାଦ୍ୱଯେନ ଦାନଦ୍ୱଯସିଦ୍ଧି, ଖନ୍ତିୱୀରିଯଯୁଗଲେନ ଖମାତେଜଦ୍ୱଯସିଦ୍ଧି, ଖନ୍ତିଝାନଯୁଗଲେନ ୱିରୋଧାନୁରୋଧପ୍ପହାନଯୁଗଲସିଦ୍ଧି, ଖନ୍ତିପଞ୍ଞାଯୁଗଲେନ ସୁଞ୍ଞତାଖନ୍ତିପଟିୱେଧଦୁକସିଦ୍ଧି, ୱୀରିଯଝାନଦୁକେନ ପଗ୍ଗହାୱିକ୍ଖେପଦୁକସିଦ୍ଧି, ୱୀରିଯପଞ୍ଞାଦୁକେନ ସରଣଦୁକସିଦ୍ଧି, ଝାନପଞ୍ଞାଦୁକେନ ଯାନଦୁକସିଦ୍ଧି , ଦାନସୀଲଖନ୍ତିତିକେନ ଲୋଭଦୋସମୋହପ୍ପହାନତିକସିଦ୍ଧି, ଦାନସୀଲୱୀରିଯତିକେନ ଭୋଗଜୀୱିତକାଯସାରାଦାନତିକସିଦ୍ଧି, ଦାନସୀଲଝାନତିକେନ ପୁଞ୍ଞକିରିଯୱତ୍ଥୁତିକସିଦ୍ଧି, ଦାନସୀଲପଞ୍ଞାତିକେନ ଆମିସାଭଯଧମ୍ମଦାନତିକସିଦ୍ଧୀତି। ଏୱଂ ଇତରେହିପି ତିକେହି ଚତୁକ୍କାଦୀହି ଚ ଯଥାସମ୍ଭୱଂ ତିକାନି ଚ ଚତୁକ୍କାଦୀନି ଚ ଯୋଜେତବ୍ବାନି।

ଏୱଂ ଛବ୍ବିଧାନମ୍ପି ପନ ଇମାସଂ ପାରମୀନଂ ଚତୂହି ଅଧିଟ୍ଠାନେହି ସଙ୍ଗହୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସବ୍ବପାରମୀନଂ ସମୂହସଙ୍ଗହତୋ ହି ଚତ୍ତାରି ଅଧିଟ୍ଠାନାନି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ, ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନଂ, ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନଂ, ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅଧିତିଟ୍ଠତି ଏତେନ, ଏତ୍ଥ ୱା ଅଧିତିଟ୍ଠତି, ଅଧିଟ୍ଠାନମତ୍ତମେୱ ୱା ତନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ସଚ୍ଚଞ୍ଚ ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ, ସଚ୍ଚସ୍ସ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ସଚ୍ଚଂ ଅଧିଟ୍ଠାନମେତସ୍ସାତି ୱା ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ତତ୍ଥ ଅୱିସେସତୋ ତାୱ ଲୋକୁତ୍ତରଗୁଣେ କତାଭିନୀହାରସ୍ସ ଅନୁକମ୍ପିତସବ୍ବସତ୍ତସ୍ସ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞାନୁରୂପଂ ସବ୍ବପାରମିପରିଗ୍ଗହତୋ ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ। ତାସଂ ପଟିପକ୍ଖପରିଚ୍ଚାଗତୋ ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନଂ । ସବ୍ବପାରମିତାଗୁଣେହି ଉପସମତୋ ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନଂ। ତେହି ଏୱ ପରହିତୋପାଯକୋସଲ୍ଲତୋ ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନଂ।

ୱିସେସତୋ ପନ ଯାଚକଜନଂ ଅୱିସଂୱାଦେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀତି ପଟିଜାନନତୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅୱିସଂୱାଦେତ୍ୱା ଦାନତୋ ଦାନଂ ଅୱିସଂୱାଦେତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନତୋ ମଚ୍ଛରିଯାଦିପଟିପକ୍ଖପରିଚ୍ଚାଗତୋ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକଦାନଦେଯ୍ୟଧମ୍ମକ୍ଖଯେସୁ ଲୋଭଦୋସମୋହଭଯୱୂପସମତୋ ଯଥାରହଂ ଯଥାକାଲଂ ଯଥାୱିଧାନଞ୍ଚ ଦାନତୋ ପଞ୍ଞୁତ୍ତରତୋ ଚ କୁସଲଧମ୍ମାନଂ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନଂ ଦାନଂ। ତଥା ସଂୱରସମାଦାନସ୍ସ ଅୱୀତିକ୍କମନତୋ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟପରିଚ୍ଚାଗତୋ ଦୁଚ୍ଚରିତୱୂପସମନତୋ ପଞ୍ଞୁତ୍ତରତୋ ଚ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନଂ ସୀଲଂ। ଯଥାପଟିଞ୍ଞଂ ଖମନତୋ, ପରାପରାଧୱିକପ୍ପପରିଚ୍ଚାଗତୋ, କୋଧପରିଯୁଟ୍ଠାନୱୂପସମନତୋ, ପଞ୍ଞୁତ୍ତରତୋ, ଚ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନା ଖନ୍ତି। ପଟିଞ୍ଞାନୁରୂପଂ ପରହିତକରଣତୋ, ୱିସଦପରିଚ୍ଚାଗତୋ, ଅକୁସଲୱୂପସମନତୋ, ପଞ୍ଞୁତ୍ତରତୋ ଚ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନଂ ୱୀରିଯଂ। ପଟିଞ୍ଞାନୁରୂପଂ

ଲୋକହିତାନୁଚିନ୍ତନତୋ, ନୀୱରଣପରିଚ୍ଚାଗତୋ, ଚିତ୍ତୂପସମନତୋ, ପଞ୍ଞୁତ୍ତରତୋ ଚ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନଂ ଝାନଂ। ଯଥାପଟିଞ୍ଞଂ ପରହିତୂପାଯକୋସଲ୍ଲତୋ, ଅନୁପାଯକିରିଯାପରିଚ୍ଚାଗତୋ, ମୋହଜପରିଠାହୱୂପସମନତୋ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତାପଟିଲାଭତୋ ଚ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନା ପଞ୍ଞା।

ତତ୍ଥ ଞେଯ୍ୟପଟିଞ୍ଞାନୁୱିଧାନେହି ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ। ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମପରିଚ୍ଚାଗେହି ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନଂ। ଦୋସଦୁକ୍ଖୂପସମେହି ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନଂ। ଅନୁବୋଧପଟିୱେଧେହି ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନଂ। ତିୱିଧସଚ୍ଚପରିଗ୍ଗହିତଂ ଦୋସତ୍ତଯୱିରୋଧି ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ। ତିୱିଧଚାଗପରିଗ୍ଗହିତଂ ଦୋସତ୍ତଯୱିରୋଧି ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନଂ। ତିୱିଧୂପସମପରିଗ୍ଗହିତଂ ଦୋସତ୍ତଯୱିରୋଧି ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନଂ। ତିୱିଧଞାଣପରିଗ୍ଗହିତଂ ଦୋସତ୍ତଯୱିରୋଧି ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନଂ। ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନପରିଗ୍ଗହିତାନି ଚାଗୂପସମପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନାନି ଅୱିସଂୱାଦନତୋ ପଟିଞ୍ଞାନୁୱିଧାନତୋ ଚ, ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନପରିଗ୍ଗହିତାନି ସଚ୍ଚୂପସମପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନାନି ପଟିପକ୍ଖପରିଚ୍ଚାଗତୋ ସବ୍ବପରିଚ୍ଚାଗଫଲତ୍ତା ଚ, ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନପରିଗ୍ଗହିତାନି ସଚ୍ଚଚାଗପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନାନି କିଲେସପରିଠାହୱୂପସମନତୋ କାମୂପସମନତୋ କାମପରିଠାହୱୂପସମନତୋ ଚ, ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନପରିଗ୍ଗହିତାନି ସଚ୍ଚଚାଗୂପସମାଧିଟ୍ଠାନାନି ଞାଣପୁବ୍ବଙ୍ଗମତୋ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତନତୋ ଚାତି ଏୱଂ ସବ୍ବାପି ପାରମିଯୋ ସଚ୍ଚପ୍ପଭାୱିତା ଚାଗପରିବ୍ୟଞ୍ଜିତା ଉପସମୋପବୂହିତା ପଞ୍ଞାପରିସୁଦ୍ଧା। ସଚ୍ଚଞ୍ହି ଏତାସଂ ଜନକହେତୁ। ଚାଗୋ ପରିଗ୍ଗାହକହେତୁ, ଉପସମୋ ପରିୱୁଦ୍ଧିହେତୁ, ପଞ୍ଞା ପାରିସୁଦ୍ଧିହେତୁ। ତଥା ଆଦିମ୍ହି ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ ସଚ୍ଚପଟିଞ୍ଞତ୍ତା, ମଜ୍ଝେ ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନଂ କତପଣିଧାନସ୍ସ ପରହିତାଯ ଅତ୍ତପରିଚ୍ଚାଗତୋ। ଅନ୍ତେ ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବୂପସମପରିଯୋସାନତ୍ତା। ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନେସୁ ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନଂ ତସ୍ମିଂ ସତି ସମ୍ଭୱତୋ ଅସତି ଅଭାୱତୋ ଯଥାପଟିଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱତୋ।

ତତ୍ଥ ମହାପୁରିସା ସତତମତ୍ତହିତପରହିତକରେହି ଗରୁପିଯଭାୱକରେହି ସଚ୍ଚଚାଗାଧିଟ୍ଠାନେହି ଗିହିଭୂତା ଆମିସଦାନେନ ପରେ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତଥା ଅତ୍ତହିତପରହିତକରେହି ଗରୁପିଯଭାୱକରେହି ଉପସମପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନେହି ଚ ପବ୍ବଜିତଭୂତା ଧମ୍ମଦାନେନ ପରେ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅନ୍ତିମଭୱେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନପରିପୂରଣଂ। ପରିପୁଣ୍ଣଚତୁରଧିଟ୍ଠାନସ୍ସ ହି ଚରିମକଭୱୂପପତ୍ତୀତି ଏକେ। ତତ୍ର ହି ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିଠିତିଅଭିନିକ୍ଖମନେସୁ ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନପାରିପୂରିଯା ସମ୍ପତିଜାତୋ ଉତ୍ତରାଭିମୁଖୋ ସତ୍ତପଦୱୀତିହାରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବା ଦିସା ଓଲୋକେତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନୁପରିୱତ୍ତିନା ୱଚସା – ''ଅଗ୍ଗୋହମସ୍ମି ଲୋକସ୍ସ, ଜେଟ୍ଠୋହମସ୍ମି ଲୋକସ୍ସ, ସେଟ୍ଠୋହମସ୍ମି ଲୋକସ୍ସା''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୩୧; ମ। ନି। ୩।୨୦୭) ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦି।

ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ଜିଣ୍ଣାତୁରମତପବ୍ବଜିତଦସ୍ସାୱିନୋ ଚତୁଧମ୍ମପଦେସକୋୱିଦସ୍ସ ଯୋବ୍ବନାରୋଗ୍ୟଜୀୱିତସମ୍ପତ୍ତିମଦାନଂ ଉପସମୋ। ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ମହତୋ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟସ୍ସ ହତ୍ଥଗତସ୍ସ ଚ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜସ୍ସ ଅନପେକ୍ଖପରିଚ୍ଚାଗୋତି।

ଦୁତିଯେ ଠାନେ ଅଭିସମ୍ବୋଧିଯଂ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି କେଚି। ତତ୍ଥ ହି ଯଥାପଟିଞ୍ଞଂ ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରିଯସଚ୍ଚାନଂ ଅଭିସମଯୋ, ତତୋ ହି ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ସବ୍ବକିଲେସୂପକ୍କିଲେସପରିଚ୍ଚାଗୋ, ତତୋ ହି ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ପରମୂପସମପ୍ପତ୍ତି, ତତୋ ହି ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ଅନାୱରଣଞାଣପଟିଲାଭୋ, ତତୋ ହି ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି। ତଂ ଅସିଦ୍ଧଂ, ଅଭିସମ୍ବୋଧିଯାପି ପରମତ୍ଥଭାୱତୋ।

ତତିଯେ ଠାନେ ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନେ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି ଅଞ୍ଞେ। ତତ୍ଥ ହି ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସହି ଆକାରେହି ଅରିଯସଚ୍ଚଦେସନାଯ ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ସଦ୍ଧମ୍ମମହାଯାଗକରଣେନ ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ସଯଂ ଉପସନ୍ତସ୍ସ ପରେସଂ ଉପସମନେନ ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ୱେନେଯ୍ୟାନଂ ଆସଯାଦିପରିଜାନନେନ ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି। ତଦପି ଅସିଦ୍ଧଂ, ଅପରିଯୋସିତତ୍ତା ବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚସ୍ସ।

ଚତୁତ୍ଥେ ଠାନେ ପରିନିବ୍ବାନେ ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି ଅପରେ। ତତ୍ର ହି ପରିନିବ୍ବୁତତ୍ତା ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚସମ୍ପତ୍ତିଯା ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗେନ ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ସବ୍ବସଙ୍ଖାରୂପସମେନ ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ପଞ୍ଞାପଯୋଜନପରିନିଟ୍ଠାନେନ ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନଂ ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି। ତତ୍ର ମହାପୁରିସସ୍ସ ୱିସେସେନ ମେତ୍ତାଖେତ୍ତେ ଅଭିଜାତିଯଂ ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନପରିପୂରଣମଭିବ୍ୟତ୍ତଂ, ୱିସେସେନ କରୁଣାଖେତ୍ତେ ଅଭିସମ୍ବୋଧିଯଂ ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନପରିପୂରଣମଭିବ୍ୟତ୍ତଂ, ୱିସେସେନ ମୁଦିତାଖେତ୍ତେ ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନେ ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନପରିପୂରଣମଭିବ୍ୟତ୍ତଂ, ୱିସେସେନ ଉପେକ୍ଖାଖେତ୍ତେ ପରିନିବ୍ବାନେ ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନପରିପୂରଣମଭିବ୍ୟତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତତ୍ର ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ସଂୱାସେନ ସୀଲଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ସଂୱୋହାରେନ ସୋଚେୟ୍ୟଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ଆପଦାସୁ ଥାମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗତସ୍ସ ସାକଚ୍ଛାଯ ପଞ୍ଞା ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱଂ ସୀଲାଜୀୱଚିତ୍ତଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ତଥା ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ଦୋସାଗତିଂ ନ ଗଚ୍ଛତି ଅୱିସଂୱାଦନତୋ। ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ଲୋଭାଗତିଂ ନ ଗଚ୍ଛତି ଅନଭିସଙ୍ଗତୋ। ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ଭଯାଗତିଂ ନ ଗଚ୍ଛତି ଅନପରାଧତୋ। ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନସମୁଦାଗମେନ ମୋହାଗତିଂ ନ ଗଚ୍ଛତି ଯଥା ଭୂତାୱବୋଧତୋ।

ତଥା ପଠମେନ ଅଦୁଟ୍ଠୋ ଅଧିୱାସେତି, ଦୁତିଯେନ ଅଲୁଦ୍ଧୋ ପଟିସେୱତି, ତତିଯେନ ଅଭୀତୋ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ଚତୁତ୍ଥେନ ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ୱିନୋଦେତି। ପଠମେନ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖପ୍ପତ୍ତି, ଇତରେହି ପୱିୱେକୋପସମସମ୍ବୋଧିସୁଖପ୍ପତ୍ତିଯୋ ହୋନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ତଥା ୱିୱେକଜପୀତିସୁଖସମାଧିଜପୀତିସୁଖଅପୀତିଜକାଯସୁଖସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଜ- ଉପେକ୍ଖାସୁଖପ୍ପତ୍ତିଯୋ ଏତେହି ଚତୂହି ଯଥାକ୍କମଂ ହୋନ୍ତି। ଏୱମନେକଗୁଣାନୁବନ୍ଧେହି ଚତୂହି ଅଧିଟ୍ଠାନେହି ସବ୍ବପାରମିସମୂହସଙ୍ଗହୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଥା ଚ ଚତୂହି ଅଧିଟ୍ଠାନେହି ସବ୍ବପାରମିସଙ୍ଗହୋ, ଏୱଂ କରୁଣାପଞ୍ଞାହିପୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସବ୍ବୋପି ହି ବୋଧିସମ୍ଭାରୋ କରୁଣାପଞ୍ଞାହି ସଙ୍ଗହିତୋ। କରୁଣାପଞ୍ଞାପରିଗ୍ଗହିତା ହି ଦାନାଦିଗୁଣା ମହାବୋଧିସମ୍ଭାରା ଭୱନ୍ତି ବୁଦ୍ଧତ୍ତସିଦ୍ଧିପରିଯୋସାନାତି। ଏୱମେତାସଂ ସଙ୍ଗହୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

କୋ ସମ୍ପାଦନୂପାଯୋତି? ସକଲସ୍ସାପି ପୁଞ୍ଞାଦିସମ୍ଭାରସ୍ସ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅନୱସେସସମ୍ଭରଣଂ ଅୱେକଲ୍ଲକାରିତାଯୋଗେନ, ତତ୍ଥ ଚ ସକ୍କଚ୍ଚକାରିତା ଆଦରବହୁମାନଯୋଗେନ, ସାତଚ୍ଚକାରିତା ନିରନ୍ତରଯୋଗେନ, ଚିରକାଲାଦିଯୋଗୋ ଚ ଅନ୍ତରା ଅୱୋସାନାପଜ୍ଜନେନାତି। ତଂ ପନସ୍ସ କାଲପରିମାଣଂ ପରତୋ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଇତି ଚତୁରଙ୍ଗଯୋଗୋ ଏତାସଂ ପାରମୀନଂ ସମ୍ପାଦନୂପାଯୋ। ତଥା ମହାସତ୍ତେନ ବୋଧାଯ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତେନ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧାଯ ବୁଦ୍ଧାନଂ ପୁରେତରମେୱ ଅତ୍ତା ନିୟ୍ୟାତେତବ୍ବୋ – ''ଇମାହଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ନିୟ୍ୟାତେମୀ''ତି। ତଂତଂପରିଗ୍ଗହୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ପଟିଲାଭତୋ ପୁରେତରମେୱ ଦାନମୁଖେ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ମଯ୍ହଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଂ ଜୀୱିତପରିକ୍ଖାରଜାତଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ସତି ଯାଚକେ ଦସ୍ସାମି, ତେସଂ ପନ ଦିନ୍ନାୱସେସଂ ଏୱ ମଯା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ହିସ୍ସ ସମ୍ମଦେୱ ପରିଚ୍ଚାଗାଯ କତେ ଚିତ୍ତାଭିସଙ୍ଖାରେ ଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପରିଗ୍ଗହୱତ୍ଥୁ ଅୱିଞ୍ଞାଣକଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକଂ ୱା, ତତ୍ଥ ଯେ ଇମେ ପୁବ୍ବେ ଦାନେ ଅକତପରିଚଯୋ, ପରିଗ୍ଗହୱତ୍ଥୁସ୍ସ ପରିତ୍ତଭାୱୋ, ଉଳାରମନୁଞ୍ଞତା, ପରିକ୍ଖଯଚିନ୍ତାତି ଚତ୍ତାରୋ ଦାନୱିନିବନ୍ଧା, ତେସୁ ଯଦା ମହାବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସଂୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେସୁ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେ ଚ ଯାଚକଜନେ ଦାନେ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ନ କମତି। ତେନ ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ''ଅଦ୍ଧାହଂ ଦାନେ ପୁବ୍ବେ ଅକତପରିଚଯୋ, ତେନ ମେ ଏତରହି ଦାତୁକମ୍ୟତା ଚିତ୍ତେ ନ ସଣ୍ଠାତୀ''ତି। ସୋ ଏୱଂ ମେ ଇତୋ ପରଂ ଦାନାଭିରତଂ ଚିତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ହନ୍ଦାହଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ନନୁ ମଯା ପଟିକଙ୍ଖେୱ ପରିଗ୍ଗହୱତ୍ଥୁ ଯାଚକାନଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତନ୍ତି ଦାନଂ ଦେତି ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣୀ ୱୋସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପଠମୋ ଦାନୱିନିବନ୍ଧୋ ହତୋ ହୋତି ୱିହତୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ।

ତଥା ମହାସତ୍ତୋ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ପରିତ୍ତଭାୱେ ସତି ୱେକଲ୍ଲେ ଚ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ''ଅହଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଅଦାନସୀଲତାଯ ଏତରହି ଏୱଂ ପଚ୍ଚଯୱିକଲୋ ଜାତୋ , ତସ୍ମା ଇଦାନି ମଯା ପରିତ୍ତେନ ୱା ହୀନେନ ୱା ଯଥାଲଦ୍ଧେନ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେନ ଅତ୍ତାନଂ ପୀଳେତ୍ୱାପି ଦାନମେୱ ଦାତବ୍ବଂ, ଯେନାହଂ ଆଯତିମ୍ପି ଦାନପାରମିଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଇତରୀତରେନ ତଂ ଦାନଂ ଦେତି ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣୀ ୱୋସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଦୁତିଯୋ ଦାନୱିନିବନ୍ଧୋ ହତୋ ହୋତି ୱିହତୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ।

ତଥା ମହାସତ୍ତୋ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଉଳାରମନୁଞ୍ଞତାଯ ଅଦାତୁକମ୍ୟତାଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ''ନନୁ ତଯା ସପ୍ପୁରିସ ଉଳାରତମା ସବ୍ବସେଟ୍ଠା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧି ଅଭିପତ୍ଥିତା, ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥଂ ତଯା ଉଳାରମନୁଞ୍ଞେ ଏୱ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ଦାତୁଂ ଯୁତ୍ତରୂପ''ନ୍ତି। ସୋ ଉଳାରଂ ମନୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦେତି ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣୀ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ। ଏୱଂ ମହାପୁରିସସ୍ସ ତତିଯୋ ଦାନୱିନିବନ୍ଧୋ ହତୋ ହୋତି ୱିହତୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ।

ତଥା ମହାସତ୍ତୋ ଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ଯଦା ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ପରିକ୍ଖଯଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ''ଅଯଂ ଖୋ ଭୋଗାନଂ ସଭାୱୋ, ଯଦିଦଂ ଖଯଧମ୍ମତା ୱଯଧମ୍ମତା ଚ। ଅପି ଚ ମେ ପୁବ୍ବେ ତାଦିସସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ଅକତତ୍ତା ଏୱଂ ଭୋଗାନଂ ପରିକ୍ଖଯୋ ଦିସ୍ସତି, ହନ୍ଦାହଂ ଯଥାଲଦ୍ଧେନ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେନ ପରିତ୍ତେନ ୱା ୱିପୁଲେନ ୱା ଦାନମେୱ ଦଦେୟ୍ୟଂ, ଯେନାହଂ ଆଯତିଂ ଦାନପାରମିଯା ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଯଥାଲଦ୍ଧେନ ଦାନଂ ଦେତି ମୁତ୍ତଚାଗୋ ପଯତପାଣୀ ୱୋସଗ୍ଗରତୋ ଯାଚଯୋଗୋ ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋ। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥୋ ଦାନୱିନିବନ୍ଧୋ ହତୋ

ହୋତି ୱିହତୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ। ଏୱଂ ଯେ ଯେ ଦାନପାରମିଯା ୱିନିବନ୍ଧଭୂତା ଅନତ୍ଥା, ତେସଂ ତେସଂ ଯଥାରହଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଟିୱିନୋଦନଂ ଉପାଯୋ। ଯଥା ଚ ଦାନପାରମିଯା, ଏୱଂ ସୀଲପାରମିଆଦୀସୁପି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଅପି ଚ ଯଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅତ୍ତସନ୍ନିୟ୍ୟାତନଂ, ତଂ ସମ୍ମଦେୱ ସବ୍ବପାରମୀନଂ ସମ୍ପାଦନୂପାଯୋ। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଅତ୍ତାନଂ ନିୟ୍ୟାତେତ୍ୱା ଠିତୋ ମହାପୁରିସୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ବୋଧିସମ୍ଭାରପାରିପୂରିଯା ଘଟେନ୍ତୋ ୱାଯମନ୍ତୋ ସରୀରସ୍ସ ସୁଖୂପକରଣାନଞ୍ଚ ଉପଚ୍ଛେଦକେସୁ ଦୁସ୍ସହେସୁପି କିଚ୍ଛେସୁ ଦୁରଭିସମ୍ଭୱେସୁପି ସତ୍ତସଙ୍ଖାରସମୁପନୀତେସୁ ଅନତ୍ଥେସୁ ତିବ୍ବେସୁ ପାଣହରେସୁ ‘‘ଅଯଂ ମଯା ଅତ୍ତଭାୱୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତୋ, ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ଏତ୍ଥ ହୋତୂ’’ତି ତଂନିମିତ୍ତଂ ନ କମ୍ପତି ନ ୱେଧତି, ଈସକମ୍ପି ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, କୁସଲାରମ୍ଭେ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଅଚଲାଧିଟ୍ଠାନୋୱ ହୋତି, ଏୱଂ ଅତ୍ତସନ୍ନିୟ୍ୟାତନମ୍ପି ଏତାସଂ ସମ୍ପାଦନୂପାଯୋ।

ଅପି ଚ ସମାସତୋ କତାଭିନୀହାରସ୍ସ ଅତ୍ତନି ସିନେହସ୍ସ ପରିସୋସନଂ ପରେସୁ ଚ ସିନେହସ୍ସ ପରିୱଡ୍ଢନଂ ଏତାସଂ ସମ୍ପାଦନୂପାଯୋ। ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିସମଧିଗମାଯ ହି କତମହାପଣିଧାନସ୍ସ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଯାଥାୱତୋ ପରିଜାନନେନ ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନୁପଲିତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତନି ସିନେହୋ ପରିକ୍ଖଯଂ ପରିଯାଦାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ମହାକରୁଣାସମାସେୱନେନ ପନ ପିଯପୁତ୍ତେ ୱିଯ ସବ୍ବସତ୍ତେ ସମ୍ପସ୍ସମାନସ୍ସ ତେସୁ ମେତ୍ତାକରୁଣାସିନେହୋ ପରିୱଡ୍ଢତି, ତତୋ ଚ ତଂତଦୱତ୍ଥାନୁରୂପଂ ଅତ୍ତପରସନ୍ତାନେସୁ ଲୋଭଦୋସମୋହୱିଗମେନ ୱିଦୂରୀକତମଚ୍ଛରିଯାଦିବୋଧିସମ୍ଭାରପଟିପକ୍ଖୋ ମହାପୁରିସୋ ଦାନପିଯୱଚନଅତ୍ଥଚରିଯାସମାନତ୍ତତାସଙ୍ଖାତେହି ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନାନୁଗତେହି ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ଜନସ୍ସ ସଙ୍ଗହକରଣେନ ଉପରି ଯାନତ୍ତଯେ ଅୱତାରଣଂ ପରିପାଚନଞ୍ଚ କରୋତି।

ମହାସତ୍ତାନଞ୍ହି ମହାକରୁଣା ମହାପଞ୍ଞା ଚ ଦାନେନ ଅଲଙ୍କତା, ଦାନଂ ପିଯୱଚନେନ, ପିଯୱଚନଂ ଅତ୍ଥଚରିଯାଯ, ଅତ୍ଥଚରିଯା ସମାନତ୍ତତାଯ ଅଲଙ୍କତା ସଙ୍ଗହିତା ଚ। ତେସଂ ସବ୍ବେପି ସତ୍ତେ ଅତ୍ତନା ନିବ୍ବିସେସେ କତ୍ୱା ବୋଧିସମ୍ଭାରେସୁ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତାନଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ସମାନସୁଖଦୁକ୍ଖତାଯ ସମାନତ୍ତତାଯ ସିଦ୍ଧି। ବୁଦ୍ଧଭୂତାନମ୍ପି ଚ ତେହେୱ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଚତୁରଧିଟ୍ଠାନପରିପୂରିତାଭିୱୁଦ୍ଧେହି ଜନସ୍ସ ଅଚ୍ଚନ୍ତିକସଙ୍ଗହକରଣେନ ଅଭିୱିନଯନଂ ସିଜ୍ଝତି। ଦାନଞ୍ହି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନେନ ପରିପୂରିତାଭିୱୁଦ୍ଧଂ, ପିଯୱଚନଂ ସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନେନ, ଅତ୍ଥଚରିଯା ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନେନ, ସମାନତ୍ତତା ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନେନ ପରିପୂରିତାଭିୱୁଦ୍ଧା। ତଥାଗତାନଞ୍ହି ସବ୍ବସାୱକପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେହି ସମାନତ୍ତତା ପରିନିବ୍ବାନେ। ତତ୍ର ହି ନେସଂ ଅୱିସେସତୋ ଏକୀଭାୱୋ। ତେନେୱାହ ‘‘ନତ୍ଥି ୱିମୁତ୍ତିଯା ନାନତ୍ତ’’ନ୍ତି। ହୋନ୍ତି ଚେତ୍ଥ –

‘‘ସଚ୍ଚୋ ଚାଗୀ ଉପସନ୍ତୋ, ପଞ୍ଞୱା ଅନୁକମ୍ପକୋ;

ସମ୍ଭତସବ୍ବସମ୍ଭାରୋ, କଂ ନାମତ୍ଥଂ ନ ସାଧଯେ।

‘‘ମହାକାରୁଣିକୋ ସତ୍ଥା, ହିତେସୀ ଚ ଉପେକ୍ଖକୋ;

ନିରପେକ୍ଖୋ ଚ ସବ୍ବତ୍ଥ, ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଜିନୋ।

‘‘ୱିରତ୍ତୋ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ, ସତ୍ତେସୁ ଚ ଉପେକ୍ଖକୋ;

ସଦା ସତ୍ତହିତେ ଯୁତ୍ତୋ, ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଜିନୋ।

‘‘ସବ୍ବଦା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ, ହିତାଯ ଚ ସୁଖାଯ ଚ;

ଉଯ୍ୟୁତ୍ତୋ ଅକିଲାସୂ ଚ, ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିଯୋ ଜିନୋ’’ତି।

କିତ୍ତକେନ କାଲେନ ସମ୍ପାଦନନ୍ତି? ହେଟ୍ଠିମେନ ତାୱ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟାନି ମହାକପ୍ପାନଂ ସତସହସ୍ସଞ୍ଚ, ମଜ୍ଝିମେନ ଅଟ୍ଠ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟାନି ମହାକପ୍ପାନଂ ସତସହସ୍ସଞ୍ଚ, ଉପରିମେନ ପନ ସୋଳସ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟାନି ମହାକପ୍ପାନଂ ସତସହସ୍ସଞ୍ଚ। ଏତେ ଚ ଭେଦା ଯଥାକ୍କମଂ ପଞ୍ଞାଧିକସଦ୍ଧାଧିକୱୀରିଯାଧିକୱସେନ ଞାତବ୍ବା। ପଞ୍ଞାଧିକାନଞ୍ହି ସଦ୍ଧା ମନ୍ଦା ହୋତି ପଞ୍ଞା ତିକ୍ଖା, ସଦ୍ଧାଧିକାନଂ ପଞ୍ଞା ମଜ୍ଝିମା ହୋତି, ୱୀରିଯାଧିକାନଂ ପଞ୍ଞା ମନ୍ଦା, ପଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ଚ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧି ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବାତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅପରେ ପନ ‘‘ୱୀରିୟସ୍ସ ତିକ୍ଖମଜ୍ଝିମମୁଦୁଭାୱେନ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଅୟଂ କାଲୱିଭାଗୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଅୱିସେସେନ ପନ ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀୟାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ତିକ୍ଖମଜ୍ଝିମମୁଦୁଭାୱେନ ଯଥାୱୁତ୍ତକାଲଭେଦେନ ବୋଧିସମ୍ଭାରା ତେସଂ ପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ତୟୋପେତେ କାଲଭେଦା ଯୁତ୍ତାତିପି ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂ ତିୱିଧା ହି ବୋଧିସତ୍ତା ଅଭିନୀହାରକ୍ଖଣେ ଭୱନ୍ତି ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୁୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୁନେୟ୍ୟଭେଦେନ। ତେସୁ ଯୋ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ, ସୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ଚତୁପ୍ପଦିକଂ ଗାଥଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଗାଥାୟ ତତିୟପଦେ ଅପରିଯୋସିତେ ଏୱ ଛହି ଅଭିଞ୍ଞାହି ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୂପନିସ୍ସୟୋ ହୋତି, ସଚେ ସାୱକବୋଧିୟଂ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ସିୟା।

ଦୁତିୟୋ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ଚତୁପ୍ପଦିକଂ ଗାଥଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଅପରିଯୋସିତେ ଏୱ ଗାଥାୟ ଚତୁତ୍ଥପଦେ ଛହି ଅଭିଞ୍ଞାହି ଅରହତ୍ତଂ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୂପନିସ୍ସୟୋ ହୋତି, ଯଦି ସାୱକବୋଧିୟଂ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ସିୟା।

ଇତରୋ ପନ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ଚତୁପ୍ପଦିକଂ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ପରିଯୋସିତାୟ ଗାଥାୟ ଛହି ଅଭିଞ୍ଞାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୂପନିସ୍ସୟୋ ହୋତି।

ତୟୋପେତେ ୱିନା କାଲଭେଦେନ କତାଭିନୀହାରୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ ଲଦ୍ଧବ୍ୟାକରଣା ଚ ଅନୁକ୍କମେନ ପାରମିୟୋ ପରିପୂରେନ୍ତା ଯଥାକ୍କମଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଭେଦେନ କାଲେନ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ତେସୁ ତେସୁ ପନ କାଲଭେଦେସୁ ଅପରିପୁଣ୍ଣେସୁ ତେ ତେ ମହାସତ୍ତା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ୱେସ୍ସନ୍ତରଦାନସଦିସଂ ମହାଦାନଂ ଦେନ୍ତାପି ତଦନୁରୂପେ ସୀଲାଦିସବ୍ବପାରମିଧମ୍ମେ ଆଚିନନ୍ତାପି ପଞ୍ଚ ମହାପରିଚ୍ଚାଗେ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତାପି ଞାତତ୍ଥଚରିୟା ଲୋକତ୍ଥଚରିୟା ବୁଦ୍ଧତ୍ଥଚରିୟା ପରମକୋଟିଂ ପାପେନ୍ତାପି ଅନ୍ତରା ଚ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। କସ୍ମା? ଞାଣସ୍ସ ଅପରିପଚ୍ଚନତୋ ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମାନଂ ଅପରିନିଟ୍ଠାନତୋ। ପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲନିପ୍ଫାଦିତଂ ୱିୟ ହି ସସ୍ସଂ ଯଥାୱୁତ୍ତକାଲପରିଚ୍ଛେଦେନ ପରିନିପ୍ଫାଦିତା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧି ତଦନନ୍ତରା ସବ୍ବୁସ୍ସାହେନ ୱାୟମନ୍ତେନାପି ନ ସକ୍କା ଅଧିଗନ୍ତୁନ୍ତି ପାରମିପାରିପୂରି ଯଥାୱୁତ୍ତକାଲୱିସେସେନ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କୋ ଆନିସଂସୋତି? ଯେ ତେ କତାଭିନୀହାରାନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ –

‘‘ଏୱଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନା, ବୋଧିୟା ନିୟତା ନରା;

ସଂସରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ, କପ୍ପକୋଟିସତେହିପି।

‘‘ଅୱୀଚିମ୍ହି ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତଥା ଲୋକନ୍ତରେସୁ ଚ;

ନିଜ୍ଝାମତଣ୍ହା ଖୁପ୍ପିପାସା, ନ ହୋନ୍ତି କାଲକଞ୍ଜିକା।

‘‘ନ ହୋନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକା ପାଣା, ଉପପଜ୍ଜନ୍ତାପି ଦୁଗ୍ଗତିଂ;

ଜାୟମାନା ମନୁସ୍ସେସୁ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା ନ ଭୱନ୍ତି ତେ।

‘‘ସୋତୱେକଲ୍ଲତା ନତ୍ଥି, ନ ଭୱନ୍ତି ମୂଗପକ୍ଖିକା;

ଇତ୍ଥିଭାୱଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନପଣ୍ଡକା।

‘‘ନ ଭୱନ୍ତି ପରିୟାପନ୍ନା, ବୋଧିୟା ନିୟତା ନରା;

ମୁତ୍ତା ଆନନ୍ତରିକେହି, ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧଗୋଚରା।

‘‘ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ନ ସେୱନ୍ତି, କମ୍ମକିରିୟଦସ୍ସନା;

ୱସମାନାପି ସଗ୍ଗେସୁ, ଅସଞ୍ଞଂ ନୂପପଜ୍ଜରେ।

‘‘ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ଦେୱେସୁ, ହେତୁ ନାମ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ନେକ୍ଖମ୍ମନିନ୍ନା ସପ୍ପୁରିସା, ୱିସଂଯୁତ୍ତା ଭୱାଭୱେ;

ଚରନ୍ତି ଲୋକତ୍ଥଚରିଯାଯୋ, ପୂରେନ୍ତି ସବ୍ବପାରମୀ’’ତି। (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା; ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଦୂରେନିଦାନକଥା; ଅପ। ଅଟ୍ଠ। ୧। ଦୂରେନିଦାନକଥା) –

ଏୱଂ ସଂୱଣ୍ଣିତା ଆନିସଂସା। ଯେ ଚ ‘‘ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ, ଆନନ୍ଦ, ବୋଧିସତ୍ତୋ ତୁସିତା କାଯା ଚୱିତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତୀ’’ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୩।୨୦୦; ଦୀ। ନି। ୨।୧୭) ସୋଳସ ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଧମ୍ମପ୍ପକାରା, ଯେ ଚ ‘‘ସୀତଂ ବ୍ୟପଗତଂ ହୋତି, ଉଣ୍ହଞ୍ଚ ଉପସମ୍ମତୀ’’ତିଆଦିନା (ବୁ। ୱଂ। ୨।୮୩) ‘‘ଜାଯମାନେ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ବୋଧିସତ୍ତେ ଅଯଂ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ସଙ୍କମ୍ପତି ସମ୍ପକମ୍ପତି ସମ୍ପୱେଧତୀ’’ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୩। ୨୦୧; ଦୀ। ନି। ୨।୩୨) ଚ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତପ୍ପକାରା, ଯେ ୱା ପନଞ୍ଞେପି ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଅଧିପ୍ପାଯସମିଜ୍ଝନଂ କମ୍ମାଦୀସୁ ୱସୀଭାୱୋତି ଏୱମାଦଯୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଜାତକବୁଦ୍ଧୱଂସାଦୀସୁ ଦସ୍ସିତାକାରା ଆନିସଂସା, ତେ ସବ୍ବେପି ଏତାସଂ ଆନିସଂସା। ତଥା ଯଥାନିଦସ୍ସିତଭେଦା ଅଲୋଭାଦୋସାଦିଗୁଣଯୁଗଲାଦଯୋ ଚାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅପି ଚ ଯସ୍ମା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଭିନୀହାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ପିତୁସମୋ ହୋତି ହିତେସିତାଯ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟକୋ ଗରୁ ଭାୱନୀଯୋ ପରମଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ହୋତି ଗୁଣୱିସେସଯୋଗେନ। ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଚ ମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯୋ ହୋତି, ଅମନୁସ୍ସାନଂ ପିଯୋ ହୋତି, ଦେୱତାହି ଅନୁପାଲୀଯତି, ମେତ୍ତାକରୁଣାପରିଭାୱିତସନ୍ତାନତାଯ ୱାଳଅମିଗାଦୀହି ଚ ଅନଭିଭୱନୀଯୋ ହୋତି, ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଞ୍ଚ ସତ୍ତନିକାଯେ ପଚ୍ଚାଜାଯତି, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଉଳାରେନ ୱଣ୍ଣେନ ଉଳାରେନ ଯସେନ ଉଳାରେନ ସୁଖେନ ଉଳାରେନ ବଲେନ ଉଳାରେନ ଆଧିପତେଯ୍ୟେନ ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତେ ଅଭିଭୱତି ପୁଞ୍ଞୱିସେସଯୋଗତୋ।

ଅପ୍ପାବାଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପାତଙ୍କୋ, ସୁୱିସୁଦ୍ଧା ଚସ୍ସ ସଦ୍ଧା ହୋତି ସୁୱିସଦା, ସୁୱିସୁଦ୍ଧଂ ୱୀରିଯଂ, ସତିସମାଧିପଞ୍ଞା ସୁୱିସଦା, ମନ୍ଦକିଲେସୋ ହୋତି ମନ୍ଦଦରଥୋ ମନ୍ଦପରିଳାହୋ, କିଲେସାନଂ ମନ୍ଦଭାୱେନେୱ ସୁୱଚୋ ହୋତି ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହୀ, ଖମୋ ହୋତି ସୋରତୋ, ସଖିଲୋ ହୋତି ପଟିସନ୍ଥାରକୁସଲୋ, ଅକ୍କୋଧନୋ ହୋତି ଅନୁପନାହୀ, ଅମକ୍ଖୀ ହୋତି ଅପଳାସୀ, ଅନିସ୍ସୁକୀ ହୋତି ଅମଚ୍ଛରୀ, ଅସଠୋ ହୋତି ଅମାଯାୱୀ, ଅଥଦ୍ଧୋ ହୋତି ଅନତିମାନୀ, ଅସାରଦ୍ଧୋ ହୋତି ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ପରତୋ ଉପତାପସହୋ ହୋତି ପରେସଂ ଅନୁପତାପୀ, ଯସ୍ମିଞ୍ଚ ଗାମଖେତ୍ତେ ପଟିୱସତି, ତତ୍ଥ ସତ୍ତାନଂ ଭଯାଦଯୋ ଉପଦ୍ଦୱା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ୱୂପସମ୍ମନ୍ତି, ଯେସୁ ଚ ଅପାଯେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ତତ୍ଥ ପଚୁରଜନୋ ୱିଯ ଦୁକ୍ଖେନ ଅଧିମତ୍ତଂ ପୀଳୀଯତି, ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ସଂୱେଗମାପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ମହାପୁରିସସ୍ସ ଯଥାରହଂ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ଲବ୍ଭମାନା ଏତେ ସତ୍ତାନଂ ପିତୁସମତାଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟତାଦଯୋ ଗୁଣୱିସେସା ଆନିସଂସାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ତଥା ଆଯୁସମ୍ପଦା ରୂପସମ୍ପଦା କୁଲସମ୍ପଦା ଇସ୍ସରିଯସମ୍ପଦା ଆଦେଯ୍ୟୱଚନତା ମହାନୁଭାୱତାତି ଏତେପି ମହାପୁରିସସ୍ସ ପାରମୀନଂ ଆନିସଂସାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଆଯୁସମ୍ପଦା ନାମ ତସ୍ସଂ ତସ୍ସଂ ଉପପତ୍ତିଯଂ ଦୀଘାଯୁକତା ଚିରଟ୍ଠିତିକତା, ତାଯ ଯଥାରଦ୍ଧାନି କୁସଲସମାଦାନାନି ପରିଯୋସାପେତି, ବହୁଞ୍ଚ କୁସଲଂ ଉପଚିନୋତି। ରୂପସମ୍ପଦା ନାମ ଅଭିରୂପତା ଦସ୍ସନୀଯତା ପାସାଦିକତା, ତାଯ ରୂପପ୍ପମାଣାନଂ ସତ୍ତାନଂ ପସାଦାୱହୋ ହୋତି ସମ୍ଭାୱନୀଯୋ। କୁଲସମ୍ପଦା ନାମ ଉଳାରେସୁ କୁଲେସୁ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି, ତାଯ ଜାତିମଦାଦିମଦମତ୍ତାନମ୍ପି ଉପସଙ୍କମନୀଯୋ ହୋତି ପଯିରୁପାସନୀଯୋ, ତେନ ତେ ନିବ୍ବିସେୱନେ କରୋତି। ଇସ୍ସରିଯସମ୍ପଦା ନାମ ମହାୱିଭୱତା ମହେସକ୍ଖତା ମହାପରିୱାରତା ଚ, ତାହି ସଙ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବେ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ସଙ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ, ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବେ ଧମ୍ମେନ ନିଗ୍ଗହେତୁଞ୍ଚ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି।

ଆଦେଯ୍ୟୱଚନତା ନାମ ସଦ୍ଧେଯ୍ୟତା ପଚ୍ଚଯିକତା, ତାଯ ସତ୍ତାନଂ ପମାଣଭୂତୋ ହୋତି, ଅଲଙ୍ଘନୀଯା ଚସ୍ସ ଆଣା ହୋତି। ମହାନୁଭାୱତା ନାମ ଆନୁଭାୱମହନ୍ତତା, ତାଯ ପରେହି ନ ଅଭିଭୂଯତି, ସଯମେୱ ପନ ପରେ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଅଭିଭୱତି ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଯଥାଭୂତଗୁଣେହି ଚ, ଏୱମେତେ ଆଯୁସମ୍ପଦାଦଯୋ ମହାପୁରିସସ୍ସ ପାରମୀନଂ ଆନିସଂସା, ସଯଞ୍ଚ ଅପରିମାଣସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସମ୍ଭାରସ୍ସ ପରିୱୁଦ୍ଧିହେତୁଭୂତା ଯାନଭୂତା ସତ୍ତାନଂ ଅୱତାରଣସ୍ସ ପରିପାଚନସ୍ସ ଚ କାରଣଭୂତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

କିଂଫଲନ୍ତି? ସମାସତୋ ତାୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଭାୱୋ ଏତାସଂ ଫଲଂ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନବ୍ୟାମପ୍ପଭାଦିଅନେକଗୁଣଗଣସମୁଜ୍ଜଲରୂପକାଯସମ୍ପତ୍ତି-ଅଧିଟ୍ଠାନସବଲଚତୁୱେସାରଜ୍ଜଛଅସାଧାରଣଞାଣଅଟ୍ଠାରସାୱେଣିକ- ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମପ୍ପଭୁତିଅନନ୍ତାପରିମାଣ ଗୁଣସମୁଦଯୋପସୋଭିନୀ ଧମ୍ମକାଯସିରୀ।

ଯାୱତା ପନ ବୁଦ୍ଧଗୁଣା ଯେ ଅନେକେହିପି କପ୍ପେହି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନାପି ୱାଚାଯ ପରିଯୋସାପେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଇଦମେତାସଂ ଫଲଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ବୁଦ୍ଧୋପି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଣେୟ୍ୟ ୱଣ୍ଣଂ, କପ୍ପମ୍ପି ଚେ ଅଞ୍ଞମଭାସମାନୋ;

ଖୀଯେଥ କପ୍ପୋ ଚିରଦୀଘମନ୍ତରେ, ୱଣ୍ଣୋ ନ ଖୀଯେଥ ତଥାଗତସ୍ସା''ତି। (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୩୦୪; ୩।୧୪୧; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୪୨୫; ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୫୩; ଚରିଯା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା);

ଏୱମେତ୍ଥ ପାରମୀସୁ ପକିଣ୍ଣକକଥା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଯଂ ପନ ପାଠଇଯଂ ''ଦତ୍ୱା ଦାତବ୍ବକଂ ଦାନ''ନ୍ତିଆଦିନା ସବ୍ବାପି ପାରମୀ ଏକଜ୍ଝଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପରତୋ ''କୋସଜ୍ଜଂ ଭଯତୋ ଦିସ୍ୱା''ତିଆଦିନା ପରିଯୋସାନଗାଥାଦ୍ୱଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଯେହି ୱୀରିଯାରମ୍ଭମେତ୍ତାଭାୱନା ଅପ୍ପମାଦୱିହାରେହି ଯଥାୱୁତ୍ତା ବୁଦ୍ଧକାରକଧମ୍ମା ୱେସଦଭାୱଂ ଗତା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିସଙ୍ଖାତା ଚ ଅତ୍ତନୋ ୱିମୁତ୍ତି ପରିପାଚିତା, ତେହି ୱେନେୟ୍ୟାନମ୍ପି ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନାଯ ଓୱାଦଦାନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ କୋସଜ୍ଜଂ ଭଯତୋ ଦିସ୍ୱା, ୱୀରିଯାରମ୍ଭଞ୍ଚ ଖେମତୋତି ଇମିନା ପଟିପକ୍ଖେ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନମୁଖେନ ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେତି। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ହୋଥାତି ଇମିନା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ନିଯୋଜେତି। ଯସ୍ମା ଚ –

''ସବ୍ବପାପସ୍ସ ଅକରଣଂ, କୁସଲସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦା;

ସଚିତ୍ତପରିଯୋଦପନଂ, ଏତଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ''ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୧୮୩; ଦୀ। ନି। ୨।୯୦; ନେତ୍ତି। ୩୦, ୫୦) –

ସଙ୍ଖେପତୋ । ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ସକଲେନ ବୁଦ୍ଧୱଚନେନ ପକାସିତା ସବ୍ବାପି ସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଏକନ୍ତେନେୱ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାଧୀନା, ତସ୍ମା ଭଗୱା ୱୀରିଯାରମ୍ଭେ ନିଯୋଜେତ୍ୱା ''ଏସା ବୁଦ୍ଧାନୁସାସନୀ''ତି ଆହ।

ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯ୍ୱାଯଂ ସବ୍ବସଂକିଲେସମୂଲଭାୱତୋ ସବ୍ବାନତ୍ଥୱିଧାଯକନ୍ତି କୋସଜ୍ଜଂ ଭଯତୋ ତପ୍ପଟିପକ୍ଖତୋ ଚତୂହି ଯୋଗେହି ଅନୁପଦ୍ଦୱଭାୱସାଧନତୋ ୱୀରିଯାରମ୍ଭଞ୍ଚ ଖେମତୋ ଦିସ୍ୱା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାଦିସମ୍ପାଦନୱସେନ ୱୀରିଯସ୍ସ ଆରମ୍ଭୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନୁଯୋଗୋ, ତତ୍ଥ ଯଂ ସମ୍ମଦେୱ ନିଯୋଜନ, ''ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ହୋଥା''ତି, ଏସା ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ଅନୁସାସନୀ ଅନୁସିଟ୍ଠି ଓୱାଦୋତି। ସେସଗାଥାସୁପି ଇମିନାୱ ନଯେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ୱିୱାଦନ୍ତି ୱିରୁଦ୍ଧୱାଦଂ, ଛଥିୱାଦୱତ୍ଥୁୱସେନ ୱିୱଦନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୱିୱାଦନ୍ତି ୱିୱାଦପଟିପକ୍ଖଂ ମେତ୍ତାୱଚୀକମ୍ମଂ, ମେତ୍ତାଭାୱନଂ ୱା। ଅଥ ୱା ଅୱିୱାଦନ୍ତି ଅୱିୱାଦହେତୁଭୂତଂ ଛବ୍ବିଧଂ ସାରଣୀଯଧମ୍ମଂ। ସମଗ୍ଗାତି ଅୱଗ୍ଗା, କାଯେନ ଚେୱ ଚିତ୍ତେନ ଚ ସହିତା ଅୱିରମିତା ଅୱିଯୁତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଖିଲାତି ସକ୍ଖିଲା ମୁଦୁସୀଲା, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ହି ମୁଦୁହଦଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସା ବୁଦ୍ଧାନୁସାସନୀତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ୱିୱାଦମନୁପଗମ୍ମ ଯଦିଦଂ ଛସାରଣୀଯଧମ୍ମପରିପୂରଣୱସେନ ସମଗ୍ଗୱାସେ ନିଯୋଜନଂ, ଏସା ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠୀତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ସମଗ୍ଗୱାସଞ୍ହି ୱସମାନା ସୀଲଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞଗତା ଅୱିୱଦମାନା ସୁଖେନେୱ ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ପରିପୂରେସ୍ସନ୍ତୀତି ସତ୍ଥା ସମଗ୍ଗୱାସେ ନିଯୋଜନଂ ଅତ୍ତନୋ ସାସନନ୍ତି ଦସ୍ସେସି।

ପମାଦନ୍ତି ପମଜ୍ଜନଂ, କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପମୁସ୍ସନଂ ଅକୁସଲେସୁ ଚ ଧମ୍ମେସୁ ଚିତ୍ତୱୋସ୍ସଗ୍ଗଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ତତ୍ଥ କତମୋ ପମାଦୋ, କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତେ ୱା ପଞ୍ଚସୁ ୱା କାମଗୁଣେସୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋସଗ୍ଗୋ ୱୋସଗ୍ଗାନୁପ୍ପଦାନଂ କୁସଲାନଂ ୱା ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାଯ ଅସକ୍କଚ୍ଚକିରିଯତା, ଅସାତଚ୍ଚକିରିଯତା, ଅନଟ୍ଠିତକିରିଯତା, ଓଲୀନୱୁତ୍ତିତା, ନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦତା, ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରତା ଅନାସେୱନା ଅଭାୱନା ଅବହୁଲୀକମ୍ମଂ...ପେ... ଯୋ ଏୱରୂପୋ ପମାଦୋ ପମଜ୍ଜନା ପମଜ୍ଜିତତ୍ତଂ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପମାଦୋ''ତି (ୱିଭ। ୮୪୬)।

ଅପ୍ପମାଦନ୍ତି ଅପ୍ପମଜ୍ଜନଂ। ତଂ ପମାଦସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖତୋ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅତ୍ଥତୋ ହି ଅପ୍ପମାଦୋ ନାମ ସତିଯା ଅୱିପ୍ପୱାସୋ, ''ସତିଯା ଅୱିପ୍ପୱାସୋ''ତି ଚ ନିଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠିତାଯ ସତିଯା ଏତଂ ନାମଂ। ଅପରେ ପନ ''ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞପ୍ପଧାନା ତଥା ପୱତ୍ତା ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପିନୋ ଖନ୍ଧା ଅପ୍ପମାଦୋ''ତି ୱଦନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନ ଅପ୍ପମାଦଭାୱନା ନାମ ୱିସୁଂ ଏକା ଭାୱନା ନତ୍ଥି। ଯା ହି କାଚି ପୁଞ୍ଞକିରିଯା କୁସଲକିରିଯା, ସବ୍ବା ସା ଅପ୍ପମାଦଭାୱନାତ୍ୱେୱ

ୱେଦିତବ୍ବା।

ୱିସେସତୋ ପନ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟଂ ସରଣଗମନଂ କାୟିକୱାଚସିକସଂୱରଞ୍ଚ ଉପାଦାୟ ସବ୍ବା ସୀଲଭାୱନା, ସବ୍ବା ସମାଧିଭାୱନା, ସବ୍ବା ପଞ୍ଞାଭାୱନା, ସବ୍ବା କୁସଲଭାୱନା, ଅନୱଜ୍ଜଭାୱନା , ଅପ୍ପମାଦଭାୱନା। ‘‘ଅପ୍ପମାଦୋ’’ତି ହି ଇଦଂ ପଦଂ ମହନ୍ତଂ ଅତ୍ଥଂ ଦୀପେତି, ମହନ୍ତଂ ଅତ୍ଥଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ସକଲମ୍ପି ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅପ୍ପମାଦପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ କଥ୍ୱା କଥେନ୍ତୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ ‘‘ଅତିତ୍ଥେନ ପକ୍ଖନ୍ଦୋ’’ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। କସ୍ମା? ଅପ୍ପମାଦପଦସ୍ସ ମହନ୍ତଭାୱତୋ। ତଥା ହି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ କୁସିନାରାୟଂ ଯମକସାଲାନମନ୍ତରେ ପରିନିବ୍ବାନସମୟେ ନିପନ୍ନୋ ଅଭିସମ୍ବୋଧିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସାୟ ୱସ୍ସେସୁ ଅତ୍ତନା ଭାସିତଂ ଧମ୍ମଂ ଏକେନେୱ ପଦେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଅପ୍ପମାଦେନ ସମ୍ପାଦେଥା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୨୧୮) ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱୋଦମଦାସି। ତଥା ଚାହ – ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯାନି କାନିଚି ଜଙ୍ଗମାନଂ ପାଣାନଂ ପଦଜାତାନି, ସବ୍ବାନି ତାନି ହତ୍ଥିପଦେ ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ହତ୍ଥିପଦଂ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତି ଯଦିଦଂ ମହନ୍ତତ୍ତେନ, ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯେ କେଚି କୁସଲା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେ ତେ ଅପ୍ପମାଦମୂଲକା ଅପ୍ପମାଦସମୋସରଣା, ଅପ୍ପମାଦୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାୟତୀ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୩୦୦ ଥୋକଂ ୱିସଦିସଂ)। ତତ୍ଥ ଅପ୍ପମାଦଭାୱନଂ ସିଖାପତ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ‘‘ଭାୱେଥଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗ’’ନ୍ତି ଆହ।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯୋ ଏସ ସୀଲାଦିଖନ୍ଧତ୍ତୟସଙ୍ଗହୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦୀନଂଯେୱ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅଙ୍ଗାନଂ ୱସେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ଅରିୟମଗ୍ଗୋ, ତଂ ଭାୱେଥ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପାଦେଥ। ଦସ୍ସନମଗ୍ଗମତ୍ତେ ଅଠତ୍ୱା ଉପରି ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ ଉପ୍ପାଦନୱସେନ ୱଡ୍ଢେଥ, ଏୱଂ ୱୋ ଅପ୍ପମାଦଭାୱନା ସିଖାପତ୍ତା ଭୱିସ୍ସତୀତି। ଏସା ବୁଦ୍ଧାନୁସାସନୀତି ଯଦିଦଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅପ୍ପମଜ୍ଜନଂ, ତଞ୍ଚ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ଅରିୟମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱନା ଏସା ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠି ଓୱାଦୋତି।

ଇତି ଭଗୱା ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନେୱ ଚରିୟାପିଟକଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି। ଇତ୍ଥଂ ସୁଦନ୍ତିଆଦୀସୁ ଇତ୍ଥନ୍ତି କପ୍ପେ ଚ ସତସହସ୍ସେତିଆଦିନା (ଚରିୟା। ୧।୧) ପକାରେନ। ସୁଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଭଗୱାତି ଭାଗ୍ୟୱନ୍ତତାଦୀହି କାରଣେହି ଭଗୱା। ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବଚରିୟନ୍ତି ପୁରିମାସୁ ଅକିତ୍ତିପଣ୍ଡିତାଦିଜାତୀସୁ ଅତ୍ତନୋ ପଟିପତ୍ତିଦୁକ୍କରକିରିୟଂ। ସମ୍ଭାୱୟମାନୋତି ହତ୍ଥତଲେ ଆମଲକଂ ୱିୟ ସମ୍ମଦେୱ ପକାସେନ୍ତୋ। ବୁଦ୍ଧାପଦାନିୟଂ ନାମାତି ବୁଦ୍ଧାନଂ ପୁରାତନକମ୍ମଂ ପୋରାଣଂ ଦୁକ୍କରକିରିୟଂ ଅଧିକିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଦେସିତତ୍ତା ବୁଦ୍ଧାପଦାନିୟନ୍ତି ଏୱଂନାମକଂ। ଧମ୍ମପରିୟାୟନ୍ତି ଧମ୍ମଦେସନଂ ଧମ୍ମଭୂତଂ ୱା କାରଣଂ। ଅଭାସିତ୍ଥାତି ଅୱୋଚ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟତ୍ତା ଉତ୍ତାନତ୍ଥତ୍ତା ଚ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ନିଗମନକଥା

ଏତ୍ତାୱତା ଚ –

ୱିସୁଦ୍ଧଚରିତୋ ସତ୍ଥା, ବୁଦ୍ଧିଚରିୟାୟ ପାରଗୂ;

ସବ୍ବଚରିୟାସୁ କୁସଲୋ, ଲୋକାଚରିୟୋ ଅନୁତ୍ତରୋ।

ଯଂ ଅଚ୍ଛରିୟଧମ୍ମାନଂ, ସବ୍ବମଚ୍ଛରିୟାତିଗୋ;

ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବଚରିୟାନଂ, ଆନୁଭାୱୱିଭାୱନଂ।

ଦେସେସି ନାଥୋ ଚରିୟା-ପିଟକଂ ଯଞ୍ଚ ତାଦିନୋ;

ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକା ଥେରା, ସଙ୍ଗାୟିଂସୁ ତଥେୱ ଚ।

ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ପକାସେତୁଂ, ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାନୟଂ;

ନିସ୍ସାୟ ଯା ସମାରଦ୍ଧା, ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନା ମୟା।

ଯା ତତ୍ଥ ପରମତ୍ଥାନଂ, ନିଦ୍ଧାରେତ୍ୱା ଯଥାରହଂ;

ପକାସନା ପରମତ୍ଥ-ଦୀପନୀ ନାମ ନାମତୋ।

ସମ୍ପତ୍ତା ପରିନିଟ୍ଠାନଂ, ଅନାକୁଲୱିନିଚ୍ଛଯା;

ସାଧିକାଯଟ୍ଠୱୀସାଯ, ପାଠଇଯା ଭାଣୱାରତୋ।

ଇତି ତଂ ସଙ୍ଖରୋନ୍ତେନ, ଯଂ ତଂ ଅଧିଗତଂ ମଯା;

ପୁଞ୍ଞଂ ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ, ଲୋକନାଥସ୍ସ ସାସନଂ।

ଓଗାହେତ୍ୱା ୱିସୁଦ୍ଧାଯ, ସୀଲାଦିପଟିପତ୍ତିଯା;

ସବ୍ବେପି ଦେହିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ୱିମୁତ୍ତିରସଭାଗିନୋ।

ଚିରଂ ତିଟ୍ଠତୁ ଲୋକସ୍ମିଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସାସନଂ;

ତସ୍ମିଂ ସଗାରୱା ନିଚ୍ଚଂ, ହୋନ୍ତୁ ସବ୍ବେପି ପାଣିନୋ।

ସମ୍ମା ୱସ୍ସତୁ କାଲେନ, ଦେୱୋପି ଜଗତୀପତି;

ସଦ୍ଧମ୍ମନିରତୋ ଲୋକଂ, ଧମ୍ମେନେୱ ପସାସତୂତି।

ଇତି ବଦରତିତ୍ଥୱିହାରୱାସିନା ଆଚରିଯଧମ୍ମପାଲେନ

କତା

ଚରିଯାପିଟକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।